

Compendio Agendi Romani super
libro 2° Throni

[illegible]

[illegible]

Ex nobili regia ac sanc-
 tissima prosapia orimundo su-
 o Domino specialis domino
 philipo primogenito et he-
 redi preclarissimi viri doli
 philipi de grad illustri
 Regis francorum. Sumus de
 votis frater Egidius Ror-
 ordinis fratrum heremitarum
 sancti augustini cu rector
 mendacione seipm et ad omnia
 famulatum. Clamat Poli-
 ticorum sua Omnis principa-
 tus non esse equaliter dnt
 nos. nec equali periodosi-
 gula regimial mensurari
 Sed aliqua sunt amalia
 Aliqua ad vital aliqua ob
 per hereditatem et per suc-
 cessionem in filiis. Quod ad
 rno petua indicantur. Cu
 igitur nullus violentid ee
 appetit fere omnia naturalia
 protestantur igitur in se et i
 suis posterioribus filiis suis
 principatu petuari deside-
 rat sumope stude debet ut

sit suu regimie nate. Unde
 huiusmodi naturaliter vector effi-
 citur si passione aut volun-
 tate cupiat principari. Sed
 si custos iusti existens abs-
 que ratione et lege nil statuat
 inuando viam ut testatur
 phis. Sicut est naturaliter fure
 qui pollens visus deficit in
 intellectu sic vigens mentis
 industria et regnatima pru-
 dencia naturaliter doctatur. Et
 si via Generositas gloria me-
 amicitia regimie ut de
 eruditione principis sine de-
 gime regimie quenda libris
 componere. Quare gubernationem
 regimie in ratione et legem di-
 ligentius suspecta polleat
 regimie nati. Ut apparet
 ad liquidum non instructa hu-
 mano sed potius diuino humo-
 petis postulatur. Videtur
 enim de omnipotens in omni se
 more scribitur. Dominus doctus
 et rex regum. Vnde dominus
 sanctissime curat gere spales
 Cu vram pndicam ac ven-
 lem infanciam inclinat ut
 sequens suorum patrum ac pre-
 decessorum vestigia in quibus
 et per amplius et perfectius vi-
 get et vigint zelus fidei et
 religio xana in passione et
 voluptate sed legem et regimie
 regimie igitur in se et i
 suis posterioribus filiis suis

regimine laudabili et ho-
nesta quam michi reputo
in preceptum. ne no suffragi
te bono gentis et comu. qd
est diminuis qd bonu a quod
singulare. irrationabiliter
opis aggrediar ut vna re
nenda nobilitas requisivit

Et non decet **R. A.**
s. se. po. in robore corpo-
rali. vel in pulcritudine
vel in aliis bonis corporis
Et no in amore dei et
in actu prudentie est po-
nenda felicitas.
Quid sit premium Re-
gis bene regentis pplm
sibi commissum.

Quis sit modus proceden-
di in regimine principis
Quis sit ordo dicendos
Quia sit utilitas id est
Quot sunt modi vnie
di et quo modo in eis
felicitas haberi esse.
Quos maxime expe-
dit regie maiestati su-
u finis et sua felicitas
tem cognoscere.
Et no decet regiam
maiestatem suam fe-
licitatem ponere in volu-
ptatibus.
Et no decet regiam ma-
iestatem suam felicitatem
ponere in diuitiis.
Et no decet **R. A.**
s. se. ponere in honore
Et no decet **R. A.**
s. se. ponere in fama et gloria
Et no decet **R. A.**
s. se. ponere in am-
pli potestate

ppor
ter ut
latini
de ser-
monibus
in vna
quaque
re sit
in ex-
gentia

illius rei et non magis neq-
uam ut vlt phus in 10 pte
Si go de regimine principis ut
regis intendimus artem et noti-
cia tradere ut no fiat vltiores
et subtiliores pmo qd pns opz
requirat primo videndum est
Quis sit modus procedendi in
hac arte sciendum igitur qd
in toto morali negocio modus
procedendi simpliciter est figura-
lis et grossus oportet em in
talibus typo et figura pnsie
quia gesta moralia complete
sub narratione no cadunt possunt
autem triplici via venari qd mo-
dus procedendi in hac sua opz
esse signales et grossus prima

2
via sumitur ex parte materie
ita quod videtur huiusmodi ars
ex parte finis qui intenditur
in hac arte 12a ex parte au
ditoris qui erudiendus est per
talem artem. prima via
sic patet. Quod enim doctrina de
regimine principis sit de actibus
huiusmodi et comprehenditur sub
morali negotio quia nostra mor
lis ut dictum est non patitur per
struatur subtilem sed est de
negotio singularibus que ut
declaramus habet 20 ethicorum
propter sui variabiles magnas
incertitudines sunt. Quia igitur
est ipsa acta singularia que
sunt nostra huiusmodi operis ostendit
incertitudinem esse signum et typum
hanc autem videri tangere
philosophus in 1o ethicorum ad autem
dictum sufficienter de morali
negotio si fiat manifestum in
substantia nostra. Unde subdit quod
disciplinatum est nitentium in
certitudine in vno quodque genere
inquantum naturalis rei recipit. Vi
detur enim naturalis rei moralis
omnis esse opposita negotio nostro
tunc demonstratio nostra sit in
gradu certitudinis ut autem contrarium
nostrum vobis modales sunt
superficiales et grosse. Geome
trie igitur est non persuadere
demonstrare Rhetorice vero et po
litice non est demonstrare sed per
suadere propter quod primo ethicorum
scribitur quod proximum est vel per
proximum est mathematica psychica
demonstratio et rhetorica
ad demonstrationem ex parte. Secun

da via sumitur ex parte finis qui
intenditur in hac arte nam ut
scribitur non ethicorum opus mo
rale sustinere non contemplativum
quod neque ut sciamus sed ut boni
fiamus. finis igitur intentus in
hac scientia non est cognitio sed
opus. Neque est virtus sed bonum
Quod igitur vobis subtile magis il
luminet intellectum. Superficiales
vero et grosse magis moveant
et inflament affectum. In scien
tiis speculative ubi principaliter
queritur illuminato intellectus pro
cedendum est demonstrative et sub
tile sed in negotio morali ubi
queritur virtudo voluntatis
et ut boni fiamus procedendum
est persuasive et signum unde
primo ethicorum scribitur mora
le negotium amabile est si de
talibus et ex talibus dicentes
et de his que sunt ut frequenter
grosse et signum virtutis unde
Tercia via sumitur ex parte
auditoris qui erudiendus est
in hac arte nam licet intitu
tus sit hic liber de eruditione
principis totus tamen propositus erudien
dus est per ipsum. quoniam enim non
quilibet possit esse rex vel princeps
quoniam tamen summo se debet
ut talis sit qui dignus sit rege
et principari quod esse non potest
nisi scientur et obsequentur que
in hoc opere sunt dicenda. totus
igitur propositus auditor est huiusmodi artis
sed pauci sunt vigentes acie
intellectus propter de 20 ethicorum
quod quanta maior est propositus tanto
horum vel remotior est intellectus

Titulus
huius libri

Auditor go modis negotiorum est
 simplex et grossus. ut ostendi
 habet primo ethicorum. Et go
 totus philosophus subtilia comprehendere
 de non possit intendendum est
 in morali negotio figuratur
 et grosse. imo quod in philosophum
 politum or dicitur scire precipere
 hec que opus subditum scire facit
 Et per hunc librum instruitur
 principes quos se debeant habere
 et qualiter debeant suis subdi-
 tis impedire opus doctrina hanc
 extendere ad populum usque ut sciat
 qualiter suis principibus debeat
 obedire et quia hoc fieri non potest
 ut tactum est nisi per res super-
 ficiales et sensibiles opus mo-
 dum procedendi in hoc opere esse
 grossum et signalem

Cum omnis doctrina
 et omnis disciplina
 ex preexistent fiat
 cognoscitur de 10
 philosophis. Bene se habet
 naturae ordo in dicendum ut de
 ipsis quedam praecognita habeat
 hac aut praecognitione praehabi-
 ta intellectus dicendum facilius
 capietur sciendum aut quod hinc
 totalem librum intendimus in tres
 principales libros dividere. In quos
 primo ostendetur quod Regia po-
 testas et maiestas et per quos quilibet
 homo seipsum regere debeat. In 2o
 manifestabitur quod familia sua
 debeat gubernare. In 3o vero de-
 monstrabitur ut declarabitur quod de

beat velle civitati in regno ipso
 go libro definitur ethica sine
 monastica 2o economica 3o po-
 litica. Est autem hic ordo naturalis
 vel rationalis. Rationalis quod
 quia ea que sunt ad alterum su-
 munt originem ex his que sunt
 ad nos ipsos unde 1o ethicorum
 et amabilia que sunt ad a-
 mitos videntur venire ex his
 que sunt ad seipsum. Ille enim
 amicus esse videtur qui sic se
 habet ad aliud cum amicitur ut
 ad seipsum quod go dictum est de
 amicitia virtutem habere de i-
 psa industria regnativa. Et
 cum industria esse vult ut alios
 regat debet industria esse ut
 seipsum gubernet. Quia rationale
 est ut prius determinetur de regi-
 mine principis. deinde de regi-
 mine familie sine regni. Est et
 hic ordo non solum rationalis sed
 et naturalis. Naturalem per ex-
 mpletum ad perfectum procedit ut
 prius est quod naturaliter impletum
 et puer et perfectum et vir. In i-
 psis et speculabilibus ordine na-
 turali semper ex impletum ad perfectum
 cadimus ut prius quod hic sciamus et
 cognoscimus impletum et per ad perfectum
 orem ea habet etc. Pando se spe-
 culacioni continue in sua perfectum
 donec in modum sibi potestatem ha-
 beat perfectum noticiam. Quod go
 in ordine naturalem dictum de spe-
 culabilibus virtutem habet. Virtutem
 habet de ipsis operabilibus. Nam
 sicut in speculabilibus cognoscimus in

quid prius
 continetur

quid pmo
continet

ppia industria nra pcedit p
stam sic in operabilibus p
stam industria pcedit astucia
impetad. Sed go no requirat
tanta industria ad regendum
suum qnta requiritur in gubna
tione familie nec requiritur ta
ta prudencia in regimine fa
lie qnta in gubnatione civit
et regni. ordine nali deat re
gram maiestate pmo scie se
ipm regere 2o scire sua fam
liam gubnare 3o scire regni
regere et civitatem. In pmo
aut libro in quo agitur de
gimine sui quatuor sunt dedit
vanda nam pmo ostenditur
in quo re. maiestas debet
sui finem et suam salute
ponere 2o quas vtutes debeat
habe 3o quas passiones debeat
sequi. nite quos mores deat
imitari nam bene vme et bu
rege seipm esse no p n quis
se det bonis actibus et bonis
operibus regulans ordine vob
volens tractare de regimine sui
or ipm notat hanc de omibz
hys que dnficiat actones in
est go quod vlt p n ete p
fiond esse morali negocio p
tari ea que snt ita operatob
qnd faciendū sit eas. Operatob
aut mē ex quatuor qntū ad p
sens pcedat videntur omni et
dnficiari vā ex finibus ha
bitibus passionibus et moribz
nam ad finis sit operatob
modū pncipnd 2m q qm
sibi aliud et aliud pstituit fine

alia et alia operatur ad sue
8 igitur que operari debeas
maxime pncipnd esse videtur
quem finem nobis pstitue de
beamus. Nuncius q n dicitur
2o ethicorum signū gñatū ha
bitus est delectatō et tristitia
fieri in ope 2m alios et alios
habitus in alijs et alijs actibz
delectamur. 3o dnficiant
actones et opera no solum ex
finibus nē ex habitibus. sed
et ex passionibus nō aliter
et alit passionati alit et ali
ter operantur. Videmus em q
q timor et desperatō nō snt
eadem passio ad spe timentes
et desperantes de victoria tur
piter agunt ut dimittant a
ciem et fugiunt de bello. Spe
rantes aut se vme et invadit
bellantes et aggrediuntur hostes
Quod go dcm est de spe et ti
more intelligendū est de alijs
passionibus. singule em passio
et affectos aliquid inclinat in
nobis efficiunt ut alia opera fa
ciam. Quarto et ipi mores
opera dnficiat videntur nō
habentes mores semd aliter ope
rantur q habentes mores nūc
mō. scies em ut suo loco osten
detur snt nā increduli et avari
timores vō naturā creduli et
libales. videntur aut h qtuor
habe aliquid analogia adm na.
ex alijs et alijs moribus hnt ēē
alie et alie passiones et ex alijs
et alijs passionibus consm q
alijs habitus. Ex alijs et alijs
habitibus instituitur alii et alijs

fines sicut enim dicitur sunt mores
invenit et semper sit alia affect
tus et passiones sunt in utroque
et sicut malorum et bonorum sunt
diverse affectus sic dicitur sunt ha
bitus utrorumque. Insuper et alii
et alios habitus praestant no
bis alios et alios fines videtur
de 30 ethicorum. Quodalis unusquisque
est talis finis sibi videtur ut
intemperato videtur quod totus
finis et magna felicitas sit
uti veneris sic est habentes
alios habitus inclinatur ut si
nem sibi praestimat confor
mem suo habitui. In primo
igitur libro de omnibus hiis quae
tuor tractabimus ut de fine si
ne de felicitate principio et de e
orum virtutibus et de ipsorum passi
onibus et moribus. Primum tam
dice de ipso fine sine de ipsa
felicitate quia finis est ultimus
dormum est principalis principium
quod aliorum

 Quoniam ut dictum est
opus istud suscepi
mus gratia eruditio
nis principium ad in
quam aquis plene erudiatum
sit benivolus docilis et atten
tus primum in primo libro reddi
dum regis maiestate benivo
lam ostendendo quae dicenda
sunt nos esse facili tractatu
ros et in 2o reddidimus eadem
aliam narrando ordinem duc
torum restat ut in hoc libro fac

reddamus eam attentam osten
dendo quanta sit utilitas in dicen
dis nam quia cum homines
odint simonem veritatem ut pli
mus auditores se benivoli pre
ferentibus finis faciles et si
fficiales quod si in aliis finis
est corruptus appetitus in mo
rali in negotio ubi modus
rei requirit traditorem signalem
et grossam non est corruptus
appetitus. In huiusmodi ergo ante
ex facilitate tradendi reddit
auditor benivolus sed ex or
dine dicendorum redditur doci
lis id est abilis ad capiendum
doctrinam si ei dicenda quodam
serie et ordine proponantur.
Ex utilitate autem dicendorum
redditur auditor attentus
nam quibus attente audit si spe
rat se utilia auditurum. Ex
dicendis autem si recte cognosca
tur et obsequentur debite con
sequatur maiestas regia quoniam
ad primum pertinet quatuor
quae quibus maxime amare
et desiderare debet primum omni
lucrabitur maxima bona
Secundo lucrabitur seipsum 30
lucrabitur alios quarto co
sequetur ut habeat ipsum
Deum et felicitatem eternam
Idem igitur videtur quod uno modo
ipsa bona quia quaedam sunt
bona minima quaedam sunt me
dia quaedam maxima. Mini
ma sunt bona exteriora
media sunt bona interiora
quae possunt esse comia bonis et

malis huiusmodi sunt industria
mentis ingenio nales pote
ae anime. huius enim bonis et
ipso mali participatur. bo
na maxima sunt bona ite
ra que mali parere non pnt
huiusmodi sunt virtutes quibus
in sanctos et ad philosophos ne
male videtur. de enim politico
videtur quod sole virtutes sunt quibus
non contingit male uti. Alio
modo distinguuntur bona ut per
ipsum tam in magis morali
bus quam in etiam quia quedam
sunt delectabilia quedam utilia
quedam honesta. bona aut
honestas sunt bona per excel
lentiam nam in his bonis
in ipsum includitur bona
delectabilia et utilia. bona
enim si honesta sunt sunt in
se magna delectationem et in
cludunt bonum uti bono
rum. ad igitur in hoc libro
intendatur quod honestas
regia fiat virtus. Et quod eos
quos hoc regem inducat ad
honestatem et virtutem ma
xima est utilitas in dicendis
quia eis obsequatis habebunt
bona maxima et honesta
Secundo est maxima utili
tas in dicendis quia ex eis quod
non solum lucrabitur maxima
bona sed et lucrabitur se
ipsum. Est et morale negoti
um ut plures tactus est ut

boni fama bona aut vir seipsum
habet malus aut vir seipso ta
ret sic enim magnam debemus
quod sit in civitate et in regno plu
res ordmantur ad unum ducem et
ad unum regem. sic in uno et
in eodem homine. potencie que
sunt rationes per participatio or
dinantur ad intellectum qui est
ratio per essentiam. Sicut igitur
rex non dicitur habere regnum nec
dux habere civitatem si in regno
vel in civitate sit dissensio. vel si
multe civitatis vel regni non obe
diant regi vel duci sic homo agens
singulariter non habet seipsum
si appetitus diffenciat hominem et
si ratio per passionem non obediat ratio
per essentiam. homo enim in
ipsum per etiam maxima est
tellectus et ratio. Secundo ergo magis non
dominatur hijs que sunt in homine
homo non dominatur sibiipso nec re
git seipsum nec per seipsum habet
unum vel rationem et aliud a
git passione. tactus et incli
natus. quare si ergo homo malus
non habet seipsum sed bonus per
negotium quod est ut boni fama
homo seipsum habet. Tercio lu
cratur alios nam ex hoc quod
quis recte regit seipsum digne
ut efficiatur rector et dux aliorum
nam vigens prudentia et alijs
virtutibus moralibus de quibus in
hoc libro tractabitur dicitur
est principum quod sit rector
et dux aliorum.

capetur magis in e digna subi
ci qd pnapari et magis est na
turalit sermo qd dominus et
to obfudat hys quora in hoc
libro tradema notia consequen
tur ut habeas deum et fe
licitatem etia est an deus
ipa essentia unitatis et bonita
tis quia est maxime vna et ma
xime bona. Qnto em agms ap
propinquat plus ad unitate et
bonitatem tanto est conformior
pmo pnapio et pfectus hie i
ysu deo. Anali aut homines mi
nime sunt uniti totu em regni
eoru est dispersu. Regnu em
cuius homines est ex eo qd pote
ae anime vgnit per rationem
et intellectum quid igitur dicat
aliud id et aliud sequitur ape
titus quod contingit in haben
tibus animam pnsam tuc ho no
est unitus sed in seipso diffusi
onem hie ppe quod difformis
est a pna. Sed patientes du
tibus et habundantes in bonis
honestis quia consequuntur re
gulas vms et sequuntur boam
impleat no bona in seipso
in seipso habent unitatem et
bonitatem ppe quod conforman
tur pmo pnapio et in se ipis
ipm deo habet dicuntur ita
igitur est utilitas in dicendis
quod eis obfudat lucrabimur
maxima boni nos ipos et
et deo et in deum ipsum

deus et p qnt felicitatem etia
veridq ea quod tradema no
tia obfudat dnu qd obfudari
no put deat quemqz hoem
et maxime regna maiestates
implorat dnu qd qnt
qnto maiestas Regia loco i
altiori existat tantomagis
dignit dnu qd ut possit v
tutis opare et sibi subdi
tos valeat mouere ad vntes

Premissis qbusda
pambulis narris
ad ppositum quia
repperit sequens opus
ex facilitate modi tradendi red
dima re ma Bemio la ex or
dine dicendum reddima qd
doalem ex utilitate recepta
dicendis reddima ipam aten
tam. Restat dice seziatim
quem in hoc opere sunt dicenda
veru quia fms est pnapu
agribulu pnapalia qd agnod
aliorum ut dicebatur supra
ideo a fine et felicitate est
methoandiu. Et igitur in
dnis modis viuendi dnu di
uersimode sibi fine pstatuat
narrandi se mori viuendi
et ostendendum est quo in eis
felicitas est ponenda. distm
veru aut pnd ut p in po e
ticoru triplicem vntem va ro
luptuosam politicam et con

templatua videbant in ho
minem esse mediu gnt sup
iora et inferiora Est aut ho
medius natus me bruta qd
est superior et subit separas
as totu noia vocant ange
los quibus est inferior Est en
homo infra angelos et supra
bruta Dupliat go poterit
considerari ho pmo ut colat
ad brutis 2o ut est animu
se 3o ut colat ut pat ad
stancie separas 2m habet
consideras subte su a phis
pote tres vite voluerunt n
q homi ut conuolat ad brutis
competit vita voluptuosa ut
adid in se vita politica sed
ut pat ad stis separas cope
tit ei vita contemplatua 2m
go vl vult ut homo ut vult
ut angelus ut vult ut besti
a nam 2m vita voluptuosa
vult ut bestia 2m amle vi
ut ut homi 2m contempla
ua vult ut angelus Distin
zunt igitur has tres vitas sue
hos tres mos viuendi non in
posuerunt n dntem felicitate
na in vita voluptuosa nega
uerunt esse felicitate quod et
theologi negant posuit em
felicitatem politica et contempla
ua ut dicatur quis felix po
litice quid est felix ut homo
habendo in se prudentia qe
est ita ro agibilis dicat at
felix contemplatue Quid est su
pra hominem et quid est felix no so

sed ut ho si put est in eo aliquid
diminu et ad melius hore ppe
ad igitur in agibilibus vocatur
felix politica sed pfm in spe
culabilibus vocatur felix cotem
platue et appllant ym no hore
sed hore meliorem Nam ager
comitae in actibus ad alius co
petit homi ut ho est sed specula
ri et cognoscere veritatem compe
tit ei ut est in eo intellectus pe
culari qm est aliquid diminu et
2m quem comitama ad deo et ad
stis separas vn ex po politice
pr q quibz n est ho ut est peior
hore et tuc est bestia vl est ho
mie melior et tuc est quid dimi
nu et semidans Si aut est ho
qma ho ut ibi pbatur est natus
al sociale amle et politica se
quuntur go q regatur 2m pruden
tia et vult vita politica Si at
est bestia et hore peior tuc non
regitur rone et prudentia sed
regitur passione et vult vita vo
luptuosa Sed si sit dimina et
hore melior tuc ppeulat per
sapiam et vult vita cotempla
ua ¶ Tanta est go dnt inter
prudentem in agibilibus et per
fm in speculabilibus quanta me
vmentem vita huana et politi
ca et vita cotemplatua et ange
lica dediti em corporalibus opabi
libus ppe distatem negotior
emergenciu turbantur exga plu
rima et ut plimud senone passi
ones carnis ¶ De h ro ppe
bilibus quodam ad hore pass

100
sunt abstracti Et quia vni et
ad 2m rationem est magis angeli
ad qm huiusmodi felicitatem vitam q
templatiua voluerit pph agilla
re felicem politice et ut hoies
sed ut conuincant ad subit sepe
his Sapientes go viri speculatiui
sunt maxime honorandi quia
sunt supra hominem collocati sic go
de modis viuendi et de felicitati
tibus rebus in ipis phi distm
xerunt Non in adplenud et per
omem modum potuerunt attinge
vitatem. na licet dicent vere
q in vita voluptuosa no est qe
venda felicitas ut infra clari
ostendetur de vita in politi
ca quia theologi vitam actiuam
vocant et de vita contempla
ua no usqz quaqz vera sensere
Crediderunt em q a pnis nali
bus absqz alio auxilio qe possit
quis oia pceda vite et pfecte vi
ue 2m vitam actiuam nl contempla
tiuam quod finis est na ut supra
tangebatur oibus volentibus
vite vniue naria est diuina
gra et maxie est naria regibz
et rectoribus alioru posuerunt et
vitam contemplatiua esse in pna
speculatione quod finis est max
em in vita tali quis pfectus n
in eo sit amor dei sine dilecto
caritatis In hys igit no bn sen
serunt Quia vita contempla
tiuam diuinit esse potorem q po
liticam et actiuam a theologis et
a vniue factuolici no discordat

Hic igitur pactis dicat q dea
q regia maiestate hos modos
viuendi cognoscat et vita volu
ptuosam fuge ne sit homine
peior nam tales ut de pmo e
tior sunt vitam pcedu elige
tes vitam aut actiuam et to
templatiua in se habere debet
ut per vitam actiuam vacet ali
is magnifica faciendo sibi s
ditos vite regendo per vitam
contemplatiua vacet sibi per
internam deuotionem et dei dile
ctionem in dei amore proficiendo
vite hanc aut internam deuo
tionem tanto magis deet reges
et principes habere qnto apud
bunale sibi iudicis redituri
sunt de pluribus rationem

101
fides
Hic autem diligenter
notandum q sicut
matia per debitas
transmutationes conse
quitur suam pfectam et formam
sic homo per rectas et debitas o
peraciones consequitur suam per
fectam et felicitatem Et go max
contingat vite age ut requirit
consequens finis ignorato ipso
fine expedit volenti consequi
suum finem nl suam felicitatem ha
bere pignitorem ipse possit ma
ant dicit q ut ad pns spectat
dupli via venari possumus

100
101
102
103
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116
117
118
119
120
121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200
201
202
203
204
205
206
207
208
209
210
211
212
213
214
215
216
217
218
219
220
221
222
223
224
225
226
227
228
229
230
231
232
233
234
235
236
237
238
239
240
241
242
243
244
245
246
247
248
249
250
251
252
253
254
255
256
257
258
259
260
261
262
263
264
265
266
267
268
269
270
271
272
273
274
275
276
277
278
279
280
281
282
283
284
285
286
287
288
289
290
291
292
293
294
295
296
297
298
299
300
301
302
303
304
305
306
307
308
309
310
311
312
313
314
315
316
317
318
319
320
321
322
323
324
325
326
327
328
329
330
331
332
333
334
335
336
337
338
339
340
341
342
343
344
345
346
347
348
349
350
351
352
353
354
355
356
357
358
359
360
361
362
363
364
365
366
367
368
369
370
371
372
373
374
375
376
377
378
379
380
381
382
383
384
385
386
387
388
389
390
391
392
393
394
395
396
397
398
399
400
401
402
403
404
405
406
407
408
409
410
411
412
413
414
415
416
417
418
419
420
421
422
423
424
425
426
427
428
429
430
431
432
433
434
435
436
437
438
439
440
441
442
443
444
445
446
447
448
449
450
451
452
453
454
455
456
457
458
459
460
461
462
463
464
465
466
467
468
469
470
471
472
473
474
475
476
477
478
479
480
481
482
483
484
485
486
487
488
489
490
491
492
493
494
495
496
497
498
499
500
501
502
503
504
505
506
507
508
509
510
511
512
513
514
515
516
517
518
519
520
521
522
523
524
525
526
527
528
529
530
531
532
533
534
535
536
537
538
539
540
541
542
543
544
545
546
547
548
549
550
551
552
553
554
555
556
557
558
559
560
561
562
563
564
565
566
567
568
569
570
571
572
573
574
575
576
577
578
579
580
581
582
583
584
585
586
587
588
589
590
591
592
593
594
595
596
597
598
599
600
601
602
603
604
605
606
607
608
609
610
611
612
613
614
615
616
617
618
619
620
621
622
623
624
625
626
627
628
629
630
631
632
633
634
635
636
637
638
639
640
641
642
643
644
645
646
647
648
649
650
651
652
653
654
655
656
657
658
659
660
661
662
663
664
665
666
667
668
669
670
671
672
673
674
675
676
677
678
679
680
681
682
683
684
685
686
687
688
689
690
691
692
693
694
695
696
697
698
699
700
701
702
703
704
705
706
707
708
709
710
711
712
713
714
715
716
717
718
719
720
721
722
723
724
725
726
727
728
729
730
731
732
733
734
735
736
737
738
739
740
741
742
743
744
745
746
747
748
749
750
751
752
753
754
755
756
757
758
759
760
761
762
763
764
765
766
767
768
769
770
771
772
773
774
775
776
777
778
779
780
781
782
783
784
785
786
787
788
789
790
791
792
793
794
795
796
797
798
799
800
801
802
803
804
805
806
807
808
809
810
811
812
813
814
815
816
817
818
819
820
821
822
823
824
825
826
827
828
829
830
831
832
833
834
835
836
837
838
839
840
841
842
843
844
845
846
847
848
849
850
851
852
853
854
855
856
857
858
859
860
861
862
863
864
865
866
867
868
869
870
871
872
873
874
875
876
877
878
879
880
881
882
883
884
885
886
887
888
889
890
891
892
893
894
895
896
897
898
899
900
901
902
903
904
905
906
907
908
909
910
911
912
913
914
915
916
917
918
919
920
921
922
923
924
925
926
927
928
929
930
931
932
933
934
935
936
937
938
939
940
941
942
943
944
945
946
947
948
949
950
951
952
953
954
955
956
957
958
959
960
961
962
963
964
965
966
967
968
969
970
971
972
973
974
975
976
977
978
979
980
981
982
983
984
985
986
987
988
989
990
991
992
993
994
995
996
997
998
999
1000

no qd agitur
ad finem

q^d expedit regi suu^m fine^m ag^o
 scilicet prima est inquit p^r sua o
 pera cooperatur ut sit finis iⁿ se
 t^u q^d a^u m^u q^d m^u q^d est alioru^m
 directio. p^rma via sic p^r nam
 ad hoc q^d agat p^r suas opa
 tot fine^m consequitur tria requir^ut
 p^rmo q^d agat bene. 2o q^d ex
 lectione. 3o q^d agat delectabiliter
 si em^o noⁿ agat bene sed male
 non consequetur fine^m sed contrariu^m
 finis. Nam finis ut d^r 2o p^rhi
 cor^u noⁿ solum d^r quid vltimu^m
 est q^d optimu^m. p^rter quod 2o
 m^u q^d inuit p^r q^d finis est bo
 nu^m idem sunt et q^d tollit fine^m
 tollit o^{mn}e bonu^m quae si male a
 gentes digni s^unt ut mala co
 sequitur q^d malu^m contrariu^m bo
 no et p^r q^d h^uatur fini. Male
 agentes 2m q^d h^undi dig^u s^unt
 noⁿ consequitur fine^m sed p^rtri
 u^m finis. moⁿ noⁿ solum male age
 tes non consequuⁿt fine^m sed
 est potentes b^und ageⁿt u^m bene
 agant noⁿ debetur eis corona
 ne debetur eis finis u^m felici
 tas v^m p^rhi p^rmo et cor^u aut
 q^d in olympiadibus id est in illis
 bellis et agonibus noⁿ conat^u
 fortissimi sed agonisantes p^r
 em^o fortissimi s^unt s^unt potentes
 agonisantes actu si actu noⁿ ago
 nisant noⁿ debetur eis corona
 op^r igitur actu b^und ageⁿt ut p^r
 opa n^{ra} mereamur. fine^m u^m felicitate
 consequi. **S**ecundo
 requiritur q^d ex electione agamus

na^m qui casu noⁿ fortuito bene a
 git ex hoc noⁿ est laudandu^m ne
 debetur ei ex h^u s^unt u^m felicitas
 na^m que ex electione noⁿ s^unt noⁿ
 sunt voluntaria. Ex involuta
 v^m at ut p^r p^rhi 2o et cor^u
 noⁿ laudamur ne vitupamur
 v^m in eodem 2o d^r q^d nullus
 est s^unt u^m volens sed que noⁿ
 agimus ex electione noⁿ agimus
 volentes go p^r se loquendo 2m
 q^d h^undi s^unt noⁿ consequamur
 beatitudinem et felicitatem. moⁿ
 ex operibus. utique felicitate
 consequamur q^d v^m est s^unt
 electus in medietate v^m ut d^r.
 in 2o ethicoru^m op^r op^rat p^r
 quas finem consequimur ex ele
 ctione p^rced^e. Tercio op^r agere
 delectabiliter na^m q^d q^d m^u aq^o
 op^r magis delectatur. tanto ma
 gis voluntarie et ex habitu effi
 at op^r illud. unde p^rhi 2o
 ethicoru^m vlt^u q^d noⁿ sufficit ageⁿ
 bona sed bene. ne sufficit opa
 ri iusta s^unt. Contingit em^o
 aq^o p^ruot fac^e aq^o de g^rie
 bonoru^m. t^u q^d noⁿ facit ea bene
 et delectabiliter non op^r p^r h^undi
 op^rat eos consequi fine^m u^m felicitate
 v^m go ip^a tria contingat q^d aga
 mus bona ex electione et delectabi
 lit maxime contingit nos sic
 finem consequi. h^uce ad max^u
 totu^m ag^o ag^oto finis expedit go
 ut fine^m consequamur fine^m ag^o
 s^unt. Sic em^o imaginari debema^s
 q^d sic est in causis efficientibus
 q^d agentia 2a movent in v^m

diffio dicitur

no p^rcedo

agentis pmi sic finis et armo
 nent in virtute finis ultimi ppter
 qd si no est agens pmi nullu
 agens agere sic si no est finis
 ultimus et si no apprehenditur ad
 ut bonu ultimatu qd volente
 mouet nullu bonu voluntatem
 moue posset. Quicq in ult vo
 luntas vlt vlt in ordine ad ad
 vlt vlt finalit et ultimatu no
 apprehensio go a quo sub ratione finis
 no attingit nec bene agere quia
 hoc posito cessat ois humana actio
 vt go agamus oportet nos pre
 futue finis bonu et debitu qd
 ex fine opera nra ppetue sunt
 Non em esse posset qd esset bonu
 opus si ordinaretur in malum
 finem. Precongnitio go finis re
 quiritur ut bene agamus. Sicut
 talis precongnitio requirit ut ex
 electione agamus. Nam sicut
 sagittantes no videntur signu
 si signu pariat hoc est casu
 et fortuito. Sic no pognosce
 tes finis si bene agat et fine
 consequit. hic no est ex electione
 sed a fortuna nra ppter pmo et
 bonu volens ostende nra esse
 precongnitio finis ait qd cognio
 fit ad vitam nram magnu
 incrementu. Consequitur em ex
 hoc magis qm finis qd admo
 du sagittatores signu habentes
 magis vtiq adpiscantur quod
 est 2o pognitio finis no solum
 facit nos agere bene ex electioe

sed et delectabiliu. Nam magis
 opera efficiuntur delectabilia et
 dubia considerata beatitudine
 et felicitate qua ex ipis sequit
 Similz go homi ut agat bene
 ex electione et delectabiliter
 expedit sua felicitate. Pro quo
 scilicet sed maxime sic expedit re
 gie arae qd in oibus suis
 opibus debet intendere bonu ge
 tis et salutis comune quod est
 magis expediens et diuinus
 qd bonu a quo singulare patet
 igitur qd maxime debeat regere
 arae cognoscere sua felicitate
 ut opera omnia sine fine quodam
 diuina creat bene et delectat
 et ex electione. 2o scilicet
 ppter ex eo qd rex est alioru dire
 ctio nra si sagitta signu no
 parit no in ipso hoc impedi
 tur qn signu pariat. hinc a
 sagittante in signu dicitur.
 Sic igitur magis expedit sa
 gittatore signu parare qd sagitta
 re qd sit sagitte director. Sic
 magis expedit re. Arae et
 felicitatem et fine cognoscere
 qd ppter hoc qd sit ppter directio

bonum finis

2o pognitio

2o est

2o pognitio

vltimus no pcept
 comiter a delecta
 tione scilicet ut
 inde est qd comp
 nomie ut ois ponitur solas

Delectatōes maxime siles imodi
sūt delectatōes tactus et gustus
absolute appellamur voluptates
et delectatōes. Cum tñ simpli
ter loquendo delectatōes intelli
biles et spirituales sine compe
ratione sūt potiores et excellen
tiores q̃ voluptates siles. In
hmodi aut voluptatibus siles
nō esse felicitatem ponendam
hīc via venari possumus.
Quid em ad p̃ns spectat feli
citas tria importat videtur
felicitas em dē qm̃ p̃fctm̃ et
p̃fctū sufficiens bonū nā tūc di
cimus aliquē esse felicem qm̃
assequutus ē illud in quo con
sistit sūm p̃fctm̃ bonū. Unde
p̃fctū dēfēbens felicitatem
pō etiam ut q̃ felicitas est p̃
m̃ opatorū p̃fctm̃ et p̃ se p̃f
ficiens bonū. Ex hīc aut pō
sequitur qm̃ s̃z q̃ felicitas
sit aliquid qm̃ rōm et ut rō
dictat. Quid em bona qm̃ rōz
et qm̃ m̃telctū sūt bona p̃fctū
et simpliat. Bona vō qm̃ s̃m̃
sūt bona qm̃ quid et ut nūc
si felicitas ponitur esse p̃fctm̃
bonū or q̃ sit bonū qm̃ m̃tel
ctū et rōz tūc q̃ idem est or
q̃ sit tale bonū qm̃ rōz
p̃sequendū indicat. Ex hīs at
sequit̃ qm̃ vōz q̃ felicitas
sistat in bonis aut nō in bonis
corporeis. Ad em corā ordinet̃

ad aliam sicut mā ad p̃fctū et
sicut m̃p̃fctm̃ ad sūm p̃fctm̃
bona corporeis sūt m̃p̃fctū rōz
bonorū aut p̃t quod hmodi
bona nō dicat rō sic p̃sequenda
esse ut bona aut. Felicitas vō
ex quo dē bonū aut p̃fctm̃ dē
bonū qm̃ aut et qm̃ rōnem nā
in opatione aut qm̃ rationem
consistit bonū hūmānū p̃fctū
ut declari hīc pō etiam. Cum
igitur voluptates et delectatōes
siles nō sūt bonū p̃fctm̃ nec
bonū qm̃ aut et qm̃ rōnem
constat in talibus felicitatem
nō esse ponendam. Aut aut hīc
voluptates nō sūt p̃fctm̃ bonū
et sufficiens delectari p̃z nā q̃
bonū est faciat appetitū. hīc
aut voluptates appetitū facia
re nō p̃nt. ut in seipo quibz ex
p̃ri p̃t vñ p̃fctū. Ad etiam
loquē de talibus delectatōibus
aut q̃ insatiabilis est delecta
bilis appetitus. Et in talibus nō
est pōda felicitas q̃ nō sūt bo
na qm̃ rōm sed magis sūt bo
na qm̃ s̃m̃. Bona em qm̃ rōz
q̃nto maiora sūt tanto magis.
reddē rōm liberā et expeditā.
Nā q̃ qm̃ rōz existat m̃conueniēs
est q̃ rōz impedit. sed hmodi
delectatōes siles si vehemētes
sūt rōz obmūbilat nūc id tñ
ethicorū si tales delectatōes ma
gne et vehemētes sūt cogit

q̃d felicitas

et est

difficilis

8

hōm
rōm

et vix paucius. **¶** Tercio non est
poda felicitas in delectationibus
sensibus quia talia magis sunt bo-
na corporis quam anime. Cum igitur cor-
pus ordinatur ad animam et non
ego si felicitas est finale bonum
ad quod alia bona ordinantur.
hinc bonum non est ponendum
in voluptatibus sensibus inane sunt
bona corporis sed magis more
vultus virtutis que sunt bona anime
¶ Possunt enim dici quod licet sit de-
lectatio aliqua licite et honeste
eo quod ipsa opera virtutis homini
bono et honesto magna delecta-
tio afferat nulla tamen delectatio
est essentialiter ipsa felicitas licet
possit aliquid esse felicitatis con-
sequens sed hoc declarare non
est propriis negotiis forte in de-
lectatione infra dicitur. Ad primum
autem stare sufficit quod non deest a-
quem hominem suam felicitatem
ponere in delectationibus sensibus
est ergo detestabile cum homo
suam felicitatem ponere in vo-
luptatibus. Sed maxime hoc
est detestabile. **¶** Quia quod est
triplex via venari possumus
primo enim talia sunt detestabili-
a regi quia ipsum maxime de-
primunt. Secundo quia reddunt ipsum co-
temptibilem. Tercio quia faciunt ipsum
indignum principari. Dicebatur
enim supra quod in vita voluptuo-
sa convenimus ad brutis et desi-

derantes sunt vime sunt vitam
periculis eligentes. **¶** Quinto ergo quis
in alio gradu existit tanto
per hanc vitam magis deprimuntur
dictum est enim quod deest Regem
et principem esse supra hominem
et totaliter dominum. Nam ut dicitur
quanto potentior principatus co-
rumpit debet magnitudinem et quanti-
tatem quanto quis maior princeps
existit tanto alius exaltetur ma-
gis debet in dignitate vite et in
magnitudine bonitatis. In tanto
igitur gradu existens indignus
est ut vitam periculum eligat
quia per eam videtur deprimuntur.
Secundo hoc est detestabile regi quia
seipsum contemptibilem reddit. **¶** Nam
princeps in quanto potentior aut quod
maxime expedit principibus esse
moderatos in delectationibus cor-
poralibus. Tunc enim ipse ibi
quod dantes se delectationibus tali-
bus sunt sicut dormientes et
ebrios nam deditur homini volu-
ptatibus usque somno amittunt
sunt dormientes et ebrios uti-
ne non possunt. Cum igitur in
eodem principem non facile sit con-
temptibilis quam sobrius sed quam
ebrius ne quam vigil sed quam
dormiens. Deest regibus ma-
iestatem tales delectationes in-
moderatas fuge ne contem-
ptibilis videatur. **¶** Quia ergo de-
est principem talia detestari ne
principari efficiatur indigna
nam nulla eligit in duces viros

¶ Tunc dicitur et
more

¶ Nam

¶ Tunc dicitur

¶ Tunc dicitur

Quidam etiam et
moral

via

Indignum est enim puerum principem
sed ut dicitur per Aristotem
atque non minime in etatem aut
in more inueniuntur sequens enim
delectatio scilicet dato quod sit senex
tempore quia est puer in mo-
ribus indignus est principari
Est ergo diligenter notandum quod si-
cut dicitur puerum esse etatem et mo-
ribus sic non refertur esse in etate
tem et moribus senem. Propter
quod si sit senex tempore et puer mo-
ribus indigne principatur scilicet
sit puer etate et senex mori-
bus dignus est principari. Non
enim aut per quod nemo eligit inue-
nes in duces eo quod constet ipso
non prudentes sed eo quod non co-
stituit eos esse prudentes. Certe
si constaret eos habere mores seni-
les et vigere prudentia digni
sunt principari. Sit ergo cono-
capitulum quod ne princeps deprema-
tur et ne contempnat et ne sit
indignus principari debet in mo-
deratas voluptates deprecare

dicuntur que nascuntur ex rebus na-
turalibus principantur in quibus
que recipiuntur ex agnis vel
arboribus ut frumenta et
vina vel ex animalibus
et vltimo quicquid ad victum
et vestimentum deservit et

artificiales

naturales divitias recipiuntur
artificiales autem divitiae sunt quae
per artem et industriam hominum inveni-
untur in his naturalibus divitiis ad-
mutantur in quibus sunt aurum et
argentum et vltimo de minimis quae
immediate corporales indigentias
non suppleant sed per conversionem
deservunt indigentiae corporali. An-
tem et argentum licet sit naturalia me-
talla sunt tamen artificiales divitiae
in neutris autem divitiis est ponenda
felicitas. tangit enim per philosophum in
primo politico tua per que venari
possimus in artificialibus divitiis
felicitatem non esse ponendam primo
quod artificiales divitiae ad naturales or-
dinantur 2o quod illud habet quod sunt di-
vitiae ex ordinatione hominum 3o quod in
seipso indigentiae non satis faciunt.
dicebatur enim supra felicitatem
esse illud bonum ad quod bona alia
ordinantur propter quod divitiae ar-
tificiales corporales ordinantur ad
divitias naturales rationem felicitatis
habere non possunt. Secundo
enim talibus non est constituenda
felicitas quod non habent quod sit
divitiae nisi ex ordinatione ho-
minum vera enim felicitas una
est bonum nostrum in se non est bo-
num nostrum ex ordinatione hominum

divitiae 2o

Philosophus in primo po-
litico distinguit duo
genera divitiarum nam
in ipso quaedam sunt
divitiae naturales et quaedam arti-
ficiales. Divitiae naturales esse

tantum innumerata aut non
habent q sunt diuine nisi ex or
dinacione hominum unde pmo poli
ticor dr q innumerata videntur
i innumerata disposicione vtenari
sine innumerato ordine et dispo
sicione hominum hmodi diuine ut
lam dignitatem habent q em
tantum auri ut tot innumerata
tantum valeant tritici hoc est q
innumerata reputantur magna
in opposicione hominum et q sic ut
ordo vel dispositio vtenari eis
tercio in talibus no est ponenda
felicitas q aurum et argentum
et omnia innumerata no solida
minima no faciunt ne sint pfectum
bonum sed et p seipso no satis
faciunt indigencie corporali
et em contingit ut dr pmo poli
ticor q quis diues pecunia fa
me moriatur. Recitatur eni
bi de quodam ang non erat
arceda qui ad nimis esset auarus
sine auidus auri ut fabulose
dr impetrat a deo ut q p tan
get fiet aurum. Cui go tactus
fuerit in singulis ptiobus corpo
ris et ore nil tange poterat
qn dntetur in aurum. Erat go
ei magna copia auri ad tam
fame periret q esse no posset
si aurum ut cetera innumerata
ve essent diuine et ve satiffa
rent indigencie corporali. Cui
go q innumerata sunt diuine
in ordine ad aliud tunc vbi q
sunt diuine ex innumeracione ho
minum tunc et ad sunt corpo

lia ha ipd indigencie corporali
p se non sufficient in eis no est pone
da felicitas. Et aut in naturalibus
diuiniis emq modi sunt abq et po
tus et ea que p se indigencie corpo
rali satiffant no sit ponenda
felicitas delem patet nam ad fe
licitas sit bonum optimum in optimo
tunc queri debet. Cui go aia sit
poior corpore felicitas no est pone
da in talibus diuiniis que sunt bona
corporis sed ut superius dicebatur
ponenda est in actibus vnde que
sunt bona aie. Cui go homi de
testabile est pone sua felicitatem
in diuiniis sed maxime detestabile
est regie aiaie nam si rex aut pri
nceps ponat felicitate sua in diuiniis
tria mala inde sequuntur pmo
q amittit maxima bona scdm
q efficitur tyrannus. Tercio quia
efficitur populi depredator diligens
em pecuniam ut finem et timens
pecuniam elargiri nisi p se esse ma
gnificam. Cui est facit magnos su
ptus ne et p se esse magnanimo
q metuens pecuniam p se nihil
magni attentabit ymo ad ille sit
magnus in m corpore est magni
ut vlt phis eto eticord. Cui de
magnitudine q in opinione auar
et in opinione ponentis sua felicitate
in diuiniis diuine sunt quid magni
magnale est esse talem magnitudinem
Si go magnificencia et magnitudi
tas sunt maxima bona et maxime
debet regiam aiaie esse ornata
talibus virtutibus detestabile est

no de vige
anno

ei sua felicitatem ponere in
libris sed detestabile est regem
principi sua felicitatem ponere in
diminutione quod hoc facto tyrannus
efficitur. Est enim dominus in rege
et tyrannus ut patet in 2o libro
ad determinandum de regimine
regni. Nam rex prope est qui inter
dit bonum regni et commune si
autem intendat bonum proprium hoc
est ex consequenti. Tyrannus vero
ego principaliter intendit bonum
privatum. Si autem intendit bo-
num publicum hoc est ex conse-
quenti ut manifestum est bono quidem
venit ei aliquid bonum proprium
Cum igitur finis maxime dili-
gatur ponere sua felicitatem
in ministerio prius intendit se
satisfacere et sibi congregare pe-
cunias non ergo est rex sed tyrannus
non intendit bonum proprium pu-
blicum sed privatum. Tercio hoc
posito sequitur quod rex sit populi de-
predator. Unde finis adeo inter-
se diligitur quod quilibet studet o-
mnium via omnino modo quo potest
sequi finem suum ponens ergo fe-
licitatem suam in diminutione non est
sibi cure si opprimat viduas
et pupillos si depredetur pauperes
et rempna. Unde in possit pe-
cuniam congregare. Cum enim
bene intelligit quid impor-
tatur nomine finis non potest enim
latere quolibet omni via qua

potest consequi finem suum. Est
igitur rex tyrannus si sic vult
esse dominus quod in re pro bono
non procurat. Sed tunc est de-
predator quod non solum non pro-
curat bonum sed et infert ma-
lum. Quare si detestabile est re-
gem amittere maxime bona es-
se tyrannum et predatorem est dete-
stabile sua felicitatem ponere in
diminutione.

Terte multi viden-
tes vitam politicam
dant felicitatem ponere
dam in honoribus

eo quod ut plurimum omnes maxime
honorari desiderant. Sunt autem
in honoribus tria attendenda
per que tria triplici via ve-
nari possumus felicitatem in eis
non esse ponendam. Primo enim honor
est bonum ad aliud ordinatum hoc est
bonum extrinsecum hoc est magis
in honorante quam in honorato
felicitas autem est non est bonum
ad aliud ordinatum sed est bonum
ad quod alia ordinantur non
est bonum extrinsecum sed intrinsecum
habet esse maxime in ipso feli-
ce sine in eo tunc est ipsa feli-
tas. Et cum honor sit bonum
ad aliud ordinatum patet per ipsum
primo ethicorum quod vult hono-
rem esse extrinsecum reuerentie in te

no. quod rex
tyrannus est
qui depredator

in. ut. dicit
in. honoris

testimonium datus causa quod
voluit maxime honorari
est ut appareant sapientes et
tiosi quibus maxime debetur
honor ideo in primis nullus
curat honorari a pueris quia
reuerentia talium non est debitum
testimonium sapientie et virtutis.
Quare si honor est bonum ordinatum
ad virtutem in honore non
erit ponenda felicitas sed po-
nens in ipse virtutibus non ponit
in actibus earum. Secundo
non debite ponitur felicitas
in honoribus quod honor non est
bonum intrinsecum sed extrinsecum.
Dicitur est enim quod honor est reue-
rentia exhibita in signum vir-
tutis signum autem non testimonium si
plene vult manifestare ipsum sig-
num oportet quod sit quid notum vel
manifestum intrinsecum enim non est
nobis nota et manifesta sed
extrinsecum non enim cognoscitur quod
quis in corde cogitat sed que
exterior reputatur. Reuerentia ergo
que est honor si debet mani-
festare virtutem eius omni exhibet
non sufficit quod sit cogitata in cor-
de sed requiritur quod exteriore
honor autem habet rationem extrinsecam
a bono cui sit reuerentia exhibita
per quedam exteriora signa
quare si felicitas non est ponenda
in bonis extrinsecis que sunt
indicia bonorum si in intrinsecis que
sunt maiora bona in honoribus
felicitas poni non debet.

Tercio hanc patet ex eo quod hoc
magis est in honorante quam in
honorato ut plane vult philosophus
primo ethicorum. Quare si in ho-
norable ponatur felicitas conti-
git illa detestanda passio quod
felicitas magis sit in alio quam in
eo cuius est. Sicut enim probatur
dicitur curialitas est eius quod
facit ipsam. Sic honor magis est
in eo qui facit ipsum quam in eo quod
per hunc reuerentia honoratur
apparet autem hoc esse sensibilibiter
manifestum nam si aliquis inhi-
nans se et reuerens alium non ho-
norat ipsum. constat inclinatio
ipse esse in inclinatio non in eo cui
inclinatio exhibetur. Accidens
enim ipse est in suo subiecto non autem
in obiecto vel si aliquo modo est in
obiecto tamen est in subiecto incli-
natio ergo illa et reuerentia ma-
gis est in inclinatio ut in subiecto
quam in eo cui inclinatur in quo
est ut in obiecto. Bene igitur di-
ctum est quod reuerentia sine hoc
magis est in honorante quam in
honorato sed ad felicitatem maxi-
me sit in ipse felicitate vel in i-
pso beatificato in honoribus non
est ponenda felicitas. Auderes
est ergo cuius bonum ponere suam
felicitatem in honoribus ut cre-
dat se esse felicem si ab omnibus
honoratur maxime tamen hoc est
inducens regie manifestati.

felici via venari possimus si n-
 rex sua felicitatem in honoribus
 ponat sequitur ad tria mala e-
 rit em sufficiat bonus erit
 presumptuosus et erit iniustus
 et iniquus. Nam si princeps sua
 felicitatem in honoribus ponat
 ad sufficiat ad hoc quod quis hore-
 tur quod videatur esse bonus non
 curabit esse bonus existens sed
 apparens et sufficiat in et
 plures in politica curantes de
 honore tantum dicit esse factos et
 sufficientes. Si ergo magnus de-
 ret regem existens esse bonum
 magnus indecens est ipsum ponere
 felicitatem in honoribus quia
 ex hoc perditator prodest et
 presumptuosus. Nam ad finem ma-
 gnum diligatur si princeps sua
 felicitatem in honoribus ponat
 ut possit honorem consequi pre-
 sumat sua gentem exponere ad
 periculum. Quia hinc habet de fi-
 lio tuada. Romanus princeps nomine
 Torquatus qui nimis honoris
 avidus contra imperium patris
 ut honorem consequeretur se expo-
 nit periculis bellicis unde Tor-
 quatus Romanus princeps ne aliter
 ex hoc exitum asunder et neces-
 sent nimis honoris avidi fili-
 um sic presumptuosum occidit. Non
 obstante quod deus filius victoriam
 optineat ab hoste ne ergo prin-
 ceps se precipitet et ne nimis

presumat non excedit ei sua felici-
 tatem in honoribus ponere. Ter-
 cio hoc est indecens quod ne sit i-
 ustus et iniquus dederat enim
 principem sua bona distribuere
 in dignitate personarum ut plura
 bona det dignis et sapientibus
 quam indignis et infortunatis. Si
 si princeps sua felicitatem in hono-
 ribus ponat tunc primo ardore si-
 mis diligit non curabit remune-
 rare personas in ipsa dignitatem
 si solum eo modo beneficia dividet
 quod plures honoris consequi pos-
 sit. Si ergo rex sua felicitatem
 in honoribus ponat erit malus
 in se quod non curabit esse nisi su-
 fficienter bonus erit malus in
 prolo sibi commissus quod non cura-
 bit enim periculis presumptuo-
 se et precipitans exponere suam ma-
 liciam in suis rebus quod eas non dis-
 tribuat equaliter in personarum
 dignitatem

differunt autem fa-
 ma et gloria ab
 honore et laude
 quia honor et la-
 us sunt causa fame et glorie ex
 hoc enim est a quo in fama et
 gloria quod laudatur et honoratur
 honor autem differt a laude quia

glad you?

forma d'arte

2

debilem esse videtur et quia
 omne principium in hoc sua felici-
 tatem ponere debeat dicente
 philoxeno quod Ethicorum quod mer-
 ces quedam danda est principi
 bene. hoc autem est honor et glo-
 ria quibus si contenti non sint
 tyranni fiunt. Si hoc stare
 non potest quod ipse via vera
 non possit ducere eum ad primum
 spectat quod satis potest haberi
 et habita felicitas non est in
 signum boni. sed est et perfectum
 et esse sufficiens bonum. Sed
 felicitas inest tamen bonis et be-
 atis non autem infelicibus et im-
 mis. Quod est in interioribus
 bonis non in hiis que exterioribus
 existunt fama autem ex magis
 est signum bonitatis quam sit ipse
 bonitas non solum competit bo-
 nis sed ut plurimum competit
 ipse malis. Rursus magis in-
 titur exterioribus signis quam
 interiori bonitati. Si enim fa-
 ma alicui existit ideo existit
 quod de ipsa apud homines ha-
 betur quedam laudabilis et cla-
 ra notitia sed scientia nostra
 non sit ipse res nec sit de re
 sed magis signum earum. Et quod
 tanta ab eis fama nec est bo-
 nitas nostra nec ab ea depe-
 det bonitas nostra sed plura est
 apparens signum nostre bonitatis
 Ita ergo felicitas nostra esse non potest

Secundo hoc stat no p q gl
et fama apud homines non solum
habetur de bonis sed et de oibz
pauis q em multotiens in indi
cando deap m contingit ai plu
rimu illa detestanda pntas
q boni et digni no habentur
in pretio et prau et infelices
snt in gl et in fama Tercio
in fama no est ponenda fel
citas q magis nuntur exteriori
bus signis q interiori bonitati
Nam ho no intuetur nisi ea q
foris patent Non em videmus
ipsi cogitatione mentis nec ipse
Stites no malicias in animo
existentes sed si modica aliq
bonu et vniuersi hoc est ex
hys que nobis extra innotescit
Sicut em ad hoc q aliquis hono
tur sufficit q extrins bona appare
nt ad hoc q aliquis sit apud ho
mines in fama et in gl suf
fice videtur q extrins bona p
tendat Quare cum regem dece
at esse totu dminu Et q sem
dem si mduerens q felicitate
in eo pone q est magis signu bo
nitatis q sit ipa bonitas quibz
ipd pnt no possunt participare
et magis nuntur exterioribus
signis q interiori bonitati meon
hemens est q rex credat se esse
feliciu si sit famosus apud ho
mines id si sit in pphs gloriosus
non videtur q rex se crede bni
esse si sit in gloria apud hoies
acti bni est si sit in gloria

Domus. Dicitur est em q gl et fa
ma est quida clara dei noticia
cum laude dei and noticia ut
ad pns pstat in tribus die a no
ticia mnd Nam noticia dei causat
res mnd noticia causatur a vnis
ut nlt Eodr xpo mte re mnta
noticia dei est infallibilis mnd no
ticia pluries fallitur a mptis
noticia dei est de ipa mntis no
stris Noticia vbi mnd pfect ducte
solum pntia comprehendit bonitas
go mnd perse dependet a noticia
dei itaqz effectus a sua causa Rur
sus ea bonitate mram in noticia
Deus no fallitur no scia sua fal
li non possit a mptis bonitates
et malicia nostra intima deus
clare videt et pnt Non igit
esse p q aliquis apud deū sit in
gloria et in fama vbi sit apud i
psū in clara noticia et laude
nisi sit bonus et bns ut exigit
statu snt i lig go sic sit de no
ticia dei et de fama et de gloria
apud ipm nequaqz tamen in fa
ma et gl hom felicitas est po
nenda Quod vbi dicebatur q
est dnturna et lata dici possit
q est ex q est modica et arda vbi
zm vbi hanc fama Rdm pld no
q bnt mnt Clauasid motem Qnd
igitur fama vna homis per
vniūsa tra se extendet Sed cum
tota terra sit q pntus vtu et
li et zm astronomos qz stella fixa
visu nobilis sit maior tota terra
arda et exigua est fama et hanc

noticia dei mnt
et dei notitiam

Rursus huiusmodi fama est bre-
vis non duratura ad totum tempus vi-
te potius sit quam perpetuale statu e-
ternitatis ad eum homo in merem
sit immortalis in eo non dicitur felicitas
ponere quam immortalis et perpetue durare
non possit. Et vnde dicitur mer-
cedem retribuenda esse regibus et hanc
esse gloriam et honorem non est intel-
ligenda texta philosophi quod reges pro
pro suo merito quod debent gloriam
nam et famam hominum quia mo-
dius esset conditio fructus sed hoc
pro tanto dictum est quod deest re-
ges et principes esse magnificos et ma-
gnos. Magnanimi autem hic non
intendat principaliter honorem sed
bonum honoris in eis consequitur
et deest eis acceptas honore sibi
exhibito non habentibus hominibus
aliquid magis quam eis debetur ut
dicitur in isto ethicorum non quod honor
sit condigna retributio erant ibidem
dictum. Acceptas ergo honorem tan-
quam retributio condigna potest intelligi
duplicitur. Vnde non ipsum honorem in
se. ut ut prout ex affectione dan-
tur honor autem in se ad non sit
nisi quoddam signum et addam te-
stamentum bonitatis ut patet non
est condigna retributio. Atque ut
magis honor prout ex affectione
dantur habet in se esse quoddam co-
grua remuneratio. Nam eo ipso quod
dantes non habent aliquid magis
quam retribuatur congruit principi hic
non honorem exhibito acceptum
propter quod ut patet in his

retributione accepta affectus dan-
tur et non honor ipse datus. Quod si
tamen principes non acceptarent hanc
affectionem dantem sed requirerent
a gente sibi commissa alia gratia
bona ut puta argentum et aurum
non dimittas aliter tyranni essent
nam ex hoc efficientur populi de-
predatores.

Tertius in libro
de re militari
supra omnia co-
mendare videtur
bellorum industria. Hoc enim in
ipso est quod Romanos maxime exal-
tant quia maxime dederunt
operam rebus bellicis et primo
pe fundaverunt quod sibi possent su-
bere nationes propter quod in eis
regenda hoc esse debet principa-
lissimum in intentione principis
quod habundet in omni potentia et
quod ex eo sibi subiciat nationes et
gratias. Quod si hoc esset felicitas
vera videtur esse ponenda in
omni potentia. Quod secundum est
bat enim philosophus in viro politico
quod rebus felicitate non esse po-
nenda in omni potentia. Quia
via sumitur ex eo quod talis princi-
patibus non multum durat. Secunda
ex eo quod esse potest sine bonitate vi-
te. Tercia vero ex eo quod est indigna.
Quarta autem ex eo quod per huiusmodi
cupatum omnes ordinantur ad modum
bona. Quinta vero ex eo quod tale

dominium ut plurimum infert no-
cumentum. Prima via sit patz. Ad
per civilem potentiam velle sibi
subire nactus hoc est velle
dominari per violentiam. Violenti-
a autem potentiam nescit. Em-
igitur violenta non domi durat
talis potentia domi durat non per
imo sicut ignis qui est nature
calide natus agit ad calefacit sic
quod hoc natus est liberi arbitrii tunc
homo natus domiatur hominibus quod
est libere et voluntarie principatur
quod contingit si populus libere et
voluntarie. Sexta principis crea-
tur non ergo rex debet credere se esse
feliciorem si per violentiam et per
civilem potentiam domiatur quia
tale dominium ad sit violentum
et contra naturam domi durat non
per felicitas enim non est ponenda
in aliquo inferiori sed magis in
aliquo superiori. **¶** Secundo in
civili potentia non est ponenda
felicitas quod hoc per messum domi et
absque bonitate vite. Felicitas enim
ut supra dicebatur est perfectio et
per se sufficiens bonum. Imperiale est
autem in aliquo esse maximum bonum
nisi ille bene vivat et sit ma-
xime bonus. Sicut imperiale est in
aliquo esse intensum albedinem nisi
ille sit intensus albus. **¶** Et autem
civili potentia possit messum aliam
absque bonitate vite patz ex his
que temporibus retroactis facta
comperimus. Quod enim mul-
tos tyrannos pessimos maxime ha-
buisse in civili potentia. Ita
dionysius periclitans sine dioni-

12
sine scilicet ut verum per
in politica maxime habundat
in civili potentia et in pessima
erat tyrannia. Nemo autem et desat
qui sunt principes domi et tantum
habundant in civili potentia
pessime in vivit non tante
sunt luxurie ut ovis videntur
esse muliebres. Tante sunt cru-
delitatis ut non videtur eis
esse aliquid molle ne clementia
aliqua unde philosophus in primo
ait quod ridiculum est equum putare
feliciem si abiciat bene vivere
non ergo in civili potentia ponenda
est felicitas que sine boni-
tate vite messum per. **¶** Tercio
hinc potentia non est ponenda
felicitas quod hinc di principatus
non est optimus ne est dignus
si enim felicitas in aliquo principa-
tu poni debet ponenda est in prin-
cipatu optimo et digno. Principa-
ri autem per civilem potentiam est
principari sine non libere nam
talis principatus est per coactionem
et violentiam. non ergo principatus
se extendat ad omnes in eis quibus
libere principatur ut videtur per in primo
quanto liberi sunt meliores. Sicut
tanto principari liberis est melius
et dignius. **¶** Principari sine prin-
cipatus ergo per coactionem et civilem
potentiam ad non sit liberorum sed
servorum non est optimus neque dignus
ideo scriptum politicos dicit quod prin-
cipatus liberorum qui est ad virtutem est
melior quam principari deponere. **¶**
servit. **¶** Et natus non est ponenda
felicitas in civili potentia quia

si princeps se credat esse felices
si habundet in civili potentia
non ordinabit cives nisi ad excludenda
mora et ad ea per que sibi pos
sit subire nationes. inducat igitur
cives non ad virtutem iusticie. sed ad
virtutem fortitudinis. Iusticia autem
ut dicit philosophus in politico est
maxime bonum quod fortitudo non ergo
ordinabit cives ad bona maiora
ut ad iusticiam sed solum ad bona ut
ad fortitudinem ne ergo periclitetur
bonum gentis quod est diminui. quod
aliquid bonum singulare non debeat
principem suam felicitatem ponere in
civili potentia. Quinto hoc.
non debeat ipse quod boni principa
tus infert ut plurimum nocendum
non ad felicitatem sit finis operum
vitorum quibus tota vita sua
et omnia opera sua ut plurimum or
dinat ad id in quo felicitatem suam
ponit ponens igitur suam felicitatem
in civili potentia et in sub
tendo sibi nationes forte se bene
habeat tempore belli. Tempore in pace
nesciat bene vivere non ad ut plu
rimum non subducat nisi in ex
bellas et totam vitam suam ordina
verit ad fortitudinem non ad iusti
ciam et temperantiam tempore pace
in quo opus est iusticia et tempe
rantia nesciat vivere sed fiat vici
sus et morietur nocendum 2 in a
nimadversum quod philosophus in politico
ubi vituperat lacedemones ponere
tam felicitatem in civili potentia aut
turpe esse cum bellamus paritari
se bonis ad quod vacamus et sumus

in pace fieri viros. Quare sim
conveniens est ponere felicitatem in
aliquo non divitibus et in eo quod potest esse
sine bonitate vite et est quid miri
gum et per quod ordinatur cives ad
maiora bona et ut plurimum infert
nocendum. conveniens est princi
pem suam felicitatem ponere in civili po
tentia. Et quod credat se esse felicem
si posset sibi subire nationes

Satis est per habita
manifestum quod in bo
nis corporalibus
non est ponenda
felicitas. Sunt enim tria bona corpo
rales que homines maxime desidera
re videntur. videlicet sanitatem pulchri
tudinem et robur. imo non nullum
talibus suam felicitatem ponunt. Vi
detur enim omnino esse contrarium de bo
nis corporis et anime. bona enim cor
poralia quanto magis habentur magis
desiderantur. prius enim quam talia bona
possistantur creduntur esse maiora
quam sint. eis autem adeptis apparet
non esse tanta quanta credebantur.
Virtutes autem et bona intellectualia
modum contrarium tenent. non eis ad
aptis inveniantur maiora quam cre
dentur. Ideo ignorantes dulcedi
nem sapientie aliquid reprehendunt va
cantes philosophie. negotio scientifico quod
ignorant bonitatem et dulcedinem
virtutis et sciunt. Quia bene eam
cognoscunt non solum et concupiscunt

12
Santes se sciunt et virtutibus
sed etiam deinde quicquid talibus
non vacaret bona go corporalia
quia habita reputantur maiora
et sunt multi contenti corporali-
bus bonis adeo affectant et cre-
dunt ipse esse tante excellencie ut
si habent illa reputarent se esse
felices hoc in primo Ethicorum
et infirmi egentes ut sit sanis fe-
licitate ponit in sanitate et me-
dici in omniis turpes non in pul-
critudine debiles in robore sed
quod non sit felicitas nec in robore nec
in sanitate nec in pulcritudine et
plura via venari possumus primo
quod talia bona sunt corporalia et
quod sunt quodammodo exteriora et non
quod de facili sunt mutabilia corpo-
ralia enim sunt sunt esse in corporali-
bus ut in subiecto hanc sanitate
in humilibus pulcritudinem mem-
bris robur in ossibus et nervis
ita ut vult philosophus tunc de eligendis
Sanitas est debita equitas huius
modi pulcritudo debita comestiva
et membrorum robur debita por-
tio ossium et nervorum et nare ad
humores membra nervi et os-
sa sunt corporalia sanitas pul-
critudo robur corporalia dicuntur
non ergo in eis est ponenda felici-
tas Secundo felicitas in ta-
libus poni non debet quod sunt quo-
dammodo exteriora bona ita homo
et in philosopho est magis intellectus quam
sensus et anima est plus de ratione
hominis quam corpus et forma ma-
gis dicitur natura veli quam materia illa

igitur sunt maxima bona inter-
iora modo que se tenent ex parte
anime ponenda est igitur felicitas
non in sanitate pulcritudine corpo-
ris sed anime non igitur aliquis se
credat esse felicem si habeat equos
hircos et sit sanus corpore vel si
habeat conformia membra et sit
pulcher vel si habeat proportionem
ossium et nervorum et sit robustus
corporalis sed si habeat equales
potencias ut quod infirmiores
potencie subsint boni et sit sanus
et fortis mente et si huiusmodi pote-
cias habeat ornatas virtutibus et
bonis operibus ut sit pulcherrima
anima tunc ut exigit finis statum
credat se esse felicem dicimus autem
ut exigit finis status quod plena
felicitas in hac vita haberi non
potest in sanitate igitur fortitudine
et pulcritudine corporali quod sunt
quodammodo bona exteriora felicitas
poni non debet et ante in solis
bonis interioribus sit prior felici-
tas patet per philosophum in octavo ethicorum
philosophus dicentem quod testis est de
nobis quod felicitas in bonis interio-
ribus est ponenda testificatur enim
hoc deus per se ipsum ut idem ibidem
nimit nam deus non est bonus per
anima exteriora bona sed per ea que
sunt in seipso Si ergo anima beatitudinem assumi-
latur deo non erit beatitudo nisi per
bona que sunt in seipso Tercio
in talibus bonis non est ponenda
felicitas quod sunt vellemus mutabilia
Equales enim humorum ad subsistit mo-
tus supercelestis et corporum variatio

aeris mutatio ab omni de facili re
cipit variatio. sed amissa sanitate
amittitur robur corporis quod la
santur membra debilitant ner
vi propter quod tollitur propter illa
neruorum et ossium in quibus habet
esse corporalis fortitudo. sic et tol
litur pulchritudo quod amissa sanita
te sunt membra maculenta non
remanet in eis color debitus. am
mittitur conformitatem illam in qua
refratur decore et pulchritudo non
debet igitur regi ut aqua habeat
in talibus felicitate ponere. quod per
corporalia quodammodo exteriora. et de
facili mutabilia. Dicimus igitur
ad intelligentiam omnium dictorum
quod non debet principem suam felicitate
ponere in voluptatibus corporalibus
ne in divitiis ne in honoribus
ne in fama ne in omni potentia
ne in robore corporali ne in pul
chritudine omnibus hiis istis debet
ut ut sunt organa ad felicitatem
Debet enim uti rebus in quibus
est delectatio corporalis propter con
suetudinem individui sine propter consue
tudinem persone propter non ad ipsam sita
pote regni ex defectu eius propter con
fingere malum gentis. Debet uti a
ctu matrimoniali propter consuetudinem spe
ciei sine propter creaturam propter non
ex defectu filiorum multa regna per
sa sunt divisione et scandala
decedentibus quoniam principibus absque
liberis plures insurgunt ut domi
nentur et faciunt dissensionem in
populo Debet enim princeps possi

de sufficientes dimittant possi
sit regnum defendere et ecclesiam
studium Debet enim regem esse ma
gnificum Beneficere personam dignam
quod sine dimittit fieri non potest Sic
et ne negligenter maiestatem re
gia est res digna honore et ex
pedit ei habere omnem potentiam
nam propter principum principis
et plurimum regum operantur
mala et offendunt alios quod re
gno non expedit Sic et debet
esse cunctis ipse principi debita fir
mitas quia per hoc inducitur sub
diti ad obsequium nam ut plurimum
qualis est princeps talis est populus
Cui igitur princeps bonus predicat
subiecti suscipiunt magis benefa
ciendum. et sic et sanitas pul
chritudo et fortitudo competunt
principi. non quod in eis ipse sit
sit felicitas. Sed quia possunt
esse organa ad felicitatem.
talia ergo diligenda sunt ut sunt
organum ad felicitatem. et ut
faciunt ad quandam claritatem felicitatis
propter quod de hiis quoniam diligenda
sunt hoc breviter pertransiimus.
quod de eis inferimus summa ali
qua tractaturi

Duas autem felicitates plures
posuit unaqueque pollutam
aliarum contemplativam
voluit. non felicitatem ponendam
non esse in vivibus sine in
potentia anime. quod hiis non
solum boni sed et mali principum
sunt et voluit eam ponendam

esse in habitibus quia habens
habitudinem ad opus quasi as-
similatur dormienti quoniam cum
autem homines dormiunt non vi-
dentur differre felices a miseri-
is ut inquit philosophus primo ethicorum
in actu sine in operatione anime
est ponenda felicitas non in
operatione vite sed in operatione
virtutis non cuiuslibet sed virtutis
perfecte iustitiae ergo ut dicitur primo
ethicorum est operatio anime secundum
virtutem perfectam. Cum igitur utique
perfecta secundum philosophum in vita poli-
tica sit prudentia et in vita
contemplativa sit perfectata
virtus sapientia sine methaphi-
zica et in ipso quicquid sit adus
huius regere et in prudentia poli-
tica est felix qui vero sit spe-
culati secundum methaphisicam est felix
contemplative. De his duabus
felicitatibus mentionem
facit de quibus una determinat in
primo ethicorum ut de felicitate po-
litica. Et alia vero videtur de con-
templativa determinat in deo.
Vt autem sit una posita philo-
sophus aut non non est philosophus spe-
culatiuis. Tamen ut apparet
quid debeat regere maiestatem
ponere suam felicitatem in actu per-
fectorie. Sciendum quod deat regere
maxime suam felicitatem ponere
in ipso deo quod ipsa via
venari possimus. Rex enim
est homo et est dei minister
et est rector multorum. In quantum
autem est homo participat intellectu
et ratione. Unde igitur bonum rationis
non sit bonum aliqui participare
quia hoc est bonum secundum philosophum

sed bonum rationis sit bonum
vel et intelligibile deat regere
maiestatem eo ipso quod est homo
et rationi participat ponere suam
felicitatem in bono maxime
vel et maxime intelligibili hoc
autem est ipse deus qui est bonum
maxime vel et quod est bonum omnium
bonum. Tunc enim omnis bonitas
reputatur est et est bonum maxime
intelligibile et maxime a ma-
iestate. Secundo princeps suam
felicitatem deat ponere in ipso
deo non solum quod homo sed et quod
speciali modo est dei minister. Nam
illud quod habet aliquid participari
rationem imperate est organum
et instrumentum eius. quod habet illud
essentia et perfectio quod igitur vix
regnatur et potentia regna-
di habet principium et perfectio solus
deus. Oppositum quod quicquid per
partem sine regnat per dominum
organum sine sit minister dei. Quod
si minister suam mercedem et suum
finem debet ponere in suo domino
et debet eam appetere ab ipso. Deat
regere qui est dei minister suam
felicitatem ponere in ipso deo et
suum finem appetere ab ipso. Tercio
hoc deat regere deo quod est multi-
tudo rector. Nam regens
multitudinem debet intendere quod
bonum in eo ergo debet suam felicitatem
ponere quod est maxime vel et quod
bonum. Huiusmodi autem est ut
dicebatur ipse deus. Rex igitur
tamen quod est dei minister tamen et
quia habet intellectum et tamen quia
intendit bonum quod debet suam
felicitatem ponere in deo tamen finit
qui est bonum maxime intelligibile

et maxime vlt et qñe Brgi
Rex debet sua felicitate ponere
in deo. oportet ipm hinc et se
licitate ponere in actu hinc vlt
p quaz maxime deo quingm
hinc di aut actus est dilectio
sine caritatis Nam amor et di
lectio maxime vim vnitnam
et qñctinam habent. Vnde
Dionysius in de di nominibus
ait. Et amorem sine nalez
sine dialem sine humanu
sine angelicu sine diuinu
vntinaz quanda dicitur esse
vntem. In amore igit diui
no est pñda felicitas. si tñ
pñda dilectionis sit exhibitio
opis et qñ pñctur aliquis
esse dilectus alterius. si agat
que ipse vult. Si pñctus est
felix diligendo deo. debet se or
de esse felicem operando que de
vult. maxime aut deo reg
vit a regibus et pñcipibus
ut p prudencia et legem ipm
sibi commissu iuste et sancte
regant. Regibus go et pñcipi
bus pñda est felicitas. in actu
prudencie non simpliciter
Et ut est impat a caritate
pñda in ipso actu caritatis
et p que et immediatius quing
m m ipso deo. magis est pñda
da felicitas. qñ in actu pru
dencie. licet in hinc actu
modo quo dictu est. aliquid
felicitas sit ponenda.

Magnud aut esse pñmum
regis et magnud eius esse
felicitate si p pñdenciam
et leges ipm sibi commissum
vate regat. ex quaz venari
possimur. Nam merces regis
ut ad pñs spectat ad quaz ad
pari videtur. sz ad deo a quo
reditur ad regem tñ autem
ad actum qñ quo consurgit
ad vntem a qua efficitur
et ad materiam ita qua vsatur
Deus em est remunerator
om bonoz et qñia nō remun
nerat nisi ex amore tñ semper
amov sit ad similes et confor
mes. oportet esse similem et
conformem deo. qui a deo re
munerari desiderat. Quato
igitur quis magis gent ima
ginez eius et plus se confor
mat ei. maius mercedem ab ipso
inspicit. pñcipis aut statuo
requirit. ut ipse sit deo confor
mior quam eius subditi
Vmo eo ipso qñ se studet p
legem et prudencia sua regnu
regis. quo deo totu vntem
regit et gubnat. Rex maxie
conformatur ei go vspatu
dei a quo pñmū expectatur
magna est merces regis si re
gum suu vate regat. qñ qñ
ipso deo maxime conformatur
Sed magnud est pñmum
regis si referatur ad ipm regem
tñ hinc pñmū est redded
Nam omō acta qñ ipso diffi
cultate opis. quanda boni
tatem assumit. potest n tñ
gredi si nō tñscedant in

laudabiliores sunt multum
non existentes in statu in quo
possent mala facere. Proferant
se a malo quod si tamen ad sta-
tum dignitatis assumentur. mul-
tas transgressionibus efficient
propter hoc quod. Et sic scribitur. De
principatus viri dicitur. tunc
enim apparet qualis homo sit
cum in principatu quibus in quoque
bonum et male facere cogitat. Quod
se habeat. Si igitur merces
regia operatur ad ipsum regem
cum reddenda est. quandam
magnum nec hunc virtutem. Reges
enim vacantes quam bono. si non
sufficerentur cum possint tunc
quod maioris muni esse videntur.
Dicimus autem vacantes communi
bono. quod si bono communi non
vocarentur. non oportet eos
esse maioris muni quam hunc. quod tunc.
quod putat. quia si non con-
siderato quam bono quis prole
se proponat. Dato quod non trans-
grediat. quod indifferente aut
agit secundum muni non augmen-
tat. Et sic magnum est muni
principum considerando actum
per quem tale muni habet
esse. Nam ex hoc actus est vi-
ciosus in quantum est contra naturam
et contra ordinem rationis.
Ex hoc autem est bonus et virtuosus
in quantum est secundum naturam
et ordinem rationis. quanto
actus magis est secundum naturam
et ordinem rationis. tanto
magis bonus est. et magis
meditatorius. Vale autem
secundum naturam esse videtur
quod pars proponat se pro toto.

videmus enim quod quod puritate
capite puritatem et corpus
totum virtutem. quia est pars
totum exponit se statim totaliter
pro capite. ut totum corpus pro capite.
Reges igitur si bene regant quod
tem pro commissa. ex operibus
eorum consequantur mercedem
magnum. quod pro bono operis
et pro bono totali. totum se expo-
nant. In quarto. magna est
merces regum ratione virtutis.
per quam quis meretur. Animo
muni. Nam maior virtus recte
ad regendum se ipsum. quam ad regem
omni familiam. et ad regendum
familiam. quam ad regem civitatem
et regnum. Magna igitur debet
esse virtus regis ad quem pertinet
regem non solum se. et suam fami-
liam. sed et totum regnum. Cum
igitur magne virtuti debeat
magna merces. maximum
est muni regum bene regere
cum regnum suum. In quinto. ma-
gnum est principum propter regnum
si consideramus maiorem quam
operantur. Laudatur enim
quis si dilige dicitur personam
aliquam singularem. Cum ergo
bonum gentis sit divinum quod
aliquod bonum singulare. propter
materiam etiam quam operantur
vix quod gentis et muni deo
inducit eius principum esse
maximum

Quid dicitur potentia
nunc et in quibus potentia
habet esse virtutes
Et distinguuntur virtutes quod
se habent in intellectu et appetitu
Quot sunt virtutes morales
et quod earum numerus est sciendum
Et bonarum dispositionum quod
sunt virtutes quod sunt supra
virtutem quedam ancillantes
sunt virtutibus et preparantes
ad virtutem
Et virtutem quod sunt prin-
cipales et cardinales quedam
vero amixte
Quid dicitur iustitia notificari
per quod est prudentia
Et debet reges et principes
esse prudentes
Quot et que oporteat ha-
bere regem si debeat esse prin-
cipis possunt seipsum pru-
denter facere
Quot sunt modi iusticie et
ita que iusticia habet esse
et quod ab aliis virtutibus dependet
Et absque iusticia nequeunt
regna subsistere
Et maxime debet Reges et
sempiternos et in suo regno iusti-
ciam observare
Quid est fortitudo et ita
que habet esse et quod pos-
sumus facere nosmetipsos fortes
Quot sunt species fortitudinis
et cum a se habent debet
reges et principes esse fortes

Quid est temperantia et ita
que habet esse et que sunt
per se et quod nos ipsos pos-
sumus facere temperatos
Et ex probabilius esse est
intemperatum quam timidum
et quod maxime debet reges
et principes temperatos esse
Quid est liberalitas et ita
que habet esse et quod mo-
nos possumus facere libedales
Et reges et principes quod i-
pse est esse prodigos et quod
maxime detestabile est inter
eos esse avaros et quod potius
sime debet eos esse libales
Quid est magnificencia et
ita que habet esse et quod
possumus nos ipsos magnificos
Et maxime debet facere
testabile est reges et prin-
cipes parvificos et quod debet
esse magnificos
Quot sunt virtutes magni-
fici et quod virtutes illas re-
ges et principes habere debent
Quid est magnanimitas
et ita que habet esse et quod
possumus nos magnos facere
Quot sunt virtutes magni-
mi et quod debet et quod debet
reges et principes magnos esse
Quod debet reges et prin-
cipes esse amatores hono-
rum et qualis est virtus
illa que de honoris amata
Et humilitas dicitur per habens
amata et quod omnia magna
est humilis

Quid est humilitas et quod
habet esse et quod debeat reges
et principes esse humiles

Quid est mansuetudo et
itaque habet esse et quod de
beat Reges et principes esse ma-

Quid est amicitia: suavis
bilis et itaque habet esse
et quod debeat reges et prin-
ces esse amicitiales

Quid est veritas et itaque
habet esse et quod debeat reges
et principes esse veraces

Quid est iocunditas et itaque
habet esse et quod debeat
reges et principes esse iocundos

Et maxime debeat reges et
principes omnes virtutes habere
si una careant nulla ha-

Et dicitur quod boni bo-
novi et mali sunt et in
quo gradum reges et prin-
ces esse debeat

Et notum sunt quod virtutes
tunc et omnes virtutes debeat
et habere reges et principes

Quo modo bonum disposi-
tione quedam sunt virtutes
quedam omnes virtutibus
quedam disponentes ad vir-
tutem

Y

Est quod

anxiosi
ante deo
comple-
nimus
primam
partem
hinc li-
bri primi

In quo agitur de
regimine sui osten-
dentes in quo Re-
ges et principes su-
am felicitatem po-
ne debent quod non
debeat eos sine fi-
nem ponere in divi-

tijs nec in civili potentia
ne in aliquibus talibus Sed
omnibus ut supra plene probat
debent uti tamque organo ad
felicitatem suam aut felicitatem
ponere debent in actu prudentie
put talis actus est temperatus
a caritate Nam tunc reges ha-
bent felicitatem suo statui de-
bitam et condignam quod inspi-
te dei dilectione et in pruden-
tia regimini gentem sibi commis-
sam et in legem et rationem
sanctam et iuste regunt Principi-
paliter igitur regni felicitas po-
nenda est in ipso deo et exco-
mmunionem et dilectionem eius et su-
um studium et suam vitam ad
hoc ordinare debeant ut cognos-
centes et diligentes deum faciant

veri missi eis in ordine
dignitatis sibi commissi et
hinc igitur ita patet et osten-
so in quo reges debeant ponere
suum finem in ordinem suum
paratum. Restat ponere quibus
virtutibus reges posse debeant.
Virtutes autem sunt quid ornatus et
quid perfectionis anime. Opus igitur
primum ostendere quot sunt potentie
anime et in quibus potentie
habent esse virtutes. Consequenter
autem manifestabitur quid virtu-
tes sunt distinguende propter
ostendenda quot sunt in anima homi-
nis virtutes et que illarum sunt prin-
cipales et que secundarie de
inde determinabitur singulariter que
sit una quaeque illarum virtutum
et quid debeat reges et prin-
ces tales virtutes habere. Poten-
cie autem anime sic distinguere pos-
sunt quia quedam sunt naturales
quedam cognitivae sensitivae quaedam
appetitivae et quedam intellecti-
vae. Naturales potentie sunt illae
in quibus animalia ad vegetabi-
lia et plantas ut potentia
intrinseca augmentativa ge-
nerativa et talia quae ex
ipsis animalibus competunt. Poten-
cie cognitivae sensitivae sunt
visus gustus et tactus et ta-
lia in quibus animalia ad brutis

Appetitivae vero distinguuntur haec
quodam appetitus est in homine
in quo non comedit ad brutis
ut appetitus secundum intellectum
quodam vero in quo animalia ad eis
ut appetitus secundum sensum. Appe-
titus autem secundum spiritum potest nota-
ri sensualitatis secundum intelle-
ctum notatur voluntas in
quibus modum loquendi. Bruta ha-
bent sensualitatem et appeti-
tum spiritum sed non habent vo-
luntatem et appetitum intellectum. Vir-
tutes ergo de quibus loqui inter-
dum quae sunt quodam habitu
laudabilis vel erunt in poten-
tiis naturalibus vel in ipsis spiritibus
libus vel in appetitu spirituum
vel in appetitu intellectu non
in ipsis intellectibus vel in his
omnibus vel in aliquibus horum.
In potentibus autem naturalibus esse
non possunt quod et patet primo
quia ex naturalibus ne vituperantur
ne laudantur. Nam enim de bonis
hoc ex eo quod habeat bonum digne
fieri vel augumentari bonum vero
in talibus non habent esse huius
virtutes quia virtus est aliquid in
viam ut potest haberi et etiam
potentiae autem naturales in quibus
huiusmodi sunt vici non obediunt
nisi si quis vacaret sive ve-
lut sine noluit hoc non potest hoc
perse loquendo potentiae naturalis

les variant in actibus suis
semper in modum sibi possibile
ad actiones efficiunt. Tercioque
in talibus potentiis non sunt
habitus et virtutes quod habitus
sunt ad determinandum potentias
ut bene vel male agant vel
per habitus virtutes determinatur
potentia ad agendum male per
virtutes ad agendum bene cum
igitur natura sit determinata ad
unum et ponit naturales sufficiant
aut determinatur ad agendum
ex natura sua in eas nec
sumus virtutes nec virtutes ut
hic de virtute et virtute loquimur
qualiter in eis huiusmodi virtutes
esse non possunt. **H**is igitur
rationibus per quas pro
batur est virtutes non esse in
potentiis naturalibus probari potest
eas non esse in cognitionem spiritus
sive in potentias spiritus. Nam
sicut non laudamur nec vituperamur
ex potentiis naturalibus
sic non laudantur nec vituperantur
ex spiritibus. Nam si nullus
laudatur tanquam bonus homo ex eo
quod bene digerit et bene crestat
sic non laudatur ex eo quod acute
videt vel subtiliter audit nisi
forte hoc esset paradoxum vel
si quis ex superflua comestione
vel ex nimia potatione incur

17
risset optalimiam oculorum ne
bene videret vel debilitatem
stomachi ne bene digerere
inveniretur ille non quod ma
le digerit vel quod non clare vi
det quod bene digerere per se loquendo
non potest in potentia hominis sed
inveniretur et nimis potu
it ex superfluo cibo nam erant
potestate sua ut possit uti potu et
cibo moderate. **S**ic in sensibus
non est ponenda virtus moralis
quod sic ponit naturales non obediunt
rationi quod in sensibus rationis in
la magis et minus digerunt sic
ne sensus obediunt rationi non enim est
in potentia hominis vide clare ut
minus clare. **Q**ue si virtus moralis
est aliquid in rationem huiusmodi
et in sensibus potest non debet
et in talibus non est moralis virtus
quod sic ponit naturales sufficiunt
determinantur ad actiones suas per
sua natura sic et sensus nam si
rationis tantum calefacit quantum
per calefacit per quod quod dicitur
matur in actione sua nec
laudatur nec vituperatur nec in
eo virtus moralis sic quod ponit
digestiva tantum digerunt in
tunc potest digerere et olera tamen videtur
quantum potest vide in eis virtus
moralis esse non potest nam per
virtutem moralem determinatur
ponit ad agendum. **H**ic autem
sufficiunt determinatur ad actiones

quod per naturam. Non igitur indu-
get virtute morali. Si igitur
ne in potentiis naturalibus ne in
sensibus est virtus moralis ad
potentias naturales et sensus
non sit nisi intellectus et appetitus
intellectus et sensus operis
talius esse virtutes morales

Ostendo quod nec
in potentiis natu-
ralibus nec in sensibus
habent esse vir-
tutes restat enim
de quo distinguuntur virtutes
et quo in intellectu et appetitu
existunt. Distinguendum est ergo de
virtutibus et de his potentiis natu-
ralibus quodam sunt intellectuales
quodam morales quodam medie inter
intellectuales et morales. Vir-
tutes intellectuales dicitur ille que
sunt in intellectu speculativo
tangendi sunt scilicet sicut ut natu-
ralis philosophia geometria musica et
cetera talia. Virtutes vero simpliciter
morales que sunt ille que sunt
in appetitu sine appetitu ille
sunt sensus sine intellectu quodam
aut sunt iustitia temperantia
fortitudo mansuetudo et cetera
talia de quibus summa singula
nunc tractaturi. Virtutes autem me-
die inter intellectuales et morales

sunt virtutes continent in intellectu
practico ut prudentia et alie
virtutes sibi annexe. Pruden-
tia autem secundum eodem super libro
ethicorum media est inter vir-
tutes morales et intellectuales
computari in quodam modo ad virtutibus
moralibus nam prudentia non
est nisi habens bonum sicut nec
virtutes morales pravi enim
homines et si possent esse scientes
assenti et versipelles. Pruden-
tes in esse non pravi ut suo loco
patebit. Unde est ergo quod dicitur
ethicorum quod impossibile est pruden-
tem esse non eundem bonum.
Omissis igitur intellectuali-
bus et dimissis scientiis spe-
culativis de prudentia et de
virtutibus moralibus esse tracta-
dum. Suscepimus enim ut plu-
ries diximus sicut oportet non ut
sciamus sed ut boni fiamus et hinc
bonitas sine prudentia et hinc
virtutibus moralibus nobis in
esse non potest. Hanc autem virtutem
in intellectu et appetitu sic esse
contingit. Dicitur est enim virtu-
tem esse aliquid secundum rationem. Ergo
esse rationabilem ponamus in
qua ponitur esse virtus ratio-
nabile autem duplex est secundum philosophum
per essentiam et per participationem.
Intellectus autem est rationabilis
per essentiam appetitus vero per

quantitatis ad appetitum ligatum
sit ipse motus ad ipsum rationem essentialiter. dicitur in parte ratione quia
est aptus naturae rationi obedire
Potentie autem naturales et spiritus
hic sunt rationabiles per essentiam
quod non ipsa ratione sunt ne ratione per
trahantur quod ipse et in quantum ad
non obedire rationi. Igitur in sensibus
et potentie naturalibus ut dicitur
habetur non habent esse virtutes sed
sed esse habent in natura et appetitu
in nobis autem duplex est appetitus
intellectus et sensitivus. Naturalis
autem appetitus naturalis sequitur formam
naturae adepta. Sic appetitus
cognitivus sequitur formam per
cognitionem apprehensam. Sicut enim
gramma ex eo quod habent formam
grammaticam sequitur ea quae
ad naturam inclinatio et quidam
appetitus naturalis ut naturalis desiderat
esse deorsum. Sic habentia
cognitiva prout habent in se
suis formam apprehensam sequitur
quendam inclinationem et quidam
appetitus in formam illam prout
quod sunt est in nobis duplex
cognitivus spiritus et intellectus. Sic
est in nobis duplex appetitus
vel spiritus qui sequitur formam
apprehensam per spiritum et intellectum
et qui sequitur formam apprehensam
per intellectum. Appetitus
autem spiritus duplex est. Nam
et alia sunt sine materia si

naturalis elementis et virtus in
aeris dedit duplicem potentiam
unam per quam tendit in propriam
quietem et aliam per quam resistit
et agit in prohibentia et contra
traria. Multo magis haec du
plicem potentiam naturalis dedit
ipsi aialibus quae sunt perfecti
ora illis. Videmus enim quod
est naturaliter calidus et lenis per
lenitatem enim tendit ad locum
proprium et in quietem sibi con
venientem. Per caliditatem vero a
git in contraria. Ne ergo ipsi per
quendam contrariam agentiam impe
diatur ne per lenitatem in
proprio loco quiescat dedit ei na
turam potentiam calefactivam ut
per eam resistat et agat in contraria
corruptiva. Si igitur ignis et
virtus maris naturalis dedit
duplicem potentiam. Unam per
quam adipiscitur propriam quietem
et aliam per quam agit in pro
hibentia et contraria. Multo
magis hoc dedit aialibus.
Et ibi ergo est duplex appetitus
spiritus unus per quem prosequitur
nam quietem et ipsa de
lectatur ut concupiscibilem et
aliud per quod resistit et aggredi
untur prohibentia et contraria
ut irascibilem ita quod concupi
scibile se habet ut lenitas ut
gentis in lenibus et frigidis

Insatiabilis non se habet quod rati-
ditas et frigiditas in eis non
sicut gressus per frigiditatem rati-
a loco sui tanquam non conueni-
ente et tendit in locum deor-
sum tanquam ad locum conueni-
entem et conformem per frigitatem
vel resistit gressui ne corrumpatur
a propria natura et deserat
propria loca et propria quietem
Sic alius per concupiscibiles
fugit mala tristitia et pro-
sequitur bona delectabilia
per insatibilem vel agreduntur
quia que possunt esse ab his
delectationibus prohibere. ut leo
per concupiscibiles pergit ut per-
sequatur cibum tanquam aliquid
delectabile per insatibilem
vel aggre dit alia volentia. et
per prohibere in cibo adepto. et
quod hoc dictum est quod concupi-
scibilis respicit bonum et malum
in se insatibilis respicit in
quantum habent vel difficultas et
ardorem. Nam cum bonum in se di-
cat quod persequendum malum vel
quod fugendum concupiscibi-
lis que in se tendit in que-
tem et in bona delectabilia
et fugit mala tristitia pro
obscuro hoc bona et mala propria
in se considerata Insatibilis
vel in qua agreduntur et resi-

stima prohibentibus et notis
et tendit in bona et mala
propria non in se considerata
sicut habent rationem ardorem et
difficultas Nam ardorem et dif-
ficultas potissime sunt repu-
gnantia et prohibentia ne pos-
semus persequi bonum et vitare
vel malum. Impossibile ergo est
natura si dedisset audibiles
concupiscibilem per quam vitare-
rent mala et persequerentur
bona non dedisset eis insatibiles
per quam agreduntur impe-
diencia delectationis illa ut
igitur alia per modum ipsi conue-
nientem plene possint delectari
in concupiscibilem data est
eis insatibilis per quam resistit
et aggre ditur impediencia
delectationis illa. Duplex est et
appetitus spiritus Insatibilis et
concupiscibilis Appetitus autem
intellectus qui de voluntate re-
manet induratus Nam cum in-
tellectus vltiori modo respiciat su-
um obiectum quod spiritus Appetitus in-
tellectus qui sequitur intellectum vlti-
ori modo fertur in bonum quod a-
petitus in spiritum. Et quia quanto
aliquid sub vltiori modo accipitur
tanto vni et idem spiritus ad propria
se extendit licet appetitus spiritus
sit alius et alius in quem

prosequuntur delectabilia per se
et aguntur terribilia appetitu
in intellectu una et idem exi
stens fertur in de bonis intellectu
non ergo est alius appetitus intellectus
in quo prosequuntur bona dele
ctabilia per intellectum et aggre
duntur bona alicuius sic est alius
appetitus sensus in quo prosequuntur
bona delectabilia sensibilia et
agreduntur terribilia Quare
si omnis moralis virtus non est in
intellectu non in appetitu et ape
titus alius est intellectus vel volun
tas alius sensus et hic duplex
irascibilis scilicet et concupiscibilis
omnem virtutem moralem non
esse in intellectu non in volun
tate non in irascibili non in con
cupiscibili accipiendo virtutes
moralem large prout ipsa prou
dentia de quibus virtus moralis
dicitur possunt quod in his cor
poribus alio in quibus hic esse
virtus simpliciter sunt quatuor virtutes
cardinales scilicet prudentia iusti
cia fortitudo et temperantia
non prudentia est in intellectu
iusticia in voluntate fortitudo
in irascibili temperantia in
concupiscibili

Philosophus cum
finem et effectum
est prudentia et
iusticia emittit de
omnibus virtutibus morales per forti
tudinem temperantiam honorem
amantiam magnanimitatem largi
tatem magnificentiam mansuetu
dinem veritatem affabilitatem et
eutropoliam quam beneuolentiam
tatem vel societatem appellat
possunt igitur computata in
iusticia et prudentia duodecim
sunt virtutes morales de quibus
omnibus quid sit et quid debeat
eas reges habere et quas p
tes habere vel virtutes annexas
singulariter est dicendum Nu
merus autem earum sic potest accipi
prout ad subiectum virtutis sit vel in
tellectus vel voluntas vel ape
titus sensus virtus moralis
vel est in intellectu ut prou
dentia vel in voluntate ut iusti
cia vel in appetitu sensus ut i
decem virtutes morales quas e
numeramus quas tangit philosophus
cum in ethicis possunt autem de
terminari accipi per hec virtutes non
virtutes sunt metes quibus et non
habet fieri nisi de ea que sunt
in parte media in quibus debeat
nos ponere medietate vel est
libertatem siue retinendam habere
quod tria sunt res rationis prout
sunt opera et per omnia per

utrumque enim debemus habere ra-
tiones rationales moderatas pas-
siones et operationes exteriores equa-
les et mensuratas. Item igitur
quod habemus rationes rationales sunt
Prudentia. Item vero habemus
exteriores operationes et mensuratas
et equales habere esse iusticia.
Si prout sunt in nobis passiones
moderate accipiuntur ille de-
cem virtutes morales de quibus
in primo libro huiusmodi facimus me-
tionem. Iusticia igitur que
est in voluntate sic differt
ab illis decem virtutibus que
sunt in appetitu. Primum videtur
quod moderantur et equant ope-
rationes exteriores et passiones interiores
in appetitu alio modo et alio modo
ille decem virtutes proprie et per
moderantur et rectificant passiones
Si autem rectificant operationes exte-
riores hoc est quod consequuntur magni-
tudinem moderatis passionibus mo-
derate faciunt in operationibus exte-
rioribus. Iusticia autem ego proprie
equat et moderat ipsas res ut
ipsas operationes exteriores facit. Nam
quod cum rationatur quod deest
ut quod ei debetur ut quod suum
est. Si autem moderat et rectifi-
cat passiones et motus continentur
in appetitu hoc est quod consequuntur
magnitudinem moderatis et equis
rebus et operationibus exterioribus
passiones in nobis rectificantur

et moderantur. Tercio ad
hoc eadem dicitur sic summi prout
nam omnis virtus moralis tendit
in bonum rationis. Tunc autem in
bonum rationis prout esse tripliciter
videtur quod huiusmodi bonum perficitur ut
quod ipsum efficit ut quod ipsum con-
fodit et confirmat. Pruden-
tia ad intendit in bonum
rationis quod ipsum rationis perficitur.
Est enim prudentia in ipso intel-
lectu tamquam perfectio in ipso per-
fectibili. Iusticia vero tendit in
bonum rationis quod huiusmodi bonum
efficit nam iusticia in operationibus
hinc exterioribus et in ipsis rebus
efficit id bonum et illud equali-
tatem quam ratio dicitur alie ad
virtutes morales ut consideret po-
tuntur tendit in bonum rationis quod
illud custodit et confirmat. Nam
huiusmodi virtutes moderantes pas-
siones agunt ne per eas homo abduca-
tur et recedat a bono rationis
prout quod huiusmodi bonum dicitur
custodire et confirmare. Dicimus
igitur quod virtus moralis ut recti-
ficat rationem et est in ratione et
est rationis perfectio. Item est prou-
dentia videtur est in voluntate et
adequat rationes exteriores et est
bonum rationis effectiva et sic
est iusticia videtur est in appetitu
prout et moderat passiones et
est bonum rationis custodia et

consuetudina etc sumatur
ille decem virtutes morales
supra enuntiat. Et navi dnm
merus et sufficiencia sic p
accipi dictu est est virtutes
illas esse ad passiones quas p
se hnt moderne et equare
pnt igitur ex aliis et aliis
obiectis surgnt alie et alie
passiones accipi potnt alie
et alie virtutes pnt in illis
passionibus 2m ordinem totis
et aliud mediu reperitur ut
go liceat tunc et sufficiat
pnt ducam q passiones
sunt surgnt ex bono ut ex
malo Si ex malo ut ex furo
ut ex pnti Si ex pnti futuro
sic sunt in nobis passiones timor
et audacia timor ad ab eore
fugiamus audacia ad illud a
gredimur Int has at duas pas
siones sunt una virtus mea
scilicet fortitudo. Erit go fortitudo
que est medietas timoris et au
dacie in irascibili q timor et
audacia in irascibili habent
esse Si vbi huiusmodi passiones ori
untur ex malo pnti quod est
nobis iam illatum vel insur
gnt ad puniendum et tunc est
una que pnt pntisio vel
pnt malum illatum apert perna
in vindicta Si aut vbi hac
pntisio ad vindicta defia

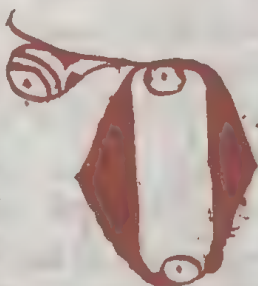
sic est mitas. Et mediu aut
horu est virtus que dicitur mansuetudo
do mansuetudo tunc no pnt no
nat virtutem mediu inter miti
tatem et iram. imo magis no
miat ipsam passionem que est mi
tatis actus ut de qto ethicor
q no habemus pnt nom rectu
virtutis nominatur nomine passionis
deficientis et de mansuetudo
Erit aut mansuetudo in irasci
bili q in ea sunt mitas et
ira. ita quas virtus huiusmodi vi
detur consistere. Dne igitur v
tutes existentes in irascibili
sumatur ad passiones que ori
untur ex malo ut fortitudo est
ad passiones ortas ex malo furo
mansuetudo aut ad ortas ex
malo pnti Si aut sumantur
virtutes ad passiones que oriuntur
ex bono. tunc distinguendum est
de bono q quoddam est bonum
homo in se quoddam est vbi bonum
est ut habet ordinem ad alios
bonum homo in se triplex est quia
quoddam est delectabile ut cibi et po
tus quoddam est bonum utile ut
pecunia quoddam honestum ut
honor. Honestum enim ab ipso ho
mine sumit originem Est enim
honestum q honoris status ad
passiones ortas ex bono delectabili
no sunt in una virtute ut tem
perancia que est in concupiscibili

ita passio est et bono vali
sumuntur due virtutes Nam huius
bonum est mediocre et come
dit est liberalitas que est ita
mediocres sumptus illi est
illud bonum arduum et est
magnificencia que est ita ma
gnos sumptus Est enim mag
ficencia que magna faciens
est liberalitas in concupisci
bili magnificencia vero in
arduitate est in inastibili sine
illud bonum sit honestum sine ho
noris tunc honor ille est me
diocres et tunc est quedam virtus
commodum dicitur per honoris a
matua sine honoris amor Si
autem honor ille sit magnus
sic est magnanimitas que ita
magnos honores est Est autem
honoris amatua in concupisci
bili magnanimitas vero in inastibili
Ex quo patet quod bona delectabilia
non sic sunt habere rationem arduum
sicut utilia et honesta licet
tam ex bonis utilibus quam ex ho
nestis sumatur due virtutes
quod una est in concupiscibili
alia in inastibili Ex bonis in
delectabilibus non sumitur
una virtus que est in concupisci
bili sed temperancia Si vero
huiusmodi virtutes sumatur ita
passio que oritur ex bonis
ut consideramus ad alios sic
ut dicitur per ethicorum

sumuntur tres virtutes Nam ad
considerandum alios in verbis et ope
ribus opera autem et verba ut con
sideramus ad alios deservimus nobis
ad veritatem vitam et ludum
Sunt ergo tres virtutes scilicet veritas aff
abilitas et eutropologia que
per dicitur bona veritas Est autem ver
itas ut habet de ea loquimur et tunc
est virtus non speculativa sed su
mitur hic veritas prout aliquis
non est ipocrita ne iactator sed
est apertus et verus et factis o
stendit se talem qualis est
Affabilitas vero est quod quis cum
se habet ita considerat vite ut quod
non est adulator ne est discolor
sed affabilis et curialis Eut
ropologia vero sine bona ver
itas est quod aliquis cum sit scilicet
et in ludis ut non sit hystrio
quod de omnibus velit ludere nec sit
agrestis quod de nullo velit ludere
sed ut eutropolus et cum se videt
ut se habeat ita ludos prout ex
pedit quis autem hee tres vir
tutes quod non sunt ita aliquod
arduum sunt in concupiscibili
patet ergo quod ad hoc potentie
anime sunt susceptiles Et in
tunc de quibus loquimur duode
cim sunt huiusmodi virtutes quod una
est in intellectu et una in volun
tate. Quorum in inastibili et sex
in concupiscibili In intellectu
est prudentia In voluntate

Justicia in irascibili est forti-
tudo mansuetudo magnimi-
tas et magnificencia que est
accipitur quod fortitudo et ma-
suetudo sunt contra passiones ortas
ex malis partibus magnifi-
cia vero et magnimtas sunt
contra bona ardua aliter et aliter
quod magnificencia est contra ma-
gna bona utilia ut contra ma-
gnos sumptus magnimi-
tas vero contra magna bona ho-
nesta ut contra magnos honores
In concupiscibili autem sunt sex
tutes videlicet temperancia libe-
ralitas honoris amatio ve-
ritas affabilitas et eutropolo-
gia que sic accipitur quod
tres habemus ut temperancia
liberalitas et honoris amatio
sumuntur in bona hominis
in se ipse vero tres in bo-
norum in ordine ad aliud. Syn-
tutes namque bona sunt tres
quod videlicet bona sunt tres
sunt namque que sunt delectabilia contra
que est liberalitas et honesta
contra que est honoris amatio
que utilia contra que est tempe-
rancia Sic et bona in ordine
ad aliud explicat prout considerari
ut ut deservimus nobis ad ma-
festum et est veritas ut ad verum
sic est affabilitas ut ad ludum

et est eutropologia ostensum
est ergo quot sunt homines
et quod distinguuntur

Istiusmodi
precedenti capitulo
duodecim
tates quas
una est in intellectu ut pru-
dencia una in voluntate ut
iusticia quatuor in irascibili ut
fortitudo mansuetudo ma-
gnimtas et magnificencia
et sex in concupiscibili ut tem-
perancia et alias quas supra
enumeravimus Ne ergo ali-
quis credat non esse aliquas ali-
as bonas diffones per virtutes
enatas de ceteris ostendit quod
loquendo de bonis diffonibus de
quibus loquuti sunt prius quia
de aliis ad prius non intendimus
tractum constituit quedam sunt vir-
tutes quedam ancillantes vir-
tutibus quedam praeiudicantes ad virtutem que sunt
per virtutes longe enim accipi-
endo virtutem omnes homines bo-
ne diffones virtutes appellari pos-
sunt nihilominus in quedam bo-
ne diffones ancillantur vir-
tuti ut bonum consilium et bonum modum

tare de consiliis ancillantur
prudencie. Quia ergo est bene di-
positus ad hoc aptus est ut sit
prudens. Quoniam ergo bene dispo-
situs non sunt completa virtus sed
sunt dispositiones ad virtutem ut per
seuerantiam et continentiam que
ut de eis loquitur philosophus non
sunt completa virtus sed dispositiones
ad virtutem nam ille perseverantem
dicitur qui non cadit et si tempte-
tur. Hoc autem est et non virtus ha-
beret aliqui qui non passionati
non videntur. Continentem autem dicitur
qui passionatur et licet passiones
fortes in continet se et non cedat
passioni sed rationi. Non ergo continens
est completa virtus quia per passiones
fortes licet bene agat non
habet ei delectabile sed agere conti-
nentia ergo et perseverantia sic
accepta quoniam sit bona quoniam
dispositio non in se virtus sed disposi-
tio ad virtutem. Sunt et quod bene
dispositiones que sunt super virtute
inquit est virtus divina. Sine hi-
tus heretica et superflua de qua
determinatur uno etico. Nam
sicut aliqui homines sunt quasi bestie
et sunt mali ultra modum ho-
minum sic aliqui sunt quasi divini
et sunt boni supra bonum huma-
num. Per quod tales super virtutem di-
ci possunt. Inquit autem virtute
divina que est quodammodo super
virtutes maxime habere debent
reges et principes qui ut dicitur

est semidivini esse debent. Quoniam
quoniam bona dispositiones sunt ipse
virtutes inquit sunt iustitia pru-
dencia et alia de quibus in pre-
cedenti capitulo fecimus mentionem
de omnibus ergo hiis quatuor super
loco dicimus. Determinabimus
etiam de virtutibus ostendentes quod
reges et principes decet ha-
bere virtutes. Determinabimus etiam
de amminiculantibus virtuti et
de dispositionibus ad virtutem et
de hiis que fiant supra vir-
tutem ostendentes quod reges et
principes oportet talibus esse orna-
tos sed primo de ipis virtutibus
est dicendum.

Numeramus
supra duode-
cim virtutes
sed non omnes
ille xii sunt equaliter perfecti
ne sunt enim principales. Constat
autem apud sanctos et etiam a-
pud philosophos distinguere inter virtutes
quod quedam sunt cardinales et
principales quedam vero annexae
et cardinales autem sunt iustitia
iustitia prudencia fortitudo te-
perantia annexae autem et non
principales sunt virginitas alie de quibus
supra fecimus mentionem. Has

aut quatuor virtutes esse car
dinales et principales expliciti vi
renari possunt. Prima via sunt
ex parte mea circa quod virtutem
ex parte subiecti in quo consistit. Ita
ex parte conditionis que ad vir
tutes requiritur. Prima via sunt
nam omnes virtutes in eis sunt rationes
in eis passiones autem sunt operationes
Cuiusmodi contingat rationari re
cte et non recte. Operatio dicitur virtus
aliquid que sit recta id est per quam
de ipsis rationibus rectas rationes
faciamus. Tunc sumus ad contingat
operari recte et non recte. Sic est
dare virtutem per quam dignum in
operando ipsa operabilia amplius
que contingit nos passionari re
cte et non recte. Operatio dicitur vir
tutes ad quas per quas modificent
in ipsis passionibus. Cuiusmodi pas
siones quodam impellat nos
ad malum ut passiones concupi
scibiles quod per sumus ad age
dum illa quod retrahunt nos
a bono ut passiones irascibiles
Circum passiones operatio dare virtutes
ad quas ne passiones nos impel
lant ad illud quod recte vetat et
operatio dare virtutem aliam ne passi
ones nos retrahant ab eo quod
recte dicitur. Omnes enim virtutes vel
rectificant rationes vel equant operationes

vel modificat passiones ne nos
impellant ad illud quod recte ve
tat vel modificat eas ne nos re
trahant ab eo quod recte dicitur
Et quod prudentia principaliter rectifi
cat rationes iustitia principaliter equat
operationes temperantia principaliter
modificat passiones ne nos impel
lant ad id quod recte vetat. Forti
tudo principaliter modificat eas ne
nos retrahant ab eo quod recte
dicitur. Per rationem meam circa quod
sunt huiusmodi virtutes dicuntur
hec quatuor principales et card
inales quod sunt circa rationem illam circa
quam principaliter versatur humana
vita. Secunda ratio ad inve
stigandum has virtutes est card
inales et principales summi per
ex parte subiecti in quo consistunt
Dicitur enim supra virtutes
de quibus loquimur esse in qua
tior potentie anime rationem in intell
tu in voluntate in irascibili in concupi
scibili. Cuiusmodi igitur in intell
tu practico principalior virtus sit pru
dentia in voluntate loquendo de
virtutibus acquisitis principalior sit
iustitia in irascibili non principa
lior sit fortitudo et in concupi
scibili temperantia. Deo hec
quatuor virtutes sapientia in
scientia temperantia fortitudo

Principales et cardinales dñi
Tercia via sumit et pte condi
tione que ad qñq virtutes
vntur ad omñ actus suu
triosus esse debet opz q fiat
prudens iuste fortis et tem
perate. Et hec qñq virtutes
principales et cardinales sumpt
esse dicunt. In alijs go virtutibz
moralibz pl esse aliqua pñ
cipalitate sic magniminitas pñ
cipalitate quanda habz sup v
tutes alias qz zm pñm qñq
ethicor Magniminitas videt
esse ornatu quidd omñ alia
vñ virtutū sic et et magnite
ria pñcipalitate quidd et pñ
magnitudinis sumptu et a
quid vsatur. Habent go alie
virtutes pñcipalitate quidd Sed
hec qñq sumpt pñcipales
et cardinales esse dicuntur
q quid sit in proseguendo de eis
singli plemq ostendetur Si
go hec qñq sunt pñcipales
et cardinales rectu aliarū
pñmo de his qñq est dicendū
Inversus qz prudentia pñcipa
lis ordinis alij ad sit dire
ctiva omñ aliarū et iusticia
est pñcipalior q fortitudo et
temperancia ad iusticia sit
ita commutatio rerū et ita dñ

tribuetur honorū erga que
pñcipalit vsatur vita nost
et qz fortitudo est pñcipalior
qz temperancia ad fortitudo
magis cadmetur ad bonū ge
tis et ad bonū commū qz ipa
temperancia. Ideo erit hic
ordo qz pñmo dicemus quid
est prudentia et qz deest re
ges et pñcipes esse pruden
tes Secundo determinabim de
ipsa iusticia ostendentes qz
deest reges et pñcipes esse
iustos. Tercio determinabim
de fortitudine et temperancia
declantes qz qñq reges et
pñcipes esse fortes et temp
eratos. Consequē vñ tractabim
de magniminitate et magni
ficentia et alijs virtutibz mai
festantes quid deest reges et
pñcipes talibus virtutibz esse
perfectos

Prudencia
dñt de qua
pñmo tracta
re intendi
ad diuisa compari habet et
put ad diuisa comparatur alia
et alia notificatoz sustipit
qñq et ad pñs spectant

23
Prudentia ad quicquid expedire
possimus per ad virtutes mora-
les quarum est directiva ad
virtutes intellectuales respectu
quarum est preceptiva ad mate-
riam de qua videtur. ad scientiam
et ad artem a quibus distinguitur.
Est enim prudentia virtus mo-
ralis directiva nam virtutes
morales de se inclinant in fine
sibi convenienter ut temperan-
cia inclinat in sobrietatem et
in detestabili venditorum si non
sufficit inclinari in finem de-
bitum temperantiae id in fine
aliarum virtutum moralium nisi
amque quod possumus consequi
idem finem quod sit per pruden-
tiam per virtutesque morales per
scientiam nobis debitos fines sed
per prudentiam dirigunt in fines
illos accipit ad prudentiam si-
ne a virtutibus moralibus et per
ea quae sunt ad finem recte diri-
git in fines illos. Quia pruden-
tia ut compatitur ad virtutes
morales sic diffinitur per quod est per-
fectio intellectus sine quod est co-
gnitio mentis directiva in
fine virtutum moralium. Secundo
per comparationem prudentia ad vir-
tutes intellectuales respectu quorum

est preceptiva prout enim ad pre-
sentem spectat si dea agibilia
sunt prout debemus tria habere
debemus. Primo debemus invenire
vias invenire. 2o de inventis
debemus indicare. 3o debemus
procedere ut fiant opera in inven-
ta et indicata ut si vellemus
in opera bellica castrum aedifi-
care. Primo invenire essent viae
et cogitandi essent modi per
quos castrum illud capi posset
Deo indicandum esset de viis i-
ventis utrum bene essent ad pro-
positum consequendum. Deo precipiendum
esset ut fierent opera in inventa
et indicata. In intellectu ergo nostro
debet esse tres vires una per
quam videmus inveniamus ut ut videmus
consilient quid prout in vita est
cor appellatur. Consilium. et bene
consiliatur. Aliud vero per quam
videmus indicamus de inventis quod per
appellatur. Sine finem. et videmus indica-
tum. Tercium per quam precipiamus
fiant opera in inventa et in-
dicata et haec dicitur esse pruden-
tia. Prudentia igitur re-
spectu inventum et indicatum
deesse preceptiva quod quod ille
invenit et indicant ista pre-
cipit ut ut. Prudentia prout

immediatus dicitur in opere
fienda eo quod propriat illa fi
endi quod faciat virtus inventiva
et iudicativa. Sed ergo in modis
libus actus et opera iudican
tur esse propria prudentia
que immediata se habet ad ea
est propria virtute inventiva et
iudicativa. Prudentia igitur
respectu virtutis inventivae et
iudicativae quae sunt virtutes
intellectuales sic diffiniri potest
quod est propria iudicatorum
et inventorum. Cum vero et
cor dicitur quod sit subiectum est
inventivae et similes est iudi
care sic prudentia est proprie
Tercio prudentia potest comparari
ad maiorem etiam quod videtur. Sed
etiam prudentia sit etiam agibili
lia et agibilia sunt singula
ria. Quia prudentia est etiam
particularia applicando vides
regulas et singula negotia
ut videtur etiam declarari
habere comparata ergo pruden
tia ad maiorem etiam quod videtur
sic describi potest quod prudentia
est virtus in vides magis.
Particularia facta concernens
huiusmodi autem vides regule sunt
bonae leges. Debite consuetudines

et alia per quae regulam pos
sumus in agendis. Quarto
habetur comparari ad ipsam scientiam
aqua distinguitur nam scientia
per se est de rebus naturae immutabili
illud philosophum pro aristoteli
re. Scientia est eorum quae im
mutabilem substantiam continent
prudentia autem est actus
prudens et rerum contingen
tium quae sunt in potentia nostra
facile vel non facile illa propter quod
ut differt prudentia scilicet
describi potest quod est recta ratio co
tingentium existentium in potentia
nostra. Quinto comparari potest
prudentia ad artem a qua
est distinguere habet nam ars
est recta factibilium et non
presupponit voluntatem rectitudinem
prudentia vero recta agibilium
et presupponit rectitudinem appeti
tus propter quod scribitur in ethicorum
quod artifex voluntarie peccans
est melior quam peccans involun
tarie. Prudens vero voluntarie
peccans est peior. In operibus
igitur deficientibus arti me
lius est peccare voluntarie quam
involuntarie. Si in operibus defi
cientibus ad vitam etiam quae

24
Dicitur prudentia bene e
petitae voluntarie q̄ involu
tarie prudentia igitur quia
nō p̄t esse prudens n̄ sit
bona et habeat voluntatem
rectam nō est ars sed virtus
P̄t igitur prudentia copā
tur ad artem a qua distigui
tur sic diffini p̄t q̄ est recta
v̄ agibilis p̄supponēs re
ctitudinē voluntatis. Ex oī
bus go hīs de ipā prude
tia una rōem descriptā for
mae possū. Dicendo q̄ pru
dentia est virtus iudicialis dū
ctiva virtutū moralium p̄cepti
na rē inventa et iudicata
rē v̄les maximas p̄ticulari
a contingencia agibilia rōer
nens p̄supponēs rectitudinē
voluntatis

Uso q̄nd est
prudentia
et ostensio q̄
p̄ prudentia
recte dignit̄ in bonū finē in
quem inclinat virtutes mora
les restat ostendē q̄ deest re
ges et p̄lapes esse prudentes
Sūp̄ ad magnitudinē p̄t ad p̄
sens tria que magis rē at

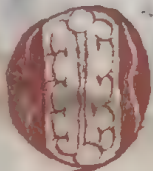
tendē debet p̄mo em̄ spe
ctat ad ipm̄ finē intendē
ut sit rex rē veritate et
nō nōmē tantū. Sio stude
debet ne finis p̄ncipatus
in tyrannidem convertatur
Tercio t̄m stude debet ut na
turalit̄ dometur. Triplia go
via investigat̄ possū q̄ de
cet regem esse prudentem.
Primo q̄ sine prudentia non
est rex s̄m veritate s̄noia
t̄m. Sio q̄ s̄m ea de facili
d̄tatur in tyrannū. 2o q̄ sine
ipā nō p̄t nālit̄ domari.
Prima via sic p̄t nam rex est
nōm officii et dignitatis est
em̄ regis officium ut sua gēta
regat et dirigat in debitū fi
nem quod ipm̄. Regis nōm o
stendit nōm em̄ regis s̄p̄ndē
a regendo regē aut alios et
dirigere ipos in finē debitū sit
per prudentia rē d̄. Vto d̄cor
p̄ illos estimanda esse prudentes
qui sibi et aliis possū bona
speculari et provide prudentia
go est quidā oculis quo bonū
et debitū finis conspiciatur. 3
go hoc oculo caret nō suffi
vidē p̄t ipm̄ bonū. ne ipm̄ de
bitū finē in quē est p̄lūp̄ di
gendus. Sicut go sagittator
nō p̄t et p̄t. 3. Virtutem

in signum digne nisi ipm si
quid videt Sic nec rex pt
pphm regē et ipm in debitu
fine digne nisi ipm fine
per prudentia speculetur
Si igitur sine prudentia nq
pt sufficere gentem regē et
ipam digne in finem debitu si
ea nq erit rex in reuerentem
et ut decet hic forte sit rex a
pplatione et noie Videt em
q vir sine prudentia positus
in dignitate regia sit denarius
Eneus ad plubens posita in co
poto matoru amentozes n
ad radomado computat aliqu
vnu denariu Eneus ad plube
n ponit loco mille librarum
Et go no v3 vnu reputant
valorem magni p3 Denaria
go ille magis est signu valo
ris q valeat Sic vir si prude
cia careat et regia dignitate
fingatur ad ipe parui valo
ris sit est loco magni p3
magis est go signu regie q sit
rex ut go sit rex no sola noie
sed re decet ipm habē pru
dentia No hoc decet ad ne
defacili in tirandem conuitat
dictu est em q p prudentia di
gnu in bonu in quod inclinat
vntes morales Est em prude
tis prouide sibi bonu et alijs
et digne se et alios in omni

finem Si go agnus pruden
tia careat p quā dignum
in optima bona in reuer
tatem efficit tyrannus Quia
Simias et bona exteriora
que sunt bona optima in
apparentia credat esse opti
ma simpliciter. imo in prude
tes q no cognoscunt n' sensi
bilia bona cūqdi sunt diuina
et bona exteriora Rex pru
dentia carens q no cognos
cat ne putabit nisi sensibi
lia bona Dimisit Brutibus
totu studiu suu ponat ut af
fluet diuicias et bonis sen
sibilibus Efficitur go depre
dator ppli domabitur tiran
dine no curabit glitudo pos
set pecunias extorque Ter
to decet reges habē pru
dentia q no pnt si ea na
turalit domari Nam ut decla
ran h3 pmo politico ex hoc
est agnus nalis h3 qz deficiat
intellctū et nesciat seipm re
ge Ex hoc at nā Dominus
est qz regit intellctū et pru
dentia et nouit se et alios in
debitu fine Digne hac em
ritate no solu agbant philo
sophi sed et confirmat singu
la regum nalia Videmus
em nā et Scian hoies bastit

vires femine senes pueri. ho-
mines omni naturaliter dormiunt
bestie. quia hominum genus viget
prudencia bestie vero pruden-
tia et arte parum participant
Sic et viri dormiunt femine
quia ut declarari sit primo politior
femina habet consilium invalidum.
comiter enim femine deserviunt
a virorum prudentia. quia si re-
vantur mulieres a parte pruden-
tiae viris hoc est ut raro et
in paucis ut plurimum
ergo femina videtur naturaliter debet
esse subiecta eo quod naturaliter desici-
at a viri prudentia. hoc est
modo inuenies. Debet naturaliter
antiquioribus esse subiecta. quia
mixti agibiles non sic habu-
erunt prudentia sicut illi. videtur
quia igitur hoc naturaliter sunt et illud
naturaliter dormiuntur semper prin-
cipale possit prudentia a qua
desinat qui naturaliter sive existit
ut igitur rex naturaliter dormiet
opz quod possit prudentia
tallat quod

tum nisi habeantur omnes p-
tes eius. si debeat esse aequus
perfecte prudens opz ipsum habe-
omnia que contrahit ad pruden-
tia et omnes partes eius. consueve-
rit. at assignari octo partes pru-
dentiae videlicet memoria. provide-
tia intellectus. ratio. solertia.
doctus. exigentia et cautus
Quare si rex aut princeps de-
beat esse prudens. opz ipsum esse
memorem providum intellige-
tem rationabilem solertem do-
ctum expertum et cautum. hec autem
octo que dicitur esse partes pruden-
tie sic accipi possunt. nam ut patet
ex habitibus ex hoc dicitur aequus esse
prudens quod est sufficiens digne
se et alios in aequa bona sive
in aequos bonos fines. Quatuor
est igitur hec considerare videlicet bona
ad que digne modum per que di-
git personam digne et gente
quod digne ratione bonorum ad que
digne opz regere esse modum et
providum. per modum in quem
digne opz ipsum esse intelligi-
tem et modum. et modum. et
personae que est alios digne opz
quod sit sicut et digne. Rationem
et gente quod digne rationem

romana manu scripta
habetur. et modum

237
1.59

q̄ sit expertus et cactus Si
enī rex gentem aliquā debeat
ad bona dirigē opz q̄ habeat
memoriā p̄torū et provi-
denciā futuriū Debit enī
habē p̄torū memoriā nō q̄ pos-
sit p̄tita immutari q̄ nulli
agenti est hoc p̄ale. Sed deq̄
regem habē p̄torū memori-
am ut possit ex p̄titis cognos-
cere quid eveniat Debeat in
futurū nā ut scribit 20 2to
vico in contingentibus agibi-
libus ut plurimū futuriū p̄t-
itū p̄titi Secundo Debet
ipm habē providenciā futuri-
ū q̄ homines providentes
futurū excogetur vias p̄ quas
facilit illa adipisci valeant
go vñ bonorū ad que rex su-
am gentē dirigē Debet expe-
dit ut habeat providenciā fu-
turiū ut facilius illa futuriū
bona adipisci possit et ut ha-
beat memoriā p̄torū ut ex
illis p̄titis sciat quid agē de-
beat in futurū. R. ut dicitur
modi p̄torū Debet enī q̄ ha-
beat memoriā et rationem p̄torū
q̄ sit intelligentis et volens
p̄torū ut quod ipse sit p̄torū

dirigit opz q̄ sit humanus q̄
rex ipse hō est hō at m̄legit
ratiocinando et discurrendo
accipit enī aliquā p̄ncipia et
aliquas p̄missas ex quibus
intentas elicit conclusiones
et h̄c tam in p̄culabilibus
q̄ in agibilibus nā sic sunt
rōnes ut demonstratur quid
sit vñ cognoscendū sic sunt
ratiōnes ut p̄suadeatur qd
sit bonū p̄sequendū Rōne
go h̄m̄t modi cognoscendi q̄
est hominibus indita volens
alios dirigē opz q̄ sit intelli-
gens cognoscendo p̄ncipia et
p̄missas et sit rōnalis rati-
cinando et eligendo et illis
p̄missis conclusiones intentas
vñ opz q̄ sit intelligentis sci-
endo leges et consuetudines
bonas et alia que possunt
esse p̄ncipia et regulę agē-
doriū opz aut q̄ sit rōnalis
p̄culando ex illis regulis
quid agē congruit Sicut
enī rōne bonos ad que dirigit
q̄ regem esse m̄torē et
sic vñ modi p̄ quoz
dirigit opz ipm esse intelli-
gentem et rōnalem Sicut rōne
p̄ncipia p̄ncipia que est alios dirigē

opz
nam
est
dirige
discit
se m
comi
suffi
que p
regu
rege
que s
tando
alior
possi
quod
et h
comi
gem
im
p̄e
ut si
dort
docti
semo
ind
p̄son
tene
et do
ma

opz q sit solers et docilis
nam qm in tanto culmine
est positus ut tanta gente
dige habeat. opz q sit in
distris et solers ut fiat ex
se invenire bona gentis sibi
comisse vñ q nullo homo
sufficiat ad cogitand omnia
que possent esse vtilia toti
regno. tñ hoc q expedit
rege esse solerte ex se bona
que sibi regno vtilia cogi-
tando. opz ipm esse doctez
aliorū consiliis acquiescendo
Possimus em dñe de rege
quod dñ de magnano mto
ethicorū q nō dect ipm fugē
dmonetem non em dect re-
gem in oibz sequi cupit su-
um ne mñiti semp solerte
pñe si opz ipm esse doctem
ut sit humilis ad capiendum
doctrinā. aliorū acquiescendo
doctrinis nō consiliis bonū
semorū sapitiū et diligē-
tind regnū. patz go q e
psone pñe que est aliorū
gens opz regem esse solerte
et doctem. Sed vñe gentē
quā dñit ipm esse expit et

26
cantū. Expigētia em est
rerū pñicularū put igit
sunt alia et alia pñicularia
et put dñis negotiat et a
alia et alia gentem sūt a-
lia et alia eligenda opz
igitur pñcipem vñe gentis
em pñt esse expit cognosce-
do condico pñiculares gentis
sibi comisse ut possit eā me-
lins in debitū sūe dige. Itē
tūmo opz ipm esse cantū nā
sic in pñculabilibus falsa q
quā mñent veris pñt quod
meditur vā que nō sūt vā
aparent vā. Sic in agibili-
bus mala multotiens admi-
stentur bonis pñt quod cre-
dunt bona que nō sūt bona
sed apparent opz go regem
esse cantū reppnendo apare-
ter bona et eligendo simplr
bona ad que debet dige
gentem sibi comissam.

Minima in se
de deo et se
scendo sit pñ
deus ut vñ
pñt vño pñicorū. Pñt

principes si desiderant esse p
ventes non debet vana
intende sed maiore pte vite
sue debent expende in cogi
tando que possint esse vni
ficia. Quod non sit m dnm
est ut illas recitatio corpa
les habet debet si debet eis
adeo moderate uti ut non
impediantur in regimine re
gni. Scipos go poterit facere
prudentes ut nra regnum reg
ant cogitando pmo tpa re
acta sub quibus temporibus
regnum melius regeretur. Et
quod habebit pitorum meliore
medum ex quibus scire potest
quid agendum sit in futurum nam
semper debet regnum suum conser
ua regim retroacto sub quo
regime melius et tutius rege
batur nam sicut in pperulando
recogitando que antea philo
sophi construxerunt firma sa
pientiores in pperulabilibus
sic reges et principes acta suo
rum pdecessorum recogitando sunt
magis prudentes in quibuscumque
Secundo dicitur de legibus mte
ri futura que post de pmo
ficia regno et mala pmo
sunt esse norma pda ex he

habebit providentia futuris
ut possit mala expedire
vitare et bona facilia adipi
sic Tercio debet cogitare
bonas consuetudines sepe
et bonas leges nam talia sunt
magis principia agibilium
intus enim pncipalior est
tanto go rex magis intelli
gens est ita agibilia quanto
plures bonas leges et bonas
consuetudines in mente habet
ex quibus potest scire quid in quibus
negotio sit agendum. Quia se
pe et sepe cogitare de
bet quod p huiusmodi bonas leges
et consuetudines debite regni
regat eligendo ex eis debitas
conclusiones agibiles. Non enim suffi
ciat intelligente esse habere
de cognitione legum et consuetu
dinum que sunt principia agibi
lium nisi quis sit rationalis
ex illis legibus et consuetudi
nibus debitas conclusiones agibi
les eligendo quod quod fieri
debeat in 20 libro ubi age
tur de regimine regni plene
ostendit reges go dando opera
illis octo que ad prudentiam
vni tui de quibus in pmo ca lo
fecit melius poterit pruden
tas sepe facere. Verum

q malicia est corruptio p
 apu sicut em qm qm cor
 pnd gustu male indicat de sa
 poribus credit em dulce esse
 quod est amarum et ego sic ha
 bens infectu et depravatam
 voluntatem errat in iuge
 ut male indicat de agibilibus
 iudicat em esse agendum qd
 est fugiendum et ego. In em di
 ctu est quod scribitur vto et
 cor q impale est prudetia
 no autem bonu. Deputat em
 malicia iudicium ut adq m
 prudens agat p malicia
 depravatam voluntate. Quare
 si reges et principes voluit ee
 prudentes ad hoc q debet ee
 medietas pndi solertes et don
 los et alia que supra dixi
 or ipos esse bonos et no habere
 voluntate depravatam ne ppter
 malicia appetitus imprudet
 agat et indicet de agenda q
 sunt fugienda

Philosophus in
 qnto Ethicoru
 distingit dupli
 cem iusticia le
 galem et equalem i illegalem

em iusticia e quid legale et
 quodam ois virtus. Iusticia vo
 equalis est quid spale et est q
 pncipalis virtus vna ex his est a
 qm iustus et legalis qz ad im
 plet pcepta legis. Sed ut dr
 pmo magis moralium flex
 pncipit actus om virtutu. pncipit
 em lex operari fortia et tem
 perata et vlti dicit que dicit
 in virtutes vlti ibid dr qtu
 sticia legalis est pfecta virtus. sc
 et qnto Ethicoru scribit q lex
 pncipit no delinquere acie. neq
 fugere neq abire arma q spe
 ctat ad fortitudinem. et pncipit
 no merari qd pnt ad temperantia
 et no pntte neq qntende que
 st opa mofnetudis. flex igit
 vlti iubet ois virtute imitari
 et ois malicia fugere. quare
 iusticia legalis i impleto le
 gis est quodam ois virtus. Iust
 tia at equalis e q virtus spalis
 p qua redditur cuius quod e equ
 i quod sibi debetur. Differecia
 ad habu iusticiaru sic p acci
 pi. Nam sit vto et cor iusti
 cia est in ois ad iusticiam pnt
 igitur cuius iusticia ois ad sem
 vne et ad non pnt et ad legem
 laore sine ad ipm n
 esse in

nam in iuris civibus ex eo quod ha-
bent huiusmodi ordinem vel quod
bonum quod non bonum patet et
videtur si quod bonum commune
sic est in eis iusticia legalis
si autem in iuris quod bonum
quod quatuor ex eis iusticia
a equalibus bonum est tunc
resultat ex omni bono civium
Res est publica et tota civitas
melior est pluribus civibus bo-
ni sunt sine eis omnes boni
in se sine in ordine ad alios
semper civitas melior est quae
ex melioribus civibus constat
et quanto pluribus modis si bo-
ni omnes tanto magis est bona
civitas. Leges igitur quae iusticia
de cetero bonum proprium est mo-
dum bonitatis. Est igitur iusticia
in legibus et impletur legalem
iusticia est secundum de bonum et
fugit de vicio et habet quo-
dammodo omnem virtutem propter lega-
lis iusticia dicitur est quoddam o-
mnis virtus quod exequitur opera omni vir-
tuti non est enim simpliciter legalis
iusticia omnis virtus quod est distin-
cta virtus a ceteris virtutibus sed de
quodammodo omnis virtus quod non de-
terminat sibi specialem modum sed est
et huiusmodi iusticia a quatuor
virtutibus in duobus et in quatuor

operibus agit iusticia legalis
quae agit fortiter et temperate
non in agere ea in eandem modum
sed in agere ea in eandem rationem fortiter
nam qui agit opera fortia quod
delectatur in talibus fortis est
Et agens temperate quod de-
lectatur in iuris temperantibus
est. Si agens illud non quod de-
lectatur in eis sed quod ea legem pro-
cipit et vult implet legem
ita legalis est. Iusticia igitur lega-
lis propter et in quod huiusmodi delecta-
tione in impletione legis. Si autem
delectatur in operibus singularibus
virtuti hoc est ex consequenti putat
omnia talia opera sunt a lege
procepta. Fortis autem et temperans
non propter in virtutibus aliis
et propter. et primo delectatur in
operibus convenientibus virtutibus
quibus ornat. Si autem delectatur
in impletione legis hoc est ex
consequenti putat per agendo talia o-
peribus lege implet. Et ista ad
duos sequitur. 2a nam ad fortiter
temperans delectatur in operibus
fortiter virtuti in se virtutes ille
propter habentes eas ut de deo
in se. Si iusticia legalis quod de-
lectatur in operibus illis putat implet
legem iusticia legalis non

agnos ppare bona meqliter
in commutacionibus ut in emp
tionibus vendicionibus mutaco
nibus et locacionibus. Attingit
en in vendendo emedo loca
do mutuando dare parum et
recipe multum nō ē ego qd si
inequalitate esse nō p. Rur
sus attingit inequalitas in
distribucionibus qz alij aliqui
plur laborantes pte pnta
mā recipiunt. mo h. iusticia
quodam mō depnata est ut plu
rimū est hoies acceptores p
psonarū et distributes hono
res et bona indigē et repe
lentes dignos. Erit igitur 2o
spalis iusticia commutata et
distributiva. Qis go iusticia
sine sit legalis sine commuta
tiva sine distributiva semp
pfiat hōz in ordine ad aliud
magis in iusticia commutata
et distributiva pfiat habente
in ordine ad aliud qd legalis
sed de hoc forsan erit alibi
loca ad pns. At nitantū dictū
est qd declarata p illa tria
q in pno tali ponebatur. q
pntū est en qnt p modi
iusticie qz quedā et iusticia
tribalis q d legalis et q p
ualis que d equalis. et hoc
q in pno p. est distributiva

quedā commutativa Rursus
declarata est ita que sit esse m
pua qz iusticia legalis ha
bat esse ita tota māz moralē
et ita oia opera vntū nō
secundū se accepta sed pnt
p ea est impleto legis. 3o
ostensū est quō dī iusticia
a virtutibz alijs qz virtutes a
lic magis pfiat hōz in se
iusticia vō sine sit legalis si
ne distributiva sine commuta
tiva pfiat homine in ordi
ne ad aliud

Dicabat in pce
Denti talis duas
esse iusticias v
nā qualem et
aliā spalem ad hē ad ut
regna subsistat et pacifice ma
neant utraqz iusticia ē ne
cessaria quod quid absqz iusti
cia guali regna stae nō pos
sunt duplici via investigari
possūg. pma stat ex pte i
prie iusticie gualis. 2a vō
ex pte regni in quo debet
iusticia observari pma via
sic pnt hā ut in pcedēti cao
dicebatur. legalis iusticia est
quodammodo q virtus. hāde igit

linguādi iusticiā est imple legē
Si ergo lex iubet omne bonū et
prohibet omne malū imple legē
quoniam est esse perfectū virtutem
Ideo primo magnos moralium
calos de iusticia dicitur quod legalis
iusticia est perfectio virtutis ergo per
locū ab oppositis legalis iusticia
est integra et perfectio mali-
cia in nullo ergo absque legibus
et cunctis non participat in aliquo
legale iusticiā est eis de inte-
gre et perfecte malis. Sed ut dicitur
in libro ethicorum capitulo de mansuetudine
malū superius destruit et sim-
ilegū sit importabile sit im-
portabile ergo esset illud regnū
et durā non possit illa civitas
magis cunctis essent integre ma-
li et in nullo vellent imple
legē ne vellent in aliquo parti-
cipare legales iusticiā. Ex parte
ergo ipsius legalis iusticie quoniam
perfectio eius oppositū et perfectio ma-
licia prohiberi potest quod absque legali ius-
ticia non valet regna subsistere.
Secunda via ad investigandū
hanc sententiam est per ipsam regni
Regnū enim et civitas politica
est quidam ordo et quidam prin-
cipatus. ad ergo ordo et principa-
tus sit ipsius subditorum preceptū
ad leges et ad principem cunctis

est facere leges ut declarari habet
in politica. Si cunctis non partici-
pent legale iusticiā non servare-
tur in eis ordo. nec ad leges nec
ad principes non ergo vltimū in eis
servaretur politica nec esset vltimū
regnū. manifestū est ergo ostendē quod
absque legali iusticia regna da-
rā non possunt. Sed quod absque
iusticia possit quoniam dividit in
iusticiā commutativā et distributivā
non subsistat regnū sic declarari
potest. Quodlibet enim regnū et quilibet
congregatio assimilatur civitati cor-
pori naturali. Sicut enim videmus
corpus naturale consistere ex diversis
membris conexis et ordinatis ad
invicem. Sic quodlibet regnū et quilibet
congregatio consistit ex diversis per-
sonis conexis et ordinatis ad ali-
quid ut ergo liceat figuratim loqui
in membris eius corporis est
quodammodo et iusticia commutativa
et distributiva. Iusticia enim proprie
dicta non est nisi ad alterum et
non est nisi diversarum personarum in-
ter se. ad et per quiddam similitudinem
est iusticia eius ad seipsum et
in membris eius corporis possunt
aliquid contemplari iusticiā vnam
enim et eandem corporis membra
habent ordinem ad seipsum et or-
dinem ad invicem. Aliud ut ad cor-

a quo recipit motum et vitale
influencia ut go membra hanc
ordine ad se in eis quodam
modo iusticia commutativa sed
ut ordinatur ad cor a quo ref
uatur in ipso iusticia distri
buitur Ex hoc enim est in eis alius
commutativa iusticia quod unus ha
bitat in uno in quo alii de
ficiat et deficiat in alio in quo
ille habundat. pro ut quod
indigentia prout invenit
fuit commutativa iusticia. Co
tingit enim a quo habundare
in persona in qua alii deficiat
et deficiat in summo in quo re
habundat per commutativa go
iusticia hinc superhabundantia
et deficiat redit ad equalitate
quod unus dat personam qua habundat
dat et recipit summo quo
dignetur alii in distriuit summo
in quo affluere et suscipit pe
sonam qua caret Est go com
mutativa iusticia prout unus ordi
nat bona sua ad utilitate aliorum
et ego hinc ad modum reperi
in membris eorum corpus. Scilicet
cum pollet acume visus defi
ciat in a potentia gressiva quod
non potest per se. pes autem habundat
in gressiva potentia deficiat
in alio quod non videt. Qui
liber go in uno in qua habundat

dat subvenit indigentia pe
dis quod dignetur ipsum pes al
terius potentia gressiva qua
pollet subvenit indigentia o
culi quod portat eum. Nisi go
membra sic sine indigentia se
venirent ut non magis purgaretur
oculus et oculus dignetur pedes
coram nate non possit subsistere sic
quod non homo sufficit sibi ad vi
vendum. in cunctis per commutativa
iusticia sibi in subvenirent ut
quod unus commutaret alii illud in
quo superhabundat et accipit
illud in quo deficiat cunctis
Sic non posset. Sicut go in
membris eadem corpus prout ha
bet ordine ad invicem et sibi
invicem sine indigentia se
venirent est in eis quedam com
mutativa prudentia in iusti
cia. si qua coram nate dura
re non posset. sic prout cunctis
eorum civitatis in regem hinc
ordine ad se et sibi invicem
si quedam commutativa sine
dignetur satisfacere est in eis
commutativa iusticia si qua ci
vitas in regem subsistere non
posset. Secundo in membris
est quod distriuit iusticia prout
hinc ordine ad ipsum cor. Nam cor
singulis membris in sua prout
et dignetur iustitiam eis prout

vitalis
apud
vener
apud
sic et
tad
vnu
dicit
fil
nones
go co
in co
bntia
bnt
quid
pste
bntia
pntia
distri
notia
tas t
in q
et m
mim
et p
ad r
tur e
pnt
ordin
ca t
ordin
ffna
pnt
mim
pnt

vitalem et motu ita qd pnd
 cupit vite et principum mo
 uendi e m corde sicut forte p
 cupit semendi est in cerebro
 Sic et in ciuibus est distri
 bucia iusticia pnt ordnat ad
 vnu adq ut ad regem n ad
 ducem qm zm coru virtutem
 n dignitatem debet eis ho
 nores et bona distbuere Sic
 go coru nle no subsistet n
 m eo refraetur queda dist
 butia iusticia ut q cor me
 bus debite no influet sic re
 gnum ad ciuitas no possit su
 sistere n refraetur m ea dist
 butia iusticia ut q rex sine
 principis debite honores et bo
 nis tribuet Est m diliget
 notand q sic no qz meili
 tas tollit vira corpus nalis
 m qz meilitas se egrotat
 et infirmat ipm Sic no qz
 iniusticia corrumpit totu regn
 et pollicia m p qmz iniusti
 cia regnum et policia inflma
 tur et disponit ad corrupcionem
 patz igitur q pnt ciues hnd
 ordine ad sem est m eis iusti
 cia conmutata pnt vnu m
 ordine ad regem n ad principem
 refnat m eis iusticia distbuta
 pnt vnu implet leges e null
 iusticia legalis Enorq m mo
 stratur iusticia p ea ciuitas

30
 vñ regnum durare no potest
 bñ go dictu est q d m pmo
 magnos moraliu cas dem
 strata q mnd est qdd ppar
 sonale et continet vrbantes
 n ad se ad continet corpus q
 recedente ea dissoluit et mar
 cescit sic iusticia totz vrbani
 tates i ciuitates et regna qz
 m ea dissoluit ciuitas et no
 possunt regna subsistere vnde
 igitur regno et regi qm m
 iusticia no offinat Si igitur
 iusticia est tantu bonu regis
 et regni sumope rex stude
 debz ut m suo regno puet
 iusticia no solum hns q m re
 gno nati snt sed et pegrini
 ms et advenis qmz et n ne
 getur iusticia manifeste regi
 et regno inferit iniuria

Satis per pre
 cedens ca hnd
 psuadet regibus
 et principibus ut
 sint iusti et ut offinant iusti
 cia ad sine ea ciuitas et re
 gna durare no pnt. Tamen
 p qd ad homines qd snt et
 p est amicus uocat ronescu
 Sive adducea nouos modos

quibus ostendi poterit quod ma-
xime decet reges et principes
esse iustos possit ad hanc vi-
tute quod duplici via venari. 2m
quor que tanguntur de iusticia
quinto ethicorum. Prima via sunt
ex parte persone regie 2a ex parte
ipsius iusticie. 2a ex perfectione
bonitatis que ex iusticia in-
notescit. Et quarta. Et ipsa ma-
licia que ex iniusticia con-
surgit. Prima via sic patet. Nam si
lex est vera agendos ut ha-
beri potest ex quinto ethicorum ipse
iudex et multo magis ipse
rex cuius est leges ferre de-
bet esse quedam via in agen-
dis. Est enim rex sine princeps
quedam lex et lex est quidam
rex sine princeps. Nam lex est
quidam mandatus princeps. Prin-
ceps vero est quedam auctoritas lex
Et ita quod auctoritas mandatum superat
tantum rex sine princeps debet
superare legem. Debet enim rex
esse tante iusticie et tante e-
qualitatis ut possit ipsas leges
dirigere. In quo magis iusticie leges
asservari non debet ut sit ius-
tissime. Et ita videtur debet
esse carialis et iustus est du-
bitare utrum ipse regnum debe-
at esse regulatum. Si enim regu-
la non aequalitate debet. Nil

regulatum est. ad id per regu-
lam regulatur. Sic si reges
sunt iniusti disponunt regulam
ut in eo non observetur iusticia.
Ergo maxime studere debet
ne sint iniusti et iniquales
quod iniusticia et iniquitas
concordat tollit ab eis regiam
maiestate et dignitatem. Nam
reges iniusti et si dominentur
per civilem potentiam non in di-
gnitate sunt ut sint reges. cum
enim debeat regula esse recta
et equalem quod est quedam a-
nimata lex et quod auctoritas regula
agendos ex parte ipsius persone
maxime decet ipsum finire
iusticiam. Secundo possumus
investigare hanc ex parte ipsius
iusticie. Nam iusticia est quedam
magnus bonus et clarus. Pro-
pter quod et dominus est hominum in
ordine ad aliud. Tunc autem ma-
xime clarescat bonitas nostra quod
usque ad alios se extendit. Unde
quinto ethicorum dicitur quod per claritatem
virtutis videtur esse iusticia. Neque
regnum neque lucifer est ita ad-
mirabilis sicut ipsa Vespera
enim et lucifer est una et eadem
stella que est videtur pulchra et
clara. Et patet sine pulchritudine
et veritate concordat nomine appella-
tur vanus. Si autem stella con-
cedit solem et tunc apparet

in mane et dr lucifer alij
apare in sero et sequit ipm
Et vesperus Est go nutendo
pho dicit q ad vennis q est pl
ceruina stella et que alij dr
lucifer alij vesperus no est
ita pulchra ne ita pclara sic
est iusticia pulcritudo em
stallar no est ita admirabilis
sic pulcritudo eia Stelle em
pollent pulcritudine corpali
si iusticia poll pulcritudine
honesti et puali et quat
nos puali pfectione **Anto** em
pulcritudo pualis excellit
pulcritudine corpalem. tanto
pulcritudo iusticie et claritas
eia admirabilior est claritate
stallar Si go deget reges
et principes hie clarissimas
virtutes et pte ipia iusticie q
est q clarissia vob pbari p
q deget eos obfcurare iusticia
Tercio pti pt ex ipa pfectione
bonitatis que ex iusticia mo
testat iusticia em no pti et
pfecta vob em se sed pti
in regibus et principibus etc
Sic eos esse pfecte bonos Si
alij videmus em alij zedus q
vnu qz pfectum est ad pti
sic pducere et ad aro sua
se ad alios extendit ut vnu

aliquid est pfecte calidum qd pda
calefacit et qd aro sua ad alia
se extendit Et tunc est aliquid pfa
cte faciens qd pl alios docere
et qd sua sua ad alios se exte
dit **Hec** scribit **imo** mte q
signu ois faciens est posse do
cere Ergo a sua tunc est aliquid
pfecte bona qd bonitas sua usq
ad alios se extendit Inde e go q
no cognoscat pfecta bonitas homi
n constituitur in alio pnapia
tu no quoddam aliquid no regit
n seipm no plene apparet q
lis sit ne pfecte cognoscat boni
tas eia sed qd constituit in pti
cipatu alio q opti q bonitas
sua ad alios se extendat tunc me
lius qlis sit apparet. eo q opa su
a ad exteriora se extendit **Sic** go
fiora magis nota fut nobis qm
aliquid in maiori pnapia constitui
tur q opa sua ad plura se exte
dunt magis apparet qualis sit
Hec dr qnto etior q pnapia
lis vnu ostendit. pti quod et
pndia dr. Si quis vlt cogit
se vnu ponat ipm in aliquo
pnapia Ex iusticia qm q
et ad alteru minuat pti de
mitas sua excepta prudentia
que alios vnu pfecte pna
st carum ducit qm a

virtutes morales que p[er]ficiunt
h[ab]ent in se se videntur h[ab]ere ad
iusticia[m] que p[er]ficiat h[ab]ent in or
dine ad aliu[m] s[ic] subditi q[ui]
quodam m[od]o solum h[ab]ent reges se
ipsos. se h[ab]ent ad p[ri]ncipe[m] om[n]i
bonitatis et regimine ad alios se
extendit. Sicut ergo in p[ri]ncipe
magis manifestatur p[er]fectio
bonitatis q[uam] in alijs. sic ex iu
sticia magis manifestatur p[er]
fectio bonitatis q[uam] ex alijs vir
tutibus moralibus. Debet ergo reges
et p[ri]ncipes esse iustos in q[uo] de
beant esse regula agendoru[m] in
q[uo] iusticia est p[ri]ncipalis virtus. in
q[uo] ex ea et manifestatur p[er]fectio
bonitatis. Debet h[ec] debet reges
et p[ri]ncipes ex magnitudine ma
litiar[um] que ex iniusticia c[on]surgit
ut ut dicitur q[uo]nto estior sic me
liore est. q[ui] n[on] solum est bonus
in se s[ed] et bonitas sua se ex
tendit ad alios sic p[er]ior est q[ui]
n[on] solum malus est in se s[ed]
et malicia sua se extendit
ad alios et q[uo]nto d[e] p[ri]ncipes se
extendit malicia e[ius] tanto
p[er]ior est. Tanto igitur p[er]
more[m] iude debet reges et p[ri]
ncipes ut sint iusti et m
iusti et iusti q[uo]nto a iustis

iniusticia p[er] se q[ui] magis ma
lum et p[er] inferi p[er]vixibus
documentu[m]. Eset aut[em] vltima
declinatio q[uo]d reges et p[ri]nci
pes possint iusticia[m] adquirere
et q[uo]d debeant iusticia[m] obse
ruare sed h[ec] in p[ri]mo libro ubi
agebatur q[uo]d regnu[m] iuste debe
at regi p[er]fecto ostendetur

Quia quod
cumq[ue] contu
git p[er]icula
et bene a
ge opt[er] dare virtutem aquam
p[er] qua[m] regule[n]t in agendo.
Cum igitur c[on]tra timores et au
dacias contingat aqua[m] s[ic] h[ab]ere
vite o[ri] d[ic]e et n[on] dare virtutem
aquam c[on]tra timores et audacias
accidit om[n]i d[ic]e timere time
da et n[on] timenda. sicut est a
q[ui] adeo p[er]vixi q[uo]d c[on]stitutes
mures timent aliu[m] v[er]o adeo
p[er]vixi audere ut et d[e]u[m] n[on]
timeat. q[uo]d n[on] est fortitudinis
s[ed] insanie p[ro]p[ter] q[uo]d in p[ri]mo
magis iura moralia s[er]vitur
q[uo]d si quis v[er]de impudens et
iat q[uo]d d[e]u[m] n[on] timeat non
est fortis s[ed] insana. spectat
igitur ad forte om[n]e timenda

et aude' audenda. Erit qd for
tudo q' d'us repmet timores
et moderans audaciam. repmit
enim fortitudo timores ne per
eos rethatur qms ab eo qd d'
dictat moderat ad audaciam
ne qms audendo agrediatu
quod v' vetat. v' id quod est
fortitudo refert vide' etia que
habeat esse talis d'us. Saen
ad go q' time' et aude' p'ne
reppunt p'cula. Nullus ad
timet n' magnetu sibi mi
ne p'culu. ne d'us q' aude
et m' aggreduat' aq' d' in
bile et p'culu. Periculoru
aut q' sunt bellica q' ante
d'us causi. Exponitur ad
p'culis no solum in bellis. s'
ed in mari et in egritudine
bus et in aliis etia que colu
gat esse p'cula. Rursus in p'
culis belloru. hos d'istincte
se habent. Nam quida' time'et
quida' audent audentes ad
d'istinctantur. Nam quida' delem
aggreduat' belloru p'cula
s'ad aggreffi s'ut ea s' m'ne
m'ne resistencia no sustinet
s' fugat arripit. Quida' at
no de sem aggreduat' de bel
s'ad ad d'us fuerit s'uti

nent et tollerant belloru p'
cula. ad igitur d'us sit ad bo
m' et difficile q' difficultiora
et tribuliora s' p'cula belli
ca q' alia. et et q' in p'culu
bellis. Difficilis est in p'culu
timores q' moderate audaciam
Rursus v' q' in audendo no
tam difficile est agredi p'culu
s'ic tollere et sustine p'culu
tes. fortitudo que est d'us p'
cipalis etia p'cula bellica q'
p'cula alia p'cipalis est
in repmendo timores atinge
tes etia p'cula talia q' in mo
derando audaciam etia q' d' s'ic
et p'cipalis est h'at d'us su
stineo p'culu q' in agredi
endo eos. Et ad p'cula belli
ca s'it difficultiora ad sustine
d'us q' p'cula alia triplici via
ostendi p' p'mo q' s'inguli p'
cula s'it magis p' oculis et
magis se noit. n' q' alia non
en s'ic apte apprehendi morte
ad egrotant. q' egritudine
m'ne latent ne s'ic sentma
p'cula maris s'ic p'cula bel
lica nec d'us aggre s'ic s'ic
timor et m'ne s'ic s'ic
s'ic s'ic s'ic s'ic s'ic s'ic s'ic
bellis ad q' m'ne s'ic s'ic
t'ud ad q' m'ne s'ic s'ic

et magnam ea maxime
dolorem inferre. difficiliora
q̄ ad sustinendū q̄ alia. Et
illa difficilius sustinemus
q̄ alia nō solum q̄ p̄ magis
manifesta et dolorus illata
s̄ q̄ magnamur q̄ p̄ fugā
ea de facili vitare possimus
nō enī sic p̄ fugā vitare pos-
sumus egritudines q̄ ad egri-
tudo sit aliquid in nobis cōstēs
p̄ fugā ea vitare nō possumus
pericula enī maris nō sic per
fugā vitare possunt sicut pericu-
la bellica ad q̄o difficilius
sit dūare et sustinere pericula
illa que p̄ fugā vitare pos-
sumus q̄ ea ad que sustinenda
necessitant. eo q̄ p̄ fugā ea
vitare nō possumus. difficilius
sustinetur pericula bellica q̄ alia.
Nō pericula talia diffi-
cilius sustinemus q̄ p̄ ea ma-
xime apprehendimus mortē vio-
lentā. ad mortē ibi illata sit
p̄ mutilatōis membris et per
incisionē corporis p̄ quā maxime
apprehendimus violentā mortē.
mortē enī p̄ egritudinē nō per-
cipimus alia nō nescit videri
repugnare et corpore sicut
mortē bellā p̄ quā coramū-
niter et meditari. Est autē
et in periculis p̄ quā p̄

ita pericula bellica ex q̄ntitatē
ita pericula alia p̄ quod dicitur
et hoc q̄ p̄ dicitur utiq̄ for-
tis q̄m est impandus et abo-
nā mortem et maxime ita
ea que est bellā. Sed ad hoc
et in mari et in egritudinibus
intimidus est q̄m est fortis.
ad forte igitur p̄tā nō timet
q̄d pericula que nūciat vā-
nā esse timenda. Principalis
h̄ est fortitudo ita pericula bel-
lica. tanq̄ ita difficiliora. Am-
plius licet fortitudo sit ita bel-
lica pericula reprehendit mo-
res et moderando audaciam
principalis h̄ est ita repres-
sio timorū q̄ ita moderatō
audaciā. Nā pericula terribi-
lia ut plurimum tria sunt.
tristitia autē nā v̄ q̄m refugit
sicut nā v̄ p̄sequitur deserta
bellicia. q̄o nā v̄ tristitia fugi-
amus difficile est reprimere
timores p̄ quos tristitia fugia-
nō autē sic difficile est mode-
rare audaciam p̄ quas tristitia
p̄cedit. q̄e si v̄ p̄ p̄cipi-
bus est ita difficile. Sed dicitur
est fortitudo p̄cipua esse ita
repressio timorū q̄ ita mo-
deratō audaciā. Et autē
fortitudo p̄cipua sit in sustine-
do q̄m in meditando ut cōt-

domi
p̄. p̄
sustin
dicit
p̄. ad
p̄. ad
est in
debilis
est sup
p̄cipua
q̄. ag
ad ut
h̄. p̄
est aut
h̄. rō
mala
lms
to. p̄
tate
est go
ter in
remit
q̄. m
to fier
cō. rā
fortit
audaci
timor
more
mendo
audaci
moder

Ponitur triplex via probat
primo qd aggredi est fortiter
sustine aut est debiliore age
diene aut compati ad alios
sic ad debiliores si sustinens
se ad fortiores. Difficilis ad
est muniti cont fortiores qd cont
debiliores. ppter quod difficilis
est sustine pugnare qd aggredi
pugnare. hoc sic est difficilis
qd aggrediens magnam ma
lud ut fuit. si sustinens huius ma
lud pugnare et pugnare. Difficilis
est aut muniti et habere se for
tit cont mala pugnare qd cont
mala pugnare. 2o sic est diffi
cilius qd aggredi ppter fieri sub
ito si sustine requirit durabili
tate et tempus. Difficilius
est go habere se fortiter et testa
ter in sustinendo bella qd
requirit durabilitate et tempus
qd in aggrediendo ea qd pugnare
to fieri ppter. 3o ppter 2o et
cont cas de fortitudine aut qd
fortitudo est ita timores et
audacias. magis tamen est a
timores reprimendo eos sat
timores qd ita audacias re
primendo eos sat timores qd ita
audacias reprimendo ppter
moderando et subdit fortiter

esse in sustinendo ista. Decla
ratur est ad ita me qd esse for
titude. Deficit go declarandu
quid possimus nobis facere fortiter
Potendu go qd licet sit oppona
tur duabus malis quare v
na superabundat et alia defi
cit ut largitas opponit pugnare
litati que superabundat in ex
pendendo et avaricie que de
ficit. Et fortitudo opponit au
dacie que superabundat in a
ggrediendo et timiditati que
deficit. Semp tamen virtus opponit
plus vni malicie qd alie et qd
Difficilius est reprimere timores
qd moderare audacias. fortitu
do magis insistit ut reprimat
timores qd ut moderet audacias
et plus repugnat et resistit ti
mor fortitudini qd facit auda
cia. Cuius go non possunt pugnare
alio attingere medium inter auda
ciam et timorem. Declinandu est
ad audaciam que non repugnat for
titudini qd timor si volumus nos
ipsos facere fortiter. Declaratu
rigit go illa virtus que in pugnare
causis mori dantur. ostensu est
enim quid est fortitudo. Cuius est
actus reprimere timores et moderare
audacias. R.

festatū est ita que fortitudo
que principalit̃ est ita p̃cula belli
ca et in rep̃mendo timores et
in sustinendo pugna. Et q̃m
aut̃ est ita p̃cula alia et in
moderando audacias et in a
grediendo p̃gites. Ad de la
ratū sunt q̃m p̃ssima fact̃
snobissos fortes q̃ maxime h̃c
facina declinando magis ad
audacia que nō t̃m rep̃ngit
fortitudinē sicut timor

Distinguit
p̃m̃ 30 E
thorū talo
De fortitudine septe sp̃es siue
septem maneres fortitudinis
P̃ma est fortitudo civilis 2 a
p̃m̃lis. 2a militans. 3a furi
osa. 4ta cōfuetudinalis. 5ta
bestialis. 6ma est fortitudo d̃
tuosa. fortitudo c̃m̃ civilis est
q̃d aq̃us timens ṽcandiam
et uolens honore adipsa a
gredi. 7a d̃ t̃m̃le. Vnde
ait p̃m̃ 6. q̃ 2m h̃c p̃m̃
f̃m̃lis vident̃ esse apud d̃
at apud q̃m timidi

inhonorati sunt. Fortes ṽl h̃c
mō honorantur. Vt id̃ p̃t ait
hector fortis erat q̃m timens
marep̃acē polimedis agredie
batur. Tribilia. Dicebat c̃m̃ q̃
si fuger̃ polimedes q̃ erat ex
parte adūsa p̃m̃ sibi mare
pacē imponet. Sic ē ut id̃
p̃t veritat. Diomedes h̃c mō
fortis ēat. Dicebat c̃m̃ q̃ si nō
strennū bellaret. Hector lau
dans se in troiam. Dicit̃ di
medem ab eo denictū esse.
Recte aut̃ h̃ fortitudo d̃ t̃m̃
lis q̃ m̃t̃ timores et notos q̃
maxime fugit off̃oria et q̃
rit honores. Quidemq̃ c̃m̃ a
quos ad fuerunt in ignotis p̃
tibus t̃m̃it̃e aq̃na turpia
q̃ m̃t̃ timores et notos nullatē
nō attentarent. Secunda
fortitudo d̃ p̃m̃lis et h̃ p̃m̃ior
est ut ad aq̃us nō vitet op̃ho
ria nō ut consequat̃ hoies
sed timore pene nō aq̃na ne
cessitate ductus aggreditur
pugna. H̃c mō multi troia
non timētes hectorem for
tis erant. Nā p̃m̃ ait he
ctorem statuisse. q̃ si q̃m
troiam in bello fuger̃ talis
aptaretur q̃ nō ess̃ sufficiens

fuga
bidm
q̃m
tribus
set p̃
necessi
mō q̃
fortit
namq̃
f̃m̃lis
at̃
rianas
tudo
tudo
p̃m̃
bello
viden
vege
ñ
quod
d̃m̃
tas p̃
fuga
que
que
expi
p̃m̃
bello
ama
est
fo

fugare cunctos ad quod fortis
 ludine mōdū pōlū dūcib
 exūtes statuentes pōdū fūge
 tibus faciendo fōneas pōp
 pōt pōlū fūge sed quādā
 necessitate bellare cogatur hō
 mō quādā dūx dē cōgisse ad
 fortune suū exūm hāc cūm
 hāngit ad toto suo exūm
 fūget ne dūm dē suo ex
 atū hōc mōz fūgendi dē
 nanes cōfūget Tercia for
 titudo dē militaris et hōc fū
 titudo exūgentie mīlites ad
 pōt exūgentia quā habent dē
 bello multa aggreduntur qe
 vident esse tribilia hāc ut dē
 vegerius in hō. dē mīlita
 ri nūllus attentū dūbitet
 quod se didicisse cōfūdit in
 dē mīlites cūm dūm qm audie
 tos solū strepitū armorū
 fūgunt nescientes dūcne
 que sūt pīculosa in bellis et
 que nō mīlites vō bellō
 exūti cōfidentes dē suā
 pūgentia et cognoscunt
 bellō pīcula aggredunt
 dūma terribilia ut nō cōt
 esse fortes nō mīlites pōt
 fōm sūt vādā ad cōmūle

sūt bellū quod excedat eos et
 pūgentia in fūgas cōfūditur
 Quarta fortitudo dē furiosa
 hāc dūm pōt fūre et pōt
 in qua exūm alī aggredunt
 tū pūgentia nā ut mīdiantur
 fortes. Non in pūre tales for
 tes cōfūdit. qe fortitudo vera
 aggredunt pūgentia ut pōt mī
 ut nō pōt fūrem sed pōt bō
 mō pūre si ex fūre quā pū
 quā aggredunt mīremes ve
 sistendū pūgentia nō fūstinet
 qe sūt pōt fūre mīremes
 tūm illa fūre mīremes
 et nō fūstinet bellū sed ar
 upit fūga Quarta fortitudo
 est cōfūgentia hāc mī
 qui in pluribus bellis fuerit
 in quibus forte bō audiat et
 ex hāc cōfūgentia assumunt
 quādam spem victorie et ac
 cūm quā audacia bellandū
 tales pōt fortes esse vident
 et aggredunt pūgentia pōt
 tas dē victoria et nō
 quādā pōt mīremes
 pōt pūgentia et cōt pōt
 fūstinet et cōt pōt
 fūstinet et cōt pōt
 fūstinet et cōt pōt

ut ad aliquem ignomiam fortitudi-
nem adversum bellat ut puta
si habitantes in septentrione
fortes et audaces in meridie
vero sunt debiles et timidi ipsi
meridionales aggredientes un-
guam ad septentrionalibus cre-
dendo eos esse meridionales
hinc fortitudinem bestiale. Si
enim tales qui bestie insensate
aggredientes bellum non cognos-
centes adversariorum potentiam
Septima fortitudo ad virtutem
ut ad aliquem non coactione vel
furore vel pro expugnatione vel
pro ignominia aggreditur bel-
lum sed pro bono ex electione
Reges vero et principes licet
has manentes fortitudinem
scire debeant ut cognoscat
quod ipse sumus fortis est et
quod possint cum adversariis bella-
re ipse debent esse fortes
fortitudinem virtuosam ut non
exponat gentem suam periculis bel-
licis nisi habeant iusta bella
et nisi videant magnum bonum
patrie vel regni quod ex tali
bello consequi possint.

Imperantia et
virtutes rationales
vel rationales
tenet. pruden-
tia et iustitia principaliores
sunt virtutibus moralibus quia
prudencia est in intellectu iusti-
tia in voluntate. Virtutes mo-
rales sunt in appetitu sensitivo
ut in irascibili et concupiscibili
Appetitus autem sensitivus desinit a
voluntate et intellectu ideo pru-
dencia et iustitia sunt virtutes
principales est autem prudencia prin-
cipalior iustitia quia ipsa est
directiva omnium aliarum virtutum
fortitudo autem et temperan-
tia licet non sint adeo principales
sic prudencia et iustitia sunt
virtutes principales rationales
nam virtutes moderantes passiones
implicite bonum deserviunt propter
passiones digne bonum obsequuntur
passiones vero non obsequuntur bonum
quia allucinant nos ad illud quod
vult vetat. Sed ut supra di-
cebatur obsequuntur quia retrahunt
nos ab eo quod est dicitur
autem retia autem que possunt
nos retrahere a bono rationis
sunt timores belli et pericula
mortis etiam que est fortitudo
sic est in eis alia alia etiam nos

ad id quod ratio vetat su-
perbia et delectabilia zingu
fuit ita que est temperata
fortitudo utrum et tempera-
tia me patescunt tunc copu-
ri debent est aut fortitudo
prior temperata qz magis
ordinat ad bonu commu ut
ad tunc regu et ad defensi-
one patrie temperata vo-
magis ordinat ad bonu priu
ut ad moderati simpia bonu
ad commu Summa est bono
pro. **¶** Vnde go dicitur
de prudentia que est prior
qz iustia. et de iustia que
est prior fortitudine. et de for-
titudine que est prior potestate
temperata restat dice dei
ipsa temperantia qz inter
duos patescunt vltim qdum
tenet. Scm in qz sicut for-
titudo media est int timore
et audacia qz qm oia tunc
no est fortis ne qm oia an-
det. si qm timet timida et
audet audanda. sit tempe-
ratia media est int delecta-
os et infirmitates. **¶** Vnde
aut infirmu et agere q
os delectos corpales fugit
infirmitas go est vlt qz iustia
dicitur fuge delectos infirmu
et in go os delectos infirmu

insequitur intemperatus est
Qui ad omne fugit infirmu et
agrestis est Qui go fugit fug-
enda et prosequenda Strenuus
et intemperatus est Contin-
git em perire no solum dele-
ctos infirmu prosequendo si et e-
as fugiendo. Vnde qm adeo abs-
timet a alio et potu et ab illi-
tus delectationibus infirmitatibus
quod tali abstinentia eugna-
stae no posset qz huius qm
vltio lo dicit Strenuus dicit no
posset patitur quid est tempera-
tia Vnde sit fortitudo est rep-
mens timores et moderate
audacias int quas ipse forti-
tudo sit esse. Sic temperata
est reprens delectos infirmu
et moderate infirmu int qz
sit esse. si igit temperata de-
lectos infirmu reprens videtur
est de quas delectos infirmu
sit esse. delectos aut infirmu
quod sit fortis qz debiles
quod nos magis allicunt
qz minus. licet qm sit qz
infirmitas et ad infirmitas bonu
intemperatus nos delectos infirmu
quod sit delectos infirmu zingu
studet tactu. qz in vlt aud-
tu et odoratum. mod dicit
patitur qz sit delectos infirmu

Delectabilia tanto arden-
tius et ferventius delectamur
magis ad vimur delecta-
bilibus gustu et tactu huius de-
lectabilia dicitur secundum possimus
enim videri audire et odorare
distantia si non possunt gustare
et tangere in nobis dicitur
Pecus in huius sensibus ardentius
et ferventius delectamur. Sed
hinc patet quod sensus gustus et ta-
ctus magis dicitur et imete
videntur ordinari ad consuetudinem
matrimonii ut delectabilia gustu
ordinantur ad consuetudinem individui
i. Sed delectabilia tactu ut ma-
trimonia ordinantur ad consuetudinem
speciei. Ideo forte natura tantum de-
lectabilia posuit in delectabili-
bus gustus et tactus ne per-
dat individuum et ut salvaretur
species. Quia si dicitur est contra bonum
et difficile potest est per tempe-
rantiam contra delectationem gustus
et tactus. Si autem est contra de-
lectationem aliorum secundum hoc est per
ardens quod alii sunt pariter per
vires bona delectabilia gustus
et tactus. Est enim huiusmodi
et videri per se. Et dicitur
contra delectabilia illa in quibus
liqua alia continentur delectabilia
autem illa in gustu et tactu de-
lectantur per se in animo ad finem

Delectantur per accidens per
quod in eodem modo dicitur quod canes
non gaudent odoribus leporum
si ob hoc. Si autem gaudent odoribus
eodem modo. Hic est quod credunt se alia
ex illis et leo non gaudet
vires bonis ut visum carni. In
mundo per visum et auditum
gaudet eorum per esse et nascit
se salvare ex eis. Est ergo tem-
perantia contra delectationem gustus
et tactus. Principaliter tamen est
contra delectationem tactus quod multis
homo ardentius delectantur
Quod ut videtur rationabiliter
accidit non delectationem mutuum
tales que sunt per gustum ordi-
natum ad consuetudinem speciei per se
Sed delectationem matrimoniales
que sunt per tactum ordinatum ad
consuetudinem filios et consuetudinem speciei
Sicut ergo ut plures dicitur
est bonum tunc dicitur est quod
per se sonat videtur egisse natura
si in operibus matrimonialibus
vehementiores delectationes posuit
quod in operibus mutuum vel
forte hoc ideo fecit natura
hinc una quicquid magis soluta
tunc est de bono proprio quod de
bono alio. non igitur oportet
tam vehementer delecta-
tionem per se in matrimonio quod

videtur
conferre
humano
mundo
si ergo
bellum
stendit
refere
ad quod
mentem
vires in
mutuum
tamen
medes
magis
delecta-
tionem
vires non
ut ma-
gis de-
lecta-
tionem
conferre
est enim
sonat
bellum
lother
vorax
longum
orant
laqueum
delecta-
tionem
videtur
mentem

ordnat ad bonu p[ro]p[ri]u[m] et ad
co[n]su[m]p[ti]o[n]em i[n]d[i]v[i]dui sic i[n] ma
ximomo quod ordnat ad bo
nu aliq[ui] et ad co[n]su[m]p[ti]o[n]em p[ro]p[ri]u[m]
Si go co[n]t[ra] diffici[li]u[m] magis
bellandu[m] est p[ro]p[ri]aliter i[n]si
stendu[m] est ut p[er] temperat[i]o[n]em
refrenem[us] delectat[i]o[n]e[m] vene
as me fuit p[er] tactu[m] q[uam] i[n]t[er]
mentales que fuit p[er] gustu[m]
imo i[n] r[ati]o[n]e delectat[i]o[n]ib[us]
i[n]t[er]i[n]talib[us] magis dele
ctant i[n] tactu q[uam] i[n] gustu co
medendo e[ss]e et bibendo ut
magisq[ue] i[n] seip[s]o experit[ur]
delectam[ur] i[n] lingua ubi re
gnat gustus et i[n] gutture
ubi no[n] est gustu[s] si tactus et
ut manifeste experit[ur] ma
gis delectamur ad abus aut
potus attingit guttur q[uod] ad
co[n]dignu[m] lingue credend[um]
est e[ss]e i[n] talib[us] i[n]d[i]v[i]duo gulo
sordid[us] reat[us] ad p[ro]p[ri]u[m] i[n] 30
ethico de quoda[m] no[n]e p[ro]p[ri]i
lothemo qui ad e[ss]e p[ro]p[ri]i
vorax oravit ut guttur ei
longius gr[ati]us f[aci]t no[n] e[ss]e
oravit ut lingua ei[us] e[ss]et
lactu lingua bonu ut ma
gis delectaretur i[n] p[ro]p[ri]o
sed ut guttur ei[us] e[ss]et equu[m]
guttur gr[ati]us ut comedendo

et bibendo d[omi]n[u]s delecta
retur p[er] tactu[m] ut igitur p[ro]p[ri]u[m]
ex h[is] temperat[i]o[n]e est p[ro]p[ri]u[m]
da tactu[m] et co[n]sueti da gustu[m]
vacuans aut est da delecta
bilis alioru[m] p[ro]p[ri]u[m] **Types**
aut temperat[i]o[n]e delecti sumi
p[ro]p[ri]u[m] na[m] si spectat ad tempe
rat[i]o[n]em reprimere delectat[i]o[n]e[m]
i[n]t[er]i[n]tales et venetas q[uod]
delectat[i]o[n]e[m] i[n]t[er]i[n]tales re
p[ro]p[ri]u[m] si fuit sobri[us] et absti
nentes venetas r[ati]o si fuit i[n]g
casti et p[ro]p[ri]i. **Et** natu[m] orat
p[ro]p[ri]u[m] temperat[i]o[n]e sine p[ro]p[ri]o
aut p[ro]p[ri]u[m] r[ati]o r[ati]o sobrietas ab
stinencia castitas et p[ro]p[ri]i
na[m] si volumus i[n]t[er]i[n]tales
delectat[i]o[n]e[m] reprimere opt[im]e nos te
perari a potu et a cibo tem
perando nos a potu sumus
sobri[us] sic qui excedit i[n] potu
fuit ebr[us] temperado r[ati]o nos
a cibo sumus abstinentes. Absti
nencia go et sobrietas des[er]v
iunt i[n] reprimendo delectat[i]o[n]e[m]
i[n]t[er]i[n]tales sed castitas
et p[ro]p[ri]i venetas delecta
t[i]o[n]e refrenat i[n] e[ss]e q[uod] r[ati]o tem
perat[i]o[n]e no[n] e[ss]e r[ati]o venetas
reprimere p[ro]p[ri]u[m] go abstinent
ab op[er]ib[us] venetas d[omi]n[u]s asse
cutione si p[ro]p[ri]u[m] et i[n]t[er]
ret a p[ro]p[ri]o castitas r[ati]o

ad vicia de esse honeste si
ne pudicitia hys viciis delemi
pnt quod nos ipsos possunt facere
temperatos nam temperantia
et fortitudo qd dicitur se hnt
fortitudo est in aggredie
do tribilia sed temperantia
est in retrahendo se ab hys
que sunt delectabilia. Sicut qd
fortitudo magis conuenit in
audacia et si volumus esse ma
gis fortes debemus esse ma
gis audaces qd timidi sic te
perantia magis conuenit in
moderate qd in
Si go nos ipsos vo
lunt facere temperatos ad illam
partem declinandum est ut a de
lectabilibus modicis conueniat
lms est enim aquas delectabiles
et licitas vitas qd aquas il
licitas insequi. Delectata st
go illa quatuor que in pmo
cali proponebantur. Pmo am
ondebatur quid est temperan
tia qd est vitas temperans delecta
tos. siles et moderans in siles
Bio. id delectabatur ita que
habet esse qd pnt hnt esse ita ta
ctid exigit ita gustid. panti
dus no ita alios qd si 30
manifestat me et quot p
pas et p. tior due moderans
delectat in inmentales
reperit in a ad ne a fine

vd referantur delectabiles vene
reabnt castitas no honestas
sine pudicitia. Qd ad delectat
fuit quod possunt nos ipsos facere
temperatos qd hnt maxime fa
remus a delectationibus absti
nendo. Debet enim 2m pnt
20 Ethicor hnt pati quod se
nes tunc pariebantur ad hnt
nam dicentes Abstinemus ad
id est no respiciamus in carn

Probat aut
pnt 30 Eth
corum quatu
or rationibus qd
delectabilis est esse intempe
ratum qd timidum nam quanto aquas
magis voluntarie peccat tanto
magis est increpandus. In 1a
quanto aquas facilius pot bene
facere si no bene faciet magis
est detestandus et reprehensi
bilis. Intemperatus go magis
est detestandus et reprehensi
bilis qd magis voluntarie peccat
tunc qd facilius est ei facere bonum
et atque temperantia qd sit ac
quas fortitudo. Et aut ma
gis voluntarie peccat intempe
ratus qd timidus dupl pnt esse
Si qd mo pnt insequi voluptates

Intemperatus est detestabile si
quod aut et timor est tristabile ma
gis aut quod voluntarie agit
quod facit ad delectationem quod quod
facit ad tristitia. Peccatus igitur
per intemperatiam magis volun
tarie male agit quam qui peccat
ex timore. Secundo huiusmodi
quod ut aut phis timor obstupe
facit et reddit naturam immobilem
et attontat quod non facit delecta
tionem per intemperatiam. si quod aliquis
est in stupore est huiusmodi. Quia se ne
voluntarie et deliberate aut quod
agit tollerabilis quod est peccatus
per timorem quod per intemperatiam. ad
quod sit magis voluntarius hoc
quod sit illud patet quod intemperatus
duplex magis esse moriendus quam
timidum quod magis voluntarie ma
le agit. Sic est duplex potest ostendi
magis ipsum esse moriendum qui
facilius potest benefacere facilius enim
potest acquirere temperantiam quam fortitu
do nam ut in periculi loco dicebat
temperantiam acquirimus abstinentia
et retrahendo nos a delectationibus
tribulibus fortitudinem non acquirimus
possimus aggrediendo tribula et
expugnando pugnam. Retrahi
autem a delectationibus potest fieri
sine aliquo periculo sed aggredi
tribula et exim bella sine pericu
lo fieri non potest unde quod moriendus
est carent intemperantiam

ad sine periculo possit adquire non
autem adeo moriendus carent forti
tudine quod minus illa difficilis
et ad maiori periculo acquiritur
Rursus facilius potest acquirere tempe
rantiam quam fortitudinem quod multa tri
bia expiuntur in vita multo magis
enim omnino nobis delectabilia a qua
suis abstinentia. Difficilior ut
sine temperantia non autem sic est
de fortitudine nam non quiescit ag
gressio bellorum sicut nos fortes in
bella illa sunt miseri. Sed toto tem
pore forte vite hominis non occidet
ei unum in bellum non enim sic pos
sumus assequi ad opera forti
tudinis sic ad opera temperantie
Quare exprobrabilior est nos esse
se intemperatos quam non esse fortes
Si igitur recte non esse vitem et
non esse constantem animam est expro
brabile. Patet quod est exprobrabilior
ipsum esse intemperatum et insequi
rem passionum. Possimus tamen novis
vobis adducere ostendentes quod detesta
bile sit regem intemperatum esse
Tangit enim phis 2o ethicorum
Deinde intemperantia tria. ex quibus
suis tres rationes sumi possunt quod ma
xime docet reges et principes te
peratos esse. Est enim intemperan
tia ut ibi tangitur videtur maxi
me bestiale puerile turpe sine
exprobrabile. Et autem sit videtur
patet in phis 2o ethicorum

Discubatur temperantia et intem-
perantia fieri habent ad delecta-
bilis tactus et gustus 2m qd de
lectari comue est nobis et brutis
Idco go etiam dicitur qd qd tem-
perantia et intemperantia est ad
delectabiles quibus reliqua alia
comitantur. Idco intemperati sunt
friles et bestiales. Bestia enim
qd deficiat intellectu non est quid
frile. Si go indecens est regem
tunc est alijs domari esse bestia-
lem et ferulem indecens est ip-
sum esse intemperatum. Sedo inte-
perantia est viciu maxime pue-
rile. Pueri enim qui ipso more
non habent non vivit ratione sed
passione go maxime videmus e-
os sequi delectabilia et esse in se
quiores passionum. Vnde p[ri]mo 2o
ethicorum concupisibiles 2m qm
hic esse viciu intemperantie assi-
milat pueri qd sicut puer debet
regi per pedagogum sic vis q
cupisibilis est regenda et regu-
lando p[er] delectabiles. Si igitur in-
decentis est p[er] regem esse puerum
moribus et non sequi rationem sed
passiones indecentis est ipsum esse in-
temperatum. Tercio hoc est in-
decentis regi qd huiusmodi viciu ma-
xime est turpe et contemptibile
hoc est enim intemperati qd appetunt
turpia et vicia idco si in prin-
cipatu sunt maxime contemptuntur
qd omnes in eis inveniuntur ab eo

est intemperatus et non sequitur
votum sed passionem. Tunc si
debet regem p[er]sona unde se re-
uerenda et honore digna ma-
xime est indecentis eam esse in-
temperatam. Exemplum autem huius
habemus in Sardanapalo rege
qui ad esset totus muliebris
et deditus intemperantie ut
recitatur in antiquis historiis
non solum sed et ut habet collo-
quia ad baronibus regni sui
sed omnes colloquios eius erat
in cameris adulteris et p[er] lineas
mittebat baronibus et duobus
quid vellet eos facere. Accidit autem
qd ad quendam dux gentis sui ei
fuerunt et fidelis rex ille no-
lens complacere illi dux p[re]cepit
ut moneretur ad ipsum. Dux autem
assuetus robore bellicis videns
regem suum esse totum muliebrum
et bestialem statim ipsum habuit
in contemptum et indignatus de
turpitudine eius voluit eum occi-
dere. Rex autem timens fugit et
qd non credebatur se posse fugere ma-
nus illius ducis clausit se in do-
mo quadam et ad tota transiit
suo et omnibus suppellectilibus suis se
combussit. Sensibilis enim videtur
qd dedit voluntatibus suis libere
contemnitur nemo qd intempera-
ti minuantur alijs in p[er]sonis ma-
xime timens ut in uxoris et
in filiabus maxime p[ro]ducant

etiam
sine
apud
cont
tempe

38
et alios contra se Et quia potius
sine cauendis est regibus et pri-
ncipibus ne finis propter iracundiam
contra eos quod maxime expedit eos
temperatos esse

Primo ergo dicemus de virtutibus
respectantibus bona utilia et pa-
ca de respectantibus bona hone-
sta. Incipit enim in hac parte a
fieri ad bona utilia sensibili-
ora sunt quam honesta. Primo de-
terminandum est de virtutibus bona
utilia respectantibus. et circa bona
utilia ut determinari habet quod est
virtus est duplex virtus magnificen-
cia et liberalitas. hec enim due
virtutes respiciunt sumptus et pecu-
nia sed non eodem modo ad liberalitatem
que alio modo largitas multiplicatur
dicitur respectu sumptus mediocri-
um magnificencia vero dicitur respec-
tu magnos sumptus quod quod sit
modus in procedendo patebit Si ergo
in faciendo sumptus contingit de-
ficient quod facit auaricia et superba
timiditas quod facit prodigalitas quod
utrumque est contra rectam regulam
bonis optime datur virtutem aliquam
mediam inter auariciam et prodigali-
tatem. huiusmodi autem virtus est prodigaliter
libertas. ita sit fortitudo quod est media
inter timores et audacias. Ideo est
virtus reprimens timores et audaci-
as moderans. ita liberalitas quod est
media inter auariciam et prodigali-
tatem. ideo est virtus reprimens auda-
cias et prodigalitates moderans
Consistat autem huiusmodi virtus in re-
cto vsu pecunie ad bonum et recte
tria requiruntur. primo quod sit

ca unde no debet no ut acci-
piat unde debet no expendere
pnt debet. Spectat em ad libe-
tatem no usurpare alienos re-
ditus et custodire ppos. na licet
liberalis no diligit psonas im-
p. s. ne ea ordinet ad debitos
sumptus qd ut possit sumptus
faci no debet ppos redditus i-
amē dypga non go usurpare
reditus alienos. Habe debita
cui de ppos et ex eis debitos.
sumptus faci sunt illa tria ca
que videtur esse liberalitas non
est aut ea h tria pncipalit et
primo na ea expende et ea
debitos sumptus faci est liberalis
pncipalit et pmo. ca aut ppos
reditus custodire et ea no accipe
alienos est ex tpsanti. Usurpator
em bona vilia et no accipiens
ea sicut debet minus videtur q
vidus pecunia ppter quod pphs qto
estne usurarios lanones et vi-
vantes de metris expropriatores
mortuos et aleatores et esse tur-
pia lucra. et omes tales appellat
illiberales. Aleator em et omes
supr tabullos illiberalis est. In-
cratum em ab amicis qmb opti
benefaci. Est go ea accipere
liberalitas unde no debet. Non
h est ea h pncipalit na acci-
pientes unde no debet magis.
Et sumpti q libales ut vlt p
no etne. Quare no est libe-

sed est pnt ea expende qno
debet na ppter quod vnuquodq
et illud magis. Si em liberalis
consuans ppos redditus et accipit
unde debet. hic ideo facit ut pos-
sit q pnt redditibus bene faci
debitos sumptus et expende sic
debet merito liberalitas pnt
palmus est in expendendo et in bu-
faciendo alijs. exigit aut ea custo-
dine ppos redditus. et ea no usu-
pare alienos. Probat em p
qto etne. qto. s. omib. libe-
ralite magis esse ea expende
et ea benefici alijs q ea ppos
reditus custodire. liberalitas
em ut dictu est esse habet ea de-
bitu vlt pene. vti aut pecu-
nia est expende ea et pene
cam alijs. Custodire aut ppos
ditus no est vlt pecunia sed magis
est acquirere et gaudere ipsam. ppter
quod patz liberalitatem magis
esse ea expende et ea tunc
pecunia alijs q ea ppos redi-
tus custodire. Secundo horid
patet q ad stitem pnt hnt ppe-
tat faci manus bonis. Manu
aut bonis est bene faci q bene
pati et bene operari. q turpia no
operari. Qui aut debite expendit
et alijs bona largitur benefi-
cit. custodiens vlt ppos redditus
et accipiens pecunia a pnt
possessombus bene patitur si
ne bene recipit eo mo quo

Debet
operari
bene
q bene
q q
q pnt
patz q
tus. ad
laus. m
bene
do pnt
liberalis
debet
do ali
q pnt
diffici-
bus q
vlt q
custodi-
re q
ut se
custodi-
re se
pnt
ne
mo an
exhor-
haben
porat
qnd re-
dignu
q go
mtra
ta no
pare

Debet non usurpare ad alienandum
operatur turpia. si quo melius e
bene age qd non male facit. nec
q bene pati melius est qd expe
qd q aliena non usurpare vel
q pua custodie. Tercio hinc
patet qd ad illud magis consistit
tunc. ad quod consistit maior
laus. maior aut laus consistit i
bene expendendo qd in custodien
do pua non non usurpando aliena
liberalitas qd pua consistit in
debite expendendo. et bene facit
do alius. Quarto hinc id patet
q datus pua est ad difficultatem
difficilius aut est dona alius p
bue qd pua redditus custodie
vel q aliena non usurpare non
custodie pua. se non est diffi
cile qd unoquisq non vult malit
ut se diligit. et ut sua bona
custodiat. Dare aut pua bona
non se difficultatem habet. qd
pua bona sunt admodum ad nos pti
nens et non afficiunt ad illa. I
mo anari adeo afficiuntur ad ista
extiora bona ut pecunia quam
habent reputant admodum incor
poratam sibi. Videbunt enim qd
quid recipitur pecunia ab eis qd
aliquid accipitur de ipso corpore
qd ge pua bona sunt qd nobis co
mista. Aliena vero sunt dismis
ta non est adeo difficile non usur
pare aliena ad que non ita aff

cimur qd non sunt nobis comista
sicut est difficile dare pua ad
que magis afficiuntur qd nobis
quodammodo committuntur. Quare
ita debite expendere et ita alijs
bona tribuere principalis consistit
liberalitas. tamq ad magis diffi
cile. Et hoc hinc patet qd cum
libales maxime amantur ad
illud maxime consistit liberalitas
quod quis agendo maxime amat.
Non aut maxime amatur quis
si non aliena bona non surripit
vel pua redditus custodiat. sed
maxime diligit si ex pua rediti
bus debitos sumptus faciat et
bonis et dignis maxima bona
tribuat. Quare in bene expend
do et alijs bona tribuendo pua par
liberalitas consistit. Et hoc quid est
liberalitas qd est alius respiciens
audaciam et moderans prodigali
tates. et ostensio ad que habet ea
quia pua est ad debitos sumptus
et ad debitas rationes. ex consensu
aut est in custodiendo redditus p
prior. et non in usurpando alie
nos. Delemus patet qd non possu
mus facere liberales non sic forti
tudo qd plus opponit timori qd
audacie facimus nos metipsos for
tis. Sed modo ad audaciam. ita qd
potius plus audacia qd minus.
Sic qd liberalitas magis opponit
audaciam qd prodigalitati. De
quid est maxime ad prodigalitatem
et minus debet timore.

Multum enim plures
quod Ethicorum
liberalitatem
non esse in mul-
titudine datorum. sed in habitu. id
est in facultate et in voluntate
dantis. Nam ut ibi scribitur
non prohibet modus dante non
liberaliore esse. si a modicis
accipiat liberalitas quod modicu-
ram recipit ex proportione da-
torum et ad possessiones dantis.
Ideo plures aut pauciores non esse
prodigos quia non videntur posse
superhabundare multum posses-
sione dantibus et expensis. et
cum igitur hic tot et tanta re-
cipit quibus dantes et expense
possessionum multitudinis superare
non possunt. quoddam non prodigum
esse non potest. Reges igitur et pri-
ncipes quia multum possessionum super-
habundant non solum quod possunt
esse prodigi sed vix possunt aliud
quod non sunt liberales. semper ergo
cogitare debent quod modum faci-
unt quod debeat. Ex hoc autem a-
pare potest quod moderatus sit cohes-
sio avaros non si regnum avarum
debet esse naturale debet por-

tionari huius que videmus in na-
tura naturalibus etiam non est otiosum
ut probant philosophi dicta. quod nec
in regimine vite humane aliquid
otiosum esse debet. quare cum
humana modicus sit contenta. quia
omni persone modicus sufficit
quia si una anima persona mul-
titudine divitiarum superhabundat
dat. otiose sunt ille divitias. si
non ordinatur ad bonum aliorum.
Quid igitur reges et principes
pluribus divitiis superhabundant
tanto detestabilior est eorum a-
varos esse probat aut philosophus in
ethica ratione. quia avaritia peior
est prodigalitate propter quod o-
detestabile est reges et princi-
pes esse avaros. tam enim fugi-
enda est avaritia a principibus
quod si possent esse prodigi melius
esset eos esse prodigos quam avaros.
Primo enim quia melius est infirma
quam morbo curabili quam incurabili.
Prodigalitas autem est morbus
curabilis non ab etate non ab e-
gestate nam quia prodigi sunt
in iuventute quia senes avari-
ores sunt in senibus ad reman-
ad senectutem ut plurimum avari-
corum prodigalitas et desinit
esse prodigi avari et potest ab
egestate nam quia prodigi sunt
ut plurimum egestis quia expense su-
perhabundant redditibus. Ex hoc
igitur indigentia modicus

ut non fin-
zm pph
curabilis
state. de
incurabi-
prodit m
pnefici
efficit d
totu re
rens esse
ho mch
ragem
q meli
gmm
q prod
qua de
beralit
abent
p digne
zns

Quare
ta per
leni q
poterit
olo re
detest
m q
a ph
dignali
stabil
gno y

ut non sint prodigi. Est igitur
in primo prodigalitas moribus
curabilis vel ab etate non ab ege
state. Sed auaricia est morbus
incurabilis. quia quanto quis plus
procedit in auaricia. et quanto plus
penesat tanto magis auarus
efficitur. Si ergo caput regni a quo
totum regnum debet dirigi inde
rens est egrotans in moribus mor
bo incurabili. ideo detestabile est
regem esse auarum. patet enim
quod melius esset eum esse prodi
gum. Secundo hoc id patet
quia prodigalitas magis est prin
cipalis viti quam auaricia. Nam li
beralis non libenter recipit sed
libenter dat. quorum utrumque facit
prodigum. neutrum vero facit au
rum

Auare cum prodigum non sit ama
tor pecunie sed nec liberalis de
betur quia sic est prodigum fieri
poterit liberalis. Si ergo detestabile est
omnem regem esse vitiosum. tanto
detestabilius est ipsum esse au
rum quam prodigum. quanto auaricia
a plus contrariatur virtuti quam pro
digalitas. Tercio hoc est dete
stabilius quia res positus est in re
gno pro salute regni. ut profic

hijus qui in regno sunt auarus
aut nulli prodest quia et sibi ipse
nec est prodigum aut nequid est
omne ergo detestabile est regem esse
auarum. Vnde quod quod magis
est reges esse prodigos et quod de
testabile est ideo eos esse auaros
Restat igitur quod debeat eos esse
largos. liberales et comitantes
et enim sunt que est contra sumptu
per quandam similitudinem de largi
tas liberalitas et comitabilitas
largitas enim de ad similitudinem va
sorum. Vasa enim ligna omnia autem
non habundant emittunt quod est
in eis. Habundant ergo in sumpti
bus et donationibus de largus
quod admodum largi vasibus habundant
de emittit que continet. Cum
ergo tanto debeat fonte habere
largus quanto cetero plures parti
cipare debent. tanto debeat re
gem largior esse quanto influen
tia eius ad plures extendenda
sit quam influenza aliorum. Pro
hinc de virtute de liberalis quod pol
lentes ea sunt ad similitudinem
liberorum auarum enim non sunt liberi
sed sunt sicut pecunie auare
si mderent est reges et prin
cipes esse suos conueniens est eos
esse liberales. ergo hinc de virtute
de amicitia quod per ad honorem
comitatus sua bona per quod comu
nicat ad alios potissime de

nam liberales sunt potissime ad
biles. Quare si maxime decet re
ges et principes ut sint dilecti.
His qui sunt in regno maxi
me decet eos esse liberales. Spe
ctat autem ad liberalem primo respi
ci quante datur ut non det plus
nec minus quam debeat. Non debet re
spici quibus det ut non det quibus
non oportet. Non videndum est cum
gratia det. ut det boni gratia non
propter aliquam aliam causam. Reges
autem et principes ut possint de
viare a liberalitate in dando
plus quam magnitudo expensas
ut propter excedat multum reditu
rum. Immo si contingat liberalem
dare plus quam debeat ut propter
moderate tristabitur. Nam ma
gis ignatur liberalis si det minus
quam debeat. ut si non expendat ubi
oportet. Si si non expendat ubi non
oportet. Derivant autem a liberalitate
reges et principes in dando quibus
non oportet. ut cum gratia non oportet. dat
cum ut propter aut infirmis et a
dulcoribus non aliis quibus non oportet
dare. quia magis decet eos esse
pauperes quam divites. Sic et datur
cum gratia non oportet. non cum dant
boni gratia. sed magis datur ut lau
dentur. et propter maiorem gloriam
vel propter aliquam aliam causam. De
est ergo reges esse liberales et
in dilectis operibus eos sufficere

 Dicebatur sup
ra scriptus esse
duplex virtus
una que respi
cit moderatos sumptus quam
liberalitate vocant. alia que re
spicit sumptus alios magnos quam
magnificencia vocant. Sed
non magis et minus non videntur
distingui per se et naturam res
ut vult propter hoc non videtur
sufficiens distinguere magnifi
centia a liberalitate propter quod hec
est etiam magnos sumptus illa
etiam mediocres. Sed ergo quia
de istis virtutibus est quod sit etiam
non et difficile. Quare ad in
maioribus sumptibus reperiatur
specialis ratio bonitatis et diffi
cultatis. que non reperiuntur in me
diocribus sumptibus. Dicitur debet
magnificencia que etiam magis
sumptus esse virtute alia a li
beralitate que est etiam mediocres
sumptus vel possimus dicere quod
sumptus ad duo comparari possunt
videlicet ad facultates earum qui faciunt
sumptus et ad opera in que il
li sumptus expendantur. Est
ergo etiam peculiaris duplex virtus.
una que equat dantes et expensas

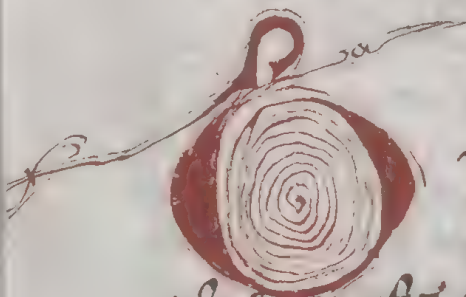
facultatibus et hoc est liberalitas
ideo de esse liberalitas dicitur
mediocres sumptus non enim se
per comparet ad dante et ad
faciente sumptus ideo largitor
multos posset esse anax si ea
multa non equarentur faculta
tibus dante. Dicebatur enim su
pra non esse liberalitas in mul
titudine datorum. liberalis ergo
adequat dantes et sumptus fa
cultatibus sed magnificus ut
proportionare sumptus operibus
huius et non accepit ab ipsa fac
tione et ab ipsa ope denotatur
magnificencia de enim magni
ficus si magna faciens inde
est ergo quod quod in quocumque statu ho
sit et quascumque facultates ha
beat sine multis sine medio
cres difficile est bene uti illis et
bene equare sumptus faculta
tibus ideo liberalitas se extendit
ad mediocres sumptus sumptus
enim non videtur considerari in se
nec ut proportionatur facultatibus
et aut considerantur sumptus
in se sic liberalitas est circa ma
gnos sumptus si faciens eos
multas habeat facultates et et
circa mediocres si faciens sum
ptus illos mediocres faculta
tibus habundet. si si sumptus non
considerantur in se sed ut pro
portionatur facultatibus sic libe

est semper circa mediocres sumptus
non sicut parvi sumptus sunt
mediocres et proportionati paupe
ribus. sic magni sunt mediocres
et proportionati divitibus. ad ergo
liberalitas non respiciat sumptus
in se sed ut proportionatur facul
tatibus non de esse circa magnos
et mediocres sumptus sed circa
mediocres huius. liberalitas ergo
que respiciat sumptus propor
tionatos facultatibus se extendit ad
quascumque facultates quod est in
mediocribus facultatibus difficile
est bene se habere in illis anax
ficientia enim respiciens sumptus
ut sunt decentes operibus non re
spiciat quascumque opera quod non est dif
ficile facere decentes sumptus
in quibuscumque operibus sed in ma
gnis ideo magnificencia a ma
gnis facientibus et magnis o
peribus sumptus non in magnis
aut operibus contingit a quibus de
ficiat quod non intendunt quod magna
opera faciunt sed quod parva esse
sunt et tales vocantur pauperes
aliqui vero et in magnis operibus
plus expendant quam opera illa re
quirant. et tales vocantur consum
ptores philosophus vero vocat eos ban
nausos et ignes et fornaces
quod tales sicut fornaces oia con
sumunt. Contra vero opes sunt

decentes sumptus et tles p
stinosi et vocantur magnifici.
Erit igitur magnificencia mea
int pmsencia et conspiciet sic
libalitas est mea int auarici
am et liberalitate. Patet go qd
est magnificencia na sic libe
ralitas est respices auarici
et moderant pugalitates sic
magnificencia est respices pni
ficiencias et moderas cosum
piones. Et sic libalitas est fa
ciens sumptus et dactis pporo
natis facultatibz sic magni
ficencia est facies decetis sumptu
magnis opibus. Vnde quid
est magnificencia. restat vnde age
re esse. ho est qm ad pns
ad qm pnt copari va ad ipm
deid. ad tota comitate ad aqz
pales psonas. et ad seipm
Magnificus em ita oia ista
decent se hie debz. no ut q
liz intende debz ita oia ista
na pnt et qmo ho debz esse
magnificus ita diuina con
stitnendo si facultates pbnat
templa magnifica sacrificia
honorabilia. pba qbz dignas
Ideo dr qto eth. q hostes
sumptus quos debet face ma
gnificus sunt ita deid. Sed
petat ad magnificu si asst
facere decentes sumptus

ita tota comitate ha ipd bo
comad quado diuina se vnde
pnt aut q dona comad hie
aliquid sile. Some sacratis bo
ind qm diuina in vna psona
singulari vnde debilit respn
tatur. sed in tota comitate pul
cine luezat diuina bonum
No magnificus se decet
hie debet ita aqnas psonas
pales ut ita psonas hore
dignas na in hoc potissie
apparet magnificencia. qd
qnt magna facit. hie qui
sunt magnis digni. Quid
debet se hie decet magni
ficus ita psona pnam. Debet
hnt qnt se magnificu habe
ita magna opa veta pue
pone. magna aut opera
possunt dici illa que diuina
p tota vita magdi snt doq
et edificia. vnde que snt iaro
in tota vita magdi snt mi
prie et milicie. Debet em
magnificus ut dr in eth. ha
bitare ppare decetentem. ma
gnus q debet intende qnt dr
face admirabiles et diuinas
Somos. q quid faciat eas so
phisticas et apazentes. sic
et decet magnificu mpa
as et milicias et talia que
vno oarunt magnifice face

patz igitur dea quid est mag
ficencia qz est dea sumptus
decenter magnus opibus p
h' est dea magnos sumptus
impensos erga omnia et er
ga totam comitatem et anti
us est erga magnos sumptus
impensos dea psonas digni
et dea seipm. Ostensio qd
est magnificencia et dea que
h' est. Delem patz quo
possimus nos ipos magnifi
cos fac' no se libalitate
plus dnuat auaricie qz pro
dignitate sic magnificencia plu
dnuat pmsicencie qz dnuat
comi nos qz ipos si facul
tas assit facimus magnificos
decedendo ad consumptos ut
et in magnis opibus potia
sup habundant sumptus qz de
ficient

tangit ad
phus m
est sex p
prietates
ipsius pmsici que si mes
sent regibus maxime de
regarent rege maiestati

Quia pstat est qz dea omnia
deflat quod ex ipso noie patz
esse em pmsicid est face pua
et decima. Ita pstat est qz
si contingat pmsicid et mag
expande p pmsio pmsit magni
bonu. pmsit et pmsicid de qz vi
les hos impias et comua
pmsit pro denariata pmsis
Sed em dea magnu comua
no facit magnos no decen
tos sumptus volentes pms mo
dice expense totu qvum m
decens redditur. Ita est qz qe
tuz facit pmsicid pmsit facit
tardans videtur em ei qre
mouet pmsicid ase est absti
de mensura a pms corpore. To
sicut dabo qz nre sit aqnem
mutuari et mendi mutuari
illam et mmsicid tardat sube
fugit qntu pms. sic dabo qz pms
ficid ozat expensas facit. It
los sumptus tardat et sube
fugit qntu pms. Quarta est
qz pmsicid no intendit pms
facit magnu opus ut qre
faciat magis largicos nl qre
faciat decens impias. si tota
pua intendit est. quo faciat pms
sumptus. Est em pstat pms
ti ut apoclm pms pms.

q̄ opus id maiore diligētia
petit quā modicū expandat
q̄ faciat magnū opus. Quia
enī p̄tēst est nō sēp expe
dat ad tristitia et dolore di
cebat enī q̄ p̄m̄ficiū rep̄n
tat extiora quē habet q̄ sibi
incorporata et q̄ p̄tēstia ad
subitū sua & q̄ sic affligitur
ad ea et ita cōtinuat se illis
Ideo sic in incisione corporis
p̄tēst d̄m̄stor cōtinui resultat
ibi tristitia et dolor. sic in
separatōe pecunie quod sit per
expensat. q̄ est ibi q̄ quedā
d̄m̄stia cōtinui eo q̄ p̄m̄ficiū
rep̄ntat sua pecunie q̄ sibi
incorporata et cōtinuata. nō
p̄tēst ea expendē et ea a se
remone sine tristitia et dolo
re. p̄tēst enī in h̄c p̄m̄ficiū
ad anaro q̄ d̄m̄stia p̄m̄ficiū
varius est sic d̄m̄stia magnificus
libalis. Sexta est q̄ ad p̄m̄
ficiū nō faciat. videt̄ q̄ ei
q̄ p̄tēst agat maiora q̄ debe
at. dictū est enī q̄ p̄m̄ficiū
plūs aspiciatur pecuniar quā
lucos et sumptū que sunt
opa v̄tutū. pecuniar enī re
p̄ntat quid carū. opera
v̄tutū estimat quid vile
et nō aspiciatur ea. ad go

vix posset dignus tā modicū
dare de carū dato et q̄ nō
tū recipiat de vili. q̄n vide
atur plūs dare q̄ debeat.
nō p̄tēst p̄m̄ficiū ita modicū
sumptū facit erga q̄ntitū
q̄ opus. q̄n sēp videatur
ei q̄ agat maiora q̄ debeat
q̄re si detestabile est regiam
maiestate ita oīa desicē ma
gna bona p̄ modico parde
sēp d̄m̄stia tardae et nō p̄m̄
te facit nōq̄ intendē quō fa
ciat magna v̄tutū. si quid mo
dicū expandat. sēp facere
sumptus ad tristitia et dolo
et ad nō faciat credit se
magna opari. q̄ oīa h̄c
vidē derogat regie maiesta
ti oīo detestabile est regem
esse p̄m̄ficiū. q̄n al̄ deq̄ v̄m̄
esse magnificū sufficet p̄bat
supiora dictū in q̄b̄ oīa d̄m̄stia
ita que magnificū h̄c ēē dice
bat. nō magnificū p̄tēst esse
ita d̄m̄stia et comū. ex q̄nti v̄o
ita p̄sonas dignas et ita se
ip̄m̄ od̄ v̄tū. rex sit caput
regni et sit p̄sona hōn̄lis
reuerenda et publica et ad
ip̄m̄ p̄tēst distibne bona
regni maxime deq̄ v̄m̄ esse

mag
et m
fign
p̄tēst
mag
sic
ama
ad q̄
et to
ad v̄m̄
bona
regm
q̄ ad
bona
mag
sona
comp
plūs
sona
et h̄c
rege
p̄tēst
p̄tēst
et h̄c
nora
dece
admi

magnificat hanc quod caput regis
et in hoc gerit. Similiter ve
figura quod est caput et princeps
per unum magnifice spectat ipsum
magnifice se hinc ad tota
sunt ut erga patres domos
Quia id est persona publica
ad quam ordinatur tota civitas
et totum regnum magnifice spectat
ad ipsum magnifice se hinc ad
bona civitatis et ad ea que totum
regnum respiciunt. Rursus
quod ad ipsum spectat districte
bona regni. ideo debet enim
magnifice se habere erga
personas dignas quibus digne
competunt illa bona. Am
plius quod deus est regia
persona debet esse reverenda
et honore digne. spectat ad
regem magnifice se hinc ad
primum personam et erga personas
sibi coniectas ut erga uxorem
et filios. hinc habitatores ho
minales. faciendo iustitias
decentes extendendo milicias
admirabiles

Magnificat hanc quod caput regis
philosophus
in ethicis tan
git de magnifi
centia magnifi
centia de magnificencia quod
hic de regibus et principibus
prima est quod magnificus assila
tur scienti. Dicebatur enim
spectat ad magnificat in magnis
operibus facere decetis sumptibus
Cognoscere autem quibus magnus
operibus qui sumptibus sunt fove
mentes hic autem est hoc per id
quod possit scire et mitem. Ita
magnificus magnificus est facere ma
gnos sumptibus ut non ostentet se
ipsum. sed homini gratia. Est enim
hic commutatio civitatis. Itaque age non
per favorem ut per gratiam ho
minum sed gratia boni. Spaliter
hic de esse ipsum magnificus
ne hanc ad in operibus magnificus
ut ad quibus magnifice se habet
erga civitatem. Similiter et erga re
publicam et ad personas dignas
maxime ut quibus appareat gloriosus
et maxime ut quibus ab hominibus
laudetur. Difficile est in talibus
non quere humanam laudem. et
quia plus est ad bonum et dif
ficile. Ideo maxime spectat ad
magnificat in suis magnificis
operibus et ad laudem.

finar intende bonu et no
glor ul fauore hom qd p
prietat magnifica est facere
sumptus et distributiones de
lectabilis et pmtz na qm
pus qd sumpta faciat dnu
format et omis inimitas et
pensas inquit et no delecta
bilis et pmtz largitur que
largiri debet no est magnifica
sed pmticus id eo qd m et q
q diligencia totum est pmti
ca. Quarta est magis nute
de qualis faciat opus optimu
et decentissimu qd qut et qut
sumptu faciat ad opus ut si
debet dms magnificus admod
templu restitue ad honore dmi
no id aqua dona teneat
soms dignis magis intendant
qd templu sit admirale et qd
pmtis et qd dona illa sint
magna et decentia qd quot et
qta mmtisnata orat ipso
sime pmtis modi opa Qnta
petas est q magnificus a dille
e libalis id est est magnificu
esse quod habundat libalem
na ut mmtis pmtis magnificu
e q pfecto et qnd ornatus li
beralitat sit magnimitas e
q pfecto et qnd ornatus omi n
id est est magnificu sit re

qui in magnis sumis opibus fa
cit decentis sumptus si facit
decentes sumptus est esse liba
lem. facit magnos decentes
sumptus quod facit magnificu
est esse magnu libaliter. Sed
prietat magnifica est ab equa
li sumpta facit opus magnifi
cum parum est qd qd pmtis
dmit qut parat mmo ut
dicebatur p modico multum
pmtis magnificu ut dms
no est aue de ratione ab eq
li sumptu facit opus magis
magnificu qd no pat decenti
bus sumptibus teneat am
anoru plus expende m dno
negocio q libaliter id qd pmtis
mitur anarum aquas decen
tes expensas substat si modi
ca sint et parum valent ideo
opus ubi multu expendit inde
cent facit. Quare ab equali
sumptu id est aliis modis liba
lis vel magnificu facit decen
tus opus qd pmtis vel aua
rus has aut petates debe
meste regibus et principibus
vide non est difficile pmtis
maxime debent esse scientes
et cognoscentes qm sumptus
quibus opibus decant ad eas
aut maxime petat facit ma
gnas largitas et excellentes

sump
debet
debet
et ad
et pmt
ut pmt
nath
gmae
te lare
pmtis
magn
et dms
est an
et mag
pende
phope
facit
q qm
is d
libal
ca d
fa pmt
pmt
m d
est m
pmt
id est
et gl
est m
pmt
habe

sumptus boni quod magis
debet bonum intendere qui totum
debet regnum in bonum dirigere sic
et ad eos spectat delectabiliter
et p[ro]p[ri]e sumptus facere magis
ut sup[er] dictabatur q[uod] modicus
naturalis contenta est iocose p[er]
innocentem nisi ex eis fiant debi-
te largitio et decet sumptus
p[ro]p[ri]o igitur reges et p[ri]ncipes
magis habundant facultatibus
et duntaxat tanto magis decet
eos ampliores rebus facere
et magis delectari et p[ro]p[ri]e ex-
pendere decet et reges et
p[ri]ncipes magis intendere quod
faciat excellentia op[er]um duntaxat
p[er] quod p[er]ant munus et exen-
tis op[er]is et eos excellentes et
libales et p[er] facit magnifi-
ca duntaxat p[er] p[ro]p[ri]etates magni-
fici p[er]sumptus et p[er]fectus decet
ut reges habeat et p[ri]ncipes
in eis et in eis et non quilibet possit
esse magnificus q[uod] non quilibet
p[er] facit magnos sumptus p[er] ut
ibi et tales et esse nobiles
et gloriosos et nate quibus rex
est nobilior alijs tanto decet i-
psi magis posse magnifica et
habeat p[ro]p[ri]etates magnifici

Bonorum ex-
teriorum ut
supra dicta
hinc quedam p[er]
utilia ut pecunie et vtiliter quicquid
p[er] mensurari minimis que
ad v[er]um bonum honesta omni-
modi s[un]t honores p[er] igitur
ita bona vtilia est duplex vna
vna respiciens magnos sumptus
ut magnificencia et alia que re-
spicit modicos ut liberalitas
Sic ita vna bona honesta est
duplex et vna que respi-
cit magnos honores ut mag-
nimitas et alia que respicit
modicos que com[m]uniter no[n] p[er]
dici honoris amatoria In ma-
gnis aut honoribus quis se p[er]
habeat tripliciter vna quidam in ta-
libus desunt ut pusillanimes
quidam v[er]o sup[er] habundat ut p[er]
sumptuosus quidam aut se habet
ut decet ut magnimim[us] quidam
enim a quibus aptos ad magna po-
tentes magna et audia et
quidam aut pusillanimitate du-
cti retrahunt se ab huiusmodi dictis
magis tales go in talibus defici-
unt sed quidam eas in talibus
sup[er] habundat ingentes se in
aliqua que ample digne no[n]
p[er] quos p[er] vocat daimotes
et firmos et videntes Nos aut

Magnanimitas q̄ media est int̄
pusillanimitate et p̄sumptuositate
nō est se habet ad ordinis ope
rationis que digne p̄t agere ut
pusillanimitas ne se ingent ad
ea que digne complecti nō p̄t
ut p̄sumptuositas d̄nare ma
nifeste p̄t quid sit magnanimi
tas nō sicut liberalitas q̄ est me
dia int̄ auariciam et prodigali
tatem iō est virtus q̄ reprimet
auariciam et moderabit prodigali
tatem sic magnanimitas q̄ est
media int̄ pusillanimitatem
et p̄sumptuositatem est virtus q̄ reprimet
pusillanimitatem et mo
derabit p̄sumptuositatem. Et ideo
quid sit magnanimitas de
m̄ patet ad que h̄c esse videt̄
aut p̄t in eis velle ma
gnanimitate esse ad honores ad
diuitias et principatus et velle
ad omnia fortuna et infortuna
nō t̄n est eaq̄ principatus ad ista
ad ista nō magnanimitas p̄t
est ad honores et nō ad hono
res quoslibet sed ad honores ma
iores. ex consequenti aut̄ est ad
diuitias et principatus et ad
fortuna et infortuna nam
in p̄t int̄ bona et mala ma
ximū est honor diuitie est
et principatus et alia et bona
et nō sūt tantū bonū sicut
et p̄t in bonis et malis

Hc ordinat ut ostendatur q̄
sicut q̄ dicitur de for
titudine q̄ p̄t erat ad p̄t
belliā q̄ illa sunt difficilia
et q̄t aut erat ad p̄t ad
ita q̄ fortis et in aliis p̄t
decent se habet sic magnanimi
tas p̄t est ad honores tanq̄
ad maxima bona et bona
et q̄t ad diuitias et
principatus et ad alia et bona
ita magnanimitas decent se
habet in possidendo diuitias et
principatus et in tollerando in
fortuna et infortuna. Magna
est q̄ sicut bonus qui magis
decent si est honoratus
vel si magna ei fortuna oc
curret nō et tollit. Si aut
inhonoratur et magna infor
tuna veniat sup̄ p̄t nō dei
ctur in quali est statu nō
ut magnanimitas se decent habe
ad pusillanimitate est p̄t
vestire fortunas ferre. Ideo
Andronicus p̄t aut opa
pusillanimitatis esse que neq̄
honorem neq̄ inhonorem
neq̄ bona fortuna neq̄ in
fortuna possunt ferre. Sed
honoratus q̄ int̄meste et
parū bene fortunatus tolli
Ostendit quid sit magnanimitas

et ea que habet esse restat
ostende quod non potest pessimus
magnanimos facere. Int cetera
autem que nos ad magnanimitatem
ducunt. est parum asperum et
terrore bona quodque sunt illa
sine sunt honores sine prius
patris sine diuitie sine quibus
homo modi alia bona dicitur
est enim pusillanimitate nescit
fortunas ferre sed et modico
fortuno cecidit. ex infortuno
vero deprimi. magnanimo quid non
sit. sed ut dicebatur nomen for
tunas ferre et in quolibet statu
se se decenter habere causa ad
quod quis nescit fortunas
ferre quod quia nimis asperat
extiora. ideo quod aliquid de his
bonis acquirunt videbunt et tunc
acquirunt et intumescent. Quod
vero aliquid de eis perdidit vide
bit et totum perdidisse et ducit ana
re si aspiciamus opera virtutum
et non aspiciamus exteriora bona
nisi inquantum sunt organa ad
virtutes sicut arma magnanimi
et strenui fortunas ferre videt
si augetur in diuitiis et
in effluentibus bonis non extolle
mur sed non reputemus talia
esse simpliciter maxima bona et
si contingat nos infortunari de
ea. Decenter tolledimus ad hoc
multum reputemus ipsa

Propter autem
plures in eth
militas pro
tates magni
cunctas inuare possimus. Sed
quas regat et principes habe
debent ut sit prima pietas ma
gnimi bene se habere ad pietatem
bene autem se habere ad ea est
non esse amatores periculorum
ne se exponant pro paruis pe
riculis sine per magis. nisi pro
his ex quibus per consurgat ma
gna utilitas. ad ad se se expo
nit periculis adeo debet esse co
stantis in suis negotiis. ut et
si viderit expedire non parcat
vita ut ait plures in eth. Pro
competit magnimo bene se habere
ad retribuentes magna enim parum
aspiciatur exteriora et multum asp
ciatur opera virtutum. propter quod quod
esse plurimum retributus est facit
opera virtutum. bene enim magnimo
esse plurimum retributus ut dicit
in eth. Item spectat ad ipsum
esse paucorum operum. Dicitur enim
magnanimus esse ad magna ut
ad ea ex quibus consurgit per ma
gnum honores. talia non multis
occurrunt ideo deest magni et
paucorum operum. Item dicitur

magnitudinem esse aptum. ut sit rei
dignus et sit manifestus odor et
amator et magis curare de vite
q[uam] de opione ut p[er] vlt[er] 30 est
Quinto spectat ad magnanimum
ut no[n] sit ei curae quod laudetur
nec q[uod] alij vituperentur nam
cum talia m[en]te eximia bona co
p[er]tent ipse no[n] multu[m] curat de
eis q[uod] ut dicebat modicu[m] ap
ciatur eximia bona p[ro]spectat
ad ip[su]m no[n] esse plangu[m] neq[ue]
destrat[ur] et maxime no[n] debet
esse talis vlt[er] eximioru[m] bonoru[m]
Qui eni[m] congre[n]itur de cetero
h[uius] bonis no[n] alio destratur ut
ea acquirit quodammodo p[er]filla
minu[m] est q[uod] minime apparuit ex
teriora bona dicente seneca
q[uod] n[on] carnis emitur q[uod] quod p[er]
labris compatur. has al[ia] p[er]ta
tes narratas a p[ro]p[ri]o si bene in
telligantur Debet habere reges
et principes Debet eni[m] reges
no[n] se exponere p[ro] quib[us]cu[m]q[ue] p[er]icu
lis nisi p[ro] negotijs arduis ut
p[ro] defensione fidei no[n] p[er] tunc
regni si v[er]o occurrat casus adeo
arduus q[uod] rex sua gente n[on]
et f[aci]l[ite]r debeat exponere p[er]icu
lis. ita debet esse constans et ma
gnanimus ut p[ro] bono dimisso
et comu[n]i patis sit vita exponere
Secundo Debet reges et principes
esse plurimu[m] retributivos. q[uod]
q[ui]nto sunt in alio[m] tradu[m] q[uod] alij
ut dicitur p[er] seneca

alij tanto in opibus stant atq[ue]
retribuunt m[en]tib[us] Debet alios su
pare Tercio Debet eos esse pau
com[un]es opatimos negora eni[m] ar
dua pauca sunt vlt[er] alio vlt[er]
no[n] aut Debet reges p[ri]ncipes
omnia negotia q[ui]ntu[m]q[ue] modica
expedire p[er] seipsos. nec Debet
eos om[n]i opatimos esse. sed ut
possint liberius nitende expedi
com[un]i magnos negotioru[m] que s[un]t
pauca Debet alia m[en]ta ne
goria alios admittit que s[un]t
multa. Quarto Debet eos esse
aptos et esse vlt[er] ad s[un]t ve
gula alios quia obliquari et
falsificari no[n] debet Debet.
Debet et eos esse manifestos
oditores et amatores ut ma
nifeste odiant vicia. p[er]sequantur
males et no[n] p[er]mittant males
vlt[er] vlt[er] et apte diligunt bonos
et horrent eos q[uod] h[uius] no[n] maxime
inducunt totu[m] p[ro]p[ri]u[m] sibi commissu[m]
ut sit iust[us] et vlt[er]osus. Quinto De
bet reges et p[ri]ncipes no[n] curare
ut laudentur ab hominib[us] nam
positi in dignitatibus multos h[ab]ent
adulatores et loquaces eis p[er]la
na Si aut talibus adulatori
bus cedant contingit eos no[n]
agere in legem et iustitiam sed in
passio[n]em et voluntate. tanto igit[ur]
reges et p[ri]ncipes et vlt[er] om[n]i
gentes in dignitatibus minus
debent curare de laude homin[um]

quinto p[er]
eos la
vlt[er]os
ruper
tes m
clabitu
gmina
eos est
catu[m]
om[n]i q
p[er]ta
bus q
mimos

T
q[ui]nto d
en[im] al
viden
suo
ambu
tes de
igitur
est la
pale
non m
qua
debet
no[n] q
nem
vlt[er]os

quoniam plures sunt adulatoribus qui
eos laudando conantur eos per
verti. Scito quia reges et prin-
cipes debent sibi esse sufficien-
tes in exterioribus bonis ut de
clabatur in libro ubi agitur de
gimine regni igitur non de-
bet eos esse plurimos neque de-
catmos pro exterioribus bonis
quia pro assignatis pretiis com-
petere debent regibus et principi-
bus quare debet eos esse magna-
nimos

Amaiores alii
vituperantur
alii vero lauda-
tur ut videtur
quod ethicorum Insuperamus
enim ducem si quos duces
videmus non curare de honore
suo Rursus qui vituperamus
ambrosius laudat non curan-
tes de honore suo curare
igitur de honore suo pro vno
est laudale et alio modo vitu-
pale non curare de honore quod
non vult facere opera honore di-
gna est vitupale nobis
debet esse curare de honore
non quod singuli ambrosius ne quod si-
nem in vno ponamus in hono-
ribus sed quod agamus opera honore

Digna opera ad honorem digna
duplex considerari possunt vel
ut sunt proportionata nobis vel
ut sunt digna magno honore
Sicut enim ad sumptus due sunt
virtutes una liberalitas que re-
spicit sumptus ut sunt mediocres
et ut sunt proportionati nobis
et magnificencia que respicit
sumptus ut sunt magni et ut or-
dinatur ad opera magna sic
etiam honores est duplex unus
que respicit honores mediocres
et ut sunt proportionati nobis
et huiusmodi de honore amabilia
Alia est que respicit magnos
honores ut magnanimitas ea-
dem quoque opera possunt esse alias
virtutes et magnanimitatis nam
agens opera virtutis et agere dicitur
pugna si hoc facit quod delectatur
in talibus actibus fortis est si
vero hoc agat quod talia opera sunt
magnos honores digna magni
est Sic et si agat opera castitatis
quod delectatur in eis castus et
temperatus est si si hoc agat quod
sunt magno honore digna
magnanimus est Ideo pro
matia magnanimitatis non sunt
pericula bellica sed talia sunt
matia fortitudinis ne delectetur
filiis suis in talibus
filiis suis in talibus

¶ ut si agant opera honore
digna. bene dictum est quod deus
eos esse magnimos et hono-
ris amatores

Prius in-
ter semgen-
tem honori-
bus non appellat magnimorum
sed temperatum. Sed ergo habet
temperatum in honore sita
quod hinc similitudine. Quia illa
de qua loquitur per quod appellat
honoris amatum. quod tendit in
mediocres ut videtur. quedam
similitudo dicitur per se. sicut di-
cimus quedam subiecta in se
quod non eis magnus est ho-
noris amatum. sed eis mag-
ficus est liberalis. hinc si hinc
amatum est. quod similitudo est
magnimorum est. hinc. quod
videtur esse oppositum in adiecto
quod hinc alios videtur. ma-
gnimorum videtur ut de in eth. ad
depricat. Sed ergo si per omnes
magnimorum non est hinc. non
deesse. principibus videtur
in docum. docum. ad
eos esse sine virtutibus. cum
virtutes sine similitudine esse non

¶ Ad plenam ergo delectationem
vitae ostendendum est quod sine
similitudine non esse per magnimorum
magnimorum at et similitudo
et hinc virtutes morales et
hinc etiam animi passiones. Intantum
ergo dicitur virtutes sunt bonum
in se quod moderat passiones
magnimorum ne deviamus a bono bonum
Sed quod passiones nos deviant fa-
cimus a bono bonum dicitur per se
tunc ut supra dicebatur. Imo
per passiones nos inclinat ad
id quod vult. Sed per ut nos
revertuntur ab eo quod vult dicitur
etiam ad passiones nos incli-
nant ad aliquid quod est contra vult
indigemus virtute retrahente
ut per in temperantia per quam re-
trahimus a delectatione per se
Sed vult passiones nos revertuntur
ab eo quod vult dicitur non indi-
gemus virtute revertente. sed magis
impellente ut per de fortuna
dicitur que magis impellit nos
ad pericula bellica quod nos re-
trahit ab illis. videtur ergo reverti et
impelle sunt quodammodo oppo-
sita et formaliter differant
ergo per et per non est eadem
virtus retrahens et impellens
ne est eadem virtus per modo
vult passiones impellentes nos
ad ea quod vult et vult
licet

Inde est igitur qd si vnu et
idem alit et alit acceptu nos
retrahit et impellit orbat ad
idem dare duas stutes vna
retrahentem et alia impelle
tem Quidam ad q magna
mimitas esse hnd ea magnos ho
nores. Magnis aut honor
quodam hnd est magnu bonu
Magnu aut bonu vñ quia ma
gnu est nos retrahit ne prose
quamur illud vñ difficulta
te pnt vñ bonu est nos al
liat ut tendamus in vñ goe
ta magnos hoies et ea mag
bona dupl contrahit peccare so
si vñ qd vñ dicitur psequimur ear
quid bona sunt zo si infra qd
vñ dicitur retraham nos ab ill
eo q ardua et difficilia sunt
Quia ea talia dupli stute
indigema vna impellente
nos ne retrahant pñ difficulta
tem et est magnimmitas et da
retrahente nos ne vñ vñ tenda
ma in illa vñ bonitatis et h
et humilitas. Dis em magna
humilis est na cu impale sit
esse magnitud no ente bonu
ut pbat phus in Est nulla
ad bona sit q si vñ qd vñ
dicitur prosequim hoies ad ma
gnamimitas impellat nos in
magna ne retrahant vñ diffi
cultas opz pñ sit anxia

humilis ne vñ quid vñ dicitur
in eam tendamus qd vñ boni
tatis alit em est magnia vi
tutis. Tende igitur in magni
honores et ad magna bona
esse pñ a magnimmitate et
ab humilitate. no hñ in vñ
eamdem na pnt tendendam
magna bona vñ retrahit vñ
difficultatis summa magnimmi
tas pnt ea hñ psequimur vñ
qd vñ dicitur vñ bonitatis su
ma humilis. Differt go mag
nimmitas ab humilitate in do
bus pñ q magnimmitas ut
magnu pñ impellit et ex
sequi retrahit ideo magnimmitas
dr alios despicit no q alios
vñ despicit hñ qd est tñ
cordis etc impellitur a vñ
ut potius despiciat opa et vñ
hñ qd velit pñ despicere
ab opibus vñ despicit hñ
a vñ pñ retrahit et qñ in
pellit ideo humilis est alios
tendi q vñ despicit pñ despe
ritus in rebus licitis et honestis
alios tendit. Secundo dñ
hñ ab illa q magnimmitas pñ
moderat despicit ne aqñ
vñ difficultatis desperet te
tendo in opa magnihonore
digna. Humilitas vñ pñ
moderat ipsa pñ ne aqñ
nimis sperans despicit vñ
psequatur honores magnos

Est igitur
humilis
quod ma
matrua
moderata
nones ma
in honore
militat
qd med
tñ sit
dñte ill
quens
hñ an
pñ
nos in n
pñ
loq pñ
dem ad
pñ loq
tendit
magnu
humili
tallent

differe
vñ re
at et m
equi p
n ony
ad ma

Erat igitur omnis magnanimus
 humilis nisi quod dicitur est idem
 quod mediocritas est honoris a
 matma. quod ille de humilis quod
 moderatus spiritum adipiscendi ho
 nores magnos moderatus tenet
 in honores illos vtrum autem hu
 militas sit idem simpliciter quod dili
 gens mediocritas honoris ut v
 trum sit simpliciter prout idem cum
 ante illa qua prius distin
 guens a magnitudine appellat
 honoris amatum. non est prout
 simpliciter sed si configit
 nos in moralibus vltima ex
 pone ostendens virtute de qua
 loquitur prius non esse prout nos
 idem ad humilitatem quod illa de
 qua loquitur per que ut dicitur est
 tendit in mediocritas honores
 magis est in appetitu spiritus
 humilitas vero magis est in
 intellectu

Satis est per
 habitum mai
 festum humilitate
 a magnitudine

differre nam licet una et eadem
 virtus recipiat superabundantiam
 et moderatam deinde modum
 eque prout in duo eadem virtu
 ti competere prout. Spectat igitur
 ad magnitudinem recipere de qua

et ne deperit in rebus arduis
 et potest ad ipsam moderare spiritum
 ne ultra quod non dicitur tandem
 in illa non est prout operatur
 vtrumque nam ad magnitudinem sit te
 de in magna magnitudinis est
 virtus impellens in magis quod retra
 hens nos ab illis principalibus
 ergo magnitudinis recipit deperit
 ne retrahant ab arduis et prout
 sequenti moderat spiritum ne prout
 tendamus in illa humilitas ergo
 contrario se habet ut super diffinitus
 dicebatur. Quare ad diffinita sit
 et virtus ab illa videndum est quod
 sit humilitas virtus. Sciendum igitur
 quod sicut et a magnitudine contrahit
 habundantiam et deficit sic et et a
 humilitate habet esse nam ut patet
 ex dictis magnanimitas est virtus
 nos impellens ne timeamus difficul
 tatis retrahantur ut non prosequantur
 opera magno honore digna. quod
 igitur in hoc ad prout superabundantiam
 ut presumptuosius prosequentes ma
 gis ardua quod debeant. Quidam
 vero deficient ut pusillanimes to
 magnanimitas est media inter
 presumptiones et pusillanimitates
 tunc ergo ex dictis patet quod humi
 litas est virtus nos retrahens ne vo
 ne hominibus et delectationibus quod
 est in rebus honorificis prosequi
 mur ea ultra quod non debet in
 hoc igitur et prout

ut superbi proferantur homines et
excellencias ultra quod debeat
Aliqui vero desunt quod se deiciunt
ultra quod debeat ut illi qui
ne querunt opera honore digna
ne honores quod non est humilitas
sed magis est vilitatis et miserie
Erit igitur humilitas media inter
superbiam et deiectionem sicut ma
gnitudo est media inter presumptum
et pusillanimitatem. **V**iso quod
est humilitas delectum patet quia
que habet esse intendit enim humi
lis reprimere superbiam et moderare
deiectionem. Erit ergo humilitas inter
superbiam et deiectionem. Non tam
est inter haec ex parte nam humi
lis propter intendit reprimere superbi
am ex parte vero moderare deie
ctionem. Est igitur nobile hoc autem
dendum quod ad hoc sit magis re
ferentur quod impellentur propter oppo
sitionem habundantiae per quam impelluntur
et ex parte defectum per quem retrahuntur.
Sed ad magnitudinem ma
gis est virtus impellens quam recha
bens e contrario se habet quod tunc propter ap
ponitur defectum per quem retrahi
mur. Ex consequenti vero opponitur
excellencie per quam impelluntur
magnitudinis ergo quod est virtus im
pellens in audacia bona magis
opponitur pusillanimitati que
est defectus non retrahens a talibus
bonis quod virtus non est delectus

nos impellens in illa. **R**espon
ditur militas e contrario quod est virtus re
ferentur ne ultra virtus proferatur
excellencias et honores principa
libus opponitur superbie que si
prehabundat in talibus. **C**onsequenter
igitur vero contrariatur deiectioni
in agendo enim opera honorandi
quia non solum contingit peccare
re presumptum sed et deiectionem
nam si quis ultra quod finis sta
tus eligat sit vici et notat
se deiectionem vero esset vilis seu
deiectus ut bestia quod suum sta
tum non cognoscit. Vel et est
superbus et iactator nam Equus
et hic querunt excellencias et
iactant deiectionem se ultra
quod deiectionem **V**nde plus quod est
quidam gentes grecas latomieses
se iactantes et superbos appellat
qui ultra quod eorum status regunt
vilibus induebantur credentes et
hoc in quidam honore et in quidam
excellencias consurgere unde
ibidem scribitur quod superbia
et inde defectus est quod iactantem
Viso quod est humilitas inter haec
est humilitas quod propter est inter re
pressionem superbie et ex parte inter
moderatum deiectionis. Restat
videre quod deest reges et principes
esse humiles quod duplici ma
nere probare possumus. Prima similitudo
ex parte magnitudinis et a vero et

parte
batur a
gmina
et magis
liber
et princip
et est
et reg
gna n
ut de
tunc h
felicit
na hon
delect
honore
ut offe
excell
miles
na su
lenia
rimu
vires q
mines
to pro
no ten
delect
et nlt
tes se
no val
choant
opes
ne qu
bona
et do
tator

parte operum fiendorum. Dicitur
enim fuisse quod non esset re ma-
gnum nisi esset bonus et humilis
quod magnitudo est amplexu humi-
litas. Quare si decet reges
et principes esse magnimos de-
bet eos esse humiles. Debent
enim reges sic quod opera huiusmodi
gratia non habent quod dicitur sed
ut decet eorum status. quod fa-
ciunt humiles. sic quod tunc suam
felicitatem non ponant in excellen-
tia honoris quod faciunt superbi.
Debent enim agere opera bona et
honore digna boni gratia et non
ut ostendant se ut videantur
excellere. 2o decet eos esse hu-
miles ratione operum fiendorum
nam superbi quibus sua excel-
lencia ultra quam debeat ut plu-
rimum tendit ad ea que proprias
virtutes excellunt. Ideo decet ho-
mines esse humiles ut consideren-
to proprio defectu non propria facultate
non tendant in ardua ultra quam
debeant ut plurimum enim superbi
et ultra vult excellencia quatenus
se et alios exponunt pericul-
lo valentes adimplere quod in-
choant. tanto ergo reges et prin-
cipes debent a se superbiam remo-
vere quanto periculosius est pericula contra
bona periculis exponere superbi
enim dominum ut plurimum pericu-
lator efficiuntur propter hoc

ostendit deinde
nimis de vitiis
tibus respiciat
tibus etiora
bona et ordinem quod reges et
principes decet ornare virtutibus
illis. restat dicere de mansuetu-
dine. que respicit etiora ma-
la. Dicebatur enim supra quod cum
quidam contingit petere et bene
agere vel contingit habundare
et deficiat opus igitur dare aliquod
virtute per quam dirigant ad bene
agendum reprimere defectum et mo-
derante superfluitatem. In vindi-
cando autem etiora mala ab ali-
is fita. vel quidam superhabun-
dant ut vindiandi nimis stude-
tes vindictam. nam et hoc via per-
uenit quod petimus vindictam. Et
enim propter mala aliqua illata vin-
dictam aut per vim bonorum appetit dum
hoc vehementer appetit accenditur
eius sanguis contra eorum quo accen-
so irascitur. Quod ergo sunt iras-
cibiles et superhabundant in capi-
endo vindictam. Quod vero sunt
irascibiles omnes iniuria dis-
simulantes quorum neutrum
bonum est. nam cum irascitur

et de quolibet vincta expetere
quod facit vincti vinctum
est. **A**musus multus vincti et multo
mo velle aqua puniti non est
laudale. quod est age per ordinem
vincti vincti dicitur puniti
aquas esse fiendas. et per est i
vinctum cui debet et quid et quod
mo vincti omni loco et tempore
est vincti opus. **E**uare si in
passionibus ne et in apertendo
puniti et vincta colligit
suphabundat et deficit. or ibi
dare vincti aqua reprimetur
suphabundat et moderante
defectus. **H** autem est mansuetudo
pati igitur quid est mansuetudo
quod sit fortitudo est mea me
mores et audaciae sic mansue
tudo est media me vincta per qua
cupimus vincta et misericordi
litate per quod eodem puniti
mala nobis illata. **I**lle est
mitis qui ne de vincta
vincta ne vincta deficiat.
a puniti quod nullo mo velit
puniti alios si est eodem
et puniti in ordine vincti
Euare sicut fortitudo reprimet
timores et moderat audacias
sic mansuetudo reprimet vincta
et moderat vincta.

in patz ita que habz esse est
et ut dcm est ita uas et ita
oppositu ue et ita inuasi-
litate. pñs hñ est ita uas
mansuetudo est pñ et pmo
intendit respñe uas et qñ
aut intendit moderare passi-
ones oppositas ue qñ est ra-
tionale nobis ut ex malis no-
bis illatis appetamq pñm
et pñdicta Ruytus qñ malu
qñ uñ pñ eē modicu qñ nobis
videat esse mltu no pñdñt
mclmānt ut relinq pñm
infentes nobis aqñ mala pñ
et modu mō nāle ē nobis a-
pete pñmñ vñ condignu
vñ qñ malu nobis illatu vi-
detur nobis magis esse qñ sit
muriatores nobis pñ pñm
ze nolumq qñ sint pñmendi
Difficile est qñ vñ respñe
uas et no appetē pñmñones
rimari vñ qñ vñ dictat
ples qñ peccat in appetendo pñ
panci vñ delinquunt in appetē
do miq. pñ qñod si itus est
ita bonu et difficile masue-
tudo pñt opponit ue et mte-
dit uas respñe ex qñ aut
opponit in uasibilitati et in-
tendit eā moderare. quod qñ
non designat si est vñ
nouē considēma mansuetudo

noia
aut de
per ce
difficili
me mid
princeps
is magis
et inter
q lingu
alios h
de sapie
titu p
p alias
putatim
Si igit
gula p
qui de
fora v
esse vel
et ut
ind p
etc et
et nullo
q sua
punitio
minet
liond
set. m
p odni
te p
selid e
mos a
q p
lud m

norat temperamentum ne
aut debeat Reges et prin
ces esse mansuetos ostende non
difficile nam cum ira putat
non modicum non debeat reges et
principes esse iracundos cum me
re maxime vige debeat ira
et intellecta. Sicut enim videtur
quod lingua infecta per colendum
alios honores non recte iudicat
de saporibus sic infecto ape
titi per immoderatam iram vel
per alias immoderatas passiones
putat utrum iudicium rationis
Si igitur modum est re
gula puti et obliquari. ver
qui debet esse quod spectat et
fora vniendi et qui debet
esse iuxta agendum modum
est ut sit iudicium ne per
ind puerat et obliquari
etc et si nullos est iustitiam
et nullo modo mouetur ad pun
di faciendam iudicet est quod si
punitiones non fiunt in regno ho
mines fiunt minores a
liorum et potius digne non pos
set. nulla igitur debet nasci
per odium ne debet punitiones ape
te per odium sed per amorem et
scilicet est nascendum et sunt pu
nitiones appetende Appetenda est
est punitiones per amorem et ze
lud iusticie vel per amorem rei

publice quod si ea res pura dua
re non possit curare si quis ita
tunc est iustis quod ponat vellet
iusticiam perire quod vniendi re
postea vniendi non esset. tanto
magis debet reges et principes
moueri ad punitiones faciendam qu
to magis ad ipsos spectat esse
custodes iusticie et obsequatores
reipublice. Quare si reges non
debet esse iudicis et debet mo
ueri in ordinem rationis ut fiant
punitiones et vniendi cum hoc fa
ciat mansuetudo debet esse ma
suetos esse

Ut postulat
pud negotium
sufficienti dui
ma de virtutibus
respicientibus bona in se et
de respicientibus exteriora ma
la. Restat dicere de virtutibus re
spicientibus bona exteriora ut
comitatus cum aliis comitatus
aut cum aliis vitiis et opibus vitiis
aut et opera in quibus cum aliis
comitatus ad tria nobis defi
nunt. primum ad amicitiam
et virtutem et ad iocundas delecta
tiones. Quia primum vitiis et opibus
delectat.

honorando eos et recipiendos
os ut debet summa amicitiales
et affabiles. Unde go e alinda
amicabilitas sine affabilitas de
qua h' intendimus determinare
nisi recte consan ad hominibus
et ordinare opa et vba nostr
ad debita consan. Sed v
et mala opa desinunt nobis ad
utilitatem q' p ea inducam' qua
les summa. Quibus em de qua
h' determinare intendimus. Unde
aliud est n' q' ho no sit iacta
tor q' de se vbi no factis ma
iora ostendat q' sit. ne sit de
risor et despector ut opibus a
vbi vltim q' no iudat se con
temptibilem ostendat. sed sit a
ptus et verax ut talem se o
stendat qualis sit. Tercio vba
et opa ordinari possunt ad co
sas delectabiles ut ho sit debi
te iocundus igitur ut supra di
cebatur iocunda et opa in qm
bus cum alijs conuivamus hi
esse triplex vbius v' amabi
litas que alio nomine affabilis
dici potest. vbius que opavitas
inducatur. et debita iocundi
tas quod phus eutropelid vo
cat. conuivendo igitur ad aie
si huius consan volumus debemus
esse debite iocundi veraces
et amicitiales. De quibus di
ctum est dicendum. Sed primo
de amicitia. Videmus

em q' conuivendo ad alijs ad
suphabundat q' se nimis oste
dunt amicitiales. magis sunt
blanditores et placidi. huius a
deo se ostendunt comicales et
sociales q' nullum contristere ve
lunt si oia dicta et facta alios
laudent. Aliqui v' ego ab
hac consan nimis defici
unt sunt em distoli et agre
sses no valentes ad alijs co
versari vtriusq' aut a consane de
ficiunt q' nec unus debet se
tantum ostendere socialem alijs
ut et videatur placidus et
blanditor. no debet se huius a so
cietate retrahere ut videatur
distolus et agressus et litigio
sus. Unde igitur vbius sit quod
dam modum in se habet et
diminuit modum huius
ita quod contingit habundare
et deficere. or dare a quod huius
reprimere suphabundantiam et
moderante desitit. huius di
ctum est amicitia sine affa
bilitate. Unde em e alind affa
bilitas ut est huius q' medio
m' se habet in consan huius
ut no suphabundantia in huius
consan quod facit blandito
res no desitit quod quod fa
ciunt litigiosi et distoli. Quiso
quid est amicitia ut huius
de ea loquitur q' est vbius reprimi

manus
blandi
cto est
que huius
h' a
vbius
est ad
vbius p
m huius
re vbius
vbius
dicitur q'
vbius
os huius
re debet
affabili
debent
q' huius
h' p
ut m re
dignita
vbius se
m p huius
vbius
q' de re
re p huius
h' huius
vbius
dicitur
vbius
est m
modum
vbius huius
reputa
vbius
si vbius

mens litigia et moderans
blanditibus uti et pho 10 et
eto ethi delemi apare pē aā
que hē esse qd est aā opa et
vba ut ordinatum ad debita
conuersationē in vita si em ho
est ad nā sociale ut pū p
pūno politic qd aā vba et opa
in sūis conuēnt ad alios da
re vīte aqna p qua debite
conferuntur dūare ad vīta d
dūtet qd rā dūstā psonarū
dūstmode sit conuersandū lig
os hōs volentes vīte politi
te debeant esse amīcābles et
affabiles. nō m̄ os eod mō
debent esse amīcābles nā
qz nimia familiaritas cōten
tū parit reges et pīncipes
ut in reuerēcia habeantur et ne
dignitas regia vilescat manu
rūm se habē debent qd alii
vī pīus qūto politic dādo
cōtēlas regū et pīncipū ut
qz dēret reges et pīncipes aq
zē psonas reuerēdas ne cōtē
tibiles habeantur sū in sup
cōne abond et in aliis vīta vō
dūtat ut in dūstāte psonū
dūstmode fiat. qz aqne nā
essē multus infirmo qui essē
modicus sano sic et in cōsa
cōne hōm aqna familiaritas
reputatur regi ad vīte et
dū ex hīc amīcābilis essē qd
si vīa aqna alia cōmēpna

nō plus de familiaritate p
traheret reputaret ei ad vi
cū nō ad vīte et nō dūce
tur amīcābilis sed sūstēstis

Sicut aā
conferunt
in vita
congruit
superbia
dare et defice ut supra ostē
debat ut sic aā vīte congruit
superbia dāre et defice vīte
em in quādā equatione cōst
sit dūm go plus dūat quā
sit a vīte recedit vīte sup
habundantie dūm vō que p
negat et mōta cōstetut a
vīte recedit vīte defectus
dūare ad mōdā pū sū su
gūendū ut dū qūto ethi pū
nō sūnt vāces nec apti nec
ostendūt se tales qūto sūnt rep
hensiles dūstū. dūm dūem
mentū est nō esse aptū et nō
ostendē se talem quālis est
Ab hac igit vīte p qua qd
reddū se veracē et manifestū
dūm dēviant psuperbia dū
nā ostendentes de se dūis nō
fētis maiora qd sūnt et tales
vocantur

Ad ab hac virtute declinant
et defectum fringentes de se
quia si vilia que in ipso non
sunt vel negantes defectus a
hac que in eis sunt. quos pr
vocat Eirones et invidiosos et
despectores. Quia ergo dare de
virtute modum per quem modum
tunc similitudo et repugnatio su
perflua. Et ad omni nomine virtus
multipatur. Patet igitur quod
est virtus. quod est virtus mode
rans despectum et repugnans ia
ctantiam. Viso quid est ve
ritas restat vide re que huius
esse. Non licet affirmare
se esse quod non est vel negare
esse quod est sit metiri. In non
dicitur tamen quod est absque men
sura si per voluntas ergo esse
verum non debet de se fringere
bonitatem quod non sit. nec debet
concedere in se esse malitiam quod
sibi melle non credit. Quod si opus
quod de se dicat totam bonitatem
quod sibi melle cognoscit. quod licet
non mentiri debeat quod in se
et ubique quod est. Virtus est di
cenda quod locus et tempus in di
cenda tamen tamen possit. Veritate
tamen. Est igitur virtus ad repugnans
sibi iactantiam et ita mode
rans despectum. Non est ita
ad primum si per licet virtus oppos
tione et intendit iactan
tiam et ita aut op

bonitatem despectum et intendit
despectum moderare. Ideo pr
etiam est. Itaque de veritate aut
quod declinat ad magis et de sedi
et modum quod sunt est opus
prudens. Spectat igitur
ad veritatem nullo modo de se
dicitur quod sunt quod multi faci
unt. concedunt enim ad primum de se
magis bonitatem. ad illas
careant et primum amicus
et notis magna bona et ma
gna auxilia de quibus mo
dum dicitur in opere mylar. Huius
modum per esse iactantes et alii
non aptos et videntes nullo
in malis. Et de cetero
in plus si magis est declinat
ad magis dicitur in se in modum si
at et non notabiliter recedat a
medio. quod si nobilitas a medio
recedet non minus appareat ve
ritas si deservit. ut si aliquis ad
esse fortis et strenuus. quod co
stat alius quod contra contra bel
lue possit. Si ille de se nobis
concedit non per huius modum et debi
lem bellatorem est in se ergo
sunt quod deservit. loquatur
Inde igitur scriptum est non in
venire et deservit quod aliquis
nobilitas de se modum concedit quod
sunt ad veritatem ergo primum mo
dum huiusmodi deservit et ve
ritatem iactantiam. Quod sunt

in primum
reprimere
Cura ut
magis
dicens
et sit de
rando de
modum afflu
sit in la
modum m
et primum si
dicens
ad primum
cedat primum
modum huius
deservit
vale quod
et semper
declinat
deservit
videtur
in quod primum
per in an
prudens
modum nullo
modum se
semper et
sunt. In
modum na
sunt laud
se de bon
habet com
deservit
deat in
ne huius
ad primum
est. In

h[ic] p[ro]p[ter] ad ip[su]m iactantias
reprimere q[uod] de ip[s]is modeste
ama ut d[icitu]r est in talib[us] est
magis declinad[um] in minimis
dicendo de se minora q[uam] sint
q[uod] sit credend[um] in plus asse
rendo de se maiora possu[n]t
aut assidue duplici[ter] t[em]p[or]e
sic in talib[us] semp[er] est decli
nand[um] in minus p[ro]p[ter] finem
ex p[ar]te sui. Ita ex p[ar]te alioru[m]
omnib[us] est ita ut affiat
ad p[ro]p[ri]u[m] bonu[m] ut semp[er] ip[su]m
cedat plus esse q[uam] sit ideo co
m[un]it h[oc] deap[er]it apud se
descrip[ti]o credentes se plus
vale[re] q[uam] valeat. In narrando
et semp[er] bona p[ro]p[ri]a semp[er] de
clinand[um] est in minus q[uod] est max
debona q[uod] affectu ad p[ro]p[ri]a bo
videntur nobis illa esse maio
ra q[uam] sit. H[ic] at p[ro]p[ri]a talit[er]
p[er] in ante p[ro]p[ri]a ad aut p[ro]
prudens est declinare in minus
na[m] magne prudencie et co
gnoscit seip[su]m et sic q[uod] p[ro]p[ri]a bo
semp[er] estimat in maiora q[uam]
sint. Ita id sint ex p[ar]te ali
oru[m] na[m] no[n] declinat in minus
sunt laudatores sint iactantes
se de bonis que h[ab]ent. Et quia
hos com[un]it honorat laudat[ur]
seip[su]m ideo et ex p[ar]te alioru[m]
deat in talib[us] declinat in minus
ne hos sint alijs onerosi. H[ic]
ad p[ro]p[ri]a tangit p[ar]te in eor[um] et
est. Dicens declinat esse in

52
minus p[ro]p[ter] onerosas et superbia
dantur et ostendit quid est va
tas de qua h[ic] loquimur et ita
que sit esse delem[us] p[ro]p[ter] q[uod] de
reges et principes esse vaces
na[m] declinat nobilit[er] in minus
q[uod] dicentes de se nobilit[er] minora
et viliora q[uam] sint videntur
esse derisores et contempnibiles
excellentes v[er]o in p[ar]te et dice
tes maiora q[uam] sint vident[ur] esse
iactatores et honorosi et na[m]
si deat reges et no[n] contempnibiles
si reuendos et glorio[sa] et ama
biles deat eos no[n] esse iactato
res no[n] derisores si aptos et va
tes no[n] ostendendo no[n] iactando
de se maiora q[uam] sint. no[n] p[ro]mit
tendo alijs maiora q[uam] faciunt
mo[n]o tanto magis deat reges
et principes cane iactantias q[uam]
to plus sint iactantes ip[s]os
ad iactantias et de pluribus
se iactare possent

Credens eni[m] d[icitu]r
q[uod]m o[mn]i d[icitu]r
ut f[aci]t de fin
encia. r[ati]o e[st] ee
ocasi acti no[n]
sic se h[ab]et na[m] otiosu[m] est illud
quod caret debito fine. et p[ro]
go de se e[st] ordina[n]t[ur]

finis non est causa ludus ut si
sit liberalis et honestus et mo-
derata ordinari huius in bonum fi-
nem quod est quodammodo necessarius
in vita. Ideo de isto etiam quod
videtur regibus et ludus quod
necessarius esse in vita sicut
go spiritus corporalis ut auditus et vi-
sus quod laborant in sensando
non ordinant sompnum propter eos
regem. Et est natura sompni
in vita sit quod studendo vel ne-
gociis regni insistendo vel da-
faciendo tunc laboramus ali-
que delectationis iocose si sit mo-
derate et honeste non causa
imponatur curis et laboribus
vitiis. Quia si in talibus quoniam
gatur peccare non bene facit et
ita ipsos iocose dicit dicitur autem
per quod debite nos habeamus ad
ludos. In ipso enim iocose quidam
superhabundat desiderantes o-
mnino risu facit. De quibus dicitur in
omni quod magis conatur risu
facit quod decora dicitur. huius
autem sunt instructiones quos per
apparet holomorphos. plures
enim illi afflat ambus rapa-
cibus cupientibus perda sacrificia
tam in templis gentilibus se-
enim aures ille non audiat. quid
aliquid posset. De illa perda capere
se volentes ois facit risum
et iocose alios ad cachinnu

non curat qualiter possent ca-
pere deinde vel sit alios et ea
tunc in ludum vel cachinnu
huius go superhabundat in lu-
dis. Quia vel ego deservit
et huius vocant duri et agre-
sses. huius autem sunt non su-
stinentes agere ludum ne di-
centes agere videtur modo di-
centibus sunt molesti patet
igitur quod sit iocundus et en-
tropolia. prout est virtus et ut
huius de ea loquimur quod est reprensus
superfluitates ludi et mode-
ras duricias. huius autem
virtus huius esse tam ita mode-
ratur duriciis huius ita reprensus
omne superfluitate. In ludis
non est ego prout quod virtus se-
est prout ita difficilis re-
prensus aut superfluitates ludo
est difficilis quod moderate de-
finit huius enim ipse ludus in
da delectatur amara prout huius
magis inclinant ut seque-
delectationis iocose prout fugi-
amus illas. Unde quid est en-
tropolia sine iocunditas et
ita que huius esse quod prout
est in reprehendo superfluita-
tes ludi. Exsequitur est in
moderando deservit. Restat go
videtur quod reges et principes
debet esse iocundos. Et enim

ex huius
tema v
landanti
um quod
reprehens
non est a
sed quod
adventu
aliquid est
modum a
debet on
superfluit
magis h
principes
principes
iocose d
facit p
esse dur
non de
tunc ut a
ludi am
loquuntur
liberale
sunt reg
moderati
tunc ma
reant p
fancia
prensus
ludus p
et hone
videtur

ex his patet quod semper
tremas vituperantur modum
landantur. hinc ad medi-
um quod est in virtutibus
reprehensibus passio et motus
non est accipiendus in rem
sed quo ad nos nam ut in
cedentibus talis dicebatur
aliquid est superfluum vni quod
modum alit et ego. Si igitur
debet omnis homo reprimere
superfluitatem ludorum multo
magis hoc debet reges et
principes. multo opus reges et
principes adeo moderate uti
iocosis delectationibus quod si hoc
facient persone tunc videntur
esse duri et agraues. non ergo
multum est reges et principes
non debet recreari aliquibus sola-
ciis nisi aliquibus iocosis. sed quod
ludi quibus uti debemus in phi-
losophia multo magis debet esse
liberales et honesti illis de-
bet reges et principes adeo
moderate uti ut se videan-
tur maturos et nullo modo apa-
reant pueros ab ipsa emi-
fancia conaturali videtur esse
pueris delectari iocis. Quia
ludus si non sit moderatus
et honestus aliquam similitudinem
videtur habere amplexum tunc

igitur debet reges et princi-
pes moderate uti delectatio-
nibus ludorum. quanto detesta-
bilis est eos esse pueros am-
plius ut patet ex his et hoc
iocosa delectatio non est iocosa
et ordinatur in bonum finem
quod inposita multis curis qui-
dam recreatio accipimus. Non
omni audientia insumimus ut
insumamus bonis opibus. quo-
rum curam habere debemus. Quia
ad iocis inmoderatus vel in-
honestus distrahat nos a bo-
nis opibus et a debitis curis
tanto detestabilis est reges
et principes imoderate vel in-
honeste uti delectationibus ludo-
rum. quanto cura boni tunc quod
spectat ad principem excellentior
est quam sit cura aliquam pueri-
laris boni. non ergo oia prohibe-
da sunt vnde non sit iocosa si sit
honestas et modesta. et hoc
magis et magis patet requirit di-
uersitas personarum

T

tam sancti quod
philosophus in hac se-
ntentia

qz or vtutes conexas e di
permut em qz qm vna vtute
habet omne huius et qm vna tan
omnibus tan. Cuius go dno ma
nifestu sit qz decet reges et
pnapes aliquas vtutes habe
qz ut plane patz or eos esse
prudentes et iustos. Manifestu
esse debz qz prudentia et
iusticia snt vtutibz alijs habe
ri no pnt imo mlti e aqua
vna vtus que snt alijs vtuti
bus oibz haberi possit pste
Sic aut tractatores vtutis
senserunt dicentes vtutes co
nexas esse ad istum th videt
apare contrariu. Vides em
aliquos libales no ceteros tem
peratos s; dantes opa vicijs
gestibus aliquos vnde cario q
snt casti et th auaricie stu
dent no igitur q vna vtu
tem hnt os hnt. Ne or qst aqz
vtutes snt narijs regibus q
omne vtutes snt eis narijs
Rursus vides aliquos esse
libales qm th no pnt esse ma
gnifici qz nequnt magnifica
re eo qz no hnt magnos su
ptus. Sed go pthm ad istud
secti est marte pte vtutes
esse conexas snt soluat hq
aut q vtutes

aut considerari possit ut
ut snt nales et mystice ut
ut snt pnapales et pplete
vtutes ad nales et mystice
no or esse conexas. Vides
em aliquos narijs hnt quida
industria et quida subtili
tate mentis. pth quid hnt
quida prudentia mystice
hnt th ne snt casti ne libales
ne hnt vtutes morales a
lias sic et ex ipa pueri
cia vides aliquos maxime
illicui ad opa largitatis
qm no snt casti aliqui vnde
quo hnt quida nales pndi
cia no th libales existit
sic go no conectuntur. sed
vtutes que dicuntur esse li
bales et pste ut in se no
in quada vnde p magna dis
positione denate hnt esse
conexas dicit in p magna di
positione qz paupes ppter
carentia ceterorum bonorum
in pthm no dent dici ma
gnifici. Atqz si paupes in
pua facultate snt ne pste
libales p magnissim est ut
snt magnifici qz si bonis ce
terioribz habundaret snt
magnifica faciant. Declan
dum est igitur ad plenam

intelligi
nulla
nisi alie
no tande
ge dnt
bis bono
te tend
Duplicit
contingit
nobis m
si facit
sibi ut f
intemp
de alijs
care tot
dano i
em dnt
noua
opa lau
rad v
th poss
clarg
fuit
oppress
ut ex
hnt igit
fuit n
illa f
fuit n
peccan
pster
qz q

intelligentia ditorum quod
nulla res potest habere perfectam
nisi alie ob virtutes habeat
Notandum ergo ad hoc nos iudi-
care virtutibus ut proponatur no-
bis bonos fines recte et debi-
te tendamus in fines illos
Duplex ergo in talibus peccat
contingit primo si proponamus
nobis malum finem ut vicio
si facimus avarum cum proponit
sibi ut finem faciat avaricie
intemperanti vero venia et sic
de aliis. 2o in talibus pec-
care contingit si non debite ten-
damus in bonum finem. Voluit
enim aliqui esse distributores do-
norum. et proponit sibi ut finem
opera largitatis actum non au-
rari unde cum accipiat. di-
ctum possunt alios dona aliqua
largiri. tales enim alii per
finitum. alii vero per manifestam
oppressionem alios deprecantur
ut excedant opera largitatis
Iam igitur licet proponat sibi bonum
finem non in recte tendunt in
illud finem non ergo peccant in
finem in intentione sed
peccant in via et in modo ad
prosequendum finem illud intentum
propter quod tales et si aliquando

sunt liberales non tamen perfecte li-
berales dici debent quod ad per-
fectam virtutem spiritus non solum pro-
ne debent finem sed et tendere
in debent finem debite. Iudi-
candum igitur virtutibus morali-
bus quod per eas proponamus nobis
finem bonum. Indiget et pru-
dencia quod per ipsam recte ratio-
nant de finibus que sunt ad finem
Virtutes ergo morales perfecte et primo
rectificant finem quod sic vide-
tur qualis est lingua talis est sa-
por ut si lingua est multum in-
fecta colera oratio videtur amara
Si vero sit multum infecta fle-
gmate dulci oratio pariter vide-
tur quiddam dulcedinem. sic qua-
les sumus voluntate et
affectum. tale finem nobis pro-
ponimus ut interpretatur propter sibi
ut finem venerea et tempera-
tus casta. liberalis excedere
avarus obstruere. avarus vir-
tutes morales perfectiores ape-
titum rectificant finem quod habentes
bonum appetitum per virtutes
illas proponimus nobis bonum
finem. prudentia vero perfecte et
primo rectificat ea que sunt
ad finem non proponit nobis
bonum finem per virtutes morales
per primum in via ad finem

de eis qe sunt ad finem et eli-
guntur ut debite tenda-
mus in illud finem. Ideo dicitur
ethicorum q. virtutes morales
rectificant finem prudentia vero
facit recte operari ea q. sunt
ad finem. loquendo igitur prout
et primo virtus moralis recti-
ficat finem prudentia vero re-
ctificat viam. si ad non sit p-
fecta via non ordinat in bonum
finem et tunc magis habet
perfecte prudentia non sit coniuncta
virtutibus moralibus per quas
proponamus nobis bonum finem
et bonum finem sic est q. nunc
q. debite et perfecte bonum ha-
betur finem non tendamus in
ipsum per bonam viam magis perfecte
habetur aqua virtute morale
non sit coniuncta prudentie. Ta-
lem ergo viam intendit invenire
philosophus circa finem virtutis ethicorum ha-
bens perfecte aqua virtute morali
lem habet perfecte prudentia. Sed
habet perfecte prudentia habet oem
virtute ergo habet aqua virtutes
habet oem virtutem.

Differunt enim prudentia et
industria q. per appellat dei-
notetia. Ille enim dicitur deus
et industris qui proposito quocumque
q. fine invenit vias ut a-
mici consequatur finem illud
propter quod intemperati et viti-
osi prout esse industris et deino-
tati. sed si sciat invenire vi-
as per quas consequatur venera
et turpia que sibi proponit

ut finem
et nisi ad
at bonum
ca que in
bonum finem
per quas non
nem et
moralis
denia non
hanc et per
operi q. finem
moralis
moralis
perfecte tam
ad ut de
habet
habet prout
turbis
ita temp
fortis si
hanc si
per virtutem
temporali
largus
alias m
virtute non
quod ille
multo
rea de
lia fortis
rea non
vires non
eligit
si est

ut finet prudens in nullus
dicitur nisi ad bonum fine inveni
at bonas vias. Non ergo pruden
cia que inveniunt bonas vias ad
bonum fine in virtutibus moralibus
per quas nobis proponimus bonum fi
nem. Sed dicitur aliquis virtutes
morales non posse esse in pru
dentia ut est vita quod autem per
hanc est prudentia et ego non
operi quod hinc perficitur una virtus
moralis habeat omnes virtutes
morales quod est quibus habe
re temperantiam et hanc pruden
tia ut desinit temperantiam non
habet virtutes alias ne ha
bebit prudentiam ut desinit in
tutibus illis ergo erit ille per
fekte temperantibus non habent
fortis si timidis ne erit lar
gus si avarus. Sed si forte non
est nullus enim per esse perfecte
temperatus nisi sit fortis et
largus et non habeat virtutes
alias ne per aliquis hinc est
virtute nisi habeat omnes virtutes
quod ille est perfecte temperatus
in illo per rationem operatur vene
rea ornare si ille sit timida
lia forte non placent sibi vene
rea in se si ut fugat viles
vapores vel mutilationem vel mortem
eliget venia operari. Sic et
si est avarus quod fine suum

in hinc peritiam ponet. hinc
forte in se ei displicent vene
rea in se si possit lucrari peritiam
quod intendet ut fine non cu
raret lucrari. Quod complete ergo
et perfecte per una virtus hinc
fine alius si complete et per
fekte nullatenus si per. Ornare
si deest reges et principes esse
per semideos et hinc virtutes per
fekte. Deest eos hinc omnes virtutes
quod perfecte una virtus si alius non
per haberi inmo expedit iugiter
et principibus ad non possunt se exor
fate per defectum bonorum exteriorum
hinc omnes virtutes non solum per
dignitas si est simpliciter et in se
per enim esse aliquis pauper perfecte
et si non operetur magnifica quod
non hinc in faciat magnus superbia
per autem in se perfecte et in se
operetur magnifica et non omnibus
virtutibus polleat

Sed uba per
in uno est
diligentius
confidentur
distingue possimus quoniam quod
malorum et quoniam quod bonorum
aliis in hoc per se

gdn qd quida sunt molles qd
incontinentes quida intempe
rati quida vero bestiales snt
et boni snt in gdn plica gdn
q quida pscuerantes quida
continentes quida tempera
ti quida vero divini cholles
ad dicunt illi qm modicapas
sione vnt quod vnt nom
desigt na in psm in libro
de gdn molle est illud qd
desacili cedit. Dicitur go mol
les in psm qm nolnt labo
rare et snt nimis delicati
na ut in vii. Et sntur de
licia quida mollicies est. Fa
lis go md difficile volentes
sustine scdm ad passionat
ne temptant cadunt. In a
he gdn dnt esse incontinentes
hy ad differat a pms na
molles nulla pugnua ne ad
difficile sustine pnt inconti
tes eo pugnua sustinet si susti
nendo desiciunt. contine eni ut
vnt nom designat hce contra
aliud tene. incontin go eage
si pugnua et in pugnua no pos
se tene se si desiat. In pmo
gdn snt intemperati. Intem
peratus eni hic dr agns qd
no solum passionatus cadit et p
tentatus deratur si delicta te
et male facit. incontinentes

vo et molles no delectat
male facit imo aliud aligt
eud agunt. Incontinentes eni est
passiones ta incontinentes qd
molles eligunt. Tene facit et
ponit sibi optimas leges
passionati vero cadunt et mil
lam de illis legibus observat
tales ad pms afflat pali
tiab qm eligentes in inde
tra pnt dissolvi corpus et
no valentes cora rege vadit
in sinistra sic molles et inco
tinentes pnt hy facit et eli
gunt in dextris th qd snt po
tencias are dissolutas nec
hnt eas bñ regulatas et ordi
natas in ordine vnt no
vadunt in dextris sed cadunt
et tendit in sinistra. Alii th
cadunt molles et alii inconti
tes qd molles modica pugnua
vnt. incontinentes vero mazo
ri pugnua succubunt. Inte
perati go peiores st qd inco
tinentes et molles qd snt adeo
habituati in malo qd delecta
bile est eis male facit. Inq
to aut gdn snt bestiales
hy aut peiores snt qd in tepe
rati. vli eni bestiales esse di
cunt qm vlt modum homi
ni no hnt mala faciunt
qnt aut bestiales opando

ca que
sicut qm
tes com
hndm
mfr a be
snt q
bestia
stabilitat
da pnt
re pnt
se in be
ut ad p
vad pnt
ut mlla
et ut a
maris
bñ tps
bestiales
crudas
manas
pbi filii
qnt to
sint d
pno m
pabat
p qd
pbi s
stunt
quada
vabam
pbat
pbi g
modu
Victo
lond

ca que ipd natura horret
sicut quida barbari comedere
carnes humanas bibentes
humanum sanguinem talia enim no
misi a bestialitate puenire pos
sunt. Quia ut ad phisico uno
ethico multas homodi be
stialitates dicitur enim qd ad que
da pugnans est et no potius pa
re et sic in dolore coepit et
sic in bestialitate coersa est
ut ad pugnans restitueret qd go
ipd pare no poterat volebat
ut nulla decetis pueret. Et
ed ut ait cca quida infusa
maris ut sua gentu essebat
tunc ipis quida gentes omni
bestiales comedentes carnes hu
manas et quod pugnans est pugnans
sibi filios in coerundum em
quis dominare volebat si filia
sine domi no eat a vicino
suo mutabatur filius et ipm
pugnans in coerundum. Et pugnans ei
qd qd vellet coerundum facere ei
filium suum coerundum. Sic et cca
ffarim alio ffalarim ut ait
quida gentes bestiales mo
valantur pugnantes inter
pugnans comedentes epata homi
illi go pugnans bestiales qd vellet
modum homi male agnunt
Dicto de quatuor gentibus ma
lorum restat dicit de quatuor ge

neribus homi bonis. Nam
quida mali sunt molles qm
modica passione riuunt sic qd
boni dicuntur esse pugnantes
homodi ad se qm pugnans et cmo
dica temptantur no aut. Et loqui
do go de pugnancia ut pugnans
loquitur in alio est qd quida
bona dicitur opposita molli
ei. go in pmo qd dicitur
esse pugnantes. In 2o dicitur
autem coerundum. Coerundum enim
est plus qd pugnans na si pugnans
et no temperata ut modica
temperata no riuunt de pugnans
vare. Et no de coerundum na si for
tis pugnans pugnans illa vi
tat na nulla dicitur si qd
pugnans se teneat. Ideo uno
pugnans qd coerundum est eligibi
lior qd pugnancia. In 3o ad
qd pugnans temperati illi enim
temperati esse dicuntur qm
no solum modica passione pugnans
uerat quod facit pugnans
tes no a forte pugnans se teneat
quod facit coerundum. Si pugnans
ita castigati in appetitu et hinc
tam moderatas passiones qd pugnans
quid no sentiant. Si delecta
bile est eis sed facit ipse go pugnans
pugnans opponitur molli
et coerundum modum et sic
temperati opponitur temperati
Nam sicut delectabile est

patis male facit sic et eto
 patis delectabile bene opari
 In qto aut et in summo gdu
 bonoru sut hos dimini na
 se agni hos sunt bestiales
 et sut mali ult modum homi
 sic agni sunt qe dimini et st
 boni vltra modum hnamd v
 et phis aa pncipnd vii mo
 eth st q homerus refert
 de hectore q rex pama pat
 fms dicebat de vps q esset
 mde bonus. p qd no vide
 batm eliste pncv viri mōz his
 p dei virtus ad illa p qm
 qms dr bonus esse vlt modum
 hnamd appellatm a pho he
 roica i pncpas et domatua
 Elic go marte patz q reges
 et pncpes si debet rde domi
 nari no sufficit eis fuge et
 agdus maloz ut q no sint
 molles ne mōmētes ne in
 temperati ne bestiales. si or
 eos esse in summo gdu bonoru
 Rm em domatua alijs et p
 apari deideat opn q habeat
 dnt illa que e domans z
 pncpas vtra aliaru. quam
 hntes sunt boni vlt modum
 alioz + st q hos dimini in
 he go gdu z bonos et pe
 stos deet esse semlares p
 per quales esse debet ede
 pncpas prudentis
 vnde e

phorum videtur
quod sicut est
honorum. sic
tamen generum
dignitas est
excellens
Sunt enim
et quia bo
ti coloris
pudant
tes dignos
quos dimi
que for
et omni
sunt ordin
tatem quod
litias de
gatorum
Stutes p
Sunt h
placet p
meliores
ti contin
vantibus
cessant
pungati
torum p
et aut
ri debeat
in gratia
quod pme
hinc i ad
sunt pui
que si
tunc si

phorum via dicitur possimus
quod sicut est dare duos bonos
bonorum. sic est dare duos virtutum
genera. ita quod unus quod
dignus est excellencia bonus
excellencia secundum virtutem habet
sunt enim philosophi in multis generibus
et quia bonorum utique ex parte
et alio quod aut dignos dignos esse
pseuerantes dignos continere
tes dignos ut imperatores a
quos dominos. sic possunt distingi
que sunt ordines virtutum nam
quod unus quod bonorum de magis
sunt ordines virtutum dicemus
igitur quod pseuerantes habent po
liticas virtutes continentes pur
gatorias. temperati vero sunt
virtutes purgati animi. Et
similiter habent virtutes elem
plares propter quod sicut diuini
meliores sunt temperatis tempera
ti continentibus continentes pseue
rantibus sic virtutes elementares ex
cellunt virtutes purgati ani
mum purgati autem excellunt purga
torias purgatione vero politicas
et autem si quia virtutum adapta
ri debeant predictis generibus bono
rum quod patet per philosophum dicentem
quod prime virtutes sunt politice mol
les. id est ad medium reducuntur et
sunt purgatione auferuntur. et
que sunt purgati autem obliuiscuntur
tunc si quis sit exemplarius

nefas est admodum turpe nomen
etiam si dicitur est quod pseuerans
tibi expectat virtutes politice
quod pseuerantes ut dicebatur
appropinquat mollioribus et sufficit
adhuc quod dignus pseuet quod tene
at se in medio virtutes quod poli
tica que mollioribus. id est diffundit a
nimus ad medium faciendum et reducitur
ipsum ad medium expectat pseue
rantibus. sunt enim similes
virtutes molles in aliis virtutes
et pseuerantes loco de pseue
rantia ut de ea philosophus loquitur
tenet infirmus secundum in genere bono
rum. congrue igitur habet virtutes
competit pseuerantibus. Sed
purgatione competit temperantibus
nam ex hoc est dignus continens quod
tenet se et abstinet se a dele
ctationibus sensibilibus. continentes
enim sunt entes in passionibus
et pugnat contra ipsas. modus ad
vincendi eas est auferre et re
movere se ab eis. Ideo continen
tibus dicitur compete virtutes pur
gatione. Etiam officium est au
ferre et abstrahere nos a passio
nibus virtutes vero purgati autem
expectat temperatis nam iste non
auferuntur. si obliuiscuntur. tem
peratis enim habet se appetitum casti
gatum. quod si purgati non sentit si
obliuiscatur passionum moderantibus

et quodammodo delectabile est ei vid
face mto igit talis dicitur hie v
tutes purgati aut facientes
ipm obliuisci passioibz illerebe
q id est animi purgati et ca
stigati ut no sit ei aue de
talibus passionibus. Et nate
vd vtutes sz exemplares ada
ptari possunt hominibus dms
tales em adeo pftu debet ee
ut sint alioru regula et exem
plar. declaratu est igitur pmd
q in pno tali ponebatur
vs dmsos esse gduz virtutum
Declaru vobim et oide tngi
vtutes regibus et vntibus
pote debeat si mstant pfi
ta nulla difficultate hie dicit
batur em sup q reges et pn
apes no sufficiat esse pseuian
tes vntes et tempores. si de
ret eos esse quodammodo dmsos
vtutes igitur competentes eis pos
sunt dici clares q ipi sunt re
gula alioru et exemplar. tate
em bonitatis dnt ee pnceps
ut qz sunt subditi accipiat in
de forma vntis et cognoscat
desum suu vides vntu et per
fectu pnceps dicitur apud
reges et pnceps no solu dete
stabile esse debz turpia opari
sz et uocare et audire turpia

nephas esse debet. ibi go com
petunt eis vtutes clares in qbz
im plotinu nefas et turpia no
mari. sz ad tante bonitatis
na esse possz absq dei gra et ei
auxilio. qnto reges et pnceps
colle debet alios. tanto ar
dentia decet eos dimind gduz
improba. In hoc go elidit
phos elland volentiu q ex
pms nialibus posseq omnia
mala vitare et pftu boni
tate accipere

D

Dicebatur
em supra
q hic largo
mo accipie
do vtutes

dispo bona mentis possz dici
quedam vtus acti bonand di
ssimul q magis sunt anere et
amimulantibus et disponetes
ad vtute. q sunt vtutes sic
et quedam dispo bone magis
debent dici sup vtute q vtus
sz qto hic est no ptabatur q
nondu declarata erat ea ppe
q oia innotescit. sz vntis
phos oide qno hic se habeat

no est
et pnt
tua et
accipie
et phos
applet
ut q d
desum
ut de 20
pno sta
firmis
ad eub
induct
m et
inducta
que in
pntis
vtutes
cata
induct
tes. h
dispo
amaze
mentis
a et
no ppe
delecto
em hic
tote
p con
pntis
lecto
go d
hic pa

no est difficile nā enbilia
et fulesis sine virtus indica
tuna et consiliatuna virtutes st
accipiendo virtute large qm
et phis 10 et hī eas virtutes
applat. accipiendo hī virtutes
ut q de virtute loquimur alios
deficiunt a bone virtutis nā
ut de 20 et hī q ad virtute pti
pino stare. deni elige et 20
firmus et immobilis opari qre
nā enbilia consiliatuna fulesis
induct. prudentia pceptet f
mū et immobilis opa fieri in
inducta et consilia prudentia
que imediana se hī ceptis
perit est potius et magis hī p
virtutis q consiliatuna et indi
catia. ille go sū magis a
inductantes virtute q sū vir
tes. hū go dicitur est q bonū
disponit q sū amulantes et
amare virtutibus et q sū dispo
nentes ad virtute ut pgenerati
a et contmētia. Contmētia em
nō ppe est virtus. q virtus est
delectabile bene facit contmē
em hī nō sequat passioz f
tote hī q nō est contmē n
q cont passioz se tenet rōn
pigne quā sentit nō ei de
lectabile hū facit. Anadū
go aqut est contmē et qndū
hī passioz fortes. nō hī pū

bonis pfiti et virtutis. Actū vī
cendo passioz illas dispo ut sit
virtuosus. qre contmētia hī poss
dia virtus. large accepta virtute
magis hī videtur esse dispo ad
virtute hī virtus. si ad contmētia
sit pō q pgenerantia accipi
endo pgenerantia ut dea p
loq delectat a bone virtutis p
quod nō est virtus si nō est di
spo ad virtute. vō quēda dicit
loquens virtute delectare al qus
pgenerantia est dispo ad virtute
et quō est conditio loquens vir
te nō est pntis speculatiōis
Sufficit ut ad pntis stare q lo
quō de pgenerantia ut supra
loquimur et ut de ea phis
loquor est q dispo ad virtutem
virtus vō dicitur. quā dicit
dicitur possimus magis e pū
virtute hī pū virtus vō phis vii
et hī loquens de hac virtute ait
q nō est virtus si e quā honora
bilis virtute. hū go prudentia
iustitia et alia de qbus supra
tractamus sū virtutes. consiliatuna
et indicatuna sū anere virtutibz
sū prudentie contmētia vō et
pgenerantia dispones sū ad
virtute. heronā sū sūp virtute
hū dictū est q bonas dispo
nū q sū virtutes q anere vir
tutis q disponentes ut vō

۲۱

nonu And hard passionum
Ist magis putes que
mim

xi^m Ne predictand pas
siond p^r landabiles
et que vitupales et
quid reges et p^rncipes
ad illas deant se h^re

^{principes}
 suū finē ponēdebant et quō
 optz eorū vīnops esse Restat
 go clegm de tua pte hīng
 pmi libri ostendendo quād
 passib et quōb motib animi
 reget et pīncipet debeat imi
 tari sed ad hoc san nō possit
 nisi pns pīncipem quōt se
 hīngdī passib et que illas
 sūt magis pīncipet et q sūt
 landabiles et que vitupales
 Ideo de hīs pmo tractabim
 accipiendo ad nīm passionū
 sic dicebam esse duodecim
 vtutes sic dicē possumus q

In moro
 homicidii
 p[ro]p[ri]e de
 u[bi] et n[on]
 bat² est
 virtutes
 p[er]m[an]entia
 d[ur]antia
 co[n]stitutum
 s[ed] ad p[er]
 mansuetu
 p[ro]p[ri]e non
 anima
 eo q[uod] u[bi]
 ad ma
 Est q[uod]
 ad v[er]u
 b[ut] ne
 q[uod] m[an]
 s[ed] ad
 t[em]p[or]e
 merat
 q[uod] acc
 ones
 ap[er]t[ur]
 t[em]p[or]e
 corp[or]e
 organ
 q[uod] p[er]
 ut h[ab]
 p[er]t[em]
 ap[er]t[ur]
 m[an]

50
Sunt undecim passiones videlicet
Amor. odium. desiderium. ab-
hominatio. delectatio. tristitia.
pes. depresso. timor. audacia.
ira. et mansuetudo. Computa-
bat^r etiam super mansuetudo inter
virtutes. si hoc est pro rationabiliorum
permanere ut ait per in Eth.
Mansuetudo enim prope non dicitur
conceditur passio opposita ire
sed ad sit quod dicitur in via et
mansuetudine quod virtute illarum
pro non dicitur non dicitur non
anima enim non dicitur mansuetudinis
eo quod illa dicitur per dicitur
ad mansuetudine quod ad via
Erit ergo mansuetudo equanimis
ad virtute et ad passiones opposi-
tae in se si quod ad laborare vel
quod invenire possit non pro
sed ad dicitur de re de dicitur
indime et curandum. Enum-
meratis ergo passionibus sic
pro accipi carum nostrum quod passi-
ones prope esse non habent in
apertum spiritus appetitus ad in-
tellectum quod non est dicitur in
corpe sine non est virtus propria
organo ab hominibus passionibus
est semotus. Erit ergo ab pro-
ut h' de passionibus loquitur in a-
petitu spiritus sensitiva and
appetitus ut super diffinitio dicitur
magis dicitur in vasile et in

cupisabiles. Proinde igitur pas-
siones sic distinguuntur quod si me per
per amor. odium. desiderium. ab-
hominatio. delectatio. et tristitia
pertinet ad cupisabiles reliquae
vero per ad vasabiles spectant
Vnde ad passionum cupisabilem
sic accipi pro quod omnis passio et
bonitas quodvis anime pertinet
ad cupisabiles vel sumitur
virtuti boni vel virtuti mali si
virtuti boni hoc est et in ad erga
bonum per cupisabile et passi-
nam in ad bonum apprehensum pro
nobis placet. Et tendimus in ipsum
Et eo adepti acquiescimus in
eo. Put ergo nobis bonum quod
placet est in nobis amor. si per
tendimus in ipsum hoc esse in nobis
desiderium. Put vero quietamur
in eo existit in nobis gaudium
et delectatio. Amor igitur desi-
derium et delectatio sumitur virtuti
boni. odium vero abhominatio et tristitia
sumitur virtuti mali. Nam put
malum nobis displicet est odium
Put vero ipsum fugimus abhomi-
natio si per eo adepti solemus
hoc esse tristitia. Cuiusmodi
accipiuntur passiones cupisabiles
restat videtur quod sumere si
passiones vasabiles. Differunt
ad haec passiones ab illis et per

compulsiles. rppicunt bonu
ad malu absolute scriptu
p passioes uasiles rppicunt
bonu ad malu in eo q ardu
um. hinc di am passionem
ad similitudine uirtu boni uel
uirtu mali. Si uirtu boni he
est dupr qz n in ipm tendit
te est spes. nū est aliud est
spes qz tende in aliquod bonu
arduu. ita em bona absolute
scripta p esse amor nū deside
rui nū delectatō. nū h est spes
ita aqua bona nisi habeat
uiz ardu. Enare si tendit
in bonu arduu qz esse spes
p si a illi bono deficiat. hū
esse deppatō. Spes go et de
ppatō similitur uirtu boni de
uiz passioes uasiles similit
uirtu mali. Quia malu dupr
p considerari. uel ut futu nū
ut pñs. si consideru ut futu
uū hū est dupr. uel ut ipm
aggredimr sic est audacia. uel
ut ab eo refugimr sic est timor
Si uiz malu sit pñs hū est
dupr. qz et hū confingimr ad
faciendū uindictā sic est ua
uē a tali uindicta deficiat
sic est mansuetudo. Cū go
nō possit pluribz modis vai
ari nūc motu et nūc assensu
in uirtu erit passioes sex pti

nentes ad compulsi le. et sex
ad irascibilem. de quibus
in Reth diffusiū dixi
hū ad sufficiat sufficiat
pñsue

Amor e
onae pñ
et trifu
pñ pñ
pñ pñ
nū trifu
redm on
alie pa
nū go
qz em
one nū
uē qz a
adū hū
abhomū
diate n
amam
ipm hū
desidea
pñ a
intitu
mā a
Enare
passioes

Amor et odium sunt semper passi-
ones prime. Nam sunt delectatio
et tristitia ad omnes alias pas-
siones sequuntur. quia omnes alias pas-
siones vel continentur ad delectationem
vel tristitiam. sic amor et odium
continentur omnes alias passiones. quia omnes
alias passiones sunt ex origine
vel ex amore vel ex odio. quod
quia ex passionatibus anima passi-
one vel sit passionatibus quia amat
vel quia odit post amore et
odium sunt esse desiderium et
abominatio. nam desiderium im-
mediate immititur amori. cum enim
amamus aliquid vel desideramus
ipsum habere vel si ipsum habeamus
desideramus conservari in habere ip-
sum. Abominatio vero immititur
odio. quia statim ad odi-
um aliquid abominamur illud.
Enare scilicet amor vel odium sunt
passiones prime. sic desiderium et

abominatio sunt passiones secundae. In
20 autem loco ponitur sex species
et de passio videtur species et de passio
ad firmam rectum bonum precedunt
timor et audacia. videtur et in
fuerunt que sunt in rectum
mali. Quia cum aliquid sit primum su-
perius quia sit primum timor et auda-
cia que sunt in rectum mali su-
perius precedunt videtur et in fuerunt
que sunt in respectu mali primum
plane ergo patet que ordine sunt
duae passiones. si firmam bonum
et bonum accipere videtur singulariter
sic ordinari debent. quia amor
est per odio desiderium. ab horro-
re. species de passio. timor au-
dacia. Ira. in fuerunt. dele-
ctatio. tristitia. Amor est est per
odio quia semper passio firmam
rectum bonum in quia firmam per est
passio firmam rectum mali nam
appetit primum et primum tendit in bo-
num. si autem refugit malum hoc
ex se primum firmam fugit hoc malum
tunc bonum. Amor ergo odio est primum
motus et primum passio. Nam primum
odium ex amore firmam originem
in se est. amare ergo aliquid in
abominamur vel habere odio
nam quia diligimus bonum et in se
nam odium et abominamur fuerunt
et in se desiderium aut quod
in se amori precedit ab horro-
re que immititur odio. species videtur
precedit de passio. Quia si primum
volunt est bonum. et in

est volitudo sub ratione boni passi-
o que magis conuenit nobis bono-
rum quam huiusmodi preterit alias pas-
siones et quod tendere in bonum est con-
uenienti bono. et prius est conuenienti bo-
no quam deficiat ab ipso. spes per quam
tendimus in bonum preterit deperit
per quam deficiamus ab ipso. timor
autem preterit audaciam nam quia
appetitus per se primo intendit con-
uenienti bono ideo passio que tendit
in bonum est per passionem que de-
ficiat ab ipso. sic quod refugere ma-
lum huiusmodi boni ideo timor per
quem refugimus malum per se est au-
daciam per quam agredimur ipsum. Ira
autem in genere passionum est per ma-
gnitudinem nam magnitudo per se
non est passio. si magis est defi-
ciat a passionem ideo in genere pas-
sionum nam magnitudine preterit
conuenienti ad rationem ad quem modum man-
suetudo preterit nam inuestigare
non est proprium negotii. Delectatio
autem que est virtus boni est per
tristitiam que est respectu mali.
Quia ergo videtur quod sunt
passiones et quod ordinantur ad
virtutes. Ex hijs que dicta sunt
digno figurar et sub typo in-
notescit nobis natura ipsarum. Qua-
recognita cognoscite pessimas quo-
modo sunt persequende et vitande
passiones perinde. Quod scire
tunc magis deest regibus et prin-

cipalibus magis malum valet induci et
per bonum excellentius impedi-
ri. De hoc igitur diffusius infra
tractabitur

Passiones autem
quodammodo
regunt et vident
nostra ideo
quod debemus
nos habere ad il-
las nam est ostendere oportet
quod emane. omnes passiones ut sci-
amus numerum passionum de quibus
hinc determinare debemus orbat
et ostendere ordinem earum ut sci-
amus quo ordine determinemus
de illis. Quare cum amor et odi-
um sunt passiones prime primo
videndum est quod debeat reges
et principes esse amatores et odi-
tinos et ut ostendebamus nam
amoris non solum est passio
per se prima. sed et ut reputur ma-
gna per se ita ut intellectus
sive passio quod per obiectum adire
est bonum. Vbi ergo reputur ma-
gis id bonitatis ubi esse debet
magis pulis et magis intan-
sus amor. In bonis autem deus
et in bonis conueniens magis re-
putur id bonitatis quam in bono
privato. modus ergo quo quilibet
debet esse amator est ut primo
et principaliter diligat bonum deum

et tunc nam in bono diuino
magis habere bonitatem
magis quod in seipso. bonum est diuini
nisi est confusio boni nostri
tunc est amicitia est bonum
nam. deus si vult possit ipse re
fieri. tunc non habet diuino
auxilio esse possit bonus a deo
ipsum boni facit ut se in boni
tate confusio. Dicitur. natus est
ut magis deum diligat quam seipsum
nam. quod bonum magis quod prius
est adeo et excellentia confusio
in deo quod in seipso et quod tunc bonum
est diuino quod singulare
ut de primo est. et quod in bono
bono includit bonum prius
semper bono prius ponitur est
bonum tunc natus est in deo
parte se exponit per totum. ut
dicitur se exponit prius per corpus
et nati est in seipso ut quod
est per totum ne videretur in seipso
a quibus prius dependit salus
per totum et ne totum corpus per totum
brachium se prius exponit. sic et
antiquitas si per prius exponit
ad quod dominum et tunc monar
chiam hoc erat quod tunc pro
re publica non dubitabat se mor
ti exponit. Vileto est quam
habebat tunc ad rem publicam
fecit romam esse principatum et mo
narchiam. hoc ergo modo quod
homines deesse amatores
ut primo et prius diligat bonum

diuino et tunc ex seipso
bonum prius et prius. magis
autem hoc deest reges et principes
quod triplici via possunt de
clarare Regia est dignitas
tunc ad prius ad tria exponitur
videlicet ad tuamdem tunc con
tineri ad virtutes quibus debet or
nari ad vicia que debet fugere
Prima quia sic patet nam ut supra
dicebatur et ut prius in politica
probat. Distinguitur est in regem
et tyrannum. quod rex prius intendit
bonum tunc. et intendendo tunc
bonum intendit prius bonum. quod sal
uato regno saluat et rex et
tyrannus autem carum prius intendit bo
num prius. ex seipso autem et quod
pacis intendit bonum tunc. et
quod ex bono tunc confurgit si
bi aliquid bonum prius. Si ergo
non opposito se habet regem et tyrannum
videtur. ad modum amoris tyrannici
sit ut bonum prius exponat bono
tunc. modum amoris regis esse
debet ut bonum tunc ponat prius
tunc bono. Imo quod specialiter prius rex
et quibus principatus est mister dei
et persona publica et tunc. spe
cialiter modo prius ad reges et prius
tipos bonum diuino et tunc prius
in omni bono prius. Secum
de his patet si considerantur tunc
quibus deest reges et prius
ornatus

anastro care scia qd discipulo
q mgi est m statu m quo debz
stiam alijs trade sic detestabilis
est m rege Statibz care qd
m subditis qd status regius res
ut ut inducat alios ad vlti
m tota aut que mducat pnt
reges ad vlti ut bonu tunc
pntipat diligit et bonu omi
tia si rex pnt bonu tunc mte
dat studebit ut habeat memo
ria ptiloru. prudencia futuru
et sit exptus cautus et ut ha
beat oia que ad prudencia re
quirunt. p qua possit melius
snu pntm regis. Imo si bonu qd
ponat bono pnto tanto ma
gis studebit ut prudencia pol
leat qnto maior prudencia re
qutur ad custodiendu bonu qd
qd pnt. Erit go prudens. sic et
erit iustus qd bonu qd potisse
p iusticia consuet. Erit mag
nimo. qd bonu comia maxime
sunt ardua et magno horedi
tina m que magnimo tendit
Erit magnificus qd m pntm
m. Erit magnifica potissime
se habz. ita bona divina et ter
Erit fortis qd ad bonu que
ponat bono pnto no dubita
bit et pntia exponet. si videit
qd expediat regno. Erit temper
ans qd si mterio sua pntas
et bonu regni appna

ne p eas impeditur debita tua
regni ut go sit ad vnu dice
Amor boni divini et omis mdu
ctus est ad vlti singulas
Considerando vlti qmbo deq
reges esse ornatos pnt debet
Dilige bonu divinu et tunc. 3o
hic id patz si considerat vicia
que debz fuge. Qia sic amor
comis et divini mducat ad oia
vlti. sic mordinatus amor p
prius mducat ad de viciu. ta
les omi sunt tuam volentes
exple voluntate pntia. et quon
tas excellencia singulare. pnt
quod sunt mnuatores alioru
depdant. scia. spoliat pntm
omni in iusticia. Ront. Unde
et valemus maxime de divini
fio. Cilianus recitat cu effi ti
tano et amator pnt comodi de
populabat vrbes excolabat mni
tates et depdabatur sacra.
Vnt qnd Reges et pntes se
habe debet ad amorem qd pnt
debent amare bonu divinu et
tunc. deffacili pate pnt qnd se
habe debet ad odnu. Na ad
est pnt motu et pnt passio
Regna oia alia sunt origine
ut si ho diligit iusticia et vte
adit fures qui corrumpunt iusticie
et detractores qui corrumpunt vti
Et qma diligit corpalem viti
timet gladiu qui tollit eam
Amor go et odnu et brevis est
passio pnt omis motus ad pnt

origine ex amore potissimum
igitur in intentione conari esse
debet quod sit amandum. Osten
so igitur quod reges et principes quo
da peccati modo per alios odire
debent que contrariantur bono
divino et communi. Immodi autem
sunt opera iniusta et contumeliosa
et ultra omnia vicia. Precedere
tamen odium sit extirpare et munda
faciam possit nisi exterminet
ut de 20 restat. Debet reges
et principes sic sitie iustitiam
et adire vicia ut non faciant
nisi ea extirpent et exterminent
ipse enim heredes non sunt exterminandi
et odiendi. si quia vicia sunt
extirpanda et odienda. si non possunt
sunt alia vicia extirpandi ne per
alios durare tunc bonum nisi quia
exterminando maleficos homines
extirpandi sunt tales ne peccat
tione bonum. Amare igitur
dicitur bonum et odire maleficum
que ei contrariatur. tanto magis
debet reges et principes. quanto ma
gis sunt persona publica et com
munes

Deo de amore
et odio que sunt
passiones prime
restat dicere quod
reges et principes
per se habere debeant ad de

sidendum et abhominandum quod est
passio et differt autem deside
rium ab amore et abhominatio
ab odio nam quod est mora
lia quodammodo rebus naturalibus
sunt filia nam sunt opera naturalia
per suas formas ut per similitudinem
vel similitudinem tendunt ad loca
propria. Sic per amorem tendit quis
in bonum sibi proportionatum et
conveniens. In quibus ergo ut
lenius est considerandum pro
positum. In lenius per quod
conformatur loco sensui et
desiderio. 20 est ibi considerare
motum per quem tendit in tale
locum. Quod facit et quod est per quod
quiescit in dicto loco. Sic et in
gestis moralibus ut considerandum
est si tria considerare videtur
bonum a quod primo apprehendimus
primo per amorem et quodammodo compla
centiam ei conformamur. Propter
desiderium in ipsum tendimus
Quod per delectationem quodammodo
in ipso. Amor ergo nos conformat
desiderium movet. Delectatio nos
quiescit. Et quod dictum est de
bono rectum amoris desiderium
et delectationem ut supra tan
gebatur intelligendum est de
malo idem odium abhominatio
et infirmitas. Quia sicut bonum
ut est amatum ei conformamur
ut est desideratum in ipsum tendimus
ut est delectatum in ipsum quiescimus

sic malum ut est oditum est a
quod displicens et difforme in
limitati tunc ut et abhoratum
ab eo refugimus et si contrariet
ipsum adipisci dolemus et insti
mur. Desiderium ergo licet non
sit id quod amor mensurat
sed et modum debet sustinere ex
amore. Sic et abhominatio licet
non sit id quod odium habet ex odio
sed mensura sustinetur. Sic enim
in naturalibus videmus quod licet
motus deorsum non sit id quod
propter gravitatem naturam habet motus deorsum
sed mensura sustinetur et modum
et similitudinem ut quanto aqua sit
gravior tanta velocius movetur
ad medium. Quare si videre
volumus quid reges et principes
debeant desiderare et abhomi
ni aqua videndum est quid de
beant amare et odire videtur
autem in singulis actibus ut po
tuitur philosophus quod finis appeti
tur infinitus. ea ad quod
ad finem appetuntur in modum
et mensura ipsa finis ut me
dicus intendit mediam sanita
tatem magis pro maiore et
melioress. quod sanitas in arte
medicinis intenditur in fine
proportionem autem et plenitudinem
autem non intendit quanta maiore
propter quod tunc extimeretur in fine
sed intendit talia in mo
do et mensura quantitatis et
in arte et in re

gendi et principadi principat
et finem intendit salutem re
gum et principatus. sic in arte
medicini principum intentionem san
tatis corporis naturalis deest reges
et principes principalem intendere
et amare bonum regni et
consequenter. Quare si desiderium de
mensura summe ex amore prin
cipat reges et principes inten
dere debent bonum statum regni
et quod qui in regno sunt bene
se habeant ad divina quod agant
bona divina quod sit in eis pax
et tranquillitas quod in eis debita
fuerit iustitia et cetera talia
ex quibus ipse et essentialiter
dependet bonus status regni a
lia ad desiderium debet ut ha
beat ordinem ad ista divina
ergo et civilem potentiam et ce
tera talia bona intentum desi
derare debet magis pro ea pos
sibile est vitare mala punire
iusta et facere alia a quibus sa
lus regni dependet videtur
vero quod reges et principes
desiderare debet bonum quod sit
debet amare primo et principum bonum
divinum et cetera alia ad adde
debent magis habent ordi
nem ad ista. sic desiderare de
bet primo et principalem bonum
divinum et cetera alia ad finem
desideranda ut ordinatur ad
ista delemus ergo patet propter quod

et quod
quod principum
excessus
tunc
ex excessu
hominum
quod de
quod in
tunc
dne si
tunc
rex h
regnum
ostendit

passionem
ab hominibus
post hoc
de era
go vi
se habet
passionem
hita
reges
debet
quod de
gratias
modum
scent

et qualiter abhominari debet
qz pnt sunt abhominanda q
exposita sunt bono dimisso et
com alia ad abhominanda
et consequi. huiusmodi ad ab
hominari et desiderium toto ma
gis decet reges et principes
qnto magis decet eos habere
cuius de bono regni et com
une sit ad illa que regnum
conducunt in bono statu. et que
rex habe se hnt ad regnum
regnum in suo libro diffusis
ostendetur

Dom determinamus de ordine
passionum anime
divina q ad
et ordinat
passiones hinc desiderium et
abhominatio erant passiones re
post has ad hoc loco collocat
de erant spes et despectus. restat
go vide quid reges et principes
se habe debeant circa spem et de
spectum si si confidenter dicta
hnta non est difficile scire quid
reges et principes ad h se hnt
debeat dicebatur en supra
q decet eos esse humiles et ma
gnanimos. Et go humilitas
modet spem q humilitas origo
scientes defectum suum non sperat

vel quid debeat magnimi
tas non respicit despectum qz
magnimi ppter difficultatem
opis non desparant sed si reges
et principes fuerint humiles et
magnanimi. sperabunt spera
da ppter magnimitatem et non
sperabunt non speranda ppter
humilitatem. Quoniam ad adu
ostende q decet reges et pri
ncipes deinde se hnt circa spem
et sperare speranda et aggredi
aggrediendo nam si reges non
parent et non aggredientur
esset pusillanimes et non debi
te tractaret negotia regni. p
ad in spe ut comit ponitur for
consideranda. ppter que argue
possunt q decet reges et prin
ces esse bene sperantes. spes
en pmo est de bono non de
malo non est spes si timor. 2o
est de arduo non licet circa ad
rumpi bonum possit esse amor
nisi desiderium. spes in non hnt esse
nisi circa bonum arduum. Nulla
en sperare de nisi sibi videretur
esse bonum arduum et difficile
ho spes esse hnt circa bonum futurum
de presentibus en bonis non est spes
licet possit esse gaudium et dele
ctatio. 3o spes hnt esse circa bo
num possibile q circa possibile non sperat
sed desparat. hnt ad quatuor
bonum arduum si tunc est spes
humilitas

et principibus nam in reges sit
latores legum quia in plurimam
spectat ad reges et principes le
ges ponere. spectat ad eos pre
rare bonum. Insuper quia praele
mentum a legislatore et a
ge ut supra ostendimus debet
esse bonum divinum et tunc ad
taliam sunt bona excellentia et
ardua non solum spectat ad reges
et principes tendere in bonum. sed
etiam eos tendere in bonum ardu
um. Amplius quanto maior est
comitatus. tanto plurima possunt
ei contingere ideo maiori magis
prudencia et saniori consilio
ad usum prudencia et consi
lium non sunt nisi de rebus futu
ris quia non consiliatur de impa
libilibus ut multum per 20 etiam per
fata et prout quia immutabilia
sunt ut finis per ex vi etiam non
cadit sub consilio nec etiam cadit sub
prudencia. Debet ergo reges et
principes considerare bona non
solum ut sunt. sed etiam ut sunt
futura. congruit etiam eos considerare
et talia ut pauperes nam pauperes
impotentes et ignobiles si non
sunt magnanimi et subterfugunt se ab
aliquibus bonis arduis videtur
mereri indulgentiam. quia cum his
potencia divicie et nobilitas
non amulantur eis ut possent
facili talia bona. reges
et principes autem sunt obsequia

similis. habundantia diviciis
incomparabiles esse videntur
si sunt pusillanimes et non ac
dant eis esse prole prosequi
bona ardua et magno opere
digna. Quare ad reges et
principes tendere debet in bono
arduo et debet prout bona
futura pauperes nam regis daret
eos esse peritales per magnan
tatem. quia sunt omnia que ad spe
debita reguntur. Consequenter ergo
reges et principes bene se habere
debeat in sperando speranda de
etiam eos ad magna diligentia
quid speret investigare. et quod
agrediantur. Nam si per magna
munitate debet esse prout ut
agrediantur ardua et speret
speranda. sic per humilitate debet
esse moderati ut non agredia
tur aliquid ultra vires suas
et ut non speret non speranda
possimus ad duplicem viam inve
stigare. quia non deest reges et prin
cipes agredi aliquid ultra vires
et sperare ultra quod sit sperandum
prout sunt et prout officium regis
et ex parte gentis sibi commissa
Sperare enim vult quod sit spera
dum et agredi opus ultra
suas vires videntur ex impri
videncia procedere non ex aliqua pas
sione immoderata unde 20 videtur
tribuitur. quia inueniunt per se lo
ne per de quibus enim negotio
ad si sit ultra vires suas

64
bene sperat quod contingit ex
ignorancia Incepti enim non pos-
sunt cognoscere ardentem operum
contingit et hoc ex immodera-
tione passionis Nam quod nimis
habundat in eis calor primum
prout ut attemptent aliqua que
confirmae non possunt sic et
dicitur possimus quod et ebriosi pla-
sperant quod debent quod calefa-
ti ex vino et ebrietate am-
tentent sicut usum attemptat
aqua que non valet perficere
Sed ergo regum officium requirit
homo prudentem et non passiona-
tum immoderata passione Des-
reges et principes non agredi
aliquid ultra vires et non spera-
re aliquid non speranda Sed hoc
debet eos ex parte ipsi sibi co-
missi Exemplum enim exposit
se periculo qui aggreditur a
quod arduum ultra vires si in-
conueniens est ergo totum gerere
et totum regnum periculis exponere
Immo consilio et magna dili-
gentia excogitare debet reges
et principes quid aggrediantur
ne assumat arduum aliquid ul-
tra vires et ne speret aliquid
non sperandum

Secundum philosophum
quod est ad mo-
res singulares
considerationes ma-
gis proficiunt Ve-
rum quod nobis sunt nota confusa
magis ut de primo philosophum
Ideo in hoc primo de moribus
quod opus per se vniuersale et tipo
quod in 2o et maxime in 3o pla-
destinamus ad particulares ad
facile expedire huius particularia vltima
per se quia hoc cognoscere faci-
at ad cognoscendum sequitur in 3o
ergo libro magis particularia tra-
ctabimus sicut regum non in hoc in
illo libro expedire poterit vltima
ad particularia descendere quod ex
ipsi in vniuersis et maxime reges
et principes per negotiorum frequen-
cia sunt particularia gesta no-
vunt Quare si aliquid vltima in
moralium negotio eis tradantur
suffragante exigencia quia huius
de moralibus gestis sufficienter
instrui poterunt in regimine
moralium huius ergo solutus dicitur
quod sunt vniuersale et tipo instru-
vniuersa reges et principes quod
se habere debeant ita sperem et de
peractis que efficiunt sicut bonum
sit in eandem methodum eos instru-
ere possimus quod se habere debe-
ant ita audacia et timore
regum sicut malum videtur
ad forte aliam Reges et principes

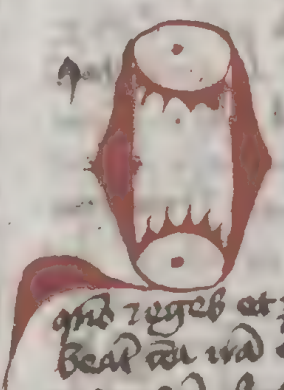
in nullo dicit esse timidos q
tales regie maiestati deroga
re dicuntur. Multos ad se m
itantes reges hie confuenerunt
pfradentes eis ut oia audeat
ind timeant. si tales sunt adu
satores no videt. Veret qd re
ges esse fortes. Quid qm oia
bus audet et no timet ut di
vino magnorum moraliu. no
est fortis si fatuus opz go vi
de qd eos esse dicat timides
et audaces. timor at si mode
ratus expedire est regibus et
pncipibus moderato est timore
os pncipales time. Debent ne
aliquid infringat in regno qd lo
no statim deponere possit possu
mo aut qntu ad pns sufficit
duplici via investigare. pmo
deratus timor iustis est regula
et pncipibus pma via sumit
q pte consilii habendi. Secundo
pte opus fieri. pma via se pte
na ut de ro. Responso. rulo de
timore. timor consiliator facit
qres est qd aq timet consiliat
qns possit effugere malum quod du
bitat. Quid go vnu totu regni
absq magnis consilio debita gu
bneri no possit. Expedi vgilis
et pncipibus ut consiliatini red
dantur. hie dque moderatu
timore. Secundo hie idem
investigare possumus et pte opus
fieri. I no sufficit sollicita
ra in qm et n. de de co

filialis in consiliata et iudicata
p opa debite et diligenti qe
quam moderata ad timore no
pau consiliator facit. si et agit
ut opa diligenter operemur
na si moderata assit timor di
ligentia agmina opa p que su
ge credimus timore illud. Qste
id est go qns reges et pncipes
moderatu. Veret hie timorez
acti nullis immoderate dicit
eos time. Moderata ad timor
qntu hie videtur que oia de
rogant regnum regni iudicior
immoderata po reddit hie im
mobilez et contractum. i pssat
ipm in consiliat. Qo facit em
tremulentu. Qo facit cu mop
atq. cu est qns timet calor
ad interiora pmpeditur. Mo
Qid est que videt in hominibus
apice possit in calore corporis
naturalis. cu est hos. Responso
in corpus timeat statim confugit
ad castellu ad arcem sic cu qns ti
met calor sub m effluat me
bris statim confugit ad interiora p
quod ho in sepe contrit et red
ditur immobilis. Qnae si mae
res est caput regni sine rege
esse immobilis et contractu in
deratus est ipm time immode
rato time. Ito hie est videtur
q immoderata timor facit hos
in consiliat. Qid est qns imo
derata timet totu obstupescit
et est in agonia et ignorat q

faciat
consilia
p obse
illud
ut fita
ratur
atq mo
moderat
derata h
lentu
pmped
tenora
nent ne
no valen
hie accid
go si im
tremula
esse q
mens est
to timor
ratur h
atq na
deratus
in mobili
facit q
in regu
expetat
mopatm
at p m
totu regu
Qnae
derat reg
timore
hie de
pfficialis
q mode
fuit p
defuncti

faciat p[ro]p[ter] quod n[on] recordat[ur]
consilium et si ei consilium det[ur]
p[ro]p[ter] obstupescit n[on] app[re]hendit
illud et n[on] si moderatus est
ut sita regni sine consilio ge
rantur et ut ip[s]e sit mod[er]ati
atq[ue] moderatus est ip[s]e tunc in
moderato timore. Et in mo
derato timor reddit. Et t[er]renu
lentia q[ui]a p[ro]p[ter] timorem calorem
progrediente ad interiora et
tenora membra frigida ma
nent nervi q[ui]o sunt frigidit[as]
n[on] valentes sustine[re] membra
hic accidit eis tremor. Et t[er]re
q[ui]o si mod[er]atus est reges
tremulantes esse q[ui] debet
esse p[ro]p[ter] et constans mod[er]a
tus est ip[s]e tunc inmodera
to timore. Quare inmode
ratus timor reddit. Et t[er]re
atq[ue] n[on] h[ab]et p[ro]p[ter] timore inmo
deratus et t[er]re obstupescit
inmobilitat[em] et nescit quid
faciat. Et q[ui]o totu[m] regnu[m] sit
in rege tanq[ua]m in monete et
expectat imperiu[m] eius si res sit
mopatus et n[on] p[ro]p[ter] n[on] vale
at p[ro]p[ter] inmoderatu[m] timorem
toti regno p[re]iudiciu[m] gignitur
Quare si hic est mod[er]atus n[on]
deat rege tunc inmoderato
timore. Et q[ui]o q[ui]o reges se
h[ab]ere debeat ad timorem q[ui]
difficilis est res me timorem
q[ui] moderatu[m] audacia ut dicit[ur]
fuit sup[er] calorem de fortitudine
desu[m]ptu[m] Quidem p[er] q[ui]o se h[ab]ere

debeant ad audacia. Sicut q[ui]
eos n[on] h[ab]ere audacia inmodera
tam si moderatam. Et si au
dacia sit inmoderata tunc p[ro]p[ter]
p[ro]sumit q[ui] debeat quod regib[us]
n[on] expediat q[ui] tunc p[er]icula d[omi]ni
videt totu[m] regnu[m]. Si v[er]o quis
nullam audacia habeat tunc
est mod[er]atus q[ui] tunc mod[er]a
situr. moderata q[ui]o se ad timo
rem h[ab]ere et audacia regib[us]
et p[ri]ncipib[us] om[n]ib[us] cognit

ma ira magis
nam affinitate
videtur h[ic]e af
finitate odio p[ro]
ostenduntur
quod reges et p[ri]ncipes se h[ic]e de
beat ad ira et m[od]eratu[m]
videndum est quod ira differat ab
odio et q[ui]o est. Irascibilis an
adnu[m] an ira m[od]erata. Est
aut[em] una p[ro]p[ter] ira m[od]erata
et adnu[m] q[ui]o adnu[m] est appetitus ma
liti[us] simp[er] et absolute p[ro]p[ter] adnu[m]
dip[er]it amorem amicitie et ut
de 10 p[er] h[ic]e est velle alicui bonu[m]
in se s[ed] odium agere a velle illa
ad alicui et abte ira ad n[on] p[ro]
na ira n[on] est appetitus malitiam
se s[ed] in ordine ad v[er]itatem
et h[ic]e p[ro]p[ter] ira

ad p[ro]p[ri]i s[im]ulacrum octo die q[ui]d
assignat p[ro]p[ri]i s[im]ulacrum octo die q[ui]d
ma[gn]a d[icitu]r est q[ui]a d[icitu]r q[ui]d
q[ui]e s[ed] ad s[im]ulacrum p[ro]p[ri]i d[icitu]r
bus ad ip[su]m adu[er]s[us] ad ip[su]m
de p[ro]p[ri]i adu[er]s[us] ad ip[su]m adu[er]s[us]
h[ic] q[ui]d n[on] nascitur alicui
nisi cedat ip[su]m fore facit
m[od]o se n[on] m[od]o p[ro]p[ri]i d[icitu]r m[od]o
et m[od]o alicui ad se p[ro]p[ri]i
dictu[m] est est ira esse appetitum
pene n[on] s[im]p[li]c[ite]r s[ed] m[od]o ordine ad
vindicat[ur] nulla aut v[er]o
desiderat nisi de fore facit
q[ui]d n[on] m[od]o ip[su]m n[on] m[od]o p[ro]p[ri]i ad se
ip[su]m s[ed] odire quod est velle
malu[m] m[od]o se esse p[ro]p[ri]i n[on] de p[ro]p[ri]i
t[em]p[or]e ad se n[on] ad aliud stat
est ad s[im]p[li]c[ite]r d[icitu]r esse malum
ut ad s[im]p[li]c[ite]r d[icitu]r esse suum
possim[us] ip[su]m odire sine fore
fecit m[od]o nos sine m[od]o alicui. Ita
d[icitu]r q[ui]d m[od]o p[ro]p[ri]i est m[od]o singula
adu[er]s[us] adu[er]s[us] ad p[ro]p[ri]i m[od]o om[n]i p[ro]p[ri]i
ad alicui odire q[ui]d om[n]i su
rem et detractorem s[ed] n[on] nasci
ad p[ro]p[ri]i nisi alicui m[od]o p[ro]p[ri]i n[on]
ad h[ic] m[od]o m[od]o n[on] m[od]o m[od]o n[on]
bis s[ed] p[ro]p[ri]i comitatur m[od]o p[ro]p[ri]i
agnem h[ic] p[ro]p[ri]i d[icitu]r. Sed o
d[icitu]r possim[us] sine v[er]o n[on]
m[od]o nascunt nisi adu[er]s[us] singula
vi. Ita d[icitu]r est q[ui]d odire est
quid iusticia s[ed] na faciat
q[ui]d si odire est appetitus mali
m[od]o p[ro]p[ri]i ille q[ui]d odire n[on]
de malo q[ui]d
ad ira

que est appetitus pene n[on] s[im]p[li]c[ite]r
s[ed] ut ordina[tur] ad vindicat[ur]
est q[ui]d s[im]p[li]c[ite]r q[ui]d ad ali
q[ui]s t[em]p[or]e passus est q[ui]d videat
vato v[er]o decante s[ed] esse
faciat ira et q[ui]s ira
t[em]p[or]e q[ui]d d[icitu]r d[icitu]r est q[ui]d
vato appetit v[er]o s[ed] s[ed]
odire appetit nocere m[od]o
est vato m[od]o dolore et
s[ed] s[ed] odire v[er]o m[od]o
d[icitu]r et n[on] m[od]o. Ita
d[icitu]r est q[ui]d p[ro]p[ri]i q[ui]d v[er]o vato
odire ad m[od]o s[ed] s[ed] Non
est s[im]p[li]c[ite]r vato q[ui]d alter pa
ciatur nisi s[im]p[li]c[ite]r et m[od]o
manifeste appareat q[ui]d ip[su]m
ei m[od]o illud malum q[ui]d ali
p[ro]p[ri]i est q[ui]d odire s[ed] odire
quid m[od]o s[ed] n[on] ad odire
sit mali m[od]o se et absolute
sufficit odire q[ui]d al[ia] p[ro]p[ri]i
t[em]p[or]e malum q[ui]d s[ed] ei acci
det malum illud. Septa d[icitu]r
est q[ui]d na p[ro]p[ri]i est ad tristitia. Ita
est est angustia vato ut v[er]o
dicta s[ed] q[ui]d s[ed] s[ed] s[ed]
no q[ui]d continue est m[od]o
s[ed] odire sine tristitia esse p[ro]p[ri]i n[on]
esse esse p[ro]p[ri]i ad alicui m[od]o
odire est possim[us] odire
v[er]o n[on] m[od]o q[ui]d tristitia comi
tatur h[ic] odire. Septa
d[icitu]r est q[ui]d m[od]o videtur esse alicui
na m[od]o n[on] ad odio p[ro]p[ri]i
na faciat si multa mala m[od]o

ferant
li s[ed]
ad s[ed]
vato
stat
atur
sed
n[on]
odire
s[ed]
ad go
to p[ro]p[ri]i
tanend[um]
nam t[em]p[or]e
s[ed] h[ic]
s[ed] alicui
ad alicui
m[od]o
t[em]p[or]e
odio
b[il]ius
h[ic] si v[er]o
stabilior
reut q[ui]d
h[ic] deb[et]
tudine
p[ro]p[ri]i
ta et
ordine
d[icitu]r
ira v[er]o
uenda
audire
em t[em]p[or]e

ferantur alteri naturae imperatur
li. si odium per nullo imperatur
ad sit quid imperatur. Detraha
videtur est. quia via vult topati sup
fiat est nato quod alii cont. paci
atur donec fiat ad digna vlt
sed odium vult extirpat et ut
no vult esse. No. est sufficit
odientis quod alii cont. paci
fuit ad minimi et no. esse
Eid. go. conditiones odii sunt in
to peiores quod conditiones ut magis
canendum est odium quod via hmo
nam infire in odium in augu
stium hoc est tradem facit. De se
stuta. Est go. odium hominum can
du a quolibet magis in canen
du a regibus et principibus. quia
infere pnt. pluribus nocume
tum. sic. est sciendum est de
odio et de via quod odium detesta
bilis est quod via. Nichilominus
th. si via mordinata sit dete
stabilior est quod odium. Est go. ap
teat quod reges et principes se
hic debeant ad via et maxime
tudine sciendum est quod via alii
preditur. et tunc est mordinata
ta et canenda. Alii sequitur
ordine rationis et tunc per esse or
dinata et imitanda. Si est
via ipse predictus dupliciter est ca
nenda primo quia non perficitur rationem
audire. pro quod ad abimilatur fra
em rationem predictam in pluribus no.

26
asilatur canibus non assilatur
serius velocibus. Serius enim ve
loces statim ad audiunt sonum
domini. antequam plene percipiant preceptum
eius currit ut deserviat mada
tum eius. et tunc contingit eos
desicere quod non perficitur preceptum quod
exequendi sit mandatum illud
sic et et canes statim ad audi
unt sonum ventientis latrat
non distinguentes an veniens
sit amicus an inimicus. sic et via
facit statim est ad non dicitur
condemnat esse sciendum statim vult
tunc ut vincta exequatur non
expectant super hoc iudicium rationis
animalis vincta illa fieri de
beat. Est go. via canenda mor
dinata quia non perficitur vox audit
Secundo canenda est quia rationis
mibilatur non corpe non tunc inde
hinc temperamento impeditur
ab usu rationis quia tunc per via acc
datur sanguis ad cor corpus
redditur mordinatum ut non possit
magis debere ratione uti. Ration
est intellectus licet non sit anima
palis organum. th. in suo actu
corporeis organum vultur per
quod corpe tunc mordinatum non
per libere uti actu suo. Canere si
a quolibet hominem canendum est
hic ipse abimilatur et ad. tunc
vult.

est uia morderata magis in
tanenda est a regibus et prin
cipibus quod eos maxima docet
sequi imperium romis. Causa
Ia est quod uia morderata et ra
ta procedit si si sequatur im
perium romis ut esse ordinata
et imitanda. Nam ad uia et romis
organum et agit in imperium
romis uisus de quibus ope
ritiosa. Quod ergo est apud
dicitur homeri dicentis. Ut
inimice furor. tunc est ut
romi ut uia imitatur in debus
et ut docet. Quod uia est orga
num ut ut et romis. Quod ergo
romi nos debet huius uia uiam
morderatorem quod per morderatorem
Iam commendanda est uia ne per
dat morderatorem romis. Et per uiam
commendanda est morderatorem ne
impediat ope ut ut et romis
actum. Quod igitur huius per romem
morderatorem plene. quod agendum
debemus esse morderati. Sed per
quod plene uisus est quod actum
simus possimus asserere uia in
quod final et ancilla romis ut
per eam exequamur uisus que romi
inducit. Sic ergo se habet uia
uia et morderatorem. tanto
magis docet reges et principes
quanto magis docet eos non impe
diat et uisus et uisus et

Debat in
supra dele
tatur et
fuerat tene
bleh quod
in ordine pas
sionis quod adeas tanquam ad pas
siones ultimas omnes aliter
minatur. Nulla est est pas
sio que non imitatur ut ad
fuerat ut ad delectatorem. Iusto
ergo de omnibus aliis passio
bus restat. Dicitur quod reges
et principes se huius debent
ita delectatorem et iusticiam de
delectatorem ut sunt duplex
opinio antiquorum. ut patet
ergo ethicorum. Eudoxus aut
posuit de delectatorem esse bonum
quod quod ab omnibus appetitur
maxime uidetur esse bonum et
eligibile. Similiter autem appetit
delectatorem quod non esset nisi
delectatorem esset simpliciter de genere
bonorum adducebat autem Eu
doxus ad hanc rationem aliam et
ipsa tristitia que est dele
ctatorem contra non si tristitia
quod est fugienda et huius romi
mali. Delectatorem quod est regue
da et huius romi bonum aliter aut
eodem dicitur omnes dele

taque esse
mem de
tas statim
debat rap
debat delecta
omne per
quela com
per per m
om delecta
ponte aqua
quid non
id possit n
loquela lo
concedit lo
om delecta
delecta est
est fugi
om delecta
delecta
mas oio
media q
est simpl
mala si
bona est
aqua vi
vni. aqua
hic est
et in ape
aliqui est
et ut n
vni bid
aqua hui
ut ut
bene de
boni et

ctatq; esse fugienda. si hñ o
mnem delectatq; contempne
tas statim positor sua open
debat reprehensibilis. qz im pñ
absq; delectatq; aqua nullus
vive pñ. Sicut go negans lo
quela concedit loqñ ut pñ
p pñm in Eth. sic ponens
omñ delectatq; esse fugienda
ponit aqua delectatq; esse se
quid nñ ad loqñ negari
id possit nñ p loqñ. negans
loquela loqñt. loqñs aut
concedit loquela. sic qz nñ
omñ delectatq; fugit. nñ quia
delectale est ei omñ delecta
q; fugit. sequit qz fugies
omñ delectatq; sequit qñ
delectatq; In ad has duas
mas oñ qñ est via pñ
media. qz nñ oñ delectatio
est simplr bona. ne omñ sit
mala. si aqua delectatq; est
bona existens aqua aparet
aqua in quid. aliq est bona
vni. aqua est bona alteri
Sic oñ eadem in gustu sic
et in apete m dñare possuñ
aliqui em hñ gustu mfe
ctū ut infirmi aliqui hñ
ipm hñ dispositū ut sani se
aqua hñ apete m infectum
ut vici. aliqui hñ ipm
bene dispositum ut homines
boni et virtuosi. sic go nñ pñ

dicenda vñ dulcia que vide
tur dulcia infirmis et mfe
tibus gustū infectū. sed que vi
dentur dulcia sanis et habet
tibus gustū bene dispositū
sic nñ sunt dicenda vñ dele
ctalia que pñ delectalia vñ
sunt et habentibus apete m
infectū. si que sūt delectalia
bonis et habentibus volūte
reñ. Em go aqua delecta
bilis vñ et simplr. aliqua a
parent et in quid. Et em
aqua delectatq; bene existit
et simplr. Alique aparenter
et in quid. Insuper qz delecta
tū mgit ex tñctū qñcūq;
ad tñementē. Em go aqñ
venit bestiis. aqua hominib;
Aligue delectatq; sunt tñeme
tes bestiis. Alique ad hominib;
delectatq; ad intelligibiles et
virtuose sūt tñementes homi
nib;. si delectatq; veniunt pñ
sūt tñementes bestiis. Si
ad hos talibus delectatq;
vñ debet. sic nñ est in se et
simplr. si pñt hñ ordinem
et pñt de pñm atqñm b;
trios. patz go qñ nos habet
debet ad ipsas delectatq; nñ
ad detestabile sit em qñ sit
viciū. et qñ mores habet
bestialē. nñ

de dolore illo et magna tristitia
h' en' r' h' tangatur in no
no est h' dicitur fuisse p'lof
ne videtur n'p' quare vera
na ad de dolore amicorum
sit dolendum id nos dolentia
ut videmus amicos doli ut vi
detur no d' dolor minimi si au
geri possimus go d'ce q' ad
videmus amicos doli de dolore
na no q' illi dolent minimi
dolor n' si q' videat illos doli
magis in nobis q' firma fanta
sia q' sint amici et q' delecta
bile est h'c amicos delectam
et dolor n' delectando mim
it' q' ois delectato no folit
tollit tristitia no p'late ead m
mit et t'nd remedium est co
derato q' dicitur q' d'ce de
turpibus sit dolendum de bonis
ty fortune no de aliis que
nobis utimur possunt abspice
q' operantur turpia dolore no
ad h'c aut magis remedium est
refractedo m'itatis q' d'ce p' h'ngi
refractedo cognoscimus talia
esse modica bona to eis amiss
no dolebimus nisi forte p'acti
datis m'itatu p' amissio coru
impedunt ab opibus q' d'ce
pat go no esse dolendum nisi de
turpibus et de opibus p' h'ngi
q' ad p'p' alia dolor no tristi
tia utimur fugienda est
no p' d'ntes no p' amicos
p' cognoscimus v'itatis refrenat
con alit' d'ce q' d'ce subsidu

videlicet remedia corporalia ut
simplicia balnea et talia que
facia p'p' plent. Sed go tales
tristitie impedunt opibus d'no
p' tanto magis d'ce reges
et p'ntes tales tristitias mo
derate v'ito d'ce d'ce eos et
celle in opibus v'itosis

ut enim
habant sup
modum d'ce
tes h'nd h'nd
erant p'les
et ois q' amare sic m' h'as
modum passio am'it' p'gn
do p' d'ce d'ce d'ce d'ce
possimus q' sup h'nd p'les
ut p'ces h'nd gaudu et d'ce
h'as ad magis p'les esse h'nd
et na veran possimus p'no
ut d'ce d'ce ad passio alias
h'nd ut d'ce d'ce ad sua obedi
h'nd ad m'it' d'ce qua d'ce p'p
ut d'ce d'ce ad potencias ame
ut ad irascibilem et ad corupi
bilem in amb' d'ce d'ce p'na
na p'ce p'ce na ois alie pas
p'ce videtur ordinari ad istas
et passio sumpte v'it' boni or
dinari vident' ad p'ce et gan
du sumpte ad v'it' mali
ordinari vident' ad m'it' d'ce

respetu boni. Immo magis ab a
more ipsa movet in desiderium
et timorem in spem. Sed bonum
illud est futurum. Ultimo autem
ordinatur in gaudium et delecta
tionem. Quod bonum illud est prout ad
ipsum. Recte quoque mali magis
ab odio et credit in fugam vel
abominacionem et timorem in timore
rem. Si malum illud sit futurum
ultimo autem ordinatur in tristitia
nam si malum illud sit prout et
tam adeptum et timor quo et
tristitia sunt et passiones principales
quod ad eas ordinatur passiones sunt
in virtute mali. Sic ad spem et
gaudium ordinatur passiones in
parte virtutis boni. Ita via ad more
fugam habet passiones esse principales
sunt prout et parte in eis ita quod
tales passiones ordinantur quod omnis
passio vel finitur virtutis boni vel
virtutis mali. Unde finitur bonum vel
malum consideratur prout vel ut est
futurum vel ut est in prout. Immo
vero finitur prout. Hec habet passiones
quod de bono finitur est spes de p
senti est gaudium de malo finitur
est timor de prout vel est
tristitia. Quod hec passiones
possunt finiri virtutis boni vel
ut virtutis viciabilis et corrupti
bilis in quibus existunt. Item
est ad corruptibiles vel de malis
malum in se. viciabilis
vel de malis vel ordinatur. Item

quod aliquid maxime sit bonum ad
tam prout adeptum ad quod est de
lectatio et gaudium et maxime
malum sit ad id est prout adeptum
ita quod est dolor et tristitia
opz delectationem et tristitia est
principales passiones virtutis boni
sunt spes et timor sunt
principales passiones virtutis viciabilis
vel ad viciabile tendat in bonum
et malum in eo quod est ordinum quod
tunc maxime reputatur bonum
ordinum vel est finitur et speratur
et speratur malum vel ordinum cum
est finitur et timetur. spes et timor
sunt principales passiones virtutis viciabilis
sunt si de ex passionibus dicitur
sufficari habeat opera nostra
debet nos diligere intendere
in aliis delectant et tristitia
et que speramus et timeamus.
Sed hec tanto magis debet regere
et principes. Item eos opera prout
digniora eo quod respiciant
bonum gentis. Unde ad reges
et principes debet se habere
ita delectationem et tristitia. et
spem et timorem patefactum
est per talia sunt dicta

Numerabantur
supra duodecim
passiones viz amor
odium desiderium
abominatio delectatio

tristitia
audacia
prout habet omnia
merae
Gaudium gratia
quod inordinatum
bonum inordinatum
bestentia
omnis passio
ordinatur
ducatur
ad timorem
et nemo
sperantibus
vel tristitia
ad amorem
est quod in
eis que
sunt corporales
ad prout
bonum
ad alio
diffinitio
tensa in
amato
aliquid de
aliquid
habet
amor
prout
deus
virtutis boni
virtutis viciabilis
sunt
in malis
ne prout
let in
quod Gaudium
bilis

tristitia. p[er] deffat[io]n[em] timor[is].
audacia. ira et m[is]ericordia. p[er]
p[er] h[ab]et om[n]es passio[n]es alius em[er]
merac[is] videtur p[er] h[ab]et 20 et h[ab]et.
Zelus g[ra]t[is] nemesis q[ui]dem
q[ui] m[is]ericordia de p[ro]p[ri]etate ma
loru[m] m[is]ericordia. invidia et en
bescencia sine v[er]ecundia. S[ed]
om[n]es passio[n]es reducantur ad aq[ui]
p[ro]p[ri]etate q[ui] zelus et g[ra]t[is] re
ducuntur ad amore[m]. v[er]ecundia
ad timorem et invidia et m[is]ericordia
et nemesis sine m[is]ericordia de
p[ro]p[ri]etate malos reducantur
ad tristitia. Zelus q[ui] p[ro]p[ri]etate
ad amore[m] q[ui] zelus m[is]ericordia
est q[ui] quiddam amor intens[us] q[ui]
q[ui]ne intens[us] diliguntur
s[ed] copalia ad p[ro]p[ri]etate. Si
ad p[ro]p[ri]etate q[ui] talia ad ha
bentur ab uno ad habentur
ab alio. p[er] zelus p[ro]p[ri]etate h[ab]et
diffinit[us] p[ro]p[ri]etate q[ui] e[st] cor m[is]ericordia
tens[us] no[n] p[ro]p[ri]etate coram in
amato. Quid g[ra]t[is] molemt q[ui]
aq[ui] d[icit]ur zelotypi de p[ro]p[ri]etate
aq[ui] si noluit in ea aq[ui]d
hic consorcium. Intensus g[ra]t[is]
amor copaliu[m] videt[ur] esse cor
p[ro]p[ri]etate et resp[on]sio no[n] p[ro]p[ri]etate
aens coram in amato. S[ed]
p[ro]p[ri]etate bonos intellectualiu[m] et
p[ro]p[ri]etate virtutu[m]. si sit amor m[is]ericordia
sine e[st] laudabil[is]. et q[ui] timor
h[ab]et m[is]ericordia d[icit]ur q[ui]s esset
ne p[ro]p[ri]etate virtutes diligeret si vol
let in eis hic consorcium h[ab]et
p[er] zelus p[ro]p[ri]etate bonoru[m] h[ab]et
bilis diffinit[us] a p[ro]p[ri]etate p[ro]p[ri]etate

62
Reth[er] q[ui] e[st] istia de h[ab]et. Reth[er]
no[n] q[ui] m[is]ericordia alii. si q[ui] no[n] m[is]ericordia
sibi. Zelus g[ra]t[is] rednat[ur] ad ad
rem. Sic e[st] g[ra]t[is] rednat[ur] ad
amore[m]. q[ui] e[st] amore efficitur
aq[ui]d g[ra]t[is] alteri. Variat[ur]
ut de ea tractat p[er] et ut e[st]
passio m[is]ericordia e[st] ad h[ab]et q[ui]d[am]
motus an[im]e p[er] q[ui]ne m[is]ericordia
aq[ui]d ad beneficia conferendu[m]
Zelus g[ra]t[is] et g[ra]t[is] rednat[ur] ad
amore[m]. S[ed] v[er]ecundia redu[n]t[ur]
ad timorem. In p[ro]p[ri]etate q[ui]s ti
me p[ro]p[ri]etate coram cor, et m[is]ericordia
honorat[ur]. q[ui]n[on] e[st] e[st] p[ro]p[ri]etate
mala corruptio. S[ed] timor
p[ro]p[ri]etate e[st] p[ro]p[ri]etate turpia et m[is]ericordia
honorat[ur] d[icit]ur esse v[er]ecundia
m[is]ericordia g[ra]t[is] alius v[er]ecundia h[ab]et
timor m[is]ericordia n[on] timor
m[is]ericordia. In v[er]ecundia
erubescencia n[on] d[icit]ur p[ro]p[ri]etate. q[ui]
v[er]ecundia ante coram v[er]ecundia p[ro]p[ri]etate
timor palestus n[on] d[icit]ur q[ui]
aq[ui]d credit se amitte v[er]ecundia
quod e[st] bonu[m] m[is]ericordia timor
S[ed] p[ro]p[ri]etate credit se amitte gla
ria et honore q[ui]e p[ro]p[ri]etate bona et
tenora v[er]ecundat[ur]. In timor
S[ed] g[ra]t[is] p[ro]p[ri]etate recurrit ad m[is]ericordia
nova et m[is]ericordia immanet pal
lida. q[ui] timor p[ro]p[ri]etate ex eo
q[ui] aq[ui]d credit se amitte m[is]ericordia
ora bona. si ad q[ui]s v[er]ecundat[ur]
p[ro]p[ri]etate p[ro]p[ri]etate ad exteriora et faciet
p[ro]p[ri]etate v[er]ecundat[ur]. f[er]it
m[is]ericordia ad exteriora.

amitte exteriora duplex 2 go
timor vng amittendi vitam
et bona interiora p quem
quis pallestit et alig amitte
di glia et honore que sibi
exteriora p que quis embe
sit timor go corruptini et
amittendi bona interiora q
no hie pale non retinet sibi
non que et timor si amit
tendi glia et honore hie pale
non et recundia id embe
stentia recundia go qd
timor est et reducitur ad ti
more et corio qd zelus et
gra reducitur ad amore et
qd recundia reducitur ad timo
rem restat vide qd invidia
et inia et nemesis suem
dignato reducitur ad tristi
ciam. Boni go hie esse sibi
tristitie na quis estari
pt na de malo alteri quod
de bono si estatur de malo
et maxime credit ipm indige
pati illud malum sic e inia
na ut in 20 Reth. de inia
na est aliud q tristitia medo
sup aparetu malo corruptio
uel tristitudo eiq qui indi
gna est pati malum id si
na sit tristitia na de malo si
de bono. hie pt esse dupl
na de bono 2m se te est in
na na invidia ut in 20
na na tristitia

agnos bonos ita similes
na ut agnos sibi si p illos
invidia est est contristari
de aparenti bono dany na
op. ipse na hie id bonum si q
alt an invidi polz de bono
illo et potissime est invidi
a ita similes ut figuli in
videt figul. et fabri fabris
et sic de aliis si na sit ista
de bono alig na quod na
si ut indigne habet ab eo
sic est nemesis ut indigne na
in psm. sed Reth. Neme
sis uel indigne est tristari
de eo qui videtur sibi ppa
ri. si go omis hie passio
dignificare hie opaco mas
des nos omis eas cognoscit
et tanto magis hie des reges
et inopes. qita hie debet
opaco maxime et ceteris

Predutarium
passionum quedam
videntur esse lan
dabiles ut in
fuerdina et recundia na ve
cundia 2m psm hie na sit
dus est hie landad passio si
et gra et nemesis landa
biles passioes ee videntur
ad si vitupales ut invidia
et et odium antipale est in

sit videri
vident
est est
p p m
media e
ma pas
tur de
tar v
est medu
recundia
recundia
ad de m
na ad ho
ad medio
dat ut de
ut na de
landabil
dia in
em na q
est crudel
copatum
licet
pacet
dud et la
cor. sic e
na inid
invidus
doh pla
invidi. E
gandz
q gandz
et dolet
Sic et e
media e
mutu na
ta digis
est. am
vitupari

fit videtur. Alii ad passionem
vident se hunc ad utrumque
est enim diliget ad utendum
quod in moribus laudatur
media et vituperantur extre-
ma passio ergo ille qui vide-
tur de se esse laetior in-
ter utrumque ut videtur
est mediocris stupidus et im-
becillus nam qui de omnibus
videtur de stupido. Quia
ad de nullo videtur dicitur
nam ad hoc est laudabilis. Et
ad medio modo se ut qui videtur
dat ut debet et non videtur
ut non debet de videtur et
laudabilis. Sic est enim me-
dia inter crudelitatem et molli-
tiam nam qui nulli compatitur
est crudelis. Qui vero omnibus
compatitur mollior est et mu-
licior. Qui enim compatitur
pacetibus indigne tenet me-
dium et laudatur et de mis-
coris. Sic est enim nemesis est media
inter iram et placiditatem nam
iracundus de omnibus perperatibus
dolens placidus ad ut opponit
iracundus. De omnibus perperatibus
gaudet. Nemesis tamen medium
quod gaudet perperatibus bonis
et dolet de perperatibus malis.
Sic est ergo ut est quod laetior
media est inter superbum et dimi-
nitum nam qui est omnibus gratus
tamen dignus quod indignus vituperabilis
est. Qui ad nullis est gratus
vituperari debet. Sed qui est qui

non dignus et non indignus
est tenet medium et laudatur
passio ergo laetior tenet me-
dium vituperabilis vero tenet ex-
tremum nam iracundia extremum
tenet igitur de omni perperitate
dolet. Sic est odium ut est vi-
tuperabile extremum tenet passi-
onem vero quae se habet ad utrumque
et possit esse laetior et vitu-
perabilis. Ut si vituperabilis tenet
extremum. Itaque si laudabilis tenet
medium. Hinc visis dicendum
est quod reges et principes ad
has passiones se habere debeant nam
gratiae et misericordia prout sunt
passiones laetiores imitari debet
debet enim gratus et misericors
esse. Ipse enim magnus esse de-
bet debiti distributor bonorum
et malorum sine beneficiis
et penas. Beneficia ad me-
rite distributorum quod reges
et principes et hinc quos est
talibus distributor bonorum et dignus
sunt debite gratiae. Mala ad
et pene tunc debite infliguntur
tunc quod per indignum pacetibus
ad misericordiam committitur ne
videtur ad et nemesis laetior
videantur esse laetiores passiones
nam tamen superbum et per omni modum
altruende sunt regibus et principibus.
Non enim debet reges et principes
videtur.

vermudari possit p[ro]p[ter] d[icitu]r in
eth[icis] q[uo]d laudamus m[er]itos ve
r[um]udat[ur] p[er] se ad v[er]it[ate]m null[us]
laudabit si v[er]mudatus sit q[uo]d
n[on] est m[er]itum ip[s]u[m] n[on] optere
opari in q[uo]d est v[er]mudat[ur]
sic et ibid[em] d[icitu]r q[uo]d studiosi n[on]
est v[er]mudari q[uo]d v[er]mudat[ur]
est in p[ri]m[is] e[st] ad n[on] est p[ri]ma
opari. **S**ic n[on] si d[icitu]r v[er]mudari
debet. Nemo e[st] q[uo]d vide
tur n[on] multu[m] esse laudat[ur]
ne multu[m] laudat[ur] **S**ic in
m[er]itis indig[et]ur de p[ro]p[ri]etate
malos n[on] mali n[on] possunt
posse maxima bona magdi
p[ro]p[ri]etates s[ed] forte possunt
posse bona media vel bo
nima magdi s[ed] bona etio
ra. talia ad q[uo]d m[er]ita in ge
ne bonoru[m] n[on] multu[m] cura
du[m] si possideat[ur] a malis du
tu[m] h[ic] accidit sine culpa p[ro]p[ri]a
n[on] si d[icitu]r esset h[ic] bona dis
pensare n[on] debet ea ad b[ea]t[us]
indig[et]ur s[ed] d[icitu]r Reges q[uo]d
et p[ri]ncipes m[er]itu[m] debent
esse m[er]iti et indig[et]ur de
p[ro]p[ri]etate maloru[m] ne indig[et]ur
d[icitu]r sua b[ea]t[us] sic go se
h[ic] debet ad p[ro]ductas passi
ones q[uo]d v[er]it[ate]m et v[er]it[ate]m in
vidi[us] ad q[uo]d est v[er]it[ate]m
passio p[er]m[an]et effuge debet
et et ad n[on] m[er]itu[m] est v[er]it[ate]m
p[ro]p[ri]a s[ed] obedienda et p[ro]p[ri]a
In ali

et laudes et vitupales de
b[ea]t[us] se habeat si fuerit d[icitu]r
v[er]it[ate]m de q[uo]d s[ed] p[ro]p[ri]a
m[er]itu[m] n[on] p[ro]p[ri]a m[er]itu[m]
d[icitu]r debet se habeat d[icitu]r
m[er]itu[m] et e[st] opposit[us] n[on] ille
esse d[icitu]r m[er]itu[m] q[uo]d m[er]itu[m]
ut debet et q[uo]d debet et q[uo]d
n[on] debet. **S**per fortitudin[em]
v[er]it[ate]m debet se habeat ad au
daci[us] et timore n[on] ille est
fortis q[uo]d audet audenda et
timet timida p[ro]p[ri]a magis
et timide h[ic] se habeat
ita p[ro]p[ri]a et de p[ro]p[ri]a n[on] ma
gnanimitas v[er]it[ate]m de p[ro]p[ri]a
ro[go] ne veniat a bonis ar
d[icitu]r p[ro]p[ri]a difficultate h[ic] m[er]itu[m]
litas n[on] moderabit p[ro]p[ri]a ne
m[er]itu[m] se m[er]itu[m] ad illa p[ro]p[ri]a
bonitate et delectat[ur] q[uo]d e[st]
in eis. **S**per alias in v[er]it[ate]m
e[st] m[er]itu[m] m[er]itu[m] h[ic] se ha
beat ita m[er]itu[m] p[ro]p[ri]a
ut amet et desideret amada
et desideranda et abhomi
nentur abhominenda dele
ctantur et tristantur ut est de
lectand[us] et tristand[us] et ad
h[ic] o[mn]ia se habeat ut requit
ordo et b[ea]t[us] i[n]t[er]i[us] h[ic] goad
p[ro]p[ri]a de passionib[us] sufficiat
q[uo]d si q[uo]d est h[ic] dimissu[m] m[er]itu[m]
diffusius tractabit agetur
en[im] in q[uo]d de t[em]p[or]e et amor
t[em]p[or]a et de aliis ut a t[em]p[or]e
encia postulabit ibi e[st] ostend[us]
q[uo]d se h[ic] debet reges ut

a p[ro]p[ri]a
ment[is] et
cordes et
ta q[uo]d
p[ro]p[ri]a

En
uer
m[er]itu[m]
ad
se
En
v[er]it[ate]m
et
m[er]itu[m]
En
tu
et
h[ic]
En
da
m[er]itu[m]
re
h[ic]
En
h[ic]
p[ro]p[ri]a
lo
En
p[ro]p[ri]a
En
c

a p[ro]p[ri]is t[em]p[or]ib[us] et q[uo]d a
ment[is] et q[uo]d debet esse iusti
cordes et q[uo]d scilicet iudicet
ta que s[un]t p[ro]p[ri]a v[er]it[ate] f[er]re illi
p[ro]p[ri]etate ostendentur

Om[n]i sunt mores in
uenu[m] laudabiles et
q[uo]d reges et p[ri]ncipes
ad illos mores debeant
se habere

Om[n]i mores inuenu[m] s[un]t
vitupabiles et q[uo]d reges
et p[ri]ncipes ad h[uius]m[od]i
mores debeant se habere

Om[n]i mores s[un]t s[ic]u[t] s[un]t
tupabiles et q[uo]d reges
et p[ri]ncipes vitare de
beant dictos mores

Om[n]i mores s[un]t s[ic]u[t] s[un]t
dales et s[ic] s[un]t mores co
muni q[uo]d s[un]t in statu et q[uo]d
reges et p[ri]ncipes se ha
beant debeant ad h[uius]m[od]i mores

Om[n]i sunt mores nobi
lium et q[uo]d reges et p[ri]nci
pes se h[ab]ere debeant ad il
los mores

Om[n]i s[un]t mores diuitum et
q[uo]d reges et p[ri]ncipes
se h[ab]ere debeant ad illos mores

Om[n]i s[un]t mores potentum
et q[uo]d reges et p[ri]ncipes
ad illos debeant regere se h[ab]ere

Hereditas
tribus p[ar]tibus
tribus p[ar]tibus
libri quia
ostensum
est in quo

reges et p[ri]ncipes s[un]t s[ic]u[t] s[un]t
ponit debeat et q[uo]d s[un]t s[ic]u[t] s[un]t
tribus debeant esse omni et q[uo]d
passiones debent s[ic]u[t] s[un]t
exequi de p[ar]te quanta valet
mores debeant imitari aiores
aut dupl[ic]i d[ist]inguant possunt
ad etate et fortuna ad etate
q[uo]d q[uo]d alios mores habent
inueniunt alios s[ic]u[t] s[un]t alios illi q[uo]d
sunt in statu fortuna aut
mores d[ist]inguant de qua b[e]n[e]
fortuna modi sunt bona et
terrena ut nobilitas diuitie po
tencie modum mores d[ist]ingi
tant q[uo]d ut p[ri]ncipium alios mo
res habet nobiles q[uo]d ignobiles
alios potentes q[uo]d impotentes
et alios diuites q[uo]d pauperes
de omnibus aut h[uius]m[od]i moribus
dicuntur s[ic] p[ri]mo de moribus
inueniunt q[uo]d moribus q[uo]d s[ic]u[t] s[un]t
laudes quida[m] vitupabiles
q[uo]d alia q[uo]d q[uo]d tangit p[ar]te
20 Reth[or]ice inueniunt tangit
sex mores laudes et sex vi
tupabiles p[ri]mo em[en]t s[ic]u[t] s[un]t laudes
inueniunt moribus et s[ic]u[t] s[un]t
et 20 q[uo]d sunt amicitie et b[e]n[e]
p[ar]te q[uo]d s[ic]u[t] s[un]t maxim[us] et b[e]n[e]

De factis hominum in ea que
videntur sicut in eo videtur in se
ipse sic videtur esse in aliis
Ideo dicit in 2o Regum. quoniam
enim sunt innocentia alios me
surat. sic enim ipse si innocen
tes. sic videtur alios innocentem
Certo minus defacili sunt
misericordiam. quod ut supra dicebat
ex hoc maxime confertur in
proordia. si videmus alios
digne pati. que si inuenies
sua innocentia alios misericordiam
et videtur alios indigne pati
defacili mouetur ad miseri
cordiam. Sexto minus si erube
scimus et videtur in eo quod
timet per se. quod minus affectat
erubescencia aut et videtur
a ut dicebatur est timor in
gloriam. ad hoc minus. quod
validi minus affectat exaltat
timet in gloriam. quare de
facili erubescimus. Quia in
2o Regum. alia enim videtur tan
ge quod minus si non videtur
ut ut ipse ait in nouerunt
ne quod sunt dedit a lege appel
lant ut ibi docetur legum
mos patris ut matris per
quod miseri videtur per. ad hoc
minus semper moneat suos
alios ad honesta. quod 2o hone
stus idem quod honore statu
minus multum affectat ea que
importat videntur honore
statu et per locum ab oppositis
multum timet quod importat

ignominia et inhonore. et quod
erubescencia et timor in glo
riam minus defacili erube
scimus. **Cum** quoniam mores sunt
laudes in inueniuntur delem
pate per quod reges et principes
se hic debent ad alios Nam
non quicquid est laus in hoc. et
laus in quodque videmus
enim quod esse furibundum et laudibile
in cane non in est laus in ho
mine. sic licet videtur sit laus
inueniuntur quod per etiam quod
tunc se non per. quod committat a
qua turpia de quibus dicit
eos videtur. Reges aut et
principes quod dicit esse quod semper
deos non plus quod turpia comit
tant. si ab hominibus eis esse
debet quod audiat turpia nomina
in quia committit mores bonos
alloquia per. Ad hoc sunt in
statu quod debent videtur
miser et suppositum quod si continge
ret eos operari turpia videtur
dari debent et plus quod alii
et quod magis indecent se ge
rent. prima ergo quod quod di
cimus laus in inueniuntur ad
aptare possumus regibus et prin
cipibus quod deus eos esse libe
les bone spei. non malignimo
us magnimos et misericordios
dixit aut per videtur deus
non deus

q̄ cont̄ nāz agent̄ si multū
tūndū dīnīat̄ q̄a pōllet
nō mīlīat̄ m̄ debitor̄ et
p̄os v̄sū ut sup̄a m̄ t̄tatu
de lib̄alt̄e sūfīcīent̄ t̄tīg
mōz. Deat̄ et eōs esse tanto
magis bone p̄ci q̄ alios. q̄n
tō s̄cā comā cā q̄e mīfīda
re debent sūnt dīgniora q̄
alia. Cursus deat̄ eōs totū
esse magnānīmos. q̄ nō dīce
batur m̄ quodā calo de mag
nīmīte magnīe magnīmītas
temperat̄ regīb̄ et p̄ncīpib̄
q̄ eōs magnīe deat̄ magnā
opari et m̄ ardua tendere
Sic et m̄agnū est eōs esse
malignī moris ut nō deat̄
h̄ habeat̄ opīmōz malām
nā si acta p̄bītor̄ p̄ mīp̄
tarent̄ m̄ malū p̄tem tōm
get̄ eōs esse tīrānos et rāstū
tores gēnūz. Sic et deat̄ eōs
esse mīfīatīmos. nā ut ait p̄
20. V̄t̄. h̄os ut plurīmū ma
la faciūt. Iū go h̄uana fīa
gīltas v̄mā postulat̄ p̄ de
lictis dānā reges et p̄ncīpes
2m quorū mīdū fī legīs
lātio mīfīgīnt̄ p̄ene deat̄
eōs mīfīatīos esse. Est̄ aut̄
p̄cūdos nō deat̄ sūmptīat̄
et sup̄īa dīcāt̄ur.

Sicut sup̄enit
emūmēnīa
sex mores lau
dabiles p̄cī emū
merare possū
sex vitīpales quos et tū
git p̄cī s̄cō. P̄mo emū
mīnēnt̄ sūnt p̄ssīōm mīse
quītur. s̄cō sūnt de fācī
stībīles. Q̄o sūnt nīmīe et
sūtīn̄ 2o p̄cī cōtīnūelīq̄. 3o
sūnt mēdātes ad quodā mō
p̄māat̄ assēnt̄. 4o m̄ ad
mōz nō h̄nt mōdū. s̄cī oīdā
faciūt vāldē. Sūnt emū s̄cī
mīnēt̄ mīsequītores p̄ssīōm
et magnīe mīsequīdū cōtī
p̄ssīōm et cōp̄s. sūnt emū
mīdīnt̄ et mīsequītores
cōndōm. quod. Sūp̄īa de
cāsa cōmīget̄. nā ad mīdū
sūnt p̄cīdī et cōp̄e t̄l̄cō
fīat̄ v̄ndōz ap̄ent̄s h̄alīs
dīp̄osīō cōp̄osīō. māt̄ m̄
nēnt̄ ad cōp̄osīōnē v̄nē
v̄ndōz. Cursus h̄cīd cōmīget̄
q̄ q̄ m̄ oīdīs actōmīb̄
nōstrīs nō s̄cīmīnt̄ p̄ssīōnē
nēl̄ v̄ndōz. et q̄nto mīdū vīget̄
v̄ndō m̄ nobīs t̄l̄o magis p̄s
sīo vīgorat̄ur. Iūnt̄ go q̄
sūnt mīcēptī et nō vīgent̄ m̄
tēllēd et p̄vīdēndā magis
regūt̄ p̄ssīōnē q̄ v̄nē q̄v̄
ut plurīm sūnt p̄ssīōm mīse
quītores. s̄cō sūnt de fācī
stībīles nā ad s̄cī s̄cī cōm
p̄lētīō cōp̄s. sūnt go m̄ oī

poribus inueniuntur huiusmodi
 in magno metu sic ipse ha-
 bent volutates et concupis-
 cias unde dicitur Jo. dicit
 20. Reth. q. mites acut
 concupiscunt. Et cito satumam
 vehemur voluit si defacili p-
 mutantur. Tercio sunt mi-
 nime credituri quod ut adp-
 petat duci de causa contum-
 ptus q. nō sūt maligni mo-
 do nō putat alios esse ma-
 los si sua uiderent alios
 mēsurant. Cui go nāle p- q
 quis facile credit ei qm o-
 dit esse bonū et qm nō cogitat
 ex malicia loqui. mites ne-
 dendo o- cē innocentes o-
 de facili credunt. Quisus
 huius attingit megerencia
 na ex multis finibus mo-
 di emulantes ad paucos
 spicentes facile iudicat ut
 et p- b- ar. q. qui modica no-
 mit cito iudicat. mites go q
 nō sūt m- l- on- expti statim ade-
 re a- quod p- onitur negotiū
 nō valentes ad multa respi-
 ci eo q sūt multos igna-
 ri statim de illo negotiū
 dicit et nēdū sit esse ut es-
 p- onit. si cū multa cogno-
 scant et o- dicos homi- o- sidera-
 re scirent nō statim assenti-
 rent corde o- bus huius qm
 eis dicitur. si diligeret v- u-
 illa esse credenda. Quarto s-

contumeliosi na ut supra
 dicebat inuēte maxime appe-
 tint deale. q. go videtur ut
 q. exellat ad contumelias m-
 rant de facili sūt contumelo-
 si. Et nō sūt mēdaces et qm
 ad nō o- id p- tinaat assenti-
 na q sūt mēg- ti ignorant se
 ipos et o- id sūt p- ntat. id de
 o- m- bus respondet et voluit
 videri o- id sūt et o- id affirmat
 ut o- id sūt videantur et q
 affirmat ea que ignorant
 de facili mēdantur. p- q. aut
 mentiti fuerunt appetentes
 glām sūt p- tinaat i mēdaco-
 cogitat cū se esse m- gloriosos
 si appareat nō sit esse ut dicit
 Sexto in suis adomib- huius
 modū. si o- id faciunt valde v-
 de 20. Reth. q. amat v- l- de
 odit v- l- de. o- id faciunt valde
 h- c- ad v- l- contum- q. s- ac-
 te ut et vehemētes sūt co-
 cupiscentias na ut et concupi-
 scencie sūt vehemētes s-
 nō p- r- ac- modent. Tunc go
 q magis vivunt passione
 q sone nō sūt concupiscentias
 moderatas. si o- id faciunt valde
 v- u- qm sūt mores inueni-
 v- t- n- p- ales de facili videri
 p- q- r- ages et p- h- apes ad
 h- m- q- mores v- l- de. si h- c-
 q- d- p- l- de sūt v- l- de.

in muenibz multo magis p
vitupalia in adultis et adhuc
maxime vitupalia sunt in re
gibus et principibus qui debet
esse caput et via aliorum inde
centis et est reges et principes
esse passionum imitatores
et videri habere decepten
das vehementes quia in eis ma
xime debet dominari vis et nite
ritus qui ad sic se habent non
vivunt passim vagantur sed passionem
suis detestabile est eos esse
punitales et debiles quia ad
modum sit regula esse ob
liqua. Reges et principes qui
debet esse forma imitari et ita
aliorum monemur est quod de
ali punitantur immo debet
eos esse firmos et stabiles
20 inde est eos esse nimis
credulos quia ad multos ha
beat adulatores et plures se
in eorum amibus suspirantes
ad magna diligencia asside
re debet qui sunt qui loquuntur
et sunt sapientes ut ignoran
tes videri sunt nisi non videri
si quod credendum est magis
sapientibus et bonis quam insu
perantibus et malis. Circa inde
est eos esse iniuriatores et
contumeliosos quia penas inf
re debet non iniuriare non quia
melius vel non iniuriare sed propter
et per commune bonum

Circa maxime a regibus et
principibus et videri ab omnibus
dominatum est modum
fugendum ne sepe contemph
biles reddat si autem modum
um reddit habet contemph
les quanto magis indecent
est regum maiestate contem
tibilem esse tanto maiori
contela stude debet ut adhe
reant videri. Sexto inde est
eos non habere modum ac
commodum suis quia ad alia sunt
moderanda per modum decet
maxime modum et regula
moderata esse. Reges quod si
alios debent esse regula et
modum potissime decet a
os moderatos esse

Numeratis mori
bus mueni et
ostensio quod ad
mores illos reges
et principes se habere
debeat. Restat vide quid sit
mores secundum et quid reges et
principes se habere debeant ad mo
res illos. Secundum autem quid
mores sunt laudabiles quid
vitupabiles. Quibus ad 20 restat
quid alios mores quos tangit
de semibus enumerat sex

49
vitupales mores pmo an
senes snt nimis increduli
2o p vide suspitiosi. 3o p
timidi et pusillanimes. 4o
p illibales. 5to snt diffid
pei vel snt male pci. 6to
snt no verumdam snt me
rubeant. Snt em pmo
senes increduli. quod ex
pignia contingit. Nam qz m
multis expti snt et cognosct
hos in multis mentiri no
desacili p eis fides. snt
dnt os alios deceptores ee
3o dr 2o Regh. q senes m
lis ante vixerunt et m plu
ribus decepti snt. p qd
experiencia contingit eos m
credulos esse. Secundo snt
senes suspitiosi. quia expe
dient ut plurim suspitios
malu et referat eas inde
teriore ptem. Vident em
senes. 4o dr 1o diffid
bnt. quoniam qz no mul
ta mala fecerunt et in noc
tas snt. sua inobedia alios
mefuat et ad referat m
meliozem ptem. Crednt em
os bonos esse. senes vbi dnt
qz multis ante vixerunt et
m multis peccaverunt mfu
rant acta alios 2m ea que
gesserunt m seipis. p qd

ut plurimum cadit alios malos
esse ead m peiore pte referat
eand opa. 5m dr 2o Regh.
Senes qui vixerunt multis a
nis. esse no p qz m multis
peccaverunt. 6to male suspi
tiosi. et oia m deterius esti
mad. 3o senes snt pusilla
nimes et timidi. Pusillanimes
em snt qz snt humiliati a vita
et defecerunt. Sic qz deficiunt
m eis humores et vita. sic de
ficiat m eis cor et snt pusillanimes
et snt timidi. qz ut dr 2o
Regh. m frigiditate parat vi
ta formidm. Nam 2m p h
quidqz sic nar disponitur qz
snt m dnta passion. nar pas
sionatur passion illa. Et qz
timidi officiatu frigidit. Quia
qz est nar frigidus. snt qz snt
nar formidinosus. snt qz senes
esse nar timidos. qz deficiat
eis nalis calor. et snt mebra
nar frigida. 4to p illibales
quod tr contingit. pmo ex de
fectu vite. 2o ex experientia
poris. 3o ex eo qz no vixerunt
p se sed memoria a nima qz
ut plurimum snt corrupti cor
Sic qz senes m pnt corpibus
deficiunt in hndibus et m vi
ta sic videtur ipse p
eis deficiat.

conspicit et confingit et mo
struenda ea reddit ipa gmo
ra et fiat ea aperte inferiore
locod. Videri eni p elid frigi
da et gma m inferiori loco et
locatim calida vid et lenia m
superiori Senes go qz frigidu
pnt ex frigiditate conspiciunt
et ut hmit m seipis et reddu
tur immoles ut no audeat
ind em oedut md sperat ut
no audeat exalle ne curat
reputari qz frigidu no est ape
te locod superiore s inferiora
Vid qm sup mores semu vi
tupales Selem patet p qm
reges et principes ad hmanum
mores debeat se habere na
tostat qz licz reges no debeat
m omnibus deficiat esse oedut
ut pnen no h deqz eos esse
moredulos s considerat totu
mibus psonarum Debet adhi
be fidem hys que eis dicunt
um dictam et ordine totu
Ideo no deqz eos esse superio
res ut oia referat m deiore
ptem qz ex hoc conget eos ee
seniores et immisatibz et me
rant malivolencia subditos
Go no deqz eos esse timidos
et pusillanimes pmo fortes
et magnimos qz ad nego
cia respiciat totu regnu
da que reges et principes

insudare debet s mag et ar
dua optz eos esse fortes et ma
gnimos Quid detestabile
est eos esse illibales na sup ad
de virtutibz tractabat suffro
scensu fuit q no solum deat
reges et principes ee libales
da mediocres sumptu s ee
cognut eos esse magnificos ma
gnifica faciendo Quid oz eos
esse bone ppi qz si se credent
m oia deficiat md attempta
rent et pulitaretur regnu sel
to no deat eos esse molan
dos eo md quo senes elestut
ut no audeat de honore statu
et p magis studeat da vilia
qz da opa honore digna no
deqz h eos commendari qz inde
rens est eos opari turpia et
quibz commendat confingit

videtur aut p huc 20 feli
da senes tunc m mores q
pnt ee laules pmo em senes
hnt dampnata remissas et
temperatas 20 sup m fiam
Go dubia no pmanat
Go md

nea sunt moderate et tempera
te. quia ut super dicitur corpe
existente calefacto fit mutatio ve
nere et concupiscentie. ergo per
hoc ab oppositis eundem infri
gidato fit remissio concupiscentie
et constat enim quod concupiscentie
venere et appetitum in alia se ex
tendit. hic autem est contra. videlicet si
gidi non frigidum in quod longi
no per se extendit in alia. sed
magis contrahitur in seipso
senes ergo non frigiditatis con
trahuntur in seipso ut habe
ant concupiscentias et mode
ratas. ex hoc autem apparet per quod
senes sunt illiberales. Nam ad per
illiberalitate contrahit peccatum
dum per primo si ultra quod dicit
teneat quod habet. Hoc si per
non concupiscit hic quod non habet. Se
nes magis peccant per illiberali
tatem in retinendo que habent quod
in concupiscendo indebita quod non ha
bet. quia per frigiditatem magis con
trahuntur in seipso quod atten
dat ad alia. Cum enim nulla sit
alio modo in qua non utatur a
quo organo corpore sic in ope
artificiali variato organo fit
variatio operis sic et in acci
dentibus autem corpe infinitas autem
sequuntur complexiones corporis et
fit variatio actuum eius. Cor
pus ergo refrigerato autem per appa
ret melius ut sciantur
modum frigiditatis et quod frigidum

refrigerat et condensat et immu
tionem in seipso. loquens videlicet frige
ditatis concupiscentias. Nam remissio
fit ut videtur per 10. Reth. Pro
senes sunt miserrimi. si ut per
ut ad per eandem causam miserrimi
sunt per senes et iuvenes. Iu
venes enim sunt miserrimi per
amicitiam. Senes autem per im
becillitatem. Quibus enim miserrimi
sunt amici et super eo que ne
ce indignis pati. Iuvenes ergo
per amatores amicitias. et quia
sua minoribus alios miserrime
existunt omnes bonos esse que
si pariter putat eos indignis
pati per quod defacili miserrimi
Senes. Sed non per miserrimi quod
de aliis bonos videtur quod sunt ama
tim amicitias. Sed quia quibus si
non est imbecillitatem videtur in defe
ctu considerat ut alii concupiscunt
ei et miserrimi eius per quod
et ipse defacili melius ut
miserrimi et concupiscunt alios.
Pro modo dicitur per maiorem affirmant
nam ut per aut per Reth. quia
Senes videntur multis dicitur
et videntur quod sepe sunt de
per non audet aliquid per maiorem
asere. timetis ne ita res se
habeat et ne decipiantur.
Ideo per aut per senes ad
subia sententiam et per appo
nit ibi quod non forte et non
sive per maiorem. Cum enim ab

aut per
dicitur
admodum
deperit
dicitur in
miseribus
esse tem
perat
nec quod
concupiscen
tibus tan
quam in
habet per
remissio
omni in
sunt ma
delent per
eos qui
qui sunt
miser senes
20 per
dabiliter
veniens
per calidi
gradum in
miser et
ne sunt
miser
madum
ubi est
ubi est a
ad magis
in tot d
ab omni
nec per
dyspedit

est qm de quo negocio
dicitur forte id sic est. ut qd
ddmo ita erat. timetis n
deapi nio firme sententia
certo nio agut nioe. fimo
mmbus opibns sint vident
esse temperati. qm p mne
res qz m eis habundat con
cupiscentia et passio in omni
bus tenent extremu et oia
agut nioe. sic senes qz ha
bent passio et concupiscentia
remissas. ut plurimu agut
omnia moderate. Quid qm
sunt mores iuueniu et seniu
deleni patet p qm se mores
eors qm sint m statu. nio illi
qm sint m statu. et sint medi
ne senes et iuues ut vlt p
zo peth habet qmcp lau
dabilitat est m senibus et m
iuenibus nio qd se ne mims
p calidi ut iuues ne p mfi
gidari ut senes ne p p am
mosi et puolantes ut iuues
ne sint p timidi et pusilla
iuiues ut senes p tenentes
mediu m vno p timidi
ubi est timendum et audaces
ubi est audendum. sic est qz no
oia mexpit ut iuues ne sint
m tot decepti ut senes ne
ab omibz credi quod faci m
nes p mexpientia ne oia
discedunt. quod faci senes

eo qz m multis sunt decepti
p hnt se medio m p dicit
zo peth qz qm se m statu ut
p ab oibz credentes ne omni
bus discredentes. p m dicit
magis m vltate amplia
qz sint medi m senes et iu
ues. ne p mtempati ne iuue
nes ne formidiosi et et viles
ut senes. p ut di zo peth
p viles ad temperata. et te
perati ad vilitate. Cor go sit
ad vnu dicit qmcp laudabi
litate. Et m senibus nio m m
iuenibus tot reputu m hnt
qm p m statu iet qd vltima
bilitate est m eis totu remo
uetur ab illis nio ut supra
plurimes dicebat. semp exte
ma p vitupalia et mediu
est laule. Si igitur m senibus
nio iuenibus est aliquid laule
hce est qz no oia recedunt a meo
Si aut est m eis aliquid vitupale
hic est pnt esse hnt m extremo
qz p qmcp medi est m senibus
nio m iuenibus totu p amplia
et pfectis reputu m hnt qm p
m statu. Qmcp laudabilitat
est m eis. totu reputi debet
m hnt qm p m statu. Rursu
qz qmcp est m eis etie
remouet ab illis a

In illis remone debemus
ab illis qui p m statu se
loquuntur est de moribus homi
no in mltis p talia omni
nitate habentia: quod senes
no possent esse libeles et ma
gnum et q nines no possent
esse temperati et stabiles. si
telligenda p m huda pmi
tate et meliactz qz m m
fid nalem z m ordine que
videmus nines et senes et
illi qui p m statu: quod pmi
tate et meliactz habent ad
mores eis conuenientes: ut
est p habita manifestu. hys
vrsis delem pate p qre
ges et pncipes ad hui mores
debeat se hie (na mores se
m m q hngi snt eos hie
deat (na ad reges et p
tipes magis debeat vnde ra
con q passion deat eos hie
corruptas temperatas. qz
ut snt dicebatur: corruptis
ne vehementes si snt vobz p
ant deat q eos esse misa
tinos no p p dectm m p
imbecillitate p p m regni
et ut magis ametur ab hys
qui p m regno no totide
quid ad dilectz reges pnot
m si viderit ipm esse cle
mentem et misericordem Go
no deo reges et pncipes du
bia pmanet m alia ptem

asce ne p hoc mduetur
lenes et mduetur: Com
suis adomibus debeat hie
moderati et temperant
tum: qz ut dictu est ipse
debent forma vmedi et
regula alior. Benidigni
et ninesm d qm mores
p mmitandi d qm fugien
di: qz eos qui p m statu
quodam mo os mores snt
mmitandi. Dicimus aut quo
dam mo: qz p senes et m
nes hie habeat quida nales
pmitatem et meliactz ad
mores vitupales: possunt
h q illa pmitate fac et
segni landales mores: sic
et illi q snt m statu: z si
de se pmitatem habeat ad
mores landes m pnt con
ista pmitatem facit ut per
corruptos appetitus sequitur
vitupales mores: ornare
si dignu est domari rationem
et intelligi: dea reges et
pncipes qui alijs domant
segni mores landes m di
ctant et ordine rationis

Nont ad
presens ptem

Dice possumus ipsam nobilitatem
esse quatuor modis sanctas
Primo enim sunt magnanimi
Secundo magnifici. Tercio docti et
monstrati. Quod si politici et
affabiles. Quod si nobiles ma
gnanimi nam nobilitas ut ut
philo. Primo et 20. Philo id
est quod virtus generis. Ex hoc
enim idem dicitur esse nobiles
quod precesserunt de genere hominibus
Secundo ad hunc dicitur
ut vult philo 20. Sicut si
ab antiquo antiquo ex illo ge
ne multi precesserunt psidebunt
multi insignes. Virtus quoque ge
neris quod de prioris nobilitate
esse non aliud est quam esse ex
aliquo genere non ex aliqua p
sapia in qua et ab antiquo
fuerunt multi principantes et
multi insignes. Sic ergo senti
endum est de nobilitate. Quoniam
quod in bonum omni hominum o
mnia mensuratur iudiciis
te et diuine. Videntur esse
potius rei onerari ex hoc quod a
qui sunt diuinites reputantur
digni principari. et eo ipso de
diuinitate esse insignes et hoc
digni quod ergo sic est nobilitas
in bonum accepti hominum non
aliud est quam antiquitate diuini
ae. quod ergo nobiles ex antiquo
fuerunt psidebunt et in suo genere
fuerunt multi insignes et di

uites eleuatur cor nobilitatem
ex exemplo parentum ut tendat
in magna et sit magnanimi
Viale enim est quod per effectum vult
assimilari cause. non ergo filii sunt
quidam effectus parentum nam le est
filios imitari patres. Nobiles
igitur amaduantur quoniam
eorum genere sunt multi insignes
et tendentes in ardua ut imi
tentur patres affectat magnam
et attingit eos esse magnos
Sed nobiles non solum sunt mag
nanimi et magni cordis sed et
assit facultas sunt magnifici
et facientes magna. nam ceteris
paribus semper filii sunt nobili
ores patribus nam ut dictum
est nobilitas id est in bonum
accepti quod antiquae diuinitae
quod in illis est virtus et honoris
generis. Quia ad antiquam magni
me reputat hunc. si ab anti
quo affluet diuinitas. Cum ergo
sit per dare in bonum in quo gen
tores antiqua dicitur maxime
quanto magis procedunt per pro
gredi filios tanto magis est me
moria genitores suos fuisse pau
peres. Ideo semper augmetatur
nobilitas et per sunt antiquae
diuinitae magis in filiis quam in
parentibus. Quia ad nobi
litatem per inchoet animi nobil
itatem ut dicitur in philosophia
nobilitas est in bonum accepti

q̄ parentes q̄ quoda mō s̄
nobiliores illis, nō nobiles nō
solum s̄ magnifici, s̄ et mūtū
maiora facit q̄ parentes
vnde d̄ ph̄s m̄ Eth̄ q̄ ma
gnanimos et magnificos de
cet esse nobiles et gl̄iosos. vlt
em̄ idem q̄ nobiles ex sua no
bilitate incitant̄ ut sint mag
nifici et magnifici. Nō nobiles
sūt doctes et industres q̄ du
plici de causa contingit vna
sūt q̄ mūtū et custodia
corpus alia vō ex consuetudine et
p̄p̄e alios ad em̄ nobiles
ad magna diligentia mūtā
tur et ad magna cura p̄p̄
corpus custodiatur. vnde est eos
hic corq̄ bñ dispositū et bene
complexionatū, ad em̄ molles
carne aptos mēte duram ut
vlt ph̄s 20 de aia. contingit
nobiles hic mētem aptam
et esse doctes et industres q̄
in eis viget carnis mollietas
et bonitas complexionis. Quia
hic id contingit ex consuetudine et
societate aliorū. Nobiles em̄ q̄
multos habet respicientes ad
eos et considerantes eos sctā
incitant̄ ut sint viri medita
tū subtiliū investigatū, que
debet eos facit que opa eos
que multa considerant repre
hensibilia videantur. Quia
contingit eis ex diligenti co
sideratione suorum agilitudine

doctes et industres. Ex hoc
et op̄e p̄p̄e q̄nto odiendi s̄
adulatores et alios sctā
mendantes, ad em̄ nobiles
nō reprehendunt̄ s̄ ab adulato
bus et mala sctā eos comen
dantur. Disponuntur ut seip̄s
ignorant ut sctā polmuta
tem nō vñ, maxime q̄ nō
biles sūt doctes et industres
si timētes reprehensibilia facit
diligent̄ confident̄ quid agen
dum. Q̄nto nobiles contingit
esse politos et affabiles nam
q̄ ut plurimum in curijs nobi
liū consuevit esse magna soci
etati contingit eos esse politi
cos et sociales q̄ ut plurimum
in societate vixerunt. Sicut
em̄ iusticiarii q̄ s̄ solitarij vi
vunt sūt rudes et silestres
sic nobiles ex vita sociali
vniuersi sūt sociales et affa
biles hōib̄ aut mores q̄
p̄nt esse boni et laudabiles
quod hic op̄. Reges et p̄nci
pes in auctoritate sufficiēt est
dictū Dionysio em̄ supra ad
de vitijs tractabam̄, quod
debet reges et p̄ncipes esse
magnimos quod magnificos, quod
prudentes et doctes, et quod
affabiles et sociales. Quod
qui mores nobiliū laudabi
les sūt, restat vidē qui mores
sūt vitiosos parat em̄ p̄p̄e

ze. Reges
pales q̄
nobiliores
mij hono
progenito
est em̄ q̄
ad id quod
nō dicitur
et qui sūt
honorabili
ex suo ḡn̄
ideo volū
quod sūt
vabiliore
apetunt
p̄p̄ores
vniuersi
reputat
ideo com
longe sūt
qua iat
esse aut
gentiores
honore
li mores
pate ip̄s
faciūt eli
op̄e op̄
faciūt de
q̄nto go
nō domi
et vñ
mores n
mij mag
fubiles
sūt illati

20 **R**egis duos mores vni
pales quos dicit opete ipis
nobilibus Nobiles enim sunt mi
nimj honoris appetit. 20 sunt
progenitos despectores Male
est enim q quibz accumulare
ad id quod sit Ideo qui maxi
me ditari voluit si diciores
et qui sunt honesti voluit si
honorabiliores Nobiles go q
ex suo gne vident honesti
ideo voluit accumulare ad id
quod sint et voluit fieri hono
rabiliores. Pao p minimj horz
appetitum. Pro se elati et de
spectores progenitoru ut plu
rimu em nobiles maiores se
reputat q patres suos 19
ideo coniungit q p nobilitas
longe fctd est maior q p m
qua 1at p est magis antiqua
esse aut elatos et despect
gremiores suos et nimis esse
honoris cupidum videtur ma
li mores. no em debemus a
pete ipos honores in se q se
faciunt elati et superbi. p debet
apete opa honore digna q
faciunt. Tenosi et magnim Re
ges go et principes q no pnt
nā domari nisi sint boni
et vniusi. Deest eis se q bōs
mores nobiliu ut sit magni
mi magnifici prouidet et ef
fubiles et fuge malos ut no
sit elati et alios despectores

Dicit aut yhe
20 **R**egis qnq
malos mores
iporu dimitum
Dimites enim po
sunt elati. 20 contumeliosi 20
p molles et intepati. 20 sunt
tractatores alios despectores
20 reputat se dignos pncipa
ri. Smit em dimites elati no
ut pbs aut to sic disponitur
q habendo diuicias credunt
se hie oia bona. Qm et 20
Reth 22 q diuicias p q qda
pau et queda dignitas alios
videtur em esse in omi opone
vilgaru oia mēsmari mēmi
snate et oia esse apnabilia
pro denariis. Habentes go
māsmata estimat se habē oia
bona eo q reputat pncipaz
esse dignitate et optim omia
lios hie in cordibus suis effi
cuntur superbi et elati. nēden
tes omnibz excellentiores ee
Pro dimites p contumeliosi
no si sint elati et voluit vide
ri excellentes. ad q hie quis e
celle videat. si p alios contu
lia mēsmat. Qm et 20
tū aut pncipaz ut q

ad esse excellentiores illis
moneant ut alios contumelias
inferant. **Bo** Dmtes sunt
molles et intempati. quod eis
contingit ex deliciis remedia
fructi quod sunt vni adeo delica
te qd no pnt agnas molestias
suffragari. Ideo statim ad passio
natur vni et sunt infirmitates
passionum no valentes passio
nibus resistere. qd asueti sunt vni
delicate et sine molestia. que
no snt viles et tempati snt ma
gis muliebres sine molles
et insequutores passionum. **Bo**
snt Dmtes iactatores et despe
ctores alios. **Ma** ut inuit
philos 2o Reth maximu ma
tandiu hnt ut sint tales. **Ma**
q sapientes contemnit indigere
bonis dimitit. contingit ut dmi
tos in suis cordibus eleuetur
despicientes alios et credentes
se esse sup eos. **Bo** q videant
eos indigere bonis eos. **Re**at
brj philosoph 2o Reth qd ad que
situm fuisse a muliere qda vbi
esset melius fieri. Dmte q sapi
entem. **Re**dit. q magis vide
bat sapientes frequentare ianuam
Dmte q Dmtes ianuam sapi
entiu. Dmice go eo q sit ma
gis ffle bonu. a vulgaribus
qui eo cognoscit nisi bona
sunt. **Re**at. excellentibus
magis magnitudinem ut dmi

as bonis alios pferunt. **Bo**
Dmtes reputant se dignos
principum. **Ma** ut **philos** aut ha
beant vni illud. **Re**at qd
digni efficiant digni principum
credeant qd dignitas pnci
patus sint. Dmice. **Re**at
q eis dmiat esse tantu
bonu qd qd sit bono affluit
sit digni principum. **Bo** go
hui mali mores dmitibus
contingit eo q decipiatur. **Ma**
Dmice credentes eos esse ma
is bonu q sint. **Re**at aut
reges principes hnt malos mo
res. **Re**at. **Ma** si dmiat afflu
at no decet. **Re**at hor. **Re**at
ut **Re**at hor credere debent se
esse dignos principum. **Ma**
Dignitas principatus principum
inuit. **Re**at. et prudentie
que sint bona interiora. **Ma**
at pnt inuit. Dmice que
snt bona exteriora. Dmice go si
ordinantur ad opus. **Re**at. **Re**at
vni felicitati vni et snt orga
na ad opus et facit ad quida
as claritate. **Re**at. **Re**at
ad iactantia. **Re**at. **Re**at
ad vituperantia. **Re**at. **Re**at
vni opus tunc magis reddit
hntem infelice q felice. **Re**
putat go qnt digni principum
si sit bonu et prudens. **Re**
si dmiat affluit. **Re**at. **Re**at
et principes no snt digni pnci

vanu ille
ipso et m
dmi ad b
osar vno
Dmice. et
principes
vni. **Re**
boni mo
2o **Re**
rem vide
ere. **Re**
dmi. **Re**
est bona
sufficit m
Re q dmi
mgo est
Dmice m
Re est. **Re**
2o **Re**
falo et o
gis q sap
que go
Re Re bu
q Re 2o
mos affl
se hnt a
dignu p
Dmice
Reat p
Reat. **Re**
q bona
refere
m dmi
Reat m
Re at

pari n' fugiat malos mores
ipso et nisi suat. Similes or
dines ad bonu et ad opa vna
opar vno qui p' mali mores
similitud. et q' decet reges et
principes sing' tales mores di
mitte. vide restat qui sunt
boni mores eor' p' hunc aut
20. Reth' solus vnu bonu mo
rem videtur dimitte abbu
ere. v' q' bene agat ad
dina dimitte est videntur
esse bona fortune. no videt
suffice industria huiusmodi
he q' agens fiat dimes vide
mo est hunc alij magis
distinguit mag' dicitur. Quia go
sic est acquisito dimitte ut
22. 20. Reth'. attribuenda est
fate et ordinat dimitte ma
gis q' sagacitati huiusmodi di
que go dimitte ad dimitte
se hie bu debet. he est go
q' 22. 20. Reth' q' vna opus
mores assequit dimitte q' bu
se hie ad dimitte. credentes
dimitte p' fata. x. p' ordinat
dimitte hie hinc bona. he
dictu p' hinc diligens est co
sideranda na dimitte et q' ad
q' bona habere magis debet
refere in ordine dimitte et
in dimitte p'videncia q' in
p'ria industria. Quod si he
bu attendent dimitte fane

de magistra ad dimitte no de
cedent se deo bona largiri s'
magis cogitent q' ei reddunt
quod ab ipso acceperunt. Quid op
bonu mora v' bene se habe
ad dimitte quanto magis decet
reges et principes quanto p'vino
deo m'ia de pluribus debet
reddere v'

Abilitas di
mae et ani
lis potencia
me bona ce
teriora copu
tant no p'

Dicitur vnu et idem bonu
contingit est agnos ee nobi
les. q' p'cesserit ex h'oli ge
ne q' in no p' dimitte. p'
et agnos contingit esse dimitte
q' in no p' nobiles. q' no p'as
ferit ex h'oli gene. p' sunt
ditati mag' Differt go esse no
bilem et esse dimittem abesse po
tentem na q' he agnos de ee
potens. q' est in agno p'cipa
tu et he multos sub p'p'ao
q' ad multos nobiles videat
esse impotentes. et no posse
p'cipari no est id esse nobile
et esse potentem. Quod si in
de agnos h'oli na magis

et in armis et in agris et in
neis qui in se habent in simili
potencia quod nulli reguntur
sub eius imperio. Quod non idem
est esse dimitte et esse potestas.
Vnde igitur qui sunt mores nobi
litas et qui dimitte restat vide
qui sunt mores potentis. Unde
ad potentem ut videtur philosophus 20
Ethicorum. qui omnia habet meliores
mores quam dimitte. Variatur
philosophus tria in quibus mores po
tentis excedit mores dimitte.
Primo cum potentes sunt magis
studiosi quam dimitte et magis
boni potentes quam dimitte quod
2m philosophus dicitur sunt meliores
in ea que sunt ad potentiam
Quia qui est in digno potentatu
non in digno principatu quod est p
sona omnis et publica ad quam
multi respiciunt. Tandem dicitur
declinare a medio omni et
non agere opera stulticia. ipse ergo
principatus quodammodo inducit ho
mitem ad bonitatem et iusticiam.
Studiosiores igitur sunt potentes quam
dimitte quod dicitur sunt intendere
etiam opera potentis. que esse
debent bona et studiosa. Ex
potentes magis sunt temperati quam
dimitte. Nam cum quis dat se
exacerbat rethitum ab otio et ad
dat se uni operi rethitum ab otio
dimitte ergo si non habundant in
omni potentia et non reguntur

operibus iusticie meliores dicitur
otio et delam inclinatum ut
dat operam in rebus veniens et
fuit intemperati potentes ergo
et principes. Et operis est meliores
exterioribus cum rethitum
ut non otio possit vacare veniens
et quare dicitur potentes et
magis temperati esse quam dimitte.
Tercio potentes sunt magis totum
meliosi quam dimitte. Et scribitur
20 Ethicorum quod si potestas
minuatur non minuitur
parum si magis potentes
etiam et ceteris in principatu quod
sunt in loco magno honore di
gno non intendit in magna
et in audina. Ideo si dicitur
eos alius minui non minui
abitur in parte si magis
non est amabile facit prout in
iuria vel offensam ipsi non in ut
lo dampnificabit alios. vel
inferent magnum dampnum. Mi
nus ergo sunt totum meliosi quam dimitte
quod non curat quibus totum
lia inferat si sunt totum meliosi in
magnis. Mores ergo dimitte
otio peiores sunt quam mores nobi
litas vel potentis. Ideo dimitte
si eas non continent potes
tatis et nobilitatis ut plurimum
reddet felix infelix et felix
qui est sic dicitur est quod nec
est nobilis ut est in aliquo po
tentatu ut plurimum est meliores

peratibus
tibus i. dicitur
lib et non
tibus et
ditatibus. dicitur
felix quod non
f. organa
et meliores
necesse fore
sit debet
que si boni
20 Ethicorum
est merum
magis dicitur
non prout
quod in
tut quod magis
dicitur sunt
sensati et
ergo boni apud
qui sunt est
lib et alii
totes dicitur
nomine dicitur
ipse eas
tut enim boni
via. scilicet
ne et ipse
dicitur
sunt. h.
enae quod
f. h. dicitur
dicitur
sic prout
gratiam
te dicitur

peratus et insensatus fortunatus
tunc i. dicitur enim si non sit nobi-
lis et non possit ex genere a-
liquo et honorabilis si sit in-
ditatus. Dicitur quod insensatus
felix quod nescit vti diuitiis quod
organum ad felicitatem videtur
de insensato fortunatus quod
nescit fortunam ferre. Sed ne-
scit debite se habere indimicis
que sunt bona fortune. Ad hoc
20 Responsum quod magis ditatus esse
est merendum diuitiarum quod non
magis ditatus sit non sit eruditus quod
non videtur vti diuitiis propter
quod in eodem 20 Responsum scribi-
tur quod mores diuitiarum ut in
prima sit dicitur secundum mores in-
sensati et infelices. Nobilitas
vero bene associatur diuitiis quod
qui sit est diuites quod est nobi-
lis et ab antiquo sui progeni-
tores diuites ceterum melius
nomen diuitiarum subportat et
propter eas non tam extollitur. Unde
tunc enim bona propria dicitur esse a-
ria scilicet et virtutibus. Nam di-
ne et propria bona sunt quod ha-
beantur reputantur maiora
sunt. Habita vero vile sunt. Sci-
entiae vero et virtutes non habent
se habere videtur nam sunt quod ha-
beantur non reputantur tam magis
sit propria habita sunt. Qui enim
gustare incipit de suauita-
te virtutis et de dulcedine sci-

entiarum statim propter ea esse ma-
iora bona quod nescit bona quod pro-
pria quod magis habentur tanto
magis reputantur. Sic ad ditati-
ab antiquo asueti sit magis
indimicis et magis asueti sunt
in eas quod magis ditati non tantum
reputant diuitias ut sit et tot
sunt propter illas. Sed qui diuitias
diuitias susceperunt ne igitur
sit quis insensatus felix et ne-
sciat sic fortunam expectare ut
diuitias commitemur nobilitas
diuites enim nobilis et ab antiquo
sit in omnibus melius se habere
iustitiam et nono ditatus. Sed igitur
videtur est quod ne diuites sit in-
sensatus felix requiritur ut sit no-
bilis si ne sit intemperatus re-
quiritur ut sit potens. Quod ut dicitur
habetur potentes reges et prin-
ces quod ut plurimum huiusmodi
etioribus bonis affluunt. Vnde
diuitiis nobilitate et potencia
debet esse esse eruditus et tem-
peratus nam per nobilitatem eo quod
ab antiquo habundant. Scilicet
magis fortunam ferre et ad di-
uitias sunt magis erudite
se habere. Rursus quod pollet
principatu et potestate et opibus eorum
diuites curis maxime retinentur
a reueris et modum ut sit
temperati sit ergo sententia est
de moribus quod diuites et sunt
tullii quod in prima parte
liber 7 diuites iustitiam

¶ Tales dicitur in qd dicitur in
les sunt et qd nāc sit est ta
les esse si qd ut plurimum di
minu nobiliu et aliorū p tales
mores quales dicebas supia
¶ Amisus hic no sit nāc est
tales mores habet hū multu
michmatu et magna pmta
tem hūc ut sequitur mores
¶ Dicitur dūces nō senes nō
indignabū si aliquos malos
mores de ipis tractamus vel
narramus qd nulla est p hū
mores nātate imponimus
qm possit de malos mores vi
tare et sequi ordine rationis
¶ Sed ut nobiles nō dūces
indigni debent supior dūna
na aliquos malos mores qd
nō oportet esse tales si suffi
cit id repm in pluribz pro
mitate em quida nō nātate
¶ p hū mores in eis pone nūc
debamus narrare qd mori
bus laudabilibz et vitupabili
bus 2m dūctas etates et 2m
dūctas status decet de hōes
scam mores laudabiles et si
qz vitupales. p tanto magis
ac decet reges et pūces
qm in aliorū hūc existunt
¶ Ipū em ut supia dicebam de
bet esse exemplar et forma
vniuersi qm qd laudabilitate
et in moribz singulos totū de
bz in ipsis exemplis et pfe
ctis reperiri

¶ Nāc est hōm vni
in societate qd decet hō
reges et pūces diligenti
advertere

¶ Nō se habet commūtas
domus ad qūitates alias
et qd hūc commūtas
sit necessaria in hūana
vita

¶ Commūtas domus
est aliquo qūtas pma
et qd qūtas nāc est
et qd reges et pūces et
pū omes cūctos hūc igno
rare nō debent

¶ Nāc sit commūtas
domus et qd oportet de
quidē explūbis ostare
p pōne

¶ Oportet in domo salte
duas qūitates esse et qd
or cor consistere salte
qūctas qūctas pūctas

¶ In domo facta opor
tet esse tres qūitates qua
tuor qūa psonar et ta
qūa sine regimīa et
qd or hūc 2m dūndere
in tres ptes

¶ Hūc est al nāc qūctas
et qd nolentes mberē
nō vniut ut homines
sz sūt bestie vel dū

¶ Dūc cūctos et maxie
reges et pūces dūc
suis qūctis idmībī adherē

21
Et omnes cinges et maxie
reges et principes una
sola uxore debet esse co-
tenti

Et cinges omni civium et
maxime regum et principum
uno vno debet esse co-
te

Et deat omnes cinges et
maxime reges et prin-
ces no dnt cinges in
vna consanguinitate sibi
conmunitas

Et reges et principes et
vli omnes cinges deat
accipe uxores ornatas
exterioribus bonis

Et deat omnes cinges et
maxime reges et prin-
ces quere in suis
cingibus no solum
bona exteriora s; etiam
interiora tam corporis
qm anime

Et omnes cinges et maxie
reges et principes no
deat suas uxores eode
regime regis quo re-
gendi sunt filij

Et omnes cinges et maxie
reges et principes no
deat suas cinges eod
regime regis quo reg
di sunt sui

Et detestabile est in oib;
civib; et ma in re et
pncib; in etate nimis
iuvnili vti copulato-
nigali

Et tempe frigidus quo flae
venti boreales magis
est dandi opaz pccationi
qm tempe calido quo
flant australes

Et in mulieribus quedam
sunt laudabilia et que-
dam vitupabilia

Et no regie de cinges et
maxime reges et prin-
ces debeant suis cinges re-
ge

Et na omnes cinges et ma-
xime reges et principes
ad suas cinges debite se
habere debent

Et no femine cingate ita
ornatu cori deat se hve

Et no deat reges et prin-
ces et vli omnes cinges
exga suas cinges suis
esse zelotipos

Et nale sit qsilud mu-
lier et q; eaz consilio
non est utendu simi
sed in casu

Et no deat reges et prin-
ces et vli omnes cinges
pncib; cingib; sua appie
secreta et quid no deat

Primi libri est digesta
sua quia ostensum
est in quo reges et pri-
ncipes debeant sua felici-
tatem ponere quas
virtutes habere quas posse-
siones scire et quos
mores debeant imitari
Per hoc enim quatuor sufficit
haberi: quia quilibet debeat
se ipsum regere et quare debeat
in seipso esse. Restat utrumdi-
ce de regimine familie sine
de regimine domus. Ut ergo
sufficit quod reges et principes
sint boni in se ipsis nisi sint
quo ad alios boni et iusti scilicet
aut alios gubernare. Nec su-
fuit quod reges debite se ipsos
regant nisi reges sciant do-
mini civitate et regnum.
In hoc ergo 2o libro determinatur
utrum de regimine domus
scilicet cum familia sine domo
sit communitas quodammodo
demonstrare volumus
videndum est quomodo se habeat se
habeat homo ad esse communitati-
vum et sociale. Sciendum igitur
quod homo ultra alia animalia
quatuor indiget virtutibus scilicet
bonis quadampluribus via venari
possimus in ipso naturali esse co-
munitatem et sociale. Pri-
ma via sumitur ex virtute quod
homo indiget secundum rationem ex ve-
ritate quo legitur terra ex
remotione prohibentium per
magis ab hostibus liberatur
multa a disciplina et sermo
que in civitate. Cuius
imagines debentur in natura

natura frustra facit ei ergo quod
natura fit naturalia sunt ea sine quibus
bonis non possit bene conservari
in esse. Frustra enim natura
ageret si res naturales multo
conservarentur in esse. Si statim
postquam essent facie deperiret
esse quare cum vine sit homo
natura omnia illa que sunt
ad bonum vine et sine quibus
non potest sibi invita sufficere
sunt hominum naturalia. Item autem
alia que faciunt ad suffici-
entiam vite humane est
societas naturalis. Ergo homo
est animal naturaliter sociale. Quia autem
societas facit maxime ad suffi-
cientiam vite humane pa-
te potest ex his quatuor
super enumeratis quibus homo
naturaliter quod cetera alia indiget
videtur. Prima ergo via su-
mitur ex ipso virtute quod
indiget. Nam homo indiget anima-
lia. Et meliore tactu et me-
liore complexionis ideo indiget
omnia alia indiget cibo dili-
genti et artificiali parato
Natura enim alibus alijs
quasi sufficienter ministrat ti-
bui ut alibus vero vinctibus
ex rapina. cuiusmodi sunt
ovcs boues et cetera talia
ministrat herbas et fructus
quibus absque aliena provisione
sufficiunt ad nutrimentum
Alibus vero vinctibus ex ra-
pina ut lupis leonibus
et ceteris talibus ad ministrat
nutrimentum ex alijs alijs
que natura producit quod ergo

alio omni
sufficiente
nam quod non
rationem ut
videtur
non indiget
to ut ipse
aliorum an-
cius ad vita-
ta a natu-
turali de-
ratione. Et
complexi-
et videtur
get alim-
parato
quod a natura
sufficienter
homo autem
quod deper-
it inde
ut per hoc
et quod ad
prova in
ut homo
triat per
societate
sufficit
et quod
to intelli-
tribus
existens
ad habere
ad vitam
per vit-
quod natura
Etiam
homo idem
mentos
paratur

alio omni alio natura
sufficiente ut intus
habet quod non habent comple-
xione ita parat et ita
redactat ad modum ut ho-
mo indiget ita cibo depu-
to ut ipse. Et nare cibaria
aliorum animalium sufficiunt
eis ad vitam prout sunt para-
ta a natura absque alia ar-
tificiali decoratione vel pa-
ratione. Homo vero quod habet
complexior magis paratam
et redactat ad modum indi-
get alimento parato et de-
parato frumentum ergo
quod a natura ponitur et per
sufficiens cibis aliis aliis
homo autem non est sufficiens
nisi depugetur et paratur
ideo molitur et depurat
fit inde panis et coquitur
ut sit homo congruus cibis
et quod ad hoc omnia una sola
persona non bene sufficit. Et
ut homo ratio victus suffi-
ciat sibi in vita indiget
societate ut unus quisque
suppleat alterius defectum
et quod dictum est de frum-
to intelligendum est de aliis
cibariis. Minus enim homo
existens solus sufficit sibi
ad habendum congrua quod requirit
ad vitam bene ergo dictum quod ac-
cipit virtus quo indiget
homo natura est sociale animal
Et per viam ad investigandum
habet idem summis ac per modum
mentis quibus testem mor-
pote natura sufficiens animalibus

promittit videri in virtute per videri
in eis sufficiens prout dicitur in
vestitu. Bestie enim et aves
quasi nate indumentum habent
videntur lanarum vel penarum
spondere aut sufficiens prout
in vestitu. Cum enim homo
sit nobilior complexionis
quam alia animalia a frigidityte
et in tempore aeris et temporis
magis habet offendere quam illa
Et nare cum habeat victum
et vestitum congruum ad vitam
humanam nullus sibi sine
societate sufficiat alterius
requirit quod homo nate impe-
tuum habeat ut sit animal
sociale. Necessaria ergo sunt
communitas domus et civitas
alio enim modo sunt civitas
vici civitas et regni ad hoc
quod homines sibi perfecti in vita
sufficiant. Et per hoc sunt parata
ad quodam hominis nate vitam
vivere in civitate et in societate
est homo quod nate. Et per
via summis ad investigandum
habet idem ac remotione phisicis
tunc prout ab inimicis et hostibus
defenduntur. Nam enim animalibus
aliis ad sui tuitionem et de-
tentionem ut bubas et boves
aliis vero dedit dentes ut leop-
pardis et canibus. Aliis vero
dedit ungues ut ursis
et leonibus. Aliis vero
dedit cornua quod agilitatem
ut leporibus et capris sicut
cum capre et capris
aliis vero dedit

agilitate et fuga ideo statim
tū audire scēpitū fugam
arripit. Et nā hominē tanq̃
excellentiū aliū nō dēt ad
sui tūtionem. forma uel
vngues. Et dedit ei manū
quē in p̃m 3o de aia estor.
gamū organū. Mar p̃or
manū omia organa et quic
quid ad defensionē substantie
valemus. quā si nālē q̃t ho.
mī dēfendere dēfensionē vite
tū homo solitarius nō suffi
ciat sibi ad bñd. dēv mī vi
tū et ṽstitū et ad faciendū
sibi anima et organa p̃ qua a
contrariis dēfendatur. Nālē
ei est ut dēfendat vinē in q̃nta
te ut p̃t al sociale. **2**nav
ta via sumitur x̃p̃e f̃mōis
et discipline p̃ quem iustitiam
Mar alia alia sufficienter
meliorantur ad opa sibi dēi
ta ab instinctu nature absq̃
instructione alia p̃cedente
ut avanca q̃m instinctu nē
debite telaz face p̃ nūq̃m
videt alia avanca. tēn.
isse. Sic at et iudicēs
debite faciunt. quid p̃ mī
q̃m videt alia indifficasse
et tamis q̃m instinctu nature
iustitiam quā se habet dē.
beat in partu. si nūq̃m
videt. cauc alia p̃p̃yē
omni aut tū parit. nūq̃m
quā se habet dēat in par
tu nūq̃m p̃ obstaculū suffi
ciat p̃t dēcta. dēma go
nō sufficienter q̃m instinctu
nē iustitiam ad op̃. ab dē.
Sūma dēt ei loquēdū

sine f̃mōis ut p̃ f̃mōis
hōis se invicē doceant
et unus ab alio sufficiat
disciplinā. et q̃t hō fieri nō
p̃t nisi p̃t tū aliis q̃m nūq̃m
Nātūale est hōd q̃m aliis
et esse ad sociale. Vn et p̃hū
p̃o p̃olūtū. **2**nt alis vō
quā tangit p̃bantes. hōz
q̃t nā al p̃olūtū sociale
mūitū hūc vācūi vīz
q̃t q̃t f̃mō q̃t ad alter ut
ad socios. p̃ quo nā dēt hō.
mī f̃mō. quē nō dēt alibi
aliis. p̃ant. hōz magis
q̃t al sociale q̃t alia tēta
2nav p̃p̃yē. nālē q̃t hōmī
q̃t al sociale vōcantes p̃.
tēctat. et vōlentes tū
liber vinē. ut sup in p̃o
libro tēctat. et ut in
f̃va tangit. quā non
vūm ut hōmī. Vcl
go hō q̃tingit eis q̃t dēfi
tū a mōd hōmī. et
tū sū quasi bestie. nē q̃t
mō hōmī. q̃t dēt. tū
mōd sū vūi tēmplatū
et tū sū quasi dī. **2**do
dēt. p̃o p̃olūtū. q̃t dē.
gēns solitaria vīta non
q̃t p̃t tūitāt. **2** aut q̃t
bestia aut dēns. **2** dēt. tū
em eligentē nō q̃m aliis
Vcl hō q̃t q̃t tū p̃olūtū
sunt. et non p̃t societātē
alioz sup̃olūtū. et tū
sū quasi bestie. nē quā
sū nūq̃m hōmī et nōlūt
vacare tēmplatū ocio
et tū sū quasi dī. **2** dēt
p̃act go omē hōmī

et maxim
diligent
mat f̃mō
ut ad bñ
alios ovd

D vō
dī
lī
p̃r
q̃m
sufficim
vōlūtū. et
ad vīta
tēmplatū
tūitāt
p̃olūtū. **2**
nō est sū
to p̃o
tūitāt
vīta
quē
nē in v
p̃p̃yē
nē in al
tūitāt
dīmatā
dīmatā
tūo hō p̃l
vcl p̃ dē
tūitāt
hōmī
mī dē
q̃t dē v
tūitāt
dē in p̃
p̃olūtū

et maxime vestes et pluas
diligent' adhibe qntu d'z
mat' sordas humane vite
ut ad bñ vine stant se et
alios ordinare

Dabitur forte aliq
dicens nos faciam
limites ignorare
quia sordas sine
qntas illa p quid
sufficiat nob' in viciu et
viciu et in alijs necessarijs
ad vitam no videtur esse
communitas domestica sz
similis qnta zm plm po
pelli. Communitas domo
no est sufficiens in vitato
to p dñ om' mōta fuit
civitas ut experientia ad
vitaz que in vna domo
vel in vno vico repit no
pnt' repitunt in vico a'o
nec in alia pte civitatis
Civitas go si sit vate or
dinata continet debet expe
diencia in tota vita ut i
tuo li'o plen' ostenditur qz
ve si determinare de civitate
civitate ppatat ad hunc
libru vbi agitur de regni
mō domo sz ad eund vbi
agē de regni civitatis
videm fuisse fuisse li
mitis hñd' artia dñan
do in pcedenti capulo aliq
ptinētia ad civitates civi

Et si diligēte aspiciat quid
qntas domestica se hz ad
civitates alias. Et qñbz
qntas includat civitates
domesticas. Nec possit esse
civitas nec vicus nisi ha
beat esse domo. Si civitas
aliqua est necessaria in hu
mana vita sequit commu
nitatem domo ad hñd' dñi
tar esse necessariam. Dñp
denti go talo dñm dñm
de civitate humana esse
debet car esse necessariam
ad vitam qñvaz qz p hñ
manifeste ostenditur neces
saria esse civitatem dome
sticam. Cum omis alia
communitas civitatem
illa pponat. Ad vñd
go qñ p dicta politica dñ
figenter qñd' dñpabit
qdñplice esse civitatem
vici vici domo. Civitatis
et regni. Non tñ eodem mō
Mar pñt qñpñbz pñm
fit domo pñt qñ multis do
mibz fit vicus qñ multis
vicis fit civitas qñ multis
civibz regnum quare si
tut singulaco pñone fit
domo pñ domo sñ pñbz
vici et regni et civitatis
no tñ eod' sz vici sñ pñ
immediata qñ tñd' qñ
domibz constituitur vicus
Civitas vñ nē regni do
mus pñbz esse dñm. Et
pñtucendo vicu qñ pñm
ti pñt qñd' qñd' dñm
regnum. Et qñd' dñm

se hz ad communitates alias
qz omis alie ipaz psumunt
et ipa est quod p om
alias. Naturalis go origo
origo tunc ut pz plm po
pollit hz mo existit quia
fina facta sunt una aliqua
doma f. descendib filijs
et filiabus et no valentib
similiter habitare in domo
illa construxerunt pbi domos
annexas. Et sic a multis
domib factus fuit vicus
unde et po pollit dicitur
q vicus est vicinia domoz
quos vocant quida colla
ctancos puros qz puros
et pueros. Nalis go ori
go vici qz ex proximis do
moru quas constituit multi
tudo collactancoru et filios
sue pueroru. Mar ut tan
gebatur crescentib colla
ctancis. nepotib et filijs
et filioru filijs. et no va
lentib habitare in una do
mo compulsi sunt facere plu
res domos. et constitucere
vici. sic precedente quacon
ipoz. et ulterius augme
tata cum linc facta est plu
ralitas vicoz. et p qus est
scm casu vel civitas
ultimo ho mlti castel vel
civitates factus est pna
pat et regim. Plm aut
alio sit possibil. Quato
vici vel civitas vel reg
qm ex coesencia collactane
vel filioru infra ple
nim est. Ad pns
vd mlti. Quid sit qd hinc
mox quato est maxime

nalis qz pcedit agnitionem
que est opus nature. Tunc
quid m sit et quavulz
constitutum vides civitas
sine regim. semper domus
sic hz est ad civitates alias
qd est p om alias. et
aliquo mo car os alie p
sumunt. Vpo quo co
munitas domi se habet
ad communitates alias. de
leni pz qnd hinc a comu
nitas sit necessaria in
humana vita. Nam p
ois communitates alie de
nu psumunt. Si aliqua
civitas est necessaria ad
sufficiencia vite. et commu
nitatez domi necessaria
est. Neqz go et pdrpes
quoz officiu est dirigere
alios ad bñ vine. igno
rante no debent quo domi
et civitas desinunt ad su
ficienciaz humane vite

no p mun
zmt. p qz
ind illud
verum do
tati esse n
egant
faciunt ill
simul tim
etas et co
bitat m
mdupani
pnt inter
gono no
est civitas
faciunt p
plm mo
ad desini
mord. p
et tipo op
habe hab
sua ples
pnt ad
pnt de i
mud tot
deh de
id pnt h
que est a
pnt ad
e ordme
ctione v
tatis nt
et ad po
go unde
civitatis
quid sit n
go p pnt
pnt est a
m inter

no qd muni ad edificia hie ege
zmt. s. qd mole civitatis fec
und illud sic aqm dicit cosue
uerit domos suas hie opa
tas esse no qd lapides illud
egerint. s. qd sui pgenitores
fecerint illud. qre sic comitas
civium civitas nominatur sic son
etas et comitas psonas ha
bitat in una domo domo
mutuari p. Domo go de q
pnt intendit in morali ne
gono no est ipm edificiu. s.
est comitas domestica dome
sticiu psonas. pstat em ad
pnm moralem ut ad economi
ad determinare de edificijs do
moru. q pstat ad ipm vlu
et typo ostende q dect hoi
habe habitatores decentes in
sua palem facultate. no in
pstat ad ipm determinare p
pnt de domo ut edificiu no
mial constructu. s. determinare
debi de domo que e edifi
u pnt hie ordine ad domu
que est comitas psonar. sic
pstat ad politia determinare
de ordine domos et de constru
ctione vici et de fabrica civi
tatis ut ordinat ad comitate
et ad politica civium. Intedia
go unde de domo que est
comitas psonas domesticas
quo sit comitas pa. pota
go qd pnt multiplici disting
p. Est em pnt in ope et pnt
in intentione et est pnt in

via gratitudinis et tempore et
pnt in via pfectus et com
plectunt. Unde qd qd ea q
st ad fine pstat fine in ope
et in executione. s. sic pstat
ea in intentione agentis. Agens
go pnt et pnt intendit fine
pnt qd no pnt hie fine n pca
que st ad fine. modus execu
tionis et ope. s. hie intentione
et voluntati. Quid intendimus
et volumus ea que st inten
dendo et volente fine. Ita q
fines s. pmo voluntas et mte
tus. s. in opando et exequendo e
ego. Ita p ope. s. pnt
fine opando ea que st ad fine
lia. sicut para in voluntate
et in intentione. sicut in pnt
in executione et ope. Ita si sic
offi. qnd pnt opatu ad adex
to fine cesset opatu. Unde o
parent ea que st ad finem
Una go modus distinguendi
pnt est qd aliquid est pnt in
voluntate et in intentione aliquid
est in executione et ope. Alius
est modus distinguendi pnt
esse pnt qd aqua pnt est in
via gratitudinis et complendi ut
pnt est for via gratitudinis et
pnt qd pnt tpe aqua gratitudinis
et efficit pnt hie vnt efficit
veru in vnt e pnt pnt pnt
ctione et complendo. qd vnt
vnt alia qd que vnt
ad pnt hie pnt
et pnt hie pnt in vnt

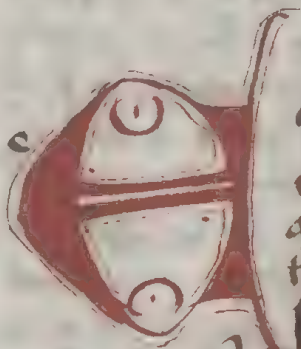
¶ in pncipio. Sic go distincte
prioritatibus. Solum patet
quod comitatus domus se habet
ad comitatus civitatem et ad co
munitates alias. Nam quod in de
quatuor et ope domus procedit
viam civitatem et regnum. Si
in voluntate et in intentione
comitatus alie procedit comitatus
domestica. Rursus in via
gratificationis et corporis domesti
ca comitatus procedit comitatus
alias. Si in via perfectionis et
complementi comitatus alie pre
cedit ipsam. Videtur enim comi
tatus domus ad comitatus alias
duplex se habere. primo quod huius
modi comitatus videtur alias est
imperfectus. et res alie sunt perfectio
res ipsa. Cum enim una alia civitas
includat comitatus domus et
addat aliquid super ipsam. et alie
comitatus sunt perfectiores ea.
hinc go se comitatus domus ad co
munitates alias. secundum imperfectum
perfectum. et sicut per ad totum.
Rursus hinc civitas se habet ali
as. secundum quod est ad finem. se
habet ad ipsum finem. Nam domus
tamen ad finem ordinatur ad viam
viam ad civitatem. civitas ad re
gnum. Est enim domus per viam.
Civitas per civitatem. civitas per
propter regnum. comitatus via est
fines domus. comitatus civitas
est finis domus. et via. si co.

tas regni est finis omni pro
cedendo. ad hoc ad imperium
in via gratificationis et corporis pro
cedit perfectum. perfectum pro procedat
ipsam in via perfectionis et co
plementi. bene dicitur est comi
tatus domus esse prior alias
ipse et gratificationis. Est enim prior
illis perfectionis et complemento
in primo per viam. copians
civitatem ad viam et domum a
it quod prima comitatus est civitas
civitatis. quod non est intelli
gendum de prioritate gratificationis
vel temporis. ad ipse met
dicit civitatem procedit. Cum
triplicem domus. hic. igitur.
munda de prioritate perfectionis
et complemento. Amplius ad co
munitates domus ad civitates alias
non solum se habet secundum perfectum
ad imperium. si et quod est ad
finem. ad ipsum finem. Domus
videtur alias comitatus non solum
est prior ipse et prior perfectionis
secundum imperium se habet ad perfectum
si et est prior in ope et prior
in intentione. quod quod est ad fi
nem hic non se habet ad imperium
nam. Expectatur enim non solum
ad principem sive ad legisla
torem. si et ad quatuor civem
sive intendit bonum civitatis
et igitur si et bonum ipse domus
ut in 20 libro plenius ostende
tur. Quod quod comitatus domus
aliquid est prior quam comitatus

alic
st h
ad n
f art
p sup
cale
hinc
si ho
sociali
suppo
dptz
domu
gat go
gubem
ge fan
solu m
sociali
gubna
rmet
gat et
et cin
domu
mtat
hinc
et cin
nd om
am fa
bnae
reges
gmd et
ad cor
gubna
que et
et est
et qd
regnu

alie delemi videri p^o q^o
 sit h^odi c^oitas n^oalis n^o
 cu n^o n^o p^osupponat arte
 s^o art n^o q^o m^o a re n^oali
 p^osupponit n^o p^oe q^oud artifi
 ciale erit s^o opt^o id i^o m^o
 h^ondi est n^oale esse d^ore
 si h^o est n^oar ad c^omule et
 p^oociale cu om^os com^oitas p^o
 p^osupponat com^oitate domus
 opt^o com^oitate domestica siue
 domus q^oud n^oale esse Re
 ges go et p^oncipes deet s^ole
 g^obernae domestica et re
 ge familia siue domus n^o
 s^ole m^ontu^o est debeat v^o
 p^oociales et politica q^o s^ole
 g^obernae domus p^oz ad o^o
 c^om^oes s^o p^octat p^oar ad re
 ges et p^oncipes q^o siue reg^o
 et c^om^oitas p^osupponit esse
 domus s^ole reg^ome reg^o et c^o
 m^oitates p^osupponit reg^ome no
 h^oad domus et p^osona p^oe n^o
 q^o em c^ore deb^oz v^otor reg^o
 n^o com^oitates efficit n^o se et su
 am familia s^oiat deb^oz gu
 b^oare i^ore s^o p^oar p^octat ad
 reges et p^oncipes reg^o re
 g^ome et c^om^oitates p^oar p^octat
 ad eos ut siue domus p^oar
 g^obernae et n^o cognoscat
 que et q^ois est com^oitates d^og
 q^o est com^oitates quodam n^oad
 et q^o h^oad c^oditat se h^o ad
 reg^ome et c^om^oitates ut e^o p^ont
 m

calo declaratu^o n^oad p^ohor
 magna v^oud habebit ad m^ore
 p^oncipem reg^ome c^om^oitates et
 reg^ome est m^o diligenti notat
 q^o h^o quodam p^oali et c^ocella
 ti m^o ad reges et p^oncipes p^o
 ctat m^oende ad bonu^o reg^o
 et p^oncipat^o i^oacti h^omad^o bo
 nu^o m^oende p^octat ad v^oud
 que^o c^om^o n^o ad que^o m^o
 lad c^om^oitates q^o bonu^o reg^o est
 bonu^o om^o c^om^o et om^o c^oll^o
 cu m^o reg^ome i^o q^o q^o m^o su
 de deb^oz ut sit d^og^o reg^o
 et p^oncipat^o i^o h^o et q^o p^octat
 ad o^o c^om^o m^oende bonu^o
 reg^ome p^octat ad v^oud q^o m^o c^o
 nem s^oare reg^o domus s^oia
 n^o s^ole m^ontu^o h^oad reg^ome
 est bonu^o p^oar s^o et p^ont h^o v^o
 ordinatur ad bonu^o c^om^o ut
 ad bonu^o reg^ome c^om^oitates

Et aut ex p^o
 cedenti calo a
 qualu^o decla
 tum qualis
 sit com^oitates d^og

Cu^o ostensu^o sit q^o h^o e^o ad
 m^oestru^o n^oar et q^o m^o
 domus quodam n^oad
 et q^o h^oad c^oditat se h^o ad

Habemus scilicet sit huiusmodi co-
munitas. Ideo intendimus aliqua
dicitur de civitate domestica
Sed go plurimum primo potest sic de
scribere civitatem domus videlicet quod
domus est civitas in natura
constituta quidem in omni die
In hac autem descriptione aliquid de
clarandum est per precedens taliter et
aliquid restat ultimum declarandum
nam quod domus sit civitas in natura
superius grosse et signatim probatur
et infra clarius ostendetur
ubi distinguuntur duo partes
domus et probatur quod quilibet talis
partes est aliquid naturale restat go
declarare in descriptione predicta
quod domus sit civitas constituta
etiam dicitur quod una evidenti
ad addendum quod humanorum ope-
rum et eorum que referuntur ad
sufficientiam vite ad que ordinatur
humanorum civitas ut videtur
distinguitur plurimum primo potest
quodammodo per divina ut illa
quibus indigemus omnino die quod
est comedere et bibere et huiusmodi
per alia sustentamenta et simi-
lia corporalia quibus quotidie
indigemus ut emptum et redemptum
nam si aliqui essent in aliqua do-
mo ad sustentationem vite quoti-
diane indigerent venditionem et em-
ptionem videtur hoc esse et defectum
et corruptionem unde non enim videtur
omni die per se vivere nec ut ci-
vitas per magis ut peregrini et

ut viatores si ad sustenta-
tionem vite emptorem nec ven-
dicionem quatinus egent civitas
go domus sita sunt per ea quod
sunt cotidie indigent. Quia quod
in una domo non reperitur o-
mnia necessaria ad vitam non suffi-
ciat civitas domestica
per oportuit dare civitatem
vici ita quod cum vicus constet
ex pluribus domibus quod
non reperitur in una domo re-
peritur in alia per quod videtur
plurimum primo potest quod sit civitas
domus constituta est in omni die
et in opera divina sicut
sic in opera non divina consti-
tuta est civitas vici Quia quod
et in uno vico non reperitur
omnia necessaria ad vitam. Propter
civitatem vici oportet dare
civitatem civitatis Civitas go
civitatis esse videtur ad sup-
plendam indigentiam in tota
vici Illa go videtur esse per
fecta civitas ut superius tangebatur
in qua reperitur prout quod
per necessaria videtur ad totam vi-
tam Quia prout aut quod con-
tingit hic civitatem quod
generat guerras hic videtur
est vici civitati ad elugnandum
civitatem aliam confederare se
alteri civitati que ad conse-
derandum civitatum utilis sit
ad debellandum hostes et re-
monendum perhibentia corrupta

pe comitate domus vici et
comitatus inventa sunt colas
regni et principatus que con
surgit et descendit plurim
castros et civitates et
sub uno principe. Erit igitur
h' ordo: q' domus e' colas
et nāz constituta in o' die
vicius q' est comitatus
tuta in o'ia nō dūalia
Comitas ad est comitas i
stituta ad sufficiētia in vita
tota. Et regni est comitas
stituta nō solum ad supple
dum indigentias. Et h' e'
et ad remonendū phibendi
a corruptia. ad que remo
nendū vna civitas nō pōt
plene sufficere nisi ei sint
adūcte alie plurimie civita
tes et castra. patz go q' h' e'
sit comitas domus i' e' colas
nālis constituta p' o'ia dū
alia et quotidiana. Et
ad domū e' plurimie colas
p'one vide nō e' sufficere
nā ad domū ut patz ex ha
bitis sit colas quedā et p'
cietas p'sonarū. ad nō sit p'
comitas nō ad seipm p'actas
p' in domo comitate saluā
volū. i' e' ad ex plurimie
colas p'one. Tmo ut m'
p'bit et ut p' h' p'one p'mo
p'od nō solum domus e' colas
quedā i' in domo o'z dāre p'et

comitates. Quod si p'ua
litate p'one esse nō pōt. p'
go q' domus ex plurimie co
stat p'one p'z e' h' e' sit
et q' sit nālia nā ut est
ex h'is manifestatū in vita hu
mana nō solum est e' p'edien
colas civitatis i' e' vici. ci
vitatibus et regni. Et nō ad
p'et alias causas. q' p'et ad
dūctas sit e' p'edien civitas
civitatis et regni in 30 libo
plemā ostendetur ad p'ne
ad sufficiat tantū tange
de regno et civitate m'itū
e' notia. Q' d' d' d' ad
cognoscendū domū. et ad
sciendū q' sit regenda nā
ut sup' tangebatur in h' e'
20 p'ri' intendit regmen
domus nō ad ien civitatis
h'is sit p'tractatis. cum
colas o'z e' sit nālia in
vita civili i' p'et ad q' h' e'
civitate s'are debite regē domū
sua. tanto h' magis h' e' spe
ctat ad reges et p'ncipes q'
to e' m'cuna p' domus ma
gis p' m'fuge p'ndū ci
vitatibus et regno q' e' m'c
via aliorum

Dilosophus
primo posuit ult
per ex duabus
comitatibus
ex comitate
et uxoris domus et finis
domus. prima dicit aut
domus ex his duabus comitati
bus constare. quod falsum ad
comitatus domus hec due comita
tes requiruntur. Ex illis enim dicit
domus esse sine quibus congru
e esse non potest. Quod si sine non
uxore domus et finis domus
de qua loquimur congrue non potest
existere sic potest ostendi. Nam domus
ut superius dicebatur et ut
prosequendo plenius declara
bitur est quod naturale. maxime
ad quod naturale esse videtur re
runt generatio et eorum consue
tudo. Sed enim generatio ut de zoophi
sibus sit via in natura et ad
res naturales per generationem per natura
accipiat. Sed dictum est quod
Damascenus ait. Generatio est
quod naturale et esse operis
nature. Rursus rerum consuetudo
quod naturale est. Quia frustra est
aliquid naturale generatum si non
possit in se conservari. Et hoc in
o naturae opera. Vnde res genera
ta et eorum consuetudo non debet
ab invicem separari. Quia non est
separatio generis a consuetudine
natura. Unde per generationem
natura generat et non per se
suam mensuram. Et per generationem

vires accipiunt esse conservato
rerum generatio esse non potest
nisi ipsa eorum generatio antecedat
sic igitur generatio a consuetudine
separari non debet. quod ut diceba
tur frustra est aliquid generatum
si nullo modo possit in se conserva
ri. Sic igitur non hec due
comitates faciunt domum esse
quod naturale. quia comitates finis et
uxoris ordinant ad generationem. Co
mitates vero domus et finis ad
consuetudinem. Quare si generatio et
consuetudo est quod naturale operis
domus quod naturale esse amplius
quod generatio et consuetudo ab invicem
separari non debent. hec due
comitates videntur constitue
re domum primam. quia si quis domus a
generatione esse non vult. Quod autem comi
tates finis et uxoris sit propter
generationem videntur non habere dubium
nisi per bonum plus propter insti
tuta est societatis maris et femine
et comitates finis et finis sit propter
salutem et propter consuetudinem non videntur
esse adeo manifestum. Sciendum
igitur quod si aliquid debite do
minatur et aliud debite finit
domus saluat propter finem et finem
propter dominum. Ita quod id expedire
domus et finem. Expedire enim finem
ut finit domus. et expedire
domus ut ei finitur a finem. Nam
ille prior est domus qui viget
intellectu. Ille vero propter finem ut

pati per
separat
dine co
sit sup
ut ob
qui vig
ut cons
et ut di
descent
nastet q
est finis
huius co
propter mo
est reat
dignat
at alien
tunc per
tali du
di propter
vires et
dine sit
et ut do
sentia
pedit g
propter
a finem
sentia
tas in
mente
nolles
palibus
sed a
lytos
omibus
manu
descent

pati per plm pmo pol am
defaens mitem patti fortu
dme corali. fime go qm ne
sit fipm durgd expedit em
ut obtemper et nt fmet ei
qm viget pyndencia et mgu
ut consequatur salute p ipm
et ut dirigatur per eum na
defaens mitem est qd cecus et
nescit qut sit emd. Qm go
est hmg. pmo magis pollet vi
bus corpalibus tanto pte salute
pda indiget dirigente. Sic
en cecus corpatur nisi ad pte
dirigat ab aliquo. Delem obvi
at alicui offensiuo. et qnto for
tius pte. tado magis indiget
tali dirigente. qd magis offen
di pte. Sic qd nar fve polli
ribus et defiat pda et cogni
tione. si saluari debet. Qpedt
ei ut obtemper et fmet pui
dencia vigenti et mtem. ex
pedit go fmo ut fmet domo
sic. Qpedt dno ut ei fmet
a fmo na nar dm. riget p
dencia et mtem. id go vige
tes mtem et ceter beneapti
mente ut plurimi habeant
molles carnes et defiaat cor
palibus vibus nre illud m
fdo. de aia molles carne
aptos mtem dno expedit
omibus sic dispositis ut eis f
matur ab illis alms. qd ppter
defect fortitudis nalis. qe

qndo natura ad pua pbiptio
possit suffic. Qnate si domo
saluat pte fimm et fime pter
dominu. bndictu est quod supra
dicebatur qd pte ad cōstitnqz dca
requit comitab vni et vponb
pte gūaqz. sic requitv ibi co
mitab domo et fime pte salute
et pte cōstitnqz. hce go dme
comitab qru vna defunt ge
neratōm alia cōstitnqz dicunt
fada domo pma. qd fime eis dca
longrue no pte. Qtrnm
ad comitab domo et fime. vter
mstituta sit m salutem et m
cōstitnqz. qd cecus qd domo salua
tur ppter fimm. et fime pte
dominu infra claria ostendet.
Quso qno saltem hce dme co
mitab requitv ad domum
qd m plm. Qet cōstitne dicit
domo pma. Delem videri
qd qno ad cōstitnqz. fmgdi do
ma saltem requitv illa pte ge
nera psonas videretv em forte
dmi. qd ad domo pma cōstat
et duabus comitatib. et qd
comitab requitv duas psonas
vd duo gna psonas. quod dca
pma non duaru comitabum
repat qd psonas gna. Ita qd
pma psona erit vni. fiam
por Quidomq. Ea fime. fime
et dca no alia et alia
pte. pte.

comparatur ad rem quidam q
statum ad res est gentia solia
latum na ad salutem eius
pro dicitur in sibi silez no sic
topatun ad res nales qz no
statum ad est res nales p si
bi silem y dicitur si optz pns
ipm esse pftm statum em
ad natu est ho solitatu
na ad opus ipm no in
statum p gnavre inc statum
p sibi silem y dicitur si optz
pms ipm esse pftm y dicitur
go sibi sile no est de von re
natu quocumqz mo sumpte si
est de von eant h esse p
fctm si go domg e quid na
turale et ea que videmus
in domo reducere volumus
na et rati dicitur quates rati
va un et uxoris dicitur sim
esse de von domg pte quia
in eis domg congrue esse
ad pti si iam comitate qe
est pns et filii no dicemus
esse de von domg quocumqz
mo sumpte si erit de von
eant ut h esse pftm sicut
om videat in una psona
singulan sic et in tota do
mo debet adute no p mlti
tudo ab unitate pcedit
p qd ordine nali que
videmus in multitudine do
mestica quod ad in una pso
na finit resuaretur sic et

videmus in uno finit homine q
grati et saluan p de von hois
pms si y dicitur sibi sile est de va
on homis id pftm ad em ho
pms est optz q sit gentis et
natu statum est solitatu de sa
lute ead no in p sibi sile
y dicitur n ut sit iam pftm
Quare ad comitas patris ad
filii fiat origue Leo q pa
rentes sibi silem y dicitur
hmadu comitas no dicitur de
de von domg pte si de von
domg id pftm m et pms
pod pms ad pns dicitur comi
tatem uni et uxoris domus et
sim facit comitatem pma et
pqa in pcedenti ead pducti li
bri ut q ad domus pftm re
quirit comitas sibi pns et filii
et aut ad pftm domg req
vatur h tra comitas triplici
via venari possumus videat
un q potencia fructificat et
age sunt pftora no potenti
bus Rmsus pftm sibi pft
tiora no pftm sic em feli
ciora sibi pftiora no felici
bus go q ad pftm domus
requirat tra comitas que
est patris et filii pms possu
pve et pte gnavre et fru
ctificat nalis pto et pte p
pftm no et pftm

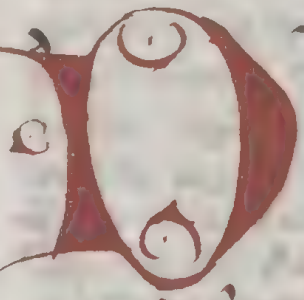
ut sibi sile pducit ad hoc est
q dquid sit pftm no opz q
sibi sile pducit i q possit si
bipile pducit i pfectio est to
pderanda est et natura et ex
forta rei p qua dquid est in
actu et p age. Quid si est
impotens ad agendum. sequi
tur q ei deficiat aqua forma
et aqua pfectio. qua sit pftm
actum. Impotens ad ad agendum
de aqua. ad pnta p passio
no pducit sibi sile. Quid nate
ad pnta actum pnta sit ma
sculus et pnta susceptus sit
femina. si in domo aqua est
totum maris et femina. et ad
no est ibi pnta pnta vel
mascula est mptm actum. id
femina mptm susceptus. Ita
ulitas go plurimum in vita
pnta. id est et mptm maris
et femina no vtriusq. si cum
mas et femina vir et uxor sit
prima pnta domus et prima comitatus
que requirit in vita domestica
q et mptm pnta et maxi
me pnta resultat mptm
totum i tota illa domo de esse
mptm ubi no est pululatio
plurim. Ita na ad mptm
domum hic id pnta et pnta na
lis pntm. Ita ad hos
pntm no possunt pntm
pntm i pntm pntm
pntm i pntm pntm

est enim ubi est carencia plus
cto effiat deficiat in ordine
naturalem totum enim pnta
domus uno no est naturalis ut
si p pnta filios domus
illa totum habitetur alio
est q carnalis ut si pntm
habitatoribus deficiat nova
familia inhabitet domum
illa naturalis go pnta domus
fita nar pntm no pnt
mptm pnta que naturalis
pnta est sit et pnta filios
Ita si pnta est pnta no
pnta mptm est domus
ubi deficiat filii pnta ha
bitatur domestica illa quo
dado pntm contingit de
quid deficiat pnta et pnta
feliciter pnta filii et omnis
potencia et acta talia licet
no sint essentialia felicitati
sunt tamen ad quidam claritate
feliciter pnta pnta pnta
pnta pnta pnta q dquid dem
danti comitatus pnta na
na pnta tempore et ignobilis
et solitaria et sine filii op
felix esse no pnta pnta
talis no esse ois felix quia
no hnt felicitate pnta na
omni sua claritate pnta
q ad hoc q domus hnt et
pnta or ubi et tres comita
tates una viri et uxoris
alia domus et filii et pnta

et filii
pnta q op
tria pnta
re comitatus
tam mptm
et adquid
quid sit
quid ob
le man
esse pnta
in comitatus
deh. esse
pnta pnta
et filii
quid et
ens in
pnta pnta
viri et uxoris
pnta filii
pnta pnta
quid in
comitatus
lone pnta
quid pnta
aliam pnta
quid pnta
sit ubi
pnta filii
mptm
in pnta
qui est
omni et
quid et
et quid
pnta

et filii Ex his aut patet
p q optz in domo pfecta esse
tria regnum. Nam mlti est de
re comitate adna bnd ordina
tam nisi ad quid sit ibi digne
et ad quid digne ne nisi ad
quid sit ibi pncipat. et ali
quid obsequi que in m dnta
te maris et femine mas debeat
esse pncipat et femina obsequi
in comitate p pnt et filii pnt
Debi esse impat et filii ob
pant In comitate quid domi
et filii Domus debeat esse p
cipat et filii mstrant et filii
ent in domo pfecta ut vlt p
p pntatibz tria snt regnum
vnu comitale 2m q vir pnt
vnu aliud patuale 2m q p
pnt filii 2m domitibz et de
pntatibz 2m q domus pnt filii
Quo in domo pfecta esse tres
comitates et tria regnum de
comi patet p q ibi optz esse qor
grat psonarum videtur tan
aliam forte ibi debet esse sex
grat psonarum ita q pma pma
sit ibi vir Gra vxor Gra pat
Gra filia Gra domus Gra filii
vnt Et vir pat et vna vna
in psona noiant Nam ille id
qui est vir vxor est pat fili
or et domus filii Patz q
quot comitates snt in domo pfecta
et quot regnum et quot gra
pntat Delem go patet p q

ptas hie debeat 29 lib' in quo
tractatur de regimine domus na
ad in domo pfecta sit tria regi
mia optz hie libru hie hie
ptas In quas pma tractatur
de regimine comitali In 2a de
patuali In 3a de domitatio
h go tria regnum bnd cognosce
maxime deet reges et pncipes
q eis diligend inspectis magni
admirulū habebunt ut bene
sint rege regum et comitatem

Tractatur in
precedenti calo
tria esse det
minada in h
20 libro in q

agitur de regimine domus 2m q
in ipa domo ea comitit esse re
gnum vnt comitale patuale
et domitibz In h and regnum
pmo agendum est de regimine co
mitali q 2m pnt pmo pnt in
comitate domestica pnt or con
gregari mare et fere est ad
h ordo totis na pnt aliud ge
neratur 2o pntat in esse 2o
pntat et pnt pnt filii pntat
domus et mstrant et filii
est pnt

in civitate vici civitatis et
 regni: quod deus omni rebus p[ro]vidit
 est v[er]gine coniugale est p[ro]vi-
 to regio et civitate: h[ab]et ad
 v[er]itatem tangit p[ro]p[ri]um v[er]m et h[ab]et
 h[ab]et et n[on] magis e[st] coniugale
 ad q[uod] p[ro]p[ri]um q[uod]to domus
 et magis n[on] v[er]a civitate. Et
 h[ab]et e[st] n[on] ad coniugale. ex p[ar]te
 p[ro]p[ri]um p[ro]p[ri]um p[ro]p[ri]um. n[on] id
 videbitur maxime n[on]ale ad quod
 h[ab]et n[on]alem imperi[um] que ad h[ab]et
 et oia alia n[on] v[er]a m[er]itum
 ut velint p[ro]p[ri]um sibi s[er]vare. q[uod]
 in hominib[us] h[ab]et debite sit p[ro]
 coniugale h[ab]et n[on] v[er]a est ad coniuga-
 le: h[ab]et ad p[ro]p[ri]um tangit p[ro]p[ri]um
 p[ro]mo p[ro]p[ri]um et q[uod]to et h[ab]et v[er]itatem
 coniugale comp[er]et homin[um] v[er]m
 naturam: q[uod] n[on]ale est homin[um] et
 omnib[us] alib[us] h[ab]et n[on]ale impe-
 ri[um] ad p[ro]p[ri]um sibi s[er]vare. et
 id s[er]vare. et p[ro]p[ri]um op[er]um: q[uod] n[on] v[er]a
 v[er]m et h[ab]et p[ro]p[ri]um et h[ab]et d[omi]na
 p[ro]p[ri]um v[er]itatem et v[er]itatem op[er]um
 et v[er]itatem videntur esse magis
 de que p[ro]p[ri]um p[ro]p[ri]um et d[omi]na
 op[er]um ad v[er]itatem in c[on]suetudine su-
 p[er]villatilia. n[on] in op[er]ando ad
 intra domum p[ro]p[ri]um et q[uod]to p[ro]p[ri]um
 ad omne ut ad v[er]itatem p[ro]p[ri]um op[er]um
 sua ordnat in bonum v[er]itatem
 in bonum tota d[omi]na et v[er]itatem
 op[er]um sua p[ro]p[ri]um ordnat in bonum
 d[omi]na et in bonum v[er]itatem s[er]vare
 omne sibi in v[er]itatem ut in v[er]itatem
 no et h[ab]et n[on] p[ro]p[ri]um ordnat

ad bonum v[er]itatem facit ad quidam
 sufficiencia v[er]itatem. Et n[on] v[er]a si n[on]
 le est h[ab]et q[uod] v[er]itatem esse ad n[on]
 coniugale: si si coniugale e[st] quid n[on]
 le. s[er]vare q[uod] p[ro]p[ri]um et q[uod]to
 coniugale sit v[er]itatem a omib[us] v[er]
 tanta: tanq[uam] ad quod d[omi]na v[er]
 n[on]ale: quod v[er]itatem p[ro]p[ri]um et v[er]
 ter om[ne] v[er]itatem v[er]itatem v[er]itatem
 tanto magis de[us] p[ro]p[ri]um v[er]itatem
 et p[ro]p[ri]um: q[uod]to d[omi]na et me-
 liores et v[er]itatem et esse h[ab]et
 omne: quod d[omi]na v[er]itatem v[er]itatem
 et d[omi]na omni n[on] v[er]itatem
 est homin[um] n[on]ale v[er]itatem
 est q[uod]to q[uod]to n[on] dat op[er]um ut co-
 niugale copulet: si h[ab]et d[omi]na si
 v[er]itatem id d[omi]na d[omi]na v[er]
 fellit n[on] v[er]itatem et homin[um]
 esse ad coniugale: q[uod]to v[er]itatem
 coniugale d[omi]na n[on] v[er]itatem ut h[ab]et
 si n[on] v[er]itatem ut h[ab]et p[ro]p[ri]um esse d[omi]na
 et q[uod]to eliget v[er]itatem s[er]vare homin[um]
 et v[er]itatem v[er]itatem v[er]itatem
 placit v[er]itatem et op[er]um d[omi]na
 me: v[er]itatem n[on] v[er]itatem ut homo q[uod]
 eliget v[er]itatem infra h[ab]et et v[er]
 ut ut bestia q[uod]to p[ro]p[ri]um d[omi]na
 de p[ro]p[ri]um p[ro]p[ri]um v[er]itatem ut e-
 ligens solitudine et n[on] v[er]itatem
 le v[er]itatem: v[er]itatem est bestia n[on] est
 dea: s[er]vare et de coniugale d[omi]na p[ro]
 s[er]vare n[on] v[er]itatem
 n[on] v[er]itatem

hic est qd nlt se dnd ad specula
bz vitatus et dms opibus qre
cligit pti vta sup hor et est qd
dnt no mbentes go si dent
se potdubz bonis qz sint bona
omgij licz no vmat ut hoies
no in pte hic male agut qz p
qz dñ et sup hoibus meliores

Probant aut pti
lophi omgta
indissolubilia ee
ad mod ostede
dnd adduce pos
sumz duas vias quas pti te
ligerit pma via sint qpte
fidei nl qpte amicitie natural
que dz esse mē virū et vxo
rem i fa via qpte plus. pa
ma se patz had ad mltz aliqz
fidelis amicitur alii si aba
micitia eis distadat i mter
virū et vxorem debita fidez
et fidelez amicitia saluare
volunta me sit ibi violaco si
dei optz virū indissolubiter
adhare vxori sue et ego iud
em mē virū et vxore sit ami
cia nalis ut pti vñ et h
ad no sit nalis amica mter
aliquos n obfuerit sibi debi
tū pti ad fa v m pte
z m mter pti ad h pti vñ
et vxorem sit amicitia nalis

opz qd pti mnt fuent
fidem ita qd ab invice no
distadat. hac ad vñ videtur
tange valeriz magiz mlio
zo de fide mcoralibus ao
de instantis antiquis vbi ait
q repndm mē virū et vxo
rem a tpe quo vñ pona fu
it condita. usq ad centesimū
annū et quingagesimū annū
nullū mterest pti qd qm
dimisit vxore sterilitatis cau
sa. sint pti carilins
qm quax vñ tollerabili
mota videtur i rephensione
hñ no caruit i q mter ahi
habant cupiditate libidm
conigali fidei no debz pmi
ffides go m valeriz magi
mud quā obfuarz debz vir v
xon et ego videtur esse vna
causa pti qz omgud manē
dz indissolubile et mexpudm
tim dcat go op mter cond
gi sunt vxoribus indissolubili
affiz repndatione tanto hñ
magis hc dect reges et pti
cipes qnto magis m ad ielu
a debz felicitates et cete ho
mitates i a via ad mterstiga
dnd hñd sint q pte plus na
licz conigud ee si sit sterile
indissolubile manē debeat
qz cupiditas filios pmi non
debz fidei conigali actz si no
sit ibi bonū plus dect vxore
vno et ego indissolubili ad

here
bonū
pti
mter
m
co q
p
tma
vñ
m
est i
m
m
at vñ
dices
omg
bonū
causa
m
p
d
luc
ibi
ior
debat
sit
fide
da
m
m
p
man
p
mo
am
m
se
p
h
li

hēre Quidē et hī qd p tōne
 bonū eo qd tōne est tōngit
 ptiapates bono illō i p qd i
 mītas tōngit et tōtinet pōs
 tūes ne a cūitate recedant
 eo qd sit quoddā bonū cōne
 pōrū i sic filij tōngit et tō
 tmet pōs pāntes ne abm
 vire recedat eo qd sit cōne bo
 nū ipōs. p et de rōn cōt
 est i qd tōtmet vmat et tō
 ngat i sic de rōn pōi est qd
 amdat et distīguat. hāc
 ad rōn tangit pōs vī et hī
 dices qd qd tōne tōtmet et
 tōngit i filij eo qd sint cōne
 bonū tōngit vident esse
 causa qre sit ipōrū tōmā
 pōi sūdit qd steriles nāq dī
 solūt. Dicit ad. steriles nāq
 dīplū nō qd licita sit dīpō
 lūcō tōngit et si nō assē
 ibi ferūditas pōs ut sup
 ior rātō supia plēm oīe
 debet Actū s. m. cōngro as
 sit ibi bonū plūs nō plīm
 qd fide que m cōngro ē fīnā
 da mclmātur cōnges ut sibi
 mīce msepabilū adheant
 s. et ut sit mclmābilū p
 maneat i mclmātur qd ipā
 ple. que ē cōs bonū cōne
 mō qd eo ipō qd a qm s
 amā vīq habet qndam
 mclmācō ut sint amā mī
 se pāntes qm i nāc dīlīg
 fīnā pōlem qd dīlīcōn nātū
 lī qnd hīnt ad ipāz amāne

talitū cōs amācia nālī. s.
 ad oīa amā vīq qndā vīti
 nā dīat i amācōtato p dōie
 pōi plēm pōmā. amācōtā
 cōs pōstū ut velint msepā
 bilū pmanē. pōi qd dēz
 s. tūes nō solū pōi bonū fī
 dēi tōngalī s. et pōi pōmā
 plēm ad quā ordīnātū cōm
 gūd msepabilū cōmē sūb
 vīvībūt. Tāto hī hī magī
 decet rōges et pōpēs. qnto
 de pōle sūstēta p oīūbō
 alīe dībent dīlīgēcōe hīe
 cōad Inmīa cōi rōge plūs
 pōi mfermī nōcūmētū hīp re
 gno. qd mclmā cōngēz altīq
 pōnāe sī amōr et dīlīgēcōa
 cōa plēm. facit ad māiorem
 amōrē tōngit i qnto māiora
 ra et dīlīgēcōa adhibēda
 est cōa plēm regīa qd cōa alīa
 tāto magīs decet rōges et
 pōpēs pōmā sūc vīvībūt
 vīvībūt cōs msepabilū adheare

Handwritten text in the left column, likely a list or account, with some lines appearing to be in a different script or dialect.

Handwritten text in the right column, continuing the list or account, with some lines appearing to be in a different script or dialect.

quidam filii indigent parentibus
natale sit ut unus mas vni adhe
at femine sequitur in hominibus
esse quid natale ut quidam filii in
digent parentibus tandem unus
mas vni femine copuletur p con
iugium ad filii quidam vivunt in
digent ope parentum. Regens est
ut semper p coniugium huiusmodi vna
mas vni soli femine copuletur.
No enim sic est de hominibus sic de a
malibus aliis qz eis na sufficiat
p parat victum et sup in hmo cas
hmo pbi libri plena dicebat
Pa qz go nulli animi appropinquat
debitas penas et pvenit ad
debitum incrementum p seipos possunt
sibi debitum abis quere et no ve
teris indigent ope parentum. qz
talibus sufficit qz durante tpe par
tus mas domat femine et vna
vni adheat. si ad hoc toto tpe vi
te sue egant opibus et pculis
tibus parentum qz eis abis cogni
us no sufficit a na paratur
sic se debet hie mas et femina p
coniugium in hominibus sic in ambus
alienatim supportantibus onera si
lios se hnt mas et femina tpe par
tus qz ad debm sit qz in toto tpe par
tus in huiusmodi ambus mas pbi
dominat femine et unus vni adhe
rat. sequit qz in hominibus p tota
vita coniugis. pbi dominat et vna
vni adheat. qz nae si volentes
adherere coniugio debent e esse ad
hunc in mod et ordine natale.
Debet omis ames in vna sola mu
lie esse contentus et tanto magis

hic decet reges et principes quanto
decet eos meliores esse aliis et
magis sciri ordinem naturalem patet
quod quod non plures ex parte viri et viri
ut si ex parte plures. vir non
nisi una femina debet per congruam
copulam

Omnis apud a
lias sectas ut a
pud saracenos
et apud forte a
quas alias barbaras
nationes non
reputetur in con
gruam unum virum et si plures
hic vides apud multas gentes
in quibusdam leges inventas
nihil legimus hic fuisse modum
ut si una mulier pluribus viris
per congruam copuletur magis enim
repugnat a palatibus per hunc ad
que congruam ordinatur unum femina
si pluribus viris unum
virum pluribus feminis et uno et
lege divina ut in rebus testandis
to et divina divina dispensatione
vult ad quod signum et significat
quod legimus unum plures fuisse
si quod una virgo plures fuerit
viri missi inveniuntur modum
hic quod legitur in paucis vel
quod legitur in aliquo casu de qua
itaque ad quod legem bene
omne ad decem in bene
dicitur et bene bene bene et in
virum si plures sunt et vides

detestabiliter hic est si una femina
fuit per congruam si pluribus co
puletur viris. Congruum enim
ad quod copari potest et quibus
possunt fieri quod viri per quod
investigare possunt omne detesta
bile esse una femina esse mixtum
pluribus viris. in congruo non
primo reputatur ordinem naturalem
naturalis est femina esse subiecta esse
viro eo quod viri prudentia et
tellectu optantur sit viri et
Congruum est quod pax et amicitia
multis enim gentibus et multis
discordias sedam videntur eo quod
non potest contrahitur Congruum et
ex congruo oritur quod plures ordinatur
tamen congruam non plures ad co
pulationem ordinem naturalem et ad de
bitum pax si et ordinatur ad
procreandum filios. Quod si ordina
tur congruam ad filios procreandum
sic ordinatur adeo debet in
tunc Inconveniens est igitur
una femina congruam esse pluribus vi
ris quod per hunc ordinem quod
ita impeditur tollitur enim et
hic naturalis ordo non respiciatur
inde pax et concordia si magis
dispensio et mutatio non erit
ubi debita procreatio filiorum
non tribuetur filiis intermixtum de
bitum quod ad hoc tollatur
naturalis ordo videtur non esse dis
crepantia ita secundum ordinem naturalem
ut vir per unum in potestate sit
vir debet esse preminens mulier
debet esse subiecta. Insuper in
ordinem naturalem in eis operibus
multis ex parte duobus vel pluribus

ut esse si
fona dicitur
est est si
aliam ordi
nem poss
tamen illu
esse sub
in natura
se sub
esse sub
fieri copu
admit
et ut si
et si idem
principatib
eundem
plures fin
non per
plures fin
us dicitur
pluribus
debet viri
viro vno
hic decet
typus ip
et in ali
refutatio
quod quod
quod con
quod in
rei dele
et dispen
possit si
pluribus
et vno
bilis ab
gentia
quod ill
et copu

ut esse subdit si ad aqua per
sona dnoibus subiacetur hic non
est ex pte. si hie est qd unus ad
alium ordinatur ut si unus sub
iatur pposito et regi. opti ppositi
tunc illud ad regem ordinari et
esse sub ipso. Repugnat qd ordi
ni naturali emend. dnoibus es
se subdit. Vnde mulier debet
esse subdit viro. Et quo totam
sui corpus potatem. Vnde viro
admit. circa ordine nalem
et ut sit subdit alteri viro nati
et si idem p potatem pluribus
potatibus ut plures sunt. Et
emendat obedire pluribus ut
plures sunt in ordine nalem et
no p. Et hie et si detestabile est
plures feminas coniugari esse vi
rus. Vnde. Quam in mbe si
pluribus viris detestabilis est
debet. Vnde. qd coniugari omni omni
viro vno esse contentas. multo h
hic debet coniugari regem et p
cipu. qd in eodem coniugio magis
qd in alio. debet nalem ordine
regere. Et hie id. inuestigari.
qd ex ipa pace et concordia ad
quod coniugum ordinatur. Et in
quibus molestia ferat si in usu sue
rei detestabilis impeditur. abs
q. dissension et discordia esse no
possit. si una femina p coniugum
pluribus copulatur vno du
eius vna illorum in usu rei delecta
bilis aliter impediret. Et eos
guerra et discordia oriretur. mo
quibus illorum viris cont. pueras
et consanguineos p. vno ad m. d. ad

monetur. et qd p. sub coniuge alia
viro p coniugum subiacerunt. Et
coniugio regem quod ordinatur ad
pacem et amicitia. hic et discordia
a oriretur. Et hie debet com
gari omni omni vno vno esse
contentas. tanto hoc dea magis
coniugari regem et principem. quanto
hic et discordia principum est pi
culosior et magis cavenda qd
omni alios. Et hie id. p. hie id.
gratia p. proles ad quod coniugum
ordinatur. Impeditur enim ipa
fecunditas filiorum si una femina
pluribus coniugatur vno vi
et meretricibus conspiciuntur magis
esse filios qd alias mulieres. qd ex
procreandis filiorum ad m. d. ad
est una femina plures hie vi
ros nati et si vno magis p. p. p. p.
fecundat. ferat una hie femina
nati sic fecundari p. a pluribus
viris. mo impeditur fecunditas
eius a pluritate virorum. hie
si coniugum p. v. ordinatur ad bo
num proles debet coniugari omni
vno ne impediatur eandem fecun
ditas vno viro esse contentas
tanto in hie debet coniugari regem
et principem. quanto in tali coniugio
periculosior est sterilitas filiorum.
Diligent. qd addere debet sule
mulieres. que suis viris p. coniugi
um copulantur. hie diligencia
debeat sua pudicitia. Et hie
et quanto conatu fidem suam p. r. r.
obstinet. Et hie id. Et hie id. Et hie id.

viro alii copulari detestabile
 doni vno formatorum compositi
 et sic inuestigat possunt et
 filiorum debito memento quod et
 pariter sollicitatur ad pueros
 quod primo credit eos esse filios
 eorum. Quia ergo etiam in
 filios impedit ne pater dili-
 genter eis provideat in hereditate
 et in debito memento si si va-
 ferat pluribus mibat viris pa-
 tres de suis filiis et esse non pos-
 sunt. Sic non adhibetur illud dili-
 gentiam quam debent ut suis
 filiis debite in memento et in
 hereditate provideat. Detestabile
 est igitur vno virum plurimas
 habere uxores. Si detestabilis
 est vno uxore pluribus hinc videtur
 quod per hoc magis impeditur diti-
 do filios. Quia si decet obsequium
 deos esse de suis filiis ut eis di-
 ligenter provideat in hereditate et
 in memento decet coniuges
 cuius vno vno esse contentus. Ita-
 to si magis hoc decet coniuges re-
 gni et principum quanto maius
 etiam eos filios periculosum est quod in
 curia aliorum

Quedam ne for-
 te agamus du-
 tum vna sua
 et cum vno
 copuletur vno
 licet est illud congruum amari

gratia ad coniugium consanguinitatis
 esse habeat vir et uxor si per hoc
 sit contra rationem dictam et quod ad
 parentibus etiam consanguinitatem in
 vna consanguinitate ductis non
 sit inemendabilis congruum. Explicit vna
 venari possunt. Prima sunt quae
 sunt reuerentia quae est parentibus
 et consanguinitas debenda. Ita su-
 muntur ex bono quod et congruum
 coniugium. Ita et malo quod inde
 vitatur. Prima via sic patet
 non ad etiam ordine debeamus
 parentibus debito subiectis et
 consanguinitas debito reuerentia. ad
 hanc reuerentiam non fuerit nisi vi-
 rum et uxorem per ea quae sunt eis
 memento sunt agenda. Dicitur na-
 turalis ratio. per minus per magna
 et suo genere non est per congruum so-
 cianda. vno videtur hic naturali
 rationi consentaneum. quod vix se ad
 quae gentes non exceptantes per
 penas agnas coniugio contrahen-
 do. vbi et plurimum in populo sola
 vbi naturali dicitur exceptat per
 agnas a contrahi coniugium. vbi
 etiam sunt licitum admi. et apud
 multas gentes promissa inueniuntur
 ut quod ad memento contrahat. vbi
 uxor debet esse subiecta vno. memento
 memento ad esse memento filio esse sub-
 iectum. vbi licet ergo filius contrahat
 ad parentibus per memento reueren-
 tia quod quod sibi memento debet. sic
 et non licet eis contrahere ad con-
 sanguinitas aliis si sibi eis minima
 consanguinitate contrahat. nisi ex

diffusum
 quod memento
 possit con-
 tra in admi
 denegat
 debet
 de memento
 non per memento
 casu memento
 consanguinitas
 hinc contrahat
 memento non
 cum per memento
 et reges
 quod est
 memento
 flagitium hinc
 ad et memento
 hinc et memento
 contrahat
 habentem
 dia. si ad
 proximo
 amica
 naturalis ratio
 esse memento
 consanguinitas
 cum memento
 amica
 contrahat
 ut ergo memento
 non per memento
 contrahat
 reges et
 quod per memento
 aliam gentem
 affinitate
 in per memento

dispensatio et in casu nō ppter
quod magnū bonū quod inde
possit conseruari. cōceditur aliā ali
on in aliquo casu quod cōt aliis
denegatur. Hec go venētie
debita cōspiciēis que in agen
dis nō cōtinges cōgrue pfinari
nō pnt nisi et dispensatio et in
casu nō psonas nimia cōsan
guinitate cōnectas nō sōm
bia cōtrahenda pter go omēs
cūes nō qdē cōingia ad qdē
cū psonis. tanto hē magis de
et reges et pncipes qnto ma
gis eis deq obsequiū ordīe
nālem. Secūda via ad mē
stigidū hēdū sumit et bono
q ex matrimonio cōspicit. Dicitu
tur em in pcedenti cō q ex
cōtracōe matrimonii mē eos cō
trahentes oritur pax et cōor
dia. si ad mē cōspiciēis et qd
proximitate carnis sufficiens
amicicia est videbatur. Dicitu
r nālis vō cōingia cōtrahenda
esse mē illorū qm nō sō nimia
cōsanguinitate cōnecti pnt qd
carnis cōnectio p dilectōe et
amicicia nō cōtingit. cōtingat
cōtracō cōpule cōingalis. De
cet go omēs cūes nō qdē
ad psonas nimia cōspiciēte
cōnectis. m hē magis deat
reges et pncipes qz qnto ma
gis p m maiori statu et m
alio gdn. tato magis eger
affinitate et amicia alios nō
zm pson in cō. qnto arbor

est alio tanto magis indiget
sustentamēt. ne quaciatm a
vento. Reges go et pncipes
qnto in alio statu cōstituti
indiget hē maiores et plures
cōaffinitatē qz cōsanguineos et ami
cos. Tercia via ad mēstigidū
hēdū sumit et malo quod pcom
quid vitatur p cōingia em nō
sō pducitur bonū pnt si ad
vitatur intemperantia malū q
em cōspiciēte finē nō possit ne
sō nimis intemperati quibz
femēs se miscendo. expedit eis
mūre cōmūia ut vna vore
cōtenti ab intemperantia retra
hantur ad em cōcupiscēcie car
nis si nimia sit vō pasciat. ut
sup plures dicitur. expedit q
cūstis volentibus vige vāq et
mētū nō nimia opam dare
venēis. Qd go ad psonas ni
mia cōspiciēte cōnectis ha
beat nālis amor. si sup amo
rem illud supaddat amicia cō
ingalis mē cōingēs p cōhūtes
tanta multiplicaretur dilectō
ut oppret eis nimia vacare ve
nēis. Deat go et cūes nō m
uē cōingia ad psonas nimia
cōspiciēte cōnectis ne dando
nimis opera venēis pcuratur
eorū ratio et retrahatur a curis
debitis et a cūilibus opibz
tanto go magis hē deat venēis
et pncipes qz m psonas
qz deat psonas et m

et quanto maior periculum per regem
conspicitur si reges et principes in
salute et in similia opera non
diligenter intendunt. In minus
vero primo quod non est matris
morum contrahendum. Quibus in
et quibus gradus per a primatate
deviare maxime si dispensa
tio affert per bonum ad quod pro
sequendum non magnum malum vitare
contrahi potest copula coniugal

Bonorum autem
quedam sunt bo
na anime ut
virtutes et bo
more et quedam
vero sunt bona
corporis ut pulchritudo magnitu
do et agilitas et cetera talia.
quedam autem dicuntur exteriora
bona que quantum ad primum spectant
in triplici genere habent esse. Nam
habitas generis pluralitas ami
corum multitudo divitiarum inter
bona exteriora computantur ut patet
per philosophum primo ethicorum. Sed quod re
ges et principes voluit non per
coniugium copulam attendere de
bent ut persona illa qua sibi
in coniugium ipsam sit omnibus
inter se debet ad predicta bona

sed ad nobilitatem generis et
ad multitudine amicos inter exte
riora bona debet intendere quod
primo et philosophus per pluralitatem divi
tiarum est intendenda quod et co
sequenti. Debet enim eis talem
uxorem acceptare que sit nobi
lis genere et per quam acquirant
multos nobiles amicos et po
tentes. sed per uxorem illam
acquirat divitiarum copia in
tendendum est ex consequenti. magis
enim attendendum est in coniuge
ut in proseguendo prout hono
rabilitas generis et pluralitas
amicorum quod multitudo divitiarum
etiam in se habet tria ad quod sunt
attendenda. prout magis enim co
muni ad debitam societatem ad
pacificam esse et ad sufficientiam ad
vitam prout quod coniugium ordinatur
ad debitam societatem apud re
ges et principes in suis coniugibus
itaque querenda est nobilitas generis
prout ordinatur ad esse pacifi
cum querenda est multitudo ami
corum prout vero ordinatur
ad sufficientiam vite querenda
est pluralitas divitiarum.
probatum enim supra coniugium esse
in natura et eo quod homo naturaliter
est ad sociale. prima ad naturalem
societatem ut patet per philosophum in
hoc est maritus et femina vi
ri et uxoris hoc ad non esse
nisi coniugium ordinatur in
quod societate debita et

naturales
congrue
reges et
esse nobi
in ordi
et congru
que que
Sic patet
da est a
patet in
vita huius
in uno e
magnitudo
firmitas
habet per
quod inter
diffusio
esse fami
beat non
notitia de
pacificam
multis per
maritus
hoc libe
fuit an
et non est
in immu
omne in
quod prout
esset quod
congru
et habit
quod reg
eos statu
indiget
ut patet
quod quod

natualem. ad go debite et
congrue nobilis nobili sonet
Reges et principes quos constat
esse nobiles gene pnt congi
n ordinar in societate digna
et congrua debet sibi uxores
que que sit et nobili gene
Sic ppl esse pacifici. quon
da est amicis multitudo na
pax int hos se ht qz sanitas
vita hndra. sic em videmus
in vno et eod corpore q ppter
meq lita hndra conpigit in
firmitas et pignra. sic et it
hos ppter inimias et meqlites
quas int se deent conpigit
dissensio et bella. ite se ad
esse pax requit. ut quis ha
beat natuam fortem ut possit
notoria expelle. sic et ad esse
pacifici requit habundantia
civili potene et pnalitas a
moris pax 2m pnt in hndra
hos libent multificat in pnt
fuit. qui caret civili poten
et na est munita amicis dele
ni inimia patitur et no pnt
vne in esse pacifico. congrua
go pnt ordinari ad esse pa
cifici. quenda est ex eo ami
coru pnalitas. hic ad ut pz
ex habitis tanto magis indi
get reges et principes. qnto
eos statim qz alior magis
indiget sustentamentis et plu
ribz pz totu infortunio pz
go qnd in conuge regu et pi

capum quenda est nobilitas
genarum et qnd et tali con
gru quenda est pnalitas ai
coru. Restat unde qnd ab eo
debeat queri. Summa mul
tudo. Qnendum est ex con
iuge dotes et dimicie ad sup
portandi onera coniugii et pnt
sufficiencia vite veru qz
reges et principes q intelligu
tur dimicis et possessionibus
habundat. que finit ad suffi
ciencia vite. decet eos in su
ro conugis pnt quere
qz su nobiles gene et qz
eas habundat in civili poten
et qz acquirat multitudinem
amicos qz qz ex tali coniugio
acquiratur multitudo inimica
tis. Quid qnd reges et prin
ces in suis coniugibus debet
qz et bona bona debent pz
qles coniuges singuli omes ac
cipe debent na si reges et
principes decet acipere coniuges
nobiles ut int eos sit pax et
digna societatis. An omni coniugio
nimia imparitas videtur et
vitanda na imparitas mol
cussa sine sit 2m nobilitate
sine 2m etate ut plurimum
est causa litigii. na et est de
qz sibi coniuges sibi no fiant
ut si magis nobiles in hndra
bili no erit et ad hndra
acquiratur multitudo
legit coniugis regu et pi

conabitur. Sic et si nimis senex
innocens morbat. q. p. etate in
uenet. nō gaudet. tanta impa
ritas etatis erat quodā mata
mentū ut sibi coniuges fidem
nō fient. Quēda sunt q. t.
conuge p. d. bona. et terora
v. h. h. t. g. m. multitudine a
m. corū. pluralitas. d. m. r. a. s.
h. h. c. m. modū et p. r. o. r. a. l. i.
tate m. b. e. n. t. i. s. ita q. m. t. con
g. e. s. d. q. l. i. t. p. r. o. r. a. r. e. s. i. n. e. t. u. r.

Ostendebatur su
pra quale de
h. esse coniugi
id q. e. q. u. d. na
turale et est q.
indivisible. et est vna ad vna
ostendimus ad m. q. u. a. s. p. p.
nas. d. r. esse coniugū. h. r. non
m. t. m. i. n. i. a. p. m. a. g. n. i. t. a. t. e. c. o. n. i. u. g. i. i.
q. l. i. t. a. d. d. e. c. l. a. r. i. m. o. s. q. l. i. a. b. r.
e. t. e. r. i. o. r. a. s. u. t. q. u. e. n. d. a. m. t. o. m.
q. r. R. e. l. i. q. u. a. d. e. s. t. n. t. d. i. c. a. m. u. s.
q. u. o. c. o. n. i. u. g. e. s. i. p. s. o. r. u. v. i. d. e. b. o. m. s.
t. u. c. o. r. u. s. q. u. e. m. e. d. e. b. e. t. e. e. o. r.
n. a. t. e. p. o. n. q. p. h. i. n. t. p. r. i. m. o. R. e. l. i.
e. n. t. i. a. n. d. o. b. o. n. a. f. e. m. i. n. a. s. a. n. t.
q. b. o. n. a. c. o. r. p. o. s. f. e. m. i. n. a. s. s. u. t. p. u. l.
m. t. e. t. m. a. g. n. i. t. u. d. o. b. o. n. a.
e. t. a. o. r.

Quēda v. ad bona corporis
quēda est m. v. o. r. e. p. u. l. e. n.
tudo et magnitudo. i. s. q. u. i. t. u. d. a. d.
bona a. i. e. m. a. g. n. i. t. u. d. e. v. i. d. e. t. u. r. q.
r. e. n. d. i. e. e. m. f. e. i. a. d. q. s. i. t. t. e. m. p. e.
r. a. t. a. e. t. q. nō a. m. e. t. o. c. c. a. s. i. s. s.
d. i. l. i. g. a. t. f. a. c. i. o. p. a. v. o. s. i. m. i. l. i. a.
e. n. e. a. t. s. u. t. o. p. a. nō s. i. m. i. l. i. a.
q. u. e. q. u. e. n. d. a. s. u. t. m. c. o. n. i. u. g. i. b. u. s.
i. n. f. r. a. p. r. o. s. e. q. u. e. n. d. o. p. r. o. b. i. t. q. i. a. t.
h. b. o. n. a. c. o. r. p. o. r. i. s. m. a. g. n. i. t. u. d. o.
v. e. t. p. u. l. e. n. t. u. d. o. i. q. u. e. n. d. a. s. u. t. i.
v. o. r. e. s. s. i. c. p. o. s. t. e. n. d. i. n. a. d. l. i. c. i. t. o.
m. a. g. n. i. t. u. d. e. n. t. m. p. r. e. d. e. n. t. i. c. a. l. o. d. i.
c. a. b. a. t. u. r. o. r. d. i. n. e. t. u. r. a. d. p. o. n. e. t. o. r.
d. e. b. i. t. u. d. e. t. a. d. e. s. s. e. p. a. n. s. i. f. i. c. a. t. u. r.
a. d. s. u. f. f. i. c. i. a. n. d. u. t. i. t. e. r. o. r. d. i. n. a. t. u. r.
e. t. m. i. n. i. m. a. a. d. d. e. b. i. t. u. d. p. l. i. s.
p. d. u. c. t. o. r. e. t. a. d. f. o. r. m. a. c. o. r. v. i. t. a. l.
d. a. m. o. p. u. l. e. n. t. u. d. e. t. u. r. o. r. d. i. n. a.
t. i. c. o. n. i. u. g. u. d. a. d. h. d. n. o. b. o. n. a.
q. a. d. t. r. i. a. p. d. e. c. l. a. r. i. n. a. d. n. t. b. o. m.
f. i. d. e. i. n. t. q. c. o. n. i. u. g. e. s. s. i. b. i. f. i. d. e. m.
f. i. u. e. n. t. i. s. s. i. n. a. n. d. o. f. o. r. m. a. c. o. r.
v. i. t. a. n. t. e. t. b. o. m. d. p. l. i. s. m. a. g. n. i. t. u. d. e. s. u. t. d. u. a.
t. u. e. v. i. d. e. n. t. i. a. d. c. o. n. i. u. g. u. d. q.
e. a. q. u. e. m. p. r. e. d. e. n. t. i. c. a. l. o. d. i. v. i. a.
v. i. d. e. n. t. q. u. e. v. i. d. e. n. t. f. a. c. i. o.
a. d. f. o. r. m. a. c. o. r. v. i. t. a. n. d. a. n. t. s. i.
d. e. m. c. o. n. i. u. g. u. d. c. o. n. s. u. a. n. d. a. e. t. a. d. p.
l. e. m. d. e. b. i. t. e. p. d. u. c. e. n. d. a. m. c. o. n.
i. u. g. e. q. u. e. n. i. d. e. b. e. n. t. Q. u. e. d. e. m.
a. d. q. m. a. g. n. i. t. u. d. o. c. o. r. p. o. s. f. a. c. i. o.
a. d. b. o. m. d. p. l. i. s. n. a. d. s. i. l. i. n. m. a. g. n. i. t.
t. a. t. e. c. o. r. p. o. s. n. t. p. l. u. r. i. m. u. d. m. a.
t. i. s. a. n. t. i. q. u. e. t. o. t. a. c. o. r. p. u. l. e. n. t. u. d. e. s. i. n.

summa q.
q. m. a. l. i. n. e.
e. t. m. a. g. n. i. t. u. d. e.
s. i. c. e. t. m. h. a.
t. a. s. m. a. g. n. i. t. u. d. e.
v. i. d. e. n. t. m. a. g. n. i. t. u. d. e.
q. u. o. d. e. t. m. a. g. n. i. t. u. d. e.
u. t. s. i. l. i. n. c. o.
c. o. r. p. o. s. i. t. u. s.
h. i. c. m. a. g. n. i. t. u. d. e.
h. i. c. m. a. g. n. i. t. u. d. e.
o. p. e. s. i. g. n. i. t. u. d. e.
q. u. o. d. e. t. m. a. g. n. i. t. u. d. e.
e. t. s. i. l. i. n. r. e.
d. e. b. e. t. q. u. o. d. e. t. m. a. g. n. i. t. u. d. e.
c. o. r. p. o. s. q. u. e. n. d. a.
f. o. r. m. a. s. t. a. b. i. l. i. t. a. t. e.
h. i. c. f. u. i. t. a. d. e. t. m. a. g. n. i. t. u. d. e.
s. i. c. n. t. p. l. i. n. e.
n. a. s. t. u. t. u. r. i. t. u. d. e.
t. u. e. n. a. s. t. u. t. u. r. i. t. u. d. e.
s. i. d. e. c. e. t. e. t. m. a. g. n. i. t. u. d. e.
r. e. g. e. s. e. t. m. a. g. n. i. t. u. d. e.
n. t. p. o. l. l. e. a. t. u. r. i. t. u. d. e.
e. n. e. d. e. t. m. a. g. n. i. t. u. d. e.
v. i. d. e. n. t. m. a. g. n. i. t. u. d. e.
t. u. d. e. n. t. m. a. g. n. i. t. u. d. e.
p. u. l. e. n. t. u. d. o. r. i. t. u. d. e.
e. t. a. d. b. o. m. d. p. l. i. s.
a. d. f. o. r. m. a. c. o. r. v. i. t. a. l.
q. u. i. v. i. t. a. n. t. u. r. i. t. u. d. e.
q. u. i. v. i. t. a. n. t. u. r. i. t. u. d. e.
e. t. a. d. b. o. m. d. p. l. i. s.
s. i. m. c. o. n. i. u. g. u. d. e.
t. u. d. e. n. t. u. r. i. t. u. d. e.
q. u. i. v. i. t. a. n. t. u. r. i. t. u. d. e.
s. i. m. e. a. t. u. r. i. t. u. d. e.

sumunt quodammodo a invicem
 go in aliis aliis ut plurimum
 et magno gñe magna pcedit
 sic et in hominibus si paren-
 tes magni existat filii ut plu-
 rimum magni nascuntur. De-
 go de cunctis pñ bonu plus
 ut filii eoru polleat magne
 corporis. qñ in suis uxori-
 bus magne corporis tanto hñ
 he magis decet reges et pñ-
 cipes qñto ipi pñ filios eo
 qñ eis dependeat bonu qñ
 et salus regni plus solitari
 debet qñ alii. 2o nñ bona
 corporis quenda est in uxore
 formositas et pulchritudo. Ad
 he fuit ad bonu plus nñ
 sic ut plurimum et magne
 nascuntur magni. sic et epul-
 entie nascuntur pulchri. Quare
 si decet de cunctis et magis
 reges et pñcipes solitari
 ut polleat filii magis et pl-
 cius. De cñ eis qñ in suis u-
 xoribus magitudine et pul-
 chritudine corporales. videtur et
 pulchritudo coniugis nñ solida
 et ad bonitatem plus. si est
 ad formam vitanda ad
 quā vitandum est ipi boni
 gñ ordinati. Vñ qñ qñ
 ad ad bona corporis quenda
 si in coniuge magitudo et pul-
 chritudo. Vñ videtur qñ
 qñ ad bona aie quenda
 si in ea temperantia et amor

operositate. Illud em bonu
 maxime videtur quendu in se-
 minali ad omni oppositu matat
 Dicebatur ad sup. qñ age 2m
 rati et insequi passio mo-
 opposito se hñt ita qñ qñto de
 magis insequi passio mag-
 agit 2m rati et ego. Illi go
 quibus nñ viget ratio 2m qñ
 hñadi sunt magis inclinat
 ut sunt passionu insequuto
 res. pñci go et mulieres qñtu
 est de se magis videtur et
 insequutores passionu. qñ viri
 qñ vir e rati pñcator. Sed
 ad temperantia ut sup in pñmo
 libro diffusis diximus ipas
 passio modet ad quas mulie-
 res maxime matantur. si
 singulis virtutibus 2m modum
 eis congruū pñat polle decet
 hñ ad tradenda et aqua mptui
 potissime mquenda est ut polle-
 at temperantia. eo qñ ad intem-
 perantia femine maxime matat
 tur. Decet go de cñ cunctis. hñm
 suis coniugibus qñt tanto hñ
 he decet reges et pñcipes qñ
 to intemperantia coniugū ipos
 plus notantur in se pñt qñm
 temperantia coniugū alios. De-
 cet go coniuges temperatis et
 decet et eas amare onofite
 qñ ad aqua. fuit

ut inquit yhuus vno pol
nesat ocosa esse: statim go
ad quos no dat se bonis et
licitis. Reribusque meis vaga
tur ad alia: et occupatur co
gitandis turpibus. Ipsi go
q ad datus: qle debz esse con
mgnus. et qualis omis cines
et maxie reges et principes
se hie debeat in ducendis v
toribus. Ad pns q ducant
eas diligenti debent mpre
pms qualis sit ornatu ex
terioribus bonis ut quid sit nobi
les gens: et quo p lle tdm
gnd coses pnt cunles pote
tia et multitudine amicos
ho mprefigure debent quo
pollcat in corporibus bonis
ut quo su magne stature
et q habeat formositatem
et pulcritudine corporales. Ho
q no fuffit affluet bonis
exterioribus: et polle corpa
libus bonis: nisi ibi affuit bo
na mens et anime. Debet
magis quo vixores ducere
sue temperate et quo sint lo
pose ad ducia licita et hoc
sta

quis se hie debeat in vxo
re ducenda n' ad sed ad du
cta pnt debite se hie co
pmissis casibus rationabiliter hie
annectit quo regimine
piale quo regende p' dui
gos ad alie regimibus
sit distinctio possimq and
dupli via mprefigure q a
ho regimine pnt conges rege
de et alio filii pma via su
mit et pte modis regenda
ra ad q pte opm fiendos
pma sic pat. na in p' hie
modis regimibus vniusi refua
tur in vno homine. Ad et ab
eis appellatus est mpre mduis
Ad p' totu vniusi digne
vno p'ncipe et vno deo. qui
est mpre p'ncipatus et p'ncip
se ord que pnt in homine
si debite regi debent p'ncip
da p' mpre et vni. imo ad
modis vniusi refuat in quo
li hie q p' et totu ordi
nem celos saluauit in p' hie
ma idli si go regimine tota
vniusi affilatur regimi qd
debz esse in vno hie ad ciui
tas sit p' vniusi regimine to
tus ciuitas multo magis
suabitur in vna domo na
si domus e plus q vni
ho singularit. et ciuitas est
mng q vniusi si totu v
niusi p quada p'ncipitatem

Quando sufficit
ut sit lo

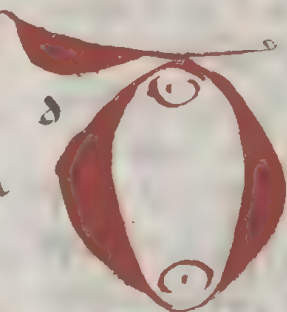
in vno
regimine
anadam
vni p'ncip
mna vni
mduis m
qntu ad
regimine
et regali
regali
arbitu
p'ncip mpre
ne polit
arbitu
p'ncip mpre
mues m
reps m
opar at
it: reg
te nom
la: si ca
a p'ncip
regimine
ab ipd
si mag
p'ncip a
regimine
quid du
tate v
simila
p'ncipal
p'ncipale
magale
vni p'ncip
litico
Has le
timon

in vna homine multo magis
regimē que p̄ in ciuitate p̄
quādam similitudine p̄
in p̄his p̄mo politico regi
mina vna domū assilat regi
minis ciuitatis ciuitas aut
quā ad p̄his p̄tat duplici
regimē regi p̄. s̄z politico
et regali. dicitur quā p̄ce
regali domino ad p̄est in
arbitrū et in leges quas
ipse instituit si tūc p̄est regimē
ne politico. quā nō p̄est in
arbitrū ne in leges q̄r
ipse instituit si in eas q̄
omēs instituerūt ad eū p̄
ceptis in ciuitate ipse in se p̄
cipat et ipse leges institu
it. regimē illud ab ipso regnā
te nom̄ sumit et d̄z rega
le. si ad leges nō instituit
a p̄pate s̄ a ciuibz. illud
regimē nō est denotandū
ab ipso regnāte et p̄pate
s̄ magis ab ipso politico et ab
ipso ciuibz. dicit aut tale
regimē politiaū nō ciuile h̄b
quā duobz regimibz in ci
uitate in p̄his in politico as
similatur. Quō regimē d̄z
patiale et coniugale. nā in
patiale assilatur regali. a
regale vō politico. debet n̄
vix p̄esse vixi regimē po
litico. q̄ debz ei p̄esse in
stat leges ut in leges ma
trimoniū et in conuentū

pacta. s̄ p̄ debz p̄esse filijs
in arbitrū et in regimē
regale in patrem eius et si
lud nō inueniunt conuentū
pacta quā ad regē debeat s̄
pat in sim arbitrū. p̄nt me
lud viderit filio d̄p̄dne i
p̄sū gubnat et regit. s̄ et
rex gentē sibi p̄p̄at. regē
debz in sim arbitrū. p̄nt
melius vident illi genti d̄p̄e
dūe q̄re tale regimē n̄t d̄z
regale. s̄ in vixi et vixi
semp inueniunt quā conuen
tū et pacta. et s̄mas quā
ad. q̄lud vix se h̄re debeat ad
ip̄am. d̄z go tale regimē po
litiaū. q̄ assimilat illi regimē
quo omēs vocat. d̄z regimē
ostendit ei pacta et conuentū
que debz in suo regimē ob
s̄uare. d̄z ip̄s go ino regendi
q̄ tūc est politiaū. aliud re
gale. d̄z et regimē p̄uale
et regimē regale. Videmus
enī q̄ regimē regale ē magis
tōle et n̄ale. Regimē vō po
litiaū est magis p̄uale et ex
electione. nā p̄esse regala
est p̄esse tota v̄ in arbitrū
p̄esse vō politice ē p̄esse
nō tota ne s̄m̄p. s̄ in q̄
ad conuentū et pacta. Rur
sus q̄ regimē si sit v̄tm
est adeo. s̄m̄p. s̄ in q̄

regale. **I**mo illud regnum
est quoddam ex electione. cum
in tali regimine. cunctis sibi do
minari eligat. Et hoc autem
manifeste patet. dum in regimine
matrimoniale et patinale. quod
per magis. pater filius. pater
et for. quod vir uxori. **I**uxta
dominium patinale magis est
in natura. quam conjugale. Aliquando
vero uxor indicat ad paria
ad viro et eligit sibi virum
filium ad non indicantur. sic ad
paria ad patrem ut eligit sibi
uxorem. si natus producantur ab
ipso. Sicut quod dominum patna
le esse plus in natura. quam co
nugale. quod licet hoc sit natura
licet al. conjugale. tamen quod habeat
hanc coniugem non illud est in
placitum et ex electione. Coni
gale quoque regimine. non est sic
naturale ut virum quod filium
nullos eligat sibi uxorem. **I**uxta
quod dicit regimine conjugale a
patinale. et modo regendi. quod
virum et magis simpliciter et naturale
Aliud vero est quod particulariter et
ex electione. **I**tem per videtur
quod dicitur hoc in ab illo. ex parte
operum fiendorum non potest sic
debet pater filium ut ordiet
eos ad alia opera quam uxorem
non filium instruendi. sed ad opera
militaria vel civilia. quibus
vacare debent dum sunt adulti
et non parvi. **I**tem dicitur
quod dicitur. **I**tem dicitur.

debent. **P**atet ergo quod debet
omnis cunctis alio regimine.
pater uxorem et filium
tanto magis hoc magis debeat re
ges et principes. quanto ipse plus
observare debet que dicitur
ordo et id naturalis.

Oportebatur enim
superius in domo
esse ea disti
cta esse regia
imperiali. quod
vir pater uxori patinale quod
pater pater filius. pater dominum quod
dicitur pater filius. **I**tem quod disti
ctum regimine conjugale a pa
tinale. **I**tem patinale est magis
totaliter et simpliciter. illud vero
magis particulariter. et quod pa
tinale est magis in natura.
Illud vero est quoddam ex elec
tione. **I**tem dicitur quod ad alia opera
est hoc quod id. restat ostendere
quod patinale conjugale in
differunt a simili. **I**tem ad vir
non debeat ut sua coniuge
tandem finem. explicita via venia
re possimus. **I**tem finem finem
et ipso ordine naturali. **I**tem ex p
fectione dog. **I**tem ex paritate
dicitur. **I**tem via sic patet.

had tota
genti a
ho vi
bona for
tus nat
in nobis
te natu
tifficis
fice no
supplu
se ut
m et d
tiffic m
fice ne
dum g
quid a
tet ord
natural
ordo
vime o
dual a
vov su
genera
ta ad
vime p
gmt f
ut ait
ficut s
manu
dum ap
bnd gl
p vna
da op
es no
instru
instru
sent a

Nam tota natura monetur et
 getur a deo et a suis sepa-
 tis et yphis. in libro de
 bona fortuna autem ut impe-
 tus naturales in anima habent
 in nobis a deo tamquam a mon-
 te natura tota sic ergo mar-
 tialis fit et a sapientie arti-
 fice non inueniuntur aliquid
 superfluum ne aliquid animi intus
 sit ut nisi impediat eo quod
 habet et dicitur a sapientissimo ar-
 tifice ut a deo habet. igitur super-
 fluum ne deficiat in natura
 et magis ergo natura agit et quicquid
 quid a natura praestatur oportet
 ordinatissimum esse quod ille
 naturam ducit a quo est ordo
 ordo sed ergo tunc fit aliquid ma-
 gis ordinatum quod unum or-
 dinat ad unum officium cum
 vix sit natura ordinata ad
 generaliter non erit ordina-
 ta ad finem. et dicitur
 primo philosopho quod natura distan-
 gunt feminam et furem nam
 ut ait ibidem natura talen-
 facit sic faciebat faber for-
 nantes deus delphos gla-
 dium apud delphos enim sic
 erat gladius pro pauperum ut
 quod una gladius defuncti
 boni officii ut puta paup-
 es non valetis hinc plura
 instructa faciebat plura
 instructa fabricari quod res
 sunt ad plura vni officia

Nam autem agit ut melius
 fiat res naturales pro ad unum
 officium pro ordinat unum
 aliquid. in et idem philosophus ait quod
 unumque eorum optime perficit
 suum opus si non multum opibus
 sit fidentes si unum quod ad
 naturam ordinant. Ergo ad
 gradum mideret et quod ordinat
 ad finem. Nam ergo est naturalis or-
 do unum posse vix eo igitur
 quo dicitur quod sit finis. licet quod sit
 sit unum ordinem naturalem. in apud
 aquas quod sit apud barba-
 ros idem si scia et furem in re-
 citat per philosophum politicum dicens
 quod in barbaros fura et fure-
 endum sunt ordinem quod sit. et
 est illi dicitur quod sit finis
 si hoc idem quod sit ut recta
 in ibidem quod sit barbaros nulla
 est natura principis. si idem est natura
 est barbaros et finis. Est enim
 barbaros ab aliquo. hoc est esse et
 non ab eo et non intelligi ab eo
 quod est quod sit barbaros
 hinc idem illi quod non intelligi ab
 hoc idem ab illo. sic tentumini
 et barbaros italicos. et italicos
 anglicos. Ille enim est barbaros
 simpliciter quod a seipso est. et neque
 et seipsum non intelligit. quod est
 non per nisi creant vix rem
 et intelligit. et creant rem

ut ab aliquo dicatur. Et est
natura barbarorum et finis. Quare si
apud barbaros enim sunt
ordines uxoris et finis. Hoc
est propter rationem de se. Quia ne
sunt distinguere de regimine
conjugale et simile. Quare
si deest enim est indistinctus
et cognoscere modum et ordinem
naturalem indecens est eos uti
uxoribus tamquam finis. Et tunc
hic magis est indecens
apud reges et principes. Quia
tunc detestabilis est eos esse bar-
baros et tunc rationem et mentem
et parte est omnis naturalis. Quia
autem est in conjugale quod simile
et non est utendum uxori-
bus tamquam finis. Et a via ad
investigandum hic id sunt
ex parte perfectionis domus. Vi-
detur enim domus esse imperfecta
et hinc penuria videtur et non
sufficit sibi in vita si uxor
et finis habeat enim omne
ut in philosophia. Dicitur quod pau-
peres quod non habent copiam finis
ne habundant in hinc quod requirunt
tunc ad perfectionem domus. Et tunc
uxoribus et filiis tamquam finis
et a via sunt et paritate quod
et est in uxore et uxorem
non licet uxor debeat perire
uxorem. Quia quod sit uxor perfectior
et tunc debet esse tanta

finis si magis tamquam solum
hoc est et tunc imparitas.
et uxore et uxorem tamquam me-
dium et finis. Immo uxor et uxor
quod tunc ad aliquid ad paritatem
inducitur.

Sermones in
miseriales ut
in primo libro
diximus de
moralibus negotiis
tunc minus proficiunt deinde
go de adiutorio quod in co-
njugale est aliud a principali et
a simili. Et ostendit quod aliter
se debet habere uxor erga uxorem
quam erga filios et finis
est videtur in uxor notitia est
de quod sit ipse coniugium
et quod utendum sit eo. Et
igitur magis in particulari
descendit quod qualiter est enim
et maxime reges et prin-
ces uti debeat copula co-
njugali. Finis enim videtur de
mores oio deprecandi non
est quod ignorantia videtur sepe
facit particularia ignorare
et tunc in similibus videtur sunt
particularia addenda quod ad
neque ad morale ita finis

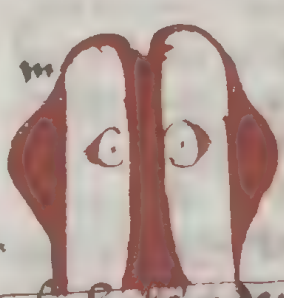
Non solum filii inde leduntur
sed et ipsae uxores effundunt
intemperie et lascivia quod quibus
propter nimiam de fideat admodum
et nimis ardore concupiscit i
psa si ex nimia innocentia
sit a pueris ad illud ut et in
vol. de intemperatibus videtur
esse mulieres ille que muliere
le sunt esse coniugio per a via
sunt ex periculo mulierum
habet ut de in politico in par
tu muliere magis solent et
periclitantur plures. Item et an
tiquitas ut plures recitat sunt
consuetudo apud gentes spale
oraculum facit per partu minen
culas insignitum quod muliere
magis periclitantur in partu
quam alie. Item via sumitur ex
malo ipsos videtur quod ipsi vni
leduntur si in nimia innocentia
te videtur coniugio. Item et
vol. de quod masculos corpora
leduntur ipsi tunc angustia et re
scentia corporis videntur vene
re. Item si huiusmodi mala que ex
nimia innocentia coniugio ac
ciderunt tunc coniugio quod horum
filii magis vitanda sunt propter
pudorem et virginitatem quam in aliis
potissime non deest eos uti coni
gio in nimia innocentia. Sed
si quaeritur quantum tempus requi
ratur in ipsis coniugiis videtur
esse quod huiusmodi tempus mi
nus est esse dicitur de eorum

octo duos. In viis vero plu
tibus requiritur nam si per totum
tempus augendi novum est ma
sculis uti coniugio id tempus
augendi in horis requiritur sa
septem et per eandem septem
in viis videtur esse
tempus debitu dare opera con
le coniugali. Item quod viis ge
neratima est nimis corrupta
huiusmodi tempus anticipari po
terit si videbitur expedire

Propter viis
politico per
quod sunt ver
ros plenas
non esse dandum
operam coniugio in etate ma
minemli magis quo tempore ma
gis mispendu est procreandum si
habet et aut ipsi tunc a natura
quod a medicis deditur quod tempore
frigido quo stat venti bore
ales melius a dante operam
coniugio quod tempore calido quo
stat venti australes possit
at huiusmodi via venari per
via sumitur ex parte mulierum
et ex lesione virorum. Item et
dispositio aeris per via se
signat a quibusdam nam tempore ca
lido aperitur porum corporis

et calat in hunc qd re
manet corpa sua. Nunc
aptes poru calat nalis a
lor quo exalate corpa mase
q remanet frigida et qd
in sepe dicitur qd tpe frigi
do flate borea melia dige
rit qd calor est interu p
frigus dicitur no calat si ma
gis roboratur et vigoratur
quae si ventres mulieru
tpe nemali p calidiores q
no calat in calor et humidio
res qd no evaporat in hu
midum magis si apti ad ge
nerat et forte tpe tali magis
pneant mustuli et tpe
videtur velle qd oues fla
tibus borealibus ventis ma
gis copunt masculos flant
bus vo anfratibus magis
copunt feminas dicitur em fla
tibus borealibus velle p t ro
boratur caloris matm vteri
magis possunt cofnae suae
fetus et eos pferre facit
Ha via ad muestuadu hor
idem sumit et testat vno
rum na dicitur magis ledit
si videtur tpe calido amgali
copula flate anstro qd fr
gido flate borea tpe qd
boreali et frigido calor ut
lis magis roboratur interu
qd possunt velle pla de ali
mento qd vsus amgali
copule in tali tpe no se le
gat corpa vno ne sic atem

at ea eo qd sit ibi maior tu
riso aliud. Ha via ad mue
stigandu hie qd sumit hie et
acris dispone no boreas
reddit acris pnuu dicitur v
reddit qm turbulentu na
um psm in methanod. an
ter est psmu multitudis
adducta ad aut dicitur pu
ro melioratur dicitur dicit
ad m eo et sunt meliores ge
neratos qd tali tempore na
gis est danda opa amgali
copule dicitur qd dicit
magis vti amgali tpe quo
sit melior pcreat filiorum
tanti hie magis dicit
reges et principes qd dicit
eos elegantes habet filios

Mulieru aut
maiores ut plu
rimu se qd mo
res pneant et
murend dno
ad mlo em se
se habet videntur mulieres et
maiores se se hnt pueri dicit
tes in etate mpsita ad hoies
dicitur in etate ppsita na
um psm in pol. maiores p
viget vno qd femina dicit
femina dicitur qd dicit
et dicitur qd dicit

et de amissionis laudis mulie-
res p comiter vnde q tunc
ingloria et amitte laudem
qua prima affectu desiderat
et ipa igitur cupiditate laud
pbatu mulier vnde dicitur
Rursus hie dicitur p ex timi-
ditate cordis sua ad mulier
sit uia timide adeo q qo
tunc exanescit sequitur
ad vnde dicitur esse q vnde
dicitur est quid timor ut supra
dicebatur q dicitur q dicitur
p vnde dicitur mulier vnde
dicitur esse q dicitur p dicitur
causa laudis e ad m eis e
vnde dicitur q p vnde dicitur
ta turpia dicitur que ad di-
mittent nisi eas vnde dicitur
causa e p dicitur. Hic est
laude m mulieribus q dicitur
p vnde dicitur et misericordes p vnde
ut p vnde dicitur et fene
ut p vnde dicitur p vnde dicitur
h dicitur q h dicitur vnde dicitur
q p vnde dicitur ut supra dicitur
p vnde dicitur q p vnde dicitur
cordia alios vnde dicitur cre-
de q dicitur innotet esse et p vnde
eos vnde dicitur pati. quae p
eis de facili misentur de
vnde dicitur q vnde dicitur
q ad vnde dicitur m vnde dicitur
ta dicitur q dicitur alio m
p vnde dicitur et dicitur p vnde dicitur
ad de facili q vnde dicitur
ad faciendo alio quod vnde
ab eis fieri sibi de facili p

alios misentur mulier q
misentur p vnde dicitur cordis
vnde dicitur cor malle no p vnde
dicitur admodum sustine ideo p vnde
tm misentur ad vnde dicitur
dicitur pati p vnde dicitur
mulieribus q vnde dicitur
cordis q vnde dicitur p vnde dicitur
p vnde dicitur et ad p vnde dicitur
vnde dicitur et ad p vnde dicitur
p vnde dicitur vnde dicitur
mulieribus vnde dicitur
turpia p vnde dicitur q vnde dicitur
vnde dicitur vnde dicitur vnde dicitur
possint tanta turpia opediri
h dicitur ad m t p m bonis p vnde dicitur
laude m malis q vnde dicitur
pale q vnde dicitur p vnde dicitur
m semis vnde dicitur m vnde dicitur
p vnde dicitur m vnde dicitur
ad vnde dicitur m vnde dicitur
vnde dicitur p vnde dicitur
p vnde dicitur et vnde dicitur
p vnde dicitur vnde dicitur
deflat no p vnde dicitur ut vnde dicitur
a vnde dicitur p vnde dicitur
est p vnde dicitur p vnde dicitur
et vnde dicitur quod dicitur causa
vnde dicitur q vnde dicitur
ut vnde dicitur no dicitur q vnde dicitur
a vnde dicitur deficiat p vnde dicitur
passio ut vnde dicitur p vnde dicitur
vnde dicitur ut no vnde dicitur
vnde dicitur magis h dicitur
vnde dicitur q vnde dicitur
vnde dicitur p vnde dicitur

videmus enim feminas plus esse
 Queras in litigando ut quoniam
 ando quod viri lego quod magis ipse
 a ratione deficiunt quod ipse viri
 Quod attingit mulieres esse mobili-
 tes et instabiles quod forte
 accidit ex debilitate complexionis
 nam ad iudicium superius dicebatur
 ut plurimum complexionis corporis
 mutetur sic mulieres sunt corpora
 molle et instabile igitur volunta-
 te et desiderio sunt instabiles
 et mobiles

Dicebatur in
 cedentibus non
 eorum regimine
 regendas esse
 coniuges pro regendi per filium
 ut quo regendi per filium aliud
 est regimine coniugale a pa-
 triali et a simili sed quod non suffi-
 cit sic in vltimo tractatu de regie
 coniugali dicens ipsum esse diffinens
 a patris et simili nisi in speciali
 tractatur quo regie regende per
 coniuges Ideo opus in speciali dicit
 aliqua de regimine coniugali siue
 coniugum Item est ergo vna esse
 conatus iam ad omne regimen
 Nam quicquid vult aliqua bene regere
 opus ipsum patet hinc cautelam
 ad ea que videt ipsum magis
 etiam in speciali tractatu de coniugali
 etiam in speciali tractatu de coniugali
 etiam in speciali tractatu de coniugali

difficiles a quibus non balbutientes
 esse et qui balbutientes non eorum
 non balbutientes si a quibus difficiliter
 perferunt vnde vnde a quibus difficiliter
 aliud quoniam non balbutientes vel
 let in loquela digne optime
 os in fructu ut patrem puerum et
 patrem conatu accipiant ita ca-
 vba que determinat perferre possent
 et a quibus per hoc legimus sic
 fecisse quoniam ad ipsum impedire
 que accipientes patrem con-
 tu ita illas hinc quas deterius
 perferat istud sunt eloquentes hic vnde
 et ita opera se hinc ad eum ipse
 se ad aliud vult vnde regere spa-
 lem conatu accipere debet ita ca-
 in quibus esse attingit facilius ca-
 sus que ad illas ut in prede-
 ti colo dicebatur conatus sunt
 tempore garule et instabiles
 regende per illud regimine ut in
 dicantur ad temperantiam et ad
 tractantiam et ad stabilitatem per
 tes ad temperantiam ut dicebat
 in primo libro sunt prius scilicet a-
 stitias pudicitia ut honestas
 abstinentia et sobrietas. Tunc
 ergo mulieres sunt temperate quoniam
 sunt caste honeste abstinentes et
 sobrie Debet enim coniuges esse
 castas non solum propter fidem suam
 sed etiam propter virum si ad propter pro-
 andam prolem nam si coniux a-
 stitatem non fuerit deficiat filia
 non propter ipsum virum succedit in
 hereditatem patris Debet ergo
 coniuges omni coniugum esse castas

et tanto h
 gest regu
 emu l
 ho et diffi
 ret est eff
 nam no su
 stas et m
 licet h
 et honest
 a signis
 in honest
 sufficiat n
 cedat m
 ut pr su
 quod go su
 pudica
 rant de
 ut pr su
 expedit
 ho opz
 ut ruer
 ubi na
 continen
 cas esse
 sibi a si
 tam in
 tus yuo
 liquita
 ut reat
 libro fa
 quodam
 nam om
 olim vo
 sunt m
 habent
 esse pr
 assum
 coniuga

et tanto hoc magis deest con-
 gressu regis et principis ignis ex
 eorum prima prole: per maior
 hic et dissensio exoritur. Sed de
 est eas esse pudicas et honestas
 hoc non sufficit coniuges esse ca-
 stas et tunc sibi ab opibus il-
 licitis. si opter eas pudicas et
 honestas ut sibi caveant
 a signis et vitiis que videntur
 inhonestate pendere. Non enim
 sufficit ut aliena filia non suc-
 cedat in hereditate si veniat
 ut per sit etiam de sua ple-
 cid go signa inhonestas et i-
 pudica. Quodam suspitione ad gene-
 rant de mortuaria coniugio.
 ut per sit etiam de sua prole
 expedit coniuges pudicas esse.
 Bo opter eas esse abstinentes
 ut caveant sibi a supfluitate
 cibi. Nam ab infirmitate ad in-
 continentiam inclinatur. Et de-
 eas esse sobrias ut caveant
 sibi a supfluitate potus. Nam
 tam immodestia cibi quam po-
 tus provocat venere. Unde et a-
 liquando apud veteres mulieres
 ut verat valeria maximo
 libro 6. de institutis dicitur
 quodam neptis aut bibe vi-
 num. Nam ait quod vim visus
 olim romis femina ignota
 fuit. Ne in agram deducere
 habent. quod visus vim consuevit
 esse proxima in venere. mo-
 cessamus sic go regende sunt
 coniuges ut sint caste honeste

abstinentes et sobrie. Modum
 ad quo inducitur per ad hoc oia
 dirigitur in dirigitur nobilitate
 et divitiis. Nam vides nam
 res in nobilitate et divitiis
 deficientes debet suas coniuges
 per seipos instruat et debitas cau-
 talas adhibere ut polleat contra-
 tibus suis ditiis abundantes. Et
 in nobilitate divitiis et in civili
 potentia deest magis rationabiles
 aequas boni testimonium per di-
 turna ipsa prudentia et bonis
 moribus approbata instructos
 coniuges et inducuntur eadem primo
 modis debitas ad bonitates probabi-
 tas. Coniugio coniuges sic regenda
 esse ut sit debite temperata
 restat ostendere quod regenda sit
 ut sit debite tractata. Nam ut
 scribitur per pol. ornandum mu-
 lierum est silentium. Si enim mu-
 lier debite se habeat et congrue
 silentium fuerit. Quod hoc magis
 apparent oia et ad maiorem
 amore vides inducitur. Deest
 go eas esse tractatas. Sic et de
 cet ipse stabiles esse et quod quanto
 vxor est magis casta et firma
 tanto maior credulitas adgene-
 ratum viro ut ei debita fidem
 finet. Tali go regis regende
 sit coniuges ut polleat pudice
 per bonitatem. Vnde ut sit caste
 honeste abstinentes. Sobrie et

Silenci-
 um

scipos nō p̄ matronas boni
testimoniū nō p̄ cautelas a
as adhibendo ornae decet
et cūq̄ suas coniuges sic
regē. et tanto magis sic decet
reges et principes. q̄nto deo
zum iudebitis regē p̄ avarū
magis p̄iculu timere

[illegible]

vis generatua est nimis
corrupta et ut vlt ph^o
in ^{et} insaniabilis est con
pustencie appetitus. q^uerit ph^o
mud h^o plus appetit q^u m^ultu
requit. si go sine freno q^u
sequat appetit et nō modet
desideriū copule coniugalit
agit nō q^u nā iūmirat et
vltia q^u sufficiat ad restan
randū. quod sine debilitatiōe
ppriū corporis eē nō potit
in cōbrū et vlt et alia me
bra nobilia debilitatur et su
pplia copula / sic sup flūus
vltus nō. sōlū corā debilitat
s^{ed} et mētē depimit nā cor
p^us ē q^u iūstruū anime
sē et q^u marcella ē iūstru
mētū fabri. debilitato mar
cello debilitat^{ur} mētū fabri
les sic debilitato celū et a
līs mētū nobilibus impe
ditur aīa a vltū vltū ut
nō possit sufficient^{er} cōsiderare
q^u et sup p^{er} aīa ph^o p^{ro}bat^{ur}
q^u tūa si vehementia sit cor
p^uuū. Q^uo hūmōdi vltus
nimis maculat appetitū
et reddit feras intempatū
nā q^unto plus datū oped
vltū actibus. tato plus
motatur appetitū ut sit mētū
patū et ut vltū opetū
ut vlt ph^o in ^{et} p^{ro}pter
quod eliditū quorūda bru

tibus con
 fectis m
 ppa de
 na qm
 pnt m
 ppa et
 vtitur
 ad vten
 redditur
 vti in o
 et tito m
 gest et
 remig
 hpe cor
 depress
 tita ne
 copia
 tur ca d
 bus op
 hibenda
 in dnen
 bus en
 a pdicti
 quibz d
 cet a tu
 tpibus
 nocumbr
 ne a ta
 suand
 bilit ob
 congrua
 ut sit
 amocia
 nestu
 zos v
 ciete

talis cogitatio ducendū sit
faciā me compescere et
p̄ga decet me abstinere
nā qm̄q; v̄sus carnalis co
pule motat ad ulteriores
v̄sus et q̄nto qm̄ p̄lus ea
v̄titur. t̄to magis motat
ad v̄tendū et p̄ intemperatō
redditur. Decet go q̄cūq;
v̄ti moderate coniugali colā
et t̄to magis h̄c decet re
ges et p̄ncipes. q̄nto inde
cōmō est eorū p̄l h̄mōdi acti
h̄p̄e corā debilitatū n̄tem
depressū et intemperatūape
titū. nō sufficit eorū v̄ti tali
copula tempore. Nisi v̄tid
tur ea discretē nā m̄ om̄
b̄us opib̄us discretē ad
hibenda ut fiat debite lo
co cōvenienti et mō cōgruo
Sūt enī aq̄ia t̄p̄a m̄cōgru
a p̄dictis opib̄us. nā t̄p̄ib̄q;
q̄mb̄ e orōm̄ vacandū de
cet a talib̄us abstinē. sic eē
t̄p̄ib̄us q̄bus possit insurge
nocum̄tū proli. decet absti
nē a tali copula. Est go ob
servandū tempus debitum
Sibi ob servandū eē et locū
cōgruū et locū cōvenienti
ut sit m̄l cōmōges nō solū
amiciā delectabilē s̄ et ho
nesta. Q̄uso q̄nto decet vi
ros uxōib̄ moderate et dis
crete v̄ti. restat vidē q̄nto

debeant eas honorifice per
tractare. Q̄nto est virū.
zm̄ sibi p̄ilem facultates.
decet sūm uxōis honorifice
retinē m̄ debito apparatu
et ei m̄v̄ia debita p̄bueniēdo
nā ad uxōem sit p̄sona n̄l̄e
cōiuncta. honor q̄m uxōis
habetur. red̄m̄dat m̄ p̄sona
ip̄ia viri. imo ad ostensim
sit sūp̄ uxōis hō se h̄v̄e ad
virū q̄ sūm. s̄ ip̄ sūm de
cet q̄m̄q; zm̄ sūm statū uxō
rem p̄ ad honorifice p̄tractare
Ostendit q̄nto decet v̄tib̄ sūm
uxōib̄us moderate et discre
te v̄ti et q̄nto debet eas ho
norifice retinē. restat ostendē
q̄nto ad eas debet cōsistē
tūe ad virū ad uxōis eē cō
n̄satis cōgrua. Ip̄ et ostendat
debita signa amicitie et si
ead p̄ debitas amōm̄tōs instru
at. Declare aut q̄nto sit signa
debita amicitie et que sūm
mōm̄tōs cōgrue fieri. nō p̄
m̄s̄ p̄specta statū d̄n̄sitate
et cōsideratis cōditiōib̄us p̄
sonas. debet q̄m̄ viri dilige
t̄ attendē v̄trū uxōes sūm
sūp̄be. an h̄m̄les. v̄s s̄ p̄ru
dentes an fatne. nā sic cō
n̄satis est ad uxōib̄us q̄
plura signa amicitie ostē
dendi sūt. et c.

ostendatur ut velint etiam
vires p[ro]p[ri]e deman[us] Rursus
sic consilium est ad eis q[uod] aliter
instruende sit p[ro]videtur aliter
fuit n[on] p[ro]videntibus ad cor
rectio[em] lenia et blanda ita
sufficit. statim v[er]o est ap[er]te
v[er]o m[er]ito adhibenda de
cet q[uod] q[uod] n[on] s[un]t viros c[on]sidera
to p[ro]p[ri]o statu et m[er]ito c[on]di
tionibus p[ro]p[ri]arum suis v[er]on
bus ostendit debita amicitie
signa et eas ut expedit po
debitas m[er]itos instruat

Quoniam decet re
ges et p[ri]ncipes
et v[er]o c[on]suetu
dine facit q[uod] ad
ornatu[m] corporis debeat suas
vires debite se habere. N[on] om
nis sua v[er]o rege debeat ad
dirigendo ad actus honestos et
ad opa v[er]iosa. expedit q[uod] n[on] s[un]t
vires in h[uius] m[od]o q[uod] n[on] plu
rimu[m] delinquant femine dili
gent[er] adite. que s[un]t ibi licita
et que illicita. Q[uod] p[ro] mulie
res ut plurimu[m] ap[er]tat videri
pulore potest delinquant
in ornatu[m] corporis. Quare de
cet viros cognoscere q[uod] mulieres
citius n[on] m[er]ito v[er]o s[un]t v[er]ose

Existit v[er]o ap[er]tat illicita su
ge. q[uod] n[on] ad malu[m] incurrat
regis et amitati et f[er]me
vires ut ap[er]tentibus licita
s[un]t licita. v[er]o p[ro]p[ri]o p[ri]mo R[ati]o
qui loquitur de lacedemonijs
ut eos esse infelices t[em]p[or]e
d[um] eo q[uod] s[un]t v[er]onibus illi
cita p[ro]mittat. ne p[ro]p[ri]o
p[ri]ncipis n[on] et c[on]siderat c[on]suetu
dine dimidat sit infelix q[uod] n[on]
ad ad ornatu[m] et etia[m] q[uod] n[on]
ad alia etia[m] que f[er]me c[on]sue
nerunt delinquant. Debet eas
debite c[on]siderare. S[ci]endum q[uod] n[on]
ornatu[m] femineu[m] q[uod] n[on] ad
p[ri]ncipis p[ro]p[ri]o in d[um]o p[ro]p[ri]o
quod v[er]o p[ro]p[ri]o d[um]o ficticiu[m]
aliter n[on] ficticiu[m] p[ro]p[ri]o
ad ornatu[m] d[um]o f[er]me ut ap
posito coloris albi v[er]o rubri
q[uod] n[on] p[ro]p[ri]o q[uod] n[on] signata o[mn]i
d[um]o rubicundiores se h[ab]ent femine
n[on] althiores n[on] ad p[ro]p[ri]o pulori
ores q[uod] n[on] s[un]t et alia ad q[uod] n[on]
s[un]t ficticia et p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o
illicita et p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o
q[uod] n[on] ornata est n[on] ficticiu[m] qui
c[on]sistat in debitis m[er]itis
et alijs ornamentis que co
siderato p[ro]p[ri]o statu et c[on]dito
m[er]itis p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o debite et or
nate facit s[un]t licita et ho
nesta. Debet et v[er]o v[er]o
s[un]t statu s[un]t v[er]onibus in
debitis vestimentis et in alijs
ornamentis debite p[ro]p[ri]o
et valeria maxima cunctis

R[ati]o v[er]o
s[un]t in p[ro]p[ri]o
in aliter
debet s[un]t
ornatu[m]
magis p[ro]p[ri]o
q[uod] n[on] ad
alia c[on]p[ro]p[ri]o
p[ro]p[ri]o
q[uod] n[on] ad
contingit
ex p[ro]p[ri]o
defectus
en in v[er]o
p[ro]p[ri]o
dramen
lo que f[er]me
modi ad
litat m[er]ito
t[em]p[or]e c[on]suetu
corpus
v[er]o p[ro]p[ri]o
s[un]t v[er]o
a f[er]me
v[er]o p[ro]p[ri]o
s[un]t f[er]me
ta que
m[er]itis
vestibit
c[on]p[ro]p[ri]o
c[on]p[ro]p[ri]o
magis
v[er]o
ornat
s[un]t de
q[uod] n[on] ad
statu

Ad nos concedat q' uxores
suis in pulchris vestimentis et
in aliis ornamentis debite pri
debat. sic go sentiens est de
ornatu. s'nt uxores ipas
magis p'ale instynamus
q'ut aa vestimenta et aa
alia corpis ornanda debeant
congrue se habere s'ntendū
q' aa ornatu vestimentos
contingit dnr peccare p'mo
ex suphabundancia qd ex
defectu ex suphabundancia
en in videtur q'ut ibi t're
p'tute d'ne q'ut tangit an
dromene p'patectus in libe
lo que fuit de d'ute. huc
modi ad triplex status est. h'm
litas moderancia simplicitas
t're con mulier aa ornatu
corpis p' h'mles qd no p'p
vana gl'ia se ornat. s' h'c agt
suis ut viris placentes eos
a formidombus retrahat. t'
v' p' moderate qd cōsiderato
suo statu no supflua vesti
ta quert. Debet en morem
militis magis esse ornata
vestibus q' uxore simplicit
tunc ad huc et uxore p'p
tupis n' ad regis d'ez esse
magis ornata p'ato et q' v
uxor vana v' est h'mles no
ornat se p'p vana gl'ia pos
set delinque in ornatu s'no
est moderata p' n' q' s'no
statu requit apeter orna

Terco debet scire aa orna
tu corpis esse simplicitas ut no
nimia sollicitudine orname
ta requirat na et si femina
no p'p vana gl'ia v' se or
natat ut n' s'nd statum
ornamentu apeter possi delinq
re si nimis est sollicita aa p'p
huc go t're modis contingit
delinque aa simplicitate or
natat. s' d'notus modis ut
p' comit contingit delinque
aa d'notu p'mo s'nt fiat ex
pigritia ad negligencia na
d'ne adeo p' pigre que et p'
la negligencia omittit sol
licitati aa debita ornanda
sine m'dm'ta. s'io in talibz
delinquit. s' ex ip'o defectu q'
natur l'ans et gl'ia. contingit n'
al'm d'ne effari et supbia
ex p' ipa misia q'ut s'nti
net na s'io in ipa claudis et
miseriis cōtribit apud uon
as excludit. s'plurimu accidit
q' infirmior magis gl'iat q'
credit q' m en plures aspiciat
et p'at se plures elemosinas
accepturū. s'io en al'm q'ut vili
or est in habitu magis supbia
effiat. s' credit q' h'c ab ho
mibus comedari. Delinquit
igitur mulier s' ex vilitate ha
bitus et ex debilitate vestiu
gl'ia requit. Con et plures
in et vilitate

monebatur hē ipse modo
 regende p̄ dūget q̄ntū ad
 ornanda corp̄is ut ita illa se
 que tetigim̄ diliget m̄strua
 tū et moneantur p̄mo em̄
 morende p̄ ne sint fop̄isti
 et q̄rentes fūci et figmenta
 zo ut sint hūiles nē p̄ va
 nū gl̄ā m̄mū ornent se p̄
 ut sint moderate ne vlt̄ eos
 statū vestim̄ta regat kō ut
 sit simplicitas ne ita ornanda
 nimia solitudinē videntur
 p̄nto ne sint negligent̄ ne
 notabilis m̄fra eorū statū p̄
 pignat̄ deficiat erga orna
 tū corp̄is. Sō ne et vilita
 te ornatus corp̄is sine ha
 bitus sint sup̄fluit̄ ut ex ip̄o
 defectū vestis laudem et gl̄ā
 cupiat

Multi vidēt in
 hoc videntur
 dūq̄re q̄ ita
 vxores p̄vnt
 s̄ nimis zelopi
 s̄ q̄ nimis zelus nō sit lauda
 bilis sp̄lici via ostendit possib
 nā ad q̄m̄ erga suā coniugem
 est nimis zelotipus et nimis
 p̄p̄t̄ in p̄m̄ n̄ m̄m̄

em̄ vxores bñ vinctas et de
 bite se habentes et gentes m̄
 crepant a vris si cōtingat
 eos esse nimis zelotipos eo
 q̄ zelotipi p̄ et eē bene
 acta suspicari m̄ p̄m̄ et
 suspicari ad ip̄ā zelotipi si
 nimis sit eus zelus via ma
 la cōsurgit ex quibus tres
 vob̄ p̄m̄ p̄m̄ ostendentes m̄
 m̄s zelotipos nō esse laudā
 biles p̄m̄ est q̄ vni m̄
 ip̄is nimis p̄m̄ vxo
 tū. 2m q̄ et hē ip̄e vxo
 matant̄ ad malū 3m q̄ ut
 p̄m̄ et tali zelo cōsurgit
 in domo lūgū et p̄m̄ bā
 p̄ma via sic pat̄ nā si vni
 nimis zelo movent̄ ita vxo
 res p̄m̄ et p̄m̄ in suspica
 tō et p̄m̄ p̄m̄ in angie
 late cordis. p̄m̄ vna via
 impediāt aliā opt̄ sic zela
 tes velt̄ a debitis curis et
 a cūilibus op̄ibus. Deat
 go os cūis nō nimis esse
 zelotipos de suis coniugibus
 tanto magis hoc dē p̄m̄
 et p̄m̄ q̄nto magis p̄m̄
 dūm p̄m̄ in p̄m̄ regno p̄m̄
 q̄s sint in angie cordis et
 velt̄ a debita via reḡ
 Secunda via ad m̄p̄m̄
 vlt̄ hē d̄ p̄m̄ et eo q̄ vxo
 matant̄ ad malū si cōtin
 gat suos vlt̄ nimis esse zelo
 tipos tōne em̄ est q̄ semper

p̄m̄
 na p̄
 m̄p̄m̄
 ideo p̄m̄
 q̄ dē
 die p̄
 tū maḡ
 Sēp̄
 q̄ abest
 bis dē
 eo ip̄o
 abesse et
 q̄ dē
 dē
 maḡ
 angie
 m̄m̄
 ip̄m̄
 p̄a via
 hē
 ma cō
 vxo
 m̄m̄
 culpa
 p̄m̄
 m̄m̄
 em̄
 illa
 et m̄
 vob̄
 lotipos
 fūci
 p̄m̄
 p̄m̄
 m̄m̄
 m̄m̄

prohibita auget concupiscentiam
quia ut dicitur 2o Regum 20
concupiscentia est eia quod abest
ideo p[ro]p[ter] ibi q[uod] senes ma
gis desiderant omne vltima
die s[ed] p[ro]cedentibus diebus eo q[uod]
tunc magis deficiat eis vita.
Semp[er] go magis concupiscitur
q[uod] abest. et quod videmus no
bis deficiat s[ed] ad res prohibita
eo ipso q[uod] prohibetur videat
abesse et deficiat ex hoc ipso ma
gis desideratur et concupiscitur
Sed go r[ati]o r[ati]o r[ati]o r[ati]o r[ati]o
magis incitari ad n[atu]r[al]e. q[uod]
augetur in eis concupiscentia
mordmatis s[ed]elo v[er]o et ex
ipso mordmatis prohibent
Ha via sumitur et lite et li
t[er]is sue iungo quod in do
mo c[on]surgit q[uod] ad videbit
exoritur q[uod] sine causa calup
niantur et q[uod] p[ro]p[ter] eam v[er]o in
culpa minus suspicatur dei
p[ro]p[ter] mala que faciunt v[er]o
minus zelotypi no[n] p[ro]p[ter] p[ro]p[ter]
aut sufficit p[ro]p[ter] quod in domo
illa ut plurimum crudum licet
et iungia Non go decet vi
ros de suis coniugibus esse ze
lotypos ne et decet eos de
suis coniuges nulla h[ab]ere cu
p[er]dia et nullu[m] h[ab]ere q[uod]alun
q[uod] c[on]siderant c[on]siderant per
sonarum et iungit c[on]suetu
dine patre q[uod]bus aad
m[ag]is sua p[ro]p[ter] debet debet

aut et debet diligere ad
habe sicut dicitur r[ati]o q[uod]
q[uod] erga sua coniuga ordinatum
h[ab]et p[ro]p[ter] ut sit m[ag]is est amia
c[on]tra h[ab]et delectabilis et ho
nesta

Constitutum mulie
r[ati]o ut dicitur p[ro]mo
pol. est iungia
h[ab]et Ha sicut
p[ro]p[ter] habet
constitutum m[ag]is q[uod] deficiat ap
p[ro]p[ter] v[er]o sic et femina h[ab]et co
stitutum m[ag]is q[uod] h[ab]et c[on]ple
xionem m[ag]is et deficiat a va
litudine v[er]o q[uod] aut femine
no[n] p[ro]p[ter] robore corp[or]is s[ed] ex
bonitate c[on]plexionis s[ed] ex ma
licia. mollicies eam carnis
ip[s]e magis arguit humilitate
flegmatica q[uod] bonitate c[on]plexi
onis q[uod] go sic est sicut f[er]as
deficiat a bonis v[er]o et h[ab]et co
stitutum m[ag]is h[ab]et q[uod]to c[on]g
est m[ag]is c[on]plexionatu[m] tanto
est magis p[ro]p[ter]natu[m] ante p[ro]
quod magis obsequit ei et ad
q[uod] in tali corp[or]e liberius v
t[er]o opibus p[ro]p[ter] et q[uod] p[ro]p[ter]
h[ab]et bonis v[er]o p[ro]p[ter] v[er]o
q[uod] ea ut dicitur in p[ro]p[ter]
v[er]o p[ro]p[ter] m[ag]is

2. veloci et citi. Nam ut vult
philosophus in libro de animalibus ad
modum et debilius. nam venit
ut ad finem completum. consi-
derandum ergo mulieres quod est invalidum
quod consilium vile. nam venit ad
finem completum. tunc ergo opus
si quis opari statim debet nec
posse ad illud negotium sufficere
tem debet. habet eligibilis
est mulieribus consilium quod vile
Natura enim ad moneatur ab in-
tellectu et a deo in quod
summa prudentia. Porro quod agat
ordinare et prudenter. Vnde
dicitur est se cito expedire
et modicum tempus opponere. In re-
bus vilioribus de quibus est
magis curandum. Tunc et probat
dicitur quod mala herba cito cre-
scit. quod nam de ea modicum cu-
rans cito producit. Nam ad finem
augendum. Sic et mulier. In
hunc ad corpus. nam hoc est
perfectum. quod vir. Quia ad animam per-
tinet complexio corporis. sicut
ipsum corpus mulieribus eo quod
sit vilius et nam de ipso minus
de ipso curat. nam peruenit ad
finem completum. In tale per et
consilium mulieribus. nam est in sua
perfectio et complemento. quod vile
Sicut igitur melius est consilium
ad viros quam mulieribus. eo quod sit
vir viri perfectior et mulier
consilium habeat invalidum. In
tunc ergo mulieribus
nam venit ad finem
et nam in pro complemento. si

oportet repente opari for-
te eligibilis est. hinc ad
finem

Triplici via
invenitur et pos-
simum quod mul-
lieribus coheret
et ut per modum
secreta retineat non possunt.
Prima via finitur et definitio
in re. et mollitudo cordis. et
et appetitu laudis. Prima via
sic patet quod ut in precedentibus
dicebatur eo ipso quod aliquid est
prohibitum augetur concupiscentia
nam ut operetur illud. Qua-
re ad ponere aliquid in secreto
sit prohibere ne dicatur illud
ex ipsa prohibitione motibus
concupiscentia magis. sed di-
cendum secreta quod alia. In
ergo et vnde hinc ad concupiscentia
et refrenatur. non tamen
possunt retinere secreta. Mulie-
res ergo eo quod abusu sunt de-
ficiat ne possunt sic refrena-
re concupiscentias. sed magis
proclatant secretorum quam sint
maiores nam supphibit auget
concupiscentiam. tanto per prius
et mulieres ad faciendum
mala prohibita. quam masculi

quo ad
sunt in
motum
nam viri
invenitur
ex motu
hinc ut
et ductu
persona e
in facie
esse am
ad hoc p
appetit
et in p
et in m
tunc in
mala mu
amicas
vivit
in quada
dare ap
tunc in
tas a p
ant se
tur si p
sunt ma
tentes
et quan
velat p
go defici
sunt con
lare se
hoc esse
mulieru
intelige
tem imp

quoniam ab usu domus deficiat
sunt minus posse reserare
motamta corupstentiam
quod vni. Secunda via ad
investigandum hanc sunt
ex mollicie cordis nam quod muli-
eres ut plurimum sunt molles
et ductibiles. statim cum Regna
persona eis applaudat et ridet
in facie eam credunt ipsam
esse amitam et revelat sibi
omnia secreta cordis. Tercia via
ad hoc probandum sumitur ex
apetitu laudis. Dicebatur
enim in precedentibus quod muli-
eres minus appetunt laudem et glo-
riam. inde est autem igitur pro-
bat et ut plurimum mulieres
alios mulieribus quas credunt
amicas esse revelat secreta
vivorum. credit enim ex hoc esse
in quada eccellenia let lau-
dari apud eas si sciat refra-
tuorum secreta nam quod viden-
tes a suis viris diligi. si sci-
ant secreta ipsorum ad glorie-
tur si possint se laudari quia
suis maritis diligenter repe-
tentes quoniam inane gloria
et quanda laude defacili re-
velat secreta virorum. ex hoc
ergo defacili apparet quod viri
suis coniugibus debeant reve-
lare secreta nam cum dicimus
hoc esse mores mulierum. hoc
mulierum hoc semel non est
intelligendum talia necessita-
tem imponere si scilicet ut in plu-

ribus et in quanda puritatem
et molliatate possunt tamen
femine quod viri per domus usum
si velint esse constantes et
hinc hinc impetu et molli-
tate nam licet sit difficile si-
pare motamta corupsten-
tiam. et licet sit hoc magis dif-
ficile in femine quam in viris eo-
quod magis deficiat a domus
si non in est impetu possunt
enim tam viri quam mulieres. hinc
apetunt vni. si licet mu-
lieres tamen sunt appellatne sece-
torum. non in est inobediens
aliquas mulieres esse debita
secreta tenentes. Viri igitur
cepti eas esse discretas pru-
dentes et stabiles et non esse
secretorum palliatas; hinc
viri ad ostensum sit. quod con-
tat viri et uxoris sit natus
et quod se habeant ad alias co-
munitates domus. ad ea delecta-
tio sit. quod reges et principes
et viri omnes inest se habere
debeat ad suas coniuges. et
quod ad eas debeat consilium im-
ponatur pro pme plus hinc
et libri in quod agitur de regie co-
nugalitodebitur in forte alio
non sufficit esse tradita notitia
regis imperialis eo quod non esse
sufficit ad que opera sunt coniuges
ordinade. si inderet eas eo quod
esse ut sunt dicitur. et in
et in quod dicitur. et in
volna ea in silens pme

Et

Et maxime decet reges
et principes solliciti esse
regime filiorum

Et regime personale sunt
origines ex amore et quod
non eodem regime debent re-
gi filii quo regendi sunt
sibi

Et amor qui debet esse in pa-
tre et filio sufficienter
inducit proinde debet regi
filios et filios obedire
patribus

Et decet omnes cives et
maxime reges et prin-
cipes sic solliciti esse circa
regni filios ut ab ipsa
infancia instruuntur
in bonis moribus fide

Et decet omnes cives
et maxime reges et prin-
cipes ut ab ipsa infan-
tia bonis moribus instruuntur
Et filii nobilium et ma-
xime regum et principum
ab ipsa infancia sunt in-
struendi in liberalibus
disciplinis

Quas sciatis debent ad-
scire filii nobilium et ma-
xime regum et principum

Qualis debet esse pater
qui filios nobilium et
maxime regum et prin-
cipum est educandus

Qualiter circa legem veritatem
et auditum instruendi sunt
iuvenes

Et notum modis peccatur
circa alium et quod sit hoc
debent iuvenes circa alium
Qualiter instruendi sunt
pueri ut se habeant
circa potum et circa vene-
rea et circa omnia
trahenda

Qualiter pueri sine in-
iunctis se debeant habere
in ludis in gestibus in
vestitu

Et in etate iuvenili
maxime cavenda est
privata societas

Qualis cura gerenda sit
de pueris a patre na-
turaliter usque a vii annis

Qualis cura sit habe-
nda de filiis ab anno
viii et deinceps

Quid omnes iuvenes equi-
tate gerendi sunt ad cor-
poralia exercitia et la-
bores

Et filie cum et maxime
nobilium regum et prin-
cipum a disputatione et
elatione cohibende sunt

Qualiter omnes cives et
maxime nobiles reges
et principes debent so-
licitari erga filias
ne velint vincte esse

Et decet reges et prin-
cipes vel omnes cives solici-
tari erga filias ut sit
debito modo tractantur

Propter
prima pte
hinc scd
libri q
deimina
tu est de
regime
impniali
repat exm de scda m qua
agetur de regimine patnali
non em suffiat patnfamiliat
stare digne regis nisi nonit
filios debite gubnare dce
ad igitur q ad conditus viri
et uxoris domi et hui ptine
ant ad domi pna pna. totus
rd patris et filii ptineat ad
domi id ppter q domus
pna pcedit id domi tesse p
ptat ideo forte videtur dce
statum pna detmnd de regie
mptale detmndu esse de re
gime finorid. Vm q dr pmo
pnt pconome e maior solitu
do aia hoi q aia possessor m
amatoru et aia liberos qm
aia suos ideo pns deueni
ma detmnd de regimine fi
liat q simili tdr de eo. ta
q amplior dr esse cura In
detmndo qm de regimine
filioru pmo ostende volua
q decet onis pns aia pns
filios esse solitos vna cog
ta solitudine qne e aia fi
lios hnda magis necessa
buntur pantes ut filios
suos bu regat possinuat

via solici venan q decet
hmd solitudine hie pantes
pna sumitur ex eo q patres
p causa filios et filii hnt ab
eis esse za q p superiores et
pstantes illis. Ta rd d
eo q me eos dr esse amici
cia nalis pna via pte pat
rd pte m naturalibus rebus
appetma q mdr natura dat
esse alioni nisi sit sollicita
ca ea p que pnd valet co
finari m esse. ut si natura dat
esse igni. statim e sollicita dce
ei lenitate. p qua feratur sur
su. eo q m loco superiori mag
he m esse cofinari q m infe
riori. Sic et si natura data
malibus esse q ad p abo co
finari no pnt statim e sollicita
dce alibus ora et alia orga
na p que possut sume cibm
et mdrnd hie si pnt st
causa filioru et filii na liter
a patribus esse habet. Decet
patres hie cura et sollicitat
erga filios ut inueniat eia
p que possint bu vme et per
que valeat cofinari m esse.
Ha via ad mvestigandum
hca fndur ex eo q patres
snt pstantes filios et debet
eis pte. natura em p sup
ora m inferiora mflunt et
ea regulant et cofinant.
Quidema ad pntes pntes
mflunt ad pntes pntes

rege et consue iure si na
le est ut superiora et pemin
cia in inferiora influet et ca
regulet et consue. Veret q
h dominatem et peminet
solicitant qno p debita auri
lia influat et subueniant
suis subditis et qno eos re
gulet et consue. Vn et ipe
deus qui singulis rebus p
est ut sollicitudine et pnde
ad tota vniuersi patres q
eopd q nar p sui filijs de
bent ita eos regere esse so
liciti. Ea via sntur ex
pte amicitie nalis que est
int patres et filios. De vñ
em amoris est ut sollicitet
amates ita rem amata qh
em sollicitatur ita ductu. que
ad int patre et filiu sit amor
nalis ut pbatu ortu. qh
deret pres et ipso amore na
tuali que hnt ad filios solici
tan ita eos

Loet omne pres
deret sollicita
ri ita ppos fili
os ut patz per
vnde supias

stigas maxie in deret re
ges et papes sollicitudine
deret ppos ita rem amata

possima pma sntur et co
tu intelligentia. Ea q bo
mitate ampliori filios. Ea
vñ ex utilitate regni. pma
via sic pñ na zm pñm in
libro de amalibus. q ex
amalibus intelligitur est ma
gis sit sollicitudine ita filios
nale em est qnelt diligere
sua opa ut dicit pñm in qh
m et patres nalis diligunt
suos filios et poete sua poe
mata ita pñm. qnto god
quis e intelligetor et magis
cognoscat pñm opus. tanto
maiori sollicitudine et dilec
tionis mo ita id patres ge
tanto magis debet sollicitari
ita suos filios. qnto pñ
dentores p et qnto maiori
diligentia vigent. Sed
ad habitum sit q reges et p
rpes et pñ omes dominantes
si debeat nar domari. qnto
q possit prudentia et intel
ligentia sine mltitu. tanto
deret reges et pñapes ma
gis sollicitudine ita pñm filios
qnto. qnto in eis magis
viget debet mentis industria
et prudentia regitima. Se
cunda via adinvestigandi
hnt sntur et bonitate filio
zu. Veret em filios regum et
pñapes maiore bonitate pol
le q alios ita zm pñm in
vol. politica zm q admi p

memoria
dignitate
esse et esse
fili filios
omni em
ge mpt
et bona
fime vñ
tur regu
m q pñ
ano pñ
minio m
gubnare
esse pñ
fili pñ
bonitate
tas ita e
ita pñ
ter. tant
der mag
os filios
le debet
et amp
a pñm
du ex re
tas em
bonite
magis d
pñapes
sanitas
pñm
fili et
vñ et
q cor e
hnt m

monitioni statim et in alio
dignitate se debet meliores
esse et esse debet magis p
fitu stit et virtutibus con
gruū em est ut qui alios
ge cupit ut sit adeo prudens
et bona ut ceteri ex ipso possit
summa vivendi et filii igitur
tur regis. licet non sit regis
in q singuli constituti in
anno pnapatu et in admo do
minio in quo optz eos alios
gubnare maxime deq eos
esse prudentes et bonos. sed
filii pveniat ad maiorem
bonitate et prudentia signa
tias ita eos sit solitari q si
ita ipse se habeat negliget
ter. tanto reges et principes
deq magis solitari ita p
os filios. qnto filii eoru pol
le debet maiori prudentia
et ampliori bonitate. ha vi
a pntur ad hris ostenden
du ex utilitate regni. boni
tas em regni dependz ex
bonitate eos q si in regno z
maxie dependet q bonitate
pnapatu in ipso ita sicut
sanitas corporis naturalis de
pendz ex sanitate om me
broy et maxie q sanitate
cordis et melioru pntu. eo
q cor et pnapalia meliora
hnt mptu in alia et vlti

cas ipa Sic bonitas regni
dependet ex bonitate om ci
um et magis in dependet
ex his qui pnapatu et do
antur in regno. Utile e go to
ti regno hie bonos omes. s
vtilius est hie bonos pnapu
tes eo q pnapatu sit alios
gubnare et ordinae. ita go
magis deet reges et principes
solitari ita ppos filios ut pol
leat prudentia et bonitate
hnt maior utilitas cōtingit
ipd regno q bonitate filioru
regu qui dnt hie pnapatu
et dominu d regno q d boni
tate et prudentia aliorum

Ouia p tracta
tum dngis
defminanda
de regimē pa
trali biden
du est in sumit origine re
gimen patm et moregie
regendi p filii. Om igit q
est in na sū reges alios v
regit eos in itas leges et
im ita pacta. et tale regimē
ut supra dicebat notatur poli
tiad nō amle. vlt regit a
zm a bide et se p
qz nō se reges mterdu con

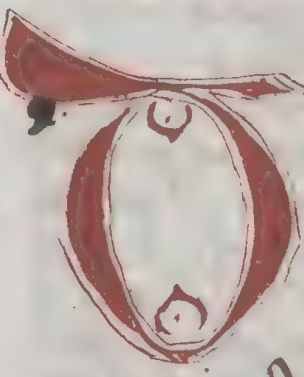
et de regimine disponit et
simile vult intendit bonum sub
ditorum et ita vult de regale
habeat ad bonum regiminis et in
que videmus ad nos regem in ci
uitate et castris assilatur fa
regnum repta in una demo
na vult conigale assilatur re
gnum politico et vult ut in
phabitis tangebatur no quis
de posse sumpt et arbitrio si
ei posse debet ut regimur
leges matronum et ut postu
lat pacta debita et honesta
que mememus in regem et
vult Regimen vult patiale
assilatur regali na filius p
est pater et arbitrio no in co
vendit et pacta na pacta
et duces no mememus in
subditis et demeretur nisi sit
in platea subditis pelige filie
ctorem no ad in platea filios
elige sibi pater si et natio
regime filii pater a parentibus
no enim sic filii sibi elige pa
tres ut reges vult que in
regime filiorum sit et arbitrio
et sit pater bonum ipos filiorum
hinc vult no assilatur politico
regnum si regali et pater
in pater pot ait vult posse
mulier et natus tunc libe
ris no in eodem principandi
si mulier qui politico na
et regale et erant vult re
gimen et in eodem ut

regime quo regitur fam
lia tota assilatur regum do
matius hinc ad se ostendit
magnum et manifeste apa
ret vult esse que in pater tali
ponebatur na si pater debet
posse filius regali et pater
bonum ipos et ad amare agne
idem sit quod velle ei bonum
pater debet posse filius pater pater
et id ipos et que vult eorum
bonum pater go que hinc di regi
men sumit origine ex amore
Ex hoc go manifeste ostenditur
que no eadem regimine debet re
gi filii quo regendi sunt si in
na domus pater sit si in
bonum pater no pater bonum pater
na hoc enim in pater et pater
adhibetur simili no intende
bonum ipos si bonum pater
pater hinc debet posse filius pater
bonum ipos et ipa go disti
ctione regiminis pater patiale
regime no esse id quod simi
le si sumit origine ex amo
re et in ut manifestus apa
et quod de possimus duplici
via venari patiale regimine
trahit origine ex amore na
via sumit ex ordine natural
si pater et ipa pater patris
Prima via sic pater na in pater
natural dedit quoniam quatinus
rebus ut que no possunt pater
trahi in sensu pater in
pater pater et regimen

patris et
filii et
pater et
ad hinc
ipos ordi
pater pater
hinc
Sicut enim
les impo
pater pater
na si et
pater ad
pater ad
regimen
et pater
natus ordi
ad patris
amore et
regimen
pater pater
quod pater
pater pater
ad quod
gat na
ipos filii
pater pater
hinc a
hinc a
pater regu
no offit
amore na
in regu
tur pater
pater bonu
di pater
quo regu
in q

patris et sic sunt origine
filii et quodammodo filii
procedunt a patre et in natura
ad huncmodi filii sunt dilecti et
ipso ordine naturali arguitur
quia primum regimine in amore
fundatur et ex amore oritur
Sicut enim est in hominibus natura
habet impetus ad producendum
sibi simile et ad filios producendum
sic et in eis naturalis est
petitio ad eos diligendum et
per hunc ad eos gubernandum et
regendum et ad habendum cum
eis sollicitudinem. Est ergo huius
naturalis ordo quod rei et sollicitudinis
de patre sumit originem et
amore. Secunda via ad
vestigandum hunc est scilicet ex
ipsa perfectione patris. Nam unum
quodque perfectum est in seipsum quod
per se sibi simile generare et parere
ad quod huiusmodi perfectio diligat
generare naturam per quam diligit filium ad
ipsam filium sit quasi quidam terminus
perfectionis eius quod ergo per
naturalem ad rem hunc ad filium ex
huncmodi amore sollicitudinem in
ipsa regat et gubernet quod
non est nisi primum regimine et
amore nascitur. Quod quod patris
in regimine ex amore nascitur
per quod filius est per se per
per bonum filios in ergo regere
si sunt filii eodem regimine
quo regendi sunt finis quod finis
in quod huncmodi quod per se per

bonum primum si ergo attingat ad
ita filius tanquam finis posse hunc
est ex imperfectione boni quod per
te per primum est quod finis copiam
non per hunc. Quod et per hunc
est sexto per aut quod egens
natura est in mulieribus filii
et tanquam finis

Debatatur in
cedenti causa
finale in finem
origine
et amore
videndum est
quod sit ad patrem ad filios
et filios ad patres in nobis
innoscatur quod patres debe
ad filios regere et filii patribus
obedire. In ergo per hunc. In Eth
sciendum triplici ratione per patres
tunc plus diligit filios quam ego
Quia via scilicet et distantie
temporis. 2a et distantie plus. 3a
ex ratione parentis ad filios.
Prima via sic patet quod quanto
amor magis durat tanto ve
hemetior efficitur et amor in
parentis ad filios duratior est
quam filios ad patres. Et ad hunc
tunc filii natura
hunc

magis amat pater q[uam] no-
statim p[er] tunc cognoscit ut
possit distine[re] quid sit dili-
gens, mox q[uam] p[er]ueni mox
nati nescit distine[re] pater
ab alijs no[n] statim p[er] amore
afficitur ad illos, s[ed] p[er] pro-
p[ri]o t[em]p[or]e q[uod] possit distine[re]
pater ab alijs incipit eos
diligere. Vnde mox e[st] q[uod] p[er]ueni
amor ad filios q[uam] ego, q[uod] re-
forat et vehementer. Pa-
ter ad investigand[um] h[ab]et su-
mit et c[on]tinu[um] p[er] h[ab]et nam
pater magis p[er] certi de sua
p[ar]te q[uam] p[er] de suis p[ar]tibus
p[er] h[ab]et et c[on]tinu[um] no[n] p[er] q[uod] m[agis]
fuit pater eis nisi et q[uod] h[ab]et
ad signis. ut auditu[m] cor q[uod]
p[er]ueni v[er]bi p[er]sonas ad quas ma-
gis affici ad e[um] q[uam] ad alias
arguit eas esse pater eius
et q[uod] h[ab]et audiu[er]it ab alijs, ideo
sic esse putat. In p[ri]mo t[em]p[or]e na-
t[ur]alit[er] eis no[n] est illa cog-
noscere ut possit cognoscere
a qua p[er]sona sine m[at]re p[er]ces-
sit ad a quo p[er]ueni, p[er]ueni
h[ab]et h[ab]et cognoscere de ip[s]a p[ar]te
ideo magis possit c[on]tinu[um] de
ea q[uam] ego, p[er] h[ab]et q[uod] veheme[n]-
ter diligit ip[s]am q[uam] ego na-
si m[agis] pater et filios e[st] amor
n[at]uralis. t[em]p[or]e h[ab]et amor est
t[em]p[or]e apud pater est
de p[ar]te q[uod] h[ab]et

plus diligit filios q[uam] pater
q[uod] de eis dicitur c[on]tinu[um] q[uod] a
ma p[ar]te h[ab]et sumit et v[er]bi
m[agis] p[er]ueni ad filios via filij
sui magis p[er]ueni et magis
v[er]bi q[uod] e[st] pateribus q[uam] ego
q[uod] ad amor q[uod] a p[er]ueni
importat, filij tanq[uam] magis
v[er]bi pateribus et magis
p[er]ueni pateribus magis
diligitur ab eis q[uam] ego. Sic
enim magnat[ur] p[er] h[ab]et q[uod] filij
s[ed] q[uod] q[uod] a p[er]ueni na-
filia est q[uod] p[er] a pateribus
abscessa p[er] ad magis v[er]bi
toti q[uod] c[on]tinu[um] ab ip[s]o
q[uod] totu[m] v[er]bi p[er] q[uod] ab ea
c[on]tinu[um] h[ab]et p[er] h[ab]et tota enim
est affigere ad q[uod] q[uod] mu-
ltu[m] distat a p[ar]te, si n[on] est
m[agis] p[er] q[uod] multu[m] distat a
toto. Quia si p[er] monetur
ad amore totu[m] no[n] adeo p[er] h[ab]et
p[er] diligit ip[s]am, q[uod] videt m[agis]
ip[s]o t[em]p[or]e ad q[uod] q[uod] multu[m]
distat ab ip[s]a, et q[uod] que
ad p[er] ip[s]u[m] n[on] est m[agis] filio
q[uod] m[agis] ad q[uod] no[n] sit pro-
p[ri]u[m] pateribus, et q[uod] v[er]bi
ad q[uod] modu[m] no[n] p[er]ueni ad
illos, filij t[em]p[or]e no[n] sic vehe-
ment[er] monentur ad dilecti-
p[er]ueni, q[uod] q[uod] est p[er]ueni no[n]
sic p[er] ad filios et p[er]ueni no[n]
sic est v[er]bi eis, sic q[uod]
est filioru[m] p[er] ad pater q[uod]

h[ab]et au-
detur s[ed]
q[uod] ad p[er]
et ad p[er]
h[ab]et p[er]
vehement[er]
ad filios
antib[us]
re debet
n[on] diligit
m[agis] ip[s]am
v[er]bi p[er]
opio cal-
melia p[er]
t[em]p[or]e d[icitur]
q[uod] affici
magis m[agis]
n[on] filios
t[em]p[or]e m[agis]
bonu[m] filio
ventes q[uod]
v[er]bi d[icitur]
filios ut
p[er]ueni, s[ed]
t[em]p[or]e q[uod] p[er]
pateribus
a causa
ori ad m[agis]
adeo p[er]
p[er] ad
t[em]p[or]e est
p[er]ueni m[agis]
uant ea
pateribus m[agis]
t[em]p[or]e ut
ut d[icitur]

eos regē et gubernatorem
 re que hnt pntes ad filios
 debet eos regē et gubernare
 Et ad filium afficiatur ad pnt
 tes talē ad eos quos voluit
 esse in hōre et reuerēcia. nō
 honorare et reuereri aliud
 sit quoddam subiecti illi. pnt
 et amos quē hnt patres
 ad filios debet eos regē et gu
 bernare. Sic et dicitur quā hnt
 filii ad pntes debet eis obe
 die et eis esse subiecti patz
 go qd qntid ad bonū quod est
 vtile pntes magis diligit
 filios qd filii pntes. Et qntid
 id bonū quod est honor et
 reuerēcia filii magis diligit
 pntes qd ego. Simpliciter
 in pntes plus diligit filios
 qd filii pntes qd plus solliciti
 et magis assidue cogitat de
 utilitate filiorū. qd filii de ho
 nore et reuerēcia pntis

Uidentur aut
 tria vbi fidei
 conueniunt
 que tria in
 a veran possu
 ma qd hnt omes et maxime
 reges et pntes a regin
 debent

ut ab ipa infamia infamia
 in fide. fides em pma
 sup vob est. et ea que sunt
 fidei vob apprehendi nō pnt
 Et ea que p fidei simpli
 p credenda. Et est eis fir
 mit adherēda. Pma aut
 via sit pnt nō si fides si
 pnt vob est et ea que sup
 fidei vob nō possit appre
 hendi vtile est ut in ea e
 tate pponatur ea in qua
 id nō qnt dicitur. Et sim
 acqnestatur dictis. hnt
 ad etas infamia. Et infamia
 em in eis a nūc nō pnt po
 nantur momos. Agne nō po
 nantur alia credenda non
 qnt vob dicitur. qd vbi vob
 nō hnt. si simpli acqnestat
 dictis. Et via admostrat
 vbi hnt sit ostendi pnt
 ea que sunt fidei. qd sup
 vob sit id eis simpli est re
 dendi acqnestandū ad e
 hnt que p fidei ex ate di
 mina. et et simpli creduli
 tate nō expiata vob
 nō hnt hnt. nō conueniunt sit. qd
 nulli dubiū est debz dū
 nā pndentia et eis auctate
 omem ppiatā hnt in
 gem supare. Quia vtilia
 auctoritati. Simine simpli
 creditur qd acqnestatur vob
 et demonstrat hnt. Si
 go ea que sup fidei simpli

sunt no
 talia in
 que sim
 ho d e
 nō ut r
 nō hnt
 inueni
 creditim
 d q n
 a lege
 erudit
 fnt et
 ta illa
 Si eni
 rentes
 die p
 p fidei
 pntet
 illa et
 tanto m
 et pnt
 qnto mag
 qnt sup
 lex est
 2m cor
 legibz
 admixte
 pnt
 que p
 hnt
 pntudo
 ut d m
 et rem
 hnt aff
 d q na
 do d pnt

sunt credenda conemeter
 talia in tali etate proponit
 que simpliciter sunt credenda. ta-
 lis et etas est infancie
 nam ut in po libro diximus
 ad tractandum de moribus
 iuueniendi iuuenes sunt simpliciter
 credituri unde et in 2o Eth
 dicitur quod iuuenes eruditi per salutem
 a lege appellat et in ibi philosophus
 eruditos a lege monitos pa-
 trinas et maternas et documen-
 ta illius fidei quod patres tenent
 Si enim in aliis legibus pa-
 rentes statim sunt perhibiti eru-
 die per filios in hiis que
 sunt fidei sunt et in hiis que
 pertinent ad eos legemice quod
 illa etas sit simpliciter credenda
 tanto magis hoc debet effi-
 ci perfluentes etiam fidem
 quanto magis lex nostra etas le-
 ges superat. Sola enim xana
 lex est immunis ab omni erro-
 rum contagione In ceteris autem
 legibus sunt falsitates et
 admixte. Quia ita ad hoc
 probandum sunt ex eo quod hiis
 que sunt fidei est firmus ad-
 herendum. Videndum autem quod
 consuetudo est quod aliter nata
 ut dicitur in libro de memoria
 et remissione. Ratio autem
 huius assignatur 2o Eth ubi
 dicitur quod naturalis est per consuetu-
 dinem a sepe sepe ad per magnam

est ei quod est per. Hinc consue-
 tudo est per magna nature
 quanto ergo magis aliquid est a-
 fuerit tanto magis videtur
 in naturam et tanto firmius
 adherens illi. cum ergo magis
 firma affectus ad ea que
 in ipsa infancie infunduntur
 et ad alia et per quod magis
 adherens illis ut firmius
 et absque hesitatione adherere
 possimus hiis que sunt fidei
 talia proponenda sunt nobis
 ab ipsa infancie unde et per
 2o Eth volens per consue-
 tudinem magne efficacie ef-
 fectus ait in potestatem suam quantum
 facit consuetudo in legibus in
 quibus invenimus fabulas et
 apologos magis applicabi-
 les animis quam sunt veritates. Si
 ergo leges contrahentes mul-
 tas fabulas et apologos id
 est multas falsas et deversas
 sunt sic applicabiles animis si pri-
 us ab infancie affectus il-
 lis ut firmius adheratur si-
 dei xane. que sola est catho-
 lica et orthodoxa ab ipsa infan-
 cia ea que sunt fidei sunt in mune-
 ribus proponenda. Cum ergo dis-
 tincte articulos fidei cognos-
 cet et subtiliter ea que sunt
 fidei tractare poterit id est
 logicis et metaphysicis et
 aliorum scientiarum

homo ad malum ea quod ha
bena ex natura oppositi ha
bitus. Prima via sic patet quod
in primo libro philosophiae ad hoc con
trarium est nobis delectari per
ipsum malum delectari magi
ma ubi et per statum delecta
tur ad magnum suum malum
Si ergo sit ab ipso malum te
nera quotidie nobiscum ab
est delectatione delecta
bilis ab ipso malum et tali
delectatione resistendum. Et
ipso ergo delectatione delectationis
statum ad primum sit secundum capa
ces sunt instruendi ad bonos
mores et debet eis fieri
mores debite. Secunda
via ad investigandum hunc
statum et rationis defectum hanc
tunc quoniam magis monenda
bonos mores quod magis in
clinantur ad lasciviam et magis
sunt passionum insensibiles sicut
ut patet per philosophum in ethicis. In
iuvemili etate maxime sunt
hunc lasciviam et passionum insensibiles
motus ergo tunc maxime est eis
subveniens ut per monitionem
debitam et per correctionem bene
mentes retrahatur a lasciviam
is. Quia ad rationem sunt delecta
tionem et lasciviam refra
te. Quoniam quanto dantur magis a ra
tione deficiat tanto magis in
clinatur ut sequatur pas
siones. In iuvemili ergo etate sunt
pueri instruendi ad bonos

mores quod tunc magis ab usu
rationis deficiunt et sunt magis in
sensibiles passionum. Tercia via
statum et promptum quod homo
ad malum per ad ad hoc est per
motus ad ad hoc est per ad hoc
sunt multum in contrarium nam
clinatur ad id ut philosophum in
hoc sunt quod quedam erga mali
nata ad malum ubi et ita si
nem est. Et autem philosophum in ethicis
motus dicitur nobis dirigere ad bonos
mores quod diriguntur erga tor
tuosa voluntas est erga tortuo
sa voluntas inclinatur ad ad
per contrarium unde quiescit in
clinatur videtur ad medium et
ad rectitudinem. Sic et nos per
obligationem et promptum ha
beret ad malum et ad delecta
tionem illam debemus per multum
tempus ab illis delectationibus
abstinere ut possimus habere prom
ptum rationis. Quoniam si erga re
ctitudinem ad per contrarium videtur
medium inclinatur ut possit ad
medium redire. Sic et nos in
fugiendo delectabilia debemus
ultra medium nos facere ut debe
amus nullas delectationes colligi
tas cauere ut facilius ab illis
abstinere possimus. Si ergo tanta
promptum habemus ad malum
et oportet nos sic per delectationem
abstinere in contrarium in ad hoc

ut bon
ad phi
in ipso
quod
nos mo
hunc ve
instru
nos mo
natura
delecta
quam

ut facilius hanc p[ro]mitatem
vitalis possima ab ip[s]a inf[an]cia
est m[er]ito andu[m] ut relictos
lascivias sequimur bonos mo-
res ut est vltima defendu[m]
La via sumitur i[n] et vltima
h[ab]ita co[m]m[un]i p[ro]p[ter] q[uo]d inueniunt
molles s[un]t et ductibiles si s[un]t
freno sequit[ur] lascivias statim
imprimuntur in eis h[ab]ita vltima
si s[un]t in terra molli et ducti-
bili statim imprimunt[ur] s[un]t si
gilli ne go m[u]ltos informe-
tu[m] h[ab]ita vltima statim ab i-
p[s]a inf[an]cia s[un]t monendit[ur]
corrigendi ut p[ro] m[u]ltos et
correc[ti]o[n]e debitas a lascivias
rethantur. Debet go om[n]es a-
nes et maxime reges et p[ri]n-
cipes solliciti erga filios
ut ab ip[s]a inf[an]cia m[er]ito
ad bonos mores. T[er]cio m[ag]is
hoc debet reges et p[ri]n-
cipes q[uo]nto bonitas filios est v-
tilior ip[s]i regno et q[uo]nto et ip[s]i
vltima malicia p[ro] in regno ma-
ius p[er]iculu[m] imminet

Item debet
de homines
cognoscere
ut p[er] p[ro]p[ri]u[m]

dentores eff[ec]tu[m] magis pos-
sent illicita p[ro]p[ri]e. Vnde
si adu[m] h[ab]ita p[ro]p[ri]e h[ab]ita
si no[n] insudent studio h[ab]ita
h[ab]ita ad s[un]t p[ro]p[ri]e non
habentes vite m[er]ito q[uo]d si
retrahantur a lib[er]alibus disci-
pulis ut querat sibi vite ne-
cessaria vident[ur] et c[on]sue-
tudo esse nobiles et et magis
reges et p[ri]ncipes m[u]ltos
et in possessionibus h[ab]ita
dantes o[mn]i rephensibiles et
sunt si no[n] s[un]t solliciti
in regnibus filios ut et ab
ip[s]a inf[an]cia tradant lib[er]alibus
disciplinis. Et and
studio h[ab]ita sit ab ip[s]a inf[an]cia
m[er]ito andu[m] possima h[ab]ita
i[n] via venari. P[ri]ma via
sumit[ur] ex p[ar]te eloq[ui]e et
ex p[ar]te attentiōis et a p[ar]te
p[er]f[ec]tiōis que e[st] ex p[ar]te
stia acq[ui]renda. Volentes in
h[ab]ita discere et h[ab]ita si m[u]ltos
s[un]t distincte p[ro]ferre p[ri]mo
debet eos esse eloq[ui]tes de-
re et eos esse attentiōes et in-
drosos et ex que in h[ab]ita
h[ab]ita p[ro] deo ip[s]i et in
modu[m] sibi p[ro]le ad p[er]f[ec]tiōem
stie p[ro]ferre p[ri]ma via s[un]t
pat[et] na videtur in idioma
h[ab]ita vltima q[uo]d vltima q[uo]d
p[ro] debite et distincte ad
idiona p[ro]ferre in sit in eo

ab ip[s]a
q[uo]d in
zunt s[un]t
vbi idio
matro e
p[ro]p[ri]e v
m[u]ltos p
qua[m] si
cognoscit
mat et
h[ab]ita or
idioma
magis h
h[ab]ita h
ad idiom
p[ro]p[ri]e m[u]ltos
esse p[ro]p[ri]e
p[ro]p[ri]e p[ro]p[ri]e
vltima et n
s[un]t astro
bus d[ic]t
venit s[un]t
quod de l
h[ab]ita q[uo]d
h[ab]ita et c[on]p
s[un]t de s[un]t
vltima s[un]t
si h[ab]ita idio
h[ab]ita et ali
s[un]t vltima
m[u]ltos ab ip[s]a
m[u]ltos ad
re vltima
loq[ui]m[ur]
volunt q[uo]d

ab ipa infamia afnefactus
qui in m etate pfectu hiffe
zunt se ad ptes longuiss
vbi idiomata differunt a
matris et si p multa tpa i
pibus illis ceteris vix aut
magis pnt rete loqui lin
qua si ab incolis illis tpe p
cognoscitur nos fuisse adve
nas et no fuisse in illis p
tibus orudos si go pte m
idiomatibus laicoru multo
magis he et erit in idioma
tibus habitus quod e phisi
ad idioma videntes ad
phid nullu idioma magis
esse copletu et pfectu p qd
pste possit exime natas
res et mores homi et m
fns astoru et alia de qui
bus disputat volebat inve
nerit sibi qd ipu idioma
quod dr latinu idioma no
hale quod constituit adeo la
tu et copiosu ut p ipm pos
set de suis conceptis quos
vellet sufficere qm qre
si he idioma est adeo comple
tu et alia idiomata no pos
sint rete et distincte loqui
nisi ab ipa infamia afnefa
ctus ad illa ex pte eloqui
cie ut rete et distincte
loquimur idioma latinu si
voluimur has diste debema

ab ipa infamia hie infamia
Secunda via ad investiga
du hie sunt e parte atten
tius et fervoris qui est in
studio adhibendus magis ad
quos hie studii nisi sit fervor
et attentus Cui go consuetu
do sit qd alta natura qd zm
phid in politias nobis ma
gis placeat illa opa ad que
simus ab ipa infamia afnefa
cti quia est magis intentus
et fervens ita ea que p magis
placita ut possimus esse ma
gis attenti et ferventes ita
studiu hiale ab ipa infan
tia infamia est habitibus
disciplinis ita via sumitur
ex pte pfectius que est et
stia acquirenda ita raro
ad magis quos pvenit ad pfe
ctio pte et qd ab ipa infamia
hulis vacat incipiat ita i
pud ipa licet intelligencie
et ab ipa creatio creante sit
hio dispoite ad mte et ad
cognoscendu naturas reru ho
hie male dispoite ad capi
endu disciplinam licet em v
mus ho sit melioris ingenij
qd alius Cuiuslibet hie hoies
male nati p ad pte qd no
fra qd incipit a spu et a
posterioribus Cui et plius
in pmo de ad mte et a
plius hie ipa et infamia
cia et infamia

quis insudat studio aulicū
neme possit ad pfectū pte
Cnae si vita ma est bre
uis et artes et pte pte diffi
ciles et longe iet hōs oī
male nati sūt ad capiendū
pna si volumus ad aqna p
fectū pte puenire debet
ab ipa infancā et qz ab i
pse cū abulibz mchoare de
cet go omē nobiles et ma
ximē reges et pncipes si
nolūt suos filios recte et
distincte loqui hales sūmōs
et si nolūt eos esse fermen
tes et attentos. cū ipos et
puenire ad aqna pfectū pte
ab ipa infancā eos tradē hā
libus disciplinis debet Nam
ut supia dicebatū nullus
est nāx dōm nisi rigeat
prudencia et intellectu qre
si pncipalē hāvū efficitur
quibz intelligētiā et magis
viget prudencia et intellectu
tanto magis deqz filios regū
et pncipū ab ipa infancā
sūdae libalibus disciplinis
qnto decet eos intelligē
tiores et prudentiores esse
ut possit magis nāx dōm
posset. n ad hē id alia rō
adducit nā si pncipēs non
viget et prudencia et intellectu
et magis in hāvū
et magis in hāvū

tu si appropinquabit mūmīma
ta et cetera bona nūa q
debeat. Erit go tuāms
et pplū depredator nego
filii regū et pncipū nō po
tūm in dno domno ti
rāmsent deqz ipos ab ipa
infancā insudae hūe ut
viget possit prudencia et
intellectu

Sexte sūas ēe
famosas apd
antignos an
tigna antori
tas ptestatur
simadi at sū gramatica
dialectica Rethorica musi
ca arismetica. geometra
astronomia. hāb at omē
libales vocat. eo q filii libe
rū et nobiliū ponebantur
ad illas. addiscēbat cū pmo
filii nobiliū grammatica. nā
grammatica et m alphorabū
mōta est ne crebū in hū
gna et ne peccatū in simon
addiscūm cū p dta simone
latīnū sūe idiomā quod est
idioma phōs. sub tali cū
simon phō sūd sūaz fide
rū qre si p nos ipos nō
sufficiat ad mōmē d oia

Scientifica si indigeat ad hoc
magis phos et doctos ho
pedit nob scilicet idioma illud
in quo doctores et phi sunt
loquuti Et qz hie scitur per
grammatica ideo gmatia
ut libales scilicet est coputa
ta qz filii nobiliu et libes
in mstruebatur in illa.
Ha libalis scilicet dr dialecti
ca que docet modum argu
di et opponendi ad modum
sciendi nos est ut p debita
argumta et p debitas res
manifestemus positiu o por
tuit go invenire aliqua sci
entia docente modum quo
foranda st argumta et ra
tos na nisi modum arguen
di sciendi posset in argu
do petae et pque deapi cre
demus qm alij p hie conclud
etcludemq similes qz igit
varema arguendi modum
scilicet go natia est gmatia
que est directio lingue ne
erretur in loquendo sic in
alphorabnd natia est dia
lectica que est directio in
tellektu ne erramus in argu
endo Ha scilicet dr libalis
que e Rethorica est aut
Rethorica ut inmit phs
in Rethorice suis qz quedam
grossa dialectica ad flaut

fiende st res subtiles in
naturalibus suis et in alijs suis
speculabilibus sic fiende st
res grosse in suis moralibus
que tractat de agibilibus
Quae sic natia sunt dia
lectica que docet modum argu
endi subtilem et violentiores
sic natia sunt Rethorica
qest qz quedam grossa diale
tica docet modum arguendi
grossum et signalem. h ad
natia est filius libes id et
nobiliu et maxima regu et
principu qz horu est consari
me getes et domari ppo
qui no pt pape nisi rones
grossas et signales. Quar
ta scilicet dr libalis dr ee musica
que in phi vno pat ipis
invenit coheret et maxie
filijs libes et nobiliu p res
multas quas vna e qz pueri
nichil tristabile sustine pnt
Ite si eis aliqua delectabilia
debet totu dignu est ut or
dinetur ad delectatos innotas
Quae in eund phi musi
ca est consentanea ne mus
na qz hie innotas delectat
Ha so ad hie esse pt qz ut
phis inmit in eod octavo
mes huius nescit oia qz
ideo ut videret qz f
ali

et nunc filij liboru et
nobilitu et maxime filij
qd et pncip si velint po
litice vme et velu alios
gubnae et ige maxie ita
has debet insistere ad
et alia sic subalenate et
supposita ipse ut ppetua
que est de visu est sub geo
metria quoniam de est se
nali yma. Reges et mra q
p de actibus homi p sub poli
tica que est de regimine ci
uitatu na ut alibi nos
dixisse memimus homi legi
ste p q quida idiote poli
tica na se laici et mra q
q argunt et formant res
fias que mod arguendi
no dor dialectica no ipd q
no argunt artificat et dia
lectice appellatur a pmo idi
ote dialectici. Sic legiste q
ead de quibz est politica
dict narra tme et p ratione
appellati p idiote politici. ex
hic ad pate p qnto magis
honorandi p scientes poli
tica et morales scias qm
scientes leges et mra na
qnto pates et dantes dnm
honorabiliores p loquentibus
no reddentibus dnm dictato
honorabiliores p illis tales

ex hoc et apate p q pates
magis honorandi p na po
honorandi p dimini et pte
tes theologica qz p deus
ipse est deus omni enau. sic
theologia que pnt est de
deo est dea et dona omni hnd
naru padeu. p theologos
de magis p honorandi mra
qz ut supra dicebat mra p
hndm mventas mra p
mand tenet. Pa hos ad ho
norari debet nales yhi qz
nalis p hnd lic p mra me
thaphisicanti. m pmand et
ob alias pias mventas ab ho
me. Sic q pates q datm
p honorandi thie q p scia
te p dimisio delem pate p
ita quas pias p hnd
et maxime regu et pncipd
debeat mra na ad opteat
eos et q semideos debite
et absq negligetia negoni
is regni mte de po vacat
eis pias subtili pstrutari
maxime igit deus ipso bu
p hnd ita dnu et esse mra
ctos et firmos in fide et ias
prias p qnas que se et
alios nont regu et gubnae
har p mrales hnd alias p
prias mra deus p mra
mra deus p mra p mra

negotio dea ut eos stiles
matica ut intelligat idioma
nale in qd idioma in mo
ralas pte qd alie facit
traditur. Imo si qta mdr
definit negotio morali dea
reges et principes stiles idioma
nale ut possit serena sua
alio pte et lege absque
in situ. Iffili go nobilius qn
tidus intendat ee milites
et vacat negotio politico dy
mudae ut stiles idioma
le debet ee admodum adstere
De dialectica et Chelhorant
ex sic subtilior fiat ad mdr
qndq pposita. qno stiles totum
ingenuum suu debet exone
ut bu mdr modalia et ut
stiles se et alios reges et de
fende. Ad et de musica
pnd in politico eos stiles de
ret mdr de finit ad bonos
mores. sic go modale nego
cio stiles exedit ab hys q
cupit pnapai. ut si quis
alias stiles ignorarent. ad
fide debent ut eis moru
lia vulgaru et grosse pone
rent qd p ea pndat suffi
cient instrumtu hie debe
at pnapai et qnd se et a
les mdr debeat ad stu
tes

Philosophia si
nem bene pmi
Et conu
sabilem p
sibilitatem
assilat pnd et vacat assilat
pedagogo. sicut go conu
sabilis mdr. rdn digne
et regulante. sic pnd in
dget maestro et pedagogo
pnd se id semp de pnd
tur ad optima ut in eos p
Et dr. sic et mdr pnd
p debet eos ad optima in
stiles si go in doctrina pu
eros fms mdr et mdr
ad optima qd et sine ac
cipienda et vo opm alioru
talie qnd est mdr qn
possit mdr sibi conuissos ad
optima mdr. Optimu
ad et bonu ad quod mdr
mdr si mdr est mdr
stiles se et mores ad bonos
ad mores mdr natu adms
mdr p bonitate vite
et vo p mdr delectat
mdr stiles ad pnd pnd mdr
pnd nobiliu et mdr
regis et pnd fa in se
dr hie debet em ee stiles
in speculabilibz pnd in
agibilibus et bonis in vita
Ad hoc aut qd sit stiles in spe
culabilibus tra requiritur qd

it inue
ligat alie
dratia
que ab
ting am
mo stat
plu non
magis
deat go
deat
telligem
nd se m
sufficit
beas m
opti nob
ut p am
atur nob
Dr et fo
pnd p
stiles
pnd
habneru
ha no g
stiles
exse p
liget ali
pnd esse
stiles
stiles
hys m
mdr
qd de m
que stiles
pnd
stiles de
stiles
alios et

fit inventus esse et q mte
ligat aliqd dca qo q p m
dicitur id de inventis q de his
que ab alijs intellegit. Inven
ting em debz esse qz qui nullo
mo pnt agna invenire sed
plu novit aliqd dca refere
magis est reator qz doctor
Debet go ipm esse inventm
Secundo Debet ipm esse m
telligentia et p ppietatem
na p nulla dca et p pte p m
sufficiat in vita. h ad hie q ha
beas in vita sufficienciam
optz nos in societate vnde ita
ut p auxilia alijs subvem
atur nobis ad indigenciam vite
Dic et forte multo magis
patz p p m 2o mte nullus
sibi sufficiat in pcedendo si se p
postiores plu et dicit p m
habuerit munera et auxi
lia no go sufficiat ad pferen
tia q agna p mte
esse si q p ppietatem et intel
ligentia alijs dca. 3o optz
ipm esse indicatm na p pte
sua potissime in indicatm consi
sit no em satis est dca a
lijs mte pte de se multa
invenire nisi id de mte
q de inventis novit indicat
que p tenenda et que p mte
pnuenda. Inid go ad p m
dca debz quere doctor qui
sit inventus esse intelligens
alijs et bene indicatm id de

inventis q de intellectus. Na
to q p m nobilud et magis regid
et p mte nobilud dca ad p m
dca p mte mte si sufficiat
est de his agna cognoscere in
chiloz qz doctor dca p mte
Debet magis. 2o q doctor
p mte est facilis et qui cla
re mte clare loquitur. Ita
go modica que p mte cupit fa
cilis clare et recte intelli
get a p mte qz ab mte.
Ipso qualis debz esse doctor
et qno debz esse p mte ut docet
at m p mte. restat vnde qno debz
esse p mte in agilibus. ut
instruat in bonis moribus ad
h mte ad p mte dca
Nam licet possemus enumerare
omnibz illa octo que in p mte libro
de p mte tetragina. suffi
ciat in ad p mte. Cor de illis
enumerare. Doctor go p mte
nobilud debz de p mte
agilibus ut sit memor. pro
mte. cantus et respectus.
Debet em esse mte volen
do p mte. Na p mte volens vnde
p mte dca. mte ad p mte
possit mte cognoscere q mte
est agna. sic volens alijs
p mte mte eos cognoscere
p mte possit mte p mte no
tia p mte cognoscere q mte
liqua esset. Debet et ad p mte
dca. p mte p mte p mte

Quia sine vi
pot. p. h. d. o.
m. d. c. o. h. i. b. e. n.
d. o. e. s. s. e. d. a. l. o.
q. m. a. l. v. i. s. i. o. r. e. t. a. n. d. i. t. u. d. n. o.
e. m. d. e. c. e. t. p. n. e. d. e. s. q. l. u. t. u. d. p. l. o. q.
n. e. d. e. c. e. t. e. o. s. q. l. a. c. i. d. i. p. v. i. d. e. r. e.
n. d. q. m. a. l. i. a. c. i. d. i. p. a. n. d. i. e. s. i. e. b. i.
d. a. m. s. m. o. d. i. s. a. d. h. i. b. e. n. d. u. s. d. a.
l. o. q. u. i. t. u. r. Q. m. d. a. m. u. n. d. e. s. p. l. u.
p. e. c. c. a. l. v. i. d. e. n. t. p. m. o. q. z. d. e. f. a. c. i.
l. i. l. o. q. u. i. t. u. r. l. a. s. t. i. m. a. z. o. q. z.
l. o. q. u. i. t. u. r. p. l. a. z. o. q. z. u. t. p. l. u. r. i.
m. u. d. l. o. q. u. i. t. u. r. f. a. t. u. a. e. t. i. m. p.
m. e. d. i. t. a. t. a. l. o. q. u. i. t. u. r. e. m. d. e. l. e.
m. i. l. a. s. t. i. m. a. q. z. n. e. s. u. p. i. a. m.
p. m. o. l. i. b. r. o. d. i. c. a. b. u. t. m. u. n. d. e. s. s. u. n. t.
i. n. s. e. q. u. i. t. o. r. e. s. p. a. s. s. i. o. n. u. d. e. t. a. d.
l. a. s. t. i. m. a. d. p. r. o. m. i. Q. n. a. e. a. d. p.
a. d. h. i. b. e. n. d. a. s. i. t. c. a. n. t. e. l. a. v. b. i.
p. r. a. u. l. u. d. i. n. u. m. i. n. e. t. c. o. h. i. b. e. n. d. i. p.
m. u. n. d. e. s. a. l. o. q. u. i. t. u. r. l. a. s. t. i. m. a. z.
a. s. i. m. o. n. i. b. u. s. t. u. r. p. i. b. u. s. e. t. p.
i. n. t. e. r. p. a. n. d. i. e. t. e. d. c. o. r. r. i. g. e. d. i.
s. i. e. o. s. t. a. l. i. a. l. o. q. u. i. t. u. r. i. n. g. a. t.
Q. d. a. d. q. u. e. s. t. a. s. i. m. o. n. i. b. u. s. t. u. r.
p. i. b. u. s. c. o. h. i. b. e. n. d. i. e. z. m. p. l. u. r. i.
q. z. e. t. a. l. i. b. u. s. l. o. q. u. i. t. u. r. d. e. f. a.
c. i. l. i. a. d. o. p. a. t. u. r. p. a. m. i. n. a. t. u. r.
p. p. a. d. e. m. l. o. q. u. i. t. u. r. t. u. r. p. u. d. f. a. c. i. t.
i. n. n. o. b. i. s. m. e. d. i. a. i. l. l. i. c. i. t. o. v. i. u. m.
q. u. a. s. t. a. n. o. s. t. r. a. a. u. g. m. e. n. t. i. c. o. n.
c. u. p. i. s. t. e. n. c. i. a. a. r. c. a. c. o. t. u. r. p. i. s. t. e. n.
c. i. a. Q. d. a. u. g. m. e. n. t. a. t. a. f. a. c. i. l. i. t. u. s.
m. e. l. i. n. a. n. t. a. d. i. p. a. p. p. q. u. o. d. b. i.
d. i. c. i. t. u. r. c. o. r. r. i. g. e. n. t. b. o. n. o. s. m. o. r. e. s.

colloquia sua cohibendi go
et corrigendi p. m. u. n. d. e. s. n. e. l. o. q. u. i. t.
l. a. s. t. i. m. a. Q. d. o. c. o. r. r. i. g. e. d. i. e. t. c. o. h. i.
b. e. n. d. i. p. n. e. l. o. q. u. i. t. u. r. p. l. a. d. p. r. a. z.
u. t. s. u. p. i. a. d. i. p. m. a. m. u. n. d. e. s. s. u. n. t.
m. e. n. t. i. t. u. m. a. d. g. o. c. o. s. t. u. t. u. d. o. s. i. t.
q. z. a. l. t. a. p. a. t. i. u. d. e. x. g. n. o. i. m. m. e. l. i. s.
e. t. u. s. m. e. l. i. n. a. t. e. o. s. a. d. d. i. c. e. n. d. u. m.
p. l. u. r. i. e. t. m. i. d. a. c. i. d. i. q. z. z. i. n. p. l. u. r. i.
i. n. e. t. p. s. e. p. m. u. d. e. t. f. u. g. i. e.
Q. d. p. d. e. b. i. l. i. t. a. s. m. o. m. e. n. t. o. e. t. c. o. r. r. e.
c. t. i. o. s. i. n. d. u. c. e. n. d. i. p. u. t. r. e. l. i. n. q. u. i. t. u. r.
m. e. n. d. a. c. i. u. a. d. h. e. a. n. t. c. i. t. a. t. i. q. u. e.
z. i. n. p. l. u. r. i. m. e. o. s. q. i. t. o. e. t. i. p. p.
s. e. b. o. n. a. e. t. l. a. n. d. a. b. i. l. i. s. R. o.
c. o. h. i. b. e. n. d. i. p. n. e. a. b. s. q. s. i. m. e. d. i. t. a.
t. o. n. e. l. o. q. u. i. t. u. r. n. a. m. u. n. d. e. s. p. m. e. x. p. i.
e. t. p. a. n. c. a. c. o. g. n. o. u. e. r. u. t. q. z. g. o.
p. a. n. c. a. c. o. g. n. o. s. c. i. t. a. d. p. a. n. c. a. r. e. p. p.
r. i. e. n. t. i. a. s. e. m. i. d. a. c. i. u. s. f. a. c. i. l. i. t. u. d. e. s. t.
e. m. i. d. a. c. i. u. s. a. t. o. e. t. d. e. b. i. l. i. t. u. d. n. o. d. e. l. i.
b. e. r. a. n. t. e. s. Q. n. a. e. m. o. n. e. n. d. i. s. u. n. t.
n. e. a. d. i. n. t. e. g. a. t. a. s. t. a. t. i. m. r. e. s. p. o. n.
d. e. a. t. l. i. c. z. e. m. i. n. i. l. l. u. s. r. e. p. e. n. t. e.
s. i. t. s. u. m. m. i. s. e. t. i. n. u. n. d. e. s. n. o. s. t. a. t. i. m.
p. m. u. d. e. s. s. e. p. s. i. d. e. t. a. t. p. r. u. d. e. n. t. e. s. i. n.
s. i. a. s. t. u. e. s. i. a. t. u. t. p. r. u. d. e. n. t. i. a. r. e. s. p. o.
d. e. a. t. e. t. p. r. o. q. u. i. t. u. r. i. n. s. i. m. o. n. i. b. u. s.
p. r. e. f. e. r. e. n. d. i. s. p. r. u. d. e. n. t. i. s. q. u. e. d. i. s. p. o.
n. e. n. t. u. r. u. t. p. r. o. f. e. r. a. t. s. i. m. o. s. i. n.
r. e. p. h. e. n. s. i. b. i. l. e. s. Q. u. i. s. q. u. e. p. e.
d. a. g. i. e. t. d. o. c. t. o. r. e. s. i. n. u. e. n. i. u. d. d. e.
b. e. a. t. e. o. s. i. n. s. t. i. t. u. e. q. u. o. d. s. e. h. a. b. e. a.
a. d. l. o. q. u. i. t. u. r. Q. u. e. s. t. i. o. n. e. s. i. n. e. s.
s. i. t. i. n. s. t. i. t. u. e. s. i. n. e. s. i. n. e. s. i. n. e. s.

Secundo adhibenda e ante
la m muenibus qnd ade
os quos audire qd se deat
est eos audire honesta et pul
cia et moderans est audire
pia sic deat eos audire m
ros bonos et honestos et co
hibendi ff ne audiat mali
loquos et inhonestos

Diximus supra
unde ab msa
aa instruendos
esse m bonis mo
ribus et opibz
qm qd ut sup dicebatur m
moralis negocio sicut m msa
res msa proficiunt opti pdr
tractae qnd mules p msa
di quae pqr diximus qnd se
habe debeat aa loqda et aa
visu et auditu restat ostende
qnd se habe deat aa cibum
et aa potu et aa vende sine
aa matrimoniu contredid
bz pmo dicemus quot modis
paratur aa supbi et qnt
se habe debeat mnd aa ipm
Ena abid at contingit pmo
bis delinqre pmo si sumatur
nimis audire 2o si nimis m
mitate 3o si m pnt 4o si mor

amate qnto si nimis lante
ul delicate pto si nimis su
drose Delinquitur qm pmo
aa cibid si sumatur mde ferue
ter na he no plid nocet aie
q nimis fuerit et amide su
mides cibid fuit gulosi et m
temperati ff ad hoc corpon
na cibis nimia amditate su
ptus no bi masticatur et pms
mga su digerit ordmanit n
natural alibus Deutest ut p
eos cibis debite tritus faciliq
pateretur a calori nali et
pms faciliq dntetur m mtri
moutu p ligua minute ita
facilius ignuntur et dntur
m ignem huc ordme nalem
ut plm no obsnat sumetes n
bi nimis amide Na ut imut
pms 2o est modica delecta
to est ad cibis attingit ligm
si maior est ad attingit gutt
Gulosi igitur qui nimis amide
abid sumunt et ad magna dele
ctatione no multu delectantur
q cibis du m ore estat sed
sup m q cito pvenit ad gutt
Hec tales ut plm abid no
masticat sed m masticatu hnt
gluonm Ena sequit abid se
sumptu no bi digerit et pms
sequitur q no solit sed et m
sed et et et et et et et et et et

ita abud si sumat nimis in
finitate hanc et sic non aine
qz reddit ipam intemperatam
et ee non corpori qz impedit
digestio bonam sine debetur
Si em abud huius digeri debe
at optz ipam esse pordna
tu calori nali quae si in ta
ta quantitate suatur qz calor
nalis ei dominari no possit
no huius digeritur et p qm
no causat debitum nutrimentum
Et de huius si sumat tur
pit. Sui em plurimi seip
se puste nescientes qui vix
d mlti comedere pnt qm sua
vestimenta deturpat turpitu
do al corporalis huius in se no
sit delictum peccat in ea ad
si deturpat et mordinatone a
nime quae ad turpis mo
dus sumendi abud signu sit
emgda gulositatis vel mordi
nationis mentis in suspitione
abi no plu tanenda est au
dor et nimietas si ee tanen
da est turpitudine qz ita ad
abud delinquitur et mordi
natione huius ut si nimis an
hora ut nimis mordinatone
sumat abud qd et tali su
pcon efficit qm gulosa et
intemperatus et ee leditur
in mune huius ad autem na
turali pnt mordinatur
quae pnt inde ee qz

assuetudo et si alta natura
pdeo ad qm assuetit sumit
abud in aqua hora ut pluri
mum appetit supior eia in ea
homo si go pordinat et pl
confuetud horu mnt qm
abud sume ut pluri ante
digestio pnt abi sumitur
z abud leditur go mdege
pnt hora debita et detima
ta no plu pnt bonitate aie
p et pnt pntate corporis ob
finanda est in abi sumptu
qz no peccatur et pntom
abi si qratu abaria nimis
lanta et delicata vlt qz
eia status requit delicat
em abos accipienda e in
todu pnt z in statu
nobilitatis em qm go vlt
tra qz edicta pnt e ligat
z vlt qz eia status requirit
delicata abaria qnt delin
quit qz huius et aqua intem
panca no et aquo vnt pnt
tnt Et de delinquitur
si qratu abaria nimis su
grose pata huius et in vilibus
abariis pnt qm ostendit se in
mns guloso si nimis pntiose
velit ea esse pata pntent
em tales pnt ut comedat
no comedere vnt iad m
mud pntu apponat et p
pamenta abos huius go

impe et
instruend
nepe huius
milla rep
fuit ad e
tant mnt
tam etu
sufficet
habe de
abud

Peccat et
in a p
supior q
omne pnt
ad huius
adhibend
ne pnt
h etate
h effi
tempan
adhiben
et vend
mdebit
ad mnt
go mnt
tinent
lest et

corpus dalem aperet qd
 instruendi p pueri ut se ho
 neste habeat ita cibos nam
 nullus repente fit summa sus
 fiat ad eos paulatim et de
 cent instruat ut ad ad debi
 tam etatem pueniat p
 sufficiat instructi qd se
 habere debeat in suspcone
 ciboru

debet eis esse sobrios ne as
siciantur ebrii & suspitione potu
vinu est in moderate sumptu
quid ad pnt pstat ta mala
causat. pmo qz penes pro
cat id go corpe calefacto ma
ior fiat motus ad actus ve
neres vinu quod maxime
calore efficit imoderate sumptu
motat ad intemercia go su
perio nimia vini inglutu vene
rea puocat. tto magis cau
da est in etate in nem li qz se
mili. qnto illa etas pmemor
est ad lasciuia qz alia. Qm
malu quod inducit nimia
sumptu vini est depressio tior
ad ascendendibz pmo pte
tibz. Qm ad caput turbat
cebru. quo turbato deprimi
tudo ma. qntu ad suos actus
qz no possima libe son vti
immoderate go sumptu vini
mutatu impedit tior rsu in
quid turbat cebru. Inde e go
qz almi plus offenduntur a
vino qz alii qui habet debi
litas caput et cetera turbantur
eoru cebru. pphibendi st
go iudex a nimia suspitione
vini. qz ppter debilitate cebr
cetera offenduntur a vino. Ter
tiu malu quod ex vino
consequitur e qz

Spina

ost q̄ m p̄
cedenti calo
dyomis q̄lū
tra alū de
linguntur

Responsum dicitur qualiter debemus
in causa potius. Dicebatur enim
superius quod membris etas ma-
iora una est ad intempan-
cia. Quare ad quod maior sit
adhibenda cautela ubi ma-
ior periculum imminet. In pri-
mo etate cavendum est nem-
inem efficiatur intempe-
stivitate ad ea tria est
adhibenda etiam ab eo et potius
et vendit non non solum ab eo
indebitis superius intempan-
cia causat si et potius. De-
inde videtur non solum esse ab-
tinentes ne efficiatur gu-
lest et superius ab eo si et

rationis defacili p[ro]p[ri]um i
vba mordinata et cōfurgul
dissensib[ile] et lites i mo q[ui] ita
cōfurgit ex inflatōe p[ro]p[ri]i
m[od]o vnu[m] quod p[ro]p[ri]i s[un]t ali
di tem i[st]a dicit p[ro]p[ri]e red
dit h[oc] auct[orit]atē et i[n]scribitur
quo s[un]t facilia p[ro]notur ad
dissensib[ile] et lites iun[ct]e go
q[ui] s[un]t amatores cōtinu[er]e h[ab]ere
ut vlt[er] p[er] 20 p[er] h[oc] p[ro]p[ri]e
di s[un]t a mima s[un]t p[ro]p[ri]e vni
p[er] qua[m] q[ui]nt ad lites et cō
tuncias p[ro]notur i[n] om[n]i
go etate cōtinu[er]e est a mima
etate n[on] et a potius mima
deat[ur] q[ui] m[od]o q[ui] facilia
adh[er]ent h[oc] ad que ab m
ficia a[st]ructura d[icit]ur em[er]
patet et maxime reges et
p[ri]ncipes sollicitari ita v[er]o si
h[ab]et ut ab ip[s]a m[od]o p[ro]p[ri]e
regantur q[ui] p[er] abstinetes t
p[ro]p[ri]e q[ui] s[un]t m[od]o m[od]o
debeat se h[ab]ere ita n[on] et po
t[er]it restat vide[re] q[ui] se habere
debeat ita v[er]o ita cō
m[od]o cōtinu[er]e q[ui]nt n[on]
luxuria et gula q[ui] et filia
et m[od]o si go d[icit]ur m[od]o
instruendos esse n[on] p[er] gulosi
restat d[icit]ur q[ui]nt instruendi s[un]t
ne s[un]t l[ib]er[is] i[n] ad go om[n]i
actus veniens c[on]cepto mal
m[od]o s[un]t cōt[ra] v[er]o d[icit]ur
men[te] q[ui] d[icit]ur p[ro]p[ri]e s[un]t solici
tari erga filios ut s[un]t v

tuosi iun[ct]e cōtinu[er]e volentes
m[od]o cōtinu[er]e s[un]t ut p[ro]p[ri]e cōtinu[er]
s[un]t cōtinu[er]e i[n] qua ad etate
debeat p[ro]p[ri]e cōtinu[er]e andit p[ro]
v[er]o p[ro]p[ri]e d[icit]ur q[ui] i[n] m[od]o
requiritur etas d[icit]ur octo annos
i[n] tali em[er] etate i[n] p[ro]p[ri]e
p[ro]p[ri]e filios magni p[ro]p[ri]e
q[ui] q[ui] v[er]o g[ra]t[ia] ut s[un]t p[ro]p[ri]
d[icit]ur est m[od]o corrupta s[un]t
s[un]t toto t[em]p[or]e auct[orit]atē q[ui]
d[icit]ur p[ro]p[ri]e n[on] ad v[er]o
v[er]o d[icit]ur auct[orit]atē i[n] m[od]o
a carnali col[ore] q[ui] si m[od]o
tale p[ro]p[ri]e v[er]o cōtinu[er]e p[ro]
notant[ur] ad l[ib]er[is] m[od]o
eod[em] auct[orit]atē ut v[er]o p[ro]p[ri]
m[od]o p[ro]p[ri]e. Sic go v[er]o
d[icit]ur est cōtinu[er]e si m[od]o v[er]
cōtinu[er]e n[on] est m[od]o
corrupta q[ui] timend[um] est de
corrupta cōtinu[er]e si
doctores p[ro]p[ri]e p[ro]p[ri]e m[od]o
n[on] m[od]o t[em]p[or]e q[ui]nt
n[on] p[ro]p[ri]e p[ro]p[ri]e ad h[oc] p[ro]p[ri]
p[ro]p[ri]e v[er]o p[ro]p[ri]e p[ro]p[ri]e
q[ui] n[on] h[ab]et h[oc] aut se d[icit]ur
h[oc] m[od]o n[on] v[er]o ad di
cta t[em]p[or]e q[ui]nt cōtinu[er]e
m[od]o d[icit]ur s[un]t p[ro]p[ri]
ad egma de regimine cō
m[od]o d[icit]ur d[icit]ur

tempera
do cōtinu[er]
modeste
ducta re
da ludo
vestit d[icit]
ad ut p[ro]
est n[on]
ad p[ro]
via d[icit]
tacti illi
20 q[ui] ad
p[ro]p[ri]e via
h[ab]et m[od]o
ad go q[ui]
n[on] m[od]o
cōtinu[er]
p[ro]p[ri]e v[er]
h[ab]et v[er]
it q[ui] h[oc]
ductio et
qua[m] m[od]
qua illi
delectat[ur]
tas expe
h[ab]et et
h[ab]et v[er]
ad illi
t[em]p[or]e d[icit]
re p[ro]p[ri]
via ad

scilicet quod
iuniores de
bet et absti
nentes in o
sobrii in yoni
temperati iuniores et trahere
de coniugio in etate debet et
modeste se habere ad uxorem id
ducta. restat ostendere quod
ad ludos et gestus et ad
vestitus debeat se habere. ludo
ad ut probat per vii pol
est necessaria in vita. quoniam
ad perit perit duplici
via delectari per primo et vi
tatione illicita per licitudinem
20 et adeptum finis putenti
prima via se perit nam mas
hmadna nescit causa esse
ad go quod vacat oas et
no intendit amba delecta
comibus licitis statim mi
pit vagari cogitando de il
licitis vii perit vii pol a
ut quod ludus est quedam de
ductio et vitio sollicitudo
quae ne sollicitant ad ad
qua illicita et ut vitium
delectat delectat illiciti
bus expedit alii hic ad
ludos et agnas deductas
licitas et honestas. et mi per
ad illi ludi et ille deduc
tios ad quas debet vaca
re pueri infra dicit. Gra
via ad ostendendum hanc finem

ex adoptione finis intenti ad
no per statim quibus per hanc finem
intenti ne go per continuos
labores deficiat a consuetudine
sic expedit agnas ludos et
agnas deductas ut pone
finis moris. ut et hic aqua re
quie requiescit magis possit
laborare in consuetudine finis
vi et perit vii pol. aut quod
quod hanc no per per requiescere
in fine adepti et quod alii quibus
constant sibi finem in quo dum
dum laborat. unde consuetudinem
ideo oportet ut pone agnas lu
dos et agnas deductas ne
deficiat a consuetudine finis
sic go instrumenti per pueri
larga ludos ut no omnis per
liberetur a ludis. per ut mo
deate habeat ludos honestos
et libales ad ludi tunc per
et eloquia et deductas in
honeste prohibende per a mne
mibus ut vult perit vii pol
quod quare mne se hanc de
bet ad ludos restat videtur quod
se deat hanc ad gestus. Ge
stus ad de quibus motus mem
bris et quibus iudicari pos
per motus aut. Unde et
prudenter et bonos hanc ge
stus ordinator et honestus
prohibent alii per

ex quo quis ducitur possit
allatq; am ut infirmitas
mentis ut intemperantia
appetit. Est em homo ne
cessaria disciplina in gestibz
na qz ipse intantia eia vix
z mten no sic pcepit nales
impetus ne se agit et na
li mstru ut anes et be
ste anes em z alia alia
ex nali mstru agencia ho
se indiget disciplina ut ho
qm mstru et mstru ad
agendu opa sibi debita no
sufficit mstru. Et na
disciplina ad que e danda
in gestibz e ut quodli me
bru ordinetur ad opus sibi
debitu. ho n' no audit p os
p p aure. frustra go ad qb
nlt audire aliud retinet os
apud qz ed ho no loquit
pedibus ne manibus ne pa
tulis p ore. sic go hnt in
disciplinatos gestu qm ad vo
lunt alios audire retinet os
apud sic p mstruati vn
gestu qm ad volut loqui
extendit pedes et eriga ut
minus pssim monet exi
dia ut erigat hucios ut
faciut alia que ad loqui
cor ml desinit. sic go disci
plina ad p mnes ut heat
tales gestus z ut p vlt
motus mla me. na ut

desinit ad opa que intedi
na aqnos motu mbrorum
age na desinite op mltu
ut pedit et mstru mlt
ut e ellatm am ut e alio
alio vicio. hys vix restat
exqm de zo quod pponaba
tur in pno cali va qut se
hnt debeat mnes da vesti
tu vestimta qm ad tna
ordinari vident vix ad dele
ctatq; vtilite et honorem
de em bonu ml est delecta
bile ut vtile ut hone su
sme hnt bonu em hoc
su bonu hntle dia p pna
honestu e id quod honore
status. si go vestimta qm
tur p p bonu delectale se
queretur delectale et mollia
si p vtile sic qm cali
da ad repellend frigus
hnt yemali ut ad calida
hnt estuali. si v qm
p p bonu hntle sic qm
pura et decoa. Unde
ad est minus solitarii da
mollie vestu z da de
lectatq; in ipis na e hoc
efficit qm intempatq; z
tandus. Vident q qm ad
lastima et ad mollie ay
ms pcepit. si minus dele
ctatq; in mollie vestu vi
dentur em tales esse magl

multa
na constan
defecti m
Oo mna
ho timdu
z ferra m
habent qm
na mollia
tat ampe
timdu. In
ad ad illa
qz sit simili
ita laborat
real ama
no mnt
lice vestu
debat hnt
desinit ad
qutend qm
da eas ut
late quod
quendo m
et etates
plexus ma
porosus no
re z frigus
plexus ra
hnt qz p m
et hntat
z mna poro
rentia pilos
a calore z f
sic ad dnt
p pna na t
flante vor
z mndu
te mstro

muliebres q̄ viles sic no
sunt constantes s̄ molles
defecti in lasima p̄mpt
s̄o mma molles reddi
h̄i timidi p̄ ad arma
et ferra in se quada dūcie
habent qm̄ p̄ sollicitudine
ita molia vestimenta dubi
tat ampe arma et efficit
timidus timor igitur magis
ad illar etatem venerit
q̄ sit humiles ad vacandum
ita labores bellicos ne abhor
reat arma instruendi s̄ ut
no minus delectentur in mol
licie vestid Dico at quo
debet h̄ie se in vestid ut
desinunt ad delectat vestat
ostendit qm̄ se debet habē
re eas ut desinunt ad utili
tate quod videri h̄i distm
guendo m̄ complexiois t̄pa
et etates via h̄ites com
plexiois magis densas et m̄q̄
porosas no sic leduntur a calo
re et frigore s̄ habentes co
plexiois raras et m̄ et mu
lies q̄ s̄ magis p̄gnante
et h̄ites complexiois densa
et m̄q̄ porosa quod p̄ et ca
rentia pilos m̄q̄ ostendit
a calore et frigore in viri
sic et distinguendum est i
t̄ t̄pa via t̄p̄us frigidis et
flante borea utendum cali
re m̄m̄tis q̄ calidisflan
te austro Distingued et

in etates q̄ semel etas eo q̄
magis creant calora m̄taseo
plus indiget de etenori ta
lori vestimenta igitur cosirata
p̄vitate t̄pm̄ complexiois et
etatu dūficienda s̄ ut des
mint ad bonu vtile s̄ ut des
mint ad bonu h̄onle attenden
da est cosiratio patrie et co
sira p̄p̄u h̄ie s̄ m̄tmen
di s̄ m̄tmen ita vestid ut no
minus solliciti ita vestid ita
mollicie vestid considerata co
sira t̄p̄s complexiois et etate
p̄nt regit cosiratio patrie
et condico p̄sonam vltant de
bitis m̄m̄tis ad utilita
tem corporis

Non sufficit scire
qualis m̄tmen
se h̄ie debent
ita ludos gesta
et vestid m̄t
sinerit ad quibus p̄nt deb
ant cosirari et ita ad ad p̄nt
p̄ntat q̄m̄ videntur m̄t
ip̄s m̄m̄tis et quibus q̄m̄
v̄s p̄m̄ p̄nt q̄ maxime in
m̄m̄tis etate fugienda s̄ p̄
v̄s p̄ntat q̄m̄ et m̄
s̄ molles et ductibiles p̄nt
passim

ad malum 2o si nimis ama-
tores societatis 3o si nimis
creduli 4ma go via ado-
lescens maxime appetit in
homo pueri societatem pueri
sunt ex eo qd iuvenes sunt
nimis molles & ductibiles
Ad et ut plurimum sequit
complexio corporis 2da qd ma-
ximam morit a sexu & filia
p nobis magis nota 3o ut
plurimum hoc sequitur appetit
sexum appetitus ad sexum est
vires organica corporalis que
oportet tales appetitum suum
modum & mensuram ex ipso cor-
pore In illa go etate in q
qms sit corpus magis molle
& magis ductibile est magis
molle & magis ductibile
2m appetit. Quare ad mol-
lia & ductibilia facilius re-
cipiat impressum & hinc de
ambus coniungitur qd dura
pneri et mures qd si magis
molles & ductibiles qd adulti
facilius imprimuntur eis mores
pcedit in etate iuvenili qd
alia maxime regitur in pro-
hibendi p a societate pua
3a via ad investigand hoc
fuit de eo qd iuvenili etas
maxime e pua ad malum et
insequitur passionem 2da defa-
cti qms induit ad id ad qd
est pueri 3a go mures sunt
vires ad malum ut p patitur
Defectus natura de moribus iuvenili

maxime in iuvenili etate
convenit est a societate pua
3a via ad pbandu sit
idem sumitur 2do qd iuven-
si nimis amatores amici-
tie na ut de 2o pueri in
nones p amici & amato-
res pdauid magis qd alias
etate qd gaudet in domo
2o si et illa etas maxi-
me delectabilia psequitur
tu vnde delectabile sit co-
pue amicus etas illa gan-
det copue in societate &
amicari a pdauidibus iu-
nili go etate maxime co-
hibendi p iuvenis a societate
pua qd tunc maxime se
conformatur moribus pdauid
eo qd maxime diligit in
societate vnde delectatur
est de comitatu aduementis
ex ad aduementu nulla go gan-
et in societate vnde nist gan-
deat se pdauid conformare 3a
via sunt ex eo qd iuvenis p
nimis credulus delectatur in
piles illicitis hic simpli p
pua et fugiende pua h
esse bone 2m apertencia iu-
venes go qd defacli credet
na hnt pfectos bonos puer
sunt defacli induit a p
hnt & defacli ppuadetur eis
ut credat bona filia esse se
quenda

ideo p
misa
va sit
q ad
septem
dnd
2 den
in pot
obfina
est qd
pasi m
cipio n
2o qd
2o p a
2o p a
tempa
etate p
p de
citoid
fabile
ho ma
fcois d
se co
q ad
liberit
alendi
vno p
maxim

Ouia simones
proulazez ut
de vident esse
pfiu in mo
rali negoro
ideo pfiu destando ad
duisa hie ofendit qd cu
va sit tenenda na filios us
q ad septu ahos 20 filis a
septennio usq ad ptiu deam
dnd ppa a quarto decimo
7 demcept tangit ad phus
vn pol an ipse pueos que
obfuada p m pma pmd
est q usq ad septenu debe
pasi mollibus ita q in a p
cipio maxime p alendi lacte
20 q pnt phibendi a vno
20 p asuescendi ad frigora
20 p asuescendi ad qntes
temperat motu q videt mod
etate pfiu qd p reuendi
p debiles ludos 7 p eis re
citande dme hystorie et dge
fabule in quibus reueretur
he maxime ad maxime ppa
fcoe dnd pexta a plara
se dnd p puenes qm
q ad septenu alendi se ind
libertatem q a ppa maxie
alendi se lacte qd et ppa
vno pae ait q qd lacte
maxime vnde qse familia

re veporibz pueror In illa
go etate tenera usq etia septu
anos alendi se mollibz 7 hnd
q illa facit qd in nuti
mctu obfuandit 7 inuicibz
ad alatur lacte q si atngat
eos sugo aliud lac q mae
md quenda 7 mlt sine fema
similis mae qd ad qplexioz
eo q lac maxie maxie m
ese pportomati ppo filio Bdo
puer phibendi se a vno 7
maxime io te qd lac simut
7 he fm pph ppe etudines
defaali em qdant pueri et
effiait male dispositi pae
si tpe quo ut pluuu pa
stut lacte asuescunt bibe m
numi ymo dicut aqua q si
eo te ad vnu asuescat dpo
nut ad lepra 7 temo pul
se asuescendi ad frigora m
pe vno pae ait q mox
expedit asuesce expuis pms
ad frigora 7 asuesce em pu
eros ad frigora vtile e ad du
o pmo ad santer hie idp
ait q exaiu ad frigora fa
it bona habitum m pms
ppe caliditatem qntes mlt
Bdo exaiu ad frigora m
paruis pueris vtile e ad
bellitas attioe Na fruso ne
bra qsolidat 7 qstemit ita
q cu puenerint ad etatem
debita qd p ad ppa
lac pae pae pae
ad frigora m

id p^r aut q^d apud aliquos bar-
baros natos q^d uetudo est in
plurimū frigidi filios
balneare ut eos fortiores
reddant attendendū ē h^{ic} q^d
cū dicit pueros puos asue-
scendos q^d adq^{ue} uel ad illud
intelligendū ē moderate q^d
datur ut requit adu^{er} p^r
Secundo pueri asuescendi sūt
ad quēmentes et ipatos mo-
tus Nam p^r p^r motu
ipatos in p^r q^d uos bona
facit p^r q^d reddet corra
magis sana moderatū cū
exāu in q^d cūte v^{er} ad
santem facit Secundo corra
reddet agibilia Si cū ap^r
asuescit p^r ad aliquales
motu s^{ed} agibiliores p^r cor^r
et uicant p^r Nam
ad aliquales motu nō sūt
grauē pigri et merles a-
suescit pueri Tercio facit
ad augmētū Nā corpa q^d ipa-
tū exāu uinat ad digesti-
ōē et facit ad bonā dispositi-
ōē sequi q^d sit p^r ad augmē-
tū Nā cū augmētū fiat ex
ipō alimēto fatentia cora q^d
dispositiō et q^d s^{ed} nutritur
et alatur s^{ed} p^r ad aug-
mētū Quarto moderatū
motu mēbra asiliat quib^{us}
cū in serpo experit q^d si se
moderate exerceat ad corpo-
ra sūt s^{ed} mēbra cor^r
puerū et mēbra p^r

membra ad aliquos motu mo-
dicos et ipatos s^{ed} asuescendi
ut mēbra p^r solident v^{er}
p^r v^{er} p^r ait q^d exp^r in
p^r facit motu quosq^{ue} et
tantillos ad solidandū mē-
bra et nō deflue p^r tenev^{er}
moderatio in motu in p^r
adeo laudat p^r ut ab ipō
p^r morio natū dicit si
cūda q^d aqua mēbra mēbra
p^r v^{er} et moueat q^d
to recedendi p^r p^r p^r
ludos et p^r aquas fabulas
ludoq^{ue} in moderatū t^{er}
pueris q^d immoderato ludo
ē modetū motu et p^r modetū
tu motu v^{er} mēbra et re-
dūt corra agibilia Sicut
p^r recatandū aque fabule
et aque historie p^r ma-
p^r p^r h^{ic} v^{er} uel
et aliqui cū honestas
fatandi Nā ipi mēbra triste
sūt p^r v^{er} bonū et cor^r
asuescit ad aliq^{ue} moderatos
ludos et ad aquas honestas
et innocuas delectatōē Secundo
s^{ed} cohibendi a ploratu Nā
cū pueri a ploratu cohiben-
tū cohibitiō sit ut retine-
at p^r et angelitū Nam
sicut cū plorare p^r
amittit p^r et angelitū
cū plorare p^r retinet
p^r et angelitū p^r cū
p^r et angelitū in p^r
p^r facit ad robur cor^r
ut q^d p^r robustiores fiat
cohibendi p^r a ploratu

om
T
a
rege
quorū
hūmā
et dō
p^r
tes in
in s^{ed}
p^r
posu
indū
ros in
antap
et v^{er}
at t^{er}
ad q^d
sib^r
Nā q^d
in am
q^d p^r
et appet
p^r in
tōra s^{ed}
qualen
quint
fadi p^r
b^r
lutar
di p^r
opa p^r
mēll
s^{ed} mē
et exā
mē
tū

Ams distmguas eta
tes filioꝝ p septen
ma ut cum dias

usque ad septem annos sic esse
regendos et a septem usque ad
quatuordecim sic esse instruendos
Quia septennium se abruera
et elongando finem duxit per
sonam Nam aliquid se robusto
res in duodecim annis quilibet
in sedem Ideo quod de tribus
punctualibus regulis dare non
possumus aliqua relinquenda se
iudicio pedagogi qui de pue
ros instruit ut possit habere
antepare et prolongare ut
ei videbitur expedire in hac
atque hoc quod est a septimo usque
ad quatuordecim Annis tria se co
sideranda ita regitur filiorum
Nam homo prima divisione divi
ni amat et coram deo vult
quod potentias naturales se inuenit
et appetit Trium ergo attendenda
se in filiis primo qualem habent
coram deo qualem voluntate deo
qualem inuenit ut ergo inueniatur
habet coram deo dispositum dea
habere se per debita exercitia et per
debitos motus potest habere vo
luntatem bene ordinatam mouere
de se ad debitas virtutes et ad
opera virtutum Sed ut habent
intellectum perfectum instruendi
se indebitum scilicet scientia et virtute
et exercitiis attendenda se in regi
mine filiorum et principio quod na
turaliter ut videtur in natura pue

[illegible]

Non possit puer cuando e ad puer
 ob quo hanc voluntate bñ dñs
 itaqz qua quo pñsiam mñtnd
 Nulla aut hñ bñ ordian volu
 tate nisi hanc modetate acupisc
 aas Nam ex modetate appetit pñ
 situm redimat modetate m volu
 tate Si go acupiscere tenet se et
 pte corp mñtnd vñ pte aie qñ
 gnate aie et pñ aia pñ mñe
 dñdñ e quo hanc modetate q
 acupiscere et ordian voluntate
 qua quo hanc illud mñtnd
 Modò aut quo modetate pñ q
 acupiscere unum e ut pñe
 cautela adhibet aia illa aia que
 mñe acupiscere desit Si go unum
 non sit mñe acupiscere
 et desit mñe aia faane
 valde ita qñ ad amare mñe
 amare ita qñ ad mñe ludere
 mñe ludere et mñe aie sp
 et pñe faane adhibet et aut
 tela ne mñe acupiscere
 si sunt ab pñe et sobri ne sit
 modetate si videt ne oia agant
 valde si mñe aie et pñe
 modetate acupiscere hñe vñ pñ
 restat unde quo sunt bñ dispoñe
 di qñ ad mñe Nam ad dñe
 ad mñe pñe pñe aia
 e de ordian appetit qua de pñ
 fere mñe ita pñ mñe est
 qñ mñe cuandñ sit quo hanc
 pñe mñe si qñ a pñe aia
 vñ ad qñdñ aia mñe
 habundat mñe acupiscere et desit
 aut ab vñ vñe pñe pñe est
 mñe aia ordian appetit
 qñ em pñe et mñe pñe
 qñ ne ad dñe mñe vñ aia em
 tan mñe sit ut de vñe vñe
 ad dñe pñe mñe pñe
 pñe pñe mñe mñe
 pñe pñe mñe pñe

que e mñe mñe fñe qua fñe
 et mñe mñe que pñe
 mñe modetate vñe
 em ille tpe pñe desit a vñe
 vñe pñe fñe ne pñe
 ad mñe hñe vñe vñe omñe
 sit mñe ad fñe a fñe
 sit ad dñe aia de qua fñe
 mñe

Dabit sup aia filios tua
 attēda esse vñ quo hanc
 bñ ordian appetit bñ
 dispoñe corp et bñ illu
 mñe mñe hñe aia pñe
 pñe pñe pñe Nam mñe
 pñe pñe pñe pñe
 et pñe pñe pñe pñe
 quo hanc bñ dispoñe corp Nam
 qñ mñe pñe aia pñe qñ
 no aut vñ vñe mñe a
 fñe potuerit ad oia dñe ne
 ad fñe opacō Si em aliud
 ille tpe ad dñe pñe hñe vñe
 mñe vñe si a pñe aia
 vñe ad qñdñ aia qñ mñe
 hñe acupiscere aliquas illud
 et aliquas hñe vñe mñe pñe
 aia vñe vñe mñe hñe no
 pñe aia e quo hanc pñe
 si quo qñ quo hanc ordian
 pñe vñe ad qñdñ aia
 em pñe mñe mñe mñe
 rēda pñe pñe ad bñ et a fñe
 tē qua fñe vñe a qñ dñe
 aia qñ mñe pñe pñe mñe
 vñe vñe no pñe aia
 et quo hanc bñ dispoñe corp
 et bñ ordian appetit et pñe
 pñe pñe et qñ hanc bene
 ordian no illud mñe
 et aia em ad dñe pñe no pñe
 mñe que vñe esse quasi

fñe vñe
 quēd mñe
 et que pñe
 possit mñe
 fñe oia
 et pñe
 et pñe
 pñe pñe
 mñe mñe
 vñe vñe
 si mñe
 vñe ad qñ
 pñe aia
 tpe et
 mñe pñe
 aia et dñe
 aia vñe
 et aia ordian
 mñe mñe
 mñe vñe
 possit
 tpe vñe
 qua hanc
 aia vñe
 pñe pñe

scia vnde vel dicitur quod est qd
 quiddam magis scilicet ut p[er]tinet m[agis]
 et que asistit m[agis] p[er]tinet vnde p[er]
 possit m[agis] m[agis] p[er]tinet ad qd
 p[er]tinet et recte ad m[agis] vnde
 et p[er] quare cognoscit fia p[er]tinet
 et p[er]tinet qd p[er]tinet p[er]tinet
 p[er]tinet receptionem baptismi et p[er]tinet
 m[agis] p[er]tinet m[agis] p[er]tinet et qd p[er]tinet
 vnde ut ita bona d[is]p[os]itio[n]e[m] p[er]tinet
 p[er]tinet p[er]tinet p[er]tinet a p[er]tinet a[n]no
 vnde ad qd d[is]p[os]itio[n]e[m] et qd vnde
 p[er]tinet ita duo ut ita d[is]p[os]itio[n]e[m]
 p[er]tinet et ita ordinar[is] appetit[us] p[er]tinet
 m[agis] p[er]tinet p[er]tinet a q[ui]t[us] d[is]p[os]itio[n]e[m]
 a[n]no et dem[on]strat[ur] e[st] m[agis] p[er]tinet ita
 et ita ut ita bona d[is]p[os]itio[n]e[m] p[er]tinet
 et ita ordinar[is] appetit[us] p[er]tinet et ita illu
 minat[ur] m[agis] p[er]tinet bona aut d[is]p[os]itio[n]e[m]
 ita p[er]tinet ut volent[ur] vnde vnde
 p[er]tinet a q[ui]t[us] d[is]p[os]itio[n]e[m] a[n]no et dem[on]strat[ur]
 p[er]tinet ut affirmat f[or]m[is] lab[or]is
 quod h[ab]et[ur] p[er]tinet p[er]tinet a p[er]tinet v
 a[n]no p[er]tinet ad q[ui]t[us] d[is]p[os]itio[n]e[m] affirmat
 p[er]tinet f[or]m[is]

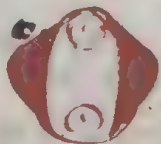
Vide quod a quatuordecimo ad
no ult solitari debet pres
erga filios ut habeat bñ dispo
sitio corpus restat vide quod
solitari debeat a eos ut ha
beat ordinatū appetitū videtur
ad iuvenes a quatuordecimo a no
quid ad ordinatū appetitū spe
cialit de hinc pñ dno. vñ qñ
tū ad ellagē qñ tū et tū mē
pñ hñ pñctus sōm vñm
videtur eis qñ esset dñm dñm
ri et dedignatur alijs subiri
20 de hinc in pñctando vene
rea qñ tū incipit ardentius
ad venēā mētari qñ go semp
cantela adhibenda est vñ ma
ius pñctū iminet a quatuor
cimo a no ult pñct mōmēdū
mētēs ut nō sit ellatī sñ sub
recti et obediētes sñm patribz
et senioribus tūgit ad pñm
m pñct hñs hñes sñs quare
debet filios esse pñctos et obediē
sñm senioribus et patribz sñm
vñ est qñ seniores et patres impa
vat iuēmbz pñct eorū bonū qñ
ad debz obediē ei qñc stat nō pa
pñct aqñā nisi ad bonū eorū. Quā
qñ filij qñ venerit ad etatē pñct
fuit sñ dñm debet go pñ
did sñ m iuēmbz etatē patribz
et senioribus obediē ut det alijs
emplū ut qñ venerit ad etatē
pñct eis famulēt et obediāt
qñ vñ est qñ m vñ pñct m
pñct vñ m vñ pñct pñct

plūs ait qñ nemo bñ pñctat
nisi didicerit esse subitū nñllū
qñ est bonū mñt mñpñct bonū
exhibet discipulū ut go ipd
valeat bñ pñctari mñdignū
debet subia senioribus et patribz
Est go pñm rñctificandus appetitū
iūmēdū existendū m etatē dñm
loquimur ut velit senioribus
et patribz obediē. Secundo
rñctificandus ne venēā et illatā
mñctantur mñctat eis a quatuordecimo
a no ult nō solū indmēdū sñ
ut sit abstīnētis et pñctū qñtū
ad cibū et potū sñ qñ mñct co
tīnētis et pñctū qñtū ad actū
venēdū qñ et tū ut dñctatur
ardentia ad venēā mētantur
pñctandū go sñ m etatē illa ut
nñ oñ cōtīnēt vñ vñpñct cōm
qñ sñ cōtīnētī. / Ostendit quod
mñctantur a quatuordecimo a no ult
tra est bñ dñctandū corpus
et rñctificandus appetitū rñctīqñ
est ut ostendatur qñ illatāda
sit eorū mñctus hñ ad pñct
esse pñct pñct hñct mñctum vñ
qñ a quatuordecimo a no ult mñpñ
nñ hñ pñctat sōm vñm ut
dñctatur et tū pñct mñctū
nñ solū mñctā qñ qñ pñct vñm
nñ dñctatā qñ dñct qñdā
modus sciendū nñ m pñctī
ca mñctat qñc cōsistit m cō
pñctatā vñctī sñ et aptī sñm
ut mñctantur m vñctōmbz
sñm qñc ad vñctōres pñct
et pñctandū pñct et pñct

dicta
vñm
debet
qñ pñct
se et
dñctat
pñctat
vñm
vñm
ad qñm
sñm vñm
a quatuor
vñm sñ
et last
cñctū
cñctū
qñc sñ
pñct sñ
a quatuor
pñct vñm
dñctat
vñm
vñm
qñ pñct
pñct pñct
ut sñct
re et tū
go sñ pñct
vñm
dñctat
regat

dicta videtur si voluit vita politica. cum dicitur si modo dederit
 vnde et militari potissime
 debet studere in moralibus scijs
 qd p eas snt petent qnd &
 se et alios debet gubernare
 moralium ad pnd muneis m
 semutor passionis no est suffi
 ciente auditor. In etate go m
 vnt muneis que dnt usq
 ad pnd deditur dnt tales
 snt no snt ponende alijs sed
 a quatuordecimo ano vlt si m
 ues se referet ut passionet
 et lastimal msequitur effia
 centu dypetit ut snt suffici
 entes auditores moralium p
 que se et alios gubnat cogno
 scat p go egendi p muneis
 a quatuordecimo ano usq ad xxi
 p nd usq ad xxi nd usq ad
 xxi. si no queat pnt ab
 vlt go vlt regendi p hoies
 qd pnt qd pnt muneis ad
 pnd pnt debet esse tales
 ut stat pnt ego r gubna
 re debet go no indiget pnda
 go p pnt que dnt m muneis
 lnt qm d de pnt sui poss
 domina acce qualis pnt
 regat

munes muneis vo
 lentes vnde vita
 politica agno p
 tandi p ad labo
 res corporales corporales

cum dicitur si modo dederit
 vnde et militari potissime
 debet studere in moralibus scijs
 qd p eas snt petent qnd &
 se et alios debet gubernare
 moralium ad pnd muneis m
 semutor passionis no est suffi
 ciente auditor. In etate go m
 vnt muneis que dnt usq
 ad pnd deditur dnt tales
 snt no snt ponende alijs sed
 a quatuordecimo ano vlt si m
 ues se referet ut passionet
 et lastimal msequitur effia
 centu dypetit ut snt suffici
 entes auditores moralium p
 que se et alios gubnat cogno
 scat p go egendi p muneis
 a quatuordecimo ano usq ad xxi
 p nd usq ad xxi nd usq ad
 xxi. si no queat pnt ab
 vlt go vlt regendi p hoies
 qd pnt qd pnt muneis ad
 pnd pnt debet esse tales
 ut stat pnt ego r gubna
 re debet go no indiget pnda
 go p pnt que dnt m muneis
 lnt qm d de pnt sui poss
 domina acce qualis pnt
 regat

impedire videatur. Et ad hoc
per summi et huius que habe
tur in re de auctoritate ubi de mol
les carne aptos meta dicitur
ad habendum igitur mensuale
industria indigea molliat au
tem corporales quo labores et
sunt redditus. Cuius dicitur impu
ditur subtilitate mentis. In quo
dicitur est quod per vii philosophos
quod aut in sedendo et in gestu
do sit prudens. Unde per se ipsum
et quiete redditur in re molli
per quod summi apti ad specula
dum per labore re et motu
efficitur eis dicitur. Per quod in
peditur mentis subtilitas. Et
ad qui debet regere regnum
magis expedit esse pruden
tes quam bellatores. In rege autem
plus valet prudentia quam belli
ca arma. Rex enim et princeps
per et ubi aut domator populi
licet in bellando et in assidue
de arma. Quod plus non valeat
per unus homo vel alii magis quam
vna hominum per prudentiam pre
valeat per totum populum sibi commissum
Unde totus populus et tota gens
regni si non sit bene unita et
ordinata modica potest unita
re et ordinata per regem pru
dentem maxima operari va
let. Illic ergo reges et principes
non de ratione debeant armis
sed de ratione debeant fugere
et de ratione debeant regere.

regni ne per aliquo casu aude
ant arma assumere. Unde per
debet eos esse magis pru
dentes quam bellatores. Filium
autem et principem et maxime
primogenitum qui regnare de
bet magis sit assuetus ad cor
porales labores quam alii ne per
humani labores caro eorum
indurata impediat subtilite
mentis. Tales ergo plus debet
vacare prudentie quam fortitui
dum corporali. Vacabit autem pru
dentie si diligenter insistat ad
modales suas ut possit mo
res hominum et agibilia agnos
cere. Debet ergo eos qui debet
alios regere vultu mercedis et
solicitudinis illorum vacan
do moralibus suis recognoscere
do frequentibus bonis consuetudinibus
regni audiendo sepius acta
prodecessorum suorum regendum regni
hic ergo non vacando ac
tibus prudentie et regibus
et principibus et a suis consiliis
magis est vitanda mercedis
per rationem corporalem et labores.

Quoniam ergo vultu
magis non solum
orientis filii et
maiores per annos

possi
et de
sit a
quali
filii
indig
se reg
magis
et suff
ma a
ma si
contm
nentes
debet
ta alia
vna s
id sup
bita re
que pu
bend
in quo
possum
ut tolla
malef
nro don
stine e
et h
malis
et ma
vultu
gmo
magis
pude g
no rep
et go
ad de
m de
si app

possit femine et filie pa
 q' dicitur qualis oia genda
 sit a filio restat dicere
 qualis oia genda sit a
 filia. p' hoc breui tractatu
 indiget q' ad determinand
 se regie comitali et ostendi
 mo quare regende p' femine
 q' sufficienter tradidimus q'lis
 una a filia sit genda
Ad sicut dicitur comites et
 continentes pudicas et absti
 nentes castas et sobrias se
 decet et filias. **E**go et mlt
 ta alia que de comitibus di
 ximus snt adaptanda. Aliq
 tid supradicta dicitur p' de
 bitu regine filiarum. Inter
 que p'mo dicimus filias con
 tinentes esse a amitu et distan
 su quod triplici via verum
 possimus. Prima via sumitur
 ut tollatur filiabus comoditas
 malefaciendi. **Q**uia ne fiat
 invidiam. **Q**uia ne fiat la
 scive et impudice. **C**omposit
 et q' oia vni p'mi snt ad
 malu et multo magis fore
 q' magis deficiat a idne
 vni. Dicebatur q' supra co
 mites magis mape a s'm et
 maxime nobis nota esse filia
Hic ergo est q' comites hos
 no reputat nisi filia bona
 q' q' tanto habet impetum
 ad delectatione s'les ut pluri
 mud delinquunt in talibus
 si assit nobis comoditas deli

quidi v' et p'hus in **R**eth
 vlt q' hos ut plimud male
 facit ad possit. **M**axima
 go cautela ad conservanda p'm
 tatem et innocentia e' vitae
 comoditates malefaciendi p'
 quod et prohibet dr q' suan
 di comoditas facit suam
 Si go in vlt in quibus
 id p'stantur est magnu p'
 culu no vitae comoditates
 delictoru. Multo magis est he
 in femine et adhuc magis in
 filiabus est no in puellis. Ne
 igitur debet eis comoditas
 malefaciendi p' debite custo
 diende et prohibende snt mlt
 cude et distans a amitu
Quia via admodum hanc
 sumitur ne fiat invidiam. **N**a
 ad invidiam est quodam p'io v'ad
 du qui no asseuerat m' ge
 tes v'com d'm iudicari m'
 eis. **I**nter cetera go que reddit
 puellas v'comdas in aspectu
 moru est id asseuerat eis m'
 gentes. **Q**uod ad puellas au
 ende et enagando p' patria
 suetur v'ad appetitibus snt fa
 miliares eis et tollit ab eis
 v'comdia q' v'ad conforas
Tolle at a puellis invidiam
 est tolle eis famu quo v'ad
 tur. ne male agat na in fe
 m' et maxime in puellis se
 fiat id p' v'ad v'ad
 p'st.

puellam ne puerat in tur
pia videtur esse viciosa
verens go est puellas cohi
be ab euagadone et distu su
ne fiat modeste vñ ne el
latu ab eis viciosa p qua
cohibentur ab atombus tur
pibus Tercia via sumit
ne fiat lasciuie et impudice
Quelle est si debito mō p
custodia teneatur et nō pmit
tant distuere et amire nō p
liu efficiunt viciosa si
contrahunt quida siluestritate
qua optima est ad saluanda
pudicia puellam Quidam
est q alia vnde siluestria
si apuētat cōsuetudinibus ho
minū domesticis ne pmit
tat se tangi et palpari si
vñ a cōsuetudinibus hoīm p
remota q siluestria tactu
et appatu hoīm fugit Et
go in modis alijs apuē
re pūia et in fēmis si go
fēmis nō distuāt a cōuer
sacō nō sūt modeste q
siluestres ab eis societate disti
alia ad lasciuia nō ad impu
dicia inclinantur Vñ go os
cines et maxime multo ma
gis nobiles et potissime reges
et pūapēs tanto cura maio
rem ad pūas filias adhibe
debet ne indebite teneat et
distuāt hūto et impudicia
et alijs vicijs Aliand p
mōne

Tercia via sumitur et fructu
 et utilitate que inde consur-
 git nam magis mulieres possunt
 se ad licitis rebus nisi inde
 consurgat aliquod bonum exterioris
 operis vel aliqua bona dispositio inte-
 rioris operis vel mentis Debet
 ergo diligentia et cura adhiberi ut
 mulieres sint bone et devote pro
 quod et a philosopho primo philosopho virtu-
 pantur laudantur et dicitur
 esse se in omnibus infelices quia
 non adhibebat curam et diligentiam
 quod eos fecit esse devotes et
 bone adhibenda ergo est solici-
 tudo ne faciant omissa virtutis et
 citius se ad aliqua opera licita
 et honesta ut et hoc fructus
 et utilitas resultet et efficiat
 bone et devote Si ad quærat
 ita qualia opera sollicitari de-
 bet oportet in talibus differere locum
 simplicitate personarum tunc enim et
 filias filiarum et pariter senas
 satis videntur opera pietatis
 mulieribus sine feminis quia
 in feminis instruenda in toto alto
 gradu esse quod non est dignum
 vel quod non est consuetudinem in mo-
 rem patrie ut se ita talia e-
 xotaret adhuc non est permit-
 tenda ut videret omissa si ha-
 benda est ita si ad id ad
 amorem si ad id ut in no-

curet oco si sepe sepm li
brd arripit se lectioibus
occuparet. Et hoc ad decla
tur quod supra dmsima ad
tractam. De regie tmgali
dicebatur est ibi infra decla
dud esse tca que opa deat
femas esse mntas

Ostenso qd no de
ret puelle
esse vagabun
das nec deat
cas vme oco
se restat ut mte ostendamus
q deat cas tactus esse. qd
triplicia via venari possim
pma sumit ut magis apare
ant ornata et decentes. et ut
a vms sine magis diligatur
Ga ne loqut mdebit et mcan
te. 2a ne sit pue ad mrgi
a et lites pma via sic pth
na qd desidernd sitent qd
abest ut vlt pth 20 peth
qnto admd quod est pale ha
beri magis videtur arduu et
maessibile. tanto magis vi
detur abesse et magis con
pistancia mouet pemma qd
p p p loquax pmodao
et qo

Un pth qd pnd aut q or
namtu mulier 2 silencia
si est mulier mo debito ta
ctus sit qd se sic no fami
liares libet cas tpbrou
videtur magis abesse t vide
tur magis maessibiles. pth
quod no sic vilipenduntur
t habentur in totemptu. si
magis apctatur et amatur
qd go cuth videtur esse pul
crud t decens quod amat. si
mulier tactus magis anta
tur. ex hoc ipd magis appa
ret decens et ornate. Ab
ipd go pth etate mstrue
de p puelle ad tactulatem
qd si contingat cas pa modid
pa tmbud pms vis copula
re ab eis si sunt debite et
tactus feruentia diligit.
Ga via ad mvestigand
he id sumit ut vitetur lo
qnto mnta. Dicebat em
supra ibi semp maiorz cau
tela adhibenda esse vbi con
suerit maior defectus tsmge
ad go qd he qms conatin pmi
sent et ante loqui. qd vngit
prudencia et acume intel
lectus qnto qms magis a v
ne deficit tanto magis con
tingit ipm mntate loqui. Cu
go mlier magis deficiat a
vms pth qd vni et puelle
magis qd ferie id adulte ca

feminas et maxime ad pu-
 lillas sollicitandum est ne in
 te loquatur. Hinc ceteris and
 cautelas ne quis pmpat i
 loquatur. munda h videt
 esse potissima. ut nullu fmo
 nem pferat nisi ipm pns
 diligenter examinet. ad go di
 ligens camato ad loquaci
 tate fore no possit ut fca
 ab ipa puellari etate distat
 tantos fmos pferet deat
 eas no esse loquaces. p
 ipas esse debite tacitnas
 ut possit omes fmos prola
 tim diligenter caute. Ra
 ma ad muestigadu hoia
 sumit ne sit pue ad mrgia
 et ad lites. Ad cu femine
 et maxime puellae deficiat
 a romo vfu nisi sit modo
 debito tacitne. t nisi fmos
 dicendos diligenter cami
 nent. se p romo defctm
 defuali loqui possunt. p huc
 ad simplicitate t mpru
 dencia. sic de fiali loqui
 possit p huc ad lites et
 ad mrgia. Decet go vfas
 p debita tacitmtatem adeo
 examinae dicenda ut nec
 dicat aqua p que mduen
 tur mprudentes. nec dicat
 aqua p que possunt p huc
 re audientes. p quod mdu
 centur litigiose et distole.

Quae deat eas esse liti
 binas ne in ista litigiosa
 prorupat a vobis aut liti
 giosis potissime debet sibi ca
 ne ferre q p q litigare
 maxime nescit a litigio se
 abstinere. Deficit em in eis romo
 vfu. p qua romo p huc vfu
 nantur. Ideo p q mote sup
 et litigae experunt augatur
 in eis romo p huc vfu
 p vobis defuali refrenae non
 possunt eo q ab vfu romo de
 ficientur ut p huc plus vi
 vent passion q romo.

Ad ad gubernator domo
 spectat nosolud dectm
 re de fms p et de hys
 que suppleat idigen
 ad romo vfu et q hee
 due materie p romo
 Ad distinguenda p
 organa gubernator
 et qut ad mrgia copat
 Quia edificia deat
 habet reges et p huc
 pes t vbi omes mnes
 quib ad opes mduen
 am t acris tepanica
 Quia debet esse
 edificia qut ad p huc

¶ possessio hominis est
quodammodo naturalis et quod
abrenunciantes posses-
sionibus quodammodo non
vimus ut hoc sit et ho-
minibus meliores

¶ utile est in vitapoli-
tica quibus propriis gaudere
possionibus. Quod est
tenendum et tenendum
et de modis utendi sit
liatus

¶ cives et multo magis
reges et principes non de-
bet infimitas possionis a-
pete

¶ notum sit per commutatio-
nem et que sunt naturae
impermeabiles denarios

¶ notum sit per commutatio-
nem et que sunt naturae
impermeabiles denarios

¶ notum sit per commutatio-
nem et que sunt naturae
impermeabiles denarios

¶ notum sit per commutatio-
nem et que sunt naturae
impermeabiles denarios

¶ notum sit per commutatio-
nem et que sunt naturae
impermeabiles denarios

¶ notum sit per commutatio-
nem et que sunt naturae
impermeabiles denarios

¶ notum sit per commutatio-
nem et que sunt naturae
impermeabiles denarios

¶ notum sit per commutatio-
nem et que sunt naturae
impermeabiles denarios

¶ notum sit per commutatio-
nem et que sunt naturae
impermeabiles denarios

¶ notum sit per commutatio-
nem et que sunt naturae
impermeabiles denarios

¶ notum sit per commutatio-
nem et que sunt naturae
impermeabiles denarios

¶ notum sit per commutatio-
nem et que sunt naturae
impermeabiles denarios

Aggestus
Duabus
partibus
hinc sed
libri in
quo agit
de regie
domibus

¶ ostensum est quod deest
vires suas omnes regie et
patet suos filios gubernare

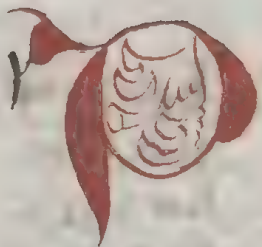
Restat de qui de pte trar
qua agitur de regimine m
stroru nd de regia familie
hinc at pti m qua agitur
de regia mstroru z familie
cete ut m psequendo pbit
conecti pti pti illa m qua
agitur de hys que supplet
indigentia corpalem z que
faciunt ad consuam ut ad suf
ficiencia vite. omg modis
decencia. Et psequendo multi
tudo mstruatu z copia ali
oru possionu. In hac go pte
tra. hinc pti libri eo qd hec
matie p conere mstruam
mstruam volentes domos su
as debite gubernare nd solu
qntu ad regimie mstroru
z familie. Et ad qntu ada
lia que ordinantur ad consue
tuam nd sufficiencia vite et
ad que supple vident indi
gentia corpalem. Determinabi
ma go m hac 2a pte. hinc
pbi libri. qm decore habi
tatu reges et pncipes et vbi
omnes omnes. hinc debeat go
mo debeat ipse se ad pos
sionis hie z mstruatu z
ita regimie familie z mstru
ru qd ad hie oia debeat
considerare prudenter patres
familias nd dectio gubna
tois familie. Et qd hie mte
sit conere ut m pncipio ca
pituli pponeret sufficiencia

ostendit pti pti pti pti pti
stendit at dnabz pti pti pti
pctat ad conomiu z ad gub
natois familie considerare de
possionibus. ut de domibus
z de mstruatu z de su
pelleculibus z de alijs que
supplent indigentia corpalem
pma id sumit. ex sufficiencia
vite. Ha e pti pti pti pti
hinc artz gubnationis domus
ad artes alias pma via se
pat. Ha ideo de gubnatione
domus artz traditur ut pater
familias omg est domus gub
nat. debite sollicitetur ad ea
que faciunt hie vme et que
requiruntur ad sufficiencia vite
pnae si ad vmeu politice
requiruntur domus possiones
z mstruatu. pti ad gub
natois domus considerare de talibz
Ha via ad mstruand hie
pntu ibid ut pti pti pti pti
pntudine hinc artz que z de
gubnatione domus et ad artes
alias. Ha pti pti pti pti pti
fabulis et testoria. hinc sua or
gana p que pti pti pti pti
as. pti gubnatione domus re
quirit sua organa p que orga
na opa sua comple possit
volens igitur tradit notitia
de arte fabili qti pti pti
mte de mstruatu z mstru
z de mstruatu z mstru

ad

meta cognoscit sic volens
de de arte tectoria de de tima
re de pectimba et alijs orga
me illis artis et pectat ad tex
toris talia instrumenta cognos
sit de hac volens hanc noti
cia de arte gubernaculis domus
de tima de de edificijs pos
sessibus instrumentibus quia
hanc et organa hanc artis
spectat quod ad gubernatorem domus
taliam cognoscit quia per hanc taliam
per per organa spectat perit
que faciunt ad sufficientiam vite
hanc et artis gubernaculis domus
organum per se et petere
artes mechanice hanc per
instrumenta. Differunt hanc hanc ab illis
per per in per. quia organa
gubernaculis domus per actum. or
gana vero mechanice per fa
ctum hanc in mechanice regu
lant per artes. si in gubernaculis
domus regula est prudentia
sic quod artes de a prudentia
sic organa mechanice de
ab organis gubernaculis domus
de de hanc ab illis quia artes et ratio
ratio factibilis et per artes resul
tat quod factum in materia et hanc
prudentia et ratio ratio agibili
id est per ad ratio perie resultat ad
quod factum in materia et hanc. si ma
terie resultat anima anima et anima
per in agente organa quod
mechanice. est actum. per
organum artes de de per
per organum gubernaculis

est actum quod per organa pru
dentie que ratio agibilis est
esse. de de quod gubernaculis
domus. licet laico modo possit
dici artes. per hanc de de per
dentia. Premissis igitur dua
bus rationibus sufficienter ostendit
per pectat ad gubernatorem domus
de de de omnibus possit
bus et instrumentibus que sunt
ad rationem et ad sufficientiam
vite per illas ad eas rationes per
possit et per pectat ad governa
torem domus. sed debita se hanc
ratio ministros et suos. hanc ministri
et hanc per et quedam organa
deficientia gubernaculis domus
per quod declarata est per per
tali ubi dicebatur per pectat
ad gubernatorem domus de de
de de ministris et de hanc quod
implet indigentiam corporalem
et ad hanc de de hanc per bone
re et quod de de de de edificijs
is et per hanc de de de de
at tractatum in quo de de de
de ministris et hanc de de de
de de hanc per hanc de de de
instrumenta per organa gubna
culis domus. quia quod hanc
et quod hanc organum et quod
organum et quod hanc hanc nam
in per organum et quod in
animatus hanc et hanc et quod
animatus organum. quod quod per con
venit organum et hanc de de
hanc de de hanc de de hanc

phisimo
 pod ora or
 gana guber
 natione deq
 ad omne
 Distinctio rednot aut em q
 esse aia ut fmi q maia
 ut possit et minimata et
 minima et cati supellectili
 a deficiencia ad indigencia
 vite. Sicut em videmus
 in alijs artibus sic in pm
 po pot aa gubnacq domo
 ee h. In alijs al artibus
 est duplex organum aia
 maia ut in arte gubna
 tina nam talis organum in
 aia est gubnaculu sine
 re talis talis e ibi proa
 rine sine remigatoe. Sic i
 gubernaculo domo talis orga
 na maia st ibi minima
 lecti possit et minimata
 talis aia st ferui et mst
 Conemine go omnia hmg di
 organa q quodh dno mo
 est q res possessa. Differt
 th q th fmi aia illa ma
 nimata. Porro quo distmg
 vnt organa gubnaculo
 restat ostende quo ad moiem
 repuntur. Opti em in pm

hmg di organa ordinata
 esse adprie. Ita q organum
 sit q organum ut organum
 hmg maia. Si em po
 etas domo e quid nate in
 natia oia ordinata st et
 inferiora admodum p supiora
 et recipit mod et mstia
 ab illis. Opti esse organa
 ordinata ut organa infero
 ra ut maia p monenda
 et admodum p supiora or
 gana ut p aia. quod de
 clat pmo pot phisimo p file
 in alijs artibus ubi munit
 p plectra no pse catharsis
 et pectines no ppept pecti
 nat. Pro ad catharsand pte
 ctid indiget mstro monete
 et pecten ad pectinad ipm
 indiget monente. h ut ait
 si plectis pse catharsand m
 bps eff architectombus m
 storiu. ut domus storiu. Pro
 em architectores et dng mdr
 ges sine et mstis sine mdr
 ges organum aia. q organa
 maia ppept. Pro no pnd
 id ad quod st stid na si tri
 pedes et meste regu et pncip
 et alios talis / tales q
 set. quales erat tripodes in
 quoda templo de quiba quida
 poeta fabulose dicebat q
 tunc se in pte mstia

qualis est statua Sedali de
qua phine fabulose recitat
pod q p se implebit opus de
but nulla indigentia est
noru f meste seipae parat
t ut est opportunitas hostia
seipae parat t claudunt f
qz do se est t organa maia
ta a seipae no possit moveri
ideo domi et architectores in
diger instris et finis ut em
ced ductione moneat orga
na maia t organa ca
rentia rone ut opus pnd
possit imple Indignu est
en in ordine domi ut
supma imete admistrent
ad infima f lex vniuersa
ut infima admistrent ab
infimis supmis p media
Supma at ignoti negocio
esse videntur architectores
t domi Infima at p or
ga maia mea vbi p m
fui t fin q p organa a
maia Indignu e at domi
p ppos et ppatores meparo
nd et hostiarior a aqua illa
Roe f congruentia est hic p
medios instris effice Indo
mo go completa vbiq organa
p natia quata t maia
q qno admine se habeat ma
infestud est p iam dicta ma
iaia p an maia t h p ra
p domi n menda ut
possit ppa opa adimplere

Ex predictis
patet p m
har za pte
hmg pnd li
bu dicendu esse t d de md
fms q de hmg que defini
nt ad psumptu t ad sufficiat
cia vite deficiente ad con
fidm et sufficiencie vite qz
ad tria reducuntur hmg di
p edificia possas t m dms
finita de qmoy go ddest
declabit en po. quales do
mos et quales habitaco
reges et pphes t vbi ob
cmes hie debet. Ho qm
declinabitur de vne possio
bus Co de m dms m dms
Co de m dms pnt alia at
que cosideat p m edificijs
ut tradit yalidia in libro de
agricultura est industria opis
ut edificiu sit subtilis et de
bite pnt t temperantia ac
us ut sit in debito ad collo
catu. Et al reges et pphes
debeat hie habitaco males
t subtili industria constructus
pbat phne dno rone pnd
fma pnt et pte magnificet
ne regie fha vbi t pte pph

possit enim et nos iam rem
adde et te familie et mistro
ad pma lina sic sic pte
na im pm mto dth. calo
de magnificencia hanc me
glores et nobiles deat esse
magnificos Reges go et p
aper qui debet esse nobiles
et pte pte pte pte pte
se magnificos alii em mode
tatas possos hntes pnt et
libales eo q libalitas et m
pnt sumptibus esse possit
et reges et pntes multi
tudine possessorum polletes
Sunt et magnifici eo q ma
gnificencia ad magnos su
pnt esse conuget si magni
fici ut dr m cod. mto dth
et pte habitaco decet
no et ad decet habitaco ma
gnifico id mlti industria
sit constructa et pte igitur
ipia magnificencie regis
pte q reges et pntes pnt
ad industria opus decet habere
habitaco alii vbi emet dnt
magis et mlti mirales ut
opetit pte facultati. Nam
a ad mlti pte hnt pnt
ex pte ipia pnt et hnt tan
git pte vito pnt vbi aut
q pntes decet sic magnifici
facit et talia edificia construd
q pnt vides ea q pnt mlti
suspens pnt vehemte ad
miraco na pnt magnifici
git cont pntem videns

124
ipm sit magnificus Embr em
de pnt hoc vido opmat pnt
ope esse tantu q mlti sit
ipm mlti et q ad mlti
lia no cadit eleat neq con
plud ut mlti pntes et dth
qnt et pnt mlti et ne
seduq facit cont pntem
si appiat ipm tantu et ta ma
gnifici magnitudo em edi
ficiorum no sit fienda ad oste
taco et mane glaz et dth decet
reges et pntes ne m contemtu
habeant a pnt fac edificia
magnifici pnt regit decet
statu m quo dth et pnt
lia pnt ex pte mlti et fa
mle na vbi mlti pnt dnt
ae mlti pnt qnt comed illas
In domibz go regu et pnt
opt mlti habitaco mlti
ut go no solu pnta regis et
pntis fac multitudo mlti
et debet comorari possit m
edificiis constructis opt eade
magnifici. Pnt hnt de
beat et edificia qnt ad
magnifici et industria opus
restat vide hnt debet esse ad
acut pntem et agit ad pa
ladus m hnt agricultura
tra et qnt cognosce possunt
m quo ad sit edificia constructa
et em salubritate acut po
decet a vallibus mlti
et em m vallibus mlti
et a et
et grossis pnt mlti

ritu ad colligit ipm no esse
salubre p^r omⁿ magnitudi
debeat q^d p^r aqua t^rens sa
mores q^d p^rans eo q^d aqua
p^ratet ut p^rludm m^rassat
p^rntest sic ager rectus
m vallibus eo q^d no habeat
liber^e motu q^d m^rassatur
efficitur no salubris Est q^d
p^r salubritate aeris c^rsp^rda
du m d^rsc^ris c^rstruendis
ut no fiat ill^u c^rstru^r m
vallibus m^rimis Ex con
siderand^u est ut loar^e & ille
in quo est edificand^u c^rstru^r
sit a nebulis tenebris ab
plu^ria p^rad m aqua p^rte t^rans
no q^d a magis paludosa no
p^r aqua alia d^rsc^ris t^rre mag^r
p^r sepa obtenebratur aer p^r
nebulas & vapores q^d m p^rte
alia t^rie ibi no redit^r aer
salubris id si vitari p^r no
p^r ibi edificia c^rstruenda.
¶ Item quod d^rclat salubritate
aeris & c^rsp^rda habitatos
c^rnd^u m ip^so si emⁿ d^rubie
d^rsc^ris volu^ria si colligit &
ut v^rg^r illa d^rnos habitare
c^rsp^rda p^r habitatos m^rpa
si eis valor sit san^u & p^rnter
si sit ad ip^so firma sinceritas
capitis si habeat acut^u v^rid^u
p^rnter quid^u & voce cl^rad^u p^r
p^r oia^r indicatur benignitas
aeris esse & p^r l^rva indicat^r
q^d m^r habitata
q^d m^r habitata

sanu^m si t^rore^m d^rfacili m
capite p^rat^r habeat t^ru
tu v^rid^u m^rim^u auditu^m vo
re v^rid^u p^r d^ria q^d p^r q^d
ad signa aeris m^rim^uas
d^rmonstratur

P

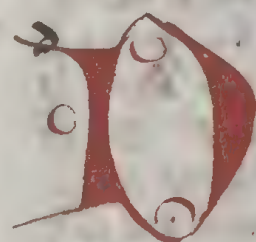
¶ Res p^rdicta duo
v^r p^r op^ris
industria et ae
ris temperant^u
sue d^rno alia m
edificijs attendenda ut aque
salubres et d^rbita d^rsc^ris v^r
t^ris aqua d^r m^r v^rid^u est
v^rde t^rom^u et m multis de
sunt ad n^rvia v^rite p^rde v^r
de c^rsp^rda^r est ut sit a
d^rsc^ris sit^r ut ei sit a
q^d salubris copia ne habita
tores eis ab^rse^r aque m
firmitate c^rstru^r Tangit
ad palad^u m libro de agn
cultu^r p^r que aut c^rsp^rda
da est m c^rsp^rda salubri
tatis aque p^rid^u est q^d aqua
illa no d^rclat d^rclat a pa
ludib^u m a lasciv^u palu
d^rclat & lasciv^u eo q^d eis
sit quodam^u aqua stans
ut p^rlu^rid^u h^r aqua non
salubram Ex c^rsp^rda^r
est ne aqua illa signat on
gine & metallis ut ne h^r.

152
fuerat p metallis venas hnt
em metalla suas venas p
terranas & aqua in locis sub
terranis generat et per
venas sub terranis hnt q
ve si locus gnatib aquarum
ut meatu p quos aque fuf
eant habeat in se ptopia
venarum metallorum. Et hnt a
qua illa infiatu et no est
ita falubris. Est em humida
et molle defuali passim
aqua igit q est humida de
facili infiatu a metallis et
maxime a metallis venis
ubi no p metalla pura s
sed ad metallis p aque ad
mixte pntredines. In qd
considerand in aquis est q
sint coloris ppiem. Nam p
infecio coloris aque infecio
demonstrat. Quartu est ne
aquo sapor ut odor viciet
Nam pravius odor ut sapor
aquaum ut plurimum desit
aquas illas gnatu no tuse
p loca dampnata. a quib
talem odorem ut sapor con
traxerut. Quintu est ne aqua
illis aquis infideat limus
Nam tra limosa eo q infecta
sit sana esse no pot. Hec go
qnt attendenda s in salub
tate aquarum. Quia q tntingit
alij nos in his signis deapi
tdeo adducit paladium pnt
quod dicit considerand esset

ut consideretur suppo corpm
tenend illis aquis. Est go appi
cendud si dentes & gingivae
utend illis aquis sit pure
Si videntur eis habeat apita
sana et in pnturbata. si vident
ant vicia ut latera sine
renes nullo dolore ad inflacon
reperentur. Nam et aquas mali
cia no dia mala. hnt aqua
hond consueverit contingere
Edificand go construedu edifi
cari p in tali situ q sit eo
pia aque salubris. hntis o
Si illas de quib facimus
mentionem. Et si edificandi
necitas urgeat. ne in illa
que salubris sit copia. Est ibi
in paladium construeda ci
sterna in qua pluviales a
que colligende s. Nam in ead
aqua celestis & pluvialis olij
aufertur ad bibend. Sicut ad
in ostia illa pntes fluviales
apponendi ut hos natatu aq
stas agilitatem fluentis aque
mittetur. Nam qntu a edi
ficiu construedu. qntu ad sa
lubritate aque. restat vide
quid construedu sit. qntu ad or
dine. vntu. In ordine aut
vntu pnt regunt edificand
construedu. ta snt consideranda
va condico celestis. Si
ventor.

denda Quod ut in hieme
 debita claritate illustratur
 Ha ne in estate immoderato
 calore spiritum Quod si
 contingit si edificium in sua
 ampliore ptem orientis hie
 male respiciat. hic enim eo q
 in hieme oppositum sit soli de
 bita claritate illustrabit. In
 estate quid eo q oblique respi
 ciatur a sole habebit in ca
 lore temperantia nam q radii
 obliqui minus calore gnat
 q recti Sed in edificando
 edificatio attendenda est dñe
 sitas ventos et sic quid ad
 dñsitate amovand nam ve
 tus septentrionalis eo q pñ
 riorem aer facit salubrior
 esse videtur. pñt ipus go e
 stum in quo hos facies i
 firmam edificande p alme
 camera opposite vento septe
 trionali ut in eis salubrior
 custodiat vita. Tertio qñ
 tid ad ordinem universi coside
 randa est traxu dispositi
 tid eo edificium confirmat
 cui vidaria et poriora pos
 sent esse congrua dispositi an
 talud et deambulatio p ea
 ad claritate et sanitatem
 fert. Et sic at in edificando
 arnendis q da pñcularia
 tñt ut qualis debeat
 e cella vinaria in defu

septentrioni Debet esse lon
 ge ab aquis ut a cisternis
 et fluvij et longe a stabul
 furno et stugilimo Sic
 ad pñcularia condicōs edifi
 cōd distinguī possent sed
 q talia nimis pñcularia
 s edificatoris industria valm
 qñt

Quid de edifi
 cōd in ordi
 nem supius
 enarratum
 restat dicere

de possessionibus Possung
 ad triplici via venari q
 vend possessio est hoc quodd
 mo naturalis pma sumit
 et nātate vite na et di
 ginte hōs Pa et attoneñe
 si em hōs nāy vivunt et
 pñctas politica. Et quododo
 homin nātis ut in pma pte
 hmg 21 libri diffusus pla
 batur. Optñ quod nātū esse
 que p nātū in vita politi
 ca. Et in pñm p politico
 rō nātū est vend possessio in
 gubernatōi domq si quis debe
 at politice vivē. eo go ipō
 q res possessio desinit nātati

vite e
 natural
 segand
 gñtati
 q hō r
 bilud e
 pma
 hō sup
 mō q
 libus z
 pñ ob
 mō po
 possessio
 pñm
 pñctas
 q hōm
 mñtu b
 dñt e
 ordina
 refingit
 contra
 tra ea
 Sicut q
 bestis
 alius e
 nō est
 dā mō
 sumit
 m pñ
 alius
 mñtu
 facit e
 gñora
 sic mñ
 bilud al

Vite est quoddam modum hominum
naturalis. Haec via admodum
figurandi hominum sunt. Ad
gentem humanam. ideo est ipse
quod homo rerum corporalium et
sibi
bilis est creaturarum dignus
sima. hoc naturale dominum
in super ipse. Sic naturale est ho
mo quod dominatur istis sibi
libus et quod possit eis ut in
suo obsequio. et quod hoc est quoddam
modo possideat ea. ideo communis
possessio est ei naturalis. Quia et
philosophus primo per philosophum
sestior talis esse naturam aut
quod hominem ad bestias naturam est
instinctu bellum. eo enim quod bestie
sunt esse hominum subiectum dicit
ordinari in obsequium eius. si
refugiat obsequium hominum
contra ipsas bellat. tangit
tra ea quibus natura dominatur
Sicut ergo homo natura dominatur
bestiis. sic et natura dominatur
aliis rationibus rebus. quod
non est in rerum possessione quo
dam modo naturalis est. Rationem
sumitur ex actione. ne nam si
in gratia gratiam natura non desit
autem si natura prestat eis debita
mentum congruum est quod non de
ficiat eis in perfectis. Si enim di
gniora sunt perfectis imperfectis et ip
se imperfectis aliis prestat de
bitum alimentum et natura mul

to magis hoc prestat eis id
messe perfectis aliis ad quoddam
omnifacit. quoddam modo alifacit
In aliis ad facientibus ora
tingendi sunt aures sic natura ordina
vit ponere in ipsis omnes albus
et rubens ita quod et albo gratiam
amant et rubens credit in mentem
tamen eis quia ergo essentia in
testa omni non desit quin pro
det eis de debito mentis. Sic
et in aliis naturis per gratiam
naturam non desit quod ad nutri
mentum ipsarum statim sollicita est
inducere lac in mamillas matri
ut eis aliud genita nutrire
possint. Quia si alibus im
fectis natura prestat nutrimentum et
natura vite multo magis hoc
facit aliis perfectis. Ideo aut
philosophus in primo per philosophum
res a quibus nutrimentum acci
pimus. Date si nobis a natura
naturalis est ergo nobis habere
res rationes et hoc dominum
rerum rationum est hominum quoddam
modo naturalis. quia natura prestat
hominibus similia per hominem
Summa ergo nobis sunt quoddam
omnium ut de rationum. Ergo
ergo talibus abrenuntiat et ipse
nutritur ab ipso dominio. Et lo
quendo rerum non prestat vult ut
homo si eligit sibi vitam rationem
et summa hoc. Sic vult et

omni

quāq̃ p̃duca sibi sile est
hōi nate mēiora in multi
p. qm̃ volentes vacare maio
ri bono cōmūia remūd, tales
em̃ ut sup̃ius dicebatm̃ nō
vivent nē hōi nē p̃ p̃ omi
tatis s̃ eligat sibi vitā sup̃
homines & dicendū p̃ hōibz
meliores. Male est qd̃ hōi
ut hō est ut nē p̃ p̃o p̃o
hīe possiōem et dominū a
quarū rerū exhorū. p̃t sus
ficiendū vite. Itā qd̃ sicut
dedit hōiū cōmūe sic fecit a
malū plantā et hīas ut
hō eis dominaretur et ut pos
sederet ea et ut sustineret m̃ de
bitū mēdū sine quo vitā
mā duare nō p̃t

Erit op̃io sociat̃
et platōm̃ ut
reātat p̃hū
ro p̃o q̃ eff
vile et op̃edi
cū cūmūti q̃ cūmū p̃vīe
possiōibz nō gaudent. hōi
esset eis cōiā. Imo q̃ p̃eius
est. vās semū & filios nō
emū esse cōmū. Dicebat. n.
hōies & p̃lo. q̃ op̃ipulū
p̃cū q̃

si quibz ad quibz p̃ sua volū
tate accedet eff̃ p̃dūa vni
tas et p̃dūa. **D**ilectio m̃ a
mūte m̃ em̃ qd̃ vni dili
gent om̃s feras tāq̃ p̃as
Dic et et hōi om̃s diligent
om̃s p̃ncos tāq̃ filios p̃os
eo q̃ nescit p̃ qm̃ p̃ner
filia sūm̃ eff̃. s̃ reputat
qm̃z sūm̃ filū p̃d̃ & diligit
qd̃ p̃ncos tāq̃ natos p̃vīe
Dic qd̃ cōmūes et p̃lo sen
serūt. Et in d̃no libro vbi
agetur de regle cūmūti h̃
op̃io diffusa tractabitm̃ suf
ficiat ut ad p̃nt sūre. qm̃
senoēs est de possiōne
herū et hōi p̃nt facit ad
regū & ad gubnāq̃. Roma
si em̃ hōi ut plurimū nō
habent appetitū corruptū &
ut in plurimū nō esset p̃nt
ad malū. Et p̃dicit cūmūti
possiō cōmū esse eo q̃ qm̃
bonū de sūto cōiā de tūto
diminū. nūc q̃ bonū m̃ o
mūe reductū in bonū
pulcrū elucet. Rebus h̃
statū ut m̃c vble & cūmū
tati cūmū gaude p̃nt pos
sessiōibz. eo q̃ vita cūmū
sit vita cūmū hōi. hōi
em̃ nō p̃ cōmū adeo p̃stū
q̃ esset cōmū vīe tālī vita
possiō ad & d̃iāse locis m̃

libro p
p̃hū
p̃dū
possiō
ut ven
mēu
litigū
nate a
sic p̃a
deo se
cūa ef
de alie
p̃e 2 p̃
at den
laboat
possiō
tate t
esse pa
nes p̃
p̃vīe
tāq̃ ad
habēt
rubus
cūmū
colenda
sit p̃hū
simū
vīe p̃
mēp̃a
p̃hū m̃
nōe v
le m̃
habent
cūmū
p̃d̃ m̃
cūmū

libro pol' accipz tua p que
lpi' venari possima q ex
pedi' omittit' cmes hie p'as
possessio' pma via sunt
ut remoneatur merca et
mercua. Ha ut p'hibeatur
litigiu' qd ut tollatur mori
nace et confusio. pma via
sic patz. na ho diligit a
deo semp. q p' magis soli
cita est de bono p'rio q
de alieno. Quidem qd q
p' 2 facile possio' totum
et derastae z adeo 2 difficile
laboare z p' licio staz et
possio' actum. quod m omi
tate totum multos ege't
esse paupes no obstat q ci
nes pnt gaude' possioibus
p'is z q sollicitam ea ca
taz ad p'a bona. Si q nq
habet adid p'idi si oibus ci
tibus essent cmes possio' q
cmes no sic esse solitati ad
colendas possio' cmes i sicut
sunt solitati ad p'as ut plu
rimu' contringeret omittam
illa sic ordinat' reme ad
mexia ut cmes no possit
sibi m vita suffice' qm d r
no' vole' p'm' quod 2 vti
le m casu' rebus qd se se
habentibus qmle est omi
tmes hie possio' p'as ne
p'p' m'mu' da com'p' doq
omiu' parat' mopia h

Secunda via ad m'esugul
heid sunt et remoc' litigij
ut plurimu' em' csm'q' lites
et bella m' p'p'ates adid
one. Quidem qd ipse p'et
ex ed p're natos m' quozm
p'p' vni p'p' et h' 2 am
aaa nalis ut plurimu' bella
re ad m'uicem. eo q' sit eis c'm
h' 2 d'itaz. Quidem qd magis eff
suspensio m' p'p' cmes m'
quos no est tanta amicitia
si esset eis possio' cmes. Ha
via sunt et remoc' mori
nacionis z confusio' na un
p'p' re p'od. sic accidit tunc
si cmes no habent possio'
p'as. sic accidit ad adid acci
dit p'p' m'istris. na em' hoc
sit qm' m'istroru' retrahitur
ne faciat quod madatur p'p'
vat aliud m'ple illud quod m'
betu' p'p' quod optz re illam
vd no p'duci ad effem' ud co
fise et m'ordinata fieri. ut i
q'm tollatur confusio z mor
dmat' ea expedientia imitati
vile est cmes gaude' possio'
bus p'p' ut magis solitate
z magis ordinate z absq' li
tigio cap' z p're z alia finit'
fara colantur

Primus pmo
pol ostendit
q et alio et
alio usu ex
hoc rem co
fingit alia et alia vite si
ue aliis et aliis modis vine
di. Sic enim videmus in aliis
et bestiis q no omnes videntur
esse rebus ne de his eundem
modum vivendi sic et in ho
minibus hunc esse. Nam ad alia vi
vunt et libris aqua et pors
no et fructibus. Aqua vero ex
vaptu. Ideo dicitur si modi vi
vendi alius. Nam aqua vivit
ut ait philosophus gregalia a pona
ta aqua vero vivit diffusa
quod enim sic vivit ut expediat
ad sufficientiam vite et ut me
lius possit sibi cibum et nut
rimentum parare. hoc et dicitur
de videtur et horibus rebus
et no eodem modo vivere vivunt.
Distinguit aut philosophus pmo p
quor vitas simplices ut mos
vivendi. Ex quibus anima
tis resultat alii modus vivendi
vel alie vite. Est aut vitagreg
se pastoralis venatoria piscatoria
et fuvatoria. Pastoralis aut
videtur ducere viventes et agere
tuos. vel et alibus domesticis
venatoriis et viventes ex
piscatoriis et piscatoriis quod
fuvatoriis.

rapina ad furto. Contingit
ad hoc modum vivendi combi
nare q quidam vivunt pastoralis
licet et piscatorie. quidam pastoralis
et venatorie. et modum de ve
natorie et piscatorie. quidam et
omnibus. Nam et piscatorie pisci
bus venatoriis et furto vita
quod. hoc aut modum mo
dus si vivendi fuvatoria ois
est illicita alii vero modi pnt
esse liciti. Sicut enim et pa
storalis ut vine et agros et
alibus domesticis magis p
ones et boves et cetera talia
licitum est q in talia pnt
vit ordinare ea ad usum hosp
itemper enim imperitus ordinat
ad perfectiora ut aqua et fra
que p in multa ordinatur
ad incrementum arborum et pla
tarum tam imperitus ad perfecti
ora arbores et plantae ta
q imperitus ordinatur ad in
crementum alium. Quia q ad ta
lia videtur q relictabilia imperitus
ordinatur ad incrementum et
sustentationem hominum. Unde quod
hic dicitur est quod prohibetur
po vel q natura dedit no
bis talia ordinant enim ea
ad usum et ad dominium no
strum. licet et go sume nu
trimentum et agros et alibus
domesticis qual vita pastor
alis est licita. Sic est etiam

venia
sunt
boni
dome
fructu
tra t
et d
pol
esse
homin
et m
quid
lia ca
viti
pse to
ad ho
ad d
admo
adent
facit
pse d
dando
no d
as d
videt
denu
dmda
m offe
videtur
no p
et ho
bellid
nestro
foud
habitu
tute et

Venatima et listatima de se
 sunt licita. quoniam enim homo naturaliter
 domandi debet, non solum alibi
 domesticas, sed et bestias silue
 stribus et piscibus. hoc con
 tra talia iustum bellum. ipse
 enim propter quod prius vult po
 teri venatima et listatima
 esse vitas licitas aut enim
 hominem ad bestias et alia alia
 est iustum bellum. ipse enim lo
 quendo hoc iuste possit ta
 lia capere et ordinare ea in
 usum suum. Iustinianus ad vita
 ipse loquendo est illicita. quoniam hominem
 ad hominem ipse non est iustum bel
 lum. Si enim hoc agimus contra
 agnos iuste bellum hoc est par
 adens magnitudinem illi agno pro
 facit ut fore possit in ip
 so delinquit quod hoc offen
 dendo hominem, ipse in loquendo
 non delinquit offendendo bestias
 ac si autem in offensionem bestia
 videtur est delictum quod est quod pauci
 deus magnitudinem illius offensare
 dimittat in offensa hominem ut
 in offensa proprii possessoris
 videtur in velle prius, quod
 non solum hominem ad bestias, sed
 et hominem ad barbaros sit iustum
 bellum. hoc enim barbari et sil
 vestras quod ab usu tamque de
 fionem nostram debet esse subiectum
 hominibus patientibus subili
 tate et prudentia. Quidem

enim velle quod quod sapientes nostram
 debet domari insipientibus
 iustum habet bellum contra quod
 si eis nolit esse subiectum in quod
 modum loquendi cives quod magis
 videntur prudentia et iustitia in
 suum hunc bellum contra rusticos
 si recusent subiecti illis, quod
 dignum esse est. Iustinianus in finem
 prius sit intellectus videtur
 esse licita perdatima vitas quod
 licitum est, non solum hoc depre
 cari et accipere sua, sed et eas
 accipere in persona. Quod velle
 sit facit quod tenetur. Cum
 quod nulli est iniuria facienda
 ipse loquendo vita perdatima vel si
 vicia debet, illicita iudicari
 debet, enim quod de ipso velle
 non de usurpatione alieni, quod
 quod deus ipso cives et multo
 magis Reges et principes
 velle vita virtuosam. Si velle
 domos prius debita gubernare
 deus eos facit quod sit vite ad
 quod sunt modi vivendi et
 qui illorum sit liciti et qui il
 liciti. Nam nulla potest virtuosam vi
 ve si possessoribus et hominibus
 vitam illicitam

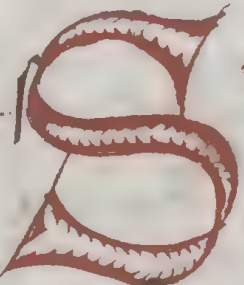
Omnium vi-
dentur. De his
que homines
ita appetunt
possessionum
et ita concupiscunt. Similiter
videtur enim comitibus hoc faciat
possessionibus et similibus. Nam
per hoc sunt tot qui plurimum vel-
lent assignat ad per hoc primo
per dicitur tamen hoc concupiscit
ita similitudinem est infinita
per similitudinem et modum ratione vo-
luntatis et ad finem estimacionem
finitis. Per via sic patet. Nam
ut ipse ait infinita est simi-
litudinem concupiscencia. Cuius causa
est finis hoc ad unum non ad
duo unum. Quia magis et per ip-
sum ad unum similitudinem voluit
fingit concupiscit non infinitas
quod bene est unum est vi-
ne. Proinde, hoc ergo qui non
tunc unum. Proinde si studium
corum totum est ut vivat in
corpus voluptates. ad dicitur
magis videtur ut per eas
hic quilibet efficit et consequi possit
quod appetit ut melius hoc pos-
sit. Cuius quod voluit simi-
litudinem et possessionibus non faciunt
quia via ad investigandum hanc
sunt et ad estimacionem finis
nam ut distinguunt per hoc per
videtur ut supra in hoc modo dis-
tinguuntur. Et hoc

que per ad finem in modum et
in se ipso finis ut per se
medici et sanus magis possit
medici tanta sanitate in-
ducit. quod si est pale vellet
ad maiorem efficit ad dicitur
ergo sanitate. Per appetit indu-
cit infinitum si possit appetit ad
se in modum et in se finem
sanitatis. Quod ergo hoc per
sanitatis estimacionem hanc de fine
et putat ipsum finem in similitudinem
esse ponendum appetit eas in
infinitum. Et per ad gubernatorem
domus pertinet non appetit in
finitas possit duplici via
venari possit. Prima similitudinem
et similitudinem quia hoc non
unum et aut gubernatorem domus
ad non. Quia et similitudinem quod
ad ad alios alios. Prima via
sic patet. Unde ergo enim naturalis
non sollicitari ad infinitum in
infinitum. Et tunc apponit de in-
finito. quod requirit ad in-
finitum ut si et alio omni non quod
amen. et et ruber nutrit ipsum
non apponit non in uno infini-
tum ruber si tunc apponit ibi.
De eo quod sufficit ad nul-
lum illius amens. per et nata
et in se ipso fiat ad et lacte
nutrit ipsum. non apponit in
verberibus infinitum lac. si tunc
apponit ibi quod sufficit ad
nutritum alio quod. Ergo
similitudinem et possit ordinem
ad nutriendum et ad sufficiendum

vite
ad in-
heret
Si quod
natura
regi
turali
cas et
tot h
fui
hanc
esse
miseri
fili
natura
nam per
gubern
cas et
se or
ad
hanc
gubern
miser
deat
to mag
esse
bus
fui
miser
hanc
miser
con
stabil
philop
ret et
taten
fui

vite sic assidue inueniuntur
ad multitudine animi & lac in v
beribus ad nutriendum fetus
Si gubernator domus non habet
naturam agere sicut vult sua dom
regere in modo & ordine na
turalem non de infinitis diu
ciis & possibilibus appetit. Si cum
tot sit quot in regenda
sui status cum sufficiat ad qu
bunctorum domus debet illis
esse contentus. Haec via ad
investigandum huiusmodi
sufficientiam quod huiusmodi
natura domus ad artes alias
non possit per organa aut
gubernationem domus per in
tus manellam & cetera huius
se organa artis fabrilis ha
beant ut aut per se per
habet organa infinita quod nec
gubernatio domus deest nisi
infinitas diuicias sine possibilibus
deest igitur de omni & nu
to magis reges et principes
esse contentos tantis possibi
bus infinitas requirit. Etenim
sui status non solum di
uicias et possibilibus ut patet
habita non potest et sic est
maxime finis non ex modum
eius voluntatis. Fato ergo de
stabilis est hic in regibus &
principibus quod in aliis. Quod de
cet eos huiusmodi ordinationem volu
tatem et meliorem estimationem
fines non per se in hoc libro dicenda

tur. Ite stabilis est in rege
non huiusmodi vera estimatione de
ne quod in populo eo quod populus a
rege dirigatur. Sic Ite stabili
bus est in sagittis non cognos
cit signum quod in sagitta eo quod
sagitta a sagittante dirigatur.

Consideratur
dicta philosophi in po
poli omnis commu
tationis ad tria quod
gratia reducitur.

Primum una est commutatio re
rum ad res ut fructus ad vinum non
ad ordinem non ad alia supple
ria indigentia corporalem alia
est commutatio rerum ad minimis
ta ut ego. Haec est commutatio
minimorum ad minimis ut
ad denarii argentei commutat
in aureos non ego non minimis
ta regiorum una commutatio in
minimis regiorum alia. Et
ergo sciamus quod huiusmodi commu
tationes oportuit introduci sciendum
quod non est nisi cotas domus quod
est cotas prima nulla commuta
tio est necessaria non in domo per
familias domatam una est
proinde omnibus contentibus
in domo. Haec est commutatio
ad

familias nō p se nō p pōd
tores mēdiores nō p pōd
patresfamilias ē tantū indige
ad domesticā subleuā ē
ad eūdem ad seipso nō sit
ut emptō ut venditō nec
comutatio / hī igitur dētū ē
quod dē pōd q m pma co
mutate que ē dōq manifestū
est nullū esse opus ipia comu
tationis / q pōd alias comuta
tio est comutatio introducta
et alie comutatio a cōte
dōq ut cōtas nō ad amitt
nō totius regni nō pma
nō ē dōpōd negotiorū nō
dōpōd pma nō alii em
indigētia ad vitā nō mēd
tū m toto vno regno pōd
optz distūre agnos p dū
pōd nō ptes ut p dūsa re
gna et regnōs quēdo a noma
ta et alia que dōpōd ad
vitā pōd em dūsa apptm
pderm et platarū aqmbz
habundat ptes calide qmbz
nō habundat frugide nō cap
pōd quod nō pōd opz qūpōd
admoce hōc vna comutatio
aut vna pma / s et dū
pōd pma nō dōpōd re
gnorū pōd hōc qō comutatio
introduce s ille hōc ptes
nō s ad cōtate

ad comutatio que habetur
m toto regno oportuit mto
dūc comutatio nō ad dena
rios et cap dūsus s m
cōtate dōq totū regnū
sufficit comutatio nō ad
denarios et cap / m cōtate vō
que ē dūpōd regnōs et pma
cōtate oportuit mto dūc nō
pōd comutatio nō ad res
nō ad denarios / s et dena
rios ad denarios Antiqua
em hōc ut ptes comutatio
pma pōd / m sua simplicitate
vinctes q pōd comutatio
res ad res ut s vna habun
dabat m vno et alii m fru
mento comutatio vinct ad
frumento et p hūgdi comuta
tio subremebat pōd ad suffi
cientia vite / qm modus ut
pōd aut adhuc pma apd
multas barbas nōd / que nō
habentes denarios vō pōd
res ipas comutatio / s aut
modus forte m vno pma
nō m vna villa obsuari
pōd / s m toto vno regno
nō m tota vna pma
s pma illa est magne
latitudinis comode obsuari
nō pōd nō vna frumento
et talia quibz indigemus
ad vitā s magm ponderis
et comode ad ptes longinquas
portari nō possunt pōd qō
mremē apud quod est pōd

tubile
vile
victu
est
et
ora
vile
honora
debitu
nō
te
m
ut
optat
nō
alt
hōc
m
vat
m
dūc
ut
absol
de
m
fuit
lupis
pōd
fuit
hī
hōc
m
pōd
pōd
pōd
pōd
pōd

habere possit et habundare
et fructu eundem in diebus naturalibus
Sed habundare in denariis et in
monstratibus ut per se patet. Et
patet et habundare in denariis ar
tificialibus. Et ergo autem nam per
supponit et ubi desinit opus
naturae ubi incipit opus arti
ficium per tractatum de possibi
bus ex quibus oritur diuina
natura anectitur tractatus de
monstratibus quod si diuina ar
tificialis quae si post possit
determinanda est de monstrati
bus patet diuina quae sunt
natura inuenire monstrata et
pecunia. Restat dicere quot si per
pecuniam distinguunt ad primum
30 patet. Eorum sunt pecunie vera na
turalis. Cyporia obolosaria
et raches sine ratione. Hys
est eorum modis possideri con
suevit multitudine pecuniarum.
Prima ergo sunt pecuniae de eis
quod naturalis quod sit de eo quod res in pe
cunia commutatur. Si quis ergo
habundare uno et fructu quod
naturae producat. Et eis pecuniarum
suscipit tunc pecuniam quod natura
dicitur quod a vera naturalibus incipit
Quia sunt pecuniae de eis cyporia
via. Si enim in primum 30 patet
te primum casu et simpliciter inuen
ta sunt. Si deinde per cyporia
ad id est artificialis effectus quod
est. Et tunc per
te adnotat hanc monstrata quod
non multum aptabantur in regi
one sua. eo quod non esset per
regionem illi. Illis ergo casibus
libus in regionem illam quibus
illa monstrata erat per
et portabantur monstrata ra
accedit eis per accipere per
monstrata illis quod in primum
libus per quod casu cyporia
via est sit si et hic casus
supponit origine ut per hoc
artificialis considerarent quae
monstrata in libus primum
expedirentur per per cyporia
artificialis effectus est causa
lucranda pecuniarum. Si autem pe
cuniam naturalis dicit non debet
quod ne a veris naturalibus incipit
ut ad naturalia commutatur. Si in
eam in primum primo patet dena
rius et cyporia et tunc de
primum et finis. Incipit enim hanc
are a denario quod dat et
commutatur ad denarium quod rapit
Quia ubi denarius finis et primum
apud dicit debet. Quia sunt pe
cuniae est obolosaria ut
ponderis excessiva. quae for
te sic inuenta sunt natura si
metalli massa in denarios
commutatur et in primum ubi signum
publicum. Sic alii natura aqua
inveniente ut per vase si
enda ut per aliquid aliud de
narium reseruitur in massam

accidit
natura
matur
si autem
denari
effectus
tunc
lucranda
ita est
excessiva
qui in
perit o
tunc d
latina
videtur
genera
commodum
natura
ut si
ea in
genui
natura
denari
hanc
pecunia
ne per
parat
denari
eorum
la per
ca et
alio

accidit go forte et totis de
 naris nro confici massam
 maioris ponderis. Quia ta
 su ars supsit origine ut op
 denarij ponderarentur ut q
 esset maioris ponderis ipse
 rentur in massa. ut ex hoc
 lucra haberi possit. Et go
 ista obolosatica sine pondere
 excessiva et excessu ponderis
 qui inveniunt in denariis su
 pset origine. Ita sst pecunia
 tunc de esse lacos. quod in
 latino sonat quod partus
 videt em si ars parit et
 generare denarios. Iqua nos
 comu nro appellat usuram
 nuda em aqua nescit i se
 ipse n p partu ut p ghaor
 ut si alius sit deo oues p
 ea in capite dni habeat vi
 ginti. hie est q ille oues ge
 neraverit et peperit alias
 decem. Si quis go edere
 denariis p admodu tpus vlt
 hie inoderam quod facit
 pecunia vfuaria ut pla
 ne patz vlt q illi denarij
 pariat et gendat. Recte go
 usura intoto est vocata q
 denarioru partus. harudat
 cor ges 2m psm in pol so
 la yma que est q tonoi
 ra et nalis est laudabilis
 alie de tres 2m psm into

vitupantur. Ma dno ars que
 a denariis incipit et ad dena
 rios terminat q videtur in
 denariis sine pondere. Appoia
 igit et obolosatica et usura
 q q for in pecuniis existunt
 q a pecunia incipit et ad
 pecuniam terminat vitupande
 p 2m psm nimis em videt
 denarioru cupidus emq aco
 a denariis incipit et in de
 nariis terminat. Emq in sit
 de camporia et obolosatica
 usura hie est simpli et d oibz
 testanda ut in scripti calo a
 parebit. Usuras em neq
 de decet. Camporia hie et
 obolosatica et si matoribus
 ut aqmbus aliis pmittant
 Regibus hie et pncipibus quos
 decet esse hie pmdet. Et no
 cogunt n par psm pecunia
 tunc. ma e Economica et q
 nalis. Decet em ipos habu
 dae in possessionibus et in rediti
 bus. Quos fructu p defen
 sion regni et p aliis pncipibz
 possit habundare pecunia

Quarta in m cu

duplici nomine nominatur sic du-
plici via investigare possit
ad detestabilem esse voca-
tur cum pro denario par-
tis. Quod nomen arguit pro
primo potest. ad contra naturam
esse non parit et generat et
multiplicari in seipso et pro
naturalibus et contra naturam
artificialium. Scilicet enim et ar-
the quod sunt artificialia quodammodo
quod sunt existat nunc scilicet mul-
tiplicat. Quia vero quod sunt res na-
turales sed manentia generant
et parit et seipsum augent. Ita
lenis igitur denarius potest in
seipso multiplicari ut quod de-
ca lapsus tempus fiat viginti per
quod artificialia seipsum multipli-
cant. quod hoc est contra naturam
artificialium. Sed denarius sit quod
artificiale. In dictum est. quod
de primo potest usuram esse quod
detestabile et contra naturam.
Sed huiusmodi permutatio possit
ostendere detestabilem esse et ad
nomen quo nominatur hoc quod dicitur
usuram quod quod idem est quod rapi-
na usque. In usuram enim usque
rapiunt et usurpantur. quod nunc
venditur hic id venditur ibi
usque qui non est finis ad aug-
mentum sciendum quod licet aliquid
et aliquid usque rei ut a

suo usque separari potest a concessione
subiecti. in quibusdam igitur potest
concedi usque rei absque eo quod
cedatur ei sed potest inde accipi
pensio. dato quod res illa in mul-
to deterioretur. Sed si non potest con-
cedi usque absque concessione subiecti
quod ad talem usum non expen-
dit anima accipienda. Ipsi ac-
cipiuntur enim ibi usum ad ra-
pina usque ad quod usque domus
sit domus inhabitata non sit do-
mus alienae possessor domos
potest concedere usum domus ut
inhabitator absque eo quod cedat
subiecti eius et quod anima est sed
eius est usque. Unde scilicet
usque usque pertinet ad ipsum
vendens quod quod finis est
et quod pertinet ad ipsum licet potest
et nulli iniuriatur. Nichil
ergo rapit nunc usurpat si reti-
nens sibi dominium domus
vendit inhabitator et usum ei
In denario autem non sit rapina
usque pro denario est et
pendere et alienae denari-
os. Nunc ergo potest concedi usque
pro denario non concedatur
ei subiecti ad talem usum
oporteat ipsum subiecti alienae
Quia ergo accidens a subiecto de-
pendet et usque et ipse de sum-
mit origine. Sed dicitur est quod
tunc est subiecti ei est usque vo-

lenis
si den-
no na-
quod tota
dit sub-
no vlti-
eius quod
accipia-
no acci-
ad usque
ad usque
subiecti
quod ut
hanc rei
pro a
pro d
re fin-
usque
multi-
pro i
ad app-
rutes
est inhi-
vende-
en d
habita-
de om-
sine n
pro. si
absque
plane
narys
de usque
pro a
quod tunc
quod tota

leus go accipe pensio de y
su denarioz & committe usu
va no de usurpae ad rapae usu
qz concedendo usu denarij idcirco
aut subar. eiq. concedendo vossu
no vltimo ppetat ad ipsu vssu
eius quae si de usu pensio
accipiat vendit quod no e suu
no accipit de eo quod no ppetat
ad ipsu ad no vltima ppetat &
ad vssu denarij ergo eius
ssu id concessit ad utendum
qz ut ait plus pmo pol. qz ca
h rei e duplex vssu unus
pms alius no pms vssu p
pms denarij est ipm commuta
re sine expende et alienare
vssu v no pms est e apue
multi epn ostendit denarios
suos no ad expendendum sed
ad apparandum ut videatur di
uites Sic et vssu pms dos
est inhabitat no pms e vssu
vende no commutare Multi
en domos fabricat no ad in
habitandum s ad vendendum
De omni ad vssu sine sit pms
sine no pms p accipi pen
sio. si vssu ille concedi possit
absqz concessione sube ppetat
plane patz dario esse vede
narijs et de alijs rebus na
de vssu pms denarioz no
p accipi pensio absqz vssu
qz tunc vssu concedi no ppetat
qz concessio ppetat & de vssu

159
no pms ut si quis vellet
indisputata no ad expendendum
s ad apparandum quod fortiter
torians nlatores facit qm ut
apparent Similes et ut alii
cui apud eos deponat pen
sio coram se multitudinis pecunie
ad go possit concedere denarios
ad talem vssu va ad apparandum
absqz eo qz concedat ppetat eoru
Si hic mo de denarijs pensio
accipit forte alit ppetat vssu
va h no committet In rebus ap
alijs ut plimud committit dario
ut in vssu no committatur vssu
na qz inhabitat quae e pms
vssu domus concedi ppetat absqz
concessione sube eiq. si de hoc
pensio accipiat nulla vssu
committitur Et si quis domus
de no committat qz no e pms
vssu eiq. dato qz no statim pe
cunia recipet si pms vssu do
mus vssu vltiorem pecuniam
recipe vssu committet qz na
vssu no ppetat ad ipsu pms ve
dici concessio eiq. subar. oio
go de vssu qz ibi venditur p
ms qm no ppetat ad creditore
quod cont naturu est De qz
reges et principes si vssu nati fidei
darii pmet vssu ne fiat
eo qz nati nati dicit

Quia siue p
pol. dicitur
pluribus modis
modos quibus
minimata ac
quiritur. Contingit enim hoc
fieri quod vix quod vna dicit
possessoria et metoria et a
metoria non conducta. Et de
primis ista artificia. Vix ad
possessoria acquiruntur pecunia quod
quis possessionibus habundans
et fructibus eorum pecuniam acq
uit. Debet enim in primis econo
miam et dispensatorem domum
esse. Optima autem possessio fiet
eo que sit magis fructifera et
ex quibus potius melius subueniri
indigencie domesticæ sine qu
buius domus. Hoc ad fieri
contingit quod si statueretur que in
quibus partibus habundat et quod
illis aliis habundet et que in
partibus illis in quibus existit me
lius conservatur. Hoc ad quod sci
ri possit et quod ad possessionem
quis se habere debeat et quali
anes et alia quadrupedia co
sueverunt et que ista magis
valeat per agriculturam que ma
gis ad vineas plantandum et
qualis autem ad arbores est
de diversis silentio per
libris suis

ladunt enim multa hodi erant
tantum. Secunda via utilis ad pe
cuniam accipiendam de esse ma
tina. ad quibus per maiorem ad partem
defertur metoria ad quas non assistit
defertur metoria ad quas non assistit
enim in primis metoria non tres
partes in hanc larem que sit
per maiorem ad partem et ponderis
portatuna que sit per partem et assi
stente. Tercia via accipiendi pe
cuniam de esse metoria vel
conducta. ut ad quibus per maiorem in
cedis non per conductus ad qua
opatur. Quarta via de expi
mentalis. Exprimunt enim per hanc
larum est ad quod quis non ut
particularia sunt ad quod coram
quibus pecuniam per hanc larem de
sunt lucratuna. Exprimunt autem
lectat enim per hanc. Duo particularia
gesta quibus sunt pecunia ad
quanta. Primum est quod fecit ad
les qualesque vix de septem
sapientibus qui primo phari
reperit. Ipe enim ad offitium pau
per et imperaretur sibi a
multis aut philosopharetur
et ad quid valeret phari. Sicut
ad per maiorem egestate vixit. Ipe
non de variis opibus sicut
ostendit quod facile est per hanc
dici si ad talia autem gereretur
vidit per astronomiam futuram
esse magnam copiam olivarii

ab omni
illis e
collecti
mutua
va bon
nulla
ipe po
lucrab
Tunc ce
mucra
nopolis
non qu
tunc p
tis ad
tunc ad
gesta
pecunia
memo
tunc ad
illa si
reperit
tunc ad
qua de
lucrat
milita
dicunt
tunc ad
tunc ad
pecunia
ffabri
milita
pecunia
go qu
pol. p
tunc
perme

ab omnibus modis regibus
illis erant tota olea quod re
collecturi erat in anno futuro
quintata go pecunia et data or
ra bona pro fide olei et si
nulla poterat vendere oleum nisi
ipse solus ferrum vendebat
lucratur pecuniam ut volebat
ipse etiam in auxilia di
lucras in p[ro]p[ri]um est facere mo
nopoliā. v[er]o facit vendit[ur] una
na quib[us] una solus vendit
taxat pro sua voluntate
t[ame]n arbitrio volente go pe
cunia accipit op[er]e et filia
gesta p[ro]p[ri]a. p[er] que admi
p[ro]p[ri]a p[er] lucratum habem
memoria ut si occideret oppor
tunitas p[er] filia gesta d[icitu]r in
illa p[er] lucra pecuniarum lucra
retur. Quia via d[icitu]r esse ar
tifica quod quis p[er] arte sua a
qua d[icitu]r p[er] que pecuniam
lucratur. Nam licet finis artis
militaris sit victoria et me
dicinalis sit sanitas singule
in artes q[ui] ad pecuniam ordinat
tunc ad op[er]e ex arte fide
pecunia intendit medici et
fabri domificatores et et ip[s]i
milites in superdarii fuerit
pecuniam intendit. Facit
go quib[us] volente in vitam
vol[unt] p[ro]vide indigencie dome
stic[is]. h[ic] una de acceptione
pecunie in q[ui] d[icitu]r status

finis. Apud reges ad et p[ri]n
cipes in vias tactas p[ro]cedere
vident[ur] esse utiles possessoria
et p[ro]p[ri]a. Debet enim eis ut
ipse ut p[er] alios esse p[ro]p[ri]a. facit
go conditio p[ro]p[ri]a regni
et gesta p[ro]p[ri]a p[ro]p[ri]a
suorum in que licet p[ro]p[ri]a
accipiat debet enim p[ro]p[ri]a lau
dabilem consuetudinem regni
in quas incipiat licet reddat
no r[ati]onando aliorum bona
Considerato go gestum p[ro]p[ri]a
larum et consuetudinem ap[er]tas
et via p[ro]p[ri]a utilis est
regibus et p[ri]ncipibus in acqui
sitione pecunie de et utilis
via p[ro]p[ri]a no solum in
p[ro]p[ri]a immobilibus. q[ui] di
sit agri et vinee et cetera
h[ic] modis et in p[ro]p[ri]a
h[ic] mobilibus. Debet enim ip[s]i
p[ro]p[ri]a multitudine bestiarum
et et am[er] p[er] que satisfaciunt
indigencie vite. Ordina[m]us q[ui]
f[re]dericu[m] imp[er]atorem qui tunc
p[ro]p[ri]a secularis p[ro]p[ri]a ha
buisse massaciis multas
non obstante q[uo]d tunc p[ro]p[ri]a.
Domabat[ur] vbi victualia mo
dia p[ro]p[ri]a d[icitu]r. Nicholom[us]
in q[ui] p[ro]p[ri]a alim[en]ta carni
um volebat assumere et h[ic] tam
in bestis q[ui] et
h[ic] et
ut

et pbeut et ut no videatur
 q aduane et peregrini qui
 con singula saluta pema
 erunt magis vint ut aduana
 et q ut omib. hic decet Reges
 et ptopes habe hos indus
 tam sup cultu agrovu et vi
 nearu q et sup armatoru
 bon et sup multitudie opm
 et alioru aliud desinendu
 ad indigea vite no solu q
 drupadu s et volucriu se
 alicubi cosuetudo e hie mul
 titudine colubaru et alianu
 aru et quibus domestica ali
 menta sumuntur Sic et pbs
 in pol ait insistend est ad
 apud cultuaz si ptes ille apte
 essent ad talem cultu et ap
 bus et in pibus duemend
 colligitur multus fructus ad
 pms expese ut go sic aduad
 dicit q vita civilis apud vo
 lentes politice vint melior
 est vita pegrina et habe a
 limita e pms q singula pe
 mia eme

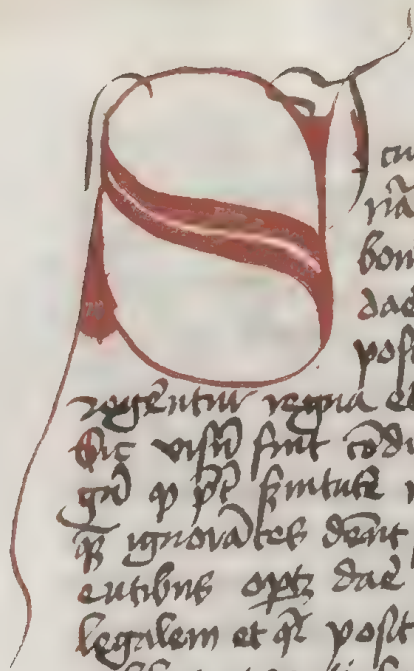
Debatur supra
 in hac 2a pte
 lina sed libri de
 1 in esse dicend
 videbatur de edi

et mstns sine fine Expeditis
 go tms restat Legi de ego
 ut de fine ostendamus at pmo
 finitute aqua nalez esse et q
 nar expedit aquibus alius esse p
 rectos quod pbat pms pmo pol
 pmplicia via supra q qd mphi
 a plicitudine pma via fuit ex
 plicitudine repta in rebus iua
 tis Sed et pibus ead alio
 za et dmsis pibus aliud pta
 et dmsitate secund in pte hma
 na pma via se patz na
 mdu aqua multa et m debitor
 dms effluent aduad vnu n sit
 ubi aduad pdoiand rectu ad
 ut si ptes vocat affluent aduad
 alia armonia et ubi daz aqua
 vocat pdoiand et m quid tota ar
 monia diuidatur Sic et si pta
 alia daz aduad ad dmsitudo ead
 corpus mixti. et ubi daz aduad
 etiam pdoiand et m q illi mixto
 opetit debita mabus d debita
 pms in est q in omnibus mix
 tis daz in tra q oia talia p
 gna et nar cadit deorsu que si
 pstat in rebus in aqua q m
 q aqua pma dmsitudo nar
 aduad vnu nisi ubi nar aduad
 sit pdoiand ad pocias hma
 fit nar nalez q hie e a nar
 ad sociale ut supra dmsis
 pbatu nuz et pms hma
 plet nar vna pocias ad vna
 politica n male est eis aquos
 pncipari aquos fine dunt

go ad
 trale
 mvef
 que vi
 lis. m
 effluat
 et ad
 corpus
 atopus
 ad op
 hadi o
 multi
 os q
 eos q
 adu
 msta
 op
 ut d
 fuit si
 dms
 miam
 politica
 debent
 bedi
 illos q
 grand
 hie ali
 tda
 pta
 pphie
 corpus
 magis
 licet
 magis
 q sup
 dms
 ma

go dñi nā domū et dñi na
tralla fñi. Secunda via ad
investigandū hñd fñtū. Eñs
que videm⁹ in pñib⁹ eñs aū
lis. mod⁹ eñ ad tñd in pñib⁹
essēciales dñdūt in corp⁹
et aū pñ aū ē qñ dñdūt ē
corp⁹ ē qñ dñdūt et obedire
corp⁹ eñ nō poss⁹ sēp dñge
ad op⁹ debitas. s⁹ dñgitur ad
hñd op⁹ p vñtū aū. Eñ go
multi hom⁹ compentur ad ali
os qñ corp⁹ ad qñ sēpūt
eos esse nā fños. Eñ eñ
dñi carentes prudēcia et
mñtū nō valentes sē dñge in
op⁹ debitas. Eñ dñt go eis
ut dñgitur ab alijs et ut alijs
fñt subcti. Eñ go in hñe
vñtū et bñ dñposito aū dñ
mñtū et corp⁹ obedire. s⁹
politica bñ ordīnata supñtes
debent dñdū et mñpientes o
bedire qñ fñi compentur ad
illos qñ corp⁹ ad aū ē qñ or
ganū ad artificem. Contingit
hñ ali⁹ magis dñdū mñpientes
tñd supñtes s⁹ hñ aū dñt pñ
stātē politica nā s⁹ in hñe
pñsente et hñt aū pñs
corp⁹ et sensualitas dñdūt
magis qñ aū nō id ē hñ mñ
lñt pñsēntibus et corruptis
magis dñdūt mñpientes
qñ supñtes. Eñ a via fñtū
et dñs pñs alud ut ē hñ
mñ vñtū alud alud. hñ n

ut sup⁹ dicebatur nā dñdūt
bestijs. Videm⁹ eñ multas
bestias domesticas ut canes et
equos in multis tñsēqñ salute
pñ prudēcia hom⁹ pñd ex
pñ industria dñsēqñ nō pñt
dñdūt go eis et hñle ē ip⁹
subcti hom⁹ eo qñ pñ hñm pñ
dñdūt dñgitur et pñnatū qñ
ad mñpientes dñdūt ad mñdū
fñt s⁹ bestie ad hñt eo qñ ca
rentes prudēcia nēstāt sē
ip⁹ dñge. Eñ nāle ē bestias
fñt hñdūt s⁹ nāle ē igno
rantes subcti prudētia. Eñ
dñt eñ eis pñesse subctos ut pñ
eorū industria dñgitur et pñ
uentur. Tñarta via fñtū
go dñsitate pñd nō ē dñpa
tñ vñdūt ad fñtū. Videm⁹
eñ vñdūt eo qñ sit ip⁹ pñt
tñ nā dñdūt fñmē. Eñ qua
dñt go pñd qñ hñ tñsēqñ mñali
dñdūt ad go videm⁹ dñnos hñt
vñtū dñt plus defice a tñmē
vñtū qñ fñmē a vñtū. Eñ qñ
eos nā esse subctos qñ fñmē
ē dñdūt qñd nāle ē nā dñt
dñt societati. Eñ dñt lāqños s⁹
mñt et dñnos pñdūvñt ut in
pñt cal⁹ dicebatur

aut p[ro] me
riale p[ro] de
bonu[m] oportet
da[re] leges a[ut]
positas am[er]
regentur regna et ciuitates
hic vultu[m] fuit conditoribus lo
quid q[uod] p[ro] p[ro] fuitu[m] rialem am
p[ro] ignorantes dant fime sapi
entibus opt[er] da[re] fuitu[m]tem
legalem et q[uod] postma[m] 2m q[uod]
debiles et victi fiment victo
ribus et potentibus Est q[uod]
m[er]ito legale ut reatit p[ro]p[ri]e
p[ri]mo p[ro]d sup[er]at in bello p[ro]
ma sup[er]antibus videtur q[uod]
est m[er]ito h[ab]ere q[uod] 2m p[ro]p[ri]e
est in q[uod] et postm[odum] p[ro]p[ri]e
g[ra]tite h[ab]ere p[ro]p[ri]e p[ri]ma su
mitur ex conditoribus legum
ha[ec] e[st] defensio[n]e patrie ha
e salute de bellatorib[us]. p[ri]ma
congruitas p[ro] p[ro]p[ri]e opt[er] q[uod]
da[re]nt ut d[icitur] in p[ro]d h[ab]ere d
qua[m] excessu[m] v[er]u[m] fuit. h[ab]ere d
at excessus impleat e[st] p[ro]p[ri]e
2m aq[ui] n[on] 2m corpus na
ho q[uod] h[ab]ere n[on] ex h[ab]ere quibus
p[ro]p[ri]e d[icitur] q[uod] excessu[m] a[ut] 2m
bona a[ut] d[icitur] q[uod] excessus fuit
eo q[uod] illa bona fuit d[icitur] p[ro]p[ri]e
excessus v[er]u[m] bona corporis
v[er]u[m] illa e[st] q[uod] in q[uod] eo q[uod] h[ab]ere
bona n[on] p[ro]p[ri]e t[er]m[in]a p[ro]p[ri]e bona
a[ut] et deficiat a bonis illis
a[ut] a[ut] e[st] q[uod] d[icitur] p[ro]
p[ri]e d[icitur] p[ro]
p[ri]e

ut q[uod] p[ro]p[ri]e et fortes mul
to m[er]ito d[icitur] h[ab]ere diffini[m] in ama
ut dicamus alios d[icitur] q[uod]
exced[er]e in bonis a[ut] na a[ut]e
p[ro]p[ri]e corpe Sup[er]at go et
bonitas que p[ro] bona a[ut]e red
d[icitur] dominu[m] riale et simp[er]
Est e[st] d[icitur] n[on] et simp[er]
p[ro]p[ri]e et bonis d[icitur] i[st]o
h[ab]entibus et p[ro]p[ri]e p[ro]p[ri]e
pot[er]at et fortitudo corpe que
p[ro] bona corporalia et d[icitur]
n[on] facit dominu[m] simp[er] na
le p[ro] magis facit ip[s]u[m] le
gale et postm[odum] Est e[st] su
p[er]at in bonis corporis ut in
fortitudine n[on] in om[n]i pot[er]at
dominu[m] h[ab]ere q[uod] debella
nt n[on] est m[er]ito riale p[ro]p[ri]e
p[ro]p[ri]e leges videtur
h[ab]ere m[er]ito m[er]ito d[icitur] e[st] to
quid p[ro]p[ri]e leges d[icitur]
z[er] na d[icitur] leges latoras p[ro]
h[ab]ere p[ro]p[ri]e magis nota p[ro]p[ri]e
na corpe d[icitur] h[ab]ere et
interiora ut leges d[icitur] m[er]ito
de d[icitur] d[icitur] m[er]ito fuit leges
latoribus ut sup[er]at in bello
congrue d[icitur] alios sup[er]at
eo q[uod] talis excessus n[on] sit
p[ro]p[ri]e et p[ro]p[ri]e aut in
fuit e[st] diffini[m] dominu[m]
2m bona a[ut] q[uod] 2m bona cor
poris p[ro]p[ri]e n[on] aut n[on] p[ro]p[ri]e
vide p[ro]p[ri]e a[ut] et cor
poris. Ha congruitas ex
defensione patrie na ut h[ab]ere

font
patrie
in f[er]
fensio[n]
sup[er]
sup[er]
et p[ro]
ordina
m[er]ito
2a d[icitur]
debell
m[er]ito
h[ab]ere
tes p[ro]
d[icitur]
ed v[er]
p[ro]p[ri]e
legis
a v[er]
lo et
p[ro]p[ri]e
laret

Aligui
ex cond
at d[icitur]
n[on] est
n[on] me

fonti bellant pro defensione
patrie ad p[ro]p[ri]am civitatem ad p[ro]p[ri]am
in favorem d[omi]ni boni et de
fensionis patrie inducitur et ut
sup[er]antes in bello d[omi]n[us] d[omi]n[us]
sup[er]atis p[ro]p[ri]is quod d[omi]n[us] d[omi]n[us]
et p[ro]p[ri]os et bonos h[ab]et iussu
ordinacioni legali q[uod] d[omi]n[us] d[omi]n[us]
in bono p[ro]p[ri]o est p[ro]p[ri]o
za d[omi]n[us] p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o et salute
debellatoru[m] n[on] h[ab]et legem
militans sup[er]ati in bello p[ro]p[ri]o
tur h[ab]et p[ro]p[ri]o alios debella
tes p[ro]p[ri]os esset ad h[ab]it[us]
d[omi]n[us] si p[ro]p[ri]o se et d[omi]n[us] mul
ta p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o inde p[ro]p[ri]o
p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o
legia et a p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o tales
a victoribus refinat in bel
lo et n[on] occiditur ut possit
p[ro]p[ri]o posside[re] q[uod] p[ro]p[ri]o et ancil
lari

et dilecti barbari et d[omi]n[us]
illi q[ui] p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o et n[on]
ut p[ro]p[ri]o d[omi]n[us] p[ro]p[ri]o quod
les contingit esse n[on] p[ro]p[ri]o
ut et p[ro]p[ri]o manifesta de
p[ro]p[ri]o et in bonis d[omi]n[us] p[ro]p[ri]o
p[ro]p[ri]o contingit d[omi]n[us] p[ro]p[ri]o
d[omi]n[us] impotentes p[ro]p[ri]o contingit
esse m[is]eros et lege ut si p[ro]p[ri]o
potencia deficiente debellatib[us]
resistit et p[ro]p[ri]o leges de
bet ut p[ro]p[ri]o et m[is]eros p[ro]p[ri]o
p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o contingit esse m[is]eros
et conduto p[ro]p[ri]o et m[is]eros
d[omi]n[us] q[ui] p[ro]p[ri]o m[is]eros m[is]eros
obsequi ei a quo m[is]eros p[ro]p[ri]o
stat. Et boni et d[omi]n[us] p[ro]p[ri]o m[is]eros
p[ro]p[ri]o et d[omi]n[us] et d[omi]n[us] p[ro]p[ri]o
d[omi]n[us] sit operarius m[is]eros p[ro]p[ri]o
et n[on] sit d[omi]n[us] d[omi]n[us] p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o
p[ro]p[ri]o m[is]eros p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o m[is]eros
d[omi]n[us] q[ui] m[is]eros p[ro]p[ri]o si and
intendat ibi m[is]eros d[omi]n[us] tem
poralem h[ab]et d[omi]n[us] esse et p[ro]p[ri]o
h[ab]et p[ro]p[ri]o et d[omi]n[us] m[is]eros
q[ui] conduto et dilectus p[ro]p[ri]o
m[is]eros n[on]alem et in legem
n[on] q[uod] et in nobis corrupta
p[ro]p[ri]o n[on] p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o
ordine n[on]alem et ideo ut p[ro]p[ri]o
p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o n[on]
ignovates et p[ro]p[ri]o bonis amicis
n[on] acquiescit m[is]eros et p[ro]p[ri]o
p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o et in
tellectu p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o
p[ro]p[ri]o et et p[ro]p[ri]o
p[ro]p[ri]o et et p[ro]p[ri]o

Possima et d[omi]n[us]
p[ro]p[ri]o esse
m[is]eros m[is]eros
p[ro]p[ri]o n[on]alem
et tales d[omi]n[us]
Aligui v[er]o ex lege aliqui p[ro]p[ri]o
ex conduto d[omi]n[us] et d[omi]n[us]
et dilectione p[ro]p[ri]o go m[is]eros
n[on] est barbarus n[on] impotens
n[on] m[is]eros n[on] d[omi]n[us]

age admodum in se bello ut et
 eo posset acquirere admodum ab-
 lantes et suos ne go tales
 omni puerum nostris ad sup-
 plendam indigentiam domesti-
 ca oportuit esse admodum nostros
 conductos et fidentes intitu
 miedis et admodum dilecturos
 et filios nostros et amos
 et homi ad hos ad nostros et
 dunt et homi amor inclinat
 inclinat ad fidentem. Sed pri-
 cipantes esse et ad filios et de-
 cet eos ut regis simili si ma-
 gis et patriali et regali rege
 passim ad duplici via ostendit
 Sed tales nostros si quos esse
 contingat esse magis honores
 deos et fidentes et reos. Pa-
 via sumitur ex dignitate ipso
 ut illustratum. Quia et unitate
 et pueritate quia hinc ad pri-
 cipem. Quia via se patet
 nam semper dignioribus duplici
 huiusmodi trahenda sunt. ad go
 otiosius fidentes et amore ho-
 neste et dilectos homi dignor
 sit mercenario. qui par fuit
 ex conducto et miedis et sit f-
 niente ut amos honesta dignor
 si et et fidentes in bello et ad
 sit melior barbas qui miedis
 eo quod nesciat seipsum dignor et de-
 ficiat a romis usu et ipso dig-
 nitate miedis. hinc nostros
 et pueritate esse magis honorem
 Quia via ad
 hinc et unitate
 hinc et unitate

miseri ad principatum dignum
en est ut pter ymagines
fonti plus profundat aqua
sic si ois amor quid dicitur
vincit et vincitur hic de
ut vlt Dionysius de divinis
homibus ministrat principi
et macte pax s & amore ma
gis in voluntatem punit s
ei q alij hic dignum est ipos
plus de infundat rore et
amplius honorari et pman
a principate.

Omnium in domibus
regum et principum
mistris officia di-
spensatur ut ad
quod prout mense
etiam multitudinem equorum etiam
ut dicitur rebus prout inquit modum
domesticis tantum ad prout per
tat tunc per attendenda ut or-
do ministrandi facultas regne
di et conditis ministratum Quia
etiam attendendum est officia dome-
stica sic esse committenda mi-
stris ut refueretur ibi debita
ordo ministrandi quod maxime
per contingit si magis officium ad
quod committatur ministris plu-
ribus et illi plures sic sic etiam
vno tunc quia architectus sit
prout intendit de officium domus
per per ad hunc assignatur

20 pol vbi dicitur qd ad qd datur
us finit multi ministratores
pauci nam ad multos idem mi
sterium committatur sepe illud
negligitur nam sepe quilibet mi
strator huius ministerium ne
gligit credens qd alius est
tunc illud obviatur est est mi
tudo ubi confusio nisi multo
illa reducatur ad aliquod vnu
Sic enim videmus in vniuerso
qz ipse est magis ordinatus
eo qz multitudo eandem reser
uat in ipso reducatur in vnu
prie ens ut in vnu Sed a
quo oia ordinatur sic quilibet
multitudo si debet ordinata
esse oportet reduci in vnu ad
quod a quo ordinatur. que si
multis ministris committatur of
ficiu aliquod ne id negligat
et ne fiat confusio et inordinate
Prestandus est vnus archie
piscopus ministris illis cuius sit so
licitas et ordinare illos Est
ad hunc secundum maxime ne
cessarium in gubernatione domo
vni regali ubi per mag
tutudine officiu or id ministeri
um multi ministris multis eo
qz vna non sufficeret exequi o
pus illud Est ergo in commissio
officiorum attendendus ordo
ministrandi Propter id atten
di facultas sequendi quod ma
xime fieri debet si eandem
non committantur officia plura

et diuisa Res autem huius habet
re per ex his que dicuntur
in pol debemus enim sic ma
gnari qz se se sit magna ci
uitas ad paucos sic se sit
magna domus ad paucos In ma
gna enim ciuitate ut dicitur
ita sine qz pol non sunt
congregata officia et principa
tus ita qz eandem committantur di
uersa officia ut diuisi magi
stratus qz in ciuitate magna
officia et principatus tanta cu
ra huius angustia ut eandem persona
sufficiens non possit ad facili
querendum officia multa. sicut in
parua ciuitate ut in parua vil
la ubi per paucitatem habitudo
eandem non multi possunt presidere
in officiis et ubi officia com
sa non magna cura huius an
xia congregari possunt officia
et magistratus ita qz eandem di
uisa officia committantur qz go
dictum est de ciuitate parua et
magna intelligendum Et eadem
parua et magna domo In do
mo enim parua ubi pauci sunt mi
stri et ubi officia modica cu
ra huius non est inordinata pla
officia committi eandem possunt eandem
nunc esse adeo parua qz et facili
ter possunt esse totus minister me
se et custos porte sicut in domibus
regis et principum ubi est multitudo
ministrandi et ubi officia ma
gnas cura huius
cia vti huius

et si sub p[re]lud[io] committenda ei
dem ne impediat[ur] facultas
sequendi consideranda e[st] co
dicto m[is]tratu[m] comit[ur] enim
fui in duobus consueverunt
desce[re] p[ro]p[ri]a d[omi]ni male sequu
tur op[er]is m[is]tratu[m]. q[uod] si de
cipientes et defraudates in
va regalium aliqui v[er]o male
sequuntur ip[s]os. si h[ec] n[on] est
ex malicia voluntatis q[uod] ip[s]i
desce bonu[m] voluit. si h[ec] co[m]m
git et ebrietate m[is]tratu[m] p[er]
am ebrietate et imprudentes
p[er] q[uod] licet n[on] decipiat ne
defraudat decipitur h[ec] et de
fraudatur. Conditio go in
fraudand[um] esse debet ut sit fide
les et prudens. fideles q[uod]
fuit ad rectitudin[em] voluntate
ne defraudet. prudentes v[er]o
q[uod] ad industriam intus ne
p[er] insipientiam defraudetur
fidelitas ad cognosci h[ec] p[er]
diligentiam temporis p[er] m[is]tratu[m].
cor h[ec] v[er]o n[on] possunt. si
si p[er] d[omi]nia tempora et m[is]tratu[m]
h[ec] p[er] officio d[omi]nis fidelit[er]
se gesserit. fidelis e[st] m[is]tratu[m]
eius prudentia v[er]o cognosci
h[ec] p[er] ea que d[omi]nia in p[ro]
libro ut si d[omi]nia sit provi
dus memor. cantus et ad
alia que ibi d[omi]nia
p[ro]bandus et h[ec]
aut magis

et m[is]tratu[m] p[ro]p[ri]at de co[m]m[un]i
bus illis

Quia maxime
apparet regis
prudencia si
sua familiam
debito m[od]o qu
bnet et si ei debite et ordi
nate tribuat et q[uod] debite
promissio m[on]umentor[um] vide
tur face[re] ad honores statim
ut instruatur reges et p[ri]nci
pes q[uod] h[ec] se honorifi
ce h[ab]eat et prudens vide
bitur. q[uod] h[ec] p[ri]nci p[ro]hibenda
m[on]umenta m[is]tratu[m] ad m[is]tratu[m]
rudencia sciend[um] q[uod] h[ec] hor
q[uod] ad p[ri]nci p[ro]p[ri]at q[uod] p[ro]
attendenda v[er]o regis ma
gnificencia v[er]o m[is]tratu[m] in
statu[m] conditio p[ro]p[ri]as consue
tudo patrie. et congruentia
b[on]u[m] E[st] eni[m] debeat reges
esse magnificu[m] ut supra i
p[ri]mo libro diffusius p[ro]bata
tur. Debet ip[s]i erga suos
m[is]tratu[m] decere se h[ec] in
debito apparatu et in debite
m[on]umentis n[on] h[ec] n[on] ad in
ane gl[ori]a ne ad ostentat[ur] ta
lia p[ro] facienda. In ut re
ges et p[ri]ncipes consueverunt
se in suo statu magnifico

et ne
debet
ut p[ro]
ita v[er]
v[er]o m[is]
ut apa
ad v[er]
d[omi]nia
p[ro]p[ri]as
di ut v[er]
d[omi]nia
et p[ro]
nau
v[er]o p[ro]
du eni
id ab
sua m[is]
m[is]tratu[m]
statim
m[is]tratu[m]
m[is]tratu[m]
d[omi]nia
d[omi]nia
rat h[ec]
tantis
p[ro] laici
q[uod] d[omi]nia
m[is]tratu[m]
cor ali
d[omi]nia
m[is]tratu[m]
q[uod] v[er]
dei p[ro]
duodec
mo n[on]
rati n[on]
sed com

et ne a p[ri]ncipib[us] contempnatur
debet eos magnifice facere
ut p[ro]bat p[ri]ncip[us] v[er]o p[ro]d[ic]to
ita vestitu[m] co[n]sideranda e[st]
vniuersitas m[un]strat[i]o[n]is
ut appareant m[un]stri p[ro]p[ri]e
ad vnu[m] p[ri]ncip[em] sine ad vnu[m]
sociantem resuata co[n]dicio[n]e
p[ro]p[ri]a[m] magnifice de atten
di ut vniuersitas co[n]sideratur
sic e[st] in domibus regu[m]
et p[ri]ncip[um] Insi[de]ntes p[ro]p[ri]a
nariu[m] vnu[m] q[uo]d illi qui in
vno g[e]n[er]e esse qui in vno g[e]n[er]e
du[m] t[em]p[or]e i[n]t[er] se si na[m] mul
to ab invicem distant. co[n]mo
sunt m[un]dandi ut et co[n]for
mitate m[un]dandi co[n]gno
scantur vna p[ri]ncip[us] esse
m[un]stros p[ro]d[ic]to ita p[ri]ncip[us]
m[un]dandi co[n]sideranda e[st] co[n]
dicio p[ro]p[ri]a[n]u[m] na[m] no[n] de de
cat h[ic] equalia m[un]dandi In
tantis e[st] in domibus no[n] solu[m]
p[ro] laici. s[ed] et clerici et m[un]stros
q[uo]d q[uo]d p[ro]p[ri]a sunt superiores. q[uo]d
inferiores. p[ro]p[ri]a q[uo]d deat
eos alii et alii esse ornatos
Sicut e[st] vnde in ordine v
m[un]stros q[uo]d ad totu[m] vniuersu[m] sit
q[uo]d vna domus summi p[ri]ncip[is]
dei sit ut plane i[n]uit p[ro]p[ri]a
quodecimo m[un]dandi In hac do
mo na[m] o[mn]i gaudet equi appa
rati ut equali p[ro]p[ri]a
sed co[n]siderata co[n]dicio[n]e v[er]o

147
aqua polleat maiori pulcri
tudine aqua m[un]dandi p[ro]p[ri]a
ut ordo et m[un]stros co[n]sidera
m[un]dandi delectatur mirabilis co[n]
dicio[n]is sapia. sic in domibus
regu[m] et p[ri]ncip[um] h[ic] q[uo]d p[ro]p[ri]a
varietatem m[un]strat[i]o[n]is et effi
ciat q[uo]d q[uo]d vniuersu[m] dici
p[ro]p[ri]a h[ic] o[mn]es m[un]strat[i]o[n]es e[st] p[ro]
o[mn]i apparatu ne e[st] p[ro]p[ri]a
m[un]dandi gaudet delectatur sed
co[n]siderata co[n]dicio[n]e p[ro]p[ri]a
sic in statu sunt o[mn]i talia
tribue[n]da ut in hoc appareat
prudencia et m[un]stros p[ro]p[ri]a
p[ro]p[ri]a. et uarto ita h[ic] co[n]
sideranda e[st] co[n]suetudo patrie
na[m] de m[un]stros videtur q[uo]d
turpe et m[un]dandi. que e[st]
a p[ro]p[ri]a soliti sumus m[un]dandi
illa m[un]stros afficiamus p[ro]p[ri]a
de ita sine v[er]o p[ro]d[ic]to q[uo]d p[ro]
p[ro]p[ri]a amamus magis vnde
e[st] co[n]sideranda h[ic] adeo affici ad pa
trias co[n]suetudines et ad co[n]suetu
dines regu[m] p[ro]p[ri]a ut etia[m]
si peiores et turpiores sint
cas meliores et pulchiores
inducit Inducit igitur et in An
o[mn]ibus co[n]suetudinibus q[uo]d dan
did co[n]suetudinem et regu[m] n[on]
co[n]suetudines ille e[st] p[ro]p[ri]a
corruptelle d[ic]to ita h[ic] co[n]
sideranda e[st] co[n]dicio[n]e v[er]o
na[m] ad h[ic] m[un]stros

per supercelesta putantur variatur
tempora et putantur diversificatur con
dicio celestis potius tibus in
diversa et cetera talia defini
cia ad indaganda ratione sunt
varianda

Videtur autem ad
nilitas se habere
ad nobilitatem
morum per iusti
cia legalis se
habet ad impletores legis videtur
in persequendo prohibet sicut legal
iusticia est quoddam modum ut
quod lex omnia debet imple
re sic civilitas est quoddam
modum ut quod nobilitate morum
est ut debet committant debet
Possunt enim distinguere dicitur
nobilitate una in opibus ut
nobilitate generis alia in vite
morum Nobilitas autem in deus
sunt admodum boni fundari videtur
ad modum dicitur una nobi
lior alio in in domino et cetera in
Dicitur ergo sunt duo genera bonorum
magnum quod quod sunt magna
bona in opibus ut corporali
a et cetera quedam vero sunt
magna bona in virtutem
ut cetera et bona autem dicitur
autem nobilitas habet esse una

quorum bonorum in opibus alia
vero que fundatur in magnis
bonis in essentia et virtute
habet enim virtutes et cetera per se
non per se in se habet bona et
cetera in se sunt hono
rabilitas generis divine simi
lis potentia. Cum ergo per se
et genere habet ut et divinitus
in potentibus et hoc et de quo
ita quod non sit modum in opibus
per se in se sunt per se
per se dicitur habet nobilita
tem generis et per se est
nobilis in reputatio et in
opibus vero in nobilitas est in
deus et bonitate morum. In
quod fama modum totum deus dicitur
et quod committit dicitur impare
est esse per se in totum ut vi
detur velle per se in se.
In modum virtutis opibus autem
nobilitati in se. Videmus
enim ut plerumque quod nobiles ge
neris sunt nobiliorum morum. In
alio sunt non ut dicitur per se per se
per se et hoc nascitur hoc et cetera
bestie bestia per se ut plerumque
per se ut plerumque et bonis nascitur
bonis et cetera prudentibus per se
vires nobiles ergo hoc quod non
plerumque committit per se ut
plerumque per se prudentibus autem
et quod multi oculi in opibus re
per se cetera plerumque videtur
et de dignitate turpia quod alio
Cum ergo nobiles homines

in quod
probabile
tunc ab
est esse
habile
tunc boni
oriri quod
tunc boni
in opibus
in se
per se habet
deus
nobilitas
quod ut dicitur
vires quod
est in
in nobi
a vero no
res alio
nobilitas
litas in
in nobi
et virtute
credendum
esse tale
cens est
nobiles
civilitas
civitas
nobilitas
deus in
nobiles
per se est
les habet
les per se
morum
igitur
deus

2m qmuis p in statu mgo
pbabile est eor esse pruden
tiores alibi 2 2m que decet
eor esse meliores alibi si p
babile est ex bonis et pruden
tibus bonos et prudentes
oriri qm' suu & nobilibus na
tibus ori dnt esse nobiles
2m opior qz opio pbabiliti
minuitur et tales ut patet
p habita pbabile e esse pyn
dentes et bonos. hinc hyy
babilitati adu subest falsitas
qz ut dicitur in pnd. natura ad
vlt qm' hie facit multo
ang h' no p' p' deficit. dicitur
em nobiles gene degenerat
a va nobilitate 2 suu p' p'lo
res alibi 2m mores si go
nobilitas generis est nobi
litas magis 2m opior mores
vd nobilitas e 2m existencia
2 vitate qz decens est qm
credunt et estimant boni
esse tales 2m vitatem de
cens est nobiles gene esse
nobiles 2m mores ex hoc go
curialitas videbitur Nam
curia p' p' no dicitur n' deq
nobilitud et magnorud it qua
decet nobiles 2 magnos ee
nobiles 2m mores inde su
p'nd est ut dicitur esse curia
les. habentes mores nobi
les. p' qm' curialitas q
mori nobilitas dici p' qz
igitur curialitas quodam
de dnt p' p' ad nobili

tate mores. Sic legalis iusti
cia est tota p' p' p' p' p'
ad implem legib' i p' p' n
lex oer dntem ut p' p' n
merari quod est opus te
pantie no dntem ante qd
e opus fortitudis 2 sic de alijs
Sic nobilitate moru decet
em omem dntem p' qm'
curialitas e quoda dnt dnt
dntem em curiales i qm' p'm
te dnt moderata dnt qd
est opus lib'itatis i p' et cu
riales dntem si decet se
habere in magis p' p' p' p'
quod est opus magnitudinis
Sic et curiales comestores
dntem q no minus audent
nd tunc comedere quod e
opus temperantie Curiales
em dntem h' se habere
erga suos cives si no eis in
mura inferat in p' p' n' n'
pluribus quod e opus iustitie
p' ad qm' curialis in dntem
si sit alius affabilis 2 hilari
vlt alios respiciat quod est
opus affabilitatis vt go sit
ad vnu dnt quoda mo dnt
dnt e curialitas Idem go opa
esse a dnt p' p' p' 2 a m
ficia legalis 2 a curialitate
ut si quis suis dntibus sua
bona p'nte largitur i si hoc
agit qz ei placent h' acta
libalis est p' p' ut m
gam qz h' h' p' p' p' p'
leat 2 i si no dnt i p' p'

Curial

debet
mores tunc et mores nobi
hinc curialis est. Sic et si ila
re et affabilis quibus ad alijs
conferunt si hoc agit quod ei pla
cent hinc ad opera affabilis
est. si si ut legem impleat
iustis legalis erit. Et in vo
ut finet mores tunc nobili
in curialis esse dicitur. Et
enim multi facientes opera
tunc ut bona sua alijs largi
entes non agentes hoc quod eis
placet expende. ut quod delecte
tur in dando quod facit libe
lis ut quod et hoc velit imple
legem hoc sapiente. quod
facit iustis legalis. si quod vo
lunt retine mores curie et
nobilitatis quos debet dantes
esse. quod quod curiales tales
dici debet additendum. in quod hic
curialitas sit ois. et hoc per opera
cor quod sine antihonoma
sia largi et affabiles curiales
dicitur quod in curijs et in domi
bus nobilitatis ubi confabulatur et
ubi est multi habundantia est
ora bona potissime largitas
tunc ad simplicitas et affabili
tas tunc ad conspectus vestimen
tum in ipse. Tunc quod est
curialitas. Delemus per quod debet
iustos regum et principum esse
curiales. Ad si debet reges
et principes eo quod si in maximo
et in nobilibus
et in alijs iustis. quos in
re debet iustis iustis est
et in

stentid est
quales debet
esse iustis re
gum et principum

quod debet hoc nobiles et curia
les non sic debet curies ut
debet potius finet esse in
pos legales. sic debet iustos
dantes ut finet decencia cu
rie et honoris statum curiales
esse. Tunc si finis esse qua
les opus esse iustos restat
ostende quod reges et principes
et principes dantes erga eos de
beat se habere. Debitus ad mo
dum se habendi cum ipso quod
in quod videtur consistit. po
ut eis debita officia commi
tantur et ut ad officia co
missa debite solentur et ut
ut statum quod ad eis et ad
risand. Et qualis si ipse
commendanda officia et apperire
da secretis quod et ultimas
et cognoscere quod si sufficiat
et quod si eis sic impendende
quod ad hoc aliquid et ex hoc
manifestum non si iustis con
sistenda in digno officio ut
in digno magistratu debet esse
fidelis et discretus et prudens.
ne defraudet et ne defrau

Datum quod
fidelitate
et eis non
da pnt
pnt de b
late alia
hinc ut r
om ut
Dicit quod
admonit
salus op
de pnt
costat in
zina ut
hic go m
omittit
in pnt
corum su
finitur
impunit
illis pot
militi
randum
torum et
ad alia
et ut p
moris al
vid et
Dato quod
strabius
et fidelis
asimul
alia si
na hinc
pntia
ostendat

Datur quito plus constat de eis
fidelitate et prudencia. tunc
si eis maiora officia committit
in nulla ad adplendum per
viri de barumolencia et fide
lite aliis id per similitudinem
habet ut vult plus de istis
ut ut ibi de in publico e
Dicit quod non est sine amicitia
admodum ad multos modios
salus opti consume. sic et et
de prudencia aliam non plene
constat id per similitudinem huius vide
rimus ipsum prudentem egisse
hic go mo sine multis officia
committenda in psona sunt
in pms maiestatis ut de
eorum fidelitate et prudencia
firmatur et punitur. quod si to
tingat eos. sed habet se in
illis potest eis vltimo
mitti. Et tunc diligenter confide
randum quod mores nup dita
torum et de nouo ascendendum
ad alium statum ut de Rebus
et ut plurimum per penes
mores alios si postea officia
videt et vili quod sunt. assumpti
Dato quod in dignibus pms mai
stratibus videat prudentem
et fidelitatem se gessisse tunc statim
assumendi per ad officia minus
alta si gradatim et per dicit
na tunc a huius de ipso ex
perencia pms quod ad aliquid alium
ascendat. Quod quod minus

si officia committenda videat refert
quod si in committit officia solici
tandi per se cum ipso huius tunc
et sollicitudine de nostris non
debet magnos deinde ne reges
et principes sed ut de quo per
quod hic non est quod magnus in
ibi concludit quod quod in istis est
plus ut si vult per vult
opti huius honore ipso cum
habet vult a phant reges et
principes quos debet esse ma
gnanimos debet opti pauca
et magna ut debet ipso soli
citari tunc ea que dicit per
ad bonum tunc et ad regimine regni
que ad se illa in tunc huius
vult. solitari ut ea quod in
multos et velle se de huius
municiis mitti nullum
debet ipso. hic vult refert ostendit
de tunc vult huius ad ipso sit
vult quod in digno mo tunc
dit plus in istis vult. per
ad huius debet magnimos
si huius moderate si ad eos qui
per in dignitatibus debet ma
gnanimos ostendit se magnos
Reges et principes quos debet
esse magnimos ad multos per
qui vult alios eos si in istis
res et huius debet se ostendit
de moderate quod ex ipso eos se
habet in minima delectatione ut
plane tradit plus in istis
sed si honoris per

tam ipsi reges et principes et
omnes reuerentes ad eis qd et m
frantes. possunt ad duplici na
ostende qd no dect in meste
regu et pntu et vlt qm no
filiu id et omni omni habim
dag in eloquiis pma via su
unt deo qd no repugnet or
dini nati. Ita deo qd fons
et bonitati moru pma via
se patz. na ut dr pntu
aut un nati vnuqz qd psci
tur qd vnu organu

et originem. Est et ad p
vnu organu intendimq dea
vnu illud opm. si p iditp
no cessamus ab alio. hic ad
zm pntu in to de aia lin
gua congruit in duo ope
nature ut in gusa et loqui
tione cont naturalis ordi
est ad singuli organu. Ee
ma ad and opus quod equ
stare quod fit in mesa p
conestione si in pntu no
cessamus ab ope alio pntu
repugnat go hic ordini na
liro repugnat bonitati

na reuerentes in mesa ex
ga multiloquiu mstallat quia
vnu videtur multiplicare et
hos habundantes vno qd
tales talest et audaces li
bent in va pntu videtur
hui esse magis ebrui qd sobrii
Reges go et principes quib
debet maxime temperare esse
et obsequare ordini naturalis
oid in suis meste ordinande
bent ut reuerentes in multi
loqua no pntu. Debet et hoc
pntu nobiles et obsequare qd
congruit est et ipos pape
pntu et bonos mores. Sed
si reuerentes na tollatur
naturalis ordo et ne mtempera
ti appareat. Debet in meste vi
tare pntu multitudinis. De
bet et hoc ipos ipos mstallat
ne negligetur ordo et disposi
to mstallandi. mo si ad mesa
regu et pntu pntu aqua
vntia legentur ut pntu ad pau
cet reuerentiu adu pntu
eand auct doctna pntu
ess ois. Debet et congruit
ordinand igitur debent reges
et principes ut laudabiles con
suetudines regni sicut tales st
in scripto redacta ut de lani
cabilia gusa pntu pntu suo
zu et maxie e
et reuerentia pntu
mstallat pntu

quid reperit legent ad me
sed ad ad nescit legentur lib
de regimine principis ut et yd
principales instrumentum qd
principali debent et alii edoce
rent quod est principibus obe
diendum. hic go id alia vi
ha tradita in vulgare idio
ma ut op pea edocei posset
in mensis regis et principum
legenda esse. hys go se p
tractatis de regimine domus
licet quedam alia particularia
tractari possent. qd no oia
particularia sub enarracione cad
ponimus et silencio pmissis
imponeret sine hinc 20 libro
in quo de regimine domesticis
in modis nra pte artentia
didimus muniri eiq auxilio
a quo ois bonitas habeat esse

Et ois civitas a quo
nis est principalissima et
est alicuius boni gradus instituta
Et et que bona hos con
sequitur et constituitur
civitatis politice que ci
vitas nuncupatur
Et hoc est nra ad civile
no obstante q contingit
quos no civilis vne
ambus vobus pbari
vne esse quid na
ture et hoies esse nra
ad et politice et civile

Et qd civitas omni
vile sint in vita hna
na esse civitatem reg
Et dicitur sui modi ge
nerationis civitatis et
regni et q opt hinc
in libro in quo de fia
tur de hadi regie di
vide in 2as ptes
Quo pates et plo
dixerunt civitate ordi
nanda esse et quid se
sent de civili igne
Et no opt civitate
maxima civitate et co
formitatem hinc ut so
crates et plo dixerunt
et statuerunt
Et no expedit civitati
oia se ee cond ut so
crates ordinauit et q
reges et principes hoc
debet cognoscere

Quot mala sequuntur
si in civitate uxores
et filii poveri esse
communes
Quo expedit civita
ti possessores ee pates
et quo civitas
Quo reges et principes
non debet se disponere
civitatis q mulieris or
dinentur ad oia belli
ca ut pates statuerat
Et reges et principes
non debet se disponere

118
civitatem ut per id in eisdem
magistratibus p[ro]natu[r]

Et non sit ordinatari-
mitas in p[ro]curatoribus sta-
tuebat

Quid postea dicitur?
in regimine civitatis tra-
hi possit ad bonum iustitiam
Quid p[ro]p[ri]e p[ro]p[ri]e p[ro]p[ri]e sta-
tuit civitatem ordinatam
Sane esse

Et non oportet p[ro]p[ri]e p[ro]p[ri]e
se equales ut p[ro]p[ri]e
as statuebat

Et statuebat p[ro]p[ri]e p[ro]p[ri]e
intento legislatoris
debet esse ita rephren-
sionem conuersionem
et non ita equalitatem
possessionum ut p[ro]p[ri]e
as ordinauit

Finalit[er] fuit p[ro]p[ri]e p[ro]p[ri]e
a et quid p[ro]p[ri]e p[ro]p[ri]e
p[ro]p[ri]e statuit ita regi-
men civitatis

Quae et quot sunt re-
phensibilia in his q[ue]
statuit p[ro]p[ri]e p[ro]p[ri]e
gubernationem civitatis

huius modi aut est constituta
civitatis. Nam ut dicitur primo per
naturam quidem impetus in omni
bus et ad tales civitates qualis
est civitas civitatis. Vnde per
reperitur ad hoc civitates constitui
entes eo quod huiusmodi naturalem impetum
ad constituendum eius civitas non
solum constituta est quia eius quod
ut bonum videtur. si et quod bonum
non existit. Bonum via ad investi
gandum huiusmodi sunt. Certe ci
vitas constituta per totam ad
civitates alias. Nam licet omnis co
munitas naturalis ordinatur ad bonum
maxime per ordinatur ad ipsum
civitatis principalissima. huiusmodi
ad est civitas civitatis. que
recte civitatis bonum et via per
principalissima. Existit huiusmodi si civitas
domestica ordinatur ad bonum
et et ad multa bona ut super
in 2o libro diffusius probatur
civitas vici que et prior civitate
domestica multo magis ordina
tur ad bonum. et adhuc civitas
civitatis. que et principalissima
recte civitatis vici et bonum
maxime ordinatur ad bonum. hoc
est ergo quod dicitur per primo per. quod co
munitas omnem gradum a singulis
in dicitur constituta maxime ad
principalissima omnem et ea que
et omnem maxime principalis. et
et alias amplectens potissime
et bonum constituta est contingit
et politica que
ad nunc vocatur civitas ad
aliam per totam civitatem et

principalissima non semper et per
omnem modum. si recte civitatis
bonum et vici. Est ad aliam co
munitas principalior ea cuius mor
est civitas regni. De qua suo
loco dicitur. ostendens enim co
munitatem regni utilem esse in
vita humana et esse principalis
omnis civitatis civitatis videtur
eius sui moris civitas regni se
habet ad civitatem civitatis sicut
habet civitas se habet ad domum et vi
ci et est prior civitatibus illis
et magis sufficiens in vita
humana et civitates videtur. Sic
civitas regni amplectitur co
munitatem civitatis et et in
to perfectior et magis sufficiens
in vita et civitas illa

Non sufficit dicere
civitatem consti
tam esse gradum
cuius bonum uti
precedenti capitulo proba
batur. nisi ostendat que et
quot sunt illa bona. quia ex co
stitutione civitatis hoc consequi
tur. huiusmodi ad bona quibus
ad prius pertinet tria esse con
tingit. ordinatur aut civi
tas ad vici et ad sufficientem
vici et ad utriusque vici. Vnde
cum in primo in viciibus
est esse. Sic ergo aliud et sufficit

esse aliud virtuose esse. Sic dicitur
est virtus aliud sufficit virtus a
liud virtuose virtus. Nam esse la
tissimum est ut dicitur in libro de an
sibus est enim per se rem creaturam
et omnia dicitur esse virtus nam in o
mnibus virtutibus sufficit esse si
solum illa dicitur habere esse suffici
entem in naturam suam. que
in sua propria habet esse completam
Sic enim aliquid rei deficiat ali
qua perfectio competens sue speciei
habet possit habere illa res esse ali
quod imperfectum. Esse in sufficiens
habere non dicitur. Latius quoque est
esse si sufficiens esse. Sic et
latius est sufficere esse. Virtuose
esse nam virtute que est habitus
electivus et moralis de qua
hic loquimur intendimus quod non
possit nisi voluntas et habentiam
intellectus. Virtutis quoque et est man
ta in nam sua per se habere suffi
cientem esse si habeat perfectio
competentes per se per se esse in
virtuose habere non possit quod neque
ut per se virtute. Ille quoque modo
quo distinguimus esse sufficiens
esse et virtuose esse distinguimus
postquam virtus in virtus sufficit
virtus et virtuose virtus. Et nunc
videtur enim habere esse virtutem
non habere sufficit virtus et habere
virtutem sufficientem nisi habeat
esse ea que congrue suffici
unt ad supplendam indigentiam
corporealem aliud est ergo virtus
aliud sufficit virtus. Sic etiam

113
aliud est virtus sufficiens et vir
tose virtus dicitur enim habere suf
ficiencia ad vitam quam per se
corruptam appetit virtuose virtus
negligit multorum enim et ma
ximorum bonorum causa est consti
tutio civitatis quod per se habet con
sequitur omnia tria predicta bona
nam per se virtus consequitur hoc
et civitatem politice quod per se
vita habet esse non per se loquimur
hic de virtus habere ut hoc est
extendendo ergo virtus politicum
in ad quas leges et in ad quas
laudabiles ordinationes. Recursans
sic virtus non vult virtus ut hoc
sunt super prout et infra prout
taliter non est hoc peior ut habere
melior. Homo enim est naturae
ad politicam et civilem ut infra
probat. Per se ergo virtus loqu
do de virtus ut hoc consequitur
hoc ergo civitatem politice sine
ergo constitutionem civitatis. Sed et
et tali constitutione hoc non solum
consequitur virtus si et sufficit
virtus nam in una domo ut in
uno vico non reputatur omnia quae
ad vitam sufficiunt. Ideo sunt civi
tates constitutae habere plures vias
in quorum uno dicitur ars fa
brilis in alio ars textoria in
alio aliud in quod variis indigent
ad supplendam indigentiam vite
namque enim est civitas perfecta in
habitatione et ceteris. Per se

consequuntur quod de civitate
non solum vult si et vult suf-
ficiunt. et quod si existat existat
est attentum eos que ad vitam
sufficiunt. sed quod dictum est quod
scribitur primo per quod dicitur que
est civitas constans ex pluribus
viciis est condita existat quod iam
ut consequens est dicere huiusmodi co-
munitas est habens finem suffi-
cientem vite omni per. Tercio de
statutione civitatis consequimur
utroque vult non intendit legis-
latoris et constituentis civitatem
non solum esse debet ut in civitate
omnes habeant sufficientiam ad
vitam si ut vivat sed et legem
et utroque. Ideo de primo per quod
ipse factus quod existat civi-
tas vivendi gradus. Existens
ad gradum bene vivendi fortem
primum motum hominum constituentem
civitatem sunt ipsum vult
et huius sufficientiam in vita vi-
demus enim quod solitaria non pote-
rant sic in vita sufficiens consti-
tuerunt civitatem ut vult al-
tera defectum supplet huius suf-
ficiencia in vita constituta ad
civitatem et huius proprietas in-
tuitus et videntes quod non satis
est habere sufficientiam in vita
nisi vivat huius et utroque ad
sine lege et iustitia statum non
potest ordinari conditum
potest et statum erat ad vult
et ad habere ad vult

ad bene vult et in lege et ut-
roque. Si quod tot bona consequuntur
bonum et constitutionem civitatis. sed
dictum est quod scribitur primo
per et quod quod finem civilem
instituit. Existit causa magna
bonorum

Dubitabat non ut
si an civitas
sit aliquid in na-
tura et an hoc
sit aliquid naturae po-
tens et civile. Nam ea que
sunt in natura videntur esse
semper et ubique ut ignis sit
aspeque calefactibile semper ca-
lescit et ubique est habere
ex se calefactionis actum. Sic
si civitas quod naturale est
et hoc naturae esset ad civile mul-
tus reperitur hoc non civilis
videmus ad multos societa-
tem politice convenientes eli-
ge solitaria vitam et calidam
si hec et de dubitatione sileat
videntur prede. quod ignorat
quod naturale est hominem esse ad ci-
vile. Non enim hoc est sic hoc
naturale. Sic naturale ignis calefa-
cit et lapidi deorsum cadere est
quod talia sic est naturae appetitus
quod ad contrarium asue fieri non

vult et a
et ubique
sit lapid
sed vult
sed est d
ignis sit
sic natu
ei sit in
quenda
indime
vult quod
ex aspe
to sine
per vi
sit hon
habet ad
ad qua
bidentur
nisi vult
multi
tangit
que con
civilem
in mi
bonitas
ad quod
na ut
stantes
si regim
quod quod
quod h
nisi est
qui em
impro
nagim
in leg
et end
pellim

150
pne et competuit eis semper
et vixit multum totiens pos
set lapis pici ut assestet sub
pne ire demp go lapis qn
tu est de se deorsu tendit
ignit p calefact. ho go non
sic natur est ad omne. sed
ei sic nar coherere qz habz
quenda impetu et quida apti
tudine naturalem ut omnia
vniat. Que ad sic sub natura
ex casu no et aqua impedim
to sine ex aqua causa im
pediri possint ut licet nule
sit homi esse deitru multi
h. aqua impedimto no ex
aqua causa repnditur am
bideri. Sic licet nule sit ho
m vni omnia repnditur h
multi adpetere videntes.
Tangit ad pncipio pmo pol fa
dre contingit agnos temer
omnem vici. pmo et fortuna
zm nimia pntas. zm nimia
bonitas. Contingit om po
agnos no esse omnes. et fortu
na ut qz nimia paupes et
stentes no pnt omnia vni
h regunt omnia. Ave et a
gnos excole. Secundo ppter
quod ho agn redditur non ci
viliis est nimia prauitas et
qui em sic hnt appetitu cor
ruptu et nobilitate pnsam qz
negunt vni in societate et
zm legem. Ideo imitatio agn
cent ut si no deat agn ex
pelluntur. hui ad pnt illi

quos ut reatit pncipio pmo
pol maledicebat homines di
cens maledictus imitator il
legalis steleratus affector bel
li noluti se sine ingo et
sic volatilia. pmo agni non
omni vniunt ppter nimia boni
tatem. puta em omnia et co
mugalit est vita bona. h est
vita ut homo. Aliqui em p
tante pfectis. quibz no suffiat
vni ut ho. h remanentes em
quid et similitatem eligunt p
fectione vni. vni licet qm mu
lit et qui omnia vniunt bene
fiat. h qui no vniunt et no
omni vniunt ut liberis con
templationi vacet. melius fa
at. Est go ho al nar omne
no obstante qz contingit agnos
no omnia vni. pmo quoniam no
omni vniunt n. et paupertate
ut et fortuna. h accidit ut
est bestia et steleratus et p
ingos no valens legem et p
etate supportat ut est quasi
dens. i. diuinit eligens alio
rem vni. ppter quod sribitur
pmo pol qz no potens alio co
mtrae nulla est ppter similitudinis
h vel est bestia ut est dens

Remouebantur
in precedenti cao
obiectis contrarie
p quas pxi vide
batur. amittatur
no esse aliquid in natura et
no hominem no esse ad naturam
le ad go no satis sit remouere
obiectis contrarias. vitate ad
impugnantes nisi adducatur so
nes pxi p quas illa vitas co
firmetur. Intenditur in hoc cao
adducere id ostendentes amittatur
esse quid naturale et hoc pxi
naturam ad civile possimus aut
duplici via ostendere comita
tem politiam sine civitate
esse aliquid in natura. Prima
via videtur ex eo qd qd civitas
completitur. Dominus et vici
ha deo qd e illarum finis et
complementum. pbatur enim sup
q vici est. Homines in natura
p ad naturam no. Desit in ne
cessariis opibz quid naturale
esse. quia in se desunt ad
sufficiendum vite civitas do
mestica et ex via ista sunt
qd desunt ad sufficiendum vite
humane. Quare ad civitas civi
lis has civitates comprehendit
et pfectius desinit ad suffi
cientiam vite qd civitates ille
opm ed esse in natura. Ha
via ad investigandum hanc su
mit deo qd civitas e illarum
finis et complementum. pbat ut ar
guit philosophus primo pxi qd est

finis generationis naturalis quid
naturale et est natura ipsa
generatio ut qd est finis generatio
habet esse quid naturale et e natura
amissio na finis generationis videtur
esse forma que p autonomia
sed est quid naturale et est
ipsa natura. Videmus ad
qd civitas domus est quid civile
no solum qd pxiat ad sufficiendum
ad vite. h. qd qd civitates ille
que pxiat domus p quid na
turale. Constat enim domus
ex civitate vici et vici domus
et finis pxi et filii. Quare
quod est in natura. Sic et
civitas vici e quid naturale
no solum qd desunt ad sufficiendum
ad vite. h. qd qd generatio
amissio h. esse naturale. pxi enim
vici natura ex cretencia si
habet collationem et nepotum
ut vlt pxi pxi pxi pxi
si tale incrementum est naturale
quod vxi quid naturale est
Civitas go que est finis ge
nerationis domus et vici est
aliquid in natura eo qd sit
finis generationis naturalis. ge
neratio enim domus et vici tan
q ad finem et complementum ordi
natur ad civitatem. Quod civi
tate esse aliquid in natura
reliquum est ostendere hanc esse
naturam ad politiam et civile
quod ex duplici via investi
gare possimus. Prima similiter

e pxi
parte m
em m r
simone
nale et
instruat
ad ex
fina h
ad et a
mana
alut ho
m pxi
naturalis
naturam
sit est
ut habet
et trita
morte
pamus
ad delect
pxi alit
fina m
h. pxi
est finis
quid co
et quid n
go civitas
ad prop
fugient
civitate
ad pxi
du mu
domestica
naturalis
homines
mistas
que pxi

et parte finonit sua voce
 parte impetus nalis pbat
 em in pncipio 21 libri Epte
 finonit hore esse ad nar so
 tale eo q p finonit actima
 instruat et disciplina huc
 at Epte finonit ostende pos
 finonit hore esse nar ad politi
 ad et omnia deo q voc hu
 mana que di finonit est ali
 ali finonit q vox brutor
 in pncipio so pot q in aliis
 nalis ab hore usq adhuc
 natura eos pvenit ut vox
 sit eis signum delectabilis
 ut habeat finonit delectabilis
 et tristabilis. Hec em sibi
 moris p vocem significant
 pncipio em eo q ali latrat
 ad delectatur et ad tristatur
 p ali canit p finonit latratum
 hore tristatur et delectatur qua
 hore si hore ultra hoc data
 est finonit p que distincte finonit
 quid consens et quid nocum
 et quid in finonit et quid in finonit
 go totas domestica ordnat
 ad psequendum consens et ad
 fugiendum nocum. comitatus v
 comitatus p hore ordnat
 ad psequendum in finonit et ad fugi
 dum in finonit si opz comitatus
 domestica et omnia esse q
 naturale. Ita si natura dedit
 homi finonit nalis est illa co
 mitatus que ordnat ad illa
 que p apta est finonit p finonit

iustitiam et in iustitiam no pncipio
 hore in comitatus domestica esse
 si in comitatus omni. In comite
 em ubi omnes hore possessor
 pncipio et distinctas consingunt
 lites et litigia et ideo ubi opz
 distincti quid in finonit et quid no
 in finonit et quid no pncipio sit in domo
 ubi tota ad pncipio familias pncipio
 ne videatur hore go comitatus
 a domo q mea no pncipio hore
 hore q consens et quid nocum
 si et quid in finonit et quid in finonit
 pncipio q comitatus erit nalis
 ad domestica q omnia eo q
 p finonit nobis datur a natura
 representatur consens et nocum
 et in finonit et in finonit. Secunda
 via ad pncipio finonit hore finonit
 hore et pncipio impetus nalis na
 oia alia hore naturalem im
 petum ad pncipio ea que p
 eis a natura tributa. Hec si natura
 dedit homi vnde dedit ei na
 turalem impetum ad faciendum ea
 p que possit pncipio vita sufficere
 hore ad maximam contingit hore
 pncipio p comitatem civilem eo
 q comitatus debeat esse conten
 tina omni que ad vitam sufficere
 pncipio go hore impetus na
 turalem ad vnde politice et
 ad constituendum comitatem. Sed
 ad id ad quod habemus impe
 tum nalem sit in
 comitatus et pncipio natura
 et in natura

Possima aut tri
plici via osten
de qd p[ro]p[ri]a comu
nitatem civitatis
Civitas sunt humane vite constituta
et civitates regni p[ri]ma vi
a sunt ex p[ar]te sufficientie
vite 2a ex p[ar]te adeptus vite
3a ex p[ar]te defensionis
et remotiois impedimentoru ho
stiu p[ri]ma via sic patet na
ad aut p[ri]us p[ri]mo p[ar]te qd tota
tas p[er]fecta que est civitas tota
ex pluribus civitatibus est habens
tota om[n]is p[ar]te sufficientie vi
te na sic patet qd qd p[ar]te
et civitate et p[ri]us possessione
habet o[mn]ia que requiruntur ad
vita si sufficit civitate sic patet
sic qd p[ar]te m[er]ito et p[ar]te p[ar]te
portatuna et humane industri
a facili haberi possit suffi
cientia vite. Sicut go via
in quo dicitur ars fabulis in
diger vico alio in quo dicitur
ars teloria eo qd hoc
ad sufficientiam vite indiget
opibus id fabrorum qd t[er]to
ru sic qd t[er]minat civitates
aquis habundant in vino
et deficiat in frumento in quo co
munitates alias habundant
in frumento vna in
vino alia et na

sicut utile et humane vite d
ead civitate congregari d
sot vicos ut facilius habea
tur que requiruntur ad vitam
sic utile est civitates plu
res congregari sub vno p[ri]n
cipatu aut sub vno regno
ut facilius et melius sibi
mores subveniat q[uo]d ad ea
quibus indiget in vita na
sic dicitur melius corpore
na ead actio h[ab]et et vna
indiget alia ope p[ro]p[ri]a quod
utile est ip[s]is melius congre
gari in vno corpore ut sibi
mores subveniat sic qd no
om[n]es civitates habundant i
ex utile est eis congrega
ri sub vno regno ut melius
possit sibi mores subvenire
In his que requiruntur ad
sufficientiam vite. Secunda
via ad investigandum h[ab]et
sumit ex p[ar]te adeptus vite
Intensio eni legislatoris
ut supra tangebatur na p[ar]te
h[ab]et esse debet ut tunc ha
beat que requiruntur ad suf
ficientiam vite ad supplendam
indigentiam corpalem h[ab]et ut
vna et in legem et vna
Imo tanto principalius debet
intendere hoc qd illud q[uo]d
ad est p[ar]te corpore et h[ab]et
opacis vna et vna et
vna bona. Ex p[ar]te go vna et
civitates habet vna et vna

ut possi
valentes
bantes
aliorum
si in om
in p[ar]te
fial p[ar]te
sam p[ar]te
tabus r
ape qd
fialibus
omnibus
et p[ar]te
gan sub
p[ar]te
mores
que est
et vna
h[ab]et p[ar]te
et vna
ho p[ar]te
p[ar]te
fial p[ar]te
h[ab]et p[ar]te
fial p[ar]te
tad et
ape n[on]
p[ar]te
re in
omnibus
omnibus
eam p[ar]te
p[ar]te
omnibus
fial p[ar]te
latam

ut possint coge et punire
valentes. Unde et tur
bantes pacem et bonum statu
aliorum. Cuiusmodi p[ri]ncipaliter
si in civitate aliqua non audet
insurgere contra principem si
sciat ipsum h[ab]ere magnam arm
tam potentiam et domari in om
nibus multis si constet de p[ri]ncipaliter
cuiusmodi n[on] regat et q[uod] no
n datur in manu[m] expedit
omnibus p[ro]p[ter] istosque r[ati]ones
et p[ro]p[ter] concordi[am] p[ro]p[ri]am coge
gan sub uno regno q[uod] si h[ab]et
p[ro]p[ri]am t[ran]sire velle. Igitur
maior h[ab]et potentiam tanto ma
gis est expedienti civitati.
¶ Etiam via admissibile
h[ab]et p[ro]p[ri]am et p[ro]p[ri]e defensoris
et remotionis impedimento
h[ab]et p[ro]p[ri]am. Quidam enim quidam
p[ro]p[ri]a civitas impugnat[ur] con
fident[er] se civitati alii ut me
lius possit resistere impugnat[ur]
hosti. Id go regnum sit q[uod] co
federato quidam plurimum
tatis e[st] q[uod] v[er]o sub uno p[ri]ncipaliter
ope n[on] regit[ur] o[mn]i[um] e[st] q[uod] m[ult]is
p[ro]p[ri]am regni defendere et ordina
re om[n]em potestatem aliarum
civitatum ad defensio[n]em om[n]i[um]
civitatis regni si contingat
eam ab externis impugni
p[ro]p[ri]a p[ro]p[ri]am defensio[n]em et
om[n]i[um] vole[n]t p[ro]p[ri]am
comitatibus p[ro]p[ri]am c[on]stitue
sine c[on]stitue[n]t una comu
nitatem regni

Convencionis
civitatis et re
gni. Dico[m]us
possunt affi
gnare quorundam q[uod] est ad p[ro]p[ri]am
naturalis alter h[ab]et est naturalis
horum alio. Primus modus esse
de quo supra in p[re]s[ent]i libro se
c[on]tra mentio[n]em p[ro]p[ri]am d[ic]imus
q[uod] p[ro]p[ri]a p[ro]p[ri]am filios colla
taneos et nepotes domus
p[ro]p[ri]a c[on]stitue[n]t in vicin[ia] vicin[ia] in
civitatem. Civitas in regnum
alius modus est ex concordia
c[on]stitue[n]t civitatem. Quid
rectat p[ro]p[ri]am 20 p[ro]p[ri]am antiquis
h[ab]et morabatur d[ic]imus velut
p[ro]p[ri]a alexandri alio q[uod] h[ab]et
c[on]tingebat tunc quidam fides
que vocabatur hartades q[uod]
q[uod] p[ro]p[ri]a morabatur. Homines
go sic d[ic]imus morantes alio co
cordabatur in vnu[m] c[on]stituen
tes sibi civitatem ad qua[m] in qua
p[ro]p[ri]a morantes h[ab]et possent sus
sistere et habundantius q[uod]
requiruntur ad indigentiam
vite. Id go v[er]o possit fieri co
stitutio regni ut si multe c[on]sti
tutes et castra p[ro]p[ri]am
et concordant

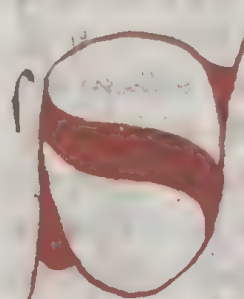
potencia videtur ad hoc modum
est naturalis si prima est rationalis
secundo. Prima enim constituitur omni
regni est dupliciter naturalis
Primo in naturalis est quod consi
deratur a natura que est opus
nature. Secundo in naturalis est quod ho
mines habent impetum ad con
stituendum civitatem et regnum
si enim per gratiam consentibus
filii et nepotibus in eadem do
mo et non valentibus per habi
tationem faciunt sibi plures domos
et constituunt domum et vicum et
consentibus et non valentibus
habitantes in uno vicio faciunt
sibi viros plures et constituunt
civitatem. Similiter autem ipsi
consentibus et non valentibus
habitantes in una civitate faciunt
se sibi civitates plures et
constituunt regnum. Talis consti
tutio regni et civitatis est ma
xime naturalis non solum quod ho
mines habent naturalem impetum
ad talem constitutionem. Item et quod ta
lis hominibus constitutio procedit ex
gratiam filiorum que est opus
nature. Secundus autem mo
dus constitutionis regni et ci
vitatis est ad concordiam ho
minum talis constitutio habet esse
licet non sit adeo naturalis ut
prima actus naturalis est quod
homines per vim habent naturalem
impetum ad concordiam civitatis
et regni. Unde et habent
impetum ad concordiam civitatis
et regni.

stibial ~~civitas~~ principatus et
regnum quod per talem constitutionem
possunt magis pacifice vivere
et magis resistere hostibus
volentibus impugnare ipsos.
Est enim habere impetum na
turalis non per hoc naturalem habent
impetum ut pacifice vivat
et sit sibi resistat hosti
bus quod sit per potentiam
principatus et regni. Unde
enim civitates non cessant
sine uno rege plures guer
ras et discordias habent. Adm
vires emittuntur ad duos
modos gratiam et regni
quorum quilibet dicitur per natura
lis possunt addere modum. Unde
qui quasi est semper violentus
ad enim hoc dicitur morabat
poterat quibus insurgebat per tyrannidem
et violentiam et discordiam
in eis et ut facilius eis do
minaretur poterat eas vio
lentius congregare in unum et
constituere inde civitatem. Sicut
regnum per violentiam et per
tyrannidem constitui possit ut
si quis discordans ad unam civitatem
per tyrannidem et per civilem
potentiam opprimat civitates
alias et faciat se regem con
stitui super illas. Unde dicitur
esse modos gratiam civitatis
et regni restat videtur in quod
partes optat habent sicut libere
Unde in quo de hominibus
que tractatur prima patet
et dictis naturalem gratiam

civitates
bene m
ne et ad
urbem
mies
possit bu
regnum
impugn
pe bell
per p
et ad
lus per
do arte
muae
n trade
de arte
sufficien
limitati
quod per
regem
bantur
aqualit
sicut
limitandi
et civit
liberum
na qm
phorum
et rep
vissit
hominu
tu go
antiqui
noticia
ges et
debeat
unde m
ra p

imitatis et signi ordinari ad
bene vni et ad pacifica vi
ue et ad resistend volentib
urbae pacem et impugne
tues. ostendend e go qv
possit bu regi imitas sine
regnu tpe pacis et alter
impugnandi sint hostes
tpe belli. Merid q ut pz
p hui m 20 methauros
et aa sine eleutoru mil
lue pbi suffiat in nruene
do arte aliud si optz adhuc
nuae p angulus pceden
n tradenou notia aliud
de arte illa pdeo optz p
sufficiencia artis regimie
imitatis et regni rectae
quid senserut pbi de hui
regie et quid antiquita rege
bantur imitates. Ad ex he
aqualit manducemur ad
sciend quid vitandum et q
imitand sit in regie regni
et imitates. totu go hinc
libru dim dea m tres ptes
na pmo narrabim opior
phoru aa regimie civile
et repabimimur ea m quibz
missi no bu sentie aa
huius di regimie. Narrabu
tur go regia instituta ab
antiquis pbi ut p eorum
notia manducemur re
ges et pda per quid regie
debeat imitates et ygra 20
videtur pue sit optia poli
na sine optimu regimen

et ambus cautelis vti debeat
et quid tpe pacis p vni sup
ficiend. Vnde regenda sit ci
uitas et regnu. Qd manife
stabitur quid eligendi p p
guatres et qualis impugna
di put hostes et quid ordinade
p acas belloru et ambus au
telis vti debeat bellantes

Socrates aut ad
phidus est aa
naturas reru
videns aa pda
pbi scia ma
qua difficultatib esse ut nar
rat phidus in mēa sua con
tit se ad moralia. quem plato
fuit discipulus in multis se
quutus est p quod phidus pbi
ipm 2m Socratem applaui
Socrate and Socrates et
plo de moralibus. quia videt
tetigisse aa ciuitatem et regime
civile ipm est q dixerut ciui
tatem maxime debe esse vna
qd forte ideo hoc axmati fuit
q p multitudo ab vmitate pro
cedit et q vmitas videtur ee
pior multitudina. Cui pma
causa deus ipse q e sumer
mus arguitur esse
videtur go ciui

bona si sit potissime una. Quia
to igitur plus ad unitatem pro
cedit. tanto plus appropinquat ad
terminum bonitatis. Tunc autem quod
ad unitatem statuerunt dicti
philosophi quod dixerunt tunc, unde se
cunda ut quod habent cones pos
sessores cones uxores ut quod
quibus accedat ad quibus et per quos
habent cones filios. Nam quod per
cones. Unde secundum patres
non differunt. De quibus filiis
representant quibus puerorum es
se filii. Unde videbatur non se
crati et plene tota dissensionem
unitatis confingere ex parte
possessionis et ex parte quod quibus in
tur. Dicitur hic est in eis. Quare ut
arguebat si posses esset cones
et cones non habent per cessan
rent lites et iniqua et esset a
mitas optime ordinata. Tale
habet et uxores esse cones quod
ex hoc confingit maximam de
lectum et dilectum non tunc. Nam
uxoribus non existentibus per
se cones esset cones filii. et quod
patrum ad filios et maxima
dilectio in unitate illa. Est ma
xima amor. eo quod antiquiores
diligent de iuniores ut fili
os. Iuniores eos diligunt
sic patres. Posthinc et hinc
unitate unum et filium ut es
se maxima unitas et maxi
ma unitas in unitate. Nam
unitas unitas et
unitas unitas et

hos antiquiores representant
se hinc maxime unitate cum
iunioribus et ego accedent eos
filios suos. Illi vero optimare
tunc eos esse suos patres. Tunc
quod quod dicti philosophi ad rationem
unitatis senserunt est quod di
xerunt mulieres instruendas
esse ad opera bellica et debet
bellare. Et tunc. Inducebat
tunc et ad hoc ut philosophi re
citant 20. pol. et hinc que vi
debat in bestis et in aliis
aliis in quibus non solum bel
lant masculi. sed et femine
Iuno et in bestis et in aliis
et rapina ferociores esse fe
mine videntur. Quod maxime ha
bi consideramus anet ipas
vmentes et rapta maiores
corpore et audaces corde
et instantiores viribus sunt. scilicet
et masculi ut accipitres et
aquile et austrices ut dicitur
sunt et scilicet. Quam masculi
sunt viriores eis. Quod nate
si in aliis aliis hoc videtur
quod non solum bellat maxime. sed et
femine quod maxime videtur
esse in ordine naturalem in
quo consideramus ad aliis ali
bus videtur unitas maxi
me esse naturam ordinata. si
ad opera bellica ordinantur
non solum viri. sed et mulieres.
Quartum quod dixerunt insti
tuendum esse in unitate est
quod semper volebat eos per principem

et esse m
orant offi
les essent
possi re
alios. Ass
et de h
ter. De
vena au
Quod ad na
na uni
na argu
et ego. qu
mur si m
et maxime
si unitas
Quia au
tota pua
maioribus
argenti
non debe
et ut qu
natura
et hinc a
fermit
et per d
et dicitur
et va
bellator
apen
las nati
unitatis
tunc ad v
cessari
Vomog
ad unita
cessari
et om
hinc
si hinc or

et esse in maiestatu ut qm
erant officiales semp officia
les essent et qm ppositi sep
positi et de maiestatu
alios assimebat et ad hoc
en de ira qm denuc en p
ter tre in quibus habundat
vena argenti filii se habe
Si al natu sic agit q ve
na anni no contitit mpe
na argenti no in vena fem
et ego q maxime bene opa
mur si mutemur opade ne
et maxime bu reger ciuitas
si imitatu ordi natualem
Quena aut ut pndap mta ma
roni pndap mta mta mta
maioribus pndap mta vena
argenti ut ciuitas m mndorib
non debet contitit m vena fer
ri ut q fiat pndit et depo
nantur a maiestatu suis
pndit at quod dnd pnd sen
fermit statuendit et ciuitate
est q dnd mta mta mta
h dnd dnd esse m mta p
tes va m agricolas artifices
bellatores consiliarios et pu
apem dnd mta mta mta
las nterios esse ad statuend
ciuitatis pnd ea que requir
tur ad victu artifices va ne
cessari erat pnd vestimenta et
domos et alia que requir
ad mta bellatores quib ne
cessari existebant pnd dnd
pnd ciuitatis et reprimitur
hostes dicebat ad ciuitate
si bn ordinata erat ad mta

debe habe mille bellatores
et ad plus qm milia pnd
pos et consiliari nter
erat m ciuitate ad dnd
des ciues ut pndose vident
et ut debet obferant leges
Tangebat et dnd pnd queda
alia et regime ciuitatis de
quibus si locus oret mta
fieri poterit

Admna equali
tatem et vnta
tem no opt qie
m onidibus reb
ita si oia esset
equalia vnt iam no esset
oia. Ad hoc aut q sunt oia
que vntur ad vntum
et ad hoc q vntum m mta sta
tum sit maxime pnd dnd
ibi dare dnd mta mta
q tota bonitas dnd no
pnd refnan m vna pnd opt
ibi dari pnd dnd ut m pnd
ubus pnd erat pnd aor
pnd q m vna tantu. sic
et m ciuitate ad hoc q habeat
esse pnd opt dnd dnd
tem aqua ne opt ibi esse o
moda conformitatem et equali
tatem ut dnd et pnd
credebant

via sunt p compag ad pnti
 pantes et subditos. Ad ad omi
 tas sit ordo civit ad dnm
 pncipantem ad dominatorem et
 ad in civitate dat dnm dnm
 magistratus et dnm pncipales
 quod no est nisi ibi dnm esset
 dominantes et dnm subiecti
 qre ad hoc dnm civitatem requat
 or in civitate dnm dnm civitatis
 dnm. Quid dnm sunt
 p compag ad fine na fns
 civitatis est bnd vne et hie
 sufficiencia in vita. Ad omi
 tas est civitas habens pncipales
 ois pte sufficiencie. Qre dnm
 ut dicitur est ad sufficiencia dnm
 te requat dnm. Ad opet
 civitatem hie dnm dnm
 in se et dnm hie. Qre ut
 dnm ad vita q no re
 pntur in vno vno repntur
 in alio. Qre via pntur
 p compag ad alia tota ut p
 melodia que e multitudine
 cu mlti est bnd pncipales si
 sit os voces equales p ad re
 lta consuetudine qre ibi dnm
 dnm civitatis bonorum. Qre pntu
 ra mlti est bnd ordinata m
 si sit ibi dnm civitas coloru p
 et civitas mlti bnd ordinata
 erit nisi sit ibi dnm civitas off
 cioru. Qre go reges et pnti
 pes cognoscit q mlti quibz
 novit regere civitatem nisi pntu
 rit pntu confutur et nullo
 gnoscat qd or mea dnm civita
 tate esse

Ermo in pu
 cipis or esse
 longius eo q
 pnt error in
 pnt pro ma
 xia sit in fine dnm go sunt
 pntia pntanda et longis
 pntibus p dntianda ne e
 ca ipa contingat error. Qre
 ad in regie civitatis pmo sit
 politica ordinata dnm mee
 pntia est hie civitate qre
 esse vna et qua dnm civitate hie
 dnm et qua omes dnm se habe
 ad dnm et quibus civitas dnm
 vna oia dnm esse eis tota
 et quid debeat habere pntu
 hie sunt q pntia et q que
 ad pntia ad pntia vo
 luntia em in hoc calo pmo on
 de q no dnm civitati hie
 oia cora ut dnm ordina
 ut nec sequentur illa bona
 que opmabatur dnm si
 pntia dnm civitas. Qrebat
 em si esset omes possit vno
 res et filii essent litigia
 cedent omes esse pntes os
 filios suos est in civitate ma
 xima amor pntia go tri
 pntia via ostendit q hie non
 dnm civitati

cessarent litigia qz cives no
regntarent os pncps p rios
filios 2o qz nūc eos no esset
magnus amor pma via se
ptz nā quādoqz possit esse
communes vñs in pñdum
ad victum est pñs nā stat
fieri nō pñ qz qñdūbus omnia
hñs fiat vñd corpus realit
ita esse nō pñ qz ille id abus
qm nutrit corpus vñm
iqz nutrit corpus aliñs
existētibz qz possibilibz ad
bus optet cñh distñt qz
requirunt ad suppleñda nūgē
ad corpalem t qz hñ mñm
scipñt in pñ comodo pñ
videtur ei esse plus debē acci
pñ qz accipiat Imo qz mñm
pñbile ē omñs cives esse eqñl
pñdentes t bonos t esse equa
lñ vñles civitati statim in
surgat vñc mñ cives qz qñ
hñ credet se plus esse acceptu
vñm ut dñ vñm omñs iudica
ret se meliorē alio vñlet 2m
dignitatem pñd ei fieri vñt
bñc hñc ad equalitatem
nō deficiat est pñle vñuani
mñ cives ad abñs dissensi
one t lite qz quñs decepta
in iudicando de seipñ apñat
tñ se plus vale qz valeat
Constat qz possessionē quā
ordinabat pñates ad vitau
dñ lites pñca est causa li
tios pños nā ut sup
tēpñma hñ est

vñt pñctorū nō hñ pñ pñ
facti aut pñ pauci leg vñ
imponenda omñs cñbñs t
toti pñlo debē esse talis 2m
quā hñs cñmū possit vñm
vñ et pñs ait 2o politico
vñ cives nō esse applicandos
legibus s leges omñs ta
les est debet esse leges t
talis dñ esse ordinacō civita
tis que competat omñ pñlo
t cōd vñt omñ modi nō sūt
ordinacō socratis qz mñ gētes
cōt vñentes abñs multas
litigñs obsuani nō possit da
to in cōtata posse obsuani
possessionē in abñs litigñs
cōtatem in femina pñ
quā volebat Socrates pñ
os esse cōes nō est pale ob
suani abñs litigñs Gana
pat se nā si oñd esset cōd
nō opt cives os pñcos re
putat pñs filios imo qz pñe
cōs adñi esset pñs adñba
cñbñs t adñs qñ cñbñs
appñaret sibi in pñm quem
videt esse sibi pñm Qñt pñ
narvat 2o pñd qz apñd pñd
gentes ut in supñri libro vñ
pñes pñ cōnes filios in cñes
dñm dñ 2m pñtūdñe cñh
enñ appñt sibi in filios quos
videbat eis esse pñes nā
et in aliñs aliñs hoc cōm
git qz multe femellē reddut

plios pñ
modū m
dñ equā
rebat
pñm pa
mñm
te est bñ
nabatur
uñs os
os
nā supñ
nō est ta
te ut op
nā mñ
nt de
qñ mñl
bia lia
tio pa
ad naps
dñlignē
nādet
pñm si
se ed
est mñ
ut pñm
vñm
id aliñ
tñm n
pñm
pñm
qñ dñ
vñ dñ
bñlen
qñd
aliñ
dñlen
tes a
tas pñ

philos filios patribus quod
modum in tra phalarie que
da equa erat que ut phar
rebat semp reddebat filium
filium patri. pro hoc vocata
infra no qd supposita tota
te est bonum illud quod opi
nabatur Socrates va ut a
uet os cedent esse filios p
os Tercia via sic patet
na supposita condite vovum
no est tantus amor in cinita
te ut opinabatur Socrates
na modica conditio plus indu
at de amor si sit et nota
q multa si sit ignota et du
bia licet em maior sit com
tio patris ad filium q patris
ad nepotem plus in patris
diliget nepotem si sit in
cedet ipm esse talem qd p
filium si videretur dubitaret
se eum genuisse na plus
est mo de dilectione in cinitate
ut plus inuit 2o p d q
vms Diligit aliud tanq fili
u Alius tanq filium alia
tanq nepotem. Alius tanq
fratrualem. Appellat aut
philus fratruales qui sunt
e duobus filiis nati Alius
v Diligit ipm tanq contri
bualem id est tanq natum
ead tribu ut in aquam
aliud cognationem qd sit
dilecto quia ponebat Socr
tes modica em cognati
tas si sit nota et etia maiore

dilectio grat qd filius si sit
dubia et ignota conditio qd
illa quia ponebat socrates
no est expedient cinitati de
et at hoc reges et principes
diligent adverte ut sit p
cinitate ordinare ut expe
dit cinitati

Philosophus sed
pod pot multa
mala sequi in ci
uitate si vovet
et filij ponatur esse cives
quid em ad pns ppetat em
medie possima qm mala
q plus tangit ibid sequia de
tali conditio / pms a minima
cognos 2m vificatio no
bilis 3m minima filios em
intemperancia vovet 7m
abusio pntu pms ppe
h na or in cinitate consurge
lites vovet 2 contumeli
as que tanto detestabiliores
snt qnto cinitatur

inimias et contumelias in
rat que ad totas et totas
societas ordinant. tollat diti
dine filios et notitia consangu
neitatis no est bene danda q
et hoc sequitur ad nos defici
li ppter ignorantiam inimicari co
sanguineis. Secundum malum
sic ostenditur nam si posita co
munitate uxores et filios p
ter vilitate nobiliu et alta
co agricolis et personis viliu
na esse no ppter uxores et fili
os esse bonos nisi equalis
cura geratur de filiis nobiliu
et custodiunt civitate que geritur
de filiis agricolarum et ppter
vilitate filii nobiliu des
merent et vilitate calcantur
No go erit amicitia inter cunctos
q in ppter ho et ppterona
bile et equale amicitia sal
nat. ad go boni et nobiles
ppter sup viles et ignobiles
est amicitia inter eos qd quibz
se hnt in ppter sua ut qd
ignobiles simul nobilibus et
nobiles eis videntur in eadem
in ppter finem. Quella go fi
lios civiu et bonos esse et
boni civis gnt de filiis nobi
liu et ignobiliu est vilitate
nobiles et alta et ignobiles et
no saluare amicitia inter eos ppter
malu sic declaratur na sup
posita fidei comunitate sequet
ur filios na ut dicit ppter
multis esse am
punitia no

contingit ut contingit multis
personas ppter amicitia viles na
vile amicitia dicit quida sup
habundantia que quid magis
est apta nata esse ad vnu
q ad multos. Et in eodem
vno concludit ppter q multu
place vnde non est facile
hnt p quibz civis credit quibz
pneus esse ppter filiu q par
tinetur eis amor in tota
multitudine moderat diligat
vnuquodq. De vno quoq et
moderat curat. De vnoq mo
amibz civis nisi esset fatuus
nullos ppter omnes pntes
esse filios suos. Si go omne
diliget tamq filios. Et est
duos no vnu pntes. quos
credit esse ppter filios et q illi
no esset etiam malis ei noti
opmabatur. Societas q ob
alios intime diligit ppter
fuit arguit ppter ho ppter
ppter duos no tres no ppter pau
tos pntes velle magnam in
titudine pntes diligit tam
q ppter filios. Et est ppter pau
de melle na multa aqua
Quid go parum mel totum
fluvium no possit facere dulcem
sic amor duos no vnu filio
B in mirabilem multitudinem
pntes existens in civitate
vna no possit reddere placabile
et dilectum. Si no certe dilectum
civiu ad pntes no habet
bitur eis debita cura sup

posita
rat bon
luta om
na vna
ho ppter
venerat
est in
tibus q
vnu vnu
fale de
habet erg
venerat
obovd
ten ppter
multitud
q imple
fuit am
fuit ppter
venerat
fuit filio
fuit ppter
ut q filio
et ppter
fuit hnt
q ppter
de vnu
rent ad
fuit
fuit q
fuit et
venerat
actus ven
bi na filio
fuit hnt
quo no
venerat
fuit in
fuit filio
et ad

posita civitate quid ordinare
 debet. Rogatus non habebat de
 bita cura ne debita diligen-
 tia erga filios. Quia tunc ma-
 lus sit ostendi per quod dicitur
 veritas. Et ita corrupta et
 est insuperabilis concupiscentia
 illius quod non habente nisi
 viam uxoris et hic est malum
 facile debite et temperate se
 habere erga illam. Quod ergo pro
 vocata gula per multitudinem
 ciborum difficile est esse abstinere
 tamen per provocatis venere per
 multitudinem secundum difficile est
 et impossibile esse temperati-
 onem aut malum sit manife-
 stum per non habentibus
 parentibus rationem. Deinde si
 filius et filiaque videntur per abu-
 sus parentum et concupiscentiam
 ut quod filii cognoscunt matrem
 et patrem filias. Socrates autem vo-
 lens hanc inveniunt vitam dicit
 quod spectat ad principem civitatis ha-
 bere curam et diligere ne filii co-
 rant ad matrem et patres ad
 filias. Et ut ait philosophus hic non
 sufficit quod filii et filie tunc
 videntur et non indicantur eis per
 parentes. Satis quod prohibetur filio
 actus venere ad matrem et pa-
 tri non filiam non prohibetur eis
 actus libi dicitur et concupiscentia et
 quo non manifestabatur eis pa-
 rentela illa. Hic ad in personis
 tamen in civitate non solum delecta-
 bilis sit actualis concupiscentia
 et ad horribilis concupiscentia

et amor libidinosus. Hec enim
 similis est apud Socratem de co-
 mitate uxoris et filiorum. De-
 ergo reges et principes. Secundi-
 nare civitatem ut prohibita civi-
 te secundum et uxoris et filiorum
 tamen parentes de personis filijs

Que res conest ut
 aut per 20 per
 tripliciter per de
 gi nam in rebus
 definitibus ad
 videtur est ordinare. Duo vero res
 fructiferas ut agros vineas
 arboribus et fructum qui et talibus
 oritur rebus ut poma frume-
 ta poma. Hic si sit civitas civitas
 erga talia nec erunt res dicitur
 omnis fructus et dicitur dicitur
 fructus non possessor erunt per
 et fructus redigententur. Redi-
 gentur in vinea quod aliquis
 ut veniat plenus apud quosdam
 natus flectat non utrumque erit co-
 mune tamen res fructifera. Hic fru-
 ctus ut Socrates ordinant
 volebat enim ut sumus fructu
 tamen quod si malum est per in civitate
 nec possessor nec fructus nec si
 hic nec uxoris quod nulla est
 per se orietur. Videtur autem
 hanc ordinat Socrates
 aut per per

Diens civitati ad eum quibus audit
omnitem per ordinatum esse ubi
est tanta fortis animi reputat
ad felicitatem esse et est multum omnes
maxime se diligere et absque li
tigio vult in quibus tanta ad
tas obstruatur. Et ut de 20 po
m actibus periculosis optet
ad eam remeantem. Et si enim
fama quod habentes ad tota pla
ma se litigia huius et si quia
per habet sine possidet possit
ut triplici via investigare quod
si res omni bonis esset plurim
litigia in civitate surgent
si gaudent possessionibus perinde
via sunt et per possessionem co
muni. Et per eam communi
ad in rebus rebus per 20 re
per impunitate omni. Prima
per patet. Nam ad aliquid est que
aliquibus ad unum ab usu et fructu
illis rei ad per alium impedi
tum surgit hic et discordia
eos videtur enim fieri uterque
per hereditatem quod tunc habet
multa habet litigia. Divina
hereditate illa vult per alia
videtur expedire. Si ergo fieri
termini qui pauci sunt et firmi
credet se esse tanta consanguinitate
conditos multa habet litigia
a. quia hereditate habent tunc
quod magis in ipso omnes
si ora esset eis ora orientur
multa litigia ad ipso multa sunt
et per voluntatem non sit in
eos tanta omni consanguinitate
per in uterque fieri. Nam et si

fieri ut Socrates dicebat quod
omnes per consanguinitatem in
lium et vult credunt se esse
consanguinitate civitatis. Ad
in eos in re vultatem non
est tanta consanguinitas sicut
in fieri uterque uno illa
consanguinitas que in ipso ei
fieri certa et nota esse non
per ut in per habitis probatur
Si ergo de consanguinitate non tol
lit dissensionem paucos habentem
hereditate communis multo magis
in de huiusmodi non posse esse in
multos omnes. Secunda via ad
investigandum huius summi et per
conditum in hereditate communis. Nam
quod dicitur plurimum huius ora tunc
magis admittit dissensionem. Et
ad esse non possit aliquos vult
et in consanguinitate admittit in
in eos litigia originatur et
per ipso committitur in here
ditate omni eo quod orat eos in
de admittit dissensionem ostendit
ut plurimum ipso huius lites
et magna per quod probatur ut
20 po quod ab huius familiis
quibus plurimum indigent per
anallares administratores magis
offendunt et indignum ergum
eos quod optet non ad eos habere
multa collegia et in consanguinitate
sunt ad illis huius si in doro
et famulos quos huius ita subie
ctos per dicitur dissensionem tot li
tigia oriuntur quod magis o
rientur in omnes quod vult
in alia subesse non valet si

habere
et si op
dicitur
et per
et omni
lites
est et
in in
qui per
per dicitur
aliam
in sicut
tunc quod
ad 20
et per
et melius
esse ad
possit
in dicitur
quod
possit
tunc
in civitate
quod communis
dicitur
in in
et in
possit
tunc
si dicitur
in in
tunc
et res
et per
Communis
tunc
in in

habent hēditatē communem
et si optet eis vnde admini-
strari. Quia via summi-
et parte impunitatis civitas
si omnibus civibus esset hēdi-
tates tunc qd vnde difficile
esset et vnde sumptuosum. tū-
tū multitudinis. Incipit qd
qui possent talia tū colere. et
peditat civitati sic dimittit ut
aliam civitatem tū colerent. qm vō
insisterent circa custodia omni-
tatis quod et Socrates ostendit
qd qd custodia civitatis nobilio-
res pōt agere tunc nobiliores
et meliores estimaret se pōt
esse acceptiores de fructibus
possessorum ut illi. insinuat ut
in consensu ut eos. quia a
grande magis laborantes tū
possessores nra. De fructibus
capient. Considerata go mfr-
mitate summi et diligenter nō
q conat pōt a via pōt
veniat. Credit civitati ne
nō tunc oratione diffusi-
ō et in qua nō pōt esse pos-
sessor tunc et Socrates sta-
tuebat. Quia aut pōt si con-
sideretur modus et status ho-
minum est. expedire ut omni-
tati aut em possessor civitatis
et res debet esse pōt et tunc
pōt quid. quid dominium
Commis vō pōt tūte libali-
tatis. Diligent ut in mfr-
humana conditio. pōt civiter

obsequat est legum et laudabili
ad ordinandum. Credit civitati
hē res et possessor pōt quid
ad dominium. Quia quid domi-
nans bonis pōt adhuc de-
bita diligentia tū illa. Credit
dicit talia esse tū tū libali-
tatem qd tunc nō se debent
libales esse tū tū pōt mfr-
se pōt bona. Quia et apud la-
cedemones ut tū tū pōt 20
pōt tanta erat libalitas. qd
licet quid. habet pōt bona. Quia
tū ad dominium. Quia pōt libali-
tate quid ad vfrum aut illis
civibus tunc summi et tū et
canes quid em civitatis eis m
dignat absq. da vfrum vfr-
batm alit alit equis tū tū
et summi

Ut in presenti
bus dicebatur
Socrates statu-
it mulieres in-
fructuandas esse
ad opera bellica et debellare sic
et vfrum et bellicis assumere et
et quibus tū mares qd fecerit
bellis. Quia qd reges et principes
et vfrum illi quod et civitatem
disponere nō debet

Mulier ad oia bellica p[er] m[er]i-
ta. triphica sua possimare
uari in tra q[ue] iungunt ad bel-
lū. hōs enī bellatores decet
mente cautos. & p[ro]undos corde
viles ad oia corpore robustos
& forte. Cantela enī p[ro]vi-
denda in bellis n[on] n[on] n[on]
alī p[ro]t cantelas adhibitas
plus sup[er]antur hostes et saga-
ritate q[uam] & fortitudine p[ar]ci-
enī bellatores si sit sagaces et
indusces sup[er]ant multos nō
fortitudine sed p[ro]videncia.
Mulier go q[uod] h[ab]et cōsiliū
valdūm et abusu rōnis desi-
ant nō p[er] ita indusces & p[ro]-
vide p[er] vim nō p[er] ordina-
de ad oia bellica. nā in bel-
lis magna cantela & indu-
scia est adhibenda q[uod] in ve-
herū in lio de remilitari si-
tis alia male acta reaped-
u possit. casus in bellis ire
mediabiles sūt & nō igitur
induscia que requiritur in
bellantibus arguē possimus
mulier instruedas nō esse ad
oia bellica. Quia via ad m[er]i-
tandū hōid sūt & vilitate
& adestate que requiritur in bel-
lis nā ut d[icitur] in q[uod] p[er]t[inet]
tūq[ue] oia p[ro]hibū est mors.
Oia go bellica requirūt hō-
mipandū & adest. eo q[uod] bel-
lantes op[er]ant se p[er]iculis
moris mulier ad cōmū p[er]-
tinet et moles quod cō-

tingit eis id & fragilitate
corporis q[uod] & fragilitate co-
mitionis nā ut dicebatur
sup[er]a. fragilitas vium timo-
ri p[er]t[inet] p[er]iculi enī & cōstā-
te & cōtinuē. Ad oia enī et
vilitas est ad alia se extendi
Calor go reddit aliquid et vilitas
fragilitas q[uod] timidū & pusil-
lānimem. quae mulier que
sūt p[er]iculi et pusillānimem
ad oia bellica destinari nō
debet. In bellis enī melior
est p[er]iculi expellere q[uam] eos in
p[er]icula h[ab]ere nā tū hūmā-
lit tūc mortem viles et
alios trepidat videntes timi-
dos trepidat ne igitur p[er]-
dantur bellantes pusillānimem
cōstat esse timidos. Opt[imum] ab
omni expelli. Tercia via sūt
& p[er]te fortitudinis corporalis nā
tū bellantes orat d[icitur] sustine-
armorum pondus & dare ma-
gnos ictus expedit eos h[ab]ere
fortes hūeros & viles ad su-
stine-ndū armos gravēdū
& h[ab]ere fortia brachia ad sa-
ciendū p[er]iculis fortes mulier
go q[uod] h[ab]et carnes molles
& desunt a fortitudine corporali
ad oia bellica ordinari nō de-
bent. Nam ad que monit d[icitur]
antem ad hoc ponendū sūpta
& p[er]t[inet] me bestias in sustine-
ens & q[uod] in p[er]iculis nō p[er]-
t[inet] m[er]i attinet. Tononice

ne p[er]
m[er]i de
dab[ile]
m[er]i &
p[er]iculi
q[ue] nō

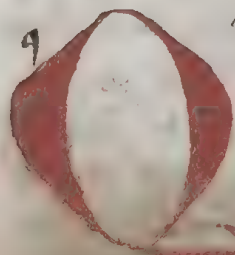
in p[er]
dōis nō
ne p[er]
m[er]i al
nō sit
p[er]iculi
b[er]is p[er]
rege
alios
tribue
p[er]te i
te m[er]
nā ut
tus v[er]
q[uod] as
dignit
eos be
p[er] p[er]
m[er]i

ne p[ro]p[ri]e r[ati]o[n]e. h[om]i[n]is p[ro]p[ri]e
z[on]a d[eb]et[ur] t[er]m[in]o[n]ia[n]t[ur] z[on]a
d[eb]et[ur] d[is]p[os]it[i]o[n]e ordina[n]t[ur] do
m[in]u[m] z[on]a i[n]m[en]sitat[em]. q[ui]e i[n] h[ab]it[ur]
p[ro]p[ri]e b[e]n[e]fice p[ro]p[ri]e ag[er] eas se
q[ui] n[on] d[eb]ent

O f[aci]t Socrates
semp[er] e[ss]e d[eb]et
esse p[ri]ncip[al]e i[n]
civitate. loq[ui]t[ur]
e[ss]e de p[ri]ncip[al]e
i[n] p[ro]p[ri]e sumit[ur] p[ro]p[ri]e quodam
d[omi]n[u]m n[on] p[ro]p[ri]e quodam m[an]u[m] p[ro]p[ri]e
ne p[ro]p[ri]e quodam p[ro]p[ri]e p[ro]p[ri]e
m[an]u[m] ad h[ab]it[ur] n[on] o[n]d[e] q[ui]
n[on] sit exp[er]iens civitate p[ro]p[ri]e
p[ro]p[ri]e e[ss]e i[n] e[ss]e m[an]u[m] p[ro]p[ri]e
b[on]e p[ro]p[ri]e via s[un]t[ur] ex p[ro]p[ri]e
rege m[an]u[m] p[ro]p[ri]e ad m[an]u[m] p[ro]p[ri]e
al[ia] m[an]u[m] z[on]a t[er]m[in]o[n]ia[n]t[ur] d[ig]nitate
tribue. Sed via sumit[ur] ex
p[ro]p[ri]e p[ro]p[ri]e p[ro]p[ri]e p[ro]p[ri]e z[on]a ex p[ro]p[ri]e
te civitate p[ri]m[u]m via se p[ro]p[ri]e
n[on] ut d[icitur] q[ui]o e[ss]e p[ri]ncip[al]e
t[er]m[in]o[n]ia[n]t[ur] v[er]u[m] ostendit p[ro]p[ri]e e[ss]e
q[ui] assumit[ur] h[ab]it[ur] ad aq[ui]am
d[ig]nitate n[on] se manifestatur
e[ss]e b[on]itas et malicia nam
p[ro]p[ri]e p[ro]p[ri]e p[ro]p[ri]e n[on] se p[ro]p[ri]e i[n]
m[an]u[m] p[ro]p[ri]e ut p[ro]p[ri]e p[ro]p[ri]e et

152
habens p[ro]p[ri]e z[on]a n[on] tot
oculi rep[re]s[en]t[ur] p[ro]p[ri]e p[ro]p[ri]e
quot i[n] p[ro]p[ri]e n[on] se p[ro]p[ri]e
qualis sit v[er]u[m] d[icitur] e[ss]e p[ro]p[ri]e
p[ro]p[ri]e n[on] h[ab]it[ur] p[ro]p[ri]e sicut
cognoscat p[ro]p[ri]e ad aq[ui]am p[ro]p[ri]e
nam n[on] ad aq[ui]am m[an]u[m] p[ro]p[ri]e
assumit[ur]. q[ui]e ad d[icitur] Re
g[is] m[an]u[m] p[ro]p[ri]e z[on]a om[n]i
m[an]u[m] e[ss]e m[an]u[m] p[ro]p[ri]e z[on]a p[ro]p[ri]e
d[ig]nitate cognoscat p[ro]p[ri]e p[ro]p[ri]e
p[ro]p[ri]e et m[an]u[m] p[ro]p[ri]e. si p[ro]p[ri]e
p[ro]p[ri]e z[on]a m[an]u[m] p[ro]p[ri]e z[on]a p[ro]p[ri]e
p[ro]p[ri]e v[er]u[m] ostendit et ma
nifestat exp[er]iens d[ig]nitate
p[ro]p[ri]e z[on]a m[an]u[m] p[ro]p[ri]e sup[er] aq[ui]am
p[ro]p[ri]e p[ro]p[ri]e qualis sit q[ui]o p[ro]p[ri]e
sicut i[n] p[ro]p[ri]e n[on] m[an]u[m] p[ro]p[ri]e
et p[ro]p[ri]e p[ro]p[ri]e assumpt[ur] de
b[on]e e[ss]e i[n] d[icitur] off[ic]iis affirma
re n[on] ad m[an]u[m] p[ro]p[ri]e p[ro]p[ri]e
ei videbitur exp[er]iens Sed
da via ad i[n]vestigand[u]m h[ab]it[ur]
i[n] s[un]t[ur] ex p[ro]p[ri]e p[ro]p[ri]e p[ro]p[ri]e
z[on]a n[on] m[an]u[m] mala z[on]a m[an]u[m]
m[an]u[m] p[ro]p[ri]e d[ig]nitate p[ro]p[ri]e
civitate si s[un]t[ur] se esse p[ro]p[ri]e
t[er]m[in]o[n]ia[n]t[ur] a p[ro]p[ri]e t[er]m[in]o[n]ia[n]t[ur] si t[er]m[in]o[n]ia[n]t[ur]
v[er]u[m] se esse ad h[ab]it[ur] m[an]u[m] of
f[ic]iis r[ati]o[n]and[u]m z[on]a via se
m[an]u[m] e[ss]e p[ro]p[ri]e p[ro]p[ri]e civitate p[ro]p[ri]e
h[ab]it[ur] p[ro]p[ri]e p[ro]p[ri]e n[on] sicut
medici n[on] e[ss]e c[on]siliari de s[un]t[ur]
t[er]m[in]o[n]ia[n]t[ur] si e[ss]e e[ss]e i[n]tendit s[un]t[ur]
tem t[er]m[in]o[n]ia[n]t[ur] f[aci]t se e[ss]e aq[ui]am
civitate ordina[n]t[ur]

26 de pace & de concordia civi
uad ut de iusto qd. Cili
m nō est de fine s. de hys
que s. ad fine. pace est
concordia civiu d. intendē re
ctor civitatis tanq. fine. Sic
go disponenda est civitas ut
confinetur in pace & ut ibi s.
dictō nō insurgat. Civitas ad
aliū magistratus & p. apatus
& d. b. n. e. eos d. n. s. p. s. m. s.
ut inquit. **Philus 20 p. 20 vi.**
datur fac. ad quietē & pacifi
ad statū civit. uad si p. re. b.
aliis p. idem in magistratibus
& p. s. t. u. v. p. r. e. f. i. a. n. t. u. r. a
li videntes se esse despectos
ad sedicōm insurgit & civita
tem turbat. hanc ad Ramira
d. m. p. b. a. n. t. e. m. o. r. d. i. n. a. t. e. s. s. o.
craticā tangit. **Philus 20 p. 20**
id. ait. q. Socrates p. fac.
eos p. n. o. p. e. s. q. u. o. d. e. s. e. d. i. c. i. o. n. e.
causa apud nullā dignitatē
possidentes. Videntes enī se
nullā dignitatē posside. si
contingat eos esse viles et
a. i. o. s. e. s. s. e. d. i. c. i. o. n. e. s. m. o. n. e. t.

Quia admodum p. s. o.
determinatas depo
licae & de ordi
ne civit. nō s. i.
racion loquuntur p.

esse. Ideo b. d. se h. e. e. o. d. o. p. i. o. s.
tractae nō ostentatōis cau
sa. s. q. h. o. r. r. e. q. u. i. t. p. r. i. n. e.
todus quā intendimus tradē
de regie civitati et regni
Civis enī quōdā d. a. h. p. e. n. s. e. r. t.
p. h. o. & p. r. a. c. t. a. t. i. s. e. o. s. o. p. i. o.
m. b. u. t. c. l. a. r. i. u. s. a. p. p. a. r. e. b. i. t. q. d.
cā h. m. q. i. r. e. g. n. u. e. s. i. t. c. e. n. s. e. r. d.
Civitas ad p. a. t. e. s. t. r. u. s. i. t. i. n. p. o. r.
d. e. n. t. i. b. u. s. nō e. p. e. d. i. e. c. i. v. i. t. a. t. i. p. o. s.
s. e. s. s. i. o. n. e. s. v. i. r. e. s. e. t. f. i. l. i. a. s. e. s. s. e.
c. i. v. i. t. a. t. i. n. e. S. o. c. r. a. t. e. s. s. t. a. b. i. e.
b. a. t. n. e. e. s. s. e. d. e. c. e. s. m. u. l. i. e. r. i.
o. r. d. i. n. a. t. a. d. o. p. a. b. e. l. l. i. c. a. n. e. c.
e. s. s. e. v. i. l. e. e. o. s. q. i. n. e. s. s. i. m. a. i.
s. t. r. a. t. i. o. n. e. s. p. r. e. f. i. a. n. t. S. o. c. r. a. t. e. s.
s. t. a. t. u. s. s. e. v. i. d. e. b. a. t. u. r. V. e. s. t. a. t. g. e.
e. l. e. g. i. m. d. e. S. m. i. s. s. i. o. n. e. & o. r. d. i. n. e.
c. i. v. i. t. a. t. i. s. q. u. a. d. S. o. c. r. a. t. e. s. o. r. d. i.
n. a. n. t. D. i. c. e. b. a. t. e. nī S. o. c. r. a. t. e. s.
u. t. t. a. n. g. e. b. a. t. s. i. p. s. i. c. i. v. i. t. e. q. u. i. q.
h. i. e. i. n. s. e. v. e. p. r. i. n. c. i. p. e. m. c. o. n.
s. i. l. i. a. r. i. o. s. b. e. l. l. a. t. o. r. e. s. a. n. t. i. f. i. c. i. s.
& a. g. r. i. c. o. l. a. s. b. e. l. l. a. n. t. e. s. e. s. s. e. p.
t. e. m. c. i. v. i. t. a. t. i. s. d. i. s. t. i. n. c. t. a. d. a. l. i.
i. s. c. i. v. i. b. u. s. N. u. m. e. r. u. d. a. d. b. e. l. l. u.
a. d. s. t. a. t. u. e. b. a. t. d. A. n. q. u. a. c. i. v. i.
t. a. t. e. d. e. b. e. e. s. s. e. a. d. p. l. u. s. q. u. i. q.
m. i. l. i. a. & i. n. q. u. a. a. d. m. i. l. l. e.
h. i. n. q. i. a. d. s. t. a. t. u. d. q. u. i. d. a. d. b. e. l. l. a.
t. o. r. e. s. t. r. i. p. l. i. c. i. t. q. u. i. e. p. o. s. s. i. m. a.
z. i. n. t. r. a. q. u. i. d. e. n. t. i. s. b. e. l. l. a. n. t. i. b. u. s.
S. o. c. r. a. t. e. s. s. t. a. t. u. e. b. a. t. p. r. i. m. o. e. nī.
d. i. c. e. b. a. t. e. o. s. e. s. s. e. a. l. i. o. s. & d. i. s. t. i. n. c. t. o. s.
a. d. a. l. i. i. s. c. i. v. i. b. u. s. **20** s. t. a. t. u. e. b. a. t.

magnū
q. p. o. n.
m. i. n. a. t. a.
s. e. p. a. t.
p. o. n. e. n.
t. a. l. e. &
p. s. u. t. t.
s. t. a. t. s.
f. e. n. s. i. o. n.
g. o. n. a. t.
s. i. n. d. e.
f. e. n. s. i. o. n.
s. e. p. a. n. d.
o. s. t. a. b. i. l.
t. i. n. e. s.
p. a. t. r. i. e.
e. s. t. g. o.
b. e. l. l. a. t. o. r.
q. u. o. t. s. t.
t. a. d. a. n.
z. e. s. a. b.
d. a. v. i. a.
s. t. i. t. u. d. e.
t. i. d. u. m.
c. i. v. i. t. a. t. e.
m. i. l. l. e.
o. n. e. s. s. i. t.
s. u. d. e. n.
t. m. a. o.
l. e. v. i. d. e. s.
q. u. a. r. u. d.
i. n. m. i. s. t.
t. u. m. t. a. t.
p. o. r. t. a. b. i.
p. i. q. m.
p. l. l. a. r. s.

167
160

magna multitudo bellatorum
eo ponebat eos in quodam de-
minato numero. Pyrrus ita
se patet. Nam semper bonum con-
sistit in bono. Quia natura
valeat et eam partem se exponit
et suo toto pectore ut brachium
stat se committit periculo pro de-
fensione corporis. Pro ordine
quo naturalem agit quilibet civis
si non exponat se periculo pro de-
fensione patrie. Non ergo se
separandi sunt bellatores ab ar-
tibus et ab aliis omnibus quod
cives alios pro defensione
patrie bellare non erat melius
est ergo dicere in civitate tot esse
bellatores et defensores patrie
quot sunt ibi omnes valetur por-
tare arma. Quia separare bellato-
res ab aliis omnibus. Secun-
da via sic patet. Nam sic con-
stitutus civitatem tota multi-
tudo bellatorum in qualis
civitate ut quinquaginta milia vel
mille esset. Unde difficile et
onerosum omnibus ipsis. Quod nec
solum est et difficile esse civibus
viam civitatis sustentare mil-
le viros et stipendia omnibus.
quod nullum esset aliud officium
in nisi bellare ad adesset oppor-
tunitas et onerosius et quod in-
portabile esset sustentare se.
magis milia. Propter eam omne
bellum habet periculum quod ad vo-

tu ut possit ex omnibus sumpti-
bus tantam multitudinem pascere
propter quod philosophus 20 Ethicorum
reprehendit Socratem de huius
modi ordine civitatis aut quod
optimam civitatem illam sic institu-
tam esse in regibus Naboloni-
ta nisi forte propter magnitudinem
desertorum et magnam spaciandam
legno possit magna multitudo
pasci. Difficile est enim ut philosophus
minuit. Propter ipsos cives et propter
mulieres famulos liberos pascere
tantam multitudinem bellatorum.
Tercio demonstrat Socrates
ordinando civitatem in constituto
determinando numerum bellatorum. Nam
21 philosophus 20 propter cives pro
ut leges in facient ordinem
et aliquid in civitate ad ea de-
reprehendit. Quia ad hoc ad regios
et ad loca vicina. Si quis ergo
vellet propter omnes statim agnos
bellatores vinctos et quibus
fructibus civitatis ad tria debet
aspicere. Quia ad cives nam si ci-
ves ipsi essent pusillanimes
et mobiles ad bellum indigeret
maiori copia bellatorum sic se
habendum propter insipientem est ad
regios. Nam quanto civitas illa
maiori regum et maiori fructu
pasci poteratur tanto sustentare
posset maiorem numerum bellato-
rum. Pro insipientem est quod

ad loca vicina ut vtrum omni-
tas illa habet ad se vicinos
amicos id multos pusillanimes
ut mores non variatis sed
inibus memorum et alii tali
p deinde de uno bellani-
um etiam ad ares et frigora non
possit esse ita utilitaria sit
ta volens inde arte de re
ge omittit non per deinde
inimicitias bellatorum. si illud
relinquenda sunt magis pruden-
tis rectoris considerantis odium
omni modum regionis et ad
stantias vicinorum

Harrat autem supra quod
sonantes et discipulus
eius plures dixerunt quod
mitates sic esse reve-
dant et subinde am-
ant civibus quos essent vi-
ros filios et possessiones quod
sic intellectum ut videretur
naut. ita non per ut est
per phantasia manifestum. in
quod magis fuit cor. plato
inquit metaphisice loqui que-
ritur. forte ipse socrates
habebat cum plures eius di-
scipuli fuisset. si volumus
non ut ea sonant dicta
nisi re socratica salvare
poterimus posuimus emendanda
eum esse civibus quia cum
rei veritates non est per se
ut utile in cum amore

et dilectio debet suavi quod
tas potest cum quilibet civis
debet diligere alios civis sic
semper sic debent diligere vi-
ros filios et possessiones ad
seut et ipsas. hoc ergo in
civibus omnia debet esse quia
ut quilibet intendat bonum
sue et bonum omni et per
pollicitum cum ad est facultas
de rebus aliis ac si esset
sue. Immo debet suavi quod
filios debet suavi quod
quod ad amorem. si in
possessionibus debet rebus
quod non solum quod
ad amorem ut quod omnes
cives cum diligant bo-
num universum quod civis
si cum quod ad quod
et quod ad libertate quia
quod civis debet alii
civibus ut dicat videretur
bona sua quod salua-
re. videretur. dictum socraticum
quod ad quod civis
sic et salua re possessionum
dictum eius quod ad uni-
tatem civitatis. nam cum dicit
civitate debet esse maxime
una forte non intellexit
de unitate habitaculis
ut quod omnes civis habi-
tave deint in una domo
ita quod in civitate non esset
plures domus non plures

pro
fuit
boni
digni
tate
fuit
in
ut
forte
et
ut
quod
ligent
si
in
batur
max
in
amor
par
et
vobis
licet
ad
non
in
fuit
gere
oportet
ita
quod
tate
fuit
vbi
vafa
fuit
per
tate
tate
oportet

161
viri nae de vinitate arti
ficiu ut q in cinitate no de
beant esse diuise artes ne
diuisi artifices nae d vni
tate cor q vacuunt ad su
fficientia vite ut q essent
in cinitate plura et diuisa p
ut vacuunt indigra vite ut
forte hndia vinitet et aorez
et dilectoz referre volebt
ut q tunc esse cinitas opa
qn cines se amando et di
ligendo maxie se vniuet
Si go aposita mente cini
m vix est q ipse opma
batur q in cinitate esset
maxima pax et no ouie
tur ibi litigia na pue
amov effatus esse videt
pax et concordia. Et nos
vō scitos addebat & mu
licibz q ordinande essent
ad opa bella saluari pe
non intelligebz hē sum
f in ra v. possent em qm
gere q et mulies bellae
opportet. Multoties em
ita ptes italie hē attingit
q vivis diffidibz et tur
tatibz et emulibz in acti
sny tinitet aliqz. id vni
viti in acti existere in
vasa q cor cinitas ab ho
sibz p qd oportuit mltos
p peniaz tinn deffē
cinitatez. Et nos aut pl
terio addebat q p cosa
opportet in mltatibz pfre

ut p deū esse id ppositi
et ballini forte sic dect
migi ut p pnapent
idez. v. ornati eis & vnti
bus. Sed aut cinitatem
dimidat in artifices ag
colas et bellatores cinitatē
ad mī mille q tunc bellato
res. fortes p bellatores
mllgetat nobiles quoru
nq est manibz opari. Cu
em in cinitate quida ma
nibz oparent ut colentes
hvar et artifices. quidaz vō
no ut nobiles hī vultis
nobiles potissime debet
deffendē priaz et cor ma
xime est pacare ita armo
zū indigra. volderat go so
ciates polliciaz aliqua no
debe norari cinitet nisi sal
tez continet mille nobiles
quos p maud excellētia vo
tabat bellatores

Petor Bonatem
et plonem quida
alius nomine phel
leas ut narrat
phua pol 20 m
transit se de ordine cinitatis
statuens quōd possit optime po
licia ordinari. Dicebat aut q in
ter cā ad que debz intende le
gislatoz poliae est p. et mlt
habeat possē et mlt.

con tunc esse civitate optime
ordinada si nō civitas haberet
plus reditus id maiores pos
sessores q̄ alii quod ut dicebat
a principio qd civitas constaret
facile fieri poterat. Et ma
xime in civitate et copulata mul
titudine corpora deficiat rector ci
vitatis possit dividere equaliter
possessores illas ut cives si ci
vitate in constituta et civibus iam
habentibus possor̄ inaequales
difficilis erat hic ad civitate redu
ci. Statuit in pheliceas in
tatis rectorum hic nō redire
hic inaequalitatem ad equalitatem
mediantibus dotibus statuendo
q̄ pauperes contra hanc ad similitudinem
et in contrahendo accipiat dotem
et nō dent pauperes qd accipere
de magnas dotem a similibus
poterint equare se ut possesi
onibus. Ponit aut pheliceas
triplici via moveri ad hoc sta
tuendum. Primo qd moveri po
tuit ut cessaret litigia. 2o ut
remoneretur iniurie et contume
lie. 3o et hinc que videbat
policiis aliis. Prima via se
patet. Nam omnes velle litigant
p̄ possessionibus. Sicut enim cum
vellet cupidi ad habendum recte
et possessores. Unde et p̄p̄t hic
multa litigia oriebantur quales
quare si omnes habent omnes pos
sessiones equales et foret se nō
posse credere se nō posse credere si
in possessionibus fu
stra p̄t hic infringat lites et

placata. Nam dato qd alii liti
gantur causam optineret. nō
multum et hoc grande posset qd
opportet ipm p̄ daret dotem qd
in possessionibus aliis civibus
hic et per daret placatu nō mē
tu amitteret qd accipiendo dotem
equaretur aliis in divitiis. Si
autem qd om̄ cessaret placata si
omnes habent possessores equales
Secunda via sumitur ut tol
luntur de civitate iniurie et
contumelie. Nam qd omnes
habent sibi possessiones approprias
dicentes. hoc est meum nō solum
infringit lites et placata. Si et
iniurie et contumelie. Nam p̄p̄t
accipiendo possessionibus infort
sibi omnes iniurias et contume
lias in p̄p̄t p̄p̄t. sunt ad in
civitate furta rapina et homi
cidia p̄p̄t cupiditatem possidendi
dimittas. Quare si omnes nō pos
sent se credere in possessionibus
et haberent equales divitiarum
ut videtur. 1o ad cessaret hec
Tercia via. Sicut et hinc
videbat in civitatibus aliis. Nam
in multis policiis hic ordinate
magna cura sunt legislatoribus
de possessionibus civium. Ideo phel
iceas forte motus et hinc que
videbat in aliis policiis. statu
it potissime curadum esse de pos
sessionibus civium. Quod eos
equales possessiones habe

triplici
possessione
leas fu
mior d
za et p
in civitate
te p̄p̄t
habe
ad rem
p̄t imp
ant poss
tuatur
os. p̄p̄t
civitate
et p̄p̄t
q̄ leges
omnes ob
necesse
possessione
habeat
radentib
rem
leas p̄p̄t
possessione
dum n
tunc m
de illo
nec ha
tas et t
one qd

Considerandum
ita p[ro]p[ter] q[uo]d
ante ad p[re]s[ent]e
stat. Possunt
triplici via venari q[uo]d no[n] op[er]e
possessio equatur esse ut p[ro]p[ter]
leas fortuebat p[ri]ma via su
mitur & p[ro]p[ter] p[re]cedens filio
za & p[ro]p[ter] iniurias que poss[unt]
in civitate committi. Quia ex
te p[ro]p[ter] q[uo]d debent om[n]es
habere p[ri]ma via p[ro]p[ter] p[re]cedens
ad v[er]u[m] regim[en] civitatis non
p[ot]est imponi lex ut om[n]es habe
ant possessio equatur. In p[ri]ma
tuatur q[uo]d habeat equales fili
os. Frustra eni[m] p[ro]p[ter] lex que
conferri no[n] p[ot]est p[ro]p[ter] p[ri]m[um]
eo p[ro]p[ter] no[n] p[ot]est debet esse cu[m]
q[uo]d leges instituantur. Si & q[uo]d le
ges obediantur & q[uo]d leges ob
serventur. Sic si singuli om[n]es
possessio habeat equales et vna
habeat p[ro]p[ter] filios q[uo]d alius suc
cedentibus filiis in hereditate pa
rentu[m]. Salva no[n] erit lex p[ro]p[ter]
lex p[ro]p[ter] q[uo]d no[n] habeant pos
sessio equales. Sed go q[uo]d
d[ic]it in p[re]s[ent]e p[ro]p[ter] d[ic]it
tanto minus p[ro]p[ter] vna h[ab]et
de illo. Sic esse no[n] p[ot]est q[uo]d p[ro]p[ter]
nes habeat possessio equa
tas u[bi] tot filii p[re]cedat ab vno
tunc quot ab alio. Si d[ic]it co[n]suetudo

intra p[ro]p[ter] o[mn]ia p[re]s[ent]ia d[ic]it
de p[ro]p[ter] p[re]s[ent]ia q[uo]d alia et
no[n] est p[ro]p[ter] in civitate p[re]s[ent]e
om[n]es aut[em] h[ab]et equale nu
meru[m] filio[rum] p[ro]p[ter] q[uo]d & p[ro]p[ter]
creatus filio[rum] manifeste o
stenditur p[ro]p[ter] lege no[n] co[n]f
erit esse. eo q[uo]d congrua ob
servari no[n] p[ot]est. Secunda via
sumit[ur] & p[ro]p[ter] iniurias q[uo]d
possunt in civitate committi q[uo]d
legislato[rum] p[ri]mo studio caue debet
Expectat eni[m] ad p[ri]ncipem om[n]es
om[n]ia habere ne om[n]es sit imp
lentes & ne filii more iniurias
inferat. Si p[ro]p[ter] in civitate statuitur
pauperes equari dimitibus in pos
sessionibus accipiendo magnas
dotes ab eis & no[n] dando dotes
illis contingit multo cunctis d[ic]it
tos fieri pauperes. Et ego no[n] si
dimites aliqui p[re]s[ent]es habeat fili
os & pauperes dimitum possessi
o dimit in p[re]s[ent]e p[ro]p[ter] q[uo]d pan
peru[m] & filii dimitum pauperes
erunt & filii pauperum. Ego
ad contragent iniuria et ingra
in civitate. Q[uo]d q[uo]d pauperes co[n]
ditantur restat fortuna sine ut
plane ostendit p[ro]p[ter] p[ro]p[ter] p[ro]p[ter]
fiminabat[ur] go alio. filii eni[m]
pauperum inflati eo q[uo]d videant
p[re]s[ent]es alio in dimitis habundat
in p[re]s[ent]e in eis et filii ini
rie in civitate. P[ro]p[ter] p[ro]p[ter]

inimice et contumacie orientem
me cunctis non solum et pte filios
pampens sicut et pte filios
dimitto. quod ut de re pte
pnt et ad pte civitatis filios
dimitto non esse implentes. Sic
ad filii dimitto ut plurimum
sunt magnanimi et magni cor
dis si videat se esse deperat
et pauperes exaltatos non valen
tes se continere fiat implentes
et turbabunt alios. Tercia via
ad ostendendum hanc philice le
gem non esse deventem de equa
tione possessionum summum et pte
dimitto. quas deat habet cunctis
deat enim ipsi esse libet les et
temperatos non quod in dicto est
dicere quod ad bonum regnum civi
tatis sufficiat cunctis possessiones
habere equatas nisi aliud deter
minetur de quantitate possessio
nis illas. Possent enim cunctis
adeo modicum possessiones habere
quod oportet eos ita pte vi
ne quod opera libertatis deficiat
atque non valeat. Quis huius
bende possessiones equatas possit
ita habundare in eis et adeo in
dilectis. Quia quod non contingit
eos temperatos esse.

Reges et principes
et vbi omnes quo
rum est leges
ferre. Deat ali
quas leges statuit dea possessiones
civium non et Salomon qui dea
ferendas leges dicebat. pnt
et doctus multa statuit dea
possessiones civium. Iste et apud
lothes ut recitat pnt re
pnt lex erat quod ad hoc ut ad
hanc sortis fuerantur illi
nulli liceret possessiones ven
de nisi sufficienter ostenderet pos
set et aliud magnum infortu
mum accidisse. Sunt enim multa
determinanda in legibus dea
possessiones. Ipsi non dedit. Hic lege
statuit dea pnt ut cunctis pos
sessiones equatas habeant ne
interea legislatoris pntesse
deat dea possessiones. Si pnt
deat intendit respiciunt. Con
pntentur. Ico quod ratio ma
lior non sunt possessiones de
teriores si contumacia. Ratio
enim omni malis est cupiditas si
quod moribus magis curari deat
in ratione et in causa. Quod alibi
magis debent intendere ratio
res civium dea respiciunt. Co
ntumacia quod dea alia ut
plane pnt pnt re pnt de
hic inferat. Diffusius dicemus
memoriam huius ostendere quod
tractatum de deo. Quod et
pnt. Vbi deat sufficienter

contumacia
me de
pa mlti
pnt pnt
pnt leg
de poss
randas
nari pnt
mibit
hnt app
pnt deat
bnt pnt
figunt
deat
miga c
possessiones
reut de
batur
eo quod mlti
sunt
pnt et
hnt
hnt
pnt
reut deat
si omni
pnt
pnt ad
statut n
diment
pnt et
to pnt
ut de
ta pnt
deat
deat
hnt pnt

contradictio videtur hinc que
nunc diximus si illa contradi
ctio infra tollatur adpntat
se sufficit pncipales mte
legislatoris no debet ee
ad possessiones etiores mte
randas. quod triplici via ve
nari possumus prima via su
mitur ex parte honoru quas
hos appetunt. Secunda ex
pte delectationu quas mtequid
tur. Tercia ex pte tristitiaru quas
fugunt. Prima via sic patet
credebat enim pheliceas omnia
magna civitatis mtequid ppter
possessionem et dominium eternas
revid. Et sic opmudo falli
batur. qd et si pauperes hos
eo qd nimis egent et eternon
sua ut plurimum litigant
ppter etiam sibi personam
honoris et genese magist
bant et indignam. Et enim
possent consequi honorem ho
rem debito et condignu. que
si omnia quida sunt psona pau
peres quida genese et honores
petunt ad legislatore no solum
statue ut possessiones debite or
dinentur sed et ut honores de
cent et iuste diffundantur. Et ta
to pncipaliter debet hie mtequid
ut de honoribz quito litigant
in psonas honores sunt magis
delectanda qm psonas alias
Secunda via ad mtequid
hanc sumit ex pte delectationu

quas hos ut plurimum mtequid
tur non qm hos solum mtequid
ad et mtequid mtequid in res et
diores ppter amandam si et mte
vantur in filias et in uxores a
mtequid ppter delectationem et mtequid
tia. Debet qd reges et et p
tipes no omnes leges sicut de
possessiones mtequidandas ut qd qd
q fund est possident. si multatoz
dinas debet de possessiones repri
mendas ne omnes sint mtepe
rati et mtequid in uxores et
filias aliorum. Imo tanto magis
phelitari debent de hoc qd de
illud. quito uxores et filie sunt
quid magis amicum qd et et
res pte. Tercia via sumit
ex pte tristitiaru quas hos p
mtequid fugunt. Solus enim hos
quid delectationibus abest in
facit ideo mtequid alius no
ppter supplenda indigentia nec
ppter tollenda famem aut repel
lenda frigus. si qd estimat ali
os posse coram delectatione mte
dine. sed qd estimat eis posse in
facias mtequid. ergo no solum ppter
possessiones sua constitutende leges
ut statuebat pheliceas. si et ppter
alia ntequid per ptequidibus suffi
repressum

Dicitur Socratem
et phileam fuit
quidam alius
nomen Pyodorus
intromittens se de
regie civitatis faciens multa
potes ad regna civium
huius autem quod ad se reducere que
statuebat ita huiusmodi regimen
primo cum statuit quendam p[ri]ma
cia ad multitudinem et distinctionem
civium. Secundo de finibus de dis
tinctione possessionum. Tercio de dis
tinctione iudiciorum. Quarto de dis
tinctione iudiciorum. Quinto de iudiciis iudi
candi. Sexto et ultimo statuit
quasdam leges tangentes du
sa quia p[ri]ma Pyodorus
cum faciens sua pollicens
intromisit se de multitudine
et distinctione civium dicens optima
civitas omnis esse ad decem
milia virorum. Hanc autem civi
tatem omnis distinxit in tres p[ar
tes. Primum in bellatores agricolis
et artifices. Certebat tunc bella
tores debere habere arma et non
terra agricolis. Quod tunc sed non
arma artifices vero neque terram
neque arma attentare. Unde
tunc cum hoc quod ad p[ri]ma p[ar
tes tribus indiget. Quia necesse po
tu et cibo p[er] rationem naturalem
confirmare radicale humorem
Secundo indiget homo domo et re
futu et alijs artificiis. p[er] m[un]
denem aeris. Tercio indiget de
fensa. Per hostes et armatos et

per pedes et litigia que possunt
in civitate contingere. Adhuc enim
tunc definitur quod tunc genera
virorum quod quid ad vultu suffi
tunc agricolis et intelligant
per agricolas et colentes terram
et vineas et v[er]o omnes pasto
res alios. Sed tunc ad domos
et vestimenta et alia arti
ficia sufficiunt artifices tunc vero
ad defensorem definitur bellatores
hic quoque determinavit p[ri]ma de
multitudine et distinctione civi
um. Secundo intromisit se et determi
navit de distinctione possessionum
dicens totam regionem id est totam
civitatem civitatis in tres p[ar
tes. Primum in p[ar]tem sacra communem
et p[ar]tem sacra adhibebat ad
tunc communem bellatoribus. p[ar]
agricolis dicebat aut tunc in
torem civitatis optime distinxit
esse. p[er] tribunebat in p[ar]tem
in templis divinis. Iqua
pellabat sacra. p[er] ad bellato
ribus quia appellabat communem
et quod bellatores communem bono et
defensionem patrie vacare debebat
p[er] vero esse p[er] p[ar]tem agricolis
artificibus quia nulla p[ar]te intro
rij tribunebat. eo quod ante suf
ficient vultu possent in eo
bellatoribus tribunebat p[ar]tem
in tunc de quo bellatores
quod de communem errario. Tercio nullo
misi se de distinctione iudiciorum
dicebat aut omnia iudicia debere

esse de tribus in q de tribus
legant cures vs de noam
te miria z morte z munda
qm iustificat in aliud ad mu
stificat in eius res nocendo da
mando vel dampnando i
psum no psona et hic dupliat
de honorando ea faciendo
ei obsequia et vitia no offe
dendo ipse faciendo ei pson
los et vitia iustificat
ad qntu ad res appellat no
cunctu s iustificat qntu ad
de honorando psona vocabat in
miria offensa qntu ipse psona
qntu ad psonas et vitia
noabat mortem q talia ad
mortem ordinatur i eo q die
passo magis pda abicit a pda
Anato nro nro p se de distu
qntu iudicand dicebat em
debe esse duo generis iudican
on z duplex pitoru vnu
ordinariu in quo distatent
pse iat aliud pnt ad quod
reducunt appellat volebat
quid pntiale pntu ut nar
rat pntu 20 pda debe z pmi
bus electis ut pntu male
iudicate fieri in pnto ordina
rio senes illi electi et boni te
stimonij redpntent ipse da
to nro nro p se de nro iudica
di volebat qntu in vntu pnt
toris tam pntiali q ordina
iudica fieri sine collaon iudi
cun inter se dicebat ad q
audita causa qntu male pnt

164
cogitaret z pnt in pntiali
bus scripta adduct sententia
pnt ut si moysatus simplr
contempnendus esset iudex sim
plicem condempnacione scriberet
si vs simplr absolueretur pnt
gillarem portaret vacuam s
si dno mo contempnendus
in dno absolueretur p scripta
ram determinaret illud pnt
ait 20 pda pnt pnt dnt
pnt narrat pntu causas
hic pntu pnt pntu oede
bat quid qntu iudices iuram
to essent astuti ut dicunt
quid sentirent forte denega
rent timido cor ad alius dnt ad
sentent pntu ordinant qntu qntu
pntu sua pntu pntu dnt
to pntu quasda leges tanges
dntu gnt pntu pntu pntu
at pntu pntu leges ordines
pntu tanges pntu z a bel
latores z a boni pntu pntu
apem qntu ad pntu pntu
qntu pntu pntu dntu qntu
esset expedirent civitati quod re
tribueretur ei debitus honor dnt
ad vs ad bellatores ordinant
qntu pntu qntu morant in bel
lo pntu pntu pntu pntu et
pntu civitatis accipent obid
de curio pntu pntu qntu
ad totu pntu pntu ut totu
pntu vs tam bellatores q
pntu et pntu pntu

ad electioꝝ pꝛincipis valebat
em̄ ut pꝛ et dicitur suis pꝛ
cipem esse pꝛ hereditateꝝ si pꝛ
electioꝝ nꝛa electioꝝ totu pꝛlo
tribuebat. Quarto qꝛntu ad
pꝛincipem electioꝝ statuit ut pꝛ
cipis pꝛincipales nꝛa hꝛat de
tribus va de iꝛus aduꝛ de
pꝛegnis et orphans appellabat
em̄ orphanos vñ om̄s pꝛso
nas impotentes nō valentes
pꝛsentas sua nꝛa cōmune
opꝛtat em̄ ad regem et pꝛ
cipem qui debz esse cūctos in
sua de rebus cōmibus et et
de pꝛegnis et pꝛsonis impo
tentibus pꝛpalem nꝛa gēve eo
qꝛ talibus alii de facili imm
uantur ad nō posse defende
sua nꝛa

Multa bona consequi
mur et optinere
antiquos pꝛhoru
eo qꝛ ipd in suis
dicitur multa bona
et vā dixeruꝛ. Dato hꝛ qꝛ mīl
veru dixeruꝛ rectande hꝛ ef
sent opꝛos eoru et un sūm
pꝛlo 20 mēre debemus quā
reddē eis qui a vltate devi
ant et discordat ab opꝛionibus
nostris. Ecce em̄ talia alim
telam mala quid alios dicit
multos et nō mātū ut

recte indicet. Prodomi go o
pꝛlo rectitudine qꝛ in sua
polica multas bonas suas
pꝛmulgant. Quia hꝛ mon
grua dicitur. Possima hꝛ
qꝛntu ad pꝛns pꝛtat. Secūdo di
ta pꝛlo nō pꝛd mērepare
pꝛodomi qꝛntu ad tua pꝛmo
qꝛntu ad mōmposibilitatem
statutos 120 qꝛntu ad modū
qꝛntu statuit in indicando 30
qꝛntu ad leges quas statuit
tangentes dūsa quā pꝛsonas
qꝛntu em̄ pꝛus dicitur defeat
statutos impalia nā statu
tū de distmctioꝝ cūm stare
nō potat. ad statuto de ele
ctione pꝛincipis. Si est amitas
un pꝛm distmctū debeat in
tres pꝛtes va in bellatores ar
tifices et agricolas et soli bel
latores habebat arma ut pos
sent sediti et in pꝛa statū
tūm remone et patria ab
hostibus defende oportebat
bellatores hꝛe maiore potētia
qꝛ agricolas et artifices sū sūpti
et qꝛ semp potētores dēuꝛ
et hos libent inuistit ad pos
sū. Hoc posito artifices ag
role nō habent pꝛtem in polli
cia et bellatores nō mittent
eos pꝛae in electione pꝛincipis
statue go pꝛlus totus qꝛ ali
gat pꝛincipem suū nō pꝛd ad
statuto de bellatoribus ut qꝛ

ipd pꝛ
soli hab
defac
modū
valebat
qꝛntu m
ut
bat. qꝛ
posset
pꝛ pꝛ
di segm
maior
caus p
sent pꝛ
si loqꝛ
torio
pꝛsent
mō qꝛ
nuit q
host
uerit
indies
pꝛubie
qꝛntu
fecit d
bus m
be adm
dēnt
admo
est
pꝛa qꝛ
it tajo
nau
quid p
nā si q
agnos

ipd sunt potentiores alijs et sic
soli habentes arma. Secundo
deficiebat Ipodomus quod ad
modum que stabant in iudicando
volebat enim iudices non debere
esse in iudicio de sua sententia
sed ut ait philosophus non denegare
bat. quod bonum privatum conferre
posset. hoc ad duplicem viam
per se. Primum modo iudicandi
si sequitur maior privatus et
maior de genere iudicandi non
causam privatum iudices si pos
sent sibi loqui in privato et
si loquerentur publice in pre
torio et si in iudicio diceret quod
sententiam. causam de iudicio he
mo quod aliter in philosopho in
nuit quod in quibusdam bonis po
tuit. Cuius statum quod ordina
verit ipodoma ubi ordinat
iudices posse loqui sibi in iudicio
publice non in admira habere
esset in privato. Cuius de
fecit dicta modum. quod in iudicio
bonis iudicibus opus collator ha
be admira ut si iudices diceret
daent oportet collator habere
admira quod sua tenenda
esset. Tercio deficiebat dicta
philosophus quod ad legem quod statui
ut tangente dicitur quod ipod
marum et ipod quod ad legem
quod statuit erga sapientes
non si quod sapientis invenies
quod expedire civitati debe

ret et hoc debetur honore acci
pe conarent sapientes ad in
venientes novas leges et ad
ostendend novas leges mve
tas esse yfimas civitati. Sic
et tunc mutabatur leges quod
est mde in civitate privatus
quod leges magna efficacia ha
bent et dicitur tunc de re
si assidue innovarentur leges
tolleretur virtus et efficacia ipsas
Statutum quod Ipodomi de eo quod
invenit quod expedire civi
tati ut ait philosophus sufficiat vi
si apparet bonum. est in privatus
loquid. In his ad deficiat Ipodoma
nibus utrum ad defecerit in
alijs. ut utrum privatus debe
at ut y electi non y heredita
tem non vid leges se mutua
re. Dato quod aliquem deficiat de
feci quod tunc et ad alia quod de
ista materia si quenda in fca
diffusus tractabunt ad privatus
si sufficiat hoc tunc de
opinionibus privatus et in hoc
terminetur. Fina per tunc li
bri. In quo agitur de lege
civitatis et regni

Quid regende sit ciuitates
tempore pacis que et
quot consideranda sit in fine
Quot sunt per principatu
n et qui illorum sunt boni et
qui mali. qui
Et melius ciuitate et re
quid uno regi et pluri
bus et quod regnum et optima
principatus

ambus rationibus ostendi
per quod apparet melius esse
ciuitatem a proximam
regi pluribus quam uno et
quid pluri putat res ille
Et melius a regimine
regni et principatus ne
per hereditatem et successio
filios quam per electionem

Que sunt ambus rega
lios debet credere et quid
rex differat ab aliis.

Et tyrannides est pessima
principatus et quod summe de
bet reges et principes ca
re ne eos dominum
in tyrannidem conuertatur

Quod est officium regis
in tyrannidem et quid rex
se habere debeat in regi
mine ciuitatis et regni

Quot sit illa que debet
operari verus rex que
simulat se facere tyrannidem

Que et quot sunt cautele
ambus tyrannem nititur
se in suo dolo perficere

Quot sunt illa ad que re
ducitur cautele tyranni
et et quod reges cautele debet
ne efficiatur tyrannidem. quod
opa regis sunt optima
tyrannidem vero sunt pessima
Et detestabile est regi
am maiestatem deroga
re ad tyrannidem quod quod
corruptum est in aliis per
uile principatus totum
in tyrannidem conuertitur

Et summe expedit regibus
gubernare pluri et caute
ne tyrannidem. quod multe
decausis contingit sub
ditos insidiari tyrannidem

Et maxime rex cautele
debet ne efficiatur ty
rannidem eo quod pluribus
modis corruptum tyrannidem
debet et regis principatus

Que sunt que saluant
dominum regis et quod o
portet regem facere
ut se in suo principatu per
ficiat

Que sit consiliabilia et
ca que oportet consilia adhibere

Quid est consilium et que sit
consilia facienda

Quales consiliarios dece
at assumere regis maiestatem

Quot oportet facere co
nsiliarios et ca quot co
nsilia sunt adhibenda

Et quid pole sit sunt
omnibus legibus determinanda
et hanc pauciora sunt arbitrio
iudicis et determinanda
Qualiter est in iudicio p
cedendum et quod finis ius
sonales sunt coram iudice
prohibendi.

Quare et quot orat habe
iudicem ut contringat
eos debite iudicare

Quare et quot orat con
siderare iudices ut mal
gratiam habeant et ut sit
clarescentes potius hanc con
delet

Et quid sit quia leges
et omni per modi iusticie
et quod ius male et positum
et cetera talia inducantur

Quid ius gentium in
ius aliud a iure na
turali hanc esse distictum

Qualiter debet esse leges
habeant et quod conde tales
leges sunt utile regno
et civitati

Et non omni sunt leges
ferre et quod ut leges in
obligandi habeant or
cas promulgatas esse
Quot et que opera de
bet continere leges que
a regibus et principi
bus condeuntur sunt

Quare melius regit civi
tas a regno. Vnde melius

regatum optimo rege dicitur
lege

Et per leges habundant et
naturalem oportuit da
re legem civitatem
et dimid

Et quid pole est a iure
sit innotat dicitur
leges

Quid est civitas dicitur
est regnum et qualem
optime esse possit. Certe
tam in regno et civitate

Et tunc est optima civi
tas et optimi regnum et
optima populus qui est ex
multis personis multis
constituitur

Et expedit populo cum
magna reverentia re
gibus obedire et ad su
ma diligenter leges re
gras obsequiare

Quare se debet omnes
et vni habitantes reg
ne reges promovere
ad mandata per illos

Quid reges et principes de
bent se habere ut amantur
a populo et quod ut timeantur
et quod vtriusque sit nomen ad
ut tunc plus appetit quam timere

Distat autem
liante deo
complem
pma ptem
hmg tñ lib
pmitendo
meda pam
bula ad po
pñ et rentu
do opios dñ
peru phos instituentia poluci
as et tradentia antem de regi
mñ regni et civitatis. Gestat
mñ mñ regni. De alijs dñ
hñ phos vñ de regie civi
tatis et regni tempore pacis et
de hmg di regie tempore belli.
Sciendū go est qd sic tpe belli
defendenda est civitas p oia
sic tempore pacis gubernanda
est p leges iustas et p consue
tudines aptas que omni legi
optinet. Cordent go sic se
habere arma ad tpus belli sic
et leges ad tpus pacis. Cord
igitur qñ tempore pacis gub
nanda est civitatem et regni
p leges iustas et consuetudines
aptatas delemi patet pñ que
et quot consideranda sñ m ta
li regie. Cordent ad phñ
zo pñ tangit qñor quea
sideranda sñ m tali regie civi
tatis. hñ ad sñ pñoribus
lñd. pñoribus et pñoribus possit
ad et ipis legibus abut re
genda et civitas dñi via
investigat qd de pñoribus qñor

considerandū et m regie quo re
genda et civitas tpe pacis.
pma via pñoribus et hñs que
requirit ad legem pa cñ
ne iñm mñendit m ipa lega
pma via sic patet na cñ
pñ leges vñd gñoribus habe
atñ iñm ad pñs pñoribus qñor
requiritur. pñ ut leges pñ sa
piencia sñ hñ mñente. ta
ut qd pñmalem potentia sñ
bñ custodit. ta ut pñ leges
mñetas et custoditas acta ci
vitas sñ vñ mñdita. Co et
vñm ut pñ pñoribus sta
tu pñ que tradunt m le
gibus sñ hñ obñnata hñ ad
custodie leges pñ potentia
civiles pñoribus ad pñoribus
et pñoribus. vñ cñ aut qd pñ
cñ debet esse mñor mñ
iñm leges et statutoria
na ipa statuta legalia leges
quid dñ possint. hñ quid
mñente leges pñoribus pñoribus
ad cñlud. Deat etñ pñoribus
ad eo sapientes cñsiliarios hñ
ut debite mñente possint qd
pñoribus obñnate debet. hñ omni
dñe mñ leges mñentis pñ
cñsiliarios et custoditas pñ
pñoribus pñoribus ad pñoribus sñue
ad mñoribus. pñ etñ pñ qui mñ
leges acta civitas mñoribus de
bent et obñnate leges pñoribus
ad omñs omñs sñue ad totu pñm

et noe
tm ad
bñ gñ
hñoribus
consider
na adm
et sñe
bñ de
tor ut
dñbile
consent
de mñe
mñdita
abili est
conat
et totu
agendū
mñendū
gñoribus
et pñoribus
tem go
di sñ
pñoribus
beat et
ges sñ
les debet
et agñ
quid no
et esse
dñe qñ
et qualu
mñendū
et landa
abili et
qñoribus
toro et

et nos si considerent quod regnum
hinc ad hoc quod ipse pater per legem
huiusmodi regem de pater dicitur
considerandum fuit. Secunda
via ad investigandum huiusmodi sunt
et sine quibus in legibus intendi
boni debet et intendere legisla
tor ut per legem consequatur lan
dabile fugiat vitupabile de
consensu aut et novero et consilium
de iure et in iure est pro
ut si de laudabili et vitup
abili est etiam sine con
sensus. Consensus autem per res
et totum populum. populus enim ad hoc
agendum per legem maxime in
ducendum est. eo quod in ipso le
gibus laudabilia recipiunt
et prohibentur turpia. Et regem
semper per determinare. Et regem
da sit civitas ipse pater non
solum considerare debet huiusmodi de
beat esse princeps magis et le
ges ferre et custodire. Et ad hoc
leges debent esse consilium quod
est agnoscere quid est iustum et
quid non iustum et quales debe
at esse iudices. In quorum est in
dicare quid iustum et quid iniustum
et quales debent esse populus qui in
ducendum est ut sequatur pulchrum
et laudabile et fugiat vitup
abile et turpe. De omnibus huius
modi res de principatu consilio. per
toto et populo brevis ut ad populum

147
propter ducimus in sedem hanc per
te huiusmodi populi libere et primo in
ducimus de huiusmodi principatu

Obras per populum
distingunt sex ge
nera principatus
quorum tres sunt
boni et tres mali. Nam secundum
Aristotem et politiam sunt prin
cipatus boni et turpes. Obliqui
cia est democratia sunt mali.
Debet enim ibi distingere bonum prin
cipatum a malo. Nam si in aliquo
dominio intenditur bonum quod
et omni civi in fine statum sit
esse equale et rectum. Si si inter
dum ibi bonum admodum et alios
oppressio sit et corruptio et peruersio
hic enim in via populi accipe
possimus sufficiens principatum
ad principatum et rectum. Nam in civi
tate ut in aliqua gente vel domo
tunc unus vel pauci vel multi. Si
unus vel ille intendit bonum quod
et subditorum. tunc de monarchia
sunt regnum. Regis enim ad inter
de bonum quod est per civile potestatem
opprimens alios ordi ordinat in bo
num populum et principatum. Non est rex
si tyrannus. Duo quoque principatus
consurgunt et duo videntur. Unus
rectus ut ad populum bonum
mali ut ad alios.

Policia est confisat maxie
in ordinacon filii pnapatus
qui est in civitate dicitur go or
dinacione civitatis policia dicitur
ut pnapatus ut pld si rectus
sit eo qd non habeat corne non
policia dicitur Nos ad talem
pnapatum appertare possima
gubnacoe pld si rectus sit i si
pnapatus sit dicitur ad intencio
bonum omni in finem pld sed
vult transire et oppone dicitur
tes est pnapatus pnapatus et go
to noie dicitur Democracia nos
ad pnapatum appertare possima
nos pld pnapatus go pnapatus
pnapatus et qui pld illorum lo
mi et qui pnapatus et q mali

Quia intendimus
ostendere que sit op
tima policia et
quis sit optimus
pnapatus. Post
q dicitur quia nunc pnapatus
et dicitur quia nunc pnapatus
et qui pnapatus restat ostendere
nunc pnapatus rectus quis sit me
lior assignat ad dicitur vico
mud seu vob q regnum est op
timus pnapatus et q melior
est civitate dicitur seu pnapatus
cia regni vob q pluribus sue
illi pnapatus sunt pnapatus sine

multi pnapatus sua pnapatus
civitate et pace que dicitur mte di
in regno et in civitate tunc pnapatus
dicitur et cum li pnapatus que vob
vult ad regnum civitatis dicitur
et hys que ostendimus in natura
pa et vltima et hys que
pnapatus dicitur in regnum
hys civitatis pnapatus via sit pnapatus
via pax et civitas civitatis dicitur
esse pnapatus intentio a legysla
tore sit pnapatus et equalitas
humorum est pnapatus intentio
a medico. hys et civitatem
et concordia magis efficit pnapatus
quod est pnapatus vult magis aut
pnapatus civitas regnum in pnapatus
in si dicitur tunc pnapatus
q si dicitur tunc pnapatus
vult pnapatus pnapatus magis
pnapatus esse pnapatus in hys di pnapatus
in nisi illi pnapatus sunt civitas
et concordia pnapatus quod est vult
pnapatus et illud magis. Si go est
pax et concordia nunc magis sue
pnapatus pnapatus si quod vult
go si pnapatus vult pnapatus
nunc eos no sit de finali tunc
pax vult civitas. Secunda via
ad investigand hys pnapatus et
civili potestas que regitur
in regno civitatis via quod
tunc est magis civitas tunc for
tis est pnapatus dicitur ut dicitur
in libro de ci
pnapatus pnapatus

est aut ipsi multi hos tra-
hant nancem nisi unum in
tractum ad unum trahit al-
ter non trahit nisi nancem trahant
uno si de vices que sunt
in pluribus trahentibus con-
gregantur in uno ipse ille
essent magis contrahent
et dissolvit essent in trahendo
sic si tota mulier potentia q
est in pluribus principatur et
congregantur in uno principe
efficacior esset et ille princeps
per habundantior potentia
magis possit politica gubernare
Tercio una sunt et hinc qe
videmus in natura quod
ad est regnum naturale per illud
totum regnum reducitur in ad
quod unum principatur ut si meo
in corpore sunt omnia membra
ordinata ad omnia officia et
ad omnes motus est dare ad
omne membrum ut cor et omnia
motu sumit origine ab mo-
tus alio. Similiter in toto corpore
omnis si ad constitutionem eius
conducitur omnia est et in
dare ibi ad quod unum ut argu-
mentum et retinetur elemen-
ta in corpore alio ne dissolu-
tur alio perducitur corpus in
ita finem per de amica
magis totum corpus in ego et
et unum celeste corpus ut
in mobile et illud per omnia
in et in et causam in mo

tus sed h' infera et in totum
unus est una deus in gloria
singula regentis et disponens
apes et qe naturale est in soci-
etate una nam fructus omni-
um rei si igitur singula natura
lia consistunt semper videmus
multitudinem in hinc reduci
in unum ad quod principatur et gu-
bernat unum sunt naturale est q
multitudo ab unitate procedat
sic est et naturale ut in unum
ad quod reducitur bonum qe est
regime per se sine multo
si sit in hinc et alius qe est
regime paucos eo q magis
ad unitatem accedat optima
est aut monarchia sine gu-
bernato una regis ideo q ibi
perfectior unitas conservatur et
ita una sunt et hinc exi-
mento videmus in regnum
bus unitatem et per omnia
in unitatem et per omnia
in existentes sub uno regem
esse in penuria non gaudet
pace molestari dissensionibus
et guerris existentes
et sub uno regem ego guer-
ras nesciunt pace letant ha-
bundantia florent

Unam v
sentur
necessa
sunt in
habere
intentione
et hinc
ex qm
bonum
unum
in pluribus
q unum
possunt
lectus
do qe
si per
sunt
q
q per
q con
um o
Quae
operatur
et m
florant
quia
sumit
regit
et p
et p
um p

Dicitur in p[ri]mo vide
 tur tange tres
 rades p[er] quas p[ri]n-
 cipaliter melius sit
 civitate d[icitur] p[ro]p[ri]a
 tam regi p[ri]ncipali q[uam] uno q[ui]
 sentur em in p[ri]ncipe fa esse
 necessaria ut bene regit p[ri]ncipem
 sibi commissum p[ri]ncipem em debet
 habere p[ro]p[ri]a p[er] 20 rades
 intencio p[er] p[ri]ncipem stabilitate
 de h[uius] ad p[ri]ncipem p[ri]ncipem tres viae
 ex quibus venare possimus q[uod]
 bonu sit p[ri]ncipari p[ri]ncipem et no
 vnu tantu p[ri]ncipem via se p[er]
 na p[ri]ncipem oculi plus vident
 q[uam] vnu et plus manibus plu
 possunt q[uam] vna et plus intel
 lectus supant vnu in cognoscere
 do. q[uod] si dominatu p[ri]ncipem erit
 ubi p[ro]p[ri]a rades q[uod] p[ri]ncipem cognos
 sent q[uod] si p[ri]ncipem vnu
 in q[uod] et plus q[uod] p[ri]ncipem ait
 q[uod] p[ri]ncipem hoc se p[ri]ncipem
 q[uod] constituit bonu h[uius] multo
 rum oculor et multor manum
 p[ri]ncipem melior erit h[uius] di p[ri]n-
 cipatus q[uod] homo se constituto
 et multitudine se p[ri]ncipem ef
 fectus erit in p[ri]ncipando p[ri]n-
 cipem ad investigand h[uius] idem
 p[ri]ncipem et vna intencio q[uod]
 legem in p[ri]ncipante. p[ri]ncipem
 em p[ri]ncipem vna h[uius] inten
 et si no intencio in bonu p[ri]n-
 cipem si bonu cona q[uod] intencio

minus intencio bonu cona
 to melior et p[ri]ncipem p[ri]ncipem
 sed si dominentur multi d[icitur] q[uod]
 intencio bonu p[ri]ncipem cona q[uod] bonu
 multor est q[uod] bonu cona et mte
 dendo se bonu p[ri]ncipem no ordi
 cedunt ab intencio d[icitur] bonu et
 si dominentur plus p[ri]ncipem et
 intencio bonu p[ri]ncipem q[uod] bonu v
 nus est q[uod] bonu p[ri]ncipem se in
 tendens recedit q[uod] a bonu bo
 no ad p[ri]ncipem ego p[ri]ncipem vnu
 et plus p[ri]ncipem via p[ri]ncipem
 et stabilitate que requit in p[ri]n-
 cipante deat q[uod] p[ri]ncipem esse
 regulu vnu et stabilem ut p[ri]ncipem
 et p[ri]ncipem p[ri]ncipem et p[ri]ncipem p[ri]n-
 cipem no corruptu ut p[ri]ncipem
 si ut ait plus facilius corruptu
 p[ri]ncipem q[uod] plus melius et q[uod] de
 m[er]iti plus q[uod] vnu. d[icitur]
 did est q[uod] q[uod] h[uius] dubitacione
 quid plus 20 p[ri]ncipem p[ri]ncipem du
 bitando assigis rades multat q[uod]
 melius est d[icitur] multitudinem
 q[uod] m[er]iti 20. tangit quid
 p[ri]ncipem que obiectis h[uius] soli p[ri]n-
 cipem non em est intelligend
 p[ri]ncipem fuisse de intencio p[ri]n-
 cipem plurim esse comenda
 bilis. dominio p[ri]ncipem. d[icitur]
 p[ri]ncipem se vnu. ad ipse plus
 d[icitur] in esse p[ri]ncipem regnu et
 dignissim p[ri]ncipem int p[ri]ncipem
 et rades p[ri]ncipem p[ri]ncipem q[uod]
 di regnu est q[uod] p[ri]ncipem
 verbe ad p[ri]ncipem p[ri]ncipem q[uod]

et fiat unus de multis de
lorum multorum manuum et multo
rum pedum non ergo dici possit
talem unum monarchiam non ergo
sic multa quod antea spectat id re
gimen regit. quicquid enim illi
sapientes cognoscunt. totum ipse vel
cognoscit de. nec ergo dici possit
ipsam delemi posse ydri et cor
rumpi. nam si rex rate deside
rat domari non est posse ipsum
perverti nisi totum consilium et
omnes sapientes et bonos quos sibi
affocavit contringat esse pios
talis enim intendit maxime co
munis bonum. Immo si sic se ha
beat non dignum est ipsum prin
cipari sine domari. Si autem
aliter se habet ut supposito con
silio et dimissa potestate sapientium
et bonorum vellet sequi caput
ipsum et appetitum suum id non
est rex. sed tyrannus. talem ergo
non esse melius domari quam plebem
immo pessimum esse dominum eum
eo quod ut patet et hinc et ut in
fra plenius probat et ostendetur
tyrannus est periculis pessimus

Udetur forte a
an old esse me
lius & digni do
minator regiam
et pnapatid we

p[er] alio
 sufficiat
 uitate
 lino p[er]
 ul p[er]
 alio p[er]
 tale reg
 sin et
 autem
 z modus
 hoc fua
 p[er]u ca
 in est
 ad quae
 dignitat
 lino est
 p[er]uener
 hereditat
 corruptio
 gestu et
 exp[er]im[en]
 igitur a
 regno e
 p[er]uener
 tiam p[er]
 fande
 homi m
 p[er] heredit
 sumit
 p[er]uener
 in heredit
 p[er]uener
 quib[us]
 fua z m
 bile est
 z quid
 p[er]uener
 sum et

170
p electio h p hereditate nam
sufficitur considerata qditi ve
ritate. Inbutare videtur an me
lius sit testis dominum arte
ut forte na si p electio p fia
atur dignus in regem. Quidem
tale regnum no esse de pofitio in
fin et fortune. si factu e p
artem eo q p fiaetur melior
e indurior. si si per hereditate
hoc fiat p pofitio regni q
pofiti casu e fortune na me
liu est qualis debeat esse filius
ad quem pofitio habe regiam
dignitate absolute go loquido me
lius est principem p fiaendū sine
p fiaendū esse p electio. q p
hereditatem. in q ut p fiaendū h
corruptu hnd p fiaendū considerat
gestis e condicibus homi quas
expofitio. Quidem. Videtur
igitur rufendū magis p fiaendū
regno et civitati ut dominus
p fiaetur p hereditatem q p alle
ctio p fiaendū ad hnd o
fende q p fiaendū condicibus
hnd melius esse regni hnd
p hereditatem na. Quidem na
p fiaendū p fiaendū regis regis
p fiaendū 2a ex parte filii qui debz
in hereditate p fiaendū 2a p fiaendū
p fiaendū qui debz p fiaendū regnum
gubnari. Quidem 2a p fiaendū
na 2m p fiaendū 2o p fiaendū. manava
bile est qnta delectatio habeat
e qnta differat p fiaendū ad qnta p
p fiaendū p fiaendū quod est naturale oio
p fiaendū et p fiaendū esse no p fiaendū

and quibz hnd amiaad ad p fiaendū
naturale est igitur tanto regem
magis solitarii ta bonu regni
qnto p fiaendū ipm p fiaendū magis
esse bonu p fiaendū e p fiaendū bonu qre
si rex videat debeat se p fiaendū
p fiaendū regnum no p fiaendū ad p fiaendū. sed
e p hereditatem in p fiaendū filius
magis reputabit bonu regni es
se bonu p fiaendū e ardency solitari
bitur ta tale bonu. mio q p fiaendū
p fiaendū p fiaendū regnum in filius et
mimo ardore moneat patres
erga delectio filioru. Ideo rex
omni ana. quia p fiaendū monebit
ad p fiaendū bonu p fiaendū regni
si cogitat ipm p fiaendū ad domi
niū filiorum. Quidem in p fiaendū
vbi delectio de hac materia ait
q hoc est difficile p fiaendū q si p fiaendū
p fiaendū p fiaendū na p fiaendū regni
p fiaendū filius p fiaendū em hnd esse
q p fiaendū dnd e delectio hnd
modu. si forte hnd p fiaendū ides ait
q p fiaendū ut plurimum p fiaendū
p fiaendū in p fiaendū et na in
durabat q filii hnd na p fiaendū
in hereditatem p fiaendū p fiaendū
hnd de esse dnd. q p fiaendū reges
et p fiaendū hnd se habeat erga
dnd na vno contingit filios ve
gnare post patres. e si regnes
filii vno ut magis regnabunt
filii filiorum. Quidem p fiaendū go reges
ut magis solitarii bonu esse
regni arguē p fiaendū na e
p fiaendū regule na p fiaendū

filij

per hereditatem suam. Sed via
ad investigandum huius sumitur et
per filij ad quod pertinet suscipere
curam regni. Nam per mores in
per ditatorum ut plurimum peiores
sunt moribus eorum qui sunt di-
mites ab antiquo. Sic mores in
potentia et de novo elevationem
ad apicem similis potentie peo-
res sunt moribus aliorum. Nesciunt
enim tales fortunas ferre. Nunc
enim dicitur in rege et quedam
mercedem regie dignitatis. In-
ter quod ut plurimum transmittat
et mittat unde mercedem regis
si si regale regni per hereditatem
vadit illi et hoc non mittatur ne
efficiatur elati quod non reputat
magnum si illud habeat quod pa-
tres possederunt propter quod et
per filiorum debere succedere in he-
reditate perinde dedit regno
ne mercedem regatur et ne rega-
le regnum transmittatur in transmi-
dem ut regis dignitas per heredita-
tem transmittatur ad posterum. Et
quia sumitur et per filios qui de
per talem regem gubernari hoc
consuetudo et quod alia natura
per quod regis et consuetudo
quod natura efficiuntur plurimum igitur
in si per dominum consuetudinem
obediatur patribus filijs et filijs
filijs. Quod natura inclinat ut vo-
luntarie obediatur. Quod ad omnes
voluntarius sit magis onerosum
et difficile ut libenter et facilius
obediatur per mercedem regis

expedit regie dignitati per hereditatem
succedere. Determinata igitur
dominium regis assumendum est
res sedat litigia. tollit tran-
sitionem. Efficit quod dominum na-
turale. Litigia enim sedat quod
multorum in eligentes per
sensibiles per electos principis
videtur. Per quod transmittatur per
regni et transmittentem tollit quod
dominatus per electos ut patet
per probata nosque diligunt bonum
regni per hereditarie principes
et quod hoc est esse transmittendum non
intende bonum regni tales fa-
cilius transmittant. Efficit et hoc
dominium naturale quod populus
quod naturam inclinat ut obe-
diatur iustis talis regis.
Et hoc aut patet per quod non per
sed expedit regno determinat
prospiciet quia presciscendum
est deus. si et optime determinat
persona. Nam sicut oritur disson-
sion et litigia si ignoratur quia
prospiciet assumendum sit rex
Quod et litigia oritur si non
determinatur que persona in illa
presciscatur prospiciet debeat
principi talem ad determinare.
Persona difficultate non habet nam
si dignitas regis per hereditatem
transmittatur in posterum optime eam
transfere in filios quod in linea
consanguinitatis filij patribus
magis per consuetudinem ad tra-
dem dignitatem magis transmittitur

ad magis
salus et
de moribus
quintor
talem de
gis primo
ut plurimum
ores semper
patet per
diligentem
et de bono
tunc regis
into ut
dine omni
scientia
plurimum de
quod congruenter
minores
desiderat
humana
omni sub
vone non
liber per
facile et
veritate
tunc per
dignitas
fortis
tunc et
tunc
qua gratia
qua per
illa et
plurimum
Quidem
mala

ad masculos h[ab]et ad f[em]inas q[uod] ma-
sculus e[st] f[em]ina non p[er]sonae
de auctoritate passionis m[agis] m[en]te
quintor. H[uius] masculos ad op[er]e
talem dignitatem tribue ma-
gis p[ri]mo genito q[uam] alijs q[ui]nt
aut p[ri]us 20 p[er]cent. H[uius] m[en]te
ores senioribus obedire m[agis] q[uam]
patres aut p[ri]us p[ri]mo genitos
diligent ut magis sit curare
q[uod] de bono regni. Expedi[re] sta-
tus regni succedere p[ri]mo ge-
nito ut p[er] ampliori solitudo
digne curet de bono regni
sciens ip[s]e p[er]venire ad filium
p[ri]us dilectum ut si dicitur
q[uod] q[ui]ngit alij magis dilige[n]t
minores talibus obiectibus
defectu respondetur q[uod] facta
humana et gesta p[er]iculosa
o[mn]i sub tota regula et sub da-
vone no[n] cadit sufficit q[uod] ta-
libus p[er]bilib[us] p[er]venire et leges
statue[re] que in p[ri]mibus totinet
veritate q[uod] v[er]o signa tangenda
tunc v[er]o v[er]a p[er] hereditatem
dignitate regia est q[uod] p[er] se
fortis sorti et casu eo q[uod] regio
rebus qualis regis filia sit fu-
turus dicit d[icitu]r q[uod] p[ri]us sit ali-
qua gesta humana que ali-
qua p[ar]te no[n] exponant p[er]iculis
illa h[ab]et p[ri]us magis curanda q[uam]
p[ri]mibus p[er]iculis exponant
videmus ad p[er] exigencia p[er]la
mala oriri in civitatibus et

regibus ubi id est dicitur d[icitu]r
naturalis h[ab]et contingit ea d[icitu]r
du[m] tunc gub[er]natores et ad quib[us]
natores h[ab]et ut p[ri]mum tunc
misit p[er] lura est h[uius] modi
mala in talibus regimib[us] vi-
demus que curare p[er] singula
longu[m] est dicit q[uod] possit q[uod]
Exedit regio filia succedere in
regimile patris et si alij deficiat
esset in regio filio ad que debet
regis curia p[er]venire supplere
potit p[er] sapientes et bonos q[ui]
tantu[m] natus et oculos d[icitu]r p[ri]us
rex in p[er]sonate tunc m[en]te
rephensibiles p[er] reges et p[ri]us
aperit p[er] h[uius] minima curia solitudo
tunc q[uod] filij ab ip[s]a infancia di-
sapient et bonis moribus p[er]
mibuti ad bonu[m] tunc et tota
regni in hoc p[er]stat ne sufficit
q[uod] q[uod] solus p[ri]mo genito regnare
debet ut de eo solo curia habea-
tur diligens Ignoratur q[uod]
m[en]te divina providencia statuit
et n[on] est q[uod] filioru[m] succedat
regna Ideo ne p[er]iculis
m[en]te commune de omnibus curia
diligens et habenda

Prius m[en]te p[er]
narrat tunc in
quibus res alijs

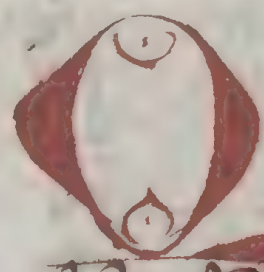
debet excedere dicit enim quod an
tiquitus reges a triplici excessu
fuerunt statuerunt. primo ab excessu
beneficiorum nam quod populus non parit
nisi spolia bona. quos videtur
esse libales et beneficiorum nimis
ardens monetur in eorum amo
rem et optat eos habere in donis
unde est quod antiquitus patres sic
officiabatur in reges nam si alius
fuerat populus beneficiorum generis
tracta ad amorem eius officiabatur
ipsum in regem et per amorem per
fici in regem ab excessu virtus
suis admodum nam quod bonorum et
virtuosorum et diligere bona cum po
tens quod virtutis ideo reputatur
dignum officium in regem
qui a populo redditum virtuosus
et consequentur officium admodum in re
gem ab excessu potentie et dig
nitatis nam quod possibile est nobiles
et potentes magis commendari
operari impia quam alios. sed quod ta
les et plurimum non sunt nec re
dunt esse magis apti ad prin
cipandum ideo plures per hunc mo
dum antiquitus admodum regna obli
merunt. si ergo et talibus excessu
rex gratum et officiatur si recte
sit gratum eius optat huiusmodi excessu
suis pauperibus et effectus repe
ri in rege. id dignitate et gra
titudine. Sic enim videmus in
gubernatoribus nunciam quod gratum
eius et rarefactum et caliditatem

quod nunc tunc ignitur cum caliditate
et rarefactum optat raritatem et calo
rem effectus repeti in ignem
generato et melle destituito. quia
si excessus beneficiorum admodum virtuo
se et ad potentie per esse causa
ut rursus admodum constitutur in
regem decessu est tales excessu
suis in ipso monarchia effectus
repeti. Dicit enim ipsum regem
volente recte regem. quod ad
sensum pertinet ad tria solitari
primo ut ametur a populo et ut
iura singuli pariet donec bo
num. Et ut castiget et puniat
momentes seditiones et turbantes
populum. quia expedit regem pre
dictos tres excessus. hinc nam
si habundat in beneficiis tribu
endis diligetur a populo. si ex
lat in actionibus virtuosis par
vabit donec bonum. quod si virtutis
est tandem in magis bonum. et
erit magis tandem in magis bo
num. Bonum ergo gentis et donec
quod est dominus quod admodum bonum
singulare magis parvabit vir
bona et virtuosus. hinc bonum ad
singulare et ipsum. Et expedit
ad habundare in omni potentia
ut possit corrumpere volentes in
surge et turbare regni pacem
corpe in quibus rex debet alios
excedere restat ostendit quod disce
rat a tyranno. tangit ad populum
quod potest virtuosus deus nunc tyrannus
nunc et nunc regem. Prima est

quia
tyranni
regni
inde
go boni
no vni
to homi
p. q.
ra va
nd do
honoris
bile q
in boni
bile q
est h
bonum
inter
sequi
in bo
to re
noua
muni
sequi
tyranni
muni
no o
p. q.
to re
cam
a op
satur
virtuosus
fulca
muni
sequi
no o
ab e

quia Rex respicit bonum conc
tutatis vob bonum p[ro]p[ri]um nam
regnum est p[ro]p[ri]um v[est]r[u]m v[est]r[u]m
indes e[st] dominum p[ro]p[ri]um. ad
go bonum gentis sit dimina bo
no v[est]ra p[ro]p[ri]e donat[ur] q[ui] p[ro]p[ri]e
to bone com[un]e intendit bonum
p[ro]p[ri]um. Et hac et d[icitu]r p[ro]p[ri]a scilicet
za v[est]ra q[ui] t[em]p[or]is intendit bo
num delectabile v[est]ra vob bonum
honorificum p[ro]p[ri]a p[ro]p[ri]a menana
bile est q[ui]to q[ui]s delectatur
in bono p[ro]p[ri]o sit q[ui] magnana
bile q[ui]ta honor sequit[ur] et q[ui]to
est honor dignu[m] intendens
bonum conc[un]e p[ro]p[ri]a si t[em]p[or]is
intendit bonum p[ro]p[ri]um et p[ro]p[ri]um
sequit[ur] q[ui] ea p[ro]p[ri]o v[est]r[u]m
ita bonum delectabile. Et inten
to v[est]ra p[ro]p[ri]um ita bonum ho
norificum. eo q[ui] p[ro]p[ri]e intendit co
mune bonum. Et hac et p[ro]p[ri]a d[icitu]r
sequit[ur] ita v[est]ra q[ui] p[ro]p[ri]o
t[em]p[or]is est ita p[ro]p[ri]um. t[em]p[or]is
m[er]it[us] et q[ui] p[ro]p[ri]o bono com
no amat nisi de delectabilib[us]
p[ro]p[ri]e maxime p[ro]p[ri]um p[ro]p[ri]a inte
to ita p[ro]p[ri]um. ocedens se p[ro]p[ri]e
eam posse h[ab]ere delectabili
a optime. p[ro]p[ri]e p[ro]p[ri]o intendit
p[ro]p[ri]um ita p[ro]p[ri]um ut ames sint
p[ro]p[ri]um q[ui] et hoc maxime re
sultat bonum honorificum et co
mune. Et hac et d[icitu]r p[ro]p[ri]a
sequit[ur] ita v[est]ra q[ui] t[em]p[or]is
no amat custodi a c[un]ctib[us]
ab et[er]nib[us]. Rex vob v[est]ra

stodiri a c[un]ctib[us] et a gentib[us]
p[ro]p[ri]o regno p[ro]p[ri]a t[em]p[or]is eo q[ui]
p[ro]p[ri]o com[un]e bono no[te]r[et] nisi
de delectabilib[us] p[ro]p[ri]e vident se
esse onerosum et odiosu[m] ab
h[ab]it[ant]ib[us] q[ui] sit in regno. ideo totu[m]
p[ro]p[ri]a custodia corp[or]is comittit
et[er]nib[us]. p[ro]p[ri]e t[em]p[or]is eo q[ui]
p[ro]p[ri]e se maxime cura habe
de bono com[un]e et regni maxime
confidit de h[ab]it[ant]ib[us] q[ui] sit in regno
p[ro]p[ri]e se facit custodi a p[ro]p[ri]e
no ab et[er]nib[us]

Quadruplici via
venari possu
mus. t[em]p[or]is
dem esse p[ro]p[ri]e
p[ro]p[ri]um p[ro]p[ri]um
t[em]p[or]is p[ro]p[ri]a p[ro]p[ri]e et eo q[ui] tale do
minu[m] maxime p[ro]p[ri]e ab in
tentione conc[un]e boni p[ro]p[ri]a deo
q[ui] e[st] maxime innaturale za
de eo q[ui] e[st] maxime efficien
t[em]p[or]is ad notandu[m] ita de eo q[ui]
impedire h[ab]et maxime bona
p[ro]p[ri]e am[en]d. It[em] via sit p[ro]p[ri]a q[ui]
si dominatur dicitur rex no[te]r[et]
cedere ab intentione conc[un]e boni
eo q[ui] rex no[te]r[et] et n[on] sit dominus
et nisi intendat conc[un]e bonu[m] v[est]ra
de p[ro]p[ri]e de q[ui] p[ro]p[ri]um

quod hoc in ipso dicitur per
gmitur ut sub apti nati re
gi / homo ad qd liberos ubi
trio et tunc ppat / tunc nati
regitur ut aptus natus e
regi quod voluntarie sunt +
liber obedit. Hic quia domi
nus dominus est magis in volun
tate magis dicitur in natura
le. tyrannus regitur e pressa
qd e maxime in voluntaria
e maxime tunc nati eo qd ma
xime subditos e afflictus
hac ad qd tangit plus
eod. Eo ppat ubi aut tunc
idem esse pessimum ppatu
tunc qd nullus liberis volun
tae sustinet ppatu tunc
Ha via sumitur deo qd ta
lis ppatu est efficaciss
ad nocendum nati sic ppatu
regitur eo qd sit maxime in
tunc est efficaciss. Ad ppatu
d sic tyrannus est efficacis
sima ad nocendum qd ubi
domatur unus est e ubi
tunc vnta id nati e optima
nati est pessima nati si monar
chia hic intencio. Regitur tunc
est regitur e optima ppatu
qd ppatu vntate. Vntate ppatu
ta bona efficit. Haec ppatu monar
chia habet ppatu intencio
tunc est tyrannus qd ppatu suam
vnta potentia ppatu multa
mala efficit. Haec ppatu ppatu
git plus quito ppatu ubi aut

traham
 tenam
 noam
 cleo
 dunt
 cini
 yawa
 in vog
 re co
 git a
 magr
 mipe
 stute
 lud a
 cordia
 uo q
 tuos
 esse p
 re au
 pedin
 onff
 mde
 yd
 pna
 ne p
 mco
 tanto
 iori
 si o
 debe
 sum
 bu
 pesti

tuamdem esse obligat ad
 tienda. i. pessima q. est mala
 norma subditis. Ita v. s. s. s.
 c. eo q. p. tale dominum m. p.
 d. m. i. magna bona i. p. s.
 c. m. i. p. r. a. d. n. e. m. n. o. s. o. l. i. m.
 p. r. u. r. a. t. m. a. l. a. c. o. r. u. m. q. u. i. s. u. n. t.
 i. n. r. e. g. n. o. s. i. e. d. p. a. t. a. g. i. t. i. m. p. e. d. i.
 i. c. c. o. r. u. m. m. a. g. n. a. b. o. n. a. p. a. d.
 g. i. t. a. d. p. h. i. l. i. s. q. u. i. t. o. p. o. d. t. u. a.
 m. a. g. n. a. b. o. n. a. q. u. e. p. a. t. a. g. i. t.
 i. m. p. e. d. i. t. u. a. n. q. v. e. r. p. a. c. e. m.
 d. i. t. u. t. e. t. z. f. e. m. i. l. i. a. s. t. i. r. a. m. i. v. o.
 l. u. t. c. u. i. e. s. h. a. b. e. p. a. c. e. e. t. c. o. n.
 c. o. r. d. i. a. a. d. i. m. i. n. i. s. u. s. v. o. l. u. n. t.
 e. o. s. e. s. s. e. m. a. g. n. a. n. i. m. o. s. z. v.
 t. u. o. s. o. s. n. e. e. t. v. o. l. u. n. t. i. p. o. s.
 e. s. s. e. s. u. p. e. r. i. o. r. e. s. z. d. i. s. c. i. p. l. i. n. a. t. o. s. q.
 r. a. a. u. t. t. u. a. m. p. e. d. i. t. a. b. o. n. a. i.
 p. e. d. i. u. t. i. n. c. i. m. b. u. s. i. n. f. r. a. d. i. c. t.
 d. i. s. t. i. c. i. a. t. a. d. a. d. p. r. i. n. c. i. p. e. t. u. a.
 m. d. e. m. e. s. s. e. p. e. s. s. i. m. u. p. r. i. n. c. i. p. a. t. u. s.
 p. r. i. n. c. i. p. e. t. a. c. t. a. t. i. o. n. e. q. u. i. a. d. r. e. g. e. s. e. t.
 p. r. i. n. c. i. p. e. s. s. u. m. o. r. e. c. a. n. e. d. e. b. e. a. t.
 n. e. p. r. i. n. c. i. p. e. n. t. p. r. i. n. c. i. p. a. t. u. s. t. u. a.
 m. o. q. u. i. d. e. n. o. e. s. t. d. i. f. f. i. c. i. l. e. h. a.
 t. a. n. t. o. p. e. i. o. r. e. s. t. p. r. i. n. c. i. p. e. s. q. u. i. t. o. p. e.
 i. o. r. i. d. o. m. i. n. o. p. r. i. n. c. i. p. a. t. u. s. e. i. e.
 s. i. o. i. m. o. d. a. d. i. l. i. g. e. n. c. i. a. a. d. h. i. b. e.
 d. e. b. e. a. t. r. e. x. n. e. s. i. t. p. e. s. s. i. m. u. s.
 s. u. m. e. m. a. g. e. d. e. b. e. n. e. d. o. m. i. n. e.
 b. u. r. p. t. u. a. m. d. e. m. q. u. i. e. s. t.
 p. e. s. s. i. m. a. p. r. i. n. c. i. p. a. t. u. s.

S rex d. p. n.
 rex gentes
 sibi commissas
 vult debite gu-
 bernare et statu
 desiderat quod sit eius officium
 diligere et considerare de in natu-
 ralibus rebus. Nam si natura tota a
 ministratur per ipsum deum quod est p. n.
 ceps finis et rex regum a quo
 rectissime regitur tota universa natura
 que a regis quod videmus in na-
 turalibus devari de re quod na-
 dendum in arte de regis p. n. c. p. s.
 Est enim in natura naturalis in na-
 turalibus enim videmus quod natura
 primo dat rebus ea que possunt
 consequi fine finis et dat eis ea
 que p. n. c. p. s. p. h. i. b. e. n. c. i. a. r. e. m. o. n. e. t.
 Quod res ipse per hunc collata natura
 tendit in suos fines fine in su-
 os fines ut ipse dat igni semina-
 tem per quod per tendit finis. Quod
 dat ei calorem per quod agit et
 resistit contrariis per ignis per ea que
 accipit a natura naturalis tendit
 finis in ignis ad hoc quod regimen
 sit naturale et bonum t. u. a. r. e. q.
 i. n. t. i. m. u. t. p. r. i. m. o. u. t. p. o. l. l. i. c. t. u. l. i. t. d. i. s. p. o.
 natu et ordinatur ut possit ad
 sequi fine intentum pro ut remo-
 neatur p. h. i. b. e. n. c. i. a. z. d. e. v. i. a. n. c. i. a.
 ab huiusmodi fine. Quod ut dicitur et
 promoveatur in fine p. d. i. c. t. u. s. s. i. c.
 enim videmus in sagitta dirigere
 in signum ad quod per primo officium
 totum ut possit melius ad finem.

et tande in ipm signu zo of
fiatur penata ut melius al
fondat zo a sagittante sagi
tatu et digitu in signu mte
tum. **R**ex igitur et quilibet dux
p^{ro} est q^{ui} sagittator quida po
pulus vo q^{ui} sagitta quendam
dirigenda in fine t^{er} m bonu
que p^{ro}ta. **T**ria igitur spe
tant ad regis officiu regis
q^{ui} p^{ro}mo sollicitu debz ut q^{ui}
sibi comissa habeat ea p^{ro} que
possit c^{on}sequi fine intentu
prohibencia de remoue zo ge
tem ipm in fine dige ea vo
que def^{er}unt ut possit p^{ro}lus
consequi fine intentu et bu
vnde p^{ro} tria vo p^{ro}tes p^{ro}
et bona c^{on}tra debz igitur
rex sollicitu ut in suo regno
degeat studiu l^{er}u zo ut
ibi sint multa sapientes t^{er} m
fines n^{on} ubi vigeat sapia
t^{er} fons scriptura^m o^{mn} q^{ui}
totus p^{ro}lus aliquid exudice
accipiat ne go c^{on}tes in re
gro p^{ro} tenebris ignerant
voluti p^{ro}ta ad reges et p^{ro}ci
pes m^ode esse solitos de stu
dio l^{er}u mo ut infra p^{ro}bit
si docton regni no p^{ro}moveat
studiu t^{er} m velit p^{ro} sub^{er}os
esse scientes noⁿ rex s^{ed} m^ona
zo ad c^{on}sequendu finem mte
tu def^{er}unt boni mores nel
habitus et v^{ir}tas noⁿ em

sufficiat cognoscere t^{er} habe il
luminatu mte tu nisi quis p^{ro}
stusius t^{er} habeat ord m^odo d^{er}
titu ut velit c^{on}sequi finem
illu. **S**pectat igitur ad v^{ir}te
regni ord m^odo suos subditos
ad v^{ir}tes zo ad cognoscendu
fine qui mte tu m vita
politica organice v^{ir}te def^{er}ni
ut c^{on}tra de^{er} reges et p^{ro}
cipes p^{ro} v^{ir}te c^{on}itates t^{er} reg
ut sibi m^ode alid del v^{ir}te
c^{on}tra habundat p^{ro} de^{er}
m^ode ad bu v^{ir}te et ad c^{on}
q^{ui} fine intentu m vita
politica. **H**oc ad q^{ui} fieri
possit t^{er} q^{ui} ord m^oda sit m^o
tas ut m ea regni valeat
que def^{er}unt ad suffic^{er}ia
vite h^{ic} p^{ro} p^{ro}cedencia p^{ro} d^{er}
manifestu t^{er} clarus infra di
dicetur. **C**onsequi quid spectat
ad reges t^{er} p^{ro}ci p^{ro} fine ad of
ficiu regis sollicitu. **A**d ea p^{ro}
que possit p^{ro}lus consequi fine
intentu restat ostende q^{ui}
spectat ad reges et p^{ro}ci
h^{ic} p^{ro} p^{ro}hibencia remone q^{ui}
et tria p^{ro} quos v^{ir}te q^{ui}
finit origi^{ne} et natura ad
vo et p^{ro}ncipitate m^ode m vo
et malivolencia hostiu p^{ro} m^o
p^{ro} par. **N**o

videtur
vnde p^{ro}
mte tu
redat
q^{ui} mte tu
t^{er} f^{er} m^o
liber
p^{ro}hibencia
m h^{ic} p^{ro}
v^{ir}te m^o
n^{on} v^{ir}te
m^ode q^{ui}
m^ode p^{ro}
p^{ro}hibencia
alid m^o
m^ode p^{ro}
ut p^{ro} v^{ir}
Sollicitu
t^{er} p^{ro}ci
q^{ui} m^o
n^{on} et c^{on}
m h^{ic} p^{ro}
origi^{ne}
et m^o
m^ode
p^{ro}hibencia
officiu
p^{ro}hibencia
m^ode t^{er}
hostiu m^o
h^{ic} p^{ro} de
t^{er} m^ode lib
lib p^{ro}hibencia
p^{ro} q^{ui} v^{ir}
t^{er} m^ode
p^{ro} hab

videtur enim hoc si per mortem
vnde si eo decedente in sua
instituit alius in hereditate suc-
cedat unde go turbati per in-
quillitas statu et pacis civitatis
et finis intentus in vita po-
litica si reges et principes no-
solvantur quod per se succedat
in hereditate per se remouetur go
vnde maxime prohibetur bo-
na vnde politia et boni ordi-
nare quod hereditas decedat
non perveniat ad posterum sed
statim tranquillitas civitatis et regis
alio impediri et existat ci-
vitas ista enim adeo ad quod pervenit
ut se velit alios molestare
Solicitorum igitur debet reges
et principes ne impediantur per
regem ut eliminantur malefi-
ci et corrumpantur delinquentes
in huius impedimentum sunt
dignitas et malicia hostium et
cuiusmodi est vnde interrogatus
civitas in prohibetur cetera
pericula ista igitur ad regis
officiis sic solliciti civilem
potentiam et de industria au-
moris et armatorum ne possit
hostium rabiem prohibere. Unde ad
hoc si debet in terra per huius
tamen libri ubi agitur debet
liberis plenius ostendatur. Oste-
ndit quod reges et principes solli-
citi debet ut ipsa sibi omni-
bus habeat et que possit finire

consequi et quod debeat prohi-
bentia removere restat ostende-
re quod eos debeat dirigere in finem
hunc et tria sunt vnde primo omnia
supplenda sunt ut si viderint
aliquid deesse ad bonum regni
civitatis illud est supplendum
hoc autem per se per consilium sapientum
de quo infra dicetur. 2o bone
ordinationes et bona instituta
sunt observanda 3o boni operantes
et maxime facientes per quos
solvitur quod bonum finis remu-
nrandi et premiandi vnde licet
suppleat omnia et boni ordinata
consuetudine multum deficiat ut
plurimum debet dirigatur in finem
maxime huius defuncti videntur
boni acta remunerare vnde ut dicitur
2o et 3o de fortitudine apud
illos per hoc fortissimi apud
quos fortes maxime honorantur
ita apud illos per sapientes et bo-
ni apud quos tales remunerantur
et honorantur. Solicitari igitur debet
ista per se non ad regis officia
non per se videntur.

Nonnulli autem postquam
dicunt quod de op-
ari verum reges et
que tyranni se
facere simulat illa

am decem licet adque in vlt
continuantur in phabitis
qz ut plurimies de morale ne
gocid vlt fmes minaxia
ut ideo hñ se hñ illa decem
manae y frugida est ad ym
quod pstat ad vñ rege facit
ut paret oia bona z regni
reditus fudeat expende in bo
na oia nō in bonu. tiram
vñ hñ simulat se facit nō hñ
facit. s. ut pñs eos pñm
metuibus z adulationibus et
alijs pñs multibus. Sed
pstat ad rectora regni nō pñm
reditus obventes z oblatos
ordinae in bonu oia z bonu
regni. s. ut bona oia z regni
debt maxime custodie et ob
finae qz tiram. hñ se facit si
simulat nō hñ facit mis bona
alijs rapit z mira regni nō
offendit. 2o decz regem z pñ
ape nō ostendit se nimis tri
bilis z pñerū ne debt fami
mis familiarē esse s. apare
debt pñna gñs z rendenda
quod congrue sñ dñte fieri
nō pñ. 3o decz vezus id vñ
tuosus cedit tiram ad non
est s. se esse simulat. 4o
pstat ad rege nullu subdito
zū contempne nulli minuiari
ne in filiabus ne in vxoribz
ne in pñs ne in aduñtis ali
2o s. si contingeret adque in re

quid fore facit nō pñ totume
lia nō pñ adque libidinoso
voluntate exlenda s. pñ bo
nu bonu oia z mystice ym
pñire debt. 1o hñ al tiram nō
facit s. qz pñ intendit bonu
pñm z delectabile in i
uacitū inibus in vxoribz
z filiabus z rapit aduñs
na. 2o decz reges z pñ
apes nō solu hñ familia
res z dilige nobiles et va
rones. z alios y quos bonus
status regni confirmatur. s. ut
ut aut pñs. 2o pñ. induc
debet vxores pñs ut sint
familiares z benivole vxor
ibus pñtorū nā mulieres
vñ inclinat oia ad vo
luntates pñs. 1o qz quibz vñ
de inclinat ut nolit pñ
as delicat. 2o pñ. quare
si vxores nobiles z aliorū y
quos bonus status regni
confirmat hñ. Quidem se con
tempni ab vxoribz pñpñs
z reges inducunt vxores ut
sedet in regis a pñpñu
monent. Sic go. s. gñe. dñ
bona reor regni a civitate
tiramus ad nō se se hñ s. cor
de elatus alios contempnit
pñ quod ut ipse ne pñne pñ
comite alijs sñ benivole. 1o
ignou qz hñ verus rex licet
simulate videat illa hñ

tiram
hñ hñ
deat vñ
in oia
dñs ha
nā ut
pñm
s. obui
nō facit
dant dñ
pñm
maxia
hñ est
1o. tiram
tiram
untur
qz pñm
pñ mul
tempñ
1o tempñ
reputat
hñ dñs
comessat
z in tiram
hñ se se
am y hñ
contempñ
hñt pñ
laudat
pñcia
ria et
deat vñ
minire
frenat
magis
m qz
pñm

tyrannis in un vltatem mgn
nd hngdi caret illis. Sexto
debet vni regem ee moderatu
m abis et venerone a suis p
dus habetur in contemptu
na ut dicitur qnto pod no
contemptur qm pbruis e
p ebruis. Tyranni aut her
no facit na om no mte
dant id bonu p d ut bonu
peronp d et delectabile. q
maxia delectatio sensibi
lis est m abis et vene
re. tyranni absq voms feno
Tyranni absq voms feno fu
untur voluptatibus illis mo
id pems ut narrat phis qnto
pod multi tyrannoru no solim
tempati no su si voluit vide
ri tempati esse. Estmae at
reputati ab hominib si singu
lis diebus apparatur esse in
comessationibus et ebrietatibus
et m conuijs affluentibus no
th se se hie debent na dabo
em q tyranato caret ne aut
contempnentur a ppls no de
bent suu intemperantia ostende
re. Mandatur em pbrictas et tem
perantia. Cotupatur al auari
cia et gulositas. Septimo
debet vni regem omare et
munire civitates et castra. Si
stentia m regno ut appareat
magis esse pcurator comis bo
ni q tyrannus quens vtilite
gram. Octavo debet veru regu

ut aut phis sapienter et bonos
et etranos adeo honorarent
putetur no se honoratos esse a
omibus ppls. Siml ipse dicitur
quod tyranni no facit na supu
tes et bonos ut infra pbrut no
honorat si pimus pons deat ve
rum regem p vsm pacis et in
iusticia no dilatae sim regnu
sine dominio na ut de 3o pod
dura bilis e regre sup paucos
q sup multos. quod maxime
vni est si hngdi multitudo civi
lis potentia acquisita sit p vsm
pacis et iniusticia. reat al
phis qnto pod q ad quida reg
ptem sui regni dimississ q forte
ad iniuste tenebat marepatus
th fuit ab vxore ducere q ve
rudari debet q minus regnu
dimittet filijs q accepiss a patre
Quidit rex ille q si dimittabat
eis minus regnu m qntitate
dimittabat. h manus et dntino
tempore. tyranni al hoc no fac
iunt na lcz semp se similes
iuste age th m multis suu do
minio iniuste ampliat et alioru
hereditates in ratione usurpant
Secundo et vltimo debet vni re
ges bu se habe ad dina. ppls
em ut reatat phis ad a subie
ctus regi qnto credit esse deo
lam et habe vnu deo equant
em talem semp m se

felix

se cognoscat nō cogitat in quo
possit excellentes p̄m̄e d̄mo
ad d̄m̄i. t̄m̄isare cupit nō
solum excellentes alios imo et
p̄os fratres et nimia sibi t̄m̄a
gminetate t̄m̄ctos venenat
et p̄imut. quod signū ē t̄m̄a
m̄is pessime p̄arus et rex
intendens ego t̄m̄e bonū et co
gnoscentis se diligi ab iis
qui sūt in regno excellentes
et nobiles et raulto magis t̄m̄o
guatos p̄os p̄ quos bonis
statib regni t̄m̄nari nō p̄
nō p̄m̄it si saluat. Secunda
cautela t̄m̄m̄ica est sapientib
deservit. Quidē em̄ se cont
dictari velle v̄m̄is agē et non
intendē bonū t̄m̄e si p̄m̄m
to velle et os suos subditos esse
ignorantes et subditos inscos
ne cognoscentes eos negami
am incutit p̄m̄m̄ cont ipsos
sem̄p em̄ qui male agit od
lucet et nō diligit sapientes
ne arguantur ōp̄a eus. Quod
t̄m̄m̄is ōm̄q̄ mala sūt ōp̄a sa
pientes pro posse deservit. Ne
rue aut velle egr̄o p̄m̄ens se
in velle ipsi agē saluat sapi
entes p̄m̄onēt et honorat
eo q̄ ipsi cognoscentes bona
ōp̄a ipsius p̄m̄m̄ t̄m̄onēt ad
amorem illius. Tercia ē di
sciplina et studium nō p̄m̄it
t̄m̄m̄is em̄ si q̄ h̄m̄q̄ est

no sol
f. c. h
Sisopm
antur
timant
perus
monet
p. p. p.
fatus
ut me
et mil
ignas
Celt am
qui fr
les ne
na nt
fiet. c
notad
he aud
met qm
deutez
infert o
perus
Salutates
fibi invi
ypis con
bond ip
natura
que mlt
z coniet
namini
Ad am
fiet se
fup. co
nd orli
Qua co

no pld sapienter destruit
h et trinitat vna et mhibet
disiplina et studiu ne effia
antur admi sapienter. Sempn
tinent p pppar resp hendi
perus ad rex ego studiu p
monet et consuat videns
p p ym bonu tunc t bona
fatus regni que pnt mta
dit meliorari h. Quarta
est nullas sodalitates nec
agnas congregat pmitte
vlt em tiramus omes et eos
qui sut in regno no esse sda
les ne esse sibi invice notos
na ut ait phis notia sda
faat. eo em ipso q qms hz
notia alia confidit de illo
he aut tiramus no diligit ti
met quid ne omes de se confi
dentes pnt inmutas quas eis
infert cont ipm insurgant
perus ad rex ego pmitte so
dalitates omiu et vlt omes
sbi invice esse notos t de se
ipis confidit na ad intendat
bonu iporu omiu et subditon
natale est ut diligatur ab eis
que vlt eos esse confidentes
t conietos q int magis v
namini diligit bonu regis
quo em est pntus ppli si ego
stet se habet in regem t di
lige tunc bonu si viciosa
no diligit veru regem
Quia cantela tiramica est ha

be multos explorator et folap
tare no late ym qmcp a mi
bus agitur. ad em tiram sciat
se no diligi a ppo. eo q in mlt
offendat ym volut hie exlo
ratores multos ut si vident
agnu d ppo machinari sba
eos possit obviae illis mo co
ipo q omes nect tiram hie
exploratores multos no audet
congregat ut machinetur ad
cont em na t pnt nct eos logre
gatos nulla explorator exist
t p hie timet ibi exploratores
esse. hinc di ad exploratores ve
rus no hie no quat ad omes
t ad eos qui sut in regno. si ad
hostes et ad ceteros. Vtrum
ad deceat regem hie exlo
ratores in regno. pnt alia de
p nepalli in sumpt in ypsm
infra dicetur ad ym ad sba
sufficit q no pteget rex exlo
ratoribus ut tiramus. Quia
cantela tiramica e no sda no
pmitte sodalitates t amicitias
h et amicitias t sodalitates
id fitus in bae t pnt. Quid
em tiram tmbae amicos ad
amicos ppli ad insignibus. In
signes ad pntia. Videl aut
q qm dmi omes distordet a mi
bus t dimites a dimitibus ta
dm no pnt ego de facili em po
tenae refiti na tunc
timet

cont' tyrannu. Veraq' ad rex.
ego no ponat tuncq' m' va
quo d' tuncq' p' pace & bono
d' alit' em no est verus q'
no intendit tunc bonu. De
ptima & paupes sunt subdi
tos adeo ut ipse tyrannus illa
custodia egeat. Voluit em h'
vanni subditos mutatu esse
paupes ut sic occupent' ea
cotidianu quibus indiget
& no vacet eis aliquid machi
nari contra ipos ne opz eo eos
h'et aliquid custodia. p' illos
verus aut rex q' intendit
bonu subditos no affligit ne
depaupat ipos s' magis parat
eos bona. Sexta est p'na
de bellica mitte bellatores
ad p'tes t'neas & p' facit bel
lare eos qui sunt in regno. Et
tunc p' p'na bellor' onera in
tenti illo vacent eis machina
ri aliquid cont' tyrannu. Veraq'
ad rex no intendit afflige
subditos fustigando & p'nan
do bella eo q' intendat bonu
regni & no vlt' go eos qui s'
in regno p'ime arma nisi p'
defensionem regni & no p' alio m'
sto bello. Vltima est custodia de
p'na Rex no p' eos qui sunt in
regno. eo q' diffidat de illis
s' p' t'neas verus ad rex ego
Secunda cautela tyrannica est
q' p' p'na ponant' d'mi p'os et
p'os in regno ad vna p'te affli
gunt' illu ad vna p'te aut re

bella

tyrannu id' Rex ad ego no p'ni
ut d'misio & p'tes in regno.
s' p' qua ibi est tunc casu admo
ne deservat

Unus autem
lax tyrannus
quasi in p'ceden
tio emmāno p'
zedunt ad q'mor
tyranni em quatuor p'te
d'm p'mo ut subditos s' m'sm
zo ut sint p'nsilammes. zo
ut de se m'it' no cōfidat. zo
ut sit adeo depauperat' et af
flicti ut cont' eos no possit
insurgere. adh' aut q'mor oia
p'dicta reduntur. na q'mo
ad p'na p'dicta ad h' q' d'mi
invadat id machinetur. q'
cont' tyrannu & alio p'dictis
q'mor videtur p'cedere. p'mo
em h'c p'dicta & magna
mimitate ut q' insurgens
tanti cordis ut m'd reputet
magnu. So & industria
et sagacitate ut q' credit se
tot advenire posse vias et
versutas ut valeat tyrannu
p'ime. zo p'dicta h'c contingere
& potentia ut si insurgens
confidit de aliis criminibus et

redit
timen
dit
mo
fuit op
ono q'
otofa
ones
gancia
pessent
p'ngit
cont'
tyrannu
su su
& d'f
solab
in reg
su no
bae q'
& no
enib
bello
vacen
tele t
milla
h' p'na
sit m'
f'f' i
h' p'na
in d'm
seml
de p'
tes a
Regu
norm
mini
regu

credit se munari ab eis p[ro]
 omlem p[ro]tengit t[ra]diti[m] m[un]
 dit. Et hoc p[ro] accidit & m[un]
 imo o[mn]i ut si ruer[et] m[un]
 sint op[er]enti & vident m[un]
 o[mn]i q[uod] mens h[un]da n[on] sit
 otiosa esse. d[icitu]r n[on] o[mn]i p[ro]
 o[mn]i d[icitu]r q[uod] quotidianas indi-
 gencias cogit sed d[icitu]r q[uod]
 possent t[ra]diti[m] o[mn]i t[ra]diti[m] & m[un]
 p[ro]p[ri]e cont[ra] v[er]itatem t[ra]diti[m]
 d[icitu]r go h[oc] p[ro] p[ro]p[ri]e p[ro]p[ri]e
 t[ra]diti[m] p[ro]p[ri]e d[icitu]r ut
 su[m] p[ro]p[ri]e p[ro]p[ri]e magnanimi
 & d[icitu]r p[ro]p[ri]e p[ro]p[ri]e & m[un]
 p[ro]p[ri]e & p[ro]p[ri]e ut d[icitu]r
 in regno p[ro]p[ri]e ignorantes & m[un]
 p[ro]p[ri]e n[on] p[ro]p[ri]e p[ro]p[ri]e t[ra]
 bac t[ra]diti[m] m[un] ut d[icitu]r m[un]
 & n[on] confidat de paup[er]itate
 eius. c[on]t[ra] o[mn]i p[ro]p[ri]e p[ro]p[ri]e
 bello & in alijs d[icitu]r ut n[on]
 vacent o[mn]i. h[oc] go sunt cau-
 tele t[ra]diti[m] d[icitu]r q[uod] forte
 nulla est o[mn]i t[ra]diti[m] q[uod] ma-
 l[us] p[ro]p[ri]e d[icitu]r & si m[un]
 sit importabile sit ut d[icitu]r
 p[ro]p[ri]e & forte v[er]it[as] a m[un]
 t[ra]diti[m] q[uod] p[ro]p[ri]e p[ro]p[ri]e q[uod]
 in d[icitu]r t[ra]diti[m] p[ro]p[ri]e d[icitu]r
 p[ro]p[ri]e si m[un] de t[ra]diti[m]
 de p[ro]p[ri]e. H[oc] d[icitu]r go q[uod] d[icitu]r
 t[ra]diti[m] p[ro]p[ri]e de cautelis
 Regis & d[icitu]r de p[ro]p[ri]e m[un]
 novum. & p[ro]p[ri]e & m[un] de
 m[un] q[uod] plus accedit ad
 regem et est longius a t[ra]diti[m]

no volumus quid v[er]it[as]
 o[mn]i enarrare & p[ro]p[ri]e ante
 las d[icitu]r n[on] o[mn]i m[un]
 p[ro]p[ri]e magis d[icitu]r ma-
 gis p[ro]p[ri]e o[mn]i o[mn]i regia
 esse optima. ostendendo t[ra]diti[m]
 ma esse pessima. Et hoc d[icitu]r
 manifesta p[ro]p[ri]e t[ra]diti[m] ma-
 gis esse fugienda a regibus
 p[ro]p[ri]e pessima d[icitu]r est magis
 fugienda & optima magis
 p[ro]p[ri]e

Pro sensus ho-
 minis p[ro]p[ri]e ad ma-
 l[us] p[ro]p[ri]e ut sit
 m[un] v[er]it[as] m[un]
 a m[un] mult[us]
 o[mn]i ostende & mult[us] d[icitu]r
 h[oc] p[ro]p[ri]e mal[us] & m[un] de
 se esse quid v[er]it[as] & fugienda
 ut p[ro]p[ri]e v[er]it[as] v[er]it[as] n[on] m[un]
 nat ut mal[us] v[er]it[as] aliam
 ducat v[er]it[as] ad fugienda mal[us]
 p[ro]p[ri]e go ostendit t[ra]diti[m]
 magis fugienda esse a regibus
 eo q[uod] o[mn]i t[ra]diti[m] sit pessima
 p[ro]p[ri]e v[er]it[as] reges p[ro]p[ri]e di-
 ligentia caus[us] debet ne d[icitu]r
 tantum in t[ra]diti[m] p[ro]p[ri]e cor-
 ruptio & iniquitas d[icitu]r

præfatis principatibus totum in
tyrannide congregatum. Et
enim ut patet ex præfatis tres prin-
cipatus boni et tres prae-
iudicabimus enim quod si dominatur
unus populus tunc bonus est prin-
cipatus rectus et vocatur regnum
Si vero populus bonus per se prin-
cipatus et neque tyrannidem. Si
vero principatus pauci et do-
minentur in populo boni et iusti
si et rectus principatus vocatur
aristocracia sine principatus
honorum. Si vero dominantur
non quod boni sed quod divites. est
populus et vocatur obligantia
Et vero dominatur totus populus
si intendat bonum omnium tam
insignis quod aliorum est principa-
tus rectus et vocatur regnum
populi. Si vero populus tyrannidem
et intendat omne divites
est principatus corruptus et
vocatur democratia quod idem
est quod populus et corrupto po-
pulo tyrannidem. Et corruptus
principatus divites et iniquus
dominatur populus sui regnum
populi tyrannidem. Et per hoc
principatus. quod ut patet per hoc
vult populus. Et magis per hoc
est in iniquo principatu divites
et in populo dicitur populus totum co-
gregatum in tyrannidem. Et
per hoc patet quod divites si magis
dominari cupiat quod ad

sensu per se in intendit
vult per se corporales delecta-
as et custodia corporis. Unde
dicitur enim per se quod quilibet
principatus intendit augmen-
tum illius in quo se participari
videtur. Si ergo adque prin-
cipatus quod bonus et iustus
semper intendit ad opera magis
bona et ad divites ut efflu-
at magis et iustior.
Et si principatus quod divites
ut magis principatum possit
intendit augmentum divi-
tiarum et congregationem pecunie
que si divites magis dominantes
sunt non principatus quod boni
sed quod divites. tota enim
intento erit ad perniciem
congregationem. Unde per hoc
divites magis principes intendit
delectationes corporales et hoc volu-
ptates sensuales non si quis
vult divitias et vult ad ea mi-
to magis ad que illud ordi-
natur ut si quis vult potius
multo magis vult san-
tatem ad quam potius ordinat
quod ergo hoc corpus et magis
habentes voluntate per se
ordinat per se et divites
ad delectationes corporales et ad
voluptates sensuales. scilicet
quod divites magis dominantes
et intendentes non tunc boni

si per
et corporales
intendit per
placitum
patet non
ad magis
per se
pales
populi
am ha-
ut vult
fore fac-
ad om-
et filias
quod populus
tyrannidem
na populus
ad magis
habet
principatus
in tyrannidem
populus
bonum
sunt non
tyrannidem
bile
sollicitudine
et co-
mot
De quibus
quod
tyrannidem
rem
ille
questi

si pecunia velut intendit
 et corporales voluptates. Et di-
 nites se priuantes maxie
 solliciti ad custodia cor-
 poris non na prolo tot bono-
 rum nullus se intendit ad
 pecuniam et ad voluptates co-
 rporales nisi in multis offendit
 populum non ut talis pecuni-
 am habeat deperdati autem
 ut ad voluptatibus fruat
 fore facit et infert totum ma-
 liciam omnibus quibus ad uxores
 et filias videt quod se esse ad-
 opus populo non credit se in
 titulum si se dubitat de fi-
 ria populi maxime solliciti
 ad custodia corporis oia ad
 huiusmodi mala repta in p[re]s-
 entia populi dimittit segregatum
 in turande. Et turandus ut
 p[ro]p[ri]e dicebatur non intendit
 hominibus. si pecuniam tur-
 andus non intendit bonum hono-
 rificum ut dicebatur si delictu-
 bile. Et sic maxime maxie
 solliciti ad custodia corpo-
 ris eo quod vident se pluri-
 mos offendisse. Legitur enim
 de quodam quod a fratre suo
 quotidie maceratum hie p[ro]-
 tristis esset et hie nudus il-
 lum vultu ostendit. Turandus
 ille volens reddere causam
 quesiit ad apollonem fecit

et ligari et super caput eius gla-
 dium acutissimum pendentem
 tenuissimo filo apponi fecit
 ita populum quosdam h[oc] ad ba-
 listas sagittas appositus fac-
 faciebat. Et ad fuit eius timo-
 re horribili inuadent. Inter
 ab acuto gladio vincendi et
 balistis p[ro]p[ri]e aut turandus
 gaude se turandus ostendit vultu
 Rute illo. quod non possit p[ro]p[ri]e in-
 minencia p[ro]p[ri]a. Turandus
 misit quod ne ipse gaude potat
 eo quod maioris p[ro]p[ri]a distabat
 quod in tot fore fecit quod p[ro]-
 p[ri]e de morte dubitabat vultu
 quod expedit regi ne turandus
 in turandem. Nam turandus ad
 huiusmodi p[ro]p[ri]e etiam vitam
 in hac tempore vita. p[ro]p[ri]e
 diem bonam habent eo quod p[ro]-
 vident p[ro]p[ri]e p[ro]p[ri]a inminere
 Rursus pecuniam quod tanta
 huiusmodi turandus quanta veri ve-
 ges. Et quod oportet eos multa
 dependere sup[er]uacue quod ad
 quod veri regibus plus donatum
 de amore quod turandus p[ro]p[ri]e
 de predatione populi. Turandus enim su-
 mus turandus plus vi-
 xisse in egestate quod alios vultu
 reges. Delicta et corpora
 non tot huiusmodi turandus quot vultu
 reges. Nam huiusmodi amicos
 et diligi a populo est maxie
 delictabile non confidit de
 aliquo et credere se odiosum
 multitudini et inuadent.

Primum igitur tyrannus maximus de
lectacione sua videat se esse plus
odiosum. Vnde tyrannus: ta
nendum est: quod mala iniqui
principatus dimittit congregat
in ea. Restat videtur: quod esse tamen
datur: eo quod res in ea per corruptionem
gant mala peruersi principatus
plus quam in eis ipsius prin
cipatus posse non intendit. Quia
liberis conservare in suo statu
si satagat opprimere nobiles
et singulos. Hic res tyrannus
facit: quod nec debet esse per
vivendi iniquum opus. Quod de
ter et primo dimittit et mis
quod anime igitur est tamen:
da tyrannus a rege in qua
tot mala congregantur.

 Dicitur hunc librum
composuisse pro evan
gelio regis et principum
ut recte et debite qu
berent ipsum pro to
missum ad deviam a ve
ro regimine sit tyrannus
et iniuriari. Insidit et no
intendit committere bonum licet
plures vires ostendit per id
dicta detestabile et perulo
sum regie maiestatis tyrannus
ve et non recte quoniam po
pulum non piget ad nonas
vias adducere ad salutem.

Volunt autem declarare in hoc
calore quod multi de causis
subditi insidiantur tyrannis
et quod est valde periculosa vita
tyrannica et devians a recto
et regimine. Hic reges tamen
vigili standi debent ne
delinquentes rectum gubernat
clm tyrannus. Narrat autem
philosophus v. poli. 7 sex causas
quas subditi tyrannis insid
antur. Una est pro timore
nam multi tyrannos exist
scentes ad minus timent
et non credunt se posse evadere
quasi despectus invadunt
alios et efficiuntur pro vi
et probia. Dicitur quod minus
stigans timidum vi com
petit audacem ipsum esse.
Sic et alia animalia qua
si minus timent homines et
nisi crederent se ledi ab eo
valde aut minus invaderet
ipsum. Bestie igitur ut plurimum
timore compulse insidant
homini et invadunt eum. Hic igitur
modo multum subditi insi
diantur tyranno et primo
ipsum timentes se offendere
ab eo. Hic causa pro qua
subditi tyranno insidiantur
est iniuria. Quod passi sunt
ab ipso. Male est enim deside
rare vindictam pro quod
homines dicebat: magis dul
cior est melle quam est ap

petit per
go se
apostolus
tyrannus et
aliqui mu
illat ab i
Talis insi
no et al
quod ut pl
pro se co
hanc ad
quod se d
philosophus
si vel no
opam v
agentes
et defici
horum m
licet cor
volens et
polus e
totum se
vo dux
in vitas
invasit
dionysius
magis d
contem
eo quod
tyrannus
videns
esse ebi
survex
fieri et
bonov
pitem
et ad i
bonu

petit bene invidiam qz
go se delectat est vndicta
aposte mlti insidiantur
tuanis et pp' vehementer vnd
aliqui mradunt ipm volentes
illatas iniurias vndictae
Tuo insidiant aliqui tuu
no et aliqui p'mm ipm
qz ut plm in tuamini faciat
p'p' se contemptibiles reddunt
naz ad no querant bonu
que se delectat totu ut
plm in no sue sobrii se gulo
si vel no sunt casti qz d'at
opam venereis et qz hoc
agentes se contemptibiles reddunt
et defacili mradunt Exm
horu ut veritat plm v pol
liticos habent in cardina
polo et dionisio Cardiora
polus em p'veto qm bono
totu se dedit venereis quid
v'd dux qtempuens cu'eo
q' vitaz petudu eligisset
mradit et p'mit ipm sic res
Dionisius tuamisans et tuas
magi de gula qz de bono q'
contempnebatur a subdit
eo q' quasi semp est ebrius
Quidaz go nomine Dion
videns ipm quasi sempor
esse ebriu pp' despectu in
survexit in ipm q'vto h'
fieri contigit aut p'ter
honorez aut pp' lucru adi
p'stendunt naz tuu honore et
glad int bona q'teriora sit
Bonu maximum multi vi

dentis tuam no querere
nisi honorez et glaz ppam
et non honorare p'p'p'os
et non quere bonu que vo
lentes adipisci honorez et glaz
qua compicunt in tuam
mradunt em et p'mit ipm
Eic et qz mlti reputant
petuaz esse maximum bonu
videntes tuam non m'rede
nisi ad lucru pp' et ad con
greganda pecuniaz mra
dunt em ut accipiant the
zauros suos p'p' v' polli
on quidaz tuanos mradunt
videntes lucra magna et
honorez magnos exsentes
in ipis q'vto sunt insidie
tuanis ab aliquibz no ut
possint monachiam
se ut vultant facere ac
tiones aliquas singulace
volunt em aliqui esse mali
quo nomine id in aliqua
fama id ut nominentur
faciunt q'q' mirabile et ali
q' singulare faciunt et
qz m'ingit contra tuam
reputant ipi p'p'p' stupet
p'des q' ipm m'ingunt se
tales pp' hanc tam fac
entes impetru m'ingunt
ut aut plm sunt p'p'p'p'
m'io supponit qz eos in
tuanis ut saluentur bono
q'ingit aliq' insidia tuas
et p'mit ipos ut libet p'm

Item p multa ca
pitula pceden
monuim reges
et principes ut
no trauiscent s
ut recte regat ut
pplm sibi commis
sum. adhuc in h^o capitu
lo volui alias vobis addu
re oñdentes qñ si reges tu
pant sum dñare domi
num pñmo pñe pñe debet
... . Tani eo qñ

Et tunc
 tunc
 non quic
 sit uno
 si mali
 multip
 uno p
 me m
 trivicta
 phatev
 in domo
 esse ut
 paucos
 quia
 inexte
 infinis
 principa
 toto p
 uso vi
 quia a
 ut tunc
 vandi
 mona
 alij &
 nō alu
 nistat n
 sa not
 princip
 in ipsi
 appeti
 officiu
 cōm p
 pūli c
 navch
 de m
 aliaz
 cha t

170
Sic tyrannus dicitur ab alia
tyrannide. Quia licet bonum
non dicitur bonum. eo quod bonum
sit uno modo malum. tunc per contrarium
in malo. eo quod esse habeat
multipliciter contingit enim
uno modo per se ipsum quod
in malo non dicitur nec co-
trarietas. si contingit multi-
pliciter deviare ab ipso quod
in deviationibus contrarietas potest
esse ut si multum opponitur
paucis. videtur ultra signum
gravius. prout citra et prout
inextremum contrarietas prout
insumitur. sic et in proposito
principatus vultus non contrariatur
voto principatus. si prout per
vultus vult quod tyrannidem per
gravius alii et contrarietur ipsa
ut tyrannidem prout contrariatur h.
vult monarchie et una
monarchia tyrannica contrariatur
alii. Cum enim alii monarchia
non alius principatus tyrannicus
misat in prout. tunc illa op-
posita volens sistere tyrannidem
principis insurgit et tyrannizat
in ipsam. cum prout non
appellens totus quod prout
efficitur quasi una tyrannus
cum principis et tyrannidem po-
puli contrariatur tyrannidem uno
monarchia. sic et una tyranni-
dem monarchia contrariatur
alii. quod multum prout monar-
chia tyrannidem insurgit et alium

ut optineat prout enim dicitur
quod tunc reges et principes
ne tyrannizent in tot modis
dissolvent tyrannem principem
Tercio dissolvent tyrannides
non prout per se ipsas. vel ti-
rannidem aliam. si prout regi-
men nunc non prout malum
contrariatur malo. si autem bonum ma-
lo contrariatur. non prout quod tyrannus
tyrannus obviat. si autem rex prout
videtur expedire tyrannus se op-
ponit. tot quod dissolvit. exponi-
tus quod tyrannus et tot modis
dissolvi. h. enim principatus
regimen aut dominum non
tot prout exponit. nec tot mo-
dis. h. dissolvi. Nam licet ti-
rannus satagat principibus vult
reges opponere nullus tunc ve-
ritas rex. vero regi se opponit
Nam nullus bonus et virtuosus
insurgit alios virtuosos. si autem
posse saluat et prout. eo
enim ipso quod aliquis bonus et
virtuosus se opponeret desinere
bonus et virtuosus esse. De tot quod
gradus regis maiorem summo
studium tunc tyrannidem ne prout
dictis prout exponatur

Ungue aut phus v^o
polliticos docet que
pollitia saluat et q
oportet facere vege
ad hoc ut se in suo
principatu p^huat. p^m
non p^huit in suo regno tra
sgressiones modicas. nam
multe modice transgressio
ut aut phus equantur vni
transgressio magne sunt
multe p^hue expense conual
vni magno sumptui par
ve em transgressio si multe
sunt dispoⁿit ad transges
siones magnas. na qm mi
nima negligit paulatim go
desinit in maiora p^huip^h
go est obstand et mibidez
sunt obliquitates et in odi
um. **S**ed p^huans pollitia
et regime regu est bⁿ v^h
h^his que sunt in regno int
ducendo eos ad aliquos p^hu
pata honorando eos. et no
iniuriando eis. Nam ut inu
it phus in pollitica bⁿ v^hia
vib^his non solum p^huatur p^h
licia vatar. s^z et p^huipat^h
q^h d^huabulior redditur da
to q^h in ipso aliquid sit oblig
tate annexu. **S**ed q^h in
tueri timorem h^his qm
sunt in pollitia. Nam co
v^huipat^h longe sedm rem
perant. s^z 2^m timorem
pollitia saluant. tunc n.

mag^h sunt p^huip^h et
plus ei obediunt p^h in exte
rioribus. coruptos tunc ad
guerra em exterior tollit
sedicos m^hu^hetate et reddi
tunc mag^h vnamines
et concordos. **E**m h^hind
habend in Romie qm^h
p^hu^h deservit exteriora
bella. m^hu^hetate bellare re
perunt. **E**st aut bⁿ tanta
utilis solus duob^h p^huipat^h
tibus ut p^huipat^h con
stituto q^h homib^h asuetis
ad bella et p^huipat^h mag^h
quis noviter v^hu^hetate tepit
homines em bellatores et
asueti ad p^huipat^h quib^h na sunt
tunc v^hu^hetate alie nisi desor
titudine 2^m p^huipat^h v^hu^hetate
assimilant ferro. q^h d^hu^h
q^h in q^hu^hetate d^hu^hetate
h^het. **E**z p^h d^hu^hetate v^hu^hetate
sunt v^hu^hetate contrahit
sic et f^hetate bellantes sunt
obedientes p^huipat^h v^hu^hetate
tes v^hu^hetate se debite h^het
quave talibus ut debite se
habeant. p^huipat^h m^hu^hetate
timores bellati et coruptos
ext^hetate. **R**ursus si quis
sup^h quos de novo p^huipat^h
tepit. q^h tunc f^hetate p^huipat^h
tunc facilius insinuat^h
ne tunc insinuat^h in p^hu
tunc et ut mag^h v^hu^hetate
obediunt illi m^hu^hetate ab f^hetate

de q^h
lib^h f^h
p^huipat^h
h^his u^h
h^hom^h
re^hu^h
p^huipat^h
v^hu^hetate
videt^h
pollitica
neve
nobil^h
leges
corruptos
q^hu^h
ut p^huipat^h
corruptos
sunt d^h
p^huipat^h
h^hu^hetate
q^hu^ho p^huipat^h
re^hu^hetate
m^hu^hetate
v^hu^hetate
m^hu^hetate
q^hu^ho
nat p^huipat^h
nos d^h
eis d^h
quave
licie
confid^h
p^huipat^h
stratib^h
ange
m^hu^hetate
habe p^huipat^h

De excessu p[ro]p[ri]is i[n]m[en]s[is]
lib[er]i s[ic] p[er] regnu[m] d[omi]ni in statu
p[er]stiterit. et d[omi]n[us] ille sit t[er]ra.
his ita q[uod] n[on] sit memor
h[om]in[um] q[uod] quo ille et p[ro]p[ri]e.
cessores sui obtinuerunt h[uius]
p[ri]ncipatu[m] facta cautela
n[on] magna utilitate habet
videt[ur]. T[er]tiu[m] aut[em] quod
p[ro]p[ri]a saluac[i]o videt[ur] q[uod] sa.
neve seditiones et conturbat[i]o[n]es
nobilitat[i]o et h[oc] p[ro]ponendo eis
leges. q[uia] legib[us] n[on] defacili
contradictur[ur] s[ed] em in ve
gno t[er]res leges insatiables
ut p[er]as saluare possint t[er]re.
t[er]ra nobilitat[i]o dissensionib[us]
suis dissensionib[us] in regno et
p[er] q[uod] sit p[ro]p[ri]a ut dis
soluatur regnu[m] p[ri]ncipatu[m]
q[uod] est diligenter aspice
q[uod] p[er] habent quos ma
iestas regia honorat et p[ro]
mouit ad alia p[ro]p[ri]a
vel ad alia p[ri]ncipatu[m] aut
m[er]itu[m]. Nichil em ad re
gnum q[uod] p[ro]p[ri]a et p[ro]p[ri]a sal
uat sicut p[ro]p[ri]a h[om]in[um] bo
nos et v[er]uos et conferre
eis d[omi]nia et p[ri]ncipatus
quare maxie saluatiu[m] p[ro]
p[ri]a et regiu[m] maiestatis
confidat[ur] diligenter q[uod]
p[ro]p[ri]a in aliquibus magis
p[ro]p[ri]a et si b[on]i p[er] habuerit
ange cor[por]u[m] d[omi]nia p[er] male
minuere. uel ad male p[er]
habere possent q[uod] esset soluti

27
a domino remouenda uel
capitali p[ri]ma edemnuanda
Secund[um] q[uod] nulli uelle ma
gnum dominium conferre na
magna dominia q[uod] mera
bonitate fortune tunc ut plu
rimu[m] corrumpit mentes ho
minu[m] ut fiant transgresso
res iusticie. Est aut[em] h[oc] cau
tela maxime util[is] ad ho
mines de quib[us] va[ri]e t[er]ra et
dinturnu[m] et p[ro]p[ri]a non
accipit id[em] potissime ob
nauit[ur] est ne repente con
stituat[ur] aliam in maxie
p[ri]ncipatu[m] Septimu[m] saluac[i]o
regnu[m] et p[ri]ncipatu[m] est regu[m]
sine p[ri]ncipatu[m] habet dile
cto et amore ad bonu[m] re
gnu[m] et ad p[ro]p[ri]a regnu[m]
in qua p[ri]ncipatu[m] d[omi]ni
em amat et p[ro]p[ri]a et
timet ne aliq[uod] in p[ro]p[ri]a
accidat ita amatu[m]. Timor
aut[em] consiliat[i]o facit ut
di[ct]o Rethor[is] ubi em est
magna salus ubi sunt
multa consilia. quare p[ro]p[ri]a
bonu[m] regnu[m] diligat salua
bitu[m] regnu[m] q[uia] timens
ne in regno ad[ver]sa contin
gant adhibet multa con
silia quare possit bona re
gna p[ro]mouere et p[ro]p[ri]a im
minentib[us] obuiare. Octauu[m]
saluac[i]o regnu[m] et p[ro]p[ri]a
est habere timore p[ro]p[ri]a n[on]
ut in maxie

nam p[ro]p[ri]um q[uod] m[u]ltis v[er]is de
Regem m[u]ltis curaz assu[m]ere
ne comitatu[m] in t[er]ra[m] d[omi]ni
t[u]m spectat ad p[ri]ncip[ali]s negotiu[m] suffi-
cient[er] tractatu[m] q[uod] d[omi]ni p[ri]ncip[ali]s se
dicenda restat q[uod] de t[er]ra p[ri]ncip[ali]s
q[uod] tractata s[un]t t[er]ra ip[s]i si ad d[omi]ni p[ri]ncip[ali]s
m[u]lt[is] t[er]ra[m] consiliabitu[m] v[er]az
aliquis no[n] p[ri]ncip[ali]s consilia m[u]lt[is]
e[st] et in s[an]ctis si p[ri]ncip[ali]s sapie[n]s
et intellectus h[ab]et d[omi]ni p[ri]mo v[er]az
q[uod] q[uod] p[ri]ncip[ali]s t[er]ra et d[omi]ni q[uod] debet
fieri consilia ne tanq[uam] ignorantes
consilii velim[us] de quib[us] t[er]ra
lia non s[un]t habenda possid[er]e aut
tange[re] sex q[ui]bus ad p[ri]ncip[ali]s spectat q[uod]
p[ri]ncip[ali]s consilio non cadu[n]t. p[ri]mo e[st] q[uod]
q[uod] s[un]t no[n] imitabilia consilia m[u]lt[is]
substantia[m] Naz ideo consilia m[u]lt[is]
ut v[er]az m[u]lt[is] in actio[n]ib[us] et ut
vitam mala et ut consilia
bona que go vitari non po-
sunt et que imitatio[n]i non
subiacent sub consilio non ca-
dunt ideo dicitur ino Eticoz
q[uod] de et[er]nis i. de immutabili-
bus non consiliatu[m] Nullus e[st]
ideo dicitur 2o Eticoz q[uod] de et[er]-
nis i. de immutabili[bus] nemo
consiliatu[m] Nullus e[st] q[ui]t ad
silu[m] de diametro que e[st] in q[ui]t
suavilis coste ne de quocunq[ue]
alio immutabili Eticoz d[icitur] q[uod] de
habilia no[n] s[un]t quecuq[ue] mobi-
lia si p[er] vni[us]formiter moneat
Naz que p[er] vni[us]formiter moue-
tur 2m q[uod] d[icitur] sup[er] q[uod]nau[n]da
necessitate h[ab]et consiliabilia
aut no[n] s[un]t necessaria sed
contingencia ideo dicitur t[er]cio
Eticoz q[uod] de h[ab]et qui p[er] s[un]t

in motu et que p[er] vni[us]for-
mit[er] mouetur p[er]ta de v[er]i-
tate solis et de orbib[us] re-
siderunt nullus consilia
Eticoz e[st] licet mouetur t[er]ra
q[uod] p[er] s[un]t in motu na[m] p[er]
v[er]a opa immutari possunt
coru[m] t[er]ra[m] p[er]ta talia
no[n] e[st] consilia h[ab]et. si aut
t[er]ra talia cadit consilia h[ab]et
no[n] e[st] si se p[er] ut d[icitur]
ut actio[n]ib[us] n[ost]ra ut quia
aliqua humana opa co[n]f[er]-
entib[us] s[un]t t[er]ra talia d[icitur]
v[er]o tempore frigidu[m] t[er]ra s[un]t
p[er]ta q[ui] m[u]lt[is] h[ab]et s[un]t
d[icitur] temp[or]a calore frigidu[m]
tatem non p[er] se s[ed] p[er]ta
p[er]ta p[ri]ncip[ali]s cadere ut sa-
m[u]lt[is] quo tempore q[uod] opa s[un]t
facienda T[er]cio no[n] s[un]t t[er]ra
habilia t[er]ra que s[un]t p[er]ta
si s[un]t a n[ost]ra ideo de m[u]lt[is]
que p[er]ta s[un]t temp[or]e h[ab]et
li et de carnatib[us] quo p[er]ta
t[er]ra t[er]ra t[er]ra t[er]ra no[n]
h[ab]et esse t[er]ra. q[uod] talia
habilia s[un]t et no[n] de p[er]ta
q[uod] opib[us] n[ost]ra ideo d[icitur] h[ab]et
non consiliamur nec ut
d[icitur] opib[us] n[ost]ra h[ab]et
go no[n] e[st] consilia t[er]ra ip[s]a
s[un]t et t[er]ra t[er]ra s[un]t
et t[er]ra q[uod] alia d[icitur] h[ab]et
humana actib[us] h[ab]et
de h[ab]et in t[er]ra

et multum non est consilium. quia
to non sunt consiliabilia
que sunt raro si ex fortuna
contingant. Nam quicquid
consiliatur de electione vel
intentione aliquid adipsam
que propter intentionem eveniunt
sunt consiliabilia esse
non potest. Item de in Etico non
esse consilium de hiis que sunt
a fortuna puta de thesauro
vel inventionem. Item non
sunt consiliabilia res omnia hu-
mana opera. Nam id cadunt
sub consilio. opera illorum
hominum qui propter facta nostra
imitari non potest. Item de
in Etico quod quia utique sit op-
time consilium nullum latet.
non consiliatur. Sic et nec
gallici consiliantur qualiter
optime vivant. Item con-
siliabilia quod non sunt immo-
tabilia nec sunt per uniformi-
tatem nec sunt a natura. nec
a fortuna. nec omnia humana.
Nam cadunt sub consilio. Item de
hiis que sunt operabilia per
nos. Nam ut de 26 Etico.
Singuli autem hominum consili-
antur de operabilibus hiis que
per ipsos fieri possunt. Sexto id
sunt consiliabilia omniaque
per nos fieri possunt. Nam que
tuncque finalis propter nostra ad-
ipsa inordinata sub consilio.
Item de 10 consilium non

est de fine sed de hiis que sunt
ad finem oportet enim in con-
silio presupponere finem intentionem
et id consiliatur de ipso. Item
de hiis per que consequi pos-
sumus illud. Medicus enim
quod finalis intendit sanitatem
non consiliatur ut debeat
salvare egrum. sed si accipit
tamen etiam et notum egrum
sanare et consiliatur de viis
per quas facilius et lenius
sanetur. Sic vector civitatem
consiliatur utrum cives inter
se pacem habeant. et utrum
vegetine oportet esse in bono statu
sed si accipit tamen ita et non
et consiliatur quia si melius
fieri possint. Item quod consi-
liabilia que dependet ex operibus
vris et non finalis multa nec
se habent ut finis sed ut ea que
sunt ad finem.

Est autem omne consilium
quedam questio. ut
de in Etico. Con-
siliarius sine bene-
sine male consiliatur
quod aliquis et vacuatur
per ad amorem consiliatur que-
rit non tamen et consilio. Nam ut de
in Etico. Illicet omne consi-
lium sit questio non tamen omnis
questio sit consilium. Si enim
consiliabilia sunt solus que
dependent ab operibus vris

consilium
quod tamen
hominum
consilium
et tamen
sed huiusmodi
Item non
de con-
silio huiusmodi
quia
nam non
sunt autem
per ob
quia per
Item
Item de
est de
est de
silio
ita et
puta de
non enim
sit omnis
quia de
quod si
per autem
consilium
non et
deinde
Item de
ita ipse
in con-
ad quod
ponit
modum
Item ita
tamen
consilium
facile

consilium est quod non debet
 quod si plures & agiles
 homines. Prout autem ita pro-
 curabatur et ita nunc vix
 et ita etiam si questionibus multae
 si huiusmodi questionibus consilia
 dicit non debent. Viso quid
 est consilium quod est quod agiles
 huiusmodi. Restat videtur
 qualiter est consiliarius et quae
 modus in consiliis huiusmodi
 sunt aut quantum ad prout spectat
 sex observanda ut sciamus
 qualiter est consiliarius. Primum
 Omnia quanto aliquid est magis
 est determinatum tanto minus
 eget consilio. Immo si omnino
 est determinatum nullo eget con-
 silio. Ideo dicitur in ethicorum quod
 ita itas operum disciplinarum
 puta de lege. non est consilium
 non enim consiliatur scriptor in
 sit omnino ignorans de litteris
 qualiter debeat scribere litteras
 quod si sufficienter determinatum
 per autem scribere. De his ergo sunt
 consilia quae prout fieri per
 nos et non sunt de certa et
 determinata qualiter fieri debeat
 Ideo dubitandum est et consiliari
 ita ipse. est ergo unus modus
 in consiliis adhibendus
 ad quos alii sunt regni
 prout. Illud plures
 modus fieri per et quanto minus
 huiusmodi itas et determinatas vias
 tanto per plures tempus est
 consiliarius ut de illis viis
 facilius et melius eligatur

Secundo in consiliis est attendendum
 ut non consiliemus de quibus
 videtur si de magnis. Dicitur
 enim super quod timor consilia:
 tunc facit. qui ergo consi-
 liat videtur timere et dubitare
 ne aliquo infortunio
 contingat deficiat a consilio
 tunc optati boni vel mirat
 aliquid dampnum vel aliquid aliud
 malum. quae ergo sunt modica
 ut quae sunt apta nata officio
 parum boni. vel prohibet mo-
 dum malum non sunt consilia
 Est ergo modus attendendus
 in consiliis ut dicitur magis con-
 silium. Tunc ad consiliandum
 volumus deinde alios nobiscum
 assumere ut quos conferamus
 de negotiis fieri. Nam licet
 hoc intra seipsum possit invenire
 vias et modos ad aliquid
 pagendum impeditur est. qui
 solo suo capiti innotuit
 et remittit aliorum audire sententias
 magne. n. prudentiae est in con-
 silio huiusmodi huiusmodi modum ut ad
 alios conferamus quid agendum
 quod ex duobus patet. nam consi-
 lia ut dicitur est debent esse de
 rebus magnis. In talibus
 autem nulla debet sibi credere
 omnino et pro seipso innotuit si
 debet alios ad se vocare scire
 quod plures prout consilio multum
 quam unus. Ideo dicitur in ethicorum
 quod consiliatores assumimus
 in magnis discernentes nos
 ipse plures non solum

Rursus h' id p' q' eo q' con-
siliu' est ita agibilia p'tia in
quib' melius valet exigentia
Naz in talibus ut d' p' et hoc
plus p'fuit q' p'tus q' artifex
Quia t' p' p' p' p' p' p' p'
q' v' n' p' p' p' p' p' p' p'
negotia alios ad vocare ut p'
eor' consiliu' possit eligi via
melior' quales esse debeant
consiliarij aduocati m' p' p' p'
do patebit. Quanto est in con-
siliis attendend' ut secreta ha-
beantur que ibi dicuntur. Naz
multa negotia disturbantur
a reuelacione consilioru'. Unde
forte consiliu' nomen accepit.
Dicitur n' aliqui q' consiliu'
idez est quasi consiliu'. quia
ibi plures s' p' p' p' p' p' p'
Et forte melius d' p' p' p' p'
q' consiliu' dictu' sit a consilio
ut id' dicitur esse consiliu'
q' simul aliqui plures silent
et tacent. Naz maxime est
h' q' consiliis vbi tractantur
negotia omnia q' a p'ta regni
ut v' d' h' p' p' p' p' p' p' p'
iecta dilacione p'uari solud
appropiat ad v' q' n' p' p' p'
et ut regni p'fectus n' p' p'
non possit secreta tenere
debet. que ibi sunt tradi-
ta. Hoc em' fuit q' apud
Romaz v' p' p' p' p' p' p' p'
fidelitas consiliariu'. q' p'
quicquid p' consiliu' in eoz

aurib' dicebat alio erat
secretu' ac si non audisset
illud v' n' valeb' maxime
in libro de factis memoria.
Libus t' de institut' anti-
quis conuocae romanos
consiliarios ait q' p' fide-
le et altu' cat' secretu' con-
p' p' p' p' p' p' p' p' p' p'
salubritate munitum
t' p' p' p' p' p' p' p' p' p' p'
iecta p' uata dilacione ita
dilecto' p' p' p' p' p' p' p'
ut non dicat v' n' p' p' p' p'
nem audisse credes q' tam
multoz aurib' f' p' p' p' p'
Quanto est in consiliis att'en-
dend' ut n' loquantur ibi
placencia s' v' v' p' p' p' p'
taces em' d' p' p' p' p' p' p'
sudent v' v' p' p' p' p' p' p'
placencia p' p' p' p' p' p' p'
q' p' p' p' p' p' p' p' p' p' p'
cipatu' n' totu' regnum
Unde est q' q' quidaz sapiens
Crispocles nomen dicebat
consiliarios in sedno d' p'
debe' q' n' essent p' p' p'
id est manifesti n' p' p' p'
taces consiliarioz n' p'
essent placentes q' esset
adulatores plus t' p' p'
tes loqui placencia q' v'
Et q' ut v' p' p' p' p' p' p'
Retoicoz quidaz poeta
nomen allez videns
p' p' p' p' p' p' p' p' p' p'

et
dicit
et p'
cuius
bene
tunc
atten
et p'
m' p'
ad p'
v' p'
fate
an q'
q' p'
neg
an p'
p' p'
et v'
p' p'
p' p'
q' p'
et p'
fate

C

Naz
m' p'
cuius
confi

184
et vatem comedant eum
dicebat Iste est qui consulit
ut si dicit quod alii respectu
eius consiliatores dicit non de
bent si magis forte adula
tores. Sexto est in consiliis
attendere ut dicitur consiliem
et si assit oportunitas cito
in ope acquiescere. Nam cum
adeo oportunitas operandi si
recte volumus et non illud
faciemus. Hoc est quod ignoramus
an expediat illud fieri. Si
ergo se habet diligenter quilibet
negotium arduum discutere
an sit utile illud facere. Et
postquam per diuturnum consilium
est recte cognitum quid sit
per adit operandi facultas
prompte operari debemus. Bene
ergo dictum est quod scilicet vi
detur quod consiliarius multo
tempe operari ante prompte
et quod omnia consilia tarde si
facere consiliata velociter

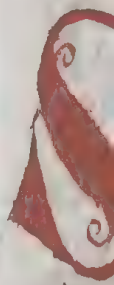
Omnia autem illa quae
hic debet. Si persuas
dens et bene creditu
rus appareat exped
it habeat bonos
consiliarios exist
Nam et hoc aliquis persuadet
in consiliis et creditur dicit
eius quod estimat esse bonos
consiliarios ad persuadendum

si ad hoc quod aliquis sit bene
crediturus non oportet ipsum esse
existens item. Et sufficit quod
videtur ut appareat illis
esse. Nam homo indicat quod
favis patet et quod apparentibus
deo sufficit sit fide et verum
ei aliquis crediturus per esti
met illum. bonum quod con
siliatorum. Et ad hoc quod bonus
consiliator existat non sufficit
quod sit apparentis talis. Et ve
runtur existens item esse bene
ergo dictum est quod quicunque
bene persuadens habet apparentem
bonum consiliator existens
hic dicitur. Item si scire volumus
quales consiliarios habet deus
regia manifestat quae et quot
sunt in consiliis requirenda
scire expedat quot magis persua
detur hominibus ne quot
sit eius fides et ad melius
inclinetur prius auditos hoc
ante sunt tria secundum quod in
omni loquutione tria est consi
deranda. Primum unde qui loquitur
auditorum. Id quod loquitur
et rem de qua loquitur. Po
tergo esse per quod persuadet audi
toribus et inclinat ad credendum
prius auditos quod per dicitur
quod attingit si dicens est bonum
ne credatur bonum. Nam bonis
hominibus et si nullas res
assignare scilicet creditum eis
cum facimus fide auditoribus
si huiusmodi fide sunt omnes

expe dicitur na q dices credit
esse bonis imm tales metui
volunt de facili creditur cor
dices. Et p se si credulitas
auditoribus ex parte ipsorum
auditorum et attingit p se
fines me eos sit benivolus
et amicus ne saltem credatur
esse benivolus et amicus na
sicut bonos qmter et ut plu
rimo decipunt ita per se et ve
dunt se plus valere q valeat
et esse magis sapientes q sint
et in negotiis fieri qmter
credunt bonos plura videre
qz vident et magis loqui
ad propositum q loquantur sic
q amicus reputat alii ipse
qmter decipunt bonos ita
amicos na ut dicitur pmore
toti amatores et obsecutores no
pales indicant. Commune
q ut amicos facit ut plu
rimo referant in bonum et mi
tor in malum. Passionum
em ita amicos sunt ita nos
ipos ut credant eos plus va
le q valeant et esse meliores
q sint. Quesi auditores cre
dunt benivolis et amicis vel
eis qd estimant tales esse h
inmodi credulitas sumit ut
qmez expe ipoz auditor
ad q qe fimo qui ex pa
sionantur et inclinantur ut
fide adhibeant eis quos pu
tant amicos esse. Etio fit
credulitas ex parte ipaz vez

q contingit si dicens sit
prudens na p se q si
le et cognosce ipaz ves et
ipaz negotia agibilia qm
ut dr p se qz vn qm qz in
dicit de hys q nomen ex
ipaz go negotiis et ex ipaz
vel de qm loquitur plu
dens qz ca sit cognoscere
et indicat facit fidez audi
toribus. Hec aut credulitas
et h psuasio est p se Nam
reddere se credibilem et h
psuade p se ex ipaz vel
et ex ipaz negotiis de qz
loquitur. Scilicet assidue vob
et argumeta p que fides
fiat audientibus et qz p
dentes sunt h facit et qui
estimatur p dente. Estimant
talia facit ideo ad h q d
qz vob de qm loquitur
fidez faciat veloz q sit p
dens ne q credat qe pru
dens. Ois go psuadens ne
omnibus ille cui dicit credit
et adhibet fide vel oportet
q sit bonus vel q amicus
vel q p dente et p no existat
apparet saltem. Etia qz
cum dictum est q q p
suadens et ille cui fides
adhibetur de hve appa
rent. qz q bonus consiliator
habeat esse existat satis ap
paret qles consiliatores dicit
quod regiar manifestat

qz h
et am
in sim
in q
malu
mens
p se n
Etio
non f
ut no
vaco
consil
cui f
tup a
qz an
va et
consil
cui f
qz no
de qm
fient
eui q
tra et
filiat
tia et
consil
deben
et am

timta
et de
qmgz

qz d. qre ille qui snt boni
et amici et sapientes. Ut p. bo
ni snt no inveniatur rator
snt qz bonis displicet omne
malu et omne de testabile
mendaciu pnt ut d. in. Et
p. malu est et detestabile
Dico consiliarij debent esse
non solum boni s. amici
ut non solum no inderent
rator snt qui loquut et qui
consiliu pbeut s. et rator
eius s. rator eius ad que loqu
tur et cui consiliu pbeut
qz amicu est amicu posse
va et bona consule. Et sic
consiliarij debent esse sapi
entes qz non mendaciu
qz no mendaciu xpte veru
de quibz loquuntur qz cogno
scunt negotia agibilia et sci
ent qual sit agendu. Hec al
tria queverenda sunt in con
siliarijs v. bonitas amicitia
et sapientia. Nam ut vlt
consulatur sicut b. patz qd dicit
debent esse boni et sapientes
et amici

S considerentur di
cta p. b. p. rator
Et qz snt de qh
consiliant omes
v. de p. v. b. u.
alimento custodia
tinitate de pace de bello
et de legylacione. Ita h. p.
qz qz consiliarios esse

nistitob. pmo em contingat
esse regis consiliu ita p. b.
in quo duo sunt attendenda
pmo ne maiestas regia
aliquos pventus iniuste v. s.
pet a sine coramibus p. b. a
em sup. reger debe esse taler
qz esset bonus et v. s. u. s.
pollucia diliger. existenter
in regno p. monet et honadat
qd esse p. no possit si bona
coru que sunt in regno
v. s. p. a. v. e. t. iniuste. Rursus
qz attendend. ne in suis
pventibus fraudetur. qz
dit em regiu consiliu p. r.
v. b. u. s. saluac. iura regis
co qz h. m. m. o. d. bona ordi
nanda snt ad bonu que ut
ad defensio regni. et ad bo
nu statu eius. Debet go r.
siliarios scie fructus et p. r.
tus regni quos oportet p. r.
nive ad reger. iam et quati
sunt. Quid si quis qz sup. flu
us. et iniuste acceptus. amfe
ratu. Et quibz v. deficit. vel
qz diminuit. apponat et an
teatur. Sic debet esse consi
liu de alimento ut satiatur
v. b. u. t. i. n. i. t. a. s. et regnu tui
principatu aliquis rator
sufficiat sibi in alimento
et in deficiantibus ad sufficienda
vite. considerand. qz em quid
tu alimentu est in regno
ne in civitate qualibz v. s. u. s.
regni et quid est ibi addu
ctibile et quod ad nutrone

adduci valeat ut de h' debita
consilia et debite ordinationes
fieri possint no em modum
considerand est ita alimenta
ut h'bz civitas hanc suffi-
cientia ad vitam habeat quia
ali' iaz no no est civitas et
in h'nd' sufficientibz ad vi-
tam fieri debet debita con-
suetudines et debita emptiones
et venditiones considerande. n.
em sunt mensure et pondera
venderend' et tñ q'p' dicitur ta-
xand' p'm venditor' esse p'
vltia q' debent venditores res
suas vende valeat. Tercio e
consilium adhibend' ita cu-
stodia civitatis et regni qd
duplit' fieri habz. Vlt' p'o
est custodia adhibenda ne
insurgant rebelliones et ma-
lesicia m' tunc p'o atten-
dend' est diliget' qui civitatem
reputant boni et qui mfa-
mos. ut ita infames maiori
custodia adhibeat. Et si dep'
hendant male esse p'mia-
tur ne' al' tota' extirpent'
q' reges et p'ncipes non dnt
p'ari maleficio vme sunt
et consideranda loca in q'bz
consueverunt mag' malefi-
cia p'petuari. Vlt' p'nt q'daz
hominum mag' iniustificat'
q' alii. sic sunt q'daz loca
mag' apta ad iniustificand'
q' alia ut in civitate con-
fite vicos alios mag' iuste
it'os q' alios q' iniustificatos

ibid' p'm mag' lateve et
effige p'mientes. Sic etia
et extra civitate. loca alii
sunt nemorosa et m'ibilo-
sa mag' ad inf' iniustificand'
q' alia debz q'o adhiberi
consilium ut ita t'ia ma-
ior iusticia custodia p'ba-
tur. ita custodia civitatis et
regni non solum consilia
adhibenda sunt p' ipso
cives. ne' p' eos qui sunt
in regno ne vult iniusti-
ficet in alio q' al' p' ipso
extraneos. Considerand est n.
vltia vtz regnum et aliqua
p'te possit invadi et vlt'
aliqua civitas regni ab-
extraneis possit suscipere
detrimetum. Vlt' p'essagia
portus introitus et it'ia
t'ia vñ possunt extraneis
advenire no sunt exne-
comittenda ne' p'venda f'
sunt diliget' custodienda et
munienda. Quarto h'z est
consilium ita pacem et bel-
lum qd no est intelligend'
ita pacem civitatis et ita bel-
lum cor' na' pax civitatis est
aliquid finis intentu bel-
li aut est eius oppositu. de
fine aut et eius opposito na-
ment' sane consiliatur na-
q' no est consilium nisi de h'no
de quibz est dubiu. Et q' con-
silium sit quedam q'stio et q'stio
sit dubitabil' p'positu de fine
aut et de h' q' p'ncipalit'
intenditur n'ly dubitat.

ipm
aut op
ipm
dini
et cor
p'vbi
non est
Et vlt'
habe
bile est
ben co
consid
capit
iniustifi
te opm
endit de
esse iust
temia
bellas de
ei potest
consider
adiffusa
p'mo h'z
habe de
quid an
no imp
tendit
ma in
ne est n
oculat op
quo et
vnditac
ita qd co
est lacio
Rector p'
civitatis
et regna
q' absq'
regna
sic rego

ipm esse psequendu de eius
ant opposito quilibz coſſit
ipm esse fugiendu ideo par
dimu pvidens psequenda
et coſſi defendentes et bellu
pvidens fugienda et mſe
non est qſſio neqz coſſiliu
Et vtrud nū qñcis debcam
habe pte nū bella dubita
bile esse pē et pū ad h adhi
beri coſſilia ita qd ſuē duo
coſſidanda pmo ut inqñ
capiat inuſtu bellu qz m
iſtifiacē alios. et eos mſſi
te opmē est pſe malū et fugi
endu. deinde ſi viſū est bellu
eſſe iſtu. Coſſidanda eſt po
tencia regni nū civitatē q
bellae debet qñta ſit et qñta
ei poteſt advenire et iſſecne
coſſidanda eſt et potencia
adſſanoz. Ita ſcñ pſm
pmo Rector ad melioſe pte
habe debem⁹ et deterioſe
quid aut m nob eſt pugnacē
nū impugnacē poſito. qz p
tenēde ad ſe reſiſte nū vale
ma m nob fore faciant pē
re eſt nū mſinge m pō nū
occurt oportunitas reſiſti
quo a hīs conſue poſſu
viditas aſſum. et nū
ita qd coſſilia ſuē adhibēda
eſt lacio legu. Na ut dñs
Rector pmo m legibz eſt ſalū
civitātē et ſuāt civitatē
et regna p leges iſtas
qz abſqz iſticia nequeunt
regna ſuſſiſte et tē autem
ſuē reges quot ſuē gñā domi

186
nūz ſine quot ſuē pſe pñ
cipatū. et qñ pñcipatus
qz durabilior et quā pñ
pata 2m qñe dñat hz corū
pi et ſalua nū eligens opti
mū modum pñcipandi
ferat leges iſſſimas ſm
quas ſalua hz pñcipat
ille. quā ſit aut optima ma
dus pñcipandi et qualē eſſe
debeat regi officiū. et quo rex
rex ſe debeat in ſuo dominio
pſuare ſuē in ſupioribus
patefactum. quā qz ſupior
laſ dicta rādūmante qz
ſtencia qſtoz pñcipatū que
continūe occurrunt m tūis
regum et pñcipū qualiter
ita lacionem legum ſit con
ſiliū et q leges ſunt fere
de ut ſalū pñcipatus eius
intendim⁹ tñ m capitulis
ſequentibz de legibus mſta
inquiere ut ſumū qd dñt
et dicendis melius veritas
pateſiat

Via mſcedentibz
capitū determinandis
de pñcipe oñdēdo
quā dñt eē pñ
reſe et determinandis
de coſſilio deducendo qñ
debet eſſe coſſiliū et q
et quot ſunt illa ita que
hiz eē coſſiliū

ptaxat ut sequamur de pto.
vio sine de iudicio investigat.
do qua' iudicatus sit et quot
sunt gna legu et alia da
que ita istaz occurrent miaz
Et ad iudiciu fiat p leges a
p arbitriu aut p vtruzq
p usqz ordinem qua' sit iudi
candi declarare volumus qn
tu possibile est sui omnia legi
bi determinanda et qz paucos
sui arbitrio iudiciu committenda
qd qdumpli via investiga
re possit quaz tres tan
tum pro Rector quanta
vix tangitur vi possit
vna via sic p na pau
cos sunt legum condito
res qz iudices iudicantes
zm leges iaz conditas na
in qualibz civitate oportz
esse alia pto in ordinatu
ad qd reducatur esse rursus
et litigia exorta in civita
te illa p leges in conditas
in vna civitate regulari
pnt civitates mltie imo
in illa ead civitate mltie
leges condunt contingit plu
res esse iudices. qz legum
conditores iaz leges p
mte sint debent esse quasi
immoviles et immutabi
les qz ita eas nulla aut
modica mutatio fieri
debet iudices in iudicandis
zm ipas moluntur et
corruptunt Contingit

aut absq corruptione
et morte iudices a suo offi
cio remonari et alios
in suis locis succedere Agit
saltem p successioz tempor
az in ead civitate multos
esse iudices eo qz ipi quasi
qtime immovant non
in sic oportz multiplicare
conditores legu eo qz leges
no sic qtime immovari
debent. hie si legu condito
res sunt pauci respectu iudiciu
qz facilius est invenire pau
cos sapientes qz multos ut
omnia sapienter disponatur
expedit quantum qua utu
quid possibile est oia p lege
determinare et qz paucissima
arbitrio iudiciu committere
Secu via sic ordinatur iaz
facilius et melius videtur
quid vatu et quid instum
p illud multo tempore dili
genti consideratione discuti
qua si oporteat statim
statim iudicatu pferre
sua. Itaqz ad legum
conditores mltio tpe et mag
consilio deliberare possint
quales debeant leges ferre
iudices vbi p^{ri} instanciam
p^{ri}u et qz no debet lites
plongari. s. redimi no
tanta hnt dntitatez
temporis ad iudicand qd
iustu in negotio posi
to nego iudicandis erit

autu p
bi detm
facton
calaz fco
sevel in
cia v
a dntate
sic pmi
on am
factu
hve se
q am
in ind
paliat
navet
posita
mte an
fali leg
tunt q
sit fut
in ind
odio n
no sic
non
de phi
phul
detm
q am
talia
como
fanti
tes et
temp
devan
cont
iudic
qz q
leges
pau

quid p[ro]le q[ue] sit oia legi
b[us] determinanda et pauca di-
stincti in indicu[m] committenda
et hanc edocet legu[m] leges
ferre in vbi et de futuris
Tercia via sic declaratur
et dicentes quicunq[ue] sit eger
sic puniantur ignorantibus
omnibus ne iudicis sit ia-
factum et debeat illar[um] su-
bire sententia[m] na[m] si sciant
q[uo]d amicus forte obligaret
in iudicando et penam
paliaret si vbi iudex mali-
navetur forte in p[ar]tem op-
posita[m] et punitio[n]is arguet
hic aut[em] q[uo]d solum in vniu-
sali leges ferunt et nesci-
unt quid in particularib[us]
sit futurum non p[otes]t
in iudicando amore vel
odio inclinari iudices at-
q[ue] sit illam indicu[m] iudicia
non sunt defuturi sed
de p[re]sentib[us] no[n] in vbi si in
particulari. Inveniantur em[en]
determinate p[er]sonae ad quas
q[ue] amare et odire et sepe
talia annexa h[ab]ent p[ro]p[ri]um
commodu[m] p[er]do index de-
fauti obligatur na[m] ama-
tes et odientes et aliq[uo]
tempore comodum consi-
derantes no[n] equal[ite]r iudi-
cant. Ite ne iudicium
iudicium obliquetur bonu[m]
q[ue] sit q[ue] p[ro]le q[ue] omnia
leges determinare et q[ue]m
paucissima arbitrio iudicium

committit. Hanc aut[em] tres v[er]bo
tangit p[ri]mus p[ro]p[ri]o Acto d[icitur]
q[uo]d maxime quid contingit
vate positas leges quead[em]
q[uo]d p[ro]le determinat et quid
paucissima committit indi-
canti p[ri]mo q[uo]d facilius
q[ue] habere vnu[m] aut paucos
sapientes q[uam] multos. Deinde
q[uo]d legiflatores sunt p[ro]con-
sideratis q[uo]d multo tempore
iudicia aut q[uo]d subito et
subito. Et h[ic] aut[em] q[uo]d q[ue] ma-
ximu[m] om[n]i q[uo]d legiflato-
res sunt defuturi et in vbi
si p[er]fecta aut index iudi-
cat de p[re]sentib[us] et determinat
ad q[uo]d q[ue] amare et odire
et quib[us] p[ro]p[ri]o comodis obnox-
iamur q[ue] sepe. Quarta
via ad ostendend[um] h[ic] id p[er]
declaram[us] p[er] na[m] ut infra p[otes]t
q[uo]d a qua committit arbitrio
iudicium q[uo]d p[er] p[ar]ticula-
ria complete sub narra-
tione no[n] cadunt nec lege
omnino complete determinat p[er]ul
Cum quidq[ue] possibile q[ue]
oia legib[us] sunt determinanda
de et quid pauciora sunt
arbitrio iudicium committenda
q[uo]d ut de v[er]o p[otes]t. Quinto
vbiq[ue] minor iudicia sunt
pequentib[us] iudicia tanto
magis accipiunt finem exe-
cutores iudicium t[em]p[or]e
cu[m] index iudicando v[er]bo

et leges non tanta maiestate
intuitus quanta si iudicet
eius arbitrio. Ne iudex
timore infirmitatis melius
tunc differat debito finem iudi-
cia maneat. qualitas prole
est sub omnia legibus determi-
nanda et parva arbitrio iu-
dicis committenda. Sufficit
enim iudex accusatum cum et
propositas leges adiudicat
quod non videtur ipse et se
habeat et lege compulsi
de illis finem prolegare.

Atendere debent iu-
dices ut sit in
iudicio procedent
ut finem pas-
sionales proce-
des ad passiones
ut ad uia et adi-
um in iudicio prohibentur
Nulla enim litigantem co-
gnoscentes se habet mala
tunc non agunt. Narrant
quod fecerunt et quodam non fecerunt
Et conuertunt se ad amorem
iudicis ad hunc et ad obui-
ta aduersarios et ad benigni-
tatem et ad maiorem erga seipos
Et quod tales finem sunt prohi-
bendi. Explicit via iudicis.
Grave possumus. Prima via
sumitur ex eo quod iudex se.

mones obliquare habet
iudex quid esse oportet
quasi reglarum in iudicio.
De qua vero quod predicti finem
tollunt ordinem iudicis.
Etia quod sunt impertine-
tes ad propositum. Prima via
sit per se. scilicet enim debemus
quod iudex in iudicando de
litigantibus ut recte iudicet sic
debet se habere in parte liti-
gantibus sicut lingua vo-
lens discernere de saporibus
vel sicut alius alius scilicet
volens volens discernere
de propriis sensibilibus habet
se debet in parte saporibus
vel in parte sensibilibus
est enim scilicet media propositum
scilicet. Et quod dicitur non infir-
mitatem et alter quorum
dat rectum iudicium de sen-
sibilibus ut quod dicitur lingua
non est infecta aliquo
humore recte iudicat
dicens amarus est ama-
rum et dulce dulce si
vero inficitur colem ne fle-
gmate vel alio alio humore
more tunc non oportet quasi
quod in medio. Et ita
ita ad alter quorum
posse iudicat dulce est
amarum et eo iudicio.

ut in
sententia
Sic iudex
in litigantibus
ad alterum
ita reglarum
esse in
iudicio
propter de
iudicium
recte est
reglarum
cabit et
mones
mutte
in est
linguare
mens
vi reglarum
est in
passio
in quod
aliquo
non quod
probit
esse in
dicitur quod
sunt
finem
maior
quod ad
Ceterum
siona
mutte
ex eo

ut in infirmitatibus et ha-
bentibus infirmitatem gustum
Sic index qd dicitur est medius
inter litigantes ne declinas
ad alteram pter quasi ve-
cta regula dicit iustum
esse iustum et iniustum esse
iniustum Si vobis ad alteram
pter declinet p maiorem et
amicitiam ab altera vero
vocat p iura et odium. qd
regula tortuosa p se iudi-
cabit et qd h^c facit p
mones passionales per-
mittit illud in iudicem
nil est aliud qd reglar ob-
liquave quasi si m^core
mens est p mittit obliq.
vi reglar. m^core veniens
est sustine in iudicio
passionales finis. dato
tn qd attingat sustineri
aliquos passionales finis
nos qd ut insequetibus
p^rbit. p^riores debent
esse iudices ad misera-
dum qd ad p^rimiam. p^roc
sustineat sui passionales
finis p^rocantes ad
maior vel benivolentia
qd ad odium vel ad iram
Secunda via ostendens pas-
sionabiles finis per-
mittentes no esse sumi-
q^d eo qd talia p^rutunt

ordine iudicandi. min-
dicando em est ordo. qdaz
qd aliud est ibi tanqua
supremum. aliquid tanqz
medium. et aliquid tanqz
infimum. Tanqz supremum
qd est rex ipse vel p^res
vel alius legislator tanqz
medium vero est ipse iu-
dex tanqz infimum qd ipse
vens vel incusat vel
ptes litigantes. Est em
index medius inter legis-
latorem et litigantes. qd
et medium aliud d^ct acci-
pe ab utroqz amor. in-
dex tanqz medius aliquid
accipit ab utroqz. nam a
legislatoe accipit quid
iustum et quid no iustum
si em p leges discit
quid iustum ab illo adi-
sit index. quid iustum
in agibilibus humanis
p tunc leges regulat
in iudicando. a legisla-
toe go discit index qd
iustum. h^c a p^rtib^{us} discit
quid factum vel no fa-
ctum. Si autem adsit ab
eis quid iustum h^c est
p actus. inquit allegat
leges qditas a legum
latore. qd cu finis

passionales inclina vo-
luntate et faciet appare
aliquid iustum vel non
iustum eo qd passionati
ut amantes et odientes et
gaudentes et estantes no
pnt indica pmitte passi-
onales finis in iudicio est
pnt ordine iudicandi qd est
facere ptes legislator qd dat
locum tenere supmum gradum
in iudicando que debet
tenere infimum pnt em
ibi talis ordo qd ptes pas-
sionando iudices faciunt
ei appare aliqd iustum
vel non iustum. qd non
est officium pnt. s. legisla-
tor. p. legislatores enim
vel p. leges ab eo qd dicitur
debz appare iudicij quid
iustum et quid no iustum
non aut h. s. debet p.
ptes litigantes vel p.
finones passionales
a ptes p. delegatos. Ita
via sumitur ex eo qd ptes
finones suz inptinentes
ad ppositum et suz extra
negotium vitandum. na
cu lis sit de aliquo fto
vel de aliq re nle debz
dici in iudicio nisi p.
tunc ad rez vel ad.

negotium de quo est liti-
gid. passionae aut iudi-
cem ut narrae minuas
quas p. adusa iudici
intulit vel narrae bo.
que iudici cotulerunt
et h. no p. noze iudices
ad malivolentia parte
aduse et ad benivolentia
sm est oino inptinens
ad ppositum quare non
su talia p. tineda

Possimus autem
quatuor emiae
q. oz habet iudi-
ces ut vob in-
dicia pferant
et ut vate in-
dicent. Primum est auctori-
tas iudicantis. 2m est
p. dentia legis. 3m est
expigetia agibilia. qutu
utitudo voluntatis. In
omni em litigio qutu
ad pns spatat quov
est asidare v. p. ptes
litigantes. negotium de
quo litigat. Leges 2m
quas suz iudicia iudi-
canda et legisla. rez ut ve

qz aut
auctori-
dit aut
iudice.
debite se-
tiu no
tu no
iniam
p. p. me
dices en
hant ab
ent ind
Tunc q
res no
legisla-
auctori-
Ex dicit
iudiciu
non re-
ges in
p. dentia
con le-
rave i
si ind
hant a
faciunt
Naz n
debet q
mea
quave
a mod
vna p
ven. o
p. odim

per aut pūce a quo dā
auctoritas indicanda. qpe
dit aut iudices ut recte
iudicet. ut ad oia q b
debite se habe. Na iudi-
cium nō debz esse vsumpa-
tu nec temerariū nec
iniqum. nec psumptuo-
sū. sine suspensio. In-
dices em si nō recte se
hnt ad legellatore. faci-
ent iudiciū vsumpatū
Tunc qd iudicatur iudi-
ces nō recte se habe ad
legellatore. qn qcedunt
auctoritati sibi comissa
Tūc dicitur iudices facit
iudiciū temerariū si
non recte se hnt ad le-
ges ut si taceat legid
pdenia. Na sine cog-
tōn legum recte iudi-
care non possunt. Et tūc
si iudices nō debite se
hnt ad ptes litigantes
faciunt iudiciū iniqum
Na utz q habit index
debet quasi reglā insta-
mea ut vtrazq ptes
quave si hūmā reglā
a medio deviat et ad
vna pter declinat p amo-
rem. ab alia vō recedit
p odin oz ipm indicat

iniquē qz tūc iudiciū
nō pcedit q zelo iusticie
s. q amore nō odin pūm
Quanto si iudices non
debite se habeat ad nego-
cia agibilia ut si sint
in qpti humanor actū
faciunt iudiciū suspicio-
sū qz aliqñ q leui suspi-
cone alios qdempnabit
Non est go rectū iudiciū
nisi qrat ibi aūb indi-
candi pdenia legum
zelus iusticie. et expre-
agibiliū. Na pnt inu-
vando morbos corporales
aliqñ plus pfiat aptus
q artifex. eo q habeat
noticia condicōm pūm
Sic in iudicio agibiliū
et mōdificōne causarū
aliqñ plus pfiat qpti
q scientes iura omnia
igitur pūta requirunt
ad recte et debite indicā
patet go qles iudices et
qles discussores causarū
habe deat regia maie-
stater. Na deat eos tles
quēve qz sū hūmiles
et nō qcedentes auctoritate
sibi comissa sicut pden-
tes in legib scientes cas
applicare ad litigia qorta

habent zeli iusticie ut ad
ex amore vel ex odio primum
habetur iusticie pfectu
suar. habent apperentia
agibilia ut cognoscentes
pfecta acta melius dis-
tincant causas

Quanto ad pns spe-
ctat de cē emare
possimus q videntur
tangē pns pmo
Acto ad que dicit vpi-
te indice ut humanis
indulget et ut sit clemens
potius qz senens. pmo
qz ipa nā humana. scz m
qz legislator. 2m pns inf-
ctus legid. 3m operant
intendit 4tu inclinat bono-
rum operi. sextu dūctus
tpis mēditi. septimū ex-
cessus bonitatis sup malicia
octavū parietia accusati
nonū corrigibilitas pcca-
tis. decimū subiecto deliquē-
tis. pmo n. ipa nā hūa-
na clamat p clemencia de-
linquet. nāz tū nā hūana
de se sit debile et imitabi-
lis. et pna ad malū. si
contingat aliq delinquere
infinitas nē supplicat p

venia qd d. pmo veto.
vitoz. qz ephect qz m.
dulge humanis d. em
ephect qz qz sup instu
nē sup iusticia pns qz
pnter hūanis appellat
sup instu qz clemencia
qz tollenda sup senet.
tatez et sup iusticia. 2m
qd inclinat debet iudice
ad clemēz qz ipē legis-
lator. nāz forte ipē rex
nē ipē pntes tūq est
legis face. si cōsiderarent
condiciones pccati indul-
get ei. quāsi p iudex
hic potest opinari. quod
legislator dispensaret in
legibus et parceret rex
magis tū co debet agere
misericordit qz cunctit
ideo d. pmo Ratoz qz indi-
cans potius debz appice
ad legislatorē qz ad legē
3tu inclinas ad pietatez
qz ipē pns intellet
legum. leges n. ad tēd
deliquētes amphorem
senetēz qzinet. qz p le-
gū vā ut tēat pccatez
sūt amphoris senetate
contemptina. dicit ut p
pud intellectū modum
simplici magnitudo. hoc
qz qd d. pmo Ratoz qz in-
dicas nō d. vspere

ad vā
legi
vā
incul
gene
hūit
hūit
adco
et qz
m m
poter
ter n
f qz
fortu
mch
qz m
reve
ctone
ad m
y op
delin
pns
ita
h
delin
pnt
que
pms
non
f a
tū
qz
mle
to
aut
ad

ad uia legu f. ad multum
leg. Ignorantia q. interio ope
vult. Nam licet opus d. q.
incusatus aliquis sit de
gen. maloz. n. forte no
hnt pna. interioz nel p
hnt praua forte no habut
adco pna ut opus o. dnt
et q. dubia iudicata sunt
in meliore pter si aliquis
poterit p. p. iud. p. p.
ter no p. p. a. d. d. d.
f. a. ignorancia nel a. in
fortunio det ad clemencia
incluare. Seco d. p. Reth
q. iudicatus no det reppi
tere ad actonez f. ad do.
ctonez. Tertio inducens
ad m. a. q. m. l. d. bono.
y operu. Nam forte ille q.
delin. m. l. bona opera
p. p. f. c. det go iud. no
ita reppit ad p. p. ut ad
h. p. l. v. negotiu in quo
delin. sunt ad totu ut
p. ut ad m. l. bona opa.
que p. p. f. c. Idco d.
p. mo Rethoz q. iudicatus
non d. t. appit ad p. p.
f. ad totu. Sexto q. d. i.
t. u. m. l. t. p. m. l. acti na
q. p. et p. a. u. t. e. m. p. o.
m. l. t. u. bona facit opa. d. u.
to d. d. t. i. u. d. u. t. e. v. e. g. e. z.
aut quez. a. l. i. u. d. o. n. t. i. u. m.
ad d. i. l. e. c. t. o. z. a. l. i. c. u. q. s. u. b. e. r. t. i.

nel q. multa finia vcept
ab ipo nel multo tempe
finit p. l. i. h. e. m. d. u. o. n. t.
licet p. l. i. m. a. s. e. c. o. m. i. t. t. e. t.
q. q. m. l. t. o. t. p. e. f. i. n. i. t. u. t.
p. l. i. m. m. m. l. t. a. f. i. n. i. a. f. a. c. i. t.
et c. o. n. s. e. C. o. n. s. e. d. g. o. h. e. c.
d. u. o. a. d. i. m. p. e. t. s. e. p. a. r. i. N. a.
h. o. m. o. n. o. f. i. n. i. t. a. l. t. e. r. i. n.
o. c. c. u. r. t. t. e. m. p. u. s. o. p. o. r. t. u. n. i.
t. a. t. f. i. n. i. e. n. d. i. p. l. g. o. q. t. i. n. g. e.
q. i. n. m. l. t. o. t. p. e. o. c. c. u. r. a. n. t.
o. p. o. r. t. u. n. i. t. a. t. e. s. p. a. n. a. e. t.
i. m. p. a. n. c. o. m. l. t. a. Q. u. i. d. u. t. i. t. a. q.
p. e. t. u. d. i. n. c. l. i. n. a. t. i. u. m. a. d. p. i. e.
t. a. t. z. r. e. p. p. i. t. o. s. d. i. u. t. i. n. i. t. a. t. e.
t. e. m. p. o. r. u. n. o. q. t. i. d. z. t. u. q. u. i. t. o.
q. r. e. p. p. i. t. m. l. t. i. n. e. z. o. p. m.
q. u. e. n. c. o. n. t. i. n. g. a. t. a. l. i. q. u. i. s.
s. u. b. d. i. t. o. r. u. m. i. n. e. m. a. l. i. q. u. a.
p. l. i. t. p. i. s. d. e. l. i. n. q. u. e. q. u. i. t. o. t. o.
t. p. e. p. r. e. d. e. n. t. i. b. y. p. e. h. a. b. u. i. t.
q. t. u. i. p. o. m. i. s. e. r. i. c. o. r. d. i. t. e. r.
a. g. e. n. d. u. m. e. t. m. a. g. i. s. r. e. p. p. i.
n. e. u. s. q. t. a. d. m. l. t. u. n. t. a. d.
t. o. t. u. t. e. m. p. u. s. p. r. e. d. e. n. s. q. z.
a. d. m. o. d. i. c. u. t. t. e. m. p. u. s. n. t.
a. d. h. a. u. c. p. l. i. d. a. z. t. p. i. s. i. n.
q. u. a. d. e. l. i. n. q. u. i. d. Idco d. i. a.
p. o. Reth q. iud. n. o. n.
d. z. appit. p. l. i. s. q. d. n. u. e.
q. t. i. n. c. u. s. a. t. f. i. q. l. i. s. q. d. a. z.
f. i. n. i. t. f. p. i. n. m. l. t. o. t. p. e. p. r. e.
d. e. n. t. i. Septim i. n. c. l. i. n. a. n. s.

ad pietate excessus bonitatis
exga malitiam. Nam sicut bo-
nu adest malum et est eligi-
bilis ipse. sic eligibilis re-
cordari bonorum et gratia quod
suscepimus ab illo. Vn Julius
cesar in hoc non modicum
comedatum quod ut de non ha-
bebat iniuriarum memoriam
sed obliuiscitur illas. Dato quod
aliquis in nos delinquit a quo
habet retroacta multa bona
suscepimus debemus ad illud
misericorditer nos habere
et magis memorari boni
suscepti quam iniurie illate
Secundo philosophus pro Rethor vo-
lens indicat ad magis
ad dicitur erga delinquentes
ipso. ait quod magis debet
recordari bonorum quam passi sunt
a delinquentibus quod iniurie quod
fecit. Detrahunt quod patientia
manifestat. Nam si aliquis in-
iuriatum de aliquo delicto
pro quo punitur a iudice sed
punitorem patienter sustinet
et non humilatur in pena sibi
imposita est ad illos magis
misericorditer agendum
Secundo de pro Rethor quod indul-
gens est humanus si co-
tingat eis qui penam pa-
titur eam patienter sustine-
re. Romani quod corrigibiles punitur
namque ita aliqui corriguntur

et ita disciplinabiles quod po-
la inceptum et solo sed non
meliorantur et desunt
prava agere talibus quod
valde indulgens est et illos
sed bene benigne tractandi
Secundo de primo Rethor quod
iudex debet indulgere humanis
si videat patienter magis
velle iudicari finem quam opus
Decimus quod iustitiam ad
debetur est subiecto et humi-
litas delinquentis nam si de-
linquens dicit se subiecto dicit
se humiliat et potest se totum
in arbitrio iudicantis quod ad
eo mitius agendum debet
De primo Rethor quod iudex Episcopus
res. 1. super iustis debet indul-
gere humanis si videat de-
linquentem magis velle
ferre ad arbitrium quam ad
dissipationem dicitur enim ita
rator humanus est non puerum tu
bestie hoc agunt canes
quod humiliantur se non offe-
dunt et punitores se coram
eis. Secundo de primo Rethor quod ad
humiliatos cesset ira et
canes non manifestant
non mordentes eos qui vident
dent. pro quod quod iudices
debet magis clementes quam
punitores. et si hoc debet iudex
iudices multo magis debet reges
et principes quod corrigunt
amplius bonitate polle-
re. Secundo itaque eos esse clementes
et benignos non quod iniustitiam

deserant qz sine ea pax veg
et bona statu rimu no p
consiste si saluato offi bo
rio et pax veg qutu pale
et debent ad miaz etcluae
Znay aut cu clumecia sta
ve possit infra infra patet

Qum leges sine qda
regule int p quas
m mris agilibz
regulam diuidua
tes p ipas quid instum
et quid no instu in actibz
mris plane pz qz co mo
quo distinguimus visu
instu distinguere possumz
ipar leges et equso possumz
aut tar de lege qz de insto
quqz distictos facit qz
dne tuncm pmo Retho
za po 7to Retho 4. et a tra
ditu a iuristis. Itaz nos
ipi smadde possumz disti
guere n mris qz qda
et septu qz p m. qda
et qne qda nate et p
legale sine positivum. Has
tres distictones iuris phs
tradt. si iuriste qto mris
distictone dicentes. q
qda et mris nate qda
et mris geniu et qda
simile. Illo go modo q

121
iuriste sepant mris nate
a mris geniu. possemus
nos spave suo naturale
a mris aliu et dare qda
distictos iuris ducdo. q
quadruqz et mris vq nate
aliu geniu et simile. Has
go qda distictos quas f
tunc de iure sine de insto
fute possid de ipa lege ut
aut hcc omia patfiant
et ut has distictates ad co
cordiaz redutamus. scied
et qz dux est instu uel
dux et lex nalis et positia
Dicunt em msta iura
nalia q su ad cta et por
tionata q nra sua uel d m
msta nra que debet tlia
esse vo nalis. et ad que
habemus impetu et inclina
tionez msta positina dicunt
q no q nra sua f x pacto
hominu uel cor mstatu
tunc msta indicat Itaz
m nature vqz sunt eeder
vbiqz qz qz et ignis in
vno loco ut infancia et
ignis in alio ut mta
tia. Res n eeder sunt apt
ome licet no cor volulo
nominatur f statuta ppli
et pacta rimu et eduta
pnapu no st cad apd
dne. mde et qd mris

nale differre a positivo
q. nale est ut traditur iusto
eticoz ubiqz camd hz politica
Et positum a principio an:
teqz sit statutu vñl differt
esse sic nō aliter p qz aut
qz edictu incipit habē ligadi
officiari. Ratio aut quare in:
ve nali oportuit supradē po:
situm qz qz sic multa sūt insta
nā sicut nale est homin loqz
habemus em nalez impetu
et nalez inclinatioz ut loqm
et ut pñmō manifestemqz alia
qz mente qz pñmō Et qz loqm
mū hē ydroma nō aliud nō
est nale s. ad placitu idē qz
qz omēs hominē loquntur nō
hē pñmō omēs vñd ydroma
Sūde qz qz pñmō pñmō pñmō
ememias vñd et pñmō
dixit esse ad placitu. qm pñmō
pñmō aut pñmō nō ē ēa:
tu a nā. Sicut qz loqm est
nale sit qz loqm positum
et ad placitu sit fures pñmō
nive nō patit maleficos vi:
nē et reuera hñd sūt
de nve nali qz hē esse fieda
ducta vñd nali et hñd
mā nalez impetu ut hē
siant. Sūmunt n. ista qz
ipā nā rei nale est em
qz pñmō pñmō hñd pñmō
pñmō hñd pñmō ut qz
absadat mēbz pñmō
ne pñmō totu pñmō Sū
qz fū et maleficqz et qz
malefactor hñd pñmō

rimid. insidiat qm bono
ideo nale insidiat ut tā
qz membz pñmō absadat
et pñmō ne pñmō
pñmō et ne impediatur
que bono nale est qz tā
pñmō s. ca pñmō sic nē
sic est positum vñd lypus
bono volentes timide vi:
tueve maleficia pñmō
s. nō apud omēs omniū
tā maleficia pñmō
qz pñmō insidiat nē ibi
incipit omniū positum
qz sēmp qz sūt pñmō bono
ad inventa fundant in hñd
que sūt tradita a nā. Ins
em positum pñmō et indu:
sēmp hñd adinventu pñmō
ins nale. et sicut ca qz sūt
aut pñmō ca qz sūt
nē qm pñmō naturale
debeat fures et maleficos
esse pñmō hē pñmō
nō ins positum pñmō vñd
terius determinatio quare
na tales sūt pñmō
hoc viso qm ad pñmō
pñmō dupliciter dñm ass:
quare possunt nē ins
nale et positum. Pñmō est
qz ins nale pñmō facie
se offert insidiat ins po:
situm nō statim cogni:
bono se offert qz est pñmō
dñm hñd adinventu
et qz sic se offert insidiat
ins nales leges et qd
qz ē nali nve simplicit

de esse
mū n
gem n
ta que
et ostē
scriptu
cor T
qz nō
corde
cōdēve
m aliq
itaqz
extēve
qz posu
m dñm
sūt
moria
Ead d
qz idē
esse in
hñd
nā et
ins pñmō
pñmō
pñmō
ins pñmō
qz nē
māp
mū
se dñm
māp
nā
ins qz
et dñm
pñmō
quas
dñm

uale Naz utz phabita.
ins uale du esse septem
et esse que z m nam
ins vō positum du esse septid
et esse que sūus vō se posi
tum du esse septid et esse p m
et legale. Et ins aut teneā
qz de nūe genū et de nūe
ali m sequenti talo apparet

Omnino ostendit
de iure factas
apho quas in
precedenti capitulo te-
nuerunt bimedies
tamen quas vnde mebrum
continebatur sive iure naturali
et aliud sive iure sine sive positio
iuriste tamen ut dicebatur tamen
addiderunt membrum ut in
genere et in quibus modum
loquendi per ibi addi quoniam
membrum ut in alio
tamen evidenter scilicet quod homo
ut hoc est et in per rationem
considerat sive ab animalibus
aliis sive ut est ad et in quibus
rationem acceptus quod tamen illis
Si ergo causa sit sive naturali ad
quibus habemus naturalem impetum
et inclinatio huius naturalis impetus
ut scilicet iuxta naturam ut similes
homines et differunt ab aliis
aliis et tamen appellat in secundum
si per inclinationem illam signat
iuxta naturam ut quoniam cum
aliis aliis sic deesse in

nale. Sed instituta de iure
nali. Nisi h' sunt tradi-
ta de q' ius nale est q' n'a
oid thia docuit h'nd' mod' on
ut ibid' scitur n' est p'm
humani q'us f' om' alia
que in celo et que in terra
in mari nascuntur scdm
m' h' go est de iure nali con-
ced' mar' et sem' p'cedo p'is
et filiar' naz p' ad h' h' nali
inclinatur et h'ngi impet' q'
sequitur nam humana non
h' sequitur ipaz ut huma-
na est f' ut est animal et ut
revertit homines alios naz
et alia alia nali' inclinatur
ut mascul' inclinatur q'ngat
fem' et filios q'ue et ut ipos
inveant et foveant. Ius vero
genuit de q' est n' q'ue ali-
bus aliis f' aliis q'ue est oia
thi. Ex h' go videtur pene et
f' tractus su' m' ducti ut em-
p'io vendicio loquacio conduco
et cetera thia sine quib' societas
humana n' h' sufficit p'bi
ad vita. Ius est go q' n'm
tund et de ip' que et de finit
ad vita humana in quibus
alia alia non asistant f'
hac iure genuit q'ndetur
Ius go genuit est quasi q'
dam ius nale q'ndetur ius
itaq' illud q' n' oia alia
docuit et q' sequitur incli-
natoz nam nam nalem
ut q'ntamq' ad animalibus
alioz v'p'atu iuris genuit
de esse nale. Naz p' consid-
ventur p'dicta in p'cedenti

calo. ius nale est quid que
quid notu et quid immuta-
bile q'nto go ius aliq' est
q'ntu notu et immutabilis
tanto mag' metu' nomen
iuris nali. Ius go illud q'
oia alia docuit et in quo
oia alia q'ntant est q'ntu
quid ius genuit et p' q'ntu
notu. Ius nali sue nota q'ntu
sa mag'. Ius nali est aliq'
est universalis est vniusa.
Ius tanto est melius ius
notu et ius cadit in app-
hensione n'a est et h'ngi
ius in mutabile q' v'ntu ius
q'nto mag' applicat ad niaz
p'alem tanto plures res de-
fectus contrahit et in p'ib'
casibus n' su' obsequat et
mutarem mutatione susti-
p'nt. Merito go h'ngi ius
de nale v'ntu ius genuit
Vid' quo ius genuit d'it
a iure nali. V'ntu appare
p' quo ius aliud d'it a iure
nali. Naz sicut humana
n' m'ntu h' ad est q'nt
ad nali alioz nali p'nt
m'ntu homo v'nt et est
q'ntu ens q'nt ad plant'
et ad f'ns alios et ad vi-
ntib' alios. p'nt go p'nt
nam homine ad ut homo
q'ntat ad alios alios n'
ut q'nt ad entibus q' oia
naz h' nali appetit q'ntu
inest q' et oia entia ap-
petunt p'nt filios edutae
p'nt q' et alia alia q'nt
p'nt nali et appetit v'nt

in societate secundum debita pa-
cta et communicationes que inter
alia animalia est prout solus
homo. Si ergo regule agendi
sunt similes super hoc quod
homo naturaliter appetit esse animal
sic regule esse poterit de
inve naturali prout naturalis humana.
nam quod entitas et quod cum
entibus omnibus si ergo regule
ille similes et eo quod homo
naturaliter appetit filios procreare
et educare sic esse poterit de
inve naturali prout inveniuntur regule
contractus ad invicem generum
quod est prout soli generi humani
non est ergo manifeste prout
quod sicut in genere non est
ita inveniuntur regule sicut inveniuntur quod
naturalis omnia animalia docuit non
est ita regule sicut inveniuntur illud
quod sequitur inclinationem
de inve prout non solum animal
tamen sed animalibus si ut ad
venimus ad entibus omni-
bus. Nam animalibus inveniuntur
regule et quibus tibi naturalis
appetere bonum et de et fugere
malum et non esse plus est
de inve naturali quod appetere procreare
filios et nutrire prolem
erit ergo hoc ordo inveniuntur sequens
nam nam prout appetimus
esse et bonum est regule regule
inveniuntur animalibus quod est simpliciter
positum. Et ergo sunt aliquos
de inve naturali prout quod inclinat
sequitur nam nam nam nam
si inclinat illa sequitur nam

nam ut humana est sunt
inveniuntur generum si ut quod cum
animalibus aliis sic esse habet
inveniuntur illud quod naturalis omnia animalia
docuit si si ut quod cum entibus
omnibus sic esse inveniuntur illud
quod prout hominibus et esse
regule appetere esse et bonum
et fugere non esse et malum
quod naturalis appetimus prout nam
nam quod cum omnibus entibus
sic est de inve naturali quod tunc
alio regule et tunc leges
sunt sunt naturales sunt similes
de hoc sunt origine et in
hoc fundantur nam in omni
attendantur vel ad quod bonum
vel fuga mali si hoc diffinitio
prout actus aliter inveniuntur prout
negotium sufficit aut ad
prout sive quod inveniuntur generum
et inveniuntur animalibus et tunc inveniuntur
simile est a inve naturali

Ubi autem inveniuntur
simile sunt inveniuntur
humanum et prout
quod ad tunc
quod prout ut ad
inveniuntur naturale
sunt ad legem
nature aqua suscipit fructum
sanctum et bonum quod hoc
in ea intenditur et ad gen-
tem ad quod applicatur

que p illaz legem est re:
fultanda Tria go lex hie
debet put ad hie tria com
patu naz ut humana
lex comparatur ad legem
ne ozt q sit iusta ut com
patu ad bonu que ut recte
est q sit utilis. si ut refert
ad ipm ad que debet appli
cari debet regulari p hunc
p legem ozt q sit appetens
et p qis consuetudine patet
et tempore et modis ho
minu. qz zm q talia di
nificantur ozt in ipis le
gibus aliqua simplicitatem
existet. Primo go ozt lex
humana sine positura
que iusta ut comparat
rationes nalem sine ad
legem ne quomo si iusta
non sit no est lex s corru
ptio legis. Int em ab hie
iuste statuit nisi sumat
exignem a lege nali et
nisi aliquis ratio nalis illud
dictet statuendum esse. Secu
lex humana et similes
debet esse utilis et compa
ratu ad bonu commune
Nam si in lege non inted
commune bonu non est. re
cta et regalis sed puer
sa et tyrannica Nam

sicut rex differt a ti
ranno qma rex dicitur
qui recte regit et mte.
ut commune bonum. Ti
rannus vero qui per
se principat et intendit
ipsum et suatum co
modum. Sic lex recta et
regia in qua intenditur
bonum que differt a per
uosa et tyrannica in qua
intenditur suatum bonu
naz p fine est regula
omniu viroru agendi
sed naz ut vulgo dicitur
si he intendimus et hoc
consequi volumus oportet
hoc agere. talis go debet
esse leges q regule agi
bilis quales requirunt bonu
et fine intendi quare
tunc bonu commune sit
divini quod bonu suatum
et habeat magis ratione
fines qz huius bonum
Et q suatum bonu ordi
natum ad ipm no oportet
leges fieri quales requirunt
bonu suatum s quales
requirunt bonu commune
eo q hie habet magis
rationem fines et per hunc

a ti:
 tuw
 me:
 Te
 r b:
 ufit
 to:
 et
 tuw
 per:
 pia
 mid
 la
 bi
 tuw
 Boc
 vtt
 Bent
 age:
 Bom
 ve
 fit
 matu
 one
 um
 di:
 ta
 qm
 ulao
 me
 os
 qm

Patet ut patet p
bonita sine p p ha
bita sunt quod ve
rule agibilium ordi
nantes nos in que
bonum huius coartat
Potencia. Duplex go via
venari possumus quod
non cuiuslibet est leges qd
pma via sumitur ex eo q
leges nos ordinant ad qd
bonum. Sed ex eo qd habeat
potencia coartina pma
via sic patet na hnd tnd
est ordinare et dirigere
aliquid in aliquod bonum
eius est qd leges et volas
agibilium in quas tendit
vult in bonum illud. quare
tunc bonum que pncipa
intendatur a tota qnta
te ut a toto pto vel a
pncipante que debet esse
respublica et quibz leges
que ordinant nos in que
bonum condende sunt a pnci
cipe. cuius est ordinare et di
rigere alios in tale bonum
vel condende sunt a toto pto
si totus pto pncipetur
et si sit in pte eius
est dege pncipante. Nulla
est go lex q no sit edita ab
eo cuius est dirigere in bonum
que na si lex est divina

et nālis comēta est a deo
cui est oīa dīge in seip
qui maxime est quē bonū
qz est bonū oīs boni lex
vō hūana et positā qdita
ē a pīnceps nē a toto pīlo
si tota pīlus pīncipet
pīnceps nē et cō tota pīlus
cū pīncipatū hz dīge et
ordīnāe alios in quē bonū
qz nēlibz qz pīsona pīre
qz est pars alīenū mīltitū
dīnis dēz esse obfīnatā
legū hz nō cūlibz est
cōndē leges. Sedā via ad
mōstīgādū hz nē sūmītu
ex eo qz leges coactīan
hūt potēciā. pī em qzlibz
ex pīlo mōnē et pīnadē
alteri ut bñ agat. hz hūmā
mōmīcōnes et pīnasīōnes
nō dīcūtū leges qz nē
hūt coactīvū. extendēdo
aut nōmē legī quēlibet
mandatā et quēlibz mōmī
cōndē dīcī leges possūnt
zm quē modū loquēdī
fūt vctīat pīlus. hō pōtēz
dūebat hōmērū qz vnd:
qmīqz qstītuī leges pīre
et vīxōnībz vōlebat em hō
mērū qz mōmīcōs et pīre
pīta qz fāt pīfamīlias vīxō.
vī filijs et alijs qstīdē
pī domo leges nōmīdī
pīre hz hī nō qz zm pīam
acceptōz legūm. mīqz fāt

vīa pīsona sūmī qz dīat
ad bonū dōmīstīcū quod
qz bonū totā qz vīdē. sū bonū
dōmīstīcū ordīnā ad bonū
cīvīle et ad bonū vīgīn
qd qz totā hūmā et pīre
quāre si a bono pīre dī
qd magē hz vīz sūmī sū.
mōndē sū leges alīqz bī
hūmā et vīgīle. pīqz nō a
bono qd mōndē in vīgīno
et cīvītate sūmīdē sūmī
leges et vīgīle hūmīlīd
vīmo qz vīm cōgēdī et
potēciā pīrīnīandī mā.
lēfīcōs hōn hz pīfamī.
līas pīre nō pīsona pīna.
ta hz pīnceps et pīsona
pīblica qz pīst vīgīno et
cīvītate aut alī mīltitū mī
pīlo leges hūmīcōs coactīd
potēciā nō sū qdēdo n.
ab eo qui pīst nō mīltitū
vel ab ipā mīltīne si tota
hūmā mīltī pīncipet. vīpī
qz nō qz cūqz hz leges qdēve
de lēvī pīte pōtēst leges
nō hābē vīm obligandī
nīsi sūt pī mīltīgātā. Nam
cū lex sūt qdēz mōdātū
sūpīor pī quod līgātū
et vīgīlātū in agīvīōnē
vīvīs qz sūpīor mā.
Datū nō sūt a pīre nō.

ne p[ro]venire possit ad noti-
cia[m] subdito[rum] ad h[oc] q[uo]d lex
habeat vim obligandi o[mn]i-
um ear[um] p[ro]mulgata[m] esse et cu[m]
alia sit lex n[ati]o[n]is alia po-
sitiva aliter p[ro]p[ri]etate h[ab]et
aliter illa n[ati]o[n]is lex n[ati]o[n]is
est a deo m[an]data in cordib[us]
nostris ideo in quolibet h[ab]ere
q[uo]d p[ro]mulgatur et p[ro]p[ri]etate
quo incipit h[ab]ere rationis
p[ro]p[ri]etate p[er] q[uo]d cognoscat quid
contineat et quid fugiat
in q[uo]d h[ab]et p[ro]p[ri]etate ad ius
n[ati]o[n]is q[uo]d lex h[ab]enda tunc
p[ro]mulgatur q[uo]d p[ro]p[ri]etate p[ro]p[ri]etate
tunc et p[ro]p[ri]etate in p[ro]p[ri]etate h[ab]et
p[ro]p[ri]etate quare tunc in legi-
bus si sint recte et iuste
et a legib[us] n[ati]o[n]is demon-
strate consistat salus re-
g[is] et civitate. Sec[un]d[u]m
q[uo]d et p[ro]p[ri]etate no[n] modum
p[ro]p[ri]etate quas leges im-
ponit p[ro]p[ri]etate tunc d[ic]untur
et p[ro]p[ri]etate p[ro]p[ri]etate le-
ges imponendas ut h[ab]et
mod[us] leges vim obligandi
di habeant debet eas p[ro]p[ri]etate
p[ro]mulgare et p[ro]mulgatas
custodire et conservare
p[ro]p[ri]etate p[ro]p[ri]etate in p[ro]p[ri]etate
ita leges duplex tunc
esse debet p[ri]mo ut leges
b[on]e instituant[ur] 2o ut b[on]e

custodiant[ur] ne q[uo]d est
ut legib[us] sit institutio
bene odietur

Ostendim[us] in p[re]-
cedentib[us] capituli-
bus quales debet
esse leges tunc
de a regib[us] et
p[ri]ncipib[us]. q[uo]d
debet esse iuste vtiliter
et p[ro]p[ri]etate p[ro]p[ri]etate tunc
imponitur. Voluim[us] ad
in h[oc] talis declarare q[uo]d
sunt effectus legum et quare
et quot opera debent co[n]-
tinere h[ab]ere leges d[ic]unt[ur]
ad quare esse effectus legum
ne quare esse op[er]a legalia
videlicet p[ro]p[ri]etate p[ro]p[ri]etate p[ro]p[ri]etate
p[ro]p[ri]etate p[ro]p[ri]etate et p[ro]p[ri]etate.
Sunt n[on] leges ut supra
d[ic]ebatur q[uo]d regule
accidit in q[uo]d sunt em
medicina p[ro]p[ri]etate et po-
tione et p[ro]p[ri]etate q[uo]d in ea
traduntur vlt[er]ius regulas
et quare h[ab]ere h[ab]ere
mores sic ut p[ro]p[ri]etate
q[uo]d est de regimine civitate
et regni p[ro]p[ri]etate leges et p[ro]p[ri]etate
alia q[uo]d ibi d[ic]untur ut
quare et regulas acco[n]-
nos h[ab]ere ut tunc

iuste vinal et debite se ha
 beatista actiones autem
 humanas dux cura et
 poterit una cum opera sue
 futura p[ro]p[ri]a sunt effectum
 mancipata alia v[er]o cum
 opa iur[is] sui in esse p[ro]p[ri]a
 et utroque modo debet
 esse cura conditio[n]is
 legum de humanis actib[us]
 Unde est eo q[uod] ad effectum le
 gum sumunt v[er]o operum id
 factorum. Respectu sciendor[um]
 q[uod] tria possunt albu[n]e
 legib[us] v[er]o p[ro]p[ri]a p[ro]mittit
 et p[ro]hibet. V[er]o factorum vero
 duo legib[us] albu[n]imus
 p[ro]mittit et p[ro]hibet. Nam
 h[ab]entes humane ut q[uod]
 p[ro]mittit in t[ri]plici d[ic]ta existit
 Nam q[uod] sunt bone et v[er]ge
 q[uod] male et v[er]ge q[uod] vero
 medie ut ille q[uod] de se sunt
 indifferens multa et sunt
 q[uod] de se sunt q[uod] i[n] d[ic]ta licet
 forte intencione operantur
 possint esse bona et lau
 dabilia vel mala et vi
 tuperabilia ut si eleuare
 festum de tra de se p[ro]p[ri]a
 indifferens si quid ad ma
 la intencione lenact illar[um]
 ut q[uod] vellet ponere motu
 ludicri esse opus p[ro]p[ri]um
 et vituperabile si v[er]o eleuare

do ea vellet p[ro]p[ri]a domi
 ni facere aliam op[er]a p[ro]p[ri]a
 p[ro]p[ri]a bona intencione operante
 q[uod] de se est q[uod] indifferens
 esse p[ro]p[ri]a v[er]ge ad laudabile
 q[uod] p[ro]p[ri]a h[ab]et q[uod] op[er]a
 sciendor[um]. tria legib[us] attribui
 in v[er]ge p[ro]p[ri]a q[uod] ad
 opa bona p[ro]hibet q[uod] ad
 mala p[ro]mittit q[uod] ad
 indifferencia. Quidam
 h[ab]et q[uod] q[uod] lex imponit quasi
 q[uod] om[n]ib[us] et om[n]es q[uod]
 p[ro]mittit v[er]o attingunt
 mediu[m] bonitatis q[uod] non
 om[n]es p[ro]p[ri]a esse om[n]es p[ro]p[ri]a
 p[ro]p[ri]a ad legyslatorem v[er]o
 solu[m] p[ro]mittit i[n] d[ic]ta non
 p[ro]hibendo ea. Nam p[ro]mittit
 h[ab]et q[uod] p[ro]p[ri]a ad ip[s]um p[ro]p[ri]a
 p[ro]mittit q[uod] notabiliter
 v[er]ge a medio. Nam p[ro]p[ri]a
 licet legyslator o[mn]ia mala
 q[uod] i[n] d[ic]ta p[ro]hibet modis
 tria p[ro]hibere et p[ro]mittit v[er]ge
 aut i[n] d[ic]ta possit aliquem
 p[ro]p[ri]a v[er]ge. Ideo no[n] solu[m]
 p[ro]mittenda sunt indifferencia
 h[ab]et q[uod] modica malicia
 habent annexa p[ro]mittit
 p[ro]p[ri]a a legyslatore. V[er]o q[uod]
 attributa sunt legib[us] v[er]ge
 et op[er]a sciendor[um] de le
 ni appare p[ro]p[ri]a q[uod] attributa
 sunt eis v[er]ge op[er]um
 id factorum. Nam aut sunt duo

penne et pmissio ut opera
nobilitate mala antequam
fiant sunt prohibenda. Et p.
qum iur sunt facta sunt pmissio
enda. Opera vero nobilitate
bona antequam fiant per leges
sunt promittenda et consilium.
Da. facta vero sunt promittenda
Sed opera sunt indifferencia vero
non notabili bona. ne non
notabilitate mala. non sunt
legibus humanis esse pmissio.
sa. facta vero non promittuntur
non promittuntur. Itaque ergo
adhibemus legibus duo vero
bonorum opera ut promovere
fienda promovere facta. et
duo vero malorum ut prohibere
fienda et promittere facta. Et
vnde adhibemus legibus vero
opera indifferencia ut quasi
indifferencia ut promittere. hinc
itaque sic patet. Dicitur enim
qum dicitur reges et principes
quorum interest solliciti. Ita
quod bonum et ita regimine
regni et civitatis cura promigili
insudare quod leges et que
statuta imponat civibus
ut diligenter per se et per suos
consiliarios distendant
que bona sunt promittenda et
promittenda et que mala sunt
prohibenda et promittenda et
que dissimulanda et promittenda

Philosophus 3o palli
inquit utz regi
men aut civitate
sit melius regi op
tuno regis aut op
tima lege. Adducit
autem rationes duas. qum
melius sit potestas regi
optima lege qum optimo
regis prima sumit ex eo
qum rex debet esse. qum organum
et instrumentum legis. Et qum
eo qum facilius est corumpi
regem qum legem prima maxime
patet. Nam ut dicitur quanto et tunc
principes debent esse custodes
iusti et iuste legis. Et qum
principes si debent principem
quasi quod organum iuste
legis ut qum lex iuste si fieri
precipit rex per civitatem potest.
tiam abstinere facit. Quare
si qum est principalis et eli
gibilis in regimine qua
organum et instrumentum regi
optima lege eligibilis est
qum regi optimo regis hoc
est qum qum aut plus in potest.
tibus qum eligibilis est
principalis legem qum hoc sunt
reges et principes iusti.
tuenti est qum suatores legum.
Et qum iustos legum. Et qum
via ad investiganda qum in
mitus. Et eo qum facilius est per

vege qz lege ma rex cu sit
homo no et tm iustitiam
fz et iustitiam cu corrupticia
dato go qz rex no puerat
eo qz qz iustitiam pnti tm
pe qz eo qz hz corrupticiaz
ammoda pato de mo et hz
qz aliqui optimos viros fu
vov et corrupticia tande iust
mit et pnti iustitiam em op
timu homo p corrupticia et
si no qntu ad esse optimu
qz no est vltimu optimu rex
itaqz dicit iustitiam cu pnti
tia et lex qz est aliqd pntis
ad rationes vide huc iustitiam
solu pato de mo polliz qz
qui iubet pntipari iustitiam
iubet pntipari dm et lege
et qui iubet pntipari holer
p corrupticia ammoda appo
nit ut pntipet et bestia hno
go rationibus pntipet qz d
melius regim et civitate
vegi lege qz vege et qd hz
non sit sum facies videt
phila in cas etro ma ut ait
lex vlt dicit qz no qz vlt
opposit. n huiusmodi leges
quidqz sunt acquisite mali
quo ca. diffice melius qz
go regimen vegi optimo
vege qz optima lege ut p
vegez corrigi possint legales
difficilis itaqz ut appareat
ca hanc niaz quid sit et
et iudic qz regem et quid

137
pntipet esse modum int le.
gez nalez et positivam
naz no vate pntipatum
nisi agat ut vata vato
dictat na id debet vglad
humanor operu quare
si nomen vegi a vegedo
sumptu qz dicit regem
vege alios et esse regulam
alios et vegi in vegedo
alios sequi rationes vata
et p qis sequi nalem le.
gem que a vata ratione
consequitur. Rex igitur in
vegendo est infra nalez
leger qz intu vate vegit
inquit a lege nali non
deviat. Est tm sup leger
positiva qz illa sua au
toritate constituit itaqz
sunt vox magis vate ve
git nisi imitatur legi
nali et agat ut vata vato
dictat sic lex positiva tm
qz vate ligat nisi imitat
autoritatem vegi aut alte
rius pntipant ma iustitiam
positivam et legale ut sup
dictatur a pntipio nle
Est sic ut ali quid aut
ponitur p autoritate pone
tis Est quare lex positiva
est infra pntipate sic lex
naturalis est sup et si dicitur
lege aliqz positiaz esse sup
pntipate qz no qz ut posi
tiva si put in ca fuerat. Ita

ius nalis. Cum go quatuor
vix melius sit regere aut
civitate regi optimo rege a
optima lege si loquamur
de lege nali p[er] hanc p[ri]nci
paliorum esse in regendo q[ui]
sit ipse rex eo q[uod] nulla sit
vix rex nisi institutus illi
regi p[er] q[uod] d[icitu]r q[uod] d[icitu]r
tinnit plus m[od]o possit
q[uod] in recto regimine p[ri]nci
pali n[on] debet bestia s[ed] d[icitu]r
et infestus n[on] tunc p[ri]nci
palium bestia tunc quis n[on]
instituit rege alios vacare
s[ed] passione et concupiscentia
in quib[us] q[ui]ntam tunc bestis
tunc v[er]o p[ri]ncipali deus d[icitu]r
tinnit q[uod] quis in regendo
alios n[on] deviat a ratione
vata et a lege nali q[ui]
deus indicat intellectui
tinnit s[ed] si loq[ui]m[ur] de lege
positiva melius est regi
optimo rege q[ui] et maxime
in casibus illis in q[ui]bus tunc
lex deficit et dicit vniu[er]sali
salu[m] obsequiu[m] p[er] h[oc] go
concludat v[er]o in oppositu[m]
facta q[uod] melius est regi d[icitu]r
lege q[ui] rege eo q[uod] lex
p[ri]ncipali d[icitu]r n[on] potest
q[uod] d[icitu]r v[er]o aut alium
p[ri]ncipem p[er] v[er]o v[er]o
aut p[er] lege nales s[ed] d[icitu]r
instituit in mente tinnit

homo digne lege positiva
et esse supra iusticia[m] lega
lem et n[on] obsequia[m] lege[m]
vbi n[on] q[uod] obsequia[m] d[icitu]r
h[oc] aut patere p[er] q[uod] d[icitu]r
negitas et clemencia p[ri]nci
pali stare tunc iusticia n[on]
h[oc] aut actus p[ri]nci p[ri]nci
et iusticia et p[ri]nci p[ri]nci
tabilitates n[on] p[ri]nci p[ri]nci
p[ri]nci p[ri]nci n[on] p[ri]nci men
suram regula inflexibili
ut puta ferrea s[ed] q[uod] n[on]
mensurentur regula p[ri]nci p[ri]nci
q[ui] sit applicabilis h[oc] aut
actibus. q[uod] go aliquid lege
plicare ad p[ri]nci v[er]o et age
tunc delinquentem tunc lex d[icitu]r
et aliquid em[er]git oportet ad
plicare ad p[ri]nci oppositas
et v[er]o p[ri]nci p[ri]nci p[ri]nci
q[uod] lex d[icitu]r n[on] p[ri]nci
ruleres et iusticia q[ui] lege
d[icitu]r n[on] possit aliquid
allemant d[icitu]r et tunc
iuste et in v[er]o clemencia
agitur ad delinquentem aliquid
v[er]o tunc et iusticia q[ui] n[on]
et tunc q[uod] v[er]o n[on] p[ri]nci
v[er]o go et clemencia licet
videntur esse p[ri]nci iusticia
legales et positiva n[on]
tunc s[ed] p[ri]nci iusticia simpliciter
si rationabiliter s[ed] q[ui] d[icitu]r
tunc p[ri]nci et iusticia tunc
q[uod] go q[uod] in iudicando ali
qua d[icitu]r q[uod] de c[on]suetudine

aliq de rigore aliq in delecta-
mentis na qz sin regula legi
mandata vata et equalis no
plicata ad aliquam ptem in:
dicia mēsurata in tales ve:
gular dicitur & equalitate p:
cedi si no exgetibz idēdibz
delinquent legat regula p:
tetur ad partem misericordie
inducit aut falsū dicitur
prede & qd ne clementia
Et si dicta ista plicetur ad
pbe opposita fiet indicium &
rigore sine & senectate et
qz h oia iuste et vacua:
aliter si possunt clementia
et senectas sic ad iusticia
possunt exstere & cetera

vermut n aliqui d
suo ingenio p:
mentes dicitur the:
ologia supflue & q
habemus p:
disciplinas in quibz delecta
tur & oia ente et supflue
leger Evangelica et dmi:
nar & quo habemus lege
humana et nalem q videt
oia vicia p:
vices p:
ger nalem et humana
excedens fuit dare lege
evangelica et dmi:
Explicit via p:
possunt

q qm ad oia traduntur
pma sumit & parte pmi:
tionis peccator & a pter:
quoniam nre pa apte finis
sine & pte final boni qd
intendunt adipisci pma via
sic patet Naz ut sum dicitur
lex humana no oia pta
pmit qd duplici de causa
quingit pma qd q qmter
plus no p attinge peni:
tentiale forma vincti hōe
deet et oportet talia peccata
dissimulare et no punire
lege humana ad h q pos:
sit dmare pncipat in pto
no em est possibile aliquid
diuturne pncipari sūella
omia pta punire et oia
transgressos corrige Rursq
si oia transgressos note
possent puniri a pncipante
no tū q pte finis oia
delicta puniri q no oia
pvenit ad noticiā pncipale
vmo alia pta alio oculta
ut interiores concupiscentie q
lege humana puniri non
pnt oportuit qd pter lege
hūanā qai aliqua legem
ut nullū malū vendaret
impunitū et nullū bonū
inveniretur ad hōe aut
faciendū no sufficit lex
nālis ut in psequendo pbt
oportuit qd dare legem
Evangelica et dmi in

quod prohibet tunc delicta in-
terdixit qz qd delicta tunc tunc
sunt vel in hoc seculo vel
in alio pimentum Ex hoc al
apparet p qd lex humana
prohibet concupiscentiam et qd
non prohibet qz prohibet manu
et non aiaz dicitur em supra
h declaranda esse sciendum qz
si qd dicitur intentione legisla-
tis lege humana oia pta
prohibentur vel prohibet debet
non ut sunt vector intentione
vex vel qd alius legislator
nisi intendat suos continere
fate qz utroque potest sed
tunc ad pta dicitur nullus
inducatur nisi intendat oia
peccata vitare si consideret
lex qntu ad intentionem le-
gislatoris prohibet animum
et concupiscentiam imo ut p
phibet non potest tunc d
putat qz servatam in huius
modum magis prohibetur id
concupiscentia qz actus qd
oia qz actus qd dicitur tunc
maxime inducunt nos ad
vitam si sunt boni et ad
vitium si sunt mali tunc pce-
dunt de intentione appetitu qz
si consideretur lex humana
non qntu ad intentionem
legislatoris qz qntu ad pmi-
tionem qz et non prohibet et
animum eo qz hia delicta
non pmiat imo in huius
modum non solum lex humana

non prohibet interduces con-
cupiscentias qz et non phi-
bet oia delicta delicta
ita legibus et humanis
aliam dissimulat miora
ut mala ut vitetur maiora
mala ut pmittitur forni-
catio simplices et id pmi-
nunt huiusmodi legibus ut
vitetur adulteria Sed
via ostendens necessaria
esse legem evangelicam et
divinam sumitur ex te cogit
vix et de intentione indi-
cij mior et contingenti
phibetur et de agibilibus hu-
manis qd sunt diversa indi-
cia boni ut de eis apud
divinas gentes dicitur sunt leges
in em indicium formam
aliquid est iustum qd in in-
dicium aliorum est iniustum
quod tunc in humanis iudiciis
tunc possit dubitatio et error
expediens fuit lex evange-
lica et divina tra qua ex-
vor esse non valet Et hia via
sumitur ex te finalis boni
quod intendimus adipisci na-
turaliter boni sit sup facult-
tates ne noscere lex naturalis
et humana inuantes nos
ad consequendum illius boni qd
possimus naturaliter adipisci
non sufficunt ad consequendum
bonum illud sup naturale go ne-
cessaria fuit lex evangeli-
ca et divina p qua ordinam

ad illud bonum. Debet ergo leges
et principes quos oportet esse
quasi semideos et esse iustos.
Legum sine concupiscentia et
esse formam vivendi et regendi
agibilium sic se habere ad legem
divinam naturalem et humanam
et sic ad credendum alios potestatem
et dignitatem sic eos impetant
bonitate et virtute

Oportet philosophum non
pollitorem non dis-
putatorem et hypodolum
utrum sit expediens
civitatibus innovare
vetustas leges
et mores nonas consuetudi-
nes. Ordinem autem cum hypo-
dolum ut super tetragram quod
inveniens aliquam legem in
civitate proficua honore acci-
peret in civitate illa et quod ho-
mines qui sunt sui honores
cupidi inducebant multum
ut invenientes consuetudines
novas dicentes eas esse
utiles et proficuas civitati
soluerent leges veteres et an-
tiquas. Quodammodo ergo dubitabam
an posset hypodolum esse bonum
natura et an expediat sepe et se-
pius innovare leges dicitur.

192
to etiam quod occurrant leges alie
que si videantur esse magis
sive et meliores. Adventum
ergo philosophi in pollitorem
quatuor vias per quas videtur
videtur quod expediat innovare
leges. Prima sumitur ex parte scientiarum
et avium scientia ex parte praevalentis
legum quorundam per a consuetudi-
tate gentium leges. Secunda
et videtur magis particularium
circumstantiarum. Prima via sic
patet nam in aliis scijs sic videtur
nam quod si occurrat posterioribus quod
melius reprobanda sunt dicta
priorum puta in medicinali arte
mutata sunt multa prima eloquia
et in scientia mathematica sine in
arte lucrativa que dicitur
lucrare ut invenit philosophus in
pollitorem. Multa et philosophi
sepe tradiderunt per posteriores
sunt immutata et in nona-
ta. Quare sic erit et in
legibus in si occurrant me-
liores leges quam sunt tradite
a prioribus philosophis non sunt
ulterior leges patrie ob-
servande. Secunda via ad inve-
stiganda hanc in sumitur ex parte
praevalentis quorundam legum
quod nam quasdam leges pa-
trias ut philosophus invenit
contingit esse malas et bar-
baras sicut erat lex olim

apud grecos qd portantes fer
ru et alia. metalla emebat
vxoies aduixem. Sino em
barbari cat statu leges
ut times possent suas vxoies
vendere sic at qtingit leges
aliquas esse stultas ut puta
legem illa qua ut veritat
p hinc queda gens statuit vtr
q si aliquis consanguineus mor
tui inuaderet aliquem cinem
et ille pntibz alijs fugit ab
eo. reputabatur fugiens reus
homicidij. Dicebat em legis
lator qd no fugit et nisi sen
tiet se culpabilem. Et hoc
statum fuit statu qd sine alijs
sit culpabilis sine uto cu time
at voluerat. Vale est ut fugiat
psecutem go qd aliqne leges
prie su prave inuonande
sunt. antique leges. Tria via
sumitur a simplicitate. Sed
hinc leges. Nam aliquando con
dentes leges contingit esse
simplices. vnde go qd si
popteriores sapientiores non
possent inmutare leges pat
as p simplices qditas go in
ta ray mutade essent poru
leges. Quarta via sumitur
qd indeterminat p hinc actum
na agibilia p hinc indeterminata
sunt et pfecte pphendi no pnt
quare qntu tunc qd itores le
gna fuerint sapientes poterit
eos late aliqne p hinc tndstare te ad saniter. Et inde legis

ita agibilia hominum. Si ex
prioribz p hinc qntu ad agi
bilid p hinc tndstare qd itat
aliqnd melius inuonemice
non est remane leges patnas
et antiquas p hinc meliores
leges noimel inuentas
videntur itaqz hee radnes
pbae qd quoniam qd itat
quid melius sunt leges prie
inmutande. Et hinc simpli
tateu asserere qd valde pntulo
sunt tntati et regno. Nam
asuesce inuice nonas le
ges ut inmut plus ho
politicoz est asuesce no
obedire legibus. Nam le
ges magnas efficaciam ha
bent qd consuetudine. de
facili n. quis facit contra
aliquis quod est pntu
na tempora desinatum
asuesce aut no obedire le
gibus est asuesce no obe
dire regibus et pntipibz
et p hinc qd tolle pntipia
tum et regnu qntu aut
mahu scantur non obedie
regibus et pntipibus qd
dit plus po. Rethoriceu
qui ait magis notie asue
sce no obedire pntipibus
qua no obedire medicis
na medici intendunt bonu
coru. Voluit em coru inon
te ad saniter. Et inde legis

veri legiflatores et veri reges
principales intendunt bonum anime
hominis intendunt quod intendunt
tunc mouet ad virtutem ut eo
appareat quod tenet sit de que
propter quod lex posita si ve
lita sit et quod imitatur legi
nati et determinet gesta parti
cularia hominum. Duplex
ergo huiusmodi lex potest habere effectum
primo si sit contra naturam legi si
si non sufficeret et tunc
particularia gesta si primo modo
deficiant leges patrie
et positine non sunt le
ges si corruptio legis legum
propter quod consuetudinem non debet
si corruptiones legum propter quod
consuetudinem non debent. Nam
leges positine licet sunt ad
dite naturalem legibus non tamen
sunt contra naturam nisi vellemus
appellare contrarium inuicem
et quod non est a natura inductum
si est ei additum et appositum
et partem hominum ad inue
ntum secundum quod modum loquendi
homo est mundus natura et vesti
mentum est contra naturam natura
esse vestitum videtur. Quia ei
quod est esse mundum si hunc modum
loquendi loquuntur inuicem ut
patet ex instituta de inue natura
ubi dicitur quod leges naturales sunt
contra naturam humanam quia
inui natura ab initio omnes ho
mines liberi nascebantur.

20
finita ergo quod contra naturam
inquit natura non inducit
finitatem si ad utilitatem
hominum leges posita sunt
per appetitum aliquid esse
contra naturam est vindi
cetur loqui. Nam illud propter
quod contra naturam tunc dicitur
dicitur videri naturalem et quod
propter utilitatem quoniam et propter
quod bonum hominum est ser
uitus inducta ut super
in secundo libro ordinis ali
quos finem alios et alie
dive licet sit inui natura
additum et appositum
sicut determinatum quod addi
tum corrumptum quod est
natura productum non tamen quod contra
naturam naturale quod hunc naturalem
videri non dicitur leges
ergo deficientes quod sunt
prave et contra naturam tunc
modi erat lex illa quod tunc
suas uxores vendere possent
vel quod alie leges
sunt prave et iniuste non
sunt obseruande si actus patet
Si vero leges defectiue sunt
quod non complete determinant
particularia agibilia. Dato quod
certas leges meliores
et magis sufficientes non
est assuescentia inuicem
leges. Primo quod aliam contra

tra illa deripiunt credit
meliores qui sunt potiores
et creduntur magis sufficien-
tes quam sunt. Dico tamen quod si
in aliquo sufficientiores
essent leges non in admi-
nistrante. sunt tamen leges anti-
que et patrie observande
quod quod cito et una parte quod
profitur dando sufficientiores
leges tanto et alia parte non
tollendo consuetudinem
et diuturnitatem temporis
per quam habet efficaciam magnam
non est ergo simile de antibus
et de legibus. Iam autem et
scilicet totam efficaciam habet
et ratione si leges non
sunt immo magna efficaciam
habet et diuturnitatem et lo-
cutionem. Debet ergo reges
et principes observare bo-
nas consuetudines princi-
patus et regni et non inno-
vare leges patrias nisi
sint recte rationi contrarie

Omnino regimine regni
et civitatis ut superius
diximus erat quod
pertractada videlicet
qualis debet esse res si princeps
qualiter et filius qualiter

Judices et alii populi. Expe-
ditis ergo istis restat dicere de
quarto scilicet de populo. Sed ad istud
qualiter debeat esse populus a quo
debeat se habere ad principem homo-
dici administrantem scire quod
sit civitas et quod regnum inten-
damus hoc talo declarare et dif-
ferre quod sit civitas atque regnum
Sed ergo quod sit civitas et licet
civitas sit aliquis quid male-
co quod male homines impetunt
ad civitatem constitutendam tamen
non efficiunt nec proficiunt civi-
tas nisi ex opere et industria
hominum qui autem ex arte humana
efficiuntur potissimum diffinuntur
et cognoscuntur ex fine et bono
ad quod ordinantur et potissime
scimus quid sit domus et alius
debeat esse domus si scimus quod
debeat esse factus pro hoc bonum ut de-
fendat nos a pluvibus et cau-
matibus que si scire volumus
quod sit civitas emendanda sit bo-
na illa ad quam deferunt consti-
tutio civitatis et adiutenda est
quod bona et in illa sit potius
Narrat quid perquisitum et pal-
li 4. volens diffinire quod sit
civitas scilicet bona ad quam civi-
tas ordinatur est enim civitas
constituta primo pro quatuor
locis ut homines simul colantur

casurget em ex hoc qd
reconditas et delatato na
nulla boni si socio io
tuda e possessor si quid
em magna multore auri et
argenti pollent et oibus
victualibz abundet et tñ
no conuenit societe ut a
ln sua magis fecit pape
ret et ut eis sua bona co
munitate possz no multu
reputat illa feta e go
ciuitas ut hoies sil m vno
loco conuictes reuide et de
lectabilr quferet. Sed e
ciuitas qstituta no solu
ppr iocunde et delatibz to
uersari s ead ppr ipm vi
uere na hoies m eadem
ciuitate comorato deser
unt sibi ad vita et vno
alter subueit m qñtate
sunt necia vite q sic cenō
possz si hoies solitane mo
raret. Tercio fca fuit cui
tas qppugtois gra et ppr
no missu pati na qua
ho vnus solitiaz vita
duces no e sufficied
resiste impugtoibz et
vita muras et mu

sticias s' fcas tostituta
fuit ciuitas ut ho q soli
taria se no possz tueri
ab hostibz exis mla me
pang tute absq formidie
vinct. Qznt fuit ciuitas
ordmata ppr quicatos et
qtracto. Dicebat em sup
ad de legibz tatabam qd
face' quicatos et qtracto
eat seruis gēu et erat
p'o huano g'm iqz em m
lud qe oia sufficē ad vita
n qmutet ea m qbz abundet
m illa a h bz defiat lonatē
fuit emptos veditos comu
tatos et qtracto q oia qz
facilis fuit hoibz sil tomi
uētibz qstita fuit ciuitas
ut hoies sil conuenit cen
tum bonu ad qd ciuitas
ordmat e qmutato to
nubioz na hoies sil tomi
uētes admunte amicitia
qunt ut firmo se dili
gat vel aliqd aliud bonu
qd videt inde consurge
et fuit admunte affines
Sextu bonu ppr quod
et ciuitas qe constitu
ta qe vñ re eligibiliter

et virtuose nam magis
pne pnni delinquentes
et malefici si hoies siml
conuincunt in ciuitate qz
si morarentur dispersim
et vitaz solitariu ducunt
unde est qd qd timore pene
nulli desunt male facere
et asnesunt ad opatos bonos
quod faciendo disponuntur
ut fiant boni et virtuos
qm go vtutes et opa vtho
sa sunt maxima bonoz
lia p oia pnta bona p
aliquo ciuitas constituta
potissime cu constituta est
p vire eligibili et vir
tuosid quae si a maio
ri fine et a maiori bono
quod mdestur in re accipi
enda est eius notitia. bñ
dictu est qz di ino polli
qz vntas loci qntatio
qumbioru qpnugadme
gratia qntatio verum
et ad talia sunt ea sine
quibus no bz esse ciuitas
pnapa ad est ciuitas co
stituta p bonu et vtuose
et felicitate vire. Si ergo
quid sit ciuitas dici debet
quod est qntatio ciuiu p
bene et vtuose vire et
p pfecta et p se suffic
tem vita. Viso quid est
ciuitas delemi videri p
quid est regnu nam ve.

quid sup ciuitate videt
adde mlti nem nobilim
et ingenuu. Est em ciui
tas pars regni et in reg
est maior mltitudo et sut
plures nobiles et inge
ni qz in ciuite una p
go sic diffiniri regnum
qz est mltitudo magna in
qua sunt mlti nobiles
et ingeni videntes in
vnter ordinati sub vno
vire optimo ut p reg
vire em in vtute est
fins pnapa mter in quo
libz time mqlbz ciuitate
et in toto regno. Na in
plm ino polli. Idem
est fins vntis ciuis et to
tius ciuitatis sic co dice
possa. qz idem est vntis
ciuitatis et totius regni
debz n rex si sit verus
et vntus debz intendere
in vno time et in tota
ciuitate et toto regno na
cura pnapa stude debz
ut quilibz ciuis vtuose
se habeat ut tota ciui
tas vtuosa crescat et ut
totu regnu bene et v
tuose vnat. si p quilibz
ciuis debet se vtuose
habere qz in plm in pol
litu in qd aliquis dece
dit alios in pñ et digte

252.
sic deest nobiles et ingeniosos
esse magis bonos et virtuosos
quam cives alios pro quod
regem ipsum tanquam omnibus
attentiores deest esse op-
timus et quasi semper cum
In quo ergo quod regnum deest
multitudo in qua sunt
multi nobiles et ingenii
non quocumque re habentes
sed virtutes cum virtutem
et ordinati sub uno viro
optimo ut sub rege. Dico
quid est civitas et quid re-
gnum de levi parte potest
qualis debeat esse plus
civis in regno et civi-
tate. Nam si civitas et re-
gnum principaliter ordinantur
ad vitam bonam et virtuosam
habitantes regni et po-
pulum austerius iuncte
et regno oportet esse tale
quod vivat bene et virtuose
Unde est quod quod aut plus
in populo? et magis
est civis abundans
in bonis operibus et virtutibus
et si abundaret in divitiis
non in nobilitate et
non in aliis exterioribus bonis
Credendum ergo multum esse cives
et esse de regno si in re-
gno habeant domos meli-
tas possessiones magnas
et magis sunt de regno abun-

dantes in operibus virtuosis et
observantes leges rectas et
statuta regni quam haben-
tes nobilitate quam civiles
potencia et multitudine
exteriorum bonorum

Oparto pollicitorum
aut plus. quod tres or-
des partes civitatis
nam hi qui sunt opu-
lenti valde. hi autem
regem valde. hi vero totum
sunt horum medii. hoc ergo
modo quo divisa est civitas
in tres partes divisa potest
quolibet plus et quolibet ve-
rum intentio autem huius
capituli est ostendere optimam
esse civitatem et regnum si
ibi sit plus et multum plus
mediis constitutus et augere
autem plus in populo. qua-
tuor autem sunt primi prout qua-
tuor hic ostendentes me-
liore esse pollicia et melius
esse regnum et civitatem si
ibi sit plus abundans
in multis mediis
personarum prima sumitur
et eo quod plus plus magis
nobilitate vivit. Nam et eo

q' m' ipos esse h'z maiori:
lecto q' q' ibi est maior
equalitas. q'nta q' ibi e'
minor invidia et minor
contemptus. Una via sic
patet n' si in p'lo sit mlt'
v'le dimites et mlt' valde
paupes. p'ante p'one me
die vix aut m'q'm vato.
naturaliter vinct. n' mltud
dimites et mltud paupes
nesciunt conabili se habere
f' modica occasione sup'ta
eis manifeste nocent. sic
et mltud paupes et mlti
um dimites nesciunt se vato
nabili gerere. insidiant
em eis q'nd possint astute
et latentes eoz dep'dari bo
na. si si in p'lo sint mlt'
p'one medie cessabunt
mlta nocumta et de fa
cili vato obediunt. hoc
est q' d' m' pollitico. Et
quaz media est optimu
et optima est possessio me
dia et facillime vato obe
dit. Nam si vna p's cimitat
sit semp ingenua et semp
potens et semp dives. T
alia v' h'nc otiaia sit
p' egena p' debilis et v'le
v'le difficile est vato nem
p'oni. Nam h' q' vultu
p' potentes fient nequa
vale astute et latentes

insidiantes dimitibus. Et ad
via sumit q' mltino ad
ve q'm d'z esse m' q'nt'
tes in eod' regno. m' m'
commovates in ead' cimita
te. Nam ut d' m' Eticoz
d'ci v'z paupes minime
amant principes et poten
tes et dimites. Hec aut ut
ibi subditu' p' v'le noti.
na cimitati ut go sit m'
tunc amor m' dines boni
est p'lm abundas in p'ois
mediis. T'ia via sumitur
q' equalitate et iusticia q'
est f'uauda m'imitate. Nam
ut ait p'lm Excedentes et
inferiores potentes dimitibz
et amicis. et in alijs h'ngz
bonis nesciunt subici. q' at
am accessu' sint indigentes
et paupes nesciunt p'inci
pavi. R'ave si p'lm
sit p'lm q' d'abi p'artibz
constitutoz ex m'ini dmi
tibz et m'ini pauperibz
et p'ante aut nulle sint
ibi p'one medie defuali
resnabit in equalitas et
iusticia. q' dimites p'emi
vellent p'ncipal et subpe
ditare alios. q'li vero
contra vinctes dissensioz
faciunt et si contingat p'ni
peres obtine q' p'ncipal
nonerint male tractabz
dimites et potentes. T'nav
ta via sumitur ut vitet

m' m'
pollit
dimit
foten
tas q'
mlta
quave
mlt'
tus q'
bilu
dilige
canab
ent
vicia
vnde
vnde
ci q'
et non
m' p'
attest
vnde
vnde
em co
p'om
veges
com
abm
ut no
tate
velig
fieri
tang
posse
amb
litta
emec
ta d'

invidia et contemp^tut de iure
pollit⁷ maxime invident
dimitib⁷ et dimites maxime
contemp^tunt eos nulla socie
tas q⁷ b⁷ diuabilis ubi est
m⁷ta invidia et contemp^t
quare si optim⁹ q⁷ p⁷plud q⁷
m⁷lt⁷ p⁷sonis medijs cōstitui
tus q⁷ tunc defacili rationa
bili vivens ad invidem se
diligent refuabit m⁷ ipos
equalitas et iusticia non
erit m⁷ illos q⁷tem⁷ et in
vidia non em habebit un⁷
unde aliu⁷ q⁷tem⁷nat nec
unde ei invidat videns p⁷
ei quasi equalis q⁷stove
et non q⁷ magnu⁷ excessum
m⁷ ipos hunc aut veritati
attestatu⁷ q⁷ Salomon tra
vendis et t⁷u⁷que tradidit
vint de pollicite dixerunt
em cas constitudas esse q⁷
p⁷sonis medijs Debet q⁷
reges et p⁷ncipes adhibere
cautelat ut in suo regno
abundent p⁷one medie
ut ne alijs ad nimia paup
tate devenientes officiantur
reliqui nimia dimites. q⁷
fieri poterit si nō p⁷ quacūq⁷
causa liceat t⁷mbus p⁷atnas
possessiones vende. nec p⁷
amb⁷lib⁷ licet indifferent⁷
liceat q⁷nasq⁷ possessiones
emere. adhibita em d⁷bi
ta diligencia tra cūp⁷toz

agroz et t⁷az poterit aliq⁷
equalitas refuadi m⁷ tines

Omnisq⁷ aut p⁷pl⁷
q⁷ntu⁷ ad p⁷us p⁷patat
tria si cum magna
diligencia obediat
regibus et p⁷ncipib⁷
et obfuet leges regias q⁷q⁷
t⁷plia via venari possim⁹
q⁷ntu⁷ sit vtile et expediente
populo obedire regib⁷ et ob
fuare leges p⁷mo n⁷ q⁷ h⁷
comit⁷ p⁷plus v⁷tutes et ma
xima bona. 2° q⁷ q⁷ h⁷ orit⁷
salus regni et civitatis. 3°
q⁷ hoc obitu⁷ pax et tran
quillitas civit⁷ et abundan
tia p⁷terioru⁷ vivu⁷. p⁷ma
via sit patet Nam ut d⁷re
batu⁷ m⁷ p⁷cedentib⁷ intento
legylato⁷ q⁷ m⁷du⁷ tines
ad v⁷tutē. n⁷ v⁷ta. n⁷ pollicia
ut ut p⁷plus tra p⁷mu⁷ q⁷h
pollitudo. cad⁷ q⁷ v⁷tus
boni civis et boni hominis
et p⁷ ilz sine p⁷osd⁷ mo
ves est aliquis bonus
civis et bonus hō si bene
obediat p⁷ncipanti et ei
tūq⁷ q⁷ leges ferve q⁷ve
si p⁷ncipans v⁷ta bona
regat p⁷lin sibi cōmissu⁷
q⁷ intencio eius q⁷ in
d⁷nt alios ad v⁷tutem

nam virtus faciat hunc et ad
bonum et opus bonum oportet
in vito regimine quod bonum
cuius sit bonus homo
et qui bene subicitur regi
est bonus. Unde si enim rex
non intendit quod populi subiecti
essent boni et virtuosus. Nam
non est rex sed tyrannus. Si
ergo quilibet civis debet inten-
dere ut sit bonus et virtuosus
eo quod virtutes sunt maxima
bona cum summa diligentia
debet studere ut regi obediat
et ne puniatur. Reges et pre-
cepta eius omnibus cum tan-
tioribus quam ignobilibus
necessaria est obedientia
regia et observantia legum
Immo tanto magis est hoc expe-
diens nobilibus quam ignobili-
bus. Et quanto detentius est
eos bonos et virtuosos. Secunda
via ad investigandum hoc idem
sumitur ex eo quod ex obedi-
entia regi et ex observantia
legum oritur salus regis
et civitatis. Nam ut dicitur primo
Rethorica In legibus est sa-
lus civitatis. Et aliquid
quod observare legem et obedi-
re regi sit quodammodo finis. Et
cum per hoc quanto pollitior
non est finis sed libertas
agnoscant. Nam quid est libertas
dicentes observare leges
et obedire regibus esse
servitutem. cum enim bestie sit
ne similis quanto quid ma-
ius accedit ad usum humane

tanto est magis habet sensum
esse quod sceleratum affectato:
rem belli turbatores par-
velle vire sine feno et
sine vege et in summa populi
et secundum dictum hominem. Et
est magis bestia quam hominem
Et nare ad observantes le-
ges nolentes obedire legi:
bus et superioribus suis ma-
gis bestie quam homines et per
quos sunt magis fieri quid
liberi si non obediunt regibus
et non observant leges. Unde
ita aut salus conservatur in
regno ex obedientia regis
sufficit ostenditur si con-
siderentur. Nam per hoc magis pol-
litior quam quod parat reges
ad regnum sunt alia ad regem
nam sunt. Nam cum regit et
gubnat per rex regit et gu-
bernat regnum. Et sicut anima
est salus et vita corporis
sic rex si recte principet
est salus et vita regni. Quare
sunt pessimum est corpori
delinquere animam et non
regi per eam sic pessimum
est regno deservere leges
regias et precepta regalia
et non regi per regem.
Et via ad investigandum
hoc idem sumitur ex eo quod ex
obediencia regia et ex ob-
servantia legum oritur pax
et tranquillitas civium
et abundantia exteriorum rerum

Ad ut sup dicta leges et
et legislatores ut reges et
principes coartata sint po-
tencia ut qd aoe honesti p
invepatones patnas et
amitor na vetrahit abopi
bno scelerat saltem timoe
pene retrahatur ab illis.
hopediens em sint regnoz
cmiti hve aliqne rege vel
aliqne pnceps ne malefi-
ci turbacut pacu cimini
intendit n hz qm libz legi-
lator ut corda cimini
sint tranquilla et ut tunc
bimal pacifice et vnani-
mes inde qd qd phus po-
Rez in velle Jz sic se
sint legislatores ad alas
sint medici ad corpava
naz sint medicus inte-
st pedave humores ne
insurgat morbz et bellu
incorpo. Sic legislator
intendit placave corda re-
dave animas ne insur-
gat vixa et dissensio in re-
gno aut in civitate. Unde
qd go qd di pmo Reiz Jz
no tm nocet pacave con-
scripta medici qm as-
pecte id obediunt pncipi
Est n anima maius bonu
qua corpus et pax cimi-
um et cor que sint i reg-
porior qd qm equalitas
humoru vel qz sanitas
coru. Sumo go ope debz
plus et omis habitatores

regni ita obedientia regi.
az et obsequator legum cu
qz hie consurgat tm bonu
quanta qd pax et tranquillitas
existens in regno. Consur-
git et qd hoc abundantia
pterior vez naz existente
guerra in regno remanet
tre inultu sint expatones
omitu scilicet lates deducit
habitatores regni ad inopia
si go consideru qm bonu
adbet regno qd rege suo po-
regibus vate vegetibz si cia
dato qd in aliqo turgisaret
sunt plus obedi illis na
magis qd tollerabilis aliqo
turanides pncipant qm pt
malu qd qm qd qm obedi-
entia principis qd pncipia-
tione mandatorum eius

Post qm dominus
plm et habitatores
regni ut obediat
regibz et consuet
coru leges volu
m hie talo dclare
qua se hie debz existentes
in regno ne reges pnci-
tu ad vanciat qd tra ipos
tra aut zm plm in pno
sedi Reiz Jz est tristia
hveniens ex appetitu appa-
rent pncipis ppter
apparet parvipensione

coram in ipso aut in ipsis
aut in aliqua re non comm
tinent magis. ut quod in fine
aliqua estia appetit em
vatus apparet. i. manifeste
primive eos qui ppendunt
ipm vel aliqua q sunt ipm
vel ea q aliquo ordinatur
ad ipm. Cum go quis alio
pctor modoru manifeste
fore facit in alio. ille tunc
ex appetitu primivus dicitur
vati circa itaqz ut no pro
notentur reges ad vati non
debz fore facere et nec in re
ten ut in ea q sunt ipm
Nec in illa que aliquo mo
ordinatur ad ipm. Pmo qd
appetit eis qui sunt in regno
ut no inraunt regia vram
non foreface in ipm regem
Regi em duo debentur. ho
nor et obedientia. Est enim
rex caput regni caput aut
in alia membra. Dupli
comparatur. Pmo qd. qz
alio et excellencius illis
sed vero qz ea dirigit ma
tiones suas in capite em
viget sqa et imaginatio. p
quaz digni in opaduct
vras sic rex excellencior est
omibz illis qui sunt in re
gno. Rursus qz eius est
leges ferre. et qz in rege
maxime debet vige ppa
et prudencia ad ipm maxi
me spectat ppe et p alios
dige eos qui sunt in rego
vati go qua rex est excel.

lencior alijs ei debetur ho
nor et reverencia. Rursum
vd qua ipm est dirigere
alios. debetur ei subiectio et
obediencia. Z nall dupli
citev pl fore ferri in vige
ab his qui sunt in regno
Pmo si non ei. pbeant ho
norez debetur et reverencia
dignaz. sed si no sunt ei
subiecti. et obedientes. ob
stantes eius leges et mandata
cum em h duo honor viz
et obedientia snt subtra
hnt a rege mto pnotat
ad vati. Mo de no Recto
qz vati snt hys qui co
suerunt vel tenentur nos
honore p no se se habe
ant. et est vati qz se se ha
bentes videntur nos appi
tere. Na si nos no appi
mpererent nobz honorez
digni p tcl ibid dicitur
qz ad mmo vati snt
si no se habeant ut debz
vel p faciant qria eoru
quedebent ad maxime co
tingit si tnsqunt mandata
supior et no obediunt regi
quasi p excellent. Viso quo
habitatores regni no debz
pliove regi ad vati forefa
tients in ipm no debz
ei debetur honor et obe
dientia digna. Restat vde
quid non debent ipm ad vati
pnotare forefaciendo in eo

que sunt eius et qui p[ro]tine
ad ip[su]m ad regem n[on] p[ro]tine
videntur quatuor g[ra]tia p[ro]p[ri]a
nam videlicet parentes et
vniuersa om[n]ia cognati vxor
filii et subditi. Operatur itaq[ue]
ad habitatores regni si no[n]
sunt regem ad iura p[ro]curat
no[n] solum no[n] forefat[ur] in ip[su]m
regem s[ed] et no[n] forefat[ur] in
cognatos vxore filios
et v[er]o in om[n]ib[us] subditos re
gi et q[uod] om[n]es qui sunt in re
gno ip[s]i regi sunt subditi fa
refacit in regem quocunq[ue]d
q[uod] alicui existerit in regno
offic[i]i iniuria aliqua. Et
q[uod] ergo q[uod] d[icitu]r in Rethor[ic]a ca
de iura q[uod] iurascim forefat[ur]
lib[er]i in parentes filios vxor
es et subditos. Et q[uod] sit
turpe ip[s]is no[n] auxiliari.
T[er]cio spectat ad habitatores
regni no[n] forefat[ur] in ea
que aliquo modo ordinat[ur]
ad regem. h[uius]modi autem
sunt possessio p[ro]p[ri]e et debita
iura regni p[ro]mouat em
rex ad iura contra vsurpa
tes iura regni q[uod] m[ag]is
videtur ip[s]i contempne
et parvipende[n]t si iniuste et
absq[ue] iniuria regia ma
ni apponit in ea q[uod] ad
regem. ~~etiam~~ spectant
d[icitu]r ergo om[n]es fines et v[er]o
om[n]es habitatores regni ab
ip[s]a infancia p[ro]curare si
lios ad dilatores regis et

instine eos q[uod] no[n] debeant
honore regis obedire
ei no[n] forefat[ur] in cognatos
eius nec in filios nec in
aliquas p[er]sonas ei subditas
nec in aliqua iura regni
possim[us] q[uod] n[on] ut d[icitu]r v[er]o. p[ro]p[ri]e
lit[er]ar[um] no[n] instine p[ro]ceros
ad iustit[ia] et ad obedienciam
legum vtili[um] et ad obsequia
ca que requirunt p[ro]p[ri]a ne
regime regni in quo ex
sit semp[er] n[on] amant. Pa
mag[is] et illud ad q[uod] p[ri]mo
instimuntur iuuenes sunt
mag[is] ad obsequia p[ro]m[issi]

Oporiet in p[ri]mo libro
promissum nos
q[uod]no reges et p[ri]nci
pes debeant se h[ab]ere
ut amentur a p[ro]p[ri]o
et q[uod]no ut timeant
Volunta hic exequi qui
vel qualiter vel quo modo
h[ab]ere fieri q[ue]ritat. Sciendu[m]
itaq[ue] q[uod] ut reges et p[ri]nci
pes q[ue]nter amentur a
populo t[er]tia potissime in
se h[ab]ere debent. P[ri]mo q[uod]
esse debent b[e]n[e]fici et libe
rales. 2o fortes et magni.

3° equales et iusti. Primum
autem sic patet nam reges
quasi non parit nisi sensi-
bilis bona p^{ro} p^{ro}fitos et
liberales et munificentes
et in ea q^{ue} p^{ro} p^{ro}fitos
mensurari amat et veni-
tur. Secundo dicitur in Rethorica
de amore q^{ue} p^{ro} p^{ro}fitos amat
et honorat p^{ro}fitos in pe-
cuniis et liberales. Secundo ut
reges amentur a populo
debet esse fortes et magna-
nimus. Apponitur p^{ro} p^{ro}fitos
teat et p^{ro} p^{ro}fitos p^{ro} p^{ro}fitos
et p^{ro} p^{ro}fitos regni nam
p^{ro} p^{ro}fitos valde diligit fortes
et magnanimos. Apponitur
p^{ro} p^{ro}fitos. Credit enim p^{ro} p^{ro}fitos
salutem p^{ro} p^{ro}fitos. Secundo dicitur
in Rethorica q^{ue} diligimus bene-
ficos in salutem id est eos
qui p^{ro} p^{ro}fitos benefacere
nos salvando et liberando id
diligimus fortes et coratatos.
Tercio ut reges diligantur
a populo. Et est eos esse iustos
et equales. Nam maxime p^{ro}
notatur p^{ro} p^{ro}fitos ad odium ve-
tis si videtur ipm non
obstinat iusticia. Secundo dicitur
in Rethorica q^{ue} iustos
maxime diligimus. Viso
quid reges et principes de-
beant p^{ro} p^{ro}fitos ut amentur
a populo. Vnde restat quid p^{ro}
habeant ut timentur
ab eis. Potissime aut timentur
potentibus ut dicitur in
Rethorica p^{ro} p^{ro}fitos

quas d^{icitur} in subditos
in p^{ro}fitos aut tunc p^{ro}
confidantur. Vnde p^{ro}fitos
illar p^{ro}fitos p^{ro}fitos et
modum p^{ro}fitos. Quid
go ad p^{ro}fitos timentur
reges et principes si in
eos qui vtra modum ve-
gunt et p^{ro}fitos p^{ro}fitos
maximatas crudelitatis
d^{icitur}. Secundo dicitur in Rethorica
q^{ue} hos timent eos de q^{ue}
sunt q^{ue} p^{ro}fitos aliquid
divinum. Secundo timentur ve-
ges et principes non solum
ratione p^{ro}fitos d^{icitur} p^{ro}
et ratione p^{ro}fitos p^{ro}fitos
tardum nam iusticia p^{ro}fitos
nulli p^{ro}fitos d^{icitur}. Secundo dicitur
in Rethorica q^{ue} b^{on} op^{er}ans
nulli p^{ro}fitos q^{ue} nec p^{ro} p^{ro}fitos
nec p^{ro} p^{ro}fitos nec p^{ro} p^{ro}fitos
et nec p^{ro} p^{ro}fitos d^{icitur}.
Tunc itaq^{ue} ratione p^{ro}fitos
p^{ro}fitos timentur reges
et principes quia nec ami-
cis nec aliis p^{ro}fitos si vi-
derint eos forefacere timentur
n^{on} timent quilibet a populo fore-
facere cogitans se non
posse p^{ro}fitos effigere
Vnde ut p^{ro} p^{ro}fitos in p^{ro}fitos
d^{icitur} d^{icitur} reges et prin-
cipes ut timentur mag^{is}
et ut vilius obfuerint
iusticiam et mag^{is} p^{ro}fitos
red^{ire} seculum p^{ro} p^{ro}fitos
contra amicos si contin-
gat eos n^{on} forefacere

206
q̄ contra alios T̄tio timet
reges et principes ratione
modi puniendi q̄ fieri so-
lunt ad adeo eorū indices
et positi latentes et tante
se gerunt in punitionib;
exequendis et in iusticia
facienda q̄ mali effugere nō
pōt qui puniuntur. Deo dī
hō rētor q̄ latipsum latiti
in magis timent q̄ mani-
festi. Viso q̄d reges et prī-
ncipes se habē debent ut
amentur et q̄d ut timeat
delem patere p̄ q̄ licet vtz
q̄ sit necessariū debet tamē
amari magis appetē q̄ time-
re. videtur n̄ sup̄ quid.
Principalis intentio regis
et cuiuslibz principis esse
debet inducere alios ad virtutē
omne go bñ agere p̄ quod
omnes sūt magis boni et vti-
osi. Debet esse magis intentus
a legyslatore cum go p̄-
tinet et assistens in regno
bñ agant et obsequant leges
et mandata regis de amorē
honesti et adulationis quam
habent ad bonū que et
ad regem sūt magis boni
et vtirosi q̄ p̄ h̄c facere
timore pene et ne punien-
tur magis debent appetē
reges et principes amari
a plis et q̄ amore boni
plis bñ agant q̄ timore
ab eis extimorē pene tunc
sibi ab actib; malis. Utendū
enī est necessariū timere et

amari. nā nō omēs sunt
adeo boni et p̄feti q̄ solo ti-
more boni et boni quib;
quiescant. male agere
oportuit go aliquos indu-
cere ad bonū et retrahere
a malo. timorē pene eligi
bilis tñ est amari q̄ timere
ut est p̄phabita manifestū

Quid est militia et ad
quid est instituta et q̄
omēs bellica operacō
p̄ militia continetur
Quē sūt illē regiones
in quib; meliores sūt
bellatores et ex quib;
artib; sūt homines belli-
cosi sūt eligendi
In qua etate assument
sunt iuvenes ad opē
bellica et ex quib; p̄go
cognoscere possunt hō-
mines bellicosi
Et not et que homines bel-
licosi habē debet ut bñ
pugnēt et ut eos stre-
nuē bellare contingat
Qui sūt meliores bella-
tores an urbani et
nobiles nē agrosiles
et rurales
Et in ope bellico minū
valet aetate armorū
et q̄ ad intendendū gra-
datim et passim ad q̄d
et ad saltim aetate et

¶ Non sufficit ad incurrendu
serio et gladiatim et ad cursu
et ad saltu exercitus bellantes
sunt plura alia ad que
sunt exercitus homines bellatores

¶ Utile est magnu facere
fossas et construere castra et
quod castra sunt construenda
et a suis attentenda in constru
tione castrorum

¶ Que et quot sunt consideranda
in bello si debet publica be
la committi

¶ Utile est in bello ferre ve
xilla et constituere duces et po
pulos et quales esse debent a
vexilla magnu portant et a
capitibus et pedibus pendent

¶ Inibus cautel debet uti dux
belli ne suis exercitus ledat in
via

¶ Quia ordinade sunt acies si
debeant contra hostes vel a
adversarios dimicare

¶ Devidendi sunt in bello ob
pugnantes resim et quod eligi
bilis est pugnare punctum

¶ Que et quot sunt illa que hostes
potentiores reddunt et quod
modi et quia debent hostes
impugnare

¶ Quod homines bellatores stac
debeant si velint hostes pugnare
et quod debent eos frustare
et quod debeant decimare a pugnare
sic quod non potest committere pugnam

committere

¶ Quot sunt genera bellorum et quod
modis debentur sunt
munitiones et urbani
tates et quo tempore melius
est obsidere civitates et castra

¶ Quod debet se munire obsi
dentes et quod per circumulos
impugnari possunt munitiones
obsidere

¶ Et que sunt genera machi
narum et ingeniorum lapideorum
per que impugnari valent
munitiones obsidere et de
vinci possunt civitates et
castra

¶ Non per edificia lignea
impugnata ad muros civitatum
vel castra impugnari possunt
munitiones obsidere

¶ Quia edificanda sunt castra et
civitates ne per pugnari
ab obsidentibus facile derideantur

¶ Quia munientes sunt civitates
et castra et vincta omnes
munitiones ut ab obsidentibus
difficiliter capiantur

¶ Quod munientes sunt civitates

¶ Quod resistendi est impugnari
cum forte pugnatoribus et quod
machinis lapidearibus et
aliis edificijs obsidere debent
obviare

¶ Qualiter ostendi quod nautis
et quod committendi est nautale
bellum et ad quod bella singula
ordinantur

De tractatu duobus
partibus libri huius
libri huius qz ostendit
sum est quid
senserunt anti
qui philosophi de regni
nue civitates
et regni et de
qua regenda sit civitas
atqz regni tempe par
Restat tractatus de opere belli
co ut sciatur reges et prin
cipes qualiter committenda
sunt bella nam ut plurimum
bellos industria ut patet p
ceptum in libro de re mil
litari plus confert ad obli
vendum victorias qz faciat
multitudo nec ita fortitudo
bellantur. Opus aut bellum
est patet in perscrutando con
tine sub militari quare si
de ope bellico tractare vo
lueris videndum est quid sit
militia et ad quid sit instituta
ita sciendum qd militia esse
quantum ad prudentiam sine q
da ppter prudentie possu
mus aut quid ad ppter
stat distinguere quia ppter p
dentie ppter prudentiam singula
rem. economica regnatia
politica sine timore et
militarem. Dicitur enim ali

quo habet suum prudentiam
ut ppter qm ppter sit ve
ge et gubernare et qz est minor
prudentia qz economica et
regnatia nam magis est scire
regere ppter qz scire regere
familias vel civitates aut
regnum. Sed ppter ppter
dentie dicitur esse economica
ta nam ppter qz aliquid
dicitur ut qz et qz et qz
qz bñ consilium et bene regere
et dirigere ad bonum finem
ubi go regitur alia et alia
vado bonum ibi regit aa et aa
ppter prudentie. quare tñ bonum
domesticum et bonum totius fami
lie sit aliud a bono alio
similibus ppter sicut bonum
qz est aliud a bono alio
sicut. economica sine ppter
taz ppter qz sit qz regere
domum et familiam oportet ee
alia prudentia ppter quam
qz nō sit ppter regere
Etia ppter ppter dicitur esse
regnatia vel legum positiva
Nam sicut aliqua ppter sunt
est pars domus ita domus est
ppter civitatis et regni et sicut
bonum domesticum est aliud
a bono alio sicut ppter
sic bonum civitatis et regni est
aliud a bono domestico. ppter
dentia go regnatia et legum
positiva id est ppter qz regit
in regere et principate tñ
est leges ferre et regere regnum
et civitatem igitur alia a
prudentia economica que

requiritur in prefamilias cuius
est gubernare domum. Immo
quod bonum civitatis regni ac
est bonum domesticum et bo
num aliud privis persone ta
to prudentia quod requiritur in
rege debet accedere primum
familias vel prudentia aliena
privis hominis propter quod bonum de
tunc est quod aut vegetus in
pro libro de re militari quod
nequaquam magis debet sine ne
meliora ne plura quam prin
cipex cuius doctrina omnibus
subiacet potest esse. Tunc est
propter quod in erudiendo reges
et principes hunc totalem
librum dimisimus in tres libros
quod in primo libro docuimus
regem esse prudentem prout rex
aut princeps est quod ad pro
na in se et prout huius primum
rege. In secundo docuimus ipsum
ut est prefamilias et ut
habet expensare bona do
mestica in tercio vero erudit
rex aut princeps ut est
caput regni vel princeps
patus et ut huius leges ferre
et gubernare cives. Omnes aut
has tres prudentias docet ha
beere regem vel princeps
economica et regnatorem
Ignota pars prudentie
est politica sive civilis
Nunc sunt in principate
requiritur excellens prudentia
qua sciat alios regere. Sic
in quolibet tunc requiritur

prudentia aliqua quod nesciat
adimplere leges et manda
ta principantis. Non enim
sic omnes principes aut
reges obsequium sunt. Nam
cellus fabro quod in man
cello nulla est cognitio
si solus agitat a fabro
Et in tunc requiritur pruden
tia per quam habeat opior
de huius quod impant ave
re. Differt autem prudentia
a prudentia privis quod
tolerantius in pauperibus
Nam aliud est quod homo sciat
se regere ut est aliquod in
se et aliud ut est subiectum
principanti. Nam et si quod
solitaria vita duceret
adhuc oportet primum huius
aliqua prudentia qua sci
ret se regere et gubernare
non tamen est in ipso prudentia
civilis nec economica
nec regnativa quod nec est
civitas nec pars civitatis. Quarta
pars prudentie dicitur est mi
litavis. Nam regimen re
gum et civitatis si per vim
et ordinatum assimilatur
huius quod videmus in uno et eodem
homine. sicut ego quilibet homo
habet duas virtutes autem
in se una per quam sequitur
balm et fugit malum
et alia per quam agreditur
et resistit peribentibus

sic qd civitas et regnum indi-
get duplici virtute et duplici
ci p[ro]videncia v[er]o legu[m] posita
et militari ut p[ro] legu[m] posita
tota civitas et totu[m] regnu[m]
p[ro]sequatur p[ro]funa et fugiat
motu[m] p[ro] militari v[er]o et
p[ro] opato[re] bellu[m] aggredia
et sup[er] impediencia et p[ro]hi-
bita. militari q[uo]d est q[uo]d
p[ro] p[ro]videncia p[ro] qua[m] sup[er]ant
hostes et p[ro]hibentes bonu[m]
civile et q[uo]d. Ex hoc aut[em]
apparet ad quid sit mili-
tia instituta n[on] sicut le-
ges ut sup[er] on[er]at p[ro]vi-
cipaliter v[er]o p[ro]videncia q[uo]d bo-
nu[m] sit militia p[ro]v[er] instit-
tuta est ad defensione[m] q[uo]d
bonis ut civitas et regnu[m]
quare cu[m] om[n]e bonu[m] di-
vite videtur impediunt p[ro]v[er]
impugnato[re] hostiu[m] et conse-
quenti v[er]o et seditione civi-
um et et op[er]atione debiliu[m]
p[ro]sonar[um] dicere possumus
et sicut ad fortem principem
p[ro]patat q[uo]d se h[ab]ere in op[er]e
bellu[m] ex consequenti v[er]o
p[ro]patat ad ip[su]m q[uo]d se h[ab]ere
in alijs vicijs sit ad mili-
tes p[ro]cipua[m] p[ro]patat q[uo]d se
h[ab]ere in op[er]e bellu[m] et p[ro] ac-
tione bellu[m] ad op[er]e impe-
dimeta hostiu[m] et consequenti
v[er]o p[ro]patat ad ip[sos] et in inf-
sione[m] regiar[um] et in ma-
data p[ro]cipiant impediunt
om[n]es seditiones civiu[m] et
om[n]es op[er]ationes eor[um] q[uo]d sunt
in regno p[ro] quas p[ro]bat potest

tranquillitas civiu[m] et q[uo]d
bonu[m] hanc aut p[ro]videnciam
v[er]o militari maxime de-
et h[ab]ere regem n[on] licet
exequa bellu[m] et remone
impediencia q[uo]d boni
p[ro]patat ad milites et ad eos
quibus rex aut princeps
voluerit committe[re] talia p[ro]vid
in q[uo]d committe[n]do s[un]t bella
et quare tamte remone pos-
sit impediencia q[uo]d bonu[m]
maxime p[ro]patat ad p[ro]vici-
pantes et h[ab]ere p[ro]vici-
sunt ad milicia[m] admittendi
na[m] militia ut videtur q[uo]d
q[uo]d p[ro]videncia op[er]is bellu[m]
ordinata ad q[uo]d bonu[m] vi-
dentur se h[ab]ere milites in
op[er]e bellu[m] sicut magistri et
doctores in s[ci]ntijs alijs alijs
quare sicut nulla efficienda
et magister in alijs s[ci]ntijs
nisi q[uo]d ip[su]m esse doctum
in arte illa sit nullus as-
sumenda q[uo]d ad dignitatem
militarem nisi constet ip[su]m
dilige bonu[m] regni et nisi
p[ro]vici h[ab]eat q[uo]d sit bonu[m]
in op[er]e bellu[m] et q[uo]d velit et in
missio[re] principant impediunt
dic seditiones civiu[m] p[ro]vici-
quare p[ro] iusticia et p[ro] vici
removere que impediunt
p[ro]vici de bonu[m]. Ex hoc et p[ro]vici-
te p[ro]vici om[n]es bellu[m] opato[re]
continet p[ro]vici militari nam
licet bellu[m] contingat hoies
pedito ne[m]o al[iter] agnoscit

no contentas milites debet
si milites esse magis bellos
et ordinaros ad in bello
do sub militari opaco belli
ca contineri. Et hoc est
q omni milites esse debet
de magis bellos sequitur
belli ad fortiter spectat. mi-
licia in continetur sub pru-
dencia

Videtur quod ad
pne spectat in ope
bellico duo necessari
a esse scilicet
bellandi et prudentia erga
bella. que si sive volumus
magis regionibus sine melio-
res bellatores et attende
ita dicta duo in pluribus
eo minus pinguis non est
cligendi bellantes qz in eis
deficit strenuitas et acon-
tas ita bellu ut aut plures
vno pollit. Et aut hinc ap-
pignatur a vegetis po libro
de re militari cao no pbi et
q nates q virne sine soli
minis calore succate ampli-
us ad sapientia si modicu ha-
bundant. Et hinc hac ptea no
hnt pugnada costadia nec
fiducia qz na metuit ne-
lucet na cu modicu na habe
de saginis na tunc saginis
emissioz no go se pmpu ad
bella nec ad percussioz. Et
in in pbi septemalib et in
luis a sole remotis no

no sunt cligendi bellantes
quia et si illis est san-
guinis copia ut vlnca
no metuat pro sanguinis
habundantia et impetum
sunt qz subudi et imp-
udetes. ideo no omni
sunt viles opibz bellis
qz qsilu et prudentia
in dimicatione no est mo-
dicu vtilis. Et pincto
em videz et plane ut
phr vno poll. Et qdus
minis pinge sole ha-
bundat sagacitate et indu-
sta si deficiunt ammosite
getes vo a sole remote
ego prudentia deficiunt et
ammositate superat qre
si tam ammositas quod
industria necessaria e
in bellis. q neutis pbi
cligendi se bellatores. si
q region media nec omni
a sole imota ne omni soli
pingua cligendi se bellatores
ut tam prudentia quod am-
mositate ptiaper adit
in q cetia talia doameta
attipeda esse ut in pluribus
na in oibz pbi sunt ag-
industres et alig amosi
ut plurimu in soli pmi
ammositate deficiunt. Remoti
vo prudentia aditendit

q̄ lū in bellis tam amosi-
tas quā prudētia sūt ne-
cessaria magis in amosi-
tas est vtilis. ideo et si
getes om̄o p̄m̄ge soli
et om̄o remote nō sūt
p̄m̄ta vtilēs actibz belli
q̄ magis in m̄mediate
regiones elligēde sūt
ad opa bellica remon-
ores a sole quā p̄m̄q̄
ores ut magis amosite
p̄tiaper v̄so q̄ quibz
p̄m̄ta meliores sūt bel-
latores v̄de restat ex q̄bz
artibz elligēdi sūt bella-
tes. em̄anda go sūt
ea que requirunt in hoibz
bellicosus ut scia q̄tēs
hōies sūt elligēdi sūt ad
bellū et ex q̄bz artibus
sūt assumēdi bellantes
Sān go q̄ cū bellatores
debeat h̄re mēbra apta
et assueta ad p̄uēdū
nō debet horrē effusioz
sanguinis debeat ēē am̄o-
si ad m̄uadēdū et potētē
ad tollēdū labores. dicit
possu q̄ fabri ferrarij
et carpentarij vtilēs sūt
ad opa bellica q̄ ex arte
sua h̄nt brachia apta
et assueta ad p̄uēdū
sūt et vtilēs sūt macellarij
q̄ nō horret sanguis
effusioz cū assueti sūt ad
occisioz animalū et ad q̄ndā

209
sanguis venatores et ap̄ru
ad m̄tēdi sūt ad h̄m̄q̄ opa
nā nō sine magna audā-
cia contingit agnos m̄m̄-
de ap̄ro. sūt go tales
amosi et strenui ad bella-
dū. p̄mo forte nō nimis
p̄iculosū est bellāc tūm
ap̄ro quā bellāc cū hoste
ideo nō timēt ap̄ro
p̄icula si q̄m̄ eos nō timē
hostiū bella. Rursū venato-
res ceruoz nō sūt repu-
diandi ab actibz bellis
eo q̄ tēs assueti sūt ad
labores p̄m̄nos. Ex h̄is
go artibz p̄rea q̄ d̄m̄q̄
elligēdi sūt bellatores
habituosos aut et suto-
res si q̄sidēt ars p̄a ad-
pugnā sūt m̄vtilēs. nā
m̄q̄ v̄m̄t vibrabit clauē
aut ensez bene q̄ debet
h̄re manu lenē et nō
ē assuetū retinē i manibz
n̄ rasandū a' acū. q̄ em̄
p̄poras ē acū ad lanceaz
et rasori ad clauaz. sūt
et ap̄potecarij autipes
et p̄scatores nō sūt elligē-
di ad h̄m̄q̄ opa eo q̄ nō
h̄nt artes q̄formēz opibz
bellicosus. p̄t go attingere
q̄ in quāz arte sūt agm̄
bellicosus et audaces ad
v̄s timidi et pusillanimes
sūt q̄m̄d ē q̄ q̄tē artes
et p̄ut ars p̄a reddit

hō aptū ut inerte ad
opq bellū qñ gñ aza-
um dixi ēē vñlia ad
actiones bellicas et aq
mñlia

Prima sup pñm velle
m vmo pollus iuue-
nes a pñmo anno
vñlia f asuefaciendos esse ad
labores fortes et ad labores
militales et bellicosos quod
qcordat tñ vñcio de re
militari dicit q a tpe pu-
bertatis asuefcedi sñ iuuenes
ad militares labores. imo
qz qe a iuuetute mñlioq
mñlis diligi et delatam
m illis Si vñt legislator
tues bellatores facit et edde
ipos aptos ad pugnandū
potius dñt pvenire tempq
quā pñmte. nā ut ait
veiciq melius ē ut iuue-
nis pñmte tñet etatez
nodū aduenisse pugnandi
quā soleat pñsse. est aut
spealis ratio qñ opteat
iuuenes ab ipa iuuetute
asuefcedi ad artes bellandi qz
nō pñra nñ leuis ars esse
videt hñc armorū industiaz
nā tñ equitez siue peditēz
opz esse bellantēz qñ fortitudo
videt pñmte ad palmas

si careat industria bellandi
tam em m pedestri quā
m equestri pugna sñ mñte
adhibende tantale. fatuū
est quid nō pñs sñ tñ vñlle
adiscē bellare qñ imminet
pugnadi necessitas vñbi
vita pñmte mortis pñmte
ut go bellatores habeant
spacū adiscendi singula
qñ requit ad bellū ab ipa
pubtate asuefcedi sñ ad opa
bellica qñ si legislator ut
rex a pñmte debeat comitte
bellū viros pñmte et
bellatores pñmte debet
assumē vñso m q etate
asuefcedi sñ q debet effia
bellatores ad actiones belli-
cosas vñde restat go quibz
signis cōfñs dñnt hños
bellicos. Sñm go viros
audaces et cordatos vñlio-
res ēē ad bellū quā timi-
dos. vñsq hños fortes
et duos torpōe qz pñmte
ores vñbz sñ magis diligēdi
ad opq bellū. Amplius
tñ vñdeq aqua animalia
bellicosa aqua vñ timida
homines siles bellicosi animalibz
vñliores ēē vñdent ad bellū
Abz go qñbz signoz cōfñs
sñ pñsq bellicosos viros
pñ qñ pñsigna zñm que
cñqui amositas et audacia
sñdo vñ pñsigna zñm que oñte
dñt vñlitas et fortitudo cōfñs
tño aut pñsigna zñm que
qñformam animalibz bellicof

no sic defaali pntet ab
arai sic ho se tūvoluens
no sic defaali vlucitū
ab hoste / q̄biniq̄ go mebroz
motu est necessariū ad vi
tandū plagas / sic et est
necessariū ad mētiendū
cas p̄r q̄m tales debeant
ē hoies pugnatiui ut dū
tollare possint assidū mē
broz motū. **¶** Tercio homines
pugnatiuos deq̄ no curare
de p̄tate victi nā graue
est vltia armoz pondera
et corz que requirūt ad dese
sioz exercitiū defferre habū
dariaz virtualiū et copiaz
victi imo et si absq̄ gūāie
adesset pugnatiuiq̄ ciboz vber
tab / aduc esset eis necessaria
abstinentia et no grauare se
ex nimio cibo / ut laborez pu
gadi melius tollere possent
¶ Quarto deq̄ eos no curare
de incommoditate iacendi et
standi / nā apedit aliqui
pugnatiui die noctu q̄ ē
mārimis p̄r q̄ nā msta
do ut nā iacendo est como
dū aut requies. **¶** Quinto deq̄
ipos p̄r iusticia et q̄ne bo
nū q̄ no appreciare corpo
rales vitas nā tū tota op
atio bellica op̄ata sit p̄
tulis mortis / inq̄ quis ē
fortis omnino et bonū bella
tor nā aliquo sit impauidū
et p̄cula mortis / spatat
em ad fortē et ad bonū
bellatoz ut innuit p̄tē mō

ethicoz no curae m bdo bñ
mori. tūc em q̄s dī bñ
mori m bello q̄n iuste bd
lans ut p̄defension pale
ul p̄ aq̄na alio magno
bono iuste et audact̄ appo
nit se mortis p̄culis / dū
aut quibz vltima debet
diligat corporales vitas
defaali digni tupez fugaz
¶ Sexto pugnantes non
debet horre sanguinis
effusioz nam si quis
cor molle hñt / mulie
bris exñs horreat effm
de sanguine no audebit
hostibz plagas infligē
et p̄ q̄m bñ bellat non
poterit. **¶** Septimo deet eos
habē aptos et industas
ad p̄tegendū se et ad feriē
dūm alios nā ut dicit
p̄tē finis militat
est victoria si tū omnes
bellica op̄ato contineat
¶ B militat ut sup̄ ostēd
batur et ut habeat a p̄ho
ita p̄mū et hñt amē arō
nis bellice dī victoria esse
finis / q̄ve tū maxime
contingat bellantes vin
cē si bñ sciant se p̄tege
et alios feriē industria
p̄tege di et feriendi valde
est ap̄edens bellatozibus
q̄lit̄ aut t̄lis industria
habet et q̄ p̄t ferendi ho

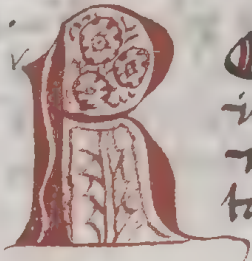
stem et q̄ amiculat̄ ad
ista infra p̄t̄ Octano
dant bellatores v̄tundū
et embeſcē turpe fugaz
Nāz ut dī m̄o Ethoz apt̄
illos ſue vni fortiffimū
apud quos honorantur
fortes m̄ ceterā aut̄ que
reddunt homines belluſu
q̄ diligē honorat̄ a p̄
gna et embeſcē turpe
fuga additendū aut̄ q̄ tū
ditimū bellatores nō hor
verō effuſioz ſanguina
nō deſo inſitu aſſicia
corporealez vita et ceterā
alia q̄ diffuſius q̄mānū
Intelligendū eſt ſi habeat
iſtud bellū nāz p̄deſſe
pone iſticia et p̄ q̄m
bono aponēda ē p̄ulo
corporeale vita nō q̄ ca
uenda effuſio ſanguis
et ceterā alia ſunt fienda
p̄que iſticia et q̄ne bonū
deſſendū poteſt. Ex hīs
aut̄ plane p̄z qualis bel
latores et quos viros pu
gnaturos v̄x aut p̄nceps
eligē debeat. Nā illi ſunt
digeni in q̄ plura repi
unt de hīs q̄ v̄chunt
ad pugnam

24
Ammicat̄ hīs
que hīc deſc
vni bellatores
veſtat inq̄re
q̄m meliores
bellatores an
vrbani et no
biles ne r̄vales vultu
aut̄ ſi conſiderentur p̄dita
r̄vales meliores eſſe hūm
aut̄ opinioſ viſus eſt eſſe
vegetius dicens v̄nquā
credo potiffime dubitari
ap̄torem armis eſſe ruſti
car̄ plebem. Ad h̄ et vi
videntur facē q̄ ſup̄ius
diximū. dicit̄ n̄ v̄nos
pugnatores illos eſſe de
be q̄m poſſent ſuſtinē ma
iorem ponderis q̄tūm
laborez membror̄ parci
tate vultus incommoditate
iacendū et ſtandū nō timē
mortem. nō horre effuſioz
ſanguis et ceterā alia que
tetigimū in talo p̄cedenti
Conſtat aut̄ r̄valem po
pulu maximē hīc p̄dicta
ſunt em̄ ruſti aſueti ad
magtū ponderum
nō n̄ in bellis gravabit
eos armor̄ ſarcina q̄m
aſſidue tempe par̄ aſueti
ſunt ad maiora pondera
nec et eos fatigabit cui ſu
ul dūto brachiorum

vel adz mēbrou. motus
qui ad hos et ad maiores
labores sue continue as-
ueti. Nilisus eos nō affli-
et paratibz vici qbz pot
aque satisfaciebat in pti
et grossus panis sufficie-
bat ad qm̄ amplius ru-
vales non affligunt q
incomoditate rāced nō
scandi qui solis ardorez
non timent ymbrae nō
querunt. Balneoz solacia
nesciunt. in solida terraia
centes suavis dormiunt
qm̄ vrbani et nobiles vege-
scant in tūctis. Hoc aut
p̄babile est nō multū timē
mortēz nā qnto quis
maḡ mortē timē videt
qnto maḡ delirato vixit
et qnto p̄m̄ solacioyū
aptus est invita tanto
maḡ timet mortem.
hij q nō videntur hor-
vere mō effusioz sanguis
naz m̄ ceteras gentes
vrbaliū genis videt esse
cruentior. ad hē vixit mē-
dentibz videtur sentiendū
esse meliores bellatores
esse vrbales. Sunt aut
alia p̄ que videt ostēdi
vrbanos et nobiles melio-
res esse pugnates. nam
mē cetera p̄ q quis vider

bonis pugnator est ut di-
cebat velle honorari q pū-
gna et evanesce tūpe fu-
gar hinc est ut ait phid-
ripus Eticoz. q Hectorē
fuit audacter dicebat enī
Hector si xp̄pugna fugia
Pelimidas michi vclū
quidē ponat. Sic et Sīa. et
medeo. hē mō effectus
fuit strenuus. qz diceb
p in bello in fuga vtar
Hector tū cōtionabi in tro-
ianis dicit a me depictū
qz Diomedes. quāc tū
velle honorari et evanē.
scē de alig tūpi facto
maḡ qveniat nobilibz
qz vultis. hī meliores
videntur ad pugnam eo-
q verēdatur fugē Rm̄.
sue in bello multū valēt
industria et p̄videncia
Naz sagacitas et v̄ticia
aliqui plus facit ad opti-
mēdaz victoriāz qm̄ p̄lū
fortitudo. quāc tū qnter
nobiles industrides sunt
vultis. sequitur hōc me-
liores esse pugnantes
videntur enī hē dno ma-
xima esse ad optundū vi-
ctoriā v̄s evanescentia
fugienti et sagacitas bel-
landi ut qd sciandū quid
sit de quēsto tenendū oz
adūtere in arte pugnāc
dūsi eligendū sūt pugna

210
tores pl em esse pugna
pedes et eques in pe
dget itaqz certamine ma
q eligend sunt virales
q nobiles eo q ibi ma
xime valet asuefactio
ad portatoz ponder et tol
lerancia laborz. Inequi
sui v mag eligend p
nobiles eo q equoz forti
tudo suplet defectu que pa
aut nobiles in non posse
tantos sustine laboros
quos sustine aduener
vuales in huius enim
minim valet bellandi saga
citas. Sociata evanescentie
fugient. Etenim tñ qnt
nobiles q omni pte effici
antur strenui bellatores
asuefacti sunt ad por
tand armoz pondera et
ad sustinend labore et mo
tum brachioz et alioz
membroz corporis ut ve
quint opus bellica q et q
sunt illa at que debeant
exercitari bellantes nesci
ti capitulo ostenditur

Extrat Vegeti
in libro de re
militari exi
tationem armoz

et industiam bellandi su
isse ea que terraz orbem
Romano populo subiecerunt
naz qui potuissent paucitas
Romanoz aduersus milites
hispanos contra dolos
affoz et pancias gre
cor nisi pns illi exercitati
fuissent in armis et ma
q habuissent bellandi
industriaz. Non est em
inconueniens virum
prudenter et sagacem in
vno p pntiam mag
pntiam esse impudentem
in alio. Vnde multoties
contingit q pntes in
rebus alijs p maxime
armoz no sunt industres
in bellis. Exercitiu em in
quolibz negotio pbet au
dacia ut non metuat i
facere. Nam q zm vege
tiu nemo facere metuit
qd se bñ didicisse confidit
Sunt et q tñ valet armoz
exercitatio q in bellor certa
mine paucitas exercitata
sit prompta ad victoriam
et melius indocta et vna
semper sit apposta ad fugam
et ad cedem. Viso armoz
exercitiu esse pntile ad op
bellica restat ostendit quo
exercitandi sunt bellantes
adcedendi q danti et pas
sim adrsu et ad saltem

¶ Ita ut insequendo pa-
tebit necessaria sunt in be-
lis et militatio ita ipse
bellantibus est uocina po-
est milites et pedites et
vbi bellantes assuescen-
di sunt ad gradum et passum
bellandi ut gradati p[er]gat
¶ Ita ut quilibet in suo ordi-
ne se teneat. Nam si ac-
ies sine pedibus suis mi-
litum non ordinata incedit
Duo mala inde consue-
¶ Nam non finito debito ordine
in una parte est acies
quasi sparsa et prius ve-
tra quam decet in alia vo-
luta et stricta plus quam
oporteat. Primum ergo de eo quod
in alia parte est prius tunc
ab hostibus perforabitur et di-
uidetur et per quos debella-
bit. Secundo in parte in qua mi-
nus acta est impeditur
ad perueniendum nam in bel-
latores a suo consortio mi-
nus appropinquat sua impedi-
unt brachia ne possit
hostibus plagas infigere
¶ Hec in uno sunt in acie
necessaria ut si licet
non possit defacili per-
forari ab hostibus et non
impediatur ad perueniendum
quod nisi debito gradu et
debito ordine finito in
incedu fieri non potest

tam ergo pedites quam equi-
tes bellatores antequam
bella decet sunt multo magis
sunt congregandi et excitandi
ut orientati a mis
ordinate incedant ac-
si deberent pugnam
committi et tunc videntur
magis bellos aliquem tunc
tenere ordinem debitu
¶ Nam marep[er] et corrigit
vel si nimis delinquant
¶ Nam omnino repellat ab
acie tamen in utilem bel-
latores secundo excitandi sunt
bellatores tam pedites quam
equites aduersum ut sunt
abiles in perueniendo. Vnde
enim si vale ad tria. Primum ad
explorandum inimicorum facta
Nam bonum est maxime ali-
quos abiliores peruenire
qui defacili non possunt
ab ipse hostibus comprehendi
exploratores aditantes et
facta hostium. Secundo est vbi
le ad obtinendum melioris
locum. Unde et locum multum facit
ad pugnam. Ideo si bellato-
res excitati sunt aduersum
faciliter obtinenda aptior
locum ad pugnam. Et est et
hoc vtile ad persequendum ho-
stes et fugientes. Nam non
defacili quis per evadere ma-
nus insequendum vel per-
veniam. Tercio excitandi sunt
bellatores ad saltum ut sci-

aut saltu vel p saltu incedere
 ad ea ad ea qd utile pmo
 ad remouendum impedimēta
 ta fo ad eueniendū aduersarios
 hō ad infligendū maiore
 plagas. Contigit em ali
 qm inuēre fossas et alia
 impedimēta in via q sine
 saltu fusiui nō pnt gre
 uile qd ad remouendam
 pedimēta ut canites sic p
 docti ut sciunt eam sic p
 greve ut p saltu foueas et
 alia impedimēta ptraseat
 et pedites et al milites
 si contingat eos pedes p
 si voluit boni bellatores
 existē sic ab ipa inuēitute
 citandi sūt ad saltandū
 ut possit p saltu foueas
 et alia impedimēta trā
 sire. Terrentur tō qd hoc
 aduersari qd sic vident hō
 stes p saltu incedere. Rur
 sus ipē saltus ratione mo
 tus facit ut plaga amplius
 infligatur.

Possimulāre p
 tria pōta ad
 q citandos duxi
 m bellatores em
 mea oīa alia ad q citan
 debet hōies bellatores. Po
 em citandi sūt ad pō:

tand pōta. scd ad inva
 dend et pueniendū clana
 ro ad emittendū tela sine
 iacula et ad pueniendū cum
 lancea. qto ad inueniendū
 sagittas. qto ad pueniendū
 pueniendū lapides cum
 fundis. sexto ad pueniendū
 tū plumbat. septimo
 ad occidendū equos. octa
 ad sciendū autem nata d
 Est tō vltimus dicens
 qd citandi sūt bella
 tores ad pueniendū tū gladiis
 et ensibus f. & h. p. p. p.
 talū faciendū. Pmo em
 sūt citandi bellatores
 ad portandū pondera ut
 plus ponderis portare asue
 stant tō qm sit armorū
 sarcina nā consuetudo est
 quasi nā q tū go quis p
 asuetus est ad p. m. m.
 ponderū videtur pbi quasi
 q leniā incedat si oneret
 minori pondē. Rursus nō
 solū arma f. tō plura ad
 sūt ferenda in bello. Itō
 tō ad maiora pondera
 nō est inutile assuescere bell
 lates. Sed citandi sūt
 bellantes ad invadendū
 et pueniendū clana. Rati
 tat em vegetia q antiq
 apud hōes in campo aliq
 multi pali infigebant et
 inuenies quos volebat face
 optimos bellatores citant.

ad palos eos ut ita quilibet
habet duplici pontis scitu
qm sit scitu qz portat in
bello et claud lignea du-
pliciter pondus et qz illoru
inueniuntur sic oneratus con-
aliquem qz palor qz totia
adusam inuenerat. Et nunc
praecebat palu in similitate
nunc in immo nunc in meo
et qz palu illu sic impetuo-
se gerebat periculis ipm
et cooperando se et alia facie-
do que reguntur ad bellu
atqz hoste dimittere et
cum dmi mane et sero in-
uenies sic citati essent cu
poca veniebant ad bellu
no gravabant impetudo
cum clana ne iustitudo
qz laboribus bellu et
citati sunt bellatores
ad emittendu tela et iacula
et ad periculis cu lancea
qz ad fixu palu fieri hnt
fiebant. n. antiquus ut cu
inuenies citati essent ad
periculis palos infixos cu
clana qd citabant ad pa-
riculum cu telo vel cu ia-
culo sine cu lancea stabat
em avemot et assuefaciebant
brachia ut possent palum
illu pte ne saltem pe-
cun pte. Est autem
attendendu in picendo te-
lu aut lanceaz. pmo vi-
brandu qz telum et poca
fortiter qz impellendum

vibrato em telo pmo maio-
rem motu quem efficit
in aere longius pte et
amplius volu infigit
Quarto citandi sunt bella-
tores ad iaciendu sagittas
vel cu arcibus vel cum
balistis. Nam qz contingit
qz ipos hostes no possunt
inimete attinge. Vtile
est eos sagittis impinguae
immo dato qz pugnantes
se cu hostibz possunt con-
gere autem quidam pte
est eos arcibus et balistis
tere. Regit. n. de affanno
Stipione qz cu de populo
romano itare de se et no
alio qz hostes se obtine crede-
bat nisi in omibz aciebus
electos sagittarios misisset
Quinto sunt bellatores citandi
di ad iaciendu lapides cum
fundis. Sic n. modis bellandi
in qz daz maximis inful-
sunt inventus in quibz
puer ut vehetius vocat
adto indusces evant ut
invenit illu riu eis geli-
berent quez no pmo cu
funda pte. Est n. h-
citandu utile qz funda por-
tare nulla est labor. pmo
tu event ut in lapidosis
locis habeat qz pte et ut
mons sit aliquis defen-
dendus in impugnatione
et castror et civitatum
non motile est lapides

ad simul eice Sexto acuta
et sunt bellantes ad acuta
pila plumbica vel ferrea cu
catena aliqua cometa ma
imbrio lignea vehemeter
itum reddit na pp vhe
mentior motu aeris
vehementius prout pila
cu catena hastea infixa
q si ipi haste vel ipi ma
imbrio lignea esset quita
ad omne em gen p cussionem
acutand sunt bellantes ut
contra alios et alios hostes
alit et alii pcurando dimittit
Septimo bellatores acutand
sunt ad assensos canorum
na ut vegetius vocat sic
bant antiquis canis lignei
ad quos ascendentes in
venet in veme acutabat
subiecto in estate vo m
tampo et ymo equos illos
assendebant inermes et de
inde armati et adto ad q
assensibant ut a sinistris
et a dextris et vndiqz equos
illos assendit ymo quod
plus cat evaginatur gladiis
contendebat in illos in th
go ita h acutabant in pa
te q in multu plij pue
mora defacili assendebat
equos ita ho assensu
si sunt bellatores ut a
natave sciant na no p
pontos sui prompti et in
toriens agnoscunt aque

psunditates pp ad a igno
vancia natandi contingit
multos pulitatos esse in d
est q apud romanos antiq
tus consueo cat qui in me
ues futuri bellatores
p qz per magnu ptem
diei acutati essent ad au
si tempus erat natandi
grum ducebant ad flum m
ut auter natand adiscerent
ymmo non solum pedites
et equites et et pps cas
ad natand acutabant ad
vtend aut q p ditoru q
cicioz q sui magi ppa chti
bus q peditibus quedar
vel qz qz quo sit non
magna consideratione
eget et solentem mentez
late no p naz assensu cas
q pnd canibus pite la
pedit cu simda videtur
esse pnd peditibz alia vo
aliquo aplicabilia ad usqz

Pegoria bellica
macta pculo
pora esse videtur
do in eis est ma
adhibenda gna diligencia
in talibus go
no p qmo supabundat can
telis in pugna em omo
est eligend maior diligenz

huisse qm bella comissa ve-
nissent qd ita ipa in aliis
negotio neglexisse. Nam veri-
tat vegetius dixisse. Ratio-
nem qd in aliis rebus si qd
est erratum ppea corri-
gi. Delicta vob plicioru emenda-
tio no recipiunt si statim pe-
na erroru conserunt. qd im-
pote et impudente pignitudo
ne ppea qd statim penit vel
in fuga qd si alio efficiunt
timidi qd qd sua suos victores
vix aut nunq audent bella
comitte. Quia si in bellis
duo est supabundantia caute
non est ptemittendu. quicqd
in aliquo casu ppea qd ita esse
pfitur ne debellatur ab hosti.
Eius Contingit aut plicioru
diuino et nocturno tempore
qd qd ita absq fossi et castis
existente et non credentes ho-
stes esse ppea qd nos qd supre-
mentis hostib fugit qd ita
debellatur qd ppea qd qd ita
sua dicta qd plenerit et ali-
tubi ut p noctare et ulte-
riez moraz qd si ad locu
illud in aliquo casu vel mali-
quo eventu hostes suppreme
possunt statim ita qd ita fieri
de sui fosse exigendo muni-
tio aliquo quasi ad modu
castro. quia in ita salutae
tam necessariu inuenitur
in bello sicut si debite sunt
facte munitiones et recte casti.

tuta sui castra ita ut in-
fra castroz spacia totius
qatus secus pmaneat qd qd
tudo et vndiq suppreme-
tes hostes obsidant. debent
em qd ita semp ferre muni-
tio qd ita ut in castra me-
tari voluerit quasi quantu
munitionu civitate pcedit por-
tasse videtur. vltio vtile
esse ita qd ita face fossas
et consere castra restat
ostendere qual huiusmodi
munitiones et castra sui
consere. Nam si hostes sui
absentes facile est ita qd ita
fossas munitiones erige et
castra consere si ad usum
pentes assint. Difficilius
est castra muni. sicut em in
tali casu duo necessaria viz
hostibus resistere et castra con-
sere. In tali go eventu 2m
sapientu sicut est qd ita
dividenda ita qd omne ex-
tes et vna ppea peditu debet
ordinari in arce ad pellen-
impetu hostu. Reliqua viz
ppea peditu que possit suffi-
cere ad ceteros constructos ca-
stroz debet ceteris castra
construere. qd aut super
conservet castis et faciat
fossas aliquos muros
pstitui qm negligentes
solicitent et vntu qd in
lugant qd ipm oportet

age. Quid vale esse castra
constitue et huiusmodi p[ro]p[ri]etibus
hostib[us] consue[n]da sunt castra
et q[ui] sunt attendenda in con-
structione castrorum in facie
et in fossis et in constructione
castr[um] intra quor[um] spatium est
castris collocandis. Ita sunt co-
sideranda v[er]o situs forma
et munition[um] modus. Circa
p[ri]m[um] aut[em] q[ui]ntu[m] ad p[ri]m[um] p[ar]te[m]
sunt q[ui]nto attendenda vo-
ne sit in copia aque et dor-
q[ui] sunt castra necessaria. Sed
non debet illi de vicinis mor-
aliq[ui]bus n[on] locus aliquis
a quo possit castra impugnari.
Actio ita p[ri]m[um] consideranda
est spatium ut p[ri]m[um] bellator[um]
accipies est. Spatium ita q[uo]d
sunt munitiones exigende
ut n[on] plus accipiat de p[ar]te
q[uam] requirat h[uius]m[od]i. N[on] n[on]
multitudo nec et accipiat
tamen modicu[m] ut vltima q[ui]
debeat oporteat castra consti-
gi et consistari. Ignato p[ri]m[um]
p[ar]te[m] in loco illo castrum
mora ostendere et assit p[ar]te[m]
litas eligenda est q[ui]a p[ri]m[um]
salubritas aeris. Ma[xi]m[um] m[od]u[m]
tu n[on] solum castra sunt n[on]ue-
ra hostiu[m] s[ed] ut offert se fa-
cultas cauendi sunt pestes
morbor[um]. Declarato q[uo]d sunt
attendenda ita sunt castra
deklaranda est qual[iter] debeat
esse eor[um] forma videtur n[on]
velle vegetius munitiones

et fossas fiendas ita q[ui]ntu[m]
debe habe formam quadra-
lateram oblongam quia si-
guia etulau[us] est capacissima
eligibilis est facie min[us]
t[er]re ad etulau[us] forma uel
forma multor[um] angulor[um] q[ui]
p[ri]m[um] multu[m] timetur de impetu
hostiu[m] or[um] fossas facie multor[um]
angulor[um] co[m] q[uia] illa forma
est mag[is] deffensionis apta ut
infra patet. Talis itaq[ue]
forma est melior in constructione
castror[um] nisi loci sita impedi-
at p[ar]te[m] aliquam contingit p[ri]m[um]
illud non pati tale forma
in tali q[uo]d casu construenda
sunt castra semicircularia tri-
angularia quadrata uel
aliam formam aliam q[uam]
requirit dispositio et aptitudo
situs porta aut p[ri]ncipalis
ex illa p[ar]te fienda est q[ui] respi-
cit hostes n[on] ita q[uam] p[ar]te[m]
esse castra. Sunt et in castra
ponenda insignia ad terredu[m]
hostes et et ad hoc ut p[ri]m[um] co-
tingat aliquos de castris elon-
gari acasta v[er]o insignis me-
lius sciatur ad castra reducere
h[uius]m[od]i itaq[ue] p[ri]m[um] tractat sup[er]est
videre quib[us] munition[um] m[od]is
attendenda est in constructione
castror[um] p[ar]te[m] p[ri]m[um] castra din-
ibi mora intendit exigende
sunt fortiores munitiones
et fiende ampliores fosse s[ed]
p[ri]m[um] solum ibi p[ri]m[um] nocte cupit
aut ibi p[ri]m[um] modicu[m] temp[us]
q[ui]ntu[m] n[on] oportet t[er]re mun-

ritos & pte. modum aut et quid
titate fossarum tradit vegetius
dicens. qd si imminet ma-
gna vis hostium fossa debet
esse lata pedes novem alta
septem. si si adversarioz vis
arriorum imminet tunc
fossarum amplior esse et altior
facere. ita ut sit lata pedum
xv. et ix. Et tunc aditendum
qd si fossas sit alta pedum ix
et ad ei erectam super fossam
erexit quasi pedum xv. ita
qd tota fossa alta est qd pedum
xv. Debet. n. fossa esse in an-
tepe hostium et cito percipienda
est ad preem. intra vbi est qd
tunc collocandus in terra
aut illa figendi sunt stipi-
tes et ligna et immixtiones
alie quas secundum qd porta-
re debet. Sic quo castis consti-
tutis per fossas factis poterit
qda moveri securus.

Ut patet p phm
et p phabita ita
negotia bellica est
cautela maxima
adhibenda nam qd bellorum
casus irremediabiles sunt
diligent videntia sunt qd
ita bella copandanda existunt
pnsqz pugna publica qm
tatu melius aut pugna

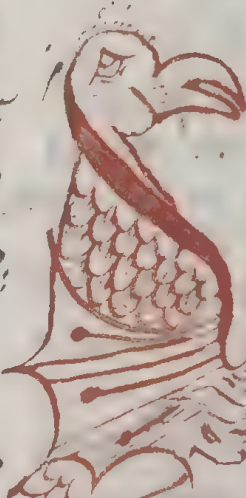
no committe qz absqz debita
pensione fortius et casu
se exponere videntur aut in
bello suo existere vis viros pu-
quantos et auxilia qd vch-
tuntur ad pugnam. qd pte
aut viros pugnantium qd
ad pns spectat sex sunt at-
tendenda sunt et qd parte
auxiliorum et amittendum
ad bellum sex alia enumerari
pnt qd sunt et attendenda
in vniuerso qd vox aut pntps
aut dux dicitur qd dicitur
esse vigilans sobrius pntps
et indistinctus duodecim consue-
tate debet sex ex pte viros
et sex ex pte amittendum
pnsqz eligat publicam pu-
gnam committe. Qm qm sex
ex pte hominum bellatorum que
faciunt ad optinendam victoriam
pntps est unus bellatorum.
Nam illi plures qd bellantes
tunc alijs pntps in quod
hunc modum sunt victoriam
obtinere debent. Nam ut dicit
in pntps qualitas in
pugnacione est melius utilis
sicut manus pondus mag-
trahit. Qd ex pte bellatorum
attendenda est qd actio nam
brachia hntes inassueta
ad percipiendum et membra
inactitata ad bellandum
deficiunt in sustinendo. qd
vivilius expeditius et
sine maiori labore et pena

faciat opa cōsuetā. Tercio attende
da qd tollerancia erga neces
sitates corū. Nam assistentes
in actu oportet multa intro
moda tollerare qve si sunt
aliqui ibi molles et mulieres
et vementes in comoditates
aliquas sustinere. Secuti
pō in comoditates quas su
stinent bellā recusant et
actū fugiunt. Quarto ad
devanda qd fortitudo et dū
tias corū. Multū n. mēt
mē dūtiā ferri et p. molli
tiaz panni civici et inter
suavitatem fugi et appetat
pugna confidatō. n. bello
in vli omīs volūt qd boni
bellatores. Et p. q. p. v. m. ut
ad aggrētia p. v. m. p. v. m.
et gustant qūta p. dūtiā
ferri et qūta p. armorū p.
dūtiā. et qūtiā sit labor p. h.
et qūtiā affligunt vulnera
hostiū ut plūm qd dūtiā
carne et robusto corpore
p. p. talia nō retrahitur a
bellando. Nam et si contingat
molles carne et p. q. q. d.
gustant bella appetere
pugna. Et qd ut raro nā
habentes carnes molles
ut sup. tangebatur isū ap.
tiores ad intelligendū si ut
plūm sunt inepti ad pu
gna. Nam tales diffi
cultas sustinet armorū p. d. a

216
vehementius dōlet qd illatione
vulnerū. Quinto consideranda
qd in bellandis vicia et m.
Insuper ad bellandum Nam
quinto cōtiores sūt bellatores
tanto cōtius victoriā obtinent
Sexto attendenda qd vilitas
et audacia mēt. qd audacior
et magis coratū ut plūm
in pugna victoriā obtinet
Rex aut. qd p. n. p. n. ut dux
actū p. n. p. n. publice dimittet
q. p. k. homi bellatorū rex
considerare debet. Primo qd
qua pte sūt plūes bellato
res. Secundo qm sūt actat ma
gis. Tercio qd sūt fortiores in
sustinendo necessitates et in
comada. Quarto qm sūt robu
stiores et dūtiiores corpore
Quinto qm indūstiores et
sagaciores mente. Sexto qd
sūt audaciores et viriliores
et dūtiiores corde. Et tū dux
sobrius et vigilans p. n. vi.
Debit sūm actū in hīs co
ditionibus ab mūdare et def
ficere poterit accelerare pu
gnā. nē differre. Et bellā
publice et apte. nē p. infidias
et latenter. Emmeat rex
conditionibus qd considerade
sūt p. n. p. n. committā bellū p. n.
bellū qd pte homi bellatorū
Reliquū est emmare p. n. alia
que sūmūt apte amittā.
tū et cor qd auxiliant ad bel
landū. in bello qd auxiliat

etiam arma virtualia loca
pugnandi tempus et auxilium
pistolatum. Debet ergo dux ante
confidere primo quia pte
sunt plures equi et meliores
et quia pte sunt meliores
sagittarii plures armati et
habentes meliora arma. Et
ubi plus virtualia abundant
nam aliqui absque robore et absque
quo bello adversarii cedunt diffusi.
entes in virtualibus et ob mo-
ditatem non valentes moras
contrahere. Quia considerandum
est pugnandum loco qui sit
in alio sita vel melior ad
pugnandum. Unde ita pugna
attendendum est tempus utrum
tunc quo committenda est pugna
solum sit oppositum facibus eorum
vel hostium et utrum per aliquos
ventus flans et delians puer
vereretur contra ipsos vel contra
adversarios. Nam habentes so-
lem et ventum per pulverem
contra se offenduntur in oculis
ut dimicare non possint. Cetero
est attendendum qui plures au-
xilatores expectant auxilia
nam per hostes expectant plura
auxilia non est bellandum vel
attellendum est pugna. Si
autem ipsi plures auxiliatores
expectant est appugnatio dif-
ferenda. Hinc ergo omnibus
diligenter inspectis. Deinde dux
sciturus sufficere aditum per

utrum debeat publicam pugnam
committere nam pnt videri
se in pluribus conditionibus pnt
abundare non diffusi sic se ha-
bere poterit et erga bellum
forte enim minus continget
omnes condiciones predictas
conferre quia pte ubi sunt
plures et meliores conditio-
nes est per potentior ad
bellandum

empe vltus unita
et ordinata for-
tior est seipsa
diffusa et confusa
Contingit autem
aliam commisso
bello ordinem
et acies turbari
et confundi. Ne-
cessarium est possit occidere ob-
servabatur antiquitus ut di-
videretur exercitus in turmas
et acies et singulis singula
vexilla constituerentur
ita ut in quolibet vexillo
per levas vel per aliqua evincere
pugna per apte ostenderetur
tunc acies vel tunc turme
esset vexillum illud ut per totum
geret aliquem bellatorem

De viare a ppa acie defacili
rediret ad illa vtile go fuit
in bellis insignia et vexilla
deferre ne confunderetur
pmissus apediebat constitue
duces centuriones. Decanos
et alios ppositos belli. Nam
totus exercitus hz se ad filius
vni cor quare sicut oia
membra cor se invicem in
nat sic omes bellatores et
omes ptes eiusd exercitus se
invicem defendunt. Que p
confunduntur mebroz opa
misi digant p p m caput
in quo pget p q et co q
se confundunt bellatores
in exercitu si cavent centu
one aut dux qui debet
esse cor caput et cor duc
ctum. Unde est q antia
ne accidit confusio in bello
constituebat dux aliquis
qui toti exercitu erat ppositus
sub huius aut dux erant cen
turiones sub centurione ro
tam. Et n. Decanus a
decem sicut centurio a centu
habebat em centurio sub se
decem decanos ita q p erat
centu bellatoribus. et decem
decanis. quoz qlibz decanoz
sub se decem viros pugnati
uos habebat in galea em
centurionis septe cant le
aliene no signum aliquod
evidens. qd respicientes de
cani agnoscebant centuri
onez p m et sciebant que

211
sciri debebant. sic et in ga
lea cunctibz decanoz signum
aliquod erat missum p qd
bellatores vni qbz ipse erat
ppositus decanum p m agno
sciebant hoc itaqz modo no
tr alio alio tam in aciebz
cunctis qd et peditu constatu
endi sub duces et ppositi et
septos vexilla ut qlibz sciat
quid debz agere. Est n. tantu
terror armorum p strepitum
et prussiones illas q vba
et ingimones no sufficiunt
ad dirigend bellantes. qz opor
tet dare evidencia signa ut
quilibz ex suo intuitu sciat
se tene ordinate in acie et
cognoscat quid sit acturus
ex huius aut pate p quales
debeant esse portantes insignia
et vexilla. nam vexillo facto
totus exercitus est confusus.
Cum magna go diligencia
est vexillifer eligendus ut
sit cor factus aio qstans fide
p m p m. qz in armis et
alia similia q requiruntur ad
bonum et p m p m q bellatore
contingit. n. et in his temporibz
totum p m civitatis cui
dam debet esse alio lato
ribus paucis co q vexil
lifer fraudem committens
velant vexillum et abscondit
p m quare confundantur
bellatores quasi no hntes
caput et ignorantes ad
quid debz attendere p m

si in bellatorum vita multorum
hominum periculis mori exponitur
tunc magna diligentia oportet
esse quoniam dicitur autem
patebit qualis esse debeat qui
in certatu est peditibus et equis
ponendus. Nam si caput est periculi
tunc alius membrum periculi in
bello pro aliquibus turribus
vel bellatoribus aliis esse ma-
gis strenuus illis et magis
aptus in his qui requirunt
ad pugnam. Et nunc si pedites
debeant boni bellatores existere
esse debent fortes viribus pre-
ter statum scientes eicere hastas
et tela. Scire et debent gladium
vibrare ad percutiendum scutum
portare ad se protegendum
debeant esse vigilantes agi-
les sobrios. Habentes armorum agi-
lencia oportet omnia huius per-
amplius et perfectius versari
in eo qui est super pugnatorem
pedites ponendus. Debet ergo
qui in pugna peditibus ponitur
esse fortis viribus preter statum
sciens eicere hastas et iacula
sciens dimicare gladio ad per-
cutiendum. portare scutum
ad se protegendum. vigilans
agilis sobrius. habens omnes
armos aglencia ut sciat
cunctis pugnatibus sibi con-
silio cogat eos ad bene bella-
ndum et arma tenendum.
Nam ipse armorum minor
terrore mentis hostibus
ut portans huiusmodi ar-

ma credatur bonus esse bel-
lator. ipse enim ubique ar-
morum arguit inertia bel-
lanti. nec eo qui portat iacula
si ergo talis debet esse qui
promptus peditibus bellatoribus
multo magis debet esse ar-
morum aptus et preter corpore
et fortis viribus qui quod
viribus ponendus. quia in bel-
lo equis minoris resistit
efficitur quam in pedestri pug-
na. ergo ergo positus et du-
rem militum bellatorum belli
esse habiles corpore ut possit
et armatus agilis eam
assensu scire fortiter cunctas
in laqueis cunctas. iacula
eicere. in scuto se protegere. in
clava et ense dimicare. hinc
omnes armorum exercitum. ut pos-
sit suo militones ad pu-
gnam cunctas ut fortiter
pugnare arma telum gant
et alia faciant que requiruntur
tunc ad bellum

Mors est quid tri-
bissimum et fi-
nis omni tribulum
ut dicitur in Eccl.
ubi ergo quidam
amoris periculi et vi-
hostes impudenter mori-
ti timorem est omnis con-
tela adhibenda ut dicitur

fructum illesum et ut vita
cuiusdam consuetum non
go sufficit considerare ea quae
consideranda in pugna co-
mittenda nisi sciant cau-
tele ad remouendum impedi-
ta viarum neque autem impedias
hostium periculum in via
possimus aut quid ad pug-
natum hostes cautelas emi-
re quas debet dux belli reti-
ne memoriter ut saluatum
vita pugnatorem qui sunt
in ipso. Ita est ut itinera
regionum quae quae sunt per-
sa debet et in multis locis
et qualitates viarum et quodam
et aduenticula et montes et
flumina et cetera itinere
debet habere descripta immo
si via ille et passus et flu-
mina ducit ducit. Hic de-
picta ut quasi oculorum
aspectu perspicit quae ducit
habet debet per se tunc pos-
set simul ducit ducit sic enim
marmarum facit qui vi-
dentes malum pericula ne cor-
ruerit patienti naufragium
deserperit malum marmarum
et portus marini disci-
mina malum et cetera alia
proportione sunt descripta qui
marmarum intuentes statim
peripunt quae debet per se
et in quos loco existant et
aquibus debet sibi cauere
quasi ad per se insidias ho-

212
stium ducit tot quasi nescit
plures apponatur in via quae
nante in maius multo debet
ducit per se per via aliquam
qua pati possit insidias in-
si qualitates viarum montes
et flumina et cetera descripta in
illo itinere. Habet dux ducit
descripta et depicta. Sed cau-
tele est ut simul cum sit
quod habet vias et qualitates viarum
descriptas et depictas ducit
dux belli contra duces
aliquos bene scientes vias
illas qui plures per eas per-
gunt et apti sunt illas. Nam videtur
aliqua descripta et depicta
non sunt ita nota sicut
si per se ipsa sensibili videntur
Nam potior est cogitatio rei per
quam cognoscatur in se ipsa
per quam cognoscatur in pictura
nec in suo simili. Ne cum
conductores malitiam
fraudes aliquas debet ita
eos dux bonis apponere
custodias ne possent fugere
debet et eis minari mor-
tem si in aliquo fraude-
ter se habeat et promittit dona
si fideliter se gesserint. Etia
est habere secum sapientes
plures fideles principes ducit
tatos in bellis de quorum
consilio agat quicquid
videtur esse faciendum. Nam
ubi tantum erit periculum
nullo debet nisi pro causa

Ne credes sibi soli. Quarta
cautela est ut itinera igno-
rentur p[er] que debet exerci-
tari. Nam consilium ducis
quod minus est publicum
tanto q[uod] sine in consiliis delibe-
rata minus impeditur
et citius fini debito mancipa-
tur. Propter quod deliberatum est
p[er] quas vias debet exercitus
p[er] q[uod] et vias illas dux habet
conscriptas et deputas et non
habentur conductores aliqui
fideles quod h[ab]et in publicum
est et magis relatum ab hosti-
bus tanto exercitus magis secute
p[er]ficeret. Quinta est in quibus
agmine et in qua lib[er] acie
habet aliquos equites fideles
habentes equos veloces et for-
tes qui ante et attergo et a
dextra et a sinistra p[er]currant
illustrantes et discopientes
insidias ne hostes aliqui la-
tentes ex aliqua p[ar]te mo-
lestent exercitum. Nam et si
nullus esset notum ducis con-
silium eo t[ame]n ipso q[uod] p[er] aliquas
vias incipit exercitus iter ar-
ripe coniecturari quibus p[er]
p[er] quas p[ar]tes debet p[er]ficeri
et q[uod] p[ro]babile est semper in ta-
libus aliquos exploratores
ad esse cogitare debet dux
belli q[uod] et h[ab]et possit ad angu-
los hostium p[re]venire ita q[uod] cu[m]
pericula p[re]visa minus nocent

p[er] velocissimos equites
sunt detegende insidie ne
exercitus ita aliqua p[ar]te
ex improviso patiat mole-
stias. Sexta ut ex illa p[ar]te
exercitus p[re]cedo milites
et magis bellitosi pedites
opponentur ex qua creditur
maius periculum imminere
q[uod] si ex omni p[ar]te depulso
dubitatur undiq[ue] sunt
remedia adhibenda. Septima
est ne exercitus dissipatus va-
dat. nam interrupta acie fa-
cilis est bellaturus in quibus
non hora sic exercitus se debet
habere ut si exercitus hostes
p[re]sentes ad essent eis non
possent efficere nocimenta
unde et p[ro]bat[ur] de q[uod] qui
est unum non est devisa
Semper ergo dux belli cum
commissa est tantorum vita
debet esse attentus et vi-
gilans ne hostes eis inpa-
re possent quasi negligenter
et dormientes. Debet et
dux exercitus sentinones
et animalia qui omnibus
bellis p[re]ponuntur semper
monere milites et pedites
ut sint parati ad arma ut
si contingat aliqua in-
vasio invasio subita pos-
sint in adventibus resistere
sic ut deo dato q[uod] acciderit
aliquis repetitum insultus
esset quasi improvise

prius et minus p[ro]staret
 in ornamentis q[ue] d[icitu]r
 cautela est considerare q[ua]n-
 tum in quib[us] sit copiosior
 ut magis habundet in pediti-
 bus ne equitib[us] itaq[ue] equites
 melius se defendunt in ca-
 pis pedites vero in locis sil-
 vestrib[us] et montuosis itaq[ue] ut
 videtur dux bellu[m] se abinde
 res in equitibus ne peditib[us]
 elige poterit vias campestris
 et amplas et nemorosas ut
 montanas et alia p[ro]ut no-
 verit expedire

Postquam diximus sub
 quo continetur op[er]e
 v[er]o bellica et ex
 quib[us] regionibus
 sunt meliores
 pugnantes et ex
 quib[us] artib[us] sunt
 meliores bellicos[us]
 declaravimus etiam qualiter
 in exercitu c[on]stituend[us] sunt
 munitiones et castra et q[ua]n-
 tum consideranda si debeant
 publica bella committi et ex
 quib[us] cautela abstinere de-
 bet bellor[um] ducem ne sumus
 q[ua]ntu[m] ledatur in via q[ua]ntu[m]
 ad campestris bellu[m] nihil
 ut videtur ultra d[icitu]r reser-
 v[er]i ut d[icitu]r ordinat[us] acies

p[ro]p[ter] adusarios et m[ul]t[os]
 hostes p[ri]mo in dicend[is] de
 ordine aciez si em[en]do
 fuerit in acie sed modicu[m]
 valet ad pugna[m] nam ut ait
 Vegetius nisi bellatores su-
 ordinati et occupent de-
 bitu[m] spatium b[er] pugna[m] ve-
 ro p[ri]mo Ma[ri] p[ri]mo minus su-
 compositi impediunt ne aliq[ui]s
 p[ro]p[ter] possit Si v[er]o minus
 rari et int[er] lucentes aditu[m]
 p[ro]stant hostibus ut facili[us]
 deringat[ur] suam autem
 debitu[m] ordinez in acie
 ut equites et pedites
 suam aciez fuerit no-
 sine magno d[omi]no sed
 p[ri]mo qui go in tempore
 aliquo ut bellu[m] p[ro]di-
 turva tempora debet a[n]i-
 mare pugnatores ad suade
 debitu[m] ordinez in acie
 et ad faciend[um] ea q[ue] v[er]v[er]it
 in bello modo aut p[ro]p[ter] que
 pugnatores h[ab]ent et or-
 dinez suam d[omi]n[us] est ut
 frequent[er] ta[m] equites q[ua]m
 pedites ducatur ad ca-
 pos et ille qui est d[omi]n[us]
 tut[us] in bello et qui debet
 equitib[us] ne peditib[us] esse
 p[ro]posito p[ri]mo debet equi-
 tes et pedites linealiter
 disponere ita ut seriatim
 maneat et ali[us] ad se invi-
 cem distet in distanc[ia]

quod videtur acies esse ne
petita per ea pape debet ut
implerent aciem ita quod me-
diatas aciei statim sepeveret
se a medietate alia et se-
bratim ordinet se ante
alias vel per ipam quo fito
statim debet pape dux belli
ut acies devota facient et
inde ut constituent ego
ind quod facili sit acie quod
plicata et serata duxime-
to et partibus devat com-
et simile facient tyom vel
ut sit vnu dicit quod non ob
hos modos geometros capi-
unt dux pugnatibus ad
campos sine comitibus sine
pedibus impare debet dux
belli quod pugnatibus ordinet
se in formas deviantia
lem et per ea quod in pingu-
laver et dux in voluntaria
de duxcep. debet agnoscere
bellantes ut sciunt consistere
acies in quibus formam
Acies visio sciendum quod
gularer formidat aciem ut
atque formas esse magis
inutile idem in hanc for-
maz inquam est formidantia
acies simpliciter si in ca-
ut sitis loca tales forma
requireret in huiusmodi
casu consuetudine est for-
picta forme aut acies
in se viles ad bellum
sunt piramidis rotunda

et forficulane Nam puga-
tes vel solus voluit se deffe-
de et sustine utroque vel vo-
lunt alios invadere si quo
bellantes non sentiunt
se tante potentie esse ut
alios debellare possint si
sufficiat eis ut se deffedat
Hinc est consuetudo acies
in voluntaria forma et pu-
gnantes debet se magis
constitue et constipare
ut acies non possit ab ho-
stibus trahere Circa
acies aut in similitudine et
in acie pte constituta
sunt hoies graviores av-
luntate et melius arti-
quod absque minori gravamine
possit utroque suscipere si vo-
pugnantes credunt se esse tate
potentie ut possint adusi-
vros invadere tunc vel in cor-
poratione hostes sunt pan-
ti vel multi si hostes sunt
vile panis consuetudo
est acies in forma forpi-
cularer ut acies sit apta
admodum ferri cuni et quai
forficis adusarios ut si
in medio capiat et coelutur
Si vero hostes sunt multi co-
suetudo est acies in for-
ma quam appellant cruce-
um in figurar pirami-
daler et acuta ut possit
hostes scindere et dividere
Nam omnis hostibus

facilius & bellatim acies
 eo constructa in forma
 rotunda vnde est ad susti-
 nendum in forma vero
 forficulavi qd vnde ad con-
 dendum & concludendum ad ho-
 stes pama & in forma
 acuta & pyramidalis vnde
 est ad sciendum & dimidendum
 in hostes sui plures & qd
 end eo qd in aciem
 constituendum est qm multi-
 tudine pugnatores & put
 plures aut pauciores pu-
 gnatores videtur se habere
 poterit plures aut paucio-
 res acies constituere. Scilicet
 si qd semper in totum aciem
 et in locis ubi magis pi-
 ctum est ne acies consti-
 tui apponendi sunt p-
 biores pugnatores qui
 possunt visus dimittere
 et aut aditend qd in qd
 acie p- n- pugnatorum
 constitutur aciem res-
 nanda sui aliqui strenui
 bellatores & p- aciem
 qui possunt ad illa pte
 suave ubi videtur magis
 hanc & effice. Haec go ta-
 obsequia sunt in consti-
 aciem pmo ut acies bene
 ordinentur in formam
 rotundam acutam & forficu-
 lavem ut regit bellum &
 mittendum scilicet ut p- bio-
 res bellatores & illi p- h-

aciei apponendum in qd
 magis p- qd in di & p- fo.
 rari acies. Scio ut qd a-
 ut & qm lib- aciez res-
 aliqui milites st- m- et
 audaces qui possunt suc-
 ere ad pte illar- ita qua
 videntur aciem tutare
 et deffice

penso quia sunt
 acies ordinande
 et constituende
 reliqua est ostende
 quia pugnantes
 pte. Scilicet
 vtz eligibilis sit pte
 resim vel pntim possunt
 aut qm- v- o- qd de-
 r- u- d- sunt pntes resim
 et eligibilis est pte p-
 ctim. Pma sumitur & p- h-
 con armos. 2a & resistentia
 hostiu. 3a & p- u- da v- u-
 d- l- a & fatigam membroz
 qm- a- & p- t- o- p- m- a-
 t- u- pma via sit p- na
 quato ensi sine gladio
 plus caput & armis tanto
 p- armoz resistentiam
 Difficilis it- ad carnem
 qm- est qd bellor- & p- t- d- d-
 pugnatores p- d- d- e- h- a- l-
 lor- a- s- amplas ut armis
 lor- a- s- se constituant
 qd quato illi multi sunt

magis compacti tanto or
go eis plures frange ut
volucra nocentur sic qz pen-
tientes resim or plus de
armis incide qua pene-
tes punctum ut go volu-
premiat acies ad carnes
magis est eligibile pene-
punctum qz resim i modica
huc armorum incisio sufficit
ad legendum carnem pen-
tendo punctum qz na sufficit
si pene-tes resim Secunda via
ad investigandum hoc idem
sumitur a resistencia ossium
nam et si quis ap meritis
austeret impensione resim
punctum pene-tes ad cor ne
ad membra vitalia opor-
teat magna plaga fieri
et multum ossa incidere Et p-
tendendo punctum duo bn-
cie sufficiunt ad hoc qz ab
fiat qz fiat plaga mortis
et sit letale vulnus Cop-
dora qz debent qz qm-
quid est hasta notum 2m
qz huiusmodi est nobis pflum
Idem in qzatu ubi qzatu
mors adversarios pene-tes
est punctum qz sic feriendo
tunc infligitur plaga
mortifera Tercia via su-
mitur a providencia ubi
uez na quanto hostis ma-
gis volucra punit magis
se ptege et tunc p-

illa vitae qz ingula p-
misa minus ledunt in per-
tutientes aut resim qz or
fieri magnum brachiorum
motum pntis infligitur
plaga adversarius a lon-
ginsuo pntis pntis volu-
Idem magis pntis pntis
et cooperiri se ab ictibus
Idem aut vehemens qz
punctum pntis adversarius
sentiat antequam videat Un-
de qz pntis potissime
vnt sunt Romani Quia
in romani milites omnes
pntis resim qz et ipi
pntis volebant pntis punctum
Quarta via sumitur
a fatigatione membrorum
multa enim in bellis est
de potissime attendenda
ut pugnantes absqz nimia
sine fatigatione pntis nimis
adversarios ledere Na pntis
lautes nimis se fatiget
no volentes labore im-
tolerabile de facili dimittunt
acies et contumunt in fuga
qz ad pntis resim pntis
magnum motum bra-
chiorum insurgit ibi magnum
labor punctum no feriendo
modica fatigatio sufficiat
Eligibilis est pntis pntis
ctum qz resim pntis non
resa quomodo impetu vnt
at raris occidit si pntis
modico impetu inflata
facit letale vulnus Quinta

via sumitur & accepta
na patientis Nam bo-
nus bellator si potest
se debet ad hanc ledere
ut in ipm ipse no cedat
omnis igitur ille mo-
dus patientis est ma-
gis eligendus qm que-
rens minor lesio pe-
lucide qre ad patientis
punctum et veto corpe
possit minus aduersarius
cedi. axilium 2 puncti puncti
qz ceterum patientis n ceterum
qz dena e bethyd dextru qd
denato dextru lato munda
et discipulum et da hostia
ut possit nos facilius ledere
Nas lenig infert lesio et no
cuiusmodi cor mudo qz
tecto

Ut dicitur super
ius qd hosti est pfi-
cund nob qd ho-
mum dicitur qz
igitur reddunt hostes
fortiores ad resisten-
dum bellantibus
qz ia sui pfecta eis cor
opposita sunt eis nocua
et reddunt eos debiliores ne
possint impugnatibz resistere
Etia aut ad pns pparat
possunt vn emere p que
hostes sunt fortiores cont
impugnantes pms qz si sit
in acie debite ordinati Nam
tam vltus vnta ut supra

tan debet fortior sit pcepta
difficili si hostes sint in vnta
et debite in acie ordinati si
in vadant difficius de vin-
tuntur qm qd reddunt hostes
fortiores et ad resistend. est
locus na mono loco hostes
fugit se timentur qz na ad
na in transitu psumoz inf
papia monum et me diffi-
cultates viaz si contingat
hostes in tali ptn repire di-
ficilius se defendere poterint
qz qz eos sparsim in acie qre
sunt locus ineptus defensam
si in eo hostes inuenerint
reddet eos debiliores ad belland
sic locus aptus facit eos po-
teriores ad resistend Etia
est ipm tempus na tempus
in quo ventus est grins ho-
stibus et in quo puluis fa-
tios cor pcutit et in quo
solares radij opponuntur
eorz oculis. difficius pnt
hostes resistere tempore vnt
in quo hie modo se habet
hostes debiliores sint ad pu-
gnandum Etia qd reddunt
hostes magis animosos et
magis promptos ad remittend
est pvisio. qz qn pmsi st
et pmsi adventu pugnatorez
magis se munim et min
terventur et cor occu. Etia
aut est debita et moderata
quictas Nas qn hostes st
lassati laboribus vigilijs

et incommoditatis alijs si tunc
invaduntur facilius de vi-
cinitate qz si debite quiesceret
debita qd quies hostes pote-
tiores redderent. Sextum est ad
et cordia ipoz nam hostes
dimisi corporali facilius de-
vincuntur qm magis pmissi
animo et voluntate debella-
relerimus qz maior est dimissio
animoz qm corporoz. et co-
rpo si hostes no sunt parsi
si sunt corpora qmcti potius
res ad bellum sunt et me-
to magis si se diligeat et sint
qincti animo et voluntate
qz de seipis magis confide-
rent viriliores et pmpo-
res ad pugnam. Quintum em
amov est qdaz vis unita
et plus amov unit amov
corda qz loci unitas qz
cui corpora. qre si unitas
loci est congregatio bellum
eos potentiores facit amov
et unitas cordum eos viri-
liores reddit. Septimum quod
fuit hostes potentiores ad ve-
mittendū est latencia ppar
conditum existencia turca
ipoz nam qnto qd dūces
hostum melius sunt. tanto
facilior eligitur via qnto
debent impugnari. qnto
vō cor negotia magis sunt
latencia magis ignoratur
impugnatio. modus emat
ut qre reddunt hostes

potentiores ad remittendū
facili patet p qd et
qna bellantes suos hostes
invade debent nam cum
septem modis emat hostes
fortiores existant tū mo
opposito se hnt snt invad-
di et debellandi. pmo igit
dux belli p insidias nec
aliquē aliud modū debet
diligenter adūte qm hostes
sunt dīpsi et tū debet eos
invade qz no habebunt
potentia resistendi. Secūdo
debet diligenter exploreare
cor itinera ut et tūsus
flumines et precipicia montes
et angustias silvarū diffi-
cultates paludū et viarū
se hostibz opponat qz p fa-
cilius devincatur. Tercio de-
bet appere ad ipm tempus ut
qz sol reverberat ad oculos
hostum pulvis et ventus
repercutitur ad cor volens
tūc debet cor invade qz
oculis ipoz disgregat a sole
et offensi preventum et
pulverē non bz videri pote-
runt. qna debet dimittae
ipm qd orbit eos fugaz elige
qto dux qnt p se tentat
debet ut tali hora suos
quilitones faciat abm-
tape et requiesce et corū
equos pascare ut possit
invade hostes et impiso
ut eos invadat qz cibum

capimur vel qui dormiunt
 qui sunt securi existentes
 mermeti. natantes / dis
 calcati. distracti equis. no
 suspicantes eorum adventum
 ito debet diligere explorare
 qui hostes magna fecerunt
 dicta sui fatigati sunt las
 scatos equos tunc si eos
 invadere poterint de facili tor
 ga videntur Sexto in vege
 tius debet dux belli in
 suos hostes et milites no
 hysse vel palios mitte dis
 pensiones et invigia commove
 eos ad lites vel ad inimi
 citias ut de se invicem non
 confidant hoc in facto si
 eos invadat no habentes
 fiducia de se invicem de facili
 committentur in fugam sed
 si cautela licet ponat ad
 vegetius no multum est apud
 da quod repugnat bonis mo
 ribus Septimo debet dilige
 ter explorare condiciones
 hostium quare se gerant
 quare se habeant quis est
 dux eorum de quo dux ille
 magis confidit quos mo
 res habeat / nam explorat
 condiciones singulis facilius
 invenietur via Aliter deat
 hostes invadere et debellare

Diximus in quodam
 calo predicti
 per periculis
 punctum no te
 sim esse in quo
 dormiunt milites
 et in milites in hoc autem
 calo spalem doctrina pedi
 tibi volumus dare quare debet
 stare cum voluit hostes prout
 prout prout autem hostium
 dux est modus unus a ve
 motis ut cum iaciendo ia
 cula vel missilia ad usarios
 ferunt alius autem cum ad
 appropinquant quod magis ad ma
 tum se prout alius autem
 debet stare bellatores vivi
 cum a remotis iacula iaciunt
 et alii cum appropinquat se ferunt
 nam iaciendo iacula a
 remotis debet habere pedes
 sinistros ante et dextros
 lectos nam totum quod est in alio
 principium motus principa
 lino influit in partem dextra
 ita quod per dextra malibus
 facilius est in monendo et
 apertius est ad motum et quod
 semper mobile innotat
 alicui immobili ut si mo
 netur manu iustitiae scilicet

statim si moue' brachiu' i
nititu' corpi quiescenti et si
mouetur p'm p'os' i' nititu'
aliu' p'edi no' moto. oportet
cum mouetur p' dextra
i' nititu' p'ti sinistre quie
scenti Cum igitur p'os' sin
stry anteponit et latus dex
triu' elongat optime disponit
adiaciendu' iacula et mis
silia q' quiescit in sinistra
et mouetur dextra vibrat
ip'm iaculum quo vibrato
vehementius mouet aere
et fortius ferit. Sicut em
taz 2m p'ter dextra q' sin
stry possumus quiesce' et mo
ueri dextra in apertu' q' ad
mouend' et sinistra ad quie
scentu' p'os' p'uenientes a ve
hementis debent quiesce' sup
sinist' p'edez antemissum
et elongat nos ad dextro
ut possent vehementius
impelle' et vibrare l' iaculu'
Et quib' modis ad manu' pu
gnat gladio debemus adu'rio
nos h're itaq' q' p'edem dex
trinu' tentamus ante et si
nitru' p' h'az q' lat' dex
triu' apertu' q' ad motum
si illud sit hosti p'pugnans
ratione mot' potest melius
itus effuge' vehementius
n' p'utatu' qd stat q' qd
mouetur Rursus si dexte
latus sit hosti p'pugnans

melius potest ip'm p'ute
debet em' p'ugnatores cum
ad malum p'ugnant tene
debent p'edem sinistru'
immobili et cu' voluit
p'ute cu' p'ede dextro debet
se ante face' et cu' voluit
itus fuge' cu' cod' p'edez
debet se retrahere Sic itaq'
tenendo p'edem sinistru'
immobili et cu' dextro se
mouendo potest facilius
hostes p'ute et cor' itus
facilius fuge' Viso quo
debent bellantes stare
si debent hostes p'utere
vide' restat quo sui hostes
mouendi et mouendi sci
endi q' q' raro aut inq'
sic mouendi sui hostes in
pugna publica q' no' p'
tea eis aliquis aditus
fugiendi q' tunc deppantes
quasi necessitate appulsi
efficiuntur audaces virtutes
n' p' necessario mortuos
p'ut multa mala committe
in eos qui q' p'ugnant p'nde
q' q' laudat Scipione
sententia dicit' no' q'm
sic claudendo esse hostes
q' no' pateat eis aditus
fugiendi na' fugientibus
hostib' n' q' p'ulu' et in
fuga p'ulatu' multi absq'
nocumeto p'pugnand' si
ad se vident quasi coacte

ferunt includentes Cum
 go sup duxim for mada ce
 aliam uerz p foma forfi
 culari ut qm hostes su pau
 ci ad hē q melius includat
 et audiant nō sic mlti
 qd q ita debet includat
 q mlti debet aditus pa
 tere nisi forte esse alto pan
 ti q quidamq debellare
 rebellare vellent mlti pos
 sent notumēti officē. Dux
 itaqz qd debet scire pu
 quantes si velint hostes p
 tute et qd eos debent
 includere. Restat nūc tūc de
 clare qd sit declinare ad
 pugnam declinare si non
 habet consiliū nec vitat
 pugna bonā dimitte eo q
 hostes sunt fortiores et nō
 possumus illis resistere in quo
 quid ad plus spectat det
 dux belli duplitez hūc can
 telaz pma est qm ad a
 citum pū naz et si dux
 consiliū habeat nō esse pu
 gnandum dēz hē valde pan
 cis patface et nō debet id
 totū xatū pāre ne timide
 turpiter fugiet et ab inqū
 tūz hostibz occidantur tū
 itaqz dux se hūc debet q
 non credat xatū q velit
 fugere et q alibi velit
 pāre insidias et q con
 hostes velit acūs dūm
 tūc sēda cautela adhibē

da qd xpte xatū hostium
 naz ne dēz declinare bellū
 ut hē hostes lateat pto mlti
 tempe nocturne potius qz
 diurno hē agunt et plures
 hanc habent cautela q m
 lites stantes in acie xopto
 hostiū phibet eos ne pedi
 tes videri possent p ad pede
 sal pūgua latent videri
 qua videri equites pāca
 melius pū vitat hostiū
 pūssiones. Est go aditus
 q qd declinatur pūgua
 mlti aces sit debet diuide
 qz si contingeret hostes inq
 qm fugientes a bello pūce
 occiderent et magis notumē
 tū eis inferrent fugientibz
 qz si se vident et debellare
 debent. Dux belli inquire
 vtrū aliquis locū pūguis
 ad quem possit qfuge xatū
 tūc si fugaverit ab hostibz

 dentur omnia bel
 la ad quatuor
 gita veduti viz
 ad campestre ob
 sessum deffen
 sium et nauale
 Bellū aut campestre dicit
 omnis pugna facta in
 tra 2m qua bellatores ad in
 vicem pugnant

incom media quito in hunc
pugna magis est a munitione
in seipata tanto est magis
campus et magis periculosa
in genere pugne de obses-
sione quam bellatores sunt
tante potencie quod non expectat
ut hostes de munitionibus
existentes vagari bellas ad
campum sed ipsi munitiones
tunc invadunt et obsident
eos tale genus pugne quoniam
nomen de obsessum est ad
et tunc genus pugne quod de
sensum vocari per non sicut
contingit pugnatibus aliquos
infanta melius esse et tanta
hinc potencia ut non expectet
hostes venire ad campum
sed ipsi munitiones obsident
et invadunt et invadunt
Sic contingit aliquos esse
ad paucos et in debiles
ut non putat in campo
resistere posse impugnatibus
de se in munitionibus clam-
pos tenent et sufficit eis
quod possint munitiones deesse
de si contingat eas ab hosti-
bus impugnari tale genus
pugne quo quis defendit
munitiones et castra dicitur
defensivum nam et si in
omni pugna est aliquos
invasio et defensio at tunc
tunc quis obsedit munitiones
et castra magis de alios
invadit quam se defendere

in pugna quod obsessiva
magis est invasio quam
defensio. In bello vero quod
quis se tenet in munitionibus
et castra magis
est ibi defensio quam invasio
in hoc genus pugne multo
de defensivum. Quarta
autem pugna modo dicitur
navalis quod sicut contingit
esse pugnam in terra per se
contingit etiam esse in
aquis immo horribiliores
et periculosiores sunt pugne
aquaticae quam terrestres. hinc
autem pugne in aquis fite-
runtur quod dicitur aquae
ille existant navales de-
tinentur. Quare tunc sunt
quatuor genera pugnarum
prout diximus de campestris
videtur dicitur de obsessiva
defensiva et navali. Co-
tingit aliquos reges et prin-
cipes pugnae omnibus hiis
modis pugnae nam aliquos
committunt campestris bellum
aliquos obsident munitiones
et castra. Contingit etiam
aliquos invadere munitiones
eos coram quod est coram uti
pugna defensiva amplius
in principatu et regno
contingit esse portus et praes
maritimas iuxta mae-
ritas pro quod ne portus
detrahantur et ne fiat per

eos ab hostibus interire in regem
et ne tre maxime impu-
gentur apud regibus et
principibus aliqui ordinae
bella navalia dicto itaque
de bello campestris et alijs
tribus bellis et dictum
vix qz de campestris pugna
diffusius diximus et de tan-
telis bellis multa discus-
simus et per id dicta ita
belle bellis possunt contem-
plari quia quia sunt se hie
non or ita a bellis gna
dintius immorari. pmo
n. dicend de bello obsessio
vix qz quot sunt bellis gna
et dicto qz per bellis campe-
stris campestris. pmo qz per
obsessio. Cum per huiusmodi
pugna contingat obtine-
re et deinde munitiones
et urbanitates restat vi-
de quot modis tunc de vi-
ti possunt. Est autem triplex
modus obtine-
re et castra. vix per sitim famez
et per pugna. Contingit enim
aliqui obsessos cavere aqua
ut ne orz eos siti pive
ne munitiones reddere
quare diligit et cogitat
debet obsidentes munitiones
aliquas. vix per aliqua
ingenia ne per aliquas
industrias possit ab obses-

accipere aqua. Nam multo
evenit aqua a remoto
principio de nari usque ad
munitiones obsessas. quare
si in illo fontali principio
deservit pignora vel muni-
per que perit aqua ad obsessos
or ipsos pati aqua pe-
muniar. Rursus aliqui mu-
nitiones sunt alte et aqua
non pervenit usque ad eas que
si per a munitionibus re-
mota debent obsidentes
adhibere omnes diligentia
quod possit obses plumbere
aqua. Et tunc modis mu-
pugna et munitiones et
per famem. Nam sine cibo
vivere non possunt. Ita
obsidentes ut munitiones
obtineant. Passus vias et
omnia loca per que possit
obsessio naturali deferri
cibus. Dilige custodire
debet ne eis talia defer-
rentur. In huiusmodi modo ad
obsessionibus multo et plu-
affligit famem qz gladius
unde est qz multo obses-
sentes volentes tunc ob-
tine-
tine munitiones si contingat
eos cape aliquos et obses-
no occidunt illas. si per mu-
tilatos membrorum eos reddi
inutiles et pro eis remittunt
ad munitiones obsessas ut

ibi una cum alijs comedere
tes apud illos obsessos
maioris fame et inopia
inducit. Alius modus ob-
tinendi munitionis est pugnare
quod ut ad idem ad muros
et ad pugnare dimittat
cum obsessis quia et
quot modis attingit tales
pugna committit insecuti-
ta lo ostenditur. Ostendo
quot sunt genera bellico-
rum modis deinde sunt mu-
nitiones obside repetat ostendit
quo tempore melius est obsi-
dere civitates et castra. Si
enim itaque quod tempore estimo
autem sunt recolta blata
vina et alia per que pene-
trari potest inopia obsessorum
est melius obsessorum facere
illo tempore omnia deinde
remitti melius deinde
obsidi nam per pugnare sunt
munitiones obtinende me-
lius est facere obsessionem
tempore estimo eo quod tunc magis
desiccantur aque et sic per
abundant celestes pluvie
ut possint per cisternas
subveniri obsidi. Rursus
per famem est castrum vel
civitas obsessa obtinenda
melius est obsessorum facere
Estimo tempore autem mes-
ses et vina sunt recolta

per per tali tempore consue-
verunt deficere fructus anni per
tali quare si obsidi non plus
gaudent fructibus anni adveni-
entibus citius pugnare inopia
amplius per per bellum et pugnam
munitiones sunt obtinende me-
lius est hoc age estimo tempore
nam tempore hiemale autem
sunt pluvie replent fosses
aquas quare difficilius
impugnandum obsidi vnum
sunt in comoditate tempore
magis molestant obsidentes
et existentes in castris
quod existunt obsessos mu-
nitiones in domo vel in
obsessionibus faciendis sunt
tempore estimo vel per
multa tempora obsessiones
durare debent saltem
inchoande sunt tempore
estimo pugnare blata vina
et alios fructus terre colligere
possunt obsidi

S obsidentes
negligentes
fuerint et
non diligenter
se muniant
ab obsessis mo-
lestari po-

tevinut nūc ad cōtingut
obsessō pūcta aliqui
dūare tēpū nō ē pūle
obsidentes sēp cōpū pa-
vatos esse pōt nūc sū
mūmū cōtingut qd a-
scētos intasī ad fūctū
occupati sōmno nē cō-
nē dō obsidentes an a-
qua nēssitate dūpū re-
pente pūmptū in pōs
et sūctū tētorā dē-
sūmū obsidētiū machi-
nas et aliqū mltos q
obsidentibz pūmū quāē
obsidentes ut tū pūa-
nēant lōge a mūmū
obsessa saltē pūctū tē-
li nē lū iaculū debent
casū mētari et tūta p-
fate fossas et fūgē ibi li-
tūa et cōstruere pūg-
tūla ut si opitū in cōs
repente vellent invadē
resistētiā invenirent
vō qd se mūmū debet
obsidentes ne ab opūtiā
molestentur restat dūc-
quot modū impugnāc-
dēt obsessos et n. vū
modū impugnācū quibz
et publicā vīz p balistas
arcū et p lapidē emissos
manūbū et fūndis et
et p appōsitiōes scalas
nō mltū em mūmū
impugna si obsessi facit

se ad muros et pūgila
statim impugnant cōs
tūm balist et arcubū
iaculū qd pōs lapidē nē
tūm fūndis ad manūbū
appōmū scalas ad muros
ut si possū ascendere ad
pūtes illas ut sūnt parēs
illis pū tū hōs modū im-
pugnācū cūctos est dūc-
tūpū impugnācū modū
nō omibz notū quorūm
vūmū est p tūmūlos aliq
p machinācū p machinācū
pūctētes lapidē magis
et grāncō et tūmū est
p edificia impulsā vūpū
ad muros mūmūmū ob-
fesse de omibz itaqz mū-
pugnācū dūcētiā qd
pūmū de impugnācū pū-
tūmūlos pūmū pūmū
tūlos id est pūas pūa-
nēat dūmūmū mūmū-
tūmū debent qd obsidentes
pūctū in aliqū loco tūa
fōdē autēqz locū tētorū
nē aliqū aliū edificū
debent appōnē ne obsessi
vidē possū nisi mūpūat
fōdē qd em fōdēdo vūas
pūmūmū qd sūnt fosses
mūmūmū de vūcētiā
pūcē vūpū ad muros mū-
mūmū pūctē qd si hō-
si pū lēne et mūmūmū
tūpū. Nāz hōc factū pō-
debent muros fōdēre et
pūpōnē ibi lūgū nēta

tim cadat et ad omnes muros
vel ad maximas partes
muros sic suffoderunt
et subpunterunt si vide-
runt obsidentes quod per solum
casum muros possint
munitiones obtinere statim
debent appone ignem in li-
quis sustinentibus muros
et facere omnes muros
vel magnas coras partes
per cadere et replevere fos-
sas quo quasi ex mopia-
to terrerantur obsessi ut
faciliter derelinquant opus
et ad eundem quod via
subteranea semper sunt mu-
nitione tabulis et alijs ar-
tibus ne cadat terra et su-
peret fossentes terra et que
exaltantur de dictis fossis
est taliter abscondenda ut
ne videatur ab obsessis
et viuis cum ignis ap-
ponitur ad ligna sustinentia
vel sustentantia muros
appones huiusmodi ignem
et existentes cum eo debent
se ad locum tutum fugere
tunc cedant per muros mu-
casum. Sic ergo agendum est
in pugnacione per muros
cum ad munitiones obtine-
das sufficit sola muro-
rum viua. Item cum hoc
creditur non sufficere mun-
itionibus subfossis et per-
punctis non debent appone-

da quod est ignis et percella
quod ad maiores munitiones
et ad maiora munitiona ca-
pi vel capitata obsesse
et similes vias sub tra-
neas et summi facienda
est terra ca quod factum est
terra muros. Huiusmodi per-
cellendum est ducendo vias
subteraneas ut per eas pos-
sit ingressus ad civita-
tem et castrum quod oia latius
fieri possunt absque eo quod sen-
tiantur ab obsessis licet non
sine difficultate et duri-
tate temporis possint
hanc omnia fieri debito ma-
trici. Huiusmodi itaque sic pacti
aliquo tempore non
vel in aliquo agro alio
ad pugnacionem per appositionem
ignis fieri debet ut si
cadant muros et munitiones
subfossis et prius sub tra-
neis fiat ingressus ad ca-
strum vel ad civitatem
et per aditum factum ex imp-
vis cadentibus reliquis
obsidentes ingrediantur
castrum vel civitatem obses-
sorum et sic poterunt obtinere eas

Occurrit aut
plures mun-
itiones aliquo
obsessas sup
lapides fortis
simos esse ad
struitas vel
esse claudatas vel habere yfu.
dissimatas foveas vel ali-
quo alio mo esse munitiones
et punitulos et yfus tra-
neas vias magis vel
difficiliter obtineri possunt
exercentur plures ut si mu-
nitiones obsessa per vias se-
traneas capit possit obses-
si in prudenter possessione
impedire eorum ne per vias
fraudenter et per insidias
deviantur ad quod fieri de-
beat ostendit cum insigne
tibus capitulum agitur de
defensiva pugna. Cum
enim tractabimus qualiter
obsessi se defendunt debent
declarabitur qualiter ob-
sessi munitiones et alia
machinamenta obsidentium
debent pugnare quare si
modus artis debet imitari
namque que semper facilius
via ad effectum perducit
res cum punitulos nota
ita munitiones et facili in-
pugnari possunt sicut per
machinas lapidarias vel
per edifica per pulsa usque

ad membra raseri vel cuni-
tari obsesse. et talibus
uti augmentum ut habeat
intentum. Videndum est quo-
quot sunt genera machinarum
lapidariarum et quot sunt
modi edificiorum et que
munitiones impugnet
machine autem lapidarie
quasi ad quatuor genera re-
ducuntur. nam in omni
tali machina est dave
aliquid trahens et elenans
Vnde machine ad quod
amicta est funda qua la-
pides iaciuntur longius ad
elenans vnde aliqui fit per
cont pondus aliqui per
non sufficit a pondus sed
ulterius cum funibus
elenantur Vnde machine
qua elenata erant lapi-
des si go per solus pondus
fit longius pugnare contra
pondus id vel est fixum
vel est mobile vel est com-
positum utroque. Si autem
contrapondus esse fixum
quod in vna fixa est per
tassa immobilis ad hunc
vnde plena lapidibus et
harena vel admo alio quod
corpe quod genus machine
veteres habuerunt vacas
voluerunt. Inter ceteras autem
machinas hoc vetus
pignus quod pondus semper
uniformiter trahit

Adde semper corpus impellit
cum hat aut machina
qz actus pnti posset na
cum aliq signu pntia
est p ipm siming pnt
ad dextraz ul ad sin.
sciam vltima est ad locu
exga que iacienda est lapp
Si vero nimis alte pnt
ul elongata e machina
a signo ul in funda ems
apponenda est lapis gravior
que in eleuare no potest
si vero nimis iune ul
nimis basse appinquanda
est machina ul altiori.
autq est lapis semper em
ponderandi sunt lapides
machinar si determinate
pntia sit ad aliq signu
aliud gen machina habz
contrapondu mobilitat
ad horens q flagellu ul
vga ipm machine et
hoc genus machine q
man pugnatoreb biffaz
offert aut h a trabucio
nar qz appondu mobili
ad dret vge machine
licet plus trahat rator
motu non in sic vni.
formiter trahit Sed
plus pnt no in sic vni.
formiter et recte pnt et
pntit Est aut et zmgend
machine qd tripamdu

intendant hinc vtrud
contrapondu vnu infixu
vge et aliud mobil p v.
tens ita ipam et hoc est
rator pnti infixi
vntia pnt q biffa
votone ponder mobil
se vntes longius emit
tit lapidz qz trabucio
Lz natu vgeu machie
est qd loco contrapondu
hiz finis qui trahunt
pntes et man homi
magis em machina no
pnt ita lapides magnos
sicut pntia pagua ma
chinar Tame no opor
ta in ipis appone ad
pportione hnd modi
machina sicut in machi
no pfatio Ita q plures
et pntis pnt h ma
china qz pntie illego
qui obsut casum aut
cintem aliqua si vlt
carz impugnat p machi
nas lapidarias diligit
consulere debz vtrud
mag possit mino carz
impugnare pntendore
tens ul longius ul
medio modo me vtrud
ul et mag possit ob
pntes offend pntende
pntis et sequens
hiz pnt viderit apndie

omnibz p[re]dictis machinis
ne omnibus p[re]dictis modis
p[re]dictis ne alijs sine
alijs p[re]dictis machinarum
castri et civitatis obsessas
poterit impugnare si n[on]
n[on] plena noticia habeat
de machinis de quibus
mentionem fecimus suffici-
ent[er] scietur quid et quo
p[er] machinas lapidarias
poterit q[ui]z munus im-
pugnari nam de genere
machine lapidarie ne
q[ui]d aliq[ui]d p[re]dictor[um] ne p[er]
originem s[ed] s[ed] p[re]dictio
est et ad utrumq[ue] q[ui]d dicit et
nocte p[er] lapidarias ma-
chinas impugnat p[er]
munus obsesse it[em] utri-
usq[ue] quatuor in nocte
p[er]cussus lapides emissi
a machinis s[em]p[er] cu[m] la-
pide alligandis est igit[ur]
ne licio igit[ur] nam p[er]
tionem ignita lapide
ligata appare[re] poterit q[ui]
dicitur machina p[er]cit et
qual[is] sine q[ui]ta p[er]de-
re[re] est lapis in p[re]dicta
machina imponatur

Tangebantur
autem sup[er]ius
tres modi impu-
gandi munitos
obsessos quorum
vnu[m] est p[er]
municulos alius
p[er] machinas. duo veros
p[er] edificia lignea impu-
ga ad muros munitos
obsesse. Dico ergo de impu-
gatione fita p[er] municulos
et lapidarias machinas
Restat dicere de impugnatione
q[ui] fieri contingit p[er] edi-
cia impugna ad muros ne
ad muros castri ne civitatis
obsesse. hinc aut edificia
quasi ad q[ui] quatuor g[ra]dia
reducuntur viz ad arcibus
vincas turres et munitos
vocatur n[on] arcibus testudo q[ui]da
lignorum que ne igne combu-
ratur cunctis corrigis co-
optum sup[er] hac n[on] testudine
sic coopta corvix et falkes
concreta ne lapidibus
obvoluti intusq[ue] ponit
trabs cu[m] caput ferro ve-
stitum ideo appellatur arcibus
quia ratione ferri ibi ap-
positi durissima habet fidu-
tem ad p[er]cussu[m] huius-
cu[m] trabs funibus ne ca-
thenis ferreis alligatur
ad testudine facta q[ui] ligat

et ad modum arietis se proba-
bit et per ea fortiter muros
munitos obsidere poterit et
disrumpit. Cum enim per huius-
modi trabem sic ferratam multi-
tudo perussus est muros
ita quod iam lapides existentes
in ipso maxime cornu
in capite eius insistentem
quodam ferreo vectore ad modum
falciis per quod lapides con-
ti et conquassati enclutur
a muro ut citius profectus
valet aut huiusmodi edificium
ad impugnandum munitionem
aliquam dato quod aliquid
non possit perungere usque ad
muros eius. Nam quod huius-
modi trabes caput habens
sic ferratum vectabit et im-
pugnetur poterit perire mu-
rus munitionis obsidere da-
to quod tectura illa sub qua sunt
homines impingentes trabem
non perungat usque ad mu-
rum. Est autem huiusmodi
tectura sub qua sunt homines
impingentes arietem sine
trabem optime munimenta
ne vivi illi sagittis vel la-
pidibus vel aliquo alio
ex aliqua parte possint offendi
et aliud autem edificium
est ad impugnandum mu-
nitiones obsidas ad vident

vinced. quidam autem huiusmodi
edificium tantum nominant
quod fit autem hoc in tabule
grosse et fortes optime
colligantur et duplicat
sine fit dux tabulatum
ne lapides emissi possint
tale edificium frangere
cooperitur et corripit ne ab
igne possit offendi et
suevit autem tale edificium
fieri in latitudine octo
pedum et in longitudine
xxi. in altitudine vero tot pedum
quot homines competant
ibi possint existere. Huiusmodi
enim edificium tante quanti-
tatis vel et maius est
optime undique muni-
endum et impellendum usque
ad muros munitionis
obsidere se quo homines
existentes fodunt muros
illos. Est autem hoc edificium
utile cum talis est munitionis
obsida quod usque ad muros
eius poterit tale edificium
impelli. Tunc genus
edificiorum sunt turres vel
castella Nam si per arietes
nec per vineas capi possint
munitiones obsidere accipi-
enda est mensura murorum
munitionis illius et in
huiusmodi mensura vel etiam

in altore constitutis sunt
liquee turreb ne castra q
legende sunt tunc totius ne
suacenduntur ab igne ad
hinc adaz liqueis castis di
pliciter impugnat muni
tos obesse ho iacido lapi
des naz si altitudo castror
accedit altinez muros
et tunc turrelaru et pugn
culor existenti in ipsis sic
se habebunt existentes in ca
stris ad existetes in muni
tibus quos sicut quites in
muniombus ad eos q sunt
in basso et in terra Rur
sus in hinc castis ordina
tu pontes cadentes per
quos itur ad muros muni
tionis obesse altitudo
aut muros dupliciter ut
accipi vno p vmbiaz no
lene filu cui nota sit qua
titas ligandi est ad sagit
tas et piaz usq ad mu
ros munioms in qua
tate cui fieri potest qua
tas vmbre in illa ergo
hora in qua accipitur um
bre quantitas elegend est
aliqu lignu in altum
faciens tanta vmbra
et in altitunez illius
ligni est altitudo muro
inun vez qz no semp
sol pplendit et fac vmbra

sz aliqu tegit vmbibus
dabimus aliud modu accipi
endi altinez tunc edificiu
et quorundaz muros
accipiatu aut aliqd ligu
vel tabula aliqua ad quiter
aliqui homis et ie homo
ad cuius quiter accepta est
tabula illa iaciat se ad tra
et ad pedes eius ponatur
pdicta tabula et res appiat
psumitatem illius tabule et
si visus eius ptendit magis
alte qz sit edificiu eius al
titudo sumpta est trahat se
magis p edificiu illud et v
visus ptenda magis basse
tunc tabula se qstente
ad pedes et sic iacet in tra
elouget se ab edificiu pdicto
donec psumitatem tabule
punctuali viderat fixitatem
eius Nam ut pbat potest
geometre quita est distan
tia a capite homis sic
iacet usq ad edificiu
illud tanta est edificiu al
titudo possit tunc mensure
taliu altitudo accipi per
regulas traditas astrala
bis et quadrante sz & hoc
nos no sit cure sufficiat
aut de talibz ad pns tanta
ditz quita sufficiat ad po
situm sz nuntio gemme
edificior vocant muniola

sunt. n. munituli qd officia
parva sup quibz teguntur
homines trahentes ne mu-
pellentes castra usqz ad me-
ria munitiois obsesse pos-
sit aut p huius munitulos
quasi continui castra usqz
ad munitiois obsessat. qd cu
factum est. tunc est in pu-
na munitio. Nam in castris
pe edificato ad munitiois
impugnanda est ta consi-
derate ut pter superiorem
precedentem muros et trinitas
munitiois capiendae et pter
quasi media ad quaz ap-
plicatur pontes cadunt sup
muros illos. et ptem infima
ad qua applicatur munitio
sub quibz sunt homines trah-
tes ne impellentes castra
tunc go castra illud appi-
quat. qd debuit ad mu-
ros munitiois obsesse illi
qui sunt in pte superiori
debet pice lapides et frigae
eos qui sunt in munitio
in vo sunt in pte inferiori
debet pontes dimitte et in-
vadit muros si qui sunt
in pte infima et si mu-
nitio si possit ad muros
accede et eos suffode ut
et et sic obsidentes nunc
possunt obsessa munitiois
Sunt et baliste arcus

machine lapidaie et oia
talita congrua gauda ut qn
si fienda sunt tunc mu-
nitiois pteant. qd n.
pluribus modis sunt mu-
nitio impugnat tanto
plus trahitur obsessi et
citius capiuntur

Postquam diximus de
bello campestris
et determinavimus
de bello obsessivo
docentes obsidentes
munitioes et ca-
stra qua debent
ca obsidere et debellare in
parte ista determinare volu-
mus de bello obsessivo ut
postquam docimus obsidentes
qualiter debent invadere ob-
sessos volumus docere ipsos ob-
sessos qua se debent defendere
ab obsidentibus. Prmo aut
qd maxime facit ne obsessa
civitas detineatur ab obsi-
dentibus et qd maxime facit
ut obsessi facili possint de-
fendere munitioes aliqua
se scire qualiter edificanda
sunt castra et civitates
et munitioes tales. ne facili
impugnentur. Sunt ad
quos in huiusmodi edificia-
tione referenda p que

munitiones fortiores exi-
stunt et difficilius ad
captandum. Primo quod forti-
ficant munitiones et sunt
for difficilius ad debellandum
ex natura loci. Secundo quod angu-
laritate muros. Tercio quod ex
quo ex pugnatibus. Quarto quod
fossat. Ex natura loci vides
et munitiones existunt forti-
ores si edite sunt in prae-
impetibus vel in locis emi-
nentibus et inaccessibilibus
aut si muros sit circa eas
vel paludes aut flumina cui-
cundant ipsas quo a principio
quod edificatae sunt munitiones
defendendo sunt ab exteriori
pugna et ab obsidentibus id
sideranda est natura loci ut in
tali loco edificetur quod ex ip-
so fortiores existant vel
si non valent munitiones
de novo edificare et alia
timetis nam dominorum
aut domus metuentes suam
rem propter nolunt se tueri
in munitione aliqua si quod
est facultas querenda est
munio que ex ipso natura
loci fortior existat et diffi-
cilior ad impetrandum. Et
videtur et munitiones sunt
difficiliores ad impetrandum
ex angularitate murorum
nam si munitio muros

habent angulatos si con-
tingat obsidentes ad muros
accidere ut munitiones de vi-
rant. Obsessi facilius se tue-
tur ab illis et lenius offendit
obsidentes nam propter angula-
ritatem murorum non solum
ex parte anteriori sed et a ter-
go et quasi ex parte posteriori
periculi impugnatibus mu-
nitionibus illarum figendi itaque
sunt muros angulatos ut
impetrandum fieri defendi possit
Tunc quod reddit munitiones di-
ffiliores ad captandum dicitur
esse terrata vel muni ex tra-
facti nam in munitione fienda
tunc solum est querenda boni-
tas situs et angularitas mu-
rorum si ita munitio illarum edi-
ficanda sunt duo muni equal-
distantes et intra spatium
quod inter illos duos muros in-
cluditur ponenda est terra quod
fodienda est et fossi quod fienda
sunt circa munitio illarum vel
est aliunde terra appositanda
ponenda in illo spacio inter me-
dio scilicet huiusmodi muros et terra
nova huiusmodi spacia posita ita den-
sanda vel densata quod ad invicem
adglutinentur ut efficiat quasi
unum. Contingit enim et
tueri ex ipso facere si bene
considerare propter quod non est in-
conveniens huiusmodi coartare
muros de terra densata

valet. n. constituto talis
muroz ad defendendu mun-
itione ne de vincta p. p. na-
chinas lapideas sicut dato
q. p. hinc machinas tra-
mura exteior vneret. muni-
tio constitut. q. tra quasi
absq. lesione suscipit ictu
machinar. q. cum lapis
cictus a machina premet
ad hinc muni p. mol.
lincz eius cedit terra et
recipit lapidz illud quasi
ut p. ibi. q. facta de p. d.
q. leu. muros q. terra con-
stitutos densata muni. loca
a machinis q. muni alij
debet q. muni talis. q.
tra facta esse grossus. quia
tunc absq. lesione suscipiat
lapides emissos a machi-
nis. **Quarta** q. facit
munitiones fortiores sunt
turres et p. p. naacula na-
in ipis muni. Constitu-
tione sunt turres et p. p.
naacula ut munitione le-
vius defendi possit maxie
aut ante portaz q. p. p.
munitione de qua timetur ne
ad eaz accedant absidentes
fiende sunt turre p. p. na-
cula et ante hinc p. p.
tarz p. p. na est catavata
pendens annis ferreis m-
dix et ferata p. p. na

ingressu hostiu et muni-
tionis p. p. na si absidentes
vellent portas munitione
succedere. Catavata est
aut ante ante portaz p. p.
debet eos. **Quinta** super
catavata debet esse muni-
p. p. na recipiens ipsam
p. p. na locu poterunt p. p.
li lapides et emitti post
aqua ad extinguendum
p. p. na si contingit ipsam
absidentes esse appositu
Item q. facit munitiones
magis inaccessibiles
et fortiores est latitudo et
p. p. na fossas hinc
si assit replende sunt
aquis. **Hinc** go modie
sunt munitiones diffici-
liores ad capiendum. **Item**
vulnendum est a principio
ab hinc qui voluit muni-
tionem defendi ab absidenti-
bus eos. ut in munitionibz
illis omnia h. p. p. na
p. p. na q. p. na ad hoc q.
facilius defendatur

Non sufficit scire
quando edificat
de sunt munitio
nes et qualiter
muros debent
habere et quomodo
debent esse pte nisi sciat
quando sunt sunt muni-
tione et quomodo ut non deficiat
devinci possint. Dicebat
enim supra templum esse mo-
dum devincendi munitio-
nes per famem sitim et pu-
gnam sic ergo munitio sine
munitio obsesse ne aliquo
horum modis possint
devinci. Hic enim fame de-
vincant ea sunt attendenda
vires ut frumenta avena or-
deum et cibaria singula
et varia pabula que per
deficiant ad victum exportantur
ea sunt ad munitio-
nes obsidat ab extraneis
et si timetur ab obsessione
ante tollantur singula
alijs locis proximis sunt ta-
lia adquirenda ne muni-
tio obsessa obcautionem victum
possit pati defectum quicquid
autem non potest ad munitio-
nes deferri nisi deferret non
multum est velle castro
ne civitate obsesse totum

est igitur observandum ne ob-
identes supvenientes inde
capial emolumentum et exbo-
nitionis pons munitio-
nes impugnetur ipaz si autem
timeat & civitate tps
ut ad per multa tempora debeat
obsessio observare maxime
munitio est civitas ne
castro obsessum milia har-
milium in tota munitio-
ne sit & per plus durare pube-
ticia aut civitatem salpavum
non est per mittenda. Salus
munitio multum est expedire
munitio-
munitio-
munitio sit velle. Sed in
munitio-
obsidenda aliqua quatuor
adventum non solum attendenda
est ut magis copia virtualium
deferatur ad munitio-
si vel ut virtualia & lata
per tempore exortatores per
familias dispensent unde
si fieri posset per civitas obses-
sa est magna et possit aliunde
vercupare victum in quibus
contracta civitate virtualia
reduci deberent ad orca pu-
blica et parte et tempore
per viros privos dispensare
quod si munitio obsessa modica
est ambus horum effectus non
est difficile. quasi enim non
perdesit multa paco virtualia

nisi pte et cu tempore
to dispenset. Et ad mltibz
qz attendendum ne ppe
debiles et mltiles non va.
lentes adffensoz munitoz
obesse pte. si comode p
pl sunt ad ptes alias tuz
mittende. tales u. cosm
et comedu q debent ballato
ribz evogari. Nuisus pti.
tucatur. De mopia virtua.
lin. bestie q sunt in muni.
toz obessa a quibz obessi
possu comode abstine. snt
ocidende. et snt comedende
ne saluande. si esu sunt
apte. imo in tali casu co.
muedenda sunt mltia que
ad esu vetat qus vsue
viso quo munito obessa
vitae ne capiat fame. Et
leni vici pl qual pe de.
beant huc obessi. Ne de.
vntant p sntm. hnd ante.
qz aliqui dco obsidant pri.
dere debent q ad tales m.
micos pstant. In qua sit
aqua. copia q si vero ibi
no fontes fodenda snt pti.
tei. q si tel. loca sit snt
ut ibi ut putei fieri possu
fiende snt fosse ut celestiu
aqua. sup abundancia
impleat altaz. qz dco
q si munito obesse p
ita mare et no possint

huc aqua nisi salu
co q dulces aqua habu
distantes ad qua capiendz
phibet obsidentes. tunc
muedate. terra potera
dulcificari. Naz. zm p hny
in metheroz quicquid
q aqua valida. et salita
p povos cere p transit
totum in dulce convertit
desse. Et ad munitoz
obsidenda in magna co.
pia actu et vintu. ne q
potu solius aque ballato
res ad co debilitent q no
possint vntat resistere
obsidentibz. Dico uso
que sunt remedia circa
fames et sitim. p que ob.
essa munito dco mci ad.
suenit. Restat vide que
sunt remedia adhibenda
ne p pugnaz obessa
munito dco mci. Et ad
q ad civitate ne ad castu
obsessum deportat in ma.
gna copia. sulfu. piz. et
oleu ad comburendu. ma.
chinas hostiu. ferra tel.
et ligna. snt ad munitoz
obsessaz in debita abunda.
cia deportanda ut per
ligna hasta sagittaz et
teloz et tel edificia necessa.
ria munitoni fieri pnt
p ferra vo repari possu
a ma et fieri tela et sa.

rite et alia p que impu-
trua valent obsidentes
est et mltudo ferri vtilis
ipso obsessi ad destruend
edificia et machinas ipso
obsidentium ut insequenti
callo apparebit. Paxa em
torrenciu in magna copia
sunt ad munitiones et portada
q talia sunt solidiora et
aptiora ad iaciend. Et hys
q replendi sunt muni et
tres munitionis obsesse tal.
tem etiam pulueris atq
defensa est ad ipaz muni-
tionum in magna abunda-
tia et q ea replenda sunt
multa vasa. ut tñ obside-
tes appropinquant muni-
tionibus iacienda sunt vasa
illa quibus fracte puluis
illius subintrat obsidentium
oculos et alio offendunt
eos ut quasi cecidi et non
pnt possint. Item et
copia et firmus vtilis est
munitionem obsesse p bal-
istas et arcus et alia
paranda. q si nervi defi-
tiant loco coram adhiberi
poterunt crines equini ne
capilli mulierum. Rerita-
em vegetius q tñ Romis
nervorum copia defecisset et
no possent machinas ipa-
re ad resistend bellicis.

bus mulieres romane
abscessi dunt cor suis ma-
ritis tradiderunt p quos
machinis repat adusariorum
impetum repulerunt. ma-
luerunt ut ait vegetius
ille pudicissime fimine
tum multum vine et forma-
to capite q fime hostibus
integris tradiderunt sunt
et ad munitiones et por-
tanda forma bestiarum
ad formam balistarum et ar-
cus et toria et vasa ad re-
gendum machinas et alia
edificia ne ab adusariis
et incendia comburantur
hys n. tantum et p ea q
dicta sunt resistere poterunt
obsessi ne cor munitiones
et pinguia ab opidibus deriderent

Pumerabantur
super tres palcos
modum impugnat
et munitiones
obsessas quod
pnt cat pnti-
culos et vias paritantes
aliis p machinas lapida-
rias et trinus p edificia
impulsa usq ad munita

casu vel cunctis obesse quae
si dominus ipsas obsidentes
munit obessos veliamur ut &
clavem quo obessi a p[ro]p[ri]is
impugnatoribus cont[ra] obsides
se defendere valiant p[ri]mo q[uo]
Exemplum de remedijs contra
impugnatores p[er] cuniculos.
Possunt aut[em] circa h[oc] duo re-
media assignare. vnu est p[er]
p[ro]funditates fossar[um] repletas
aquis. Nam si ita munitur
obsides sint p[ro]funde fons
aquis replete impediunt
obsidentes ne obessos im-
pugnare possint p[er] cuniculos
et vias sub terrar[um] abito
h[ic] q[uod] fosse aquis repleri
non possint si sint valde
p[ro]funde et p[ro]p[ri]e suffi-
ciunt impediunt p[er] trancas
vias q[uod] h[ic] q[uod] impugnatores
impugnari no[n] p[oss]unt munit
t[er]ras obesse nisi d[ic]te vie
p[er] trancas p[ro]fundas sint
fosse munita q[uod] defendenda
hic est sup[er] firmam petra[m]
et tunc p[er] cuniculos lapid[os]
non facile est p[er] cuniculos
debellare c[um] v[er]o est sup[er]
petra[m] defacili debilem
aut sup[er] trancas q[uod] defacili
fodi p[oss]unt et tunc p[ro]funde
fons est fortificanda
munit ne p[er] cuniculos
deprimat[ur] & tunc remedium
est cuniculos et vias p[er]

trancas est facere in munitur
obsides via alia conueniens
vie p[er] trancas fide ad ob-
sidibus. Si em[en] obsides mu-
nitis fons no[n] h[ab]et p[ro]funde
das h[ic] h[ab]et cas repletas
aquis p[ro]p[ri]e quod tunc
de impugnatoribus p[er] cuniculos
diligent[er] considerare debent
obsides v[er]o ab alia parte
vident trancas & fere et v[er]o
p[er] aliqua signa cognoscere
possint obsidentes munit
are cuniculos quod tunc
preparare statim debent
alias via p[er] trancas facere
conueniens illis cuniculis
ita t[amen] q[uod] via illa pendat
contra obsides et tunc
p[ro]vid illa p[er] p[ro]funda
tunc p[ro]funde ferebunt obsi-
dentes p[ro]vid illa munitur
ingrediant[ur] debent em[en] ob-
sessi iuxta munitur
vie p[er] trancas h[ic] magnas
vias plenas aquis no[n]
est v[er]is ut tunc bellant
contra obsidentes debent
se fingere fuge et exire fo-
lucis illa quo facto tota
aqua aut v[er]is sit con-
gregata offundit debent
sup[er] obsidentes existentes
in cuniculis temporibus
em[en] munit munit obsidentes
sic p[ro]funde sint quae

si h' agn' fctm fuit id eund'
reputat impole ne iter
fieri possit. v'is q'nd v'si
tendum sit de bellaco' fct
p'mittit v'sat v'it q'nd
v'ssi d'cant obviae im:
p'ugnaco' fctae p' lapida:
uas machinas. contra has
aut quadrupla subuenit
v'mo q' aliqui subito q' immi:
tore obfessa xit magna
multa armatoz et m'vade
machina et p'usq' q'atue possit
succe' ad defendend' ad suc:
tendum ipsaz. Et p' immi:
p'am obfessa q'nt id autel'
tunc clam & nocte p' m'vade
aliq' ligati fimb'us emittat
qui ab s'onse ignez portat:
tes ab s'z q' q' aliq' p'cipal'
machina incendunt quo
p'cto trahunt sup'ius per
fines ad m'm'oz ipsa. Et
h' et f'm' m'vade d'f'neud'
machinas faciendo sagittas
quas appellant colob' est ad
sagitta illa in medio quasi
habent quidaz cauda in q'
positus ignis fortis facta
ex oleo sulfure p'ite et
vasina quaz igne cum p'it:
pa convolutu bellatores au:
tigni incendunt incendia:
v'm vocantur. h'nd m'vade
aut sagitta p' balista fortis
emissa vsq' ad machina
multo'icis p'mittit ipaz

Quarta res ino v'sitatur
machinis lapidarijs. fundis
alias machinas interius
p'ueniend' eas et d'f'endo
ipsas. Dnt'etad aut' f'm'm'
remediu' est p'q'q' consti:
tura est machina m'vade
fue ei f'm'daz q' d'atam:
lis p'v'is. n' l'raz q'
ferro et m'x machinam
illa construe fabricaz
in qua aliq' m'vade fer:
v'm b' p'v'iat q' b' p'v'it
t'm' apponatur sup' f'm'daz
q' ferro textam. Et p'icia'
ad machinas alias n' ad
ad d'f'end' edificiu' lignum
contra h' n' coria v'mda
n' valent ligna n' habue
v'sistencia. Dnt' em' edifi:
tiu' lignum h' modo com:
buri p't f'm'm' aut et m'vade
alie p'v'itales cautele
valentes ad d'f'ensionem
contra lapidas machinas
Et q'z thia complete sub
v'm'v'adon' n' cadunt p'v'it:
tia indicia v'v'm'v'itum
d'f'enso q'nd v'sistencia
q' t'm'v'itales et lapidarijs
machinis reliquid' est d'f'la:
vave q'nd obviae d'f'cat
edificijs alijs m'v'v'itales
ad m'v'ia m'v'v'itales ob:
f'esse. Ad h' aut' valent q'
t'm'v'itales d'f'end' ita v'sistencia
machinas n'az p'v'itales &
f'cti p'v'itales lapidarijs machinis

¶ In insidiis insidiat obfessor
et y. homines de nocte lutei:
tr. emissos. et y. sagittas de.
ventes igne fortiter. et per
machinas alias emittentes
lapidos in y. fundas et ferro
textas. iacentes ignita ferua
per omnes hys modis per
hunc edificia ligna in
pugnari. Imo aptum est
contra singula hunc de
ficia maxime vale. p.
alias machinas ne aliquo
alio modo ferua ignita iaci
ant in ipsa. Possunt in
spolia remedia contra hunc
edificia assignare ut con
arictem. constituant lupos
Suebat. n. trabem feruata
peruictor. muros. hunc
obfesse p. omne capitis
votari arictem. quia hoc
aut. constituit. qdaz feru
cunum dentatur ad dentib.
fortissimis et acutis. et ligatu
fimbriis. in quo caput ra
puit arictem. ne caput illud
trahit feruata quo capto ne
omino aries ad superiora
trahitur ne ita suspendit
ut. mure nocte no potest
¶ In et bellatores antiqui hunc
modum feruam votant lupu
to q. acutis dentib. arictem
capiat. Contra castra vero
nullum valet ferua ignita

adhibet in spale remedium
contra ipsa. q. si fuerint in
nicile et vie p. tranee et
clam subfoditum via unde
debet transire castrum qua
suffosa et castrum demerso.
in ipsam p. magnitudinem
ponderis. oportet castrum iter
constitui eo q. no possit ex
fossa integrum remoueri
contra vias vero et muros
et nullum valet ignita ferua
ad si in contingeret p. hunc
edificia perforari. muros
municione obfesse ad de
dubitatur anteq. fiat nunc
illos muros erigant edificia
ligna ne p. sit pale. edifi
ciantur mure lapidi ut si co
tingat obidentes mure m.
micos. vellentur clausi in
muros illos et ad valentes
se defendere p. muros m.
fior. lapidib. obruntur
est in diligenter aditend.
q. aliqui obidentes fingit
se fuge. et sic p. insidias
inpadit muros obfessor
p. no statim p. vices
hostium se muros dimittit
et est custodia negligenda
¶ Inuestigande sunt aditoe
hostium ut q. pala huc no
poterint p. insidias et insi
cias obtine non possint

Item hoc ultimo modo
tractat volumi ali
qua de nautali be
lo no in oportet
tra he in insiste
qz multa q dicta st
malis qmbus
belloru applicari
poterunt ad nautalem pu
gnam. Nam tra he pugna
di genus pmo videndum
est qua fabricata sit navis
Nam nam male fabricata
q modica impugnatore
hostiu & facili perit. Sed
qz qz in vegetu lig
q quibus consistenda est
navis no st quolibz tpe
incidenda. na nam et op
lis in quo minor in tpe
in arboribus abundare
non est bonu mride arbo
res q quibus fabricata est
navis. Nam tempe mli
et augusti ne vel aliquo
alio tempe in quo minor
arboru deperat ad huius
fabricam construenda inci
denda sunt ligna vrsus
no statim inquis lignis
q eis fabricanda est navis
st pmo arbores sunt dimi
dende p tabulas et per
alio tempus dimittende
sunt ut deperat possint. Nam
q lignis videns est
navis q nalis corum

minor expuamit contra
hinc ligna et facit in navi
bus rimas quibus in navi
bus quasi in pueris
esse pt. Durum est em mte
de simul bell nautalibus
et aponere se pueris ne puer
pimas inufragu parat
Vero qua incidenda sunt ligna
et quo refuanda ut qois
navis debite valeat fabrica
videt restat qnd in navi
in fabricata committenda
sunt bella. habet aut na
nale bellu qntu ad aliqua
similem mod bellu cum
pugna tvestri. Nam pnt in
tvestri pugna qz pugnatore
in armatos esse et in siue
a pugnatoribus ptege et hostibz
volunt infligere sic et hoc
requiritur in bello na
nali pmo in huius pug
qz homines melius esse arto
qua in tvestri qz in pugna
toris marini quasi fixi
sunt et modicu p mouere
melius sustine pnt pda
armor. quae cor arma
tura grauior esse debet
possima in qntu ad pug
atem emmare p que mai
in pugnatore hostes in
pugnare debent. pmo est
ignis quoz incedant vnt
Expedi em eis hve multa
vasa plena pice, sulfure
rasina, oleo q omnia cu

sempa concludenda sunt hoc enim
vasa sic repleta sunt succedenda
et pericula ad naves hostium
et quia periculum vas frangitur
et illud incendium committit
et succendit naves. Sed enim
multa tunc in navi pericula
ut et multis periculis possit
navis succendi et tunc periculum
talia. tunc est contra naves
committenda, cum bellum ne pos-
sit succedere ad actum committendum
ignem. Sed ad committendum
maius bellum multum valent
insidie. Nam prout in terra po-
nunt insidie multum qui ex
improviso impetentes hostes
eos trahunt et defacili vincunt
sic in mari per aliquas insu-
las sunt insidie ut maxime
pugnatores et improviso veni-
entes in hostes eos facilius
vincant. Tercio est circa mari-
num bellum attendendum ut per
pugnatores naves faciant
circa profundum aquarum et naves
hostium impingant ad litus
et pugnandi impetum perire
qui trahunt ad terra. Quarto
ad arborem naves suspende-
dum est lignum quodam lignum
et vivax per ferratum quod
ad pericula tam naves
quam naves se habeat quia
si aves cum quo totum
lignum cimitas obesse debet
cum se ordinari lignum

illud ut ligamentum retineat
ipsum possit deprimi et elevari
et hoc facto maior habet
comoditas ut cum ipso periculi
possit tam naves quam periculas
in ipso. Quinto in bello nava-
li hinc est copia amplius
pugnatorum cum quibus semper
denda sunt vela hostium nam
velis eorum perferantur et non
valentibus retineant ventum
non tamen possunt ipso hostes
impetum habere pugnandi
nec prout sic facilius retineant
si velint declinare abello
Sexto consueverunt habere
ferrum quoddam ad modum
falci in incidens quod appli-
catur ad pines retinentes
ne statim incidat ipso aut
sic incisa et cadentibus
ab arbore subtrahit ab ho-
stibus ne sic pugnare pos-
sint quia per talem incisorem
velorum reddunt naves pugnandi
et quodam mortalius ad pu-
gnandum. Septimo consueverunt
et naves habere vinctos ferreos
fortes ut cum vident se esse
plures hostibus suum illis
vinctis capere quod naves
et non permittunt eos discedere
Octa in navali bello hostes
tantulo attendenda in decalce
alba pulvisata habeant
multa vasa plena que
ex alto sunt pericula in

in naves hostium quibus ex
 impetu pietatis et fractis
 dena pulvis ut sup. diximus
 in bello luctari et sub intrat
 hostium oculos et ad eos offe.
 dit eos ut quasi ceteri vide
 re non possint quod in bello naua.
 li est vlt. periculosum quod
 ex omni parte bellantes in
 tali bello vident sibi im
 minere mortem. quare oculo
 bellantium in tali pugna
 ex pulvere talis sic offendunt
 ut videri non possint defacili
 pinnit ab hostibus non p.
 mergunt in aquis. Nona
 cautela est hinc multa vasa
 plena et molli sapore que
 cum impetu pietatis sunt ad
 naves hostium et hec sunt lo.
 ca illa in quibus colligit ho.
 res exisse ad defendendum
 naves. Nam vasa illis con.
 fracta in hinc loca loca
 illa per saporem liqui dunt
 reddunt ad eos lubra quod ho.
 stes ibi ponentes pedes
 statim labuntur in aquas
 Est autem et decima cautela
 quasi pinnitior omnibus
 nam reperitur aliqui ma.
 rinarii qui dum sub aquis
 duntare pui. nautae quo de.
 bent se serio ordinare con.
 tra naves hostium et clam
 pertergunt abent aliquie

emittit dum valetur duntare
 sub aquis qui accepto pene
 trali sub aquis debet accede
 ad hostes naves et cor in.
 finis pforare faciendo ibi
 plurima foramina per que so.
 ramia ab hostibus reperi
 vi non possint cum per ipsa repe.
 rit abundantia aqua qua adu.
 dante et hostes et naves
 poterit pichitabit. sunt ad
 in bello navali alia obf.
 nanda ut sit ibi copia lapi.
 dum et cum fervor acutorum
 qui quasi lapides iaciuntur
 cum quibus nimis offendunt
 hostes. si cetera talia quod
 nimis plurima sunt sub nav.
 ration non ratione sufficiat
 go cautela quas tradidimus
 circa navale bellum. Postea
 qualiter sunt ligua midentia
 et quibus sustinenda est na.
 vis et quoniam bellum est mna.
 vali bello. reliquum est ut de.
 clavemus ad quod bella omnia
 ordinantur. Scilicet go in plurim
 Non bellamus ut bellamus
 si ut pater habeamus. per
 go bellum pericula hominum
 et cupiditate eorum ordinari
 ad lucrum vel ad aliam aliam
 satisfactor. Vnde ne corpi.
 scencie bella cum per msc. ge.
 vantur et debite fiant or.
 dinanda sunt ad pacem
 et ad quietem hominum et ad

que boni non per se debent
hinc bella in societate ho-
minum sicut se habent
poriones et plebotomie in
corpore humano Nam sicut
in humano corpore sunt plures
humores sic in consuetudine
et in societate hominum
est dare plures personas et plu-
res homines et sicut quod-
dam humores sunt equati
in corpore et non est ibi hu-
mor excessivus non indi-
gemus nec porione nec ple-
botomia Sic quodam homines
debite se habent et unus
non iniuriatur alteri non
sunt committenda bella qua-
re sunt per plebotomias et
poriones infirmitas humo-
rum est curanda per qua
turbatur sanitas corporis
Sic per bella sunt hostes totius
civitas et occidenda per quod
impedit que boni et pax
civium et eorum qui sunt
in regno. Imposito ergo reges
et principes habere iustum
bellum et hostes eorum
iuste turbare pacem et co-
munem bonum. Non est in-
veniens socere eos omnia
gratia bellandi et omnem
modum per quem ha-
possint suos hostes vin-
cere. Quod totum ordina-
re debent ad commune bo-

num et ad pacem civium
nam si intendunt que boni
et pacem civium merebunt
pacem illam eternam in qua
est summa requies. Quare
dominus ipse semper promissit fi-
delibus qui est benedictus
in secula seculorum amen

[illegible]

[illegible]

[illegible]

יעצב קולו חיי
 ויהי של גהנו
 ים כיום היחש
 ויהי ופרה ש
 שן קדם חכמ
 שן חסודחמ
 ירע וטכולמ
 קרעב ובמ
 ירעלסחיו
 שרדט כתחמ
 הן רומן טכול
 ויהי כמ בו וי
 וטתאוס חס
 בזיה חקוס כ
 גיהל כחונ
 ויעמאלין בע
 וכות בערע ט
 ויערע כח ויה
 ויערע כח ח
 ויעקריח ה
 ויהי שכי עת
 חים ואשוכ
 כח חצנה ח
 חרם רכור ח
 וטתעל שם
 כחטל שחוק
 וסר חק כש
 חע קים ויה
 חח ויעל וס
 גמח וי סלוע
 החדע עיה
 עח כחב וי
 העורח חק
 כמח וסח
 חלע לרעס
 חל חקוס
 חלל כחכ
 חלק בער
 שח חס חמ
 חקדס ח
 חקדס ויה
 חחוכח

